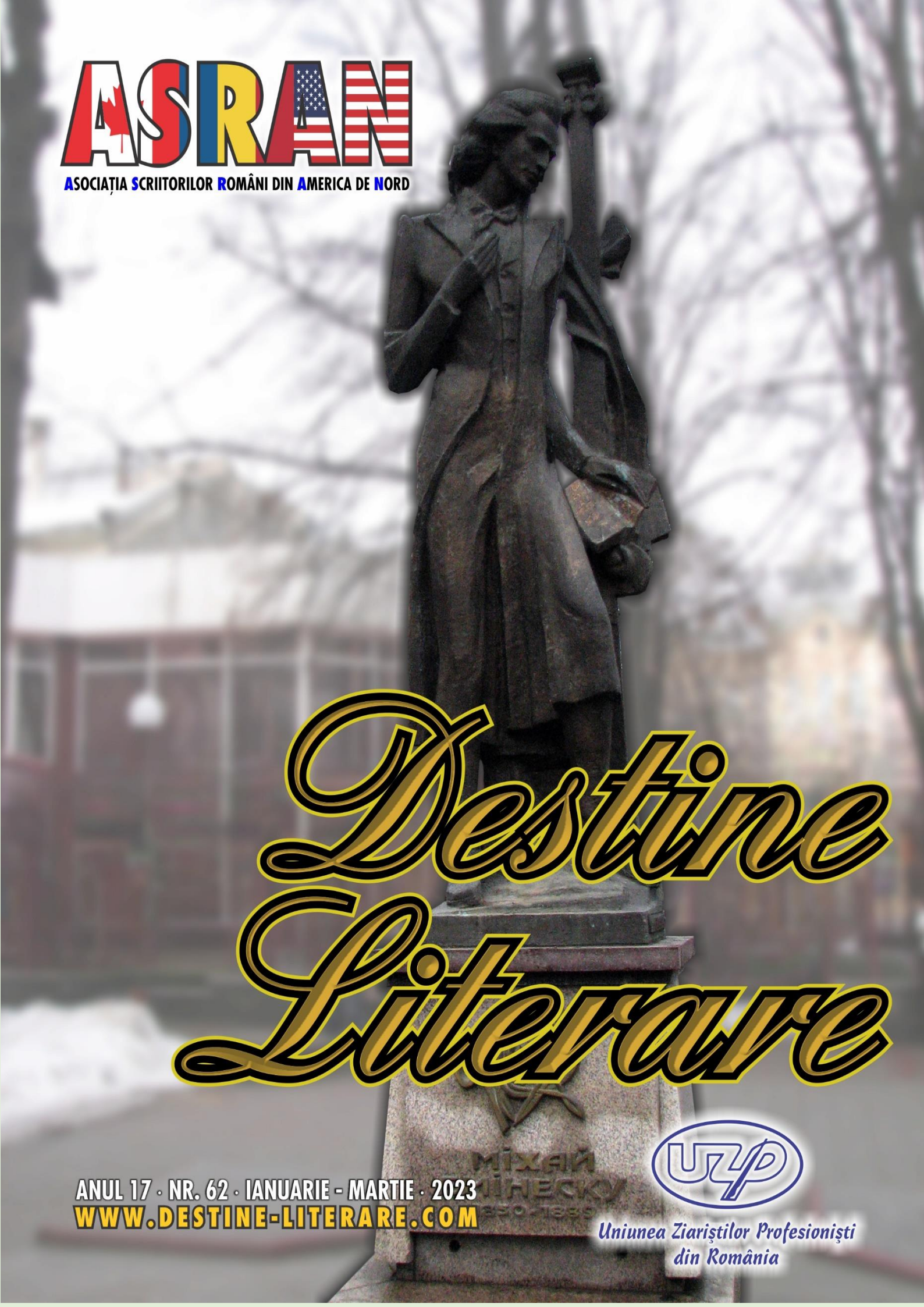
ASRAN
ASOCIAȚIA SCRIITORILOR ROMÂNI DIN AMERICA DE NORD
Destine Literare
ANUL 17 · NR. 62 · IANUARIE - MARTIE · 2023
WWW.DESTINE-LITERARE.COM
UZP
Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România

Cărți care au trecut Oceanul

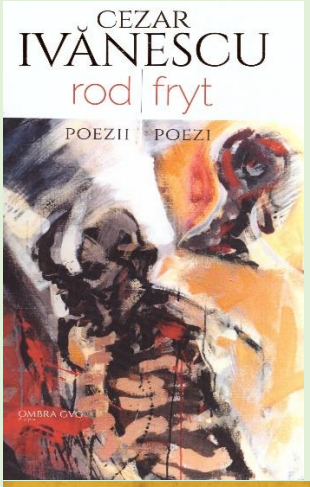

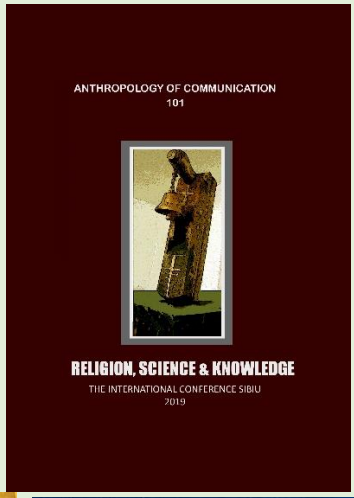

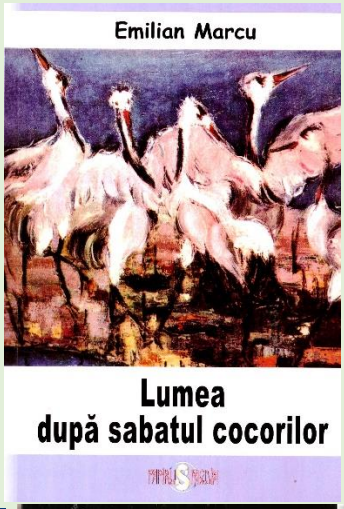

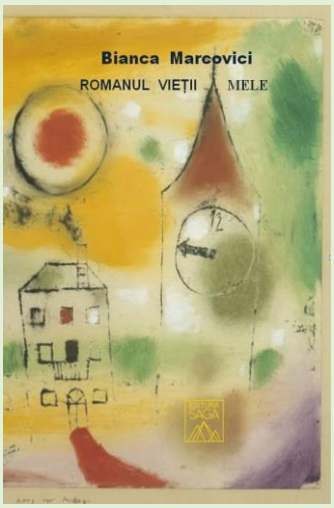

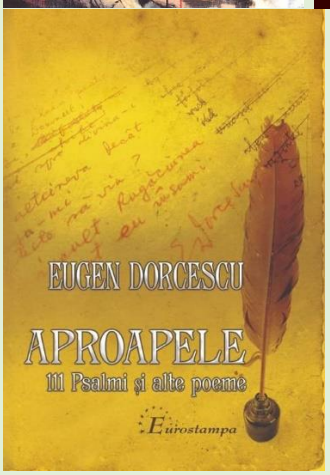

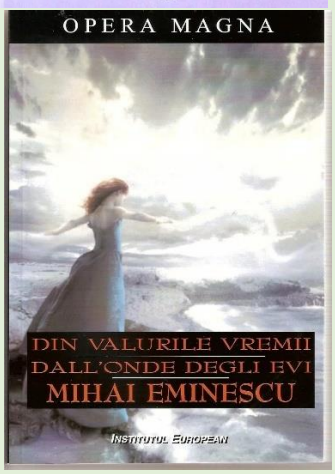

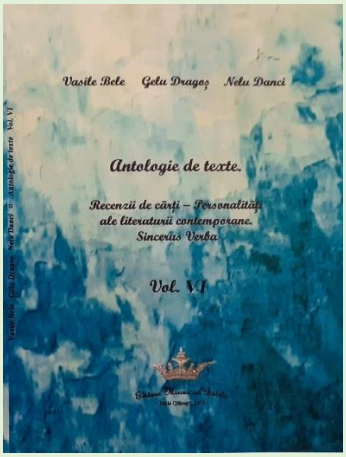

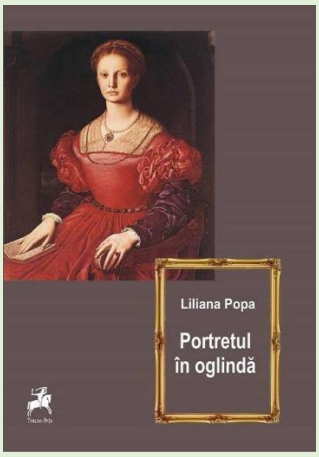

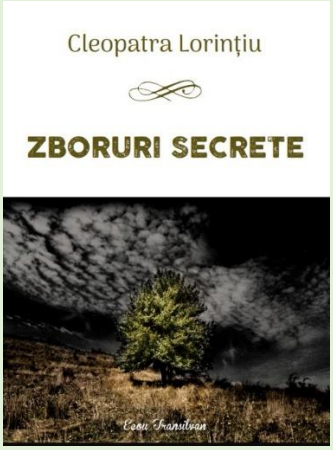

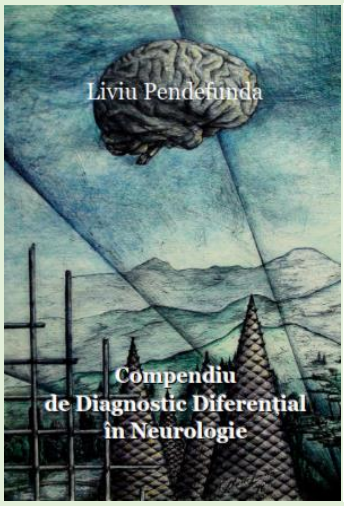

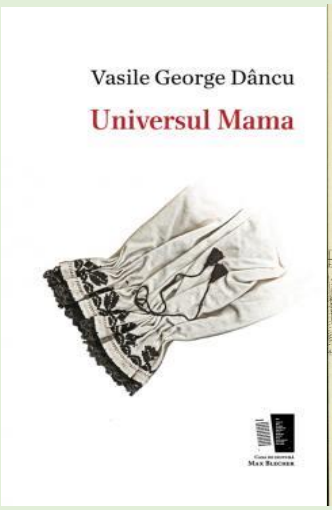

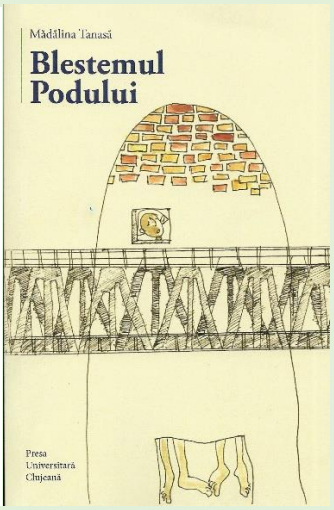

ASRAN
și DESTINE LITERARE

A mai trecut un an din viețile noastre! „Trec anii, trec lunile-n goană/ Și-n zbor săptămânile trec…” , cum zicea Topârceanu. Dar, mă întreb: Cât de „lung” este un an pentru omenire! Conform Bibliei, nu au trecut decât aproximativ 6000 de ani de la facerea Pământului. După oamenii de știință, planeta noastră s-a format în urmă cu 4,54 miliarde de ani, cu o eroare posibilă de vreo 50 de milioane de ani, plus sau minus. Mă cutremur când mă gândesc cât de puțini ani trăim, pe această Planetă atât de „veche” ! Ca durată de viață (life-expectancy) vreo 40 de țări se afla pe primele locuri, locuitorii lor trăind între 80 şi 85 de ani. În alte 40 de ţări, se trăieşte între 80 şi 76 de ani (România este pe locul 76, cu durata medie de viață de 76,5 ani – femeile 79,91 şi bărbaţii 73,13), în alte 60 de țări speranţa de viaţă este între 75 şi 70 de ani, iar în alte 60 de ţări, ultimele în ierarhia longevității, se trăieşte între 70 şi 52 de ani! Oricum ar fi, chiar şi 100 de ani dacă s-ar trăi, tot nu înseamnă prea mult faţă de veşnicia Planetei. Deci, „a fi sau a nu fi, aceasta este întrebarea!” …cum a zis William Shakespeare, prin celebrul prinț Hamlet!

Ce putem face noi, românii răspândiţi prin „lumea largă” la sfârşit de an? Să ne bucurăm că 2022 a trecut, sau să ne întristăm? Ce s-a realizat sau nu, din diferite perspective, în acest an cu 3 cifre 2, merită menţionat, scris pe hârtie? Desigur, să nu se uite. Când se va șterge (anula) Internetul, cu siguranța că „ omnia scripta manent”.

În mare vorbind, după unii, anul 2022 a fost cu ghinion (s-a declanşat un război care se poate întinde – ferească Dumnezeu!), inflaţia a atins niveluri inimaginabile, intrarea României în spaţial Schengen a fost amânată prin veto-ul Austriei (Olanda s-a opus numai Bulgariei) şi câte şi mai câte…Vedeţi mai jos un frumos comentariu „la zi”, pe subiectul Schengen , scris de distinsa noastră colegă, prof. Virginia Paraschiv și intitulat ***Bos cancelar***.

După alţii, a fost un an relativ bun, s-ar fi putut să fie şi mai rău! Restricţiile de pandemie au fost ridicate şi s-a revenit la viaţa normală, dacă se mai poate numi „normală” după aceasta sinistră „gripă spaniolă” a zilelor noastre, numită „inteligent” – Covid 2019!!!. Sunt de aceeași părere...

Dar, să revenim la „oile noastre”: În anul de la care ne vom lua rămas bun în curând, Asociaţia Scriitorilor Români din America de Nord (ASRAN) s-a întărit cu noi membri şi a continuat activităţile specifice unei astfel de organizaţii. Revista Destine Literare a apărut trimestrial, iar prin grija distinsei redactor şef, scriitoarea dr. Dana Oprită, a atins cote înalte de valoare. Mulţumim, Dana Oprită!

Ne mândrim şi cu cenaclul cu acelaşi nume, care pe 10 decembrie a sărbătorit cea de-a 42-a întâlnire de la începerea pandemiei! A ţinut peste 6 ore – voi încerca să descriu mai jos, cum s-a derulat.

Recent, am sărbătorit la Montreal Ziua României! Consulatul a fost la înălţime – am trăit momente minunate, ca pe vremea când regretatul Victor Socaciu era Consul General, iar regretata Letiţia Belivacă era consul. Ce trist că nu mai sunt printre noi! Poeta Mihaela CD ne va descrie cu talent această întâlnire. Citiţi în continuare.

Tot cu ocazia Zilei României, compania DIONIS VINS ROUMAINS din Montreal, a organizat, într-un cadru festiv, o degustare de vinuri româneşti. Aurelian Mantu, proprietarul companiei şi Mihai Popescu – consultant/expert în vinuri, ne-au explicat cu talent şi chiar umor, cum a fost drumul lung şi piedicile pe care le-au întâmpinat, pentru a obţine aprobările necesare importării şi comercializării vinurilor româneşti în Canada. Dorul de România, de acasă, parcă este mai uşor de suportat cu un pahar de vin de pe meleagurile natale. Din păcate, vinul de Drăgăşani nu este încă importat în Quebec, dar se va rezolva şi asta. Am observat că şi în România, vinul de Drăgăşani este mai greu de găsit. Bunicii mei, proprietari de podgorii, povesteau cu mândrie ca înainte de războiul antibolșevism (așa

să ne obișnuim să numim ce s-a numit în mod mincinos al Doilea Război Mondial), vindeau vin în Franţa!

Anul 2022 mi-a adus bucuria de a-mi revedea o colegă dragă de la liceul Nicolae Bălcescu (SM1) din Craiova - Mihaela Albu (fostă Popescu) după 61 de ani! Ce păcat că a fost în grabă – a trecut Oceanul împreună cu fiica Denisa şi scumpa nepoţică Ilinca, pentru o conferinţă la Ottawa și la Montreal nu a putut să stea decât 3 zile. Doamna profesoară universitară şi scriitoare Mihaela Albu, este o adevărată eroină pentru România – şi-a propus şi a reuşit în mare parte să „aducă acasă” pe marii români din exilul românesc. Revista ANTILETE , o comoară pentru românii de pretutindeni, a ajuns la numărul 16! Sunt alături cu sufletul de distinsa mea colegă, pe 15 decembrie, la Craiova. Vedeţi Invitaţia de mai jos.

Tot anul 2022 mi-a adus bucuria de a-l avea musafir la Montreal pe distinsul acad. Prof. univ. dr. Liviu Pendefunda, scriitor de renume şi publicist – redactor şef la revista Contact internaţional şi la Destine Literare (începând cu numărul 62 al revistei). Am acelaşi regret - că a stat prea puţin, dar mi-a promis că va reveni la Montreal şi Ottawa (unde are „sufletul” – fiica şi un nepoţel scump!) în 2023. Îl aştept cu drag, împreună cu bunica Julieta, desigur.

În anul 2022 am fost pentru prima dată în viaţa în Maroc, unde am făcut un tur prin orașele Marrakesh, Essaouira și Casablanca. Interesantă țară, oameni prietenoși, mâncare gustoasă – la cenaclul din 26 aprilie am prezentat mai multe imagini de pe acele meleaguri, chiar și caprele în copaci! Acum, când scriu aceste rânduri, aflăm că echipa de fotbal a Marocului a pierdut meciul din semifinale cu Franța. Să îi urăm noroc în meciul pentru medalia de bronz!

În luna mai, am fost în Turcia, la Bodrum, unde s-a născut și a trăit Herodot. Ce locuri minunate! Drumul cu mașina de la București la Bodrum și înapoi a fost cam lung (peste 1500 km), dar a meritat efortul.

Herodot și Maussollos

Apoi, a urmat călătoria de la Amărăști la Sibiu, unde m-am bucurat de ospitalitatea distinsei noastre prietene prof. univ. dr. Anca Sîrghie (multumesc Anca!) și mai departe, până la Baia Mare, la prietenii dragi Virginia Paraschiv și Mihai Ganea, oameni de cultură și mari anticomuniști. Împreună am vizitat fosta pușcărie criminală comunistă Sighetu Marmatiei, acum muzeu. Acolo am lansat cartea Procesul Crimelor Comunismului – Sadoveanu. În drum, am mers la mănăstirea Rohia, pentru a aprinde o lumânare la mormântului marelui scriitor și victimă a comunismului Nicolae Steinhardt.

Tot în acest an, am fost (pe ZOOM) de mai multe ori în India, invitat de **Pleach India Foundation**. Mulţumesc mult preşedintelui (CEO) Dr. E. Sivanagi Reddy – Sthapathi! Este magistrală iniţiativa de a arăta Planetei, minunile arhitecturale ale acestei ţări, plină de mistere, foarte puţin cunoscute în lume. Pe 7 decembrie am revăzut pe ZOOM templele din statul Kerala, pe care le-am vizitat în parte „la faţa locului" (nu pe ZOOM) în 2019, invitat de poetul prieten Jacob Isaac, căruia îi mulţumesc mult. Împreună cu scriitorul R.K. Das (secretar în Parlamentul Indiei) ne-au făcut bucuria şi onoarea să participe la Cenaclul Destine Literare.

Am avut şi alte bucurii în anul care „pleacă", rămânând în memoria mea ca un an cu împliniri, un an bun. Good Bye 2022!

Maghiari necăjiți prin București

Mi s-a întâmplat și ceva ciudat în acest an, nu în Maroc,Turcia, Bulgaria sau Anglia, ci în România. Iată despre ce este vorba:

Doi maghiari dintr-o mașină, m-au abordat în București, pe blv. Magheru, lângă Scala, luni, 13 iunie, pe la ora 11.00. Reproduc discuţia din memorie:

- Nu supărați la dumneavostră, vorbește cu maghiari?

- Sunteţi maghiari? De ce să nu vorbesc?
- Noo, ca unul ne înjurat de bozgori...
- Vai, cum este posibil? Am avut buni prieteni maghiari.
- Vrem face un cadou la dumnevostră....

Şi au scos o tigaie din inox, cu buline pe fund (cum văzusem în Germania) să mi-o dea cadou. Săracii de ei, mi-au povestit cu greutate (e grea limba română!) că se întorceau în Ungaria de la o expoziţie cu produse casnice în Bucureşti (parcă la Sala Polivalentă au zis), trebuiau să prindă avionul şi nu puteau să ia cu ei ce le-a rămas. Aveau nevoie de euro, nu de lei, deci nu făceau chiar... cadouri. Dar cum să merg cu tigaia în mâna prin Bucureşti? S-au oferit să mă ducă acasă (în apropiere, pe Donici) să o duc şi să mă aducă înapoi pe Magheru, că era în drum spre aeroport. Cum să nu ajuţi nişte oameni la necaz, musafiri în România? M-au invitat să-i vizitez în Ungaria, chiar au insistat – unul dintre ei avea o proprietate la „Boloton", unde nu am fost şi chiar mă gândeam să mă duc odată. Evident că i-am ajutat cum am putut, crezându-i pe cuvânt. La despărţire, numai că nu ne-am pupat – ce oameni de treabă Gyuri şi Andraș? Mi-au lăsat cărţile lor de vizită acasă pe masă (așa mi-au zis la despărțire), să-i contactez neapărat când voi ajunge în Ungaria. Probabil au uitat să le lase, că nu le-am găsit şi nici nu m-au contactat – le-am dat cartea mea de vizită. Probabil sunt oameni ocupaţi cu promovarea oalelor, tigăilor, cratiţelor și a cuțitelor ceramice de sute de euro setul! Vedeţi mai jos pozele lor şi numărul de înmatriculare al maşinii închiriate (?) și dacă îi vedeţi pe undeva, spuneţi-le că aştept un semn de la ei. Le-am promis că scriu povestea lor şi iată, mă ţin de cuvânt. MEG KETSZER ENNYT!

În finalul acestor rânduri, mă întreb precum Eminescu odinioară:„Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie…” – numai atât: Împrumutarea de la britanici a legilor care au făcut ca Marea Britanie să fie curăţită de hoţi și criminali. Poate să se implementeze acele legi numai temporar, pentru câţiva ani, cel puțin. Vlad Ţepeş nu a fost un accident în istoria României, dar a fost un „puișor mic” faţă de Henry VIII (28 iunie 1491-28 ianuarie 1547) de exemplu, când au fost executaţi 72.000 de infractori, la o populaţie de aproximativ 3 milioane de suflete. Abia în anul 1998 pedeapsa cu moartea pentru toate crimele a fost abolită în Marea Britanie și se discută să fie reintrodusă. În Statele Unite, 27 de state au încă pedeapsa capitală, trei prin spânzurare. În statul California există din 1994 „Three-Strikes Law” (Legea trei lovituri) care permite condamnarea pe viață (sau 25 de ani) la a treia infracțiune. Poate și această lege s-ar putea „importa”. Ca o curiozitate, 80% din cei condamnați pe baza acestei legi sunt californieni „de culoare” – dar nu galbenă.

Cât despre birocrația/care distruge România (ce bine rimează!) nici nu știu ce să mai zic. Am auzit de mai multe cazuri de birocrație (sau hoție mascată) care fac „lehamite de România”, dar al meu este cel mai „strigător la Cer”! Pe scurt – Pentru a se definitiva actele de vânzare-cumpărare a apartamentului meu confiscat de comuniști și recuperat de la neocomuniști după mulți ani de luptă prin tribunale, în final, nu mai era nevoie decât de „cadastru și intabulare”, care se tot tegiversează. Cumpărătorul ocupă apartamentul de aproape 4 (patru) ani fără să-l achite, deoarece notărița a băgat clauza cu prețioasa și greu, imposibil de realizat „intabubulare”. Cine profită, cine înșeală „pe față”? Ce să mai zici – asta este „Românica” !!! „Să crești într-un an (chiar patru ani!), cât alții într-o zi” – cum bine a zis renumitrul scriitor Petru Popescu. Am avut onoarea și bucuria să-l avem cu noi la cenaclul Destine Literare și îl admirăm nespus!

La mulți ani România! La mulți ani românilor de pretutindeni!

Alex. CETĂȚEANU

Confesiune despre editorial

Într-adevăr, Alexandre, a mai trecut un an, un an în care am început să lucrăm împreună la viitorul revistei *Destine literare*, așa cum ai visat-o când zorii te-au trezit într-o dimineață, aducând prin har divin o viziune. Și ai fondat o revistă care să reunească vocile românilor, a acelora care își exprimă gândurile și sentimentele prin logosul primordial al literaturii. Dar nu numai ale lor – limba strămoșească a împânzit pământul. Pe toate continentele suntem români și ne unește limba prin care comunicăm. Visul tău a prins rădăcini în America de Nord, însă el s-a răspândit precum molimele, dar viruși de lumină bucurând sufletele și înălțând spiritul unui neam ce nu se lasă prea ușor prins în degradarea și uniformizarea identităților umane.

Lucrăm acum împreună, pe malui fluviului Saint Laurent, în diferitele arealuri canadiene sau aiurea în lume, prin zoom ori telefon, creând o lume care să ne reprezinte, eu fiindu-i parte și însușindu-mi visul tău. Sunt onorat de încrederea pe care mi-o acorzi și revistele lumii, printre care și *Contact international* îți susțin demersul de a face cunoscută literatura română prin traduceri și introducând în limba română idei și creații ale marilor spirite universale. Da. Aceasta e menirea unei astfel de reviste, aceea pe care ai visat-o și pe care de la număr la număr îi vom crește valoarea și penetrația mondială.

Ca redactor-șef al revistei *Destine literare* aș avea oportunitatea să scriu un editorial de bun venit anului 2023 pe care îl dorim cât mai pașnic posibil pentru a respecta elenistic olimpiadele gândurilor ce n-au perioade de pauză. Mulți confundă confesiunile, determinate de frustrări și eșecuri personale, în articolele de fond aparent încadrabile într-un editorial. Da, acestea din urmă ar putea fi coloana vertebrală a unei publicații, fie ea jurnal sau revistă. Prea multe argumente ce ar trebui să convingă cititorii asupra sincerității și profesionalismului autorului depășesc însă acuratețea unui silogism. De unde și faptul de a insista asupra unor realizări și nu privind semnificația acestora către o logică polemică care frizează amestecul în narațiune a sarcasmului, satirei și, de ce nu, a elogiului personal. Persuasiv, a căuta insistent în confesiunile confundate cu editorialele, nu reprezintă decât o propunere de campanie sau chiar deontologic un *fair comment*.

Dar când claritatea limbajului nu lasă loc de interpretări fără a urma lecțiile redactării unui astfel de text, ar fi ilogic să nu fim convinși de contrariul afirmațiilor, adică faptul că sensul demonstrează că orice acțiune ideatică este concepută să submineze buna credință a coloanei vertebrale pe care o aminteam pe parcursul acestui discurs. În astfel de cazuri, nu puține, eroarea apare în excesul retoric, în deplasarea accentului de la verb la substantiv, marcă a partizanatului neonest care nu reprezintă un respect al publicației și nici al cititorilor săi. Interesul personal nu-și are locul într-un atfel de text numit fals: editorial.

Editorialistul trebuie să considere atitudinea sa ca fiind altruistă, în interesul tuturor din echipa redacțională, propaganda mascată a propriei imagini nefiind nici etică nici morală. De aceea, începând din acest număr revista *Destine literare* va realiza un demers bazat pe programe recomandabile tuturor în speranța întăririi legăturilor dintre români, scriitori și cititori deopotrivă, iubitorilor de literatură, indiferent de opinii partinice ori religioase, în dorința de a uni spiritul mioritic prin manifestări culturale care să ne reamintească permanent că suntem români.

Vă doresc un An Nou plin de suflet românesc!

Liviu PENDEFUNDA

P.S. N-am scris niciodată cum am început să particip la munca redacțională. În 1971 eram secretar de redacție la o revistă studențească, adunând materiale, corectând, participând la machetare și fiind zețar în mono- și linotipie, inhalând plumbul din tipografie zile și nopți. În 1974 cei de la *Viața Studențească* și *Amfiteatru* m'au numit redactorul lor pentru Centrul Universitar Iași, ceea ce a condus mai apoi la a fi fondator și secretar de redacție la *Opinia Studențească* și îndrăzneala de a scoate în plină cenzură de partid *Ateneu Hippocratic*, gândit și realizat în anii 1982-1983, cel de-al treilea număr fiind oprit în șpalt și subsemnatul admonestat să fiu dat afară din universitatea unde eram abia intrat. Mai aveam la activ și participarea la sumarul revistei *Sănătatea* din București. Cenzură după cenzură, eseurile, versurile și jurnalele mele nu mai erau primite decât sporadic, recunoștința mea mergând spre minunați critici și ziariști, adevăratele condeie ale timpurilor.

După ce am intrat în legătură cu lumea literară și jurnalistică mondială în 1990, am inițiat ceea ce astăzi este recunoscută, revista și editura *Contact international*. Recunoașterea unui suflu nou și plin de bune intenții, membru USR, AZR, SZR, vice cancelar al World Academy of Letter, Doctor Honorific în Literatură, m'au recomandat să devin și redactor-șef al revistei *Destine literare* din anul 2015 al Asociației Scriitorilor Români din America de Nord, fiica mea cea mare devenind canadiancă și eu vizitând-o din ce în ce mai des, mai ales că nepotul meu este aici. Această notă post-scriptum este o confesiune și nu poate fi confundată cu un editorial.

Dorin NADRAU

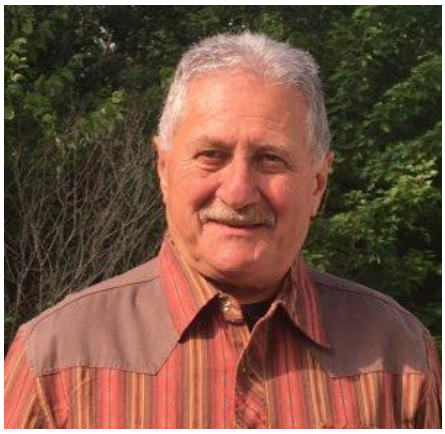

De ce îl iubesc pe Eminescu „necanonizat”

Din zestrea culturală a fiecărui popor se distinge câte o individualitate acoperită de glorie care reprezintă cel mai bine neamul: Shakespeare la englezi, Voltaire la francezi, Dante la italieni, Cervantes la spanioli, Goethe la germani, Pușkin la ruși. Rămas în poezia noastră ca poet „nepereche”, Mihai Eminescu”, un „Everest al lirismului”, a întrupat în mod vădit toate cerințele de reprezentare a românilor.

În multe referințe, Eminescu apare ca un sfânt, compensație a geniului său de necontestat. Tudor Arghezi: „Eminescu este sfântul preacurat al ghiersului românesc. Din tumultul dramatic al vieții lui, s-a ales un crucificat. Pentru pietatea noastră depășită, dimensiunile lui trec peste noi, sus și peste văzduhuri. Fiind foarte român, Eminescu este universal...”; I. L. Caragiale: ”Eminescu avea aerul unui sfânt coborât dintr-o veche icoană, un copil predestinat durerii pe chipul căruia se vedea scrisul unor chinuri viitoare”. Exemplele ar putea continua.

Rândurile care urmează vor înfățișa un Eminescu „necanonizat” pe care îl iubesc necondiționat, un român cu o minte uriașă, permanent neliniștită, frământată de apartenența la un popor criticabil, dar pe care el, unul, îl iubea, căutând soluții la slăbiciunile sale, problemele care îl mistuiau fiind întrutotul similare cu cele de astăzi. Era teribil de pământean, un om mereu agitat doldora de întrebări, chinuit și însuflețit de dileme de toate felurile.

 Urmărind parcursul zbuciumatei lui vieți, descoperim secvențe care definesc o personalitate independentă și realmente îndrăzneață: lasă școala, fuge cu niște trupe de teatru, apoi studiază în străinătate, la Viena și la Berlin.

 Memoria colectivă l-a reținut pe poet ca un tip înalt și slab, o imagine complet falsă, pentru că el, din contră, era scund, solid, atletic (se spune că înota foarte bine...). Nu poate fi imaginat nici ca un visător rătăcit în România, care, când și când, făcea naveta între Iași și București. Dimpotrivă, era groaznic de ancorat în realitatea acelor vremuri.

 Eminescu a dovedit că are puncte de vedere naționalist-tradiționaliste armonizate cu un evident conservatorism, dar cu toate acestea se bate cu liberalii cei „roșii”, criticând cu vehemență instituțiile create și introduse de ei. Trebuie subliniat însă că el nu este robul unei linii partizane stricte, dovadă că atunci când consideră necesar sare la gâtul unora de-ai lui și-i laudă pe „anumiți” liberali, fiind de notorietate că situația politică, și atunci, ca și acum, pendula

între doctrină și practică. Are prieteni evrei, dar are și poziții antisemite dacă apreciază stări de fapte contrare convingerilor sale. Conștient că România se află pe falia intereselor geopolitice, are contacte surprinzătoare și stranii la Viena și la București.

De Ziua Culturii Române la Cernăuți 15 ianuarie 2011. În fotografie – Liviu Pendefunda, Adrian Alui Gheorghe, Carmen Veronica Steiciuc, Varujan Vosganian, Daniel Corbu, români ai urbei bucovinene în fața statuii lui Eminescu

 Considerat, într-o covârșitoare proporție, un simbol pentru că scrie despre lucruri situate dincolo de mentalul comun, se uită că n-a scris doar poezie, jurnalismul său fiind un etalon de probitate profesională. Gazetăria eminesciană este de o tulburătoare actualitate. Publicistica sa rămâne, fără îndoială, magna arzătoare a operei sale, o rană deschisă care doare. Referitor la activitatea sa jurnalistică ce se întinde pe o perioadă de șapte ani (1877-1883), este necesar să observăm: surpriza cititorului poate să nu vină atât din fermitatea tonului, caustic mai frecvent decât ironic, din stricta proprietate a termenilor folosiți, din stilul polemic al unui foarte înzestrat scriitor, coborât în gazetărie, cât din erudiția lui în domenii așa de diferite, de la filosofie la istorie, la drept și economie, la ceea ce se numește astăzi sociologie, deci într-o vastă interdisciplinaritate. Din ceea ce numea Eminescu „căldura patimilor momentului", care-l determina „a împărtăși neted o faptă care interesează în gradul cel mai mare" rezultă axiomatica, esențiala concluzie că „adevăr și mântuire sunt în ochii noștri identice" și că „acest deci izvor curat nu poate supăra decât pe cei răi și netrebnici", netrebnicul fiind în opinia lui cel care nu muncește.

 Mihai Eminescu a fost copleșit întreaga sa viață de românism, de importanța unității românilor și păstrării ființei naționale: „Suntem români și punctum"; „Trebuie să fim un strat de cultură la gurile Dunării"; „Independența, departe de fi meritul actualei generații, e suma

vieții noastre istorice”; „Adevărații apostoli erau, înainte de toate, români pătrunși de conștiința unității noastre naționale”. Nimic nu l-a mâhnit mai mult pe Eminescu decât dezbinarea pe care o constată cu multă amărăciune în istoria românilor: „cum întâlnim poporul în istorie?...îl găsim întotdeauna dezbinat înlăuntru”; „hula, vrajba și ura ce ne-o facem noi înșine”; „primejdiile, dacă ne amenință, ne amenință dinlăuntru”. Eminescu a murit cântând „Deșteaptă-te, române!”. Este o ipoteză pe care a lansat-o recent reputatul eminescolog profesor Nicolae Georgescu, bine cunoscut pentru cercetările sale asupra operei, vieții și morții poetului. Relatarea unui martor care susține că în brațele lui a murit Eminescu, lovit la cap, pe la spate, cu o cărămidă, în timp ce se plimbau împreună prin curtea spitalului, poetul cântând „Deșteaptă-te, române!”, se consolidează și prin referirile acestuia despre lumea care îl vizita. Concluzia cercetătorului este fără echivoc: „Totul se verifică din relatarea lui; în plus, lumea interbelică știa bine acest lucru: că Eminescu a murit asasinat la spital”.

 Îl iubesc pe Eminescu și pentru adevărata comoară epistolară rămasă. Corespondența dintre el și Veronica Micle este de multă vreme unul dintre subiectele viu comentate și totodată controversate, ale eminescologiei. Constituind un cuplu prin excelență romantic, nefericit, cu un destin tragic, protagoniștii unei iubiri intense, disperate, temătoare și profunde, au lăsat splendide scrisori de dragoste, deseori contradictorii, epistole care, neîndoios, incită printr-o doză considerabilă de seducție și mister.

 În pofida faptului că este criticat de unii exegeți ca lipsit de credință, Eminescu este autorul unora dintre cele mai frumoase rugăciuni închinate Sfintei Fecioare Maria: „Nădejde și-ntărire”, „Răsai asupra mea”, „Rugăciune”. În literatura „marianică”, poezia „Rugăciune” este socotită ca una dintre cele mai inspirate pagini de adorare a Maicii Domnului. Ea a fost recitată în limba română de Papa Ioan Paul al II-lea, la Vatican.

Ninge la Soroca, în Cetatea lui Ștefan cel Mare. Poeți din Republica Moldova și România îl omagiază pe Mihai Eminescu, în ianuarie 2012

În fine, consider potrivit să închei cu redarea unui strălucit comentariu al lui Răzvan Voncu, publicat în revista România literară nr. 1-2/2022, la care subscriu întrutotul: „Sunt suficiente dovezi, cred, pentru a afirma că, departe de a fi un romantic întârziat și minor (în raport cu marile modele europene), Mihai Eminescu se mișcă pe spații mai largi, definitorie fiind tocmai amplitudinea și ludicul unei viziuni organiciste, care îi permite să se miște cu ușurință dintr-o zonă spirituală în alta, la fel cum, la legendara crâșmă «Borta rece» din Iași, la o ulcică de vin bun, putea discuta chestiuni pedagogice cu Ion Creangă și filosofie înaltă cu Vasile Conta. Exact acest element terestru, «pământesc» (în sensul propriu al termenului), mi se pare că ne poate reconcilia cu un «Eminescu viu», desprins de formulele solemne și găunoase în care îl îmbracă interpreții lipsiți de har”.

Mihai EMINESCU

Melancolia

Pareciera que entre la nubes se abrió una puerta ,
Por la que pasa la blanca reina de la noche muerta.
Oh,duerme,oh,duerme en paz entre llamas mil
Y en una azul tumba y en plateado casimir,
En tu mausoleo altivo, arco de los cielos

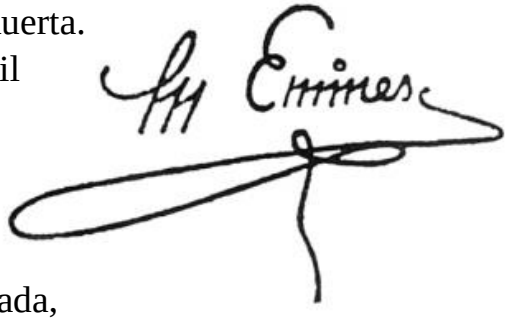

!Tu adorado y dulce monarca de las noches!
Rica en sus extensiones esta la tierra escarchada,
Que pueblos y valles con una ola brillante vistes;
El cielo chispeante y como pintados de blanco
Brillan los muros y en el campo solitario ruinas.

Y el cementerio con sus torcidas cruces vigila,
Una lechuza grisácea sobre una cruz se posa,
La campana chirra, en los postes se golpea la placa,
Y el claro demonio por el cielo cuando pasa,
Roza lento el cobre con sus dientes alados
Que de ella un oyes un quejido, una loca endecha.

La iglesia en ruinas,
Esta quieta, triste, sola y vieja,
Y por sus cristales rotos, por las puertas el viento silba-
Parece que embruja y que oyes su palabra-
Apenas formas tristes y sombrías quedan;
Como sacerdote ronronea- un grillo una idea fina y obscura,
Cual laico ronronea el carro bajo el viejo muro.
. . . . . .
La fe pinta los iconos en la iglesia -
Y me llegaron a mi alma los cuentos encantadores,
Pero las vueltas de la vida,al paso de la tempestad
Apenas formas tristes y sombrías- quedan.
En vano busco el mundo en mi cansada mente,
Que ronco, otoñal, triste embruja un grillo;
En mi corazón abandonado en vano tomo tu mano,
El late como el carro lentamente en un ataúd.

Y cuando en mi vida pienso, me parece que ella limpia
Lento narrada por una boca extranjera,
Como sí no fuera mi propia vida, como si no existiese.
¿Quien es aquel que de memoria habla de mi
Que sí lo escucho - río de cuanto oigo
como de dolores ajenos?...parezco haber muerto desde tiempo

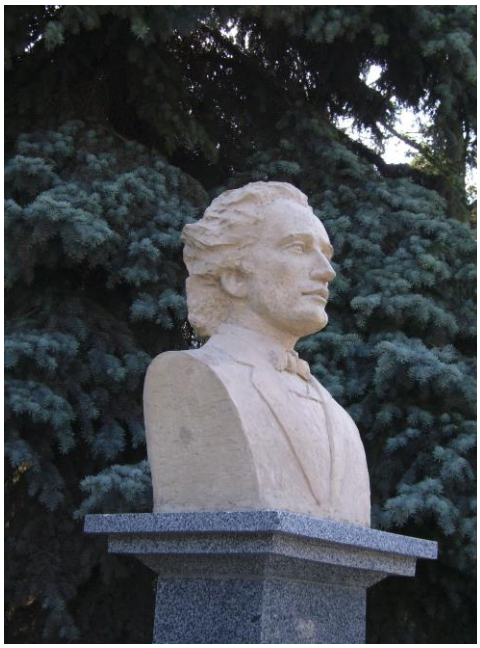

Traducción **Mario CASTRO NAVARRETE**
din vol. *POEZII ALESE - POESÍAS ESCOGIDAS*
(editura Contact international 2012)

Bustul de la Bălți (Rep. Moldova)
Sculptor: **Gheorghe Gheorghiță-Vornicu**

Tudor NEDELCEA

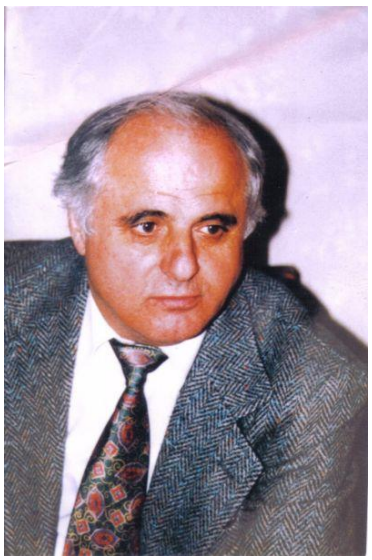

„Influența austriacă asupra românilor din Principate”

Eminescu, corect politic

Pe zi ce trece, Eminescu se dovedește a fi periculos, chiar periculos de actual, motiv pentru care acel curent malefic, internațional îl încadrează între cei „*incorecți politic*”, ceea ce, indubitabil, îl onorează, Poetul fiind un autentic naționalist (în sensul real al cuvântului). Una dintre probele ce-l autentifică actual, contemporan cu vremurile noastre, este celebra sa conferință, *Influența austriacă asupra românilor din Principate*, susținută la Iași în cadrul prelecțiunilor populare inițiate de „Junimea”, începând cu anul 1875. Conferința lui Eminescu face parte din ciclul XI, sub genericul „*Influențe consecutive asupra poporului român*”. Inițial, Eminescu urma să susțină o prelegere despre influența germană, cea despre austrieci fiindu-i repartizată lui A.D. Xenopol, iar cuvântul „*influență*” a fost înlocuit cu „*înrâuriri*”, spre a nu deranja prea mult. S-a revenit însă la titlul inițial. Alți conferențiari ai acestui ciclu de prelecțiuni populare sunt nume celebre: A. Lambrior, Șt. Vârgolici, A.D. Xenopol etc. și ele au avut un impact imens în epocă, nu numai în Țară, dar și în plan european, cum demonstrează D. Vatamaniuc. La conferința lui Eminescu participă și consilierul austriac de la Iași, Hans Wenzel, care-i raportează șefului său, Gyula Andrássy, ministrul de Externe al Imperiului austro-maghiar, despre „*nocivitatea*” ideilor eminesciene, solicitând să elimine o parte din ele sau chiar să retracteze, ceea ce conferențiarul refuză categoric, afirmând că, în principiu, conferința a avut caracter economic și nicidecum politic.

Conferința „*Influența austriacă asupra românilor din Principate*” se publică în „Convorbiri literare” (X, nr. 5, 1 august 1876, p. 165-175), cu semnătura autorului, fapt mai puțin întâlnit în publicistica eminesciană.

Ce a deranjat atât de mult Imperiul de la Viena, transformat (grație împărătesei Sissi, îndrăgostită de un ofițer maghiar) în Imperiul austro-maghiar?

Din capul locului (articolului), Eminescu pune punctul pe *i:* „*influența aceasta, fiind mai cu seamă actuală*”, este, totodată și nocivă dintr-un anumit punct de vedere, întrucât, „*ne încunjură din toate părțile, trăim sub presiunea ei, e asemenea unui demon din povești pe care îl zărești ariîncotro te-ai întoarce,*

din care cauză începe a ți se năzări și acolo unde nu e”. Pentru a stabili „*raportul în aceste două elemente, cel românesc și cel austriac, au trebuit să intre”*, Eminescu studiază contextul european al vremii, raportul dintre metropolă și periferie, „*înlăturarea popoarelor prin elite și căderea lor prin pături superpuse*”, raportul dintre clasa pozitivă și cea superpusă, cum magistral demonstrează savantul Ilie Bădescu în *Sociologia eminesciană* (Galați, Edit. Porto-Franco, 1994).

Austria are „*razimul său spiritual în cultura Germaniei*”, ceea ce îi conferă un imens avantaj, stăpânind „*popoare foarte deosebite, nemulțumite*”, căreia îi lipsește „*condiția principală a unui stat, unitatea națională*”. În cazul românilor din Principate „*întâlnim un popor mic a cărui populație agricolă, a cărui inteligență consistă dintr-un element omogen, dar a cărui funcții vitale sunt în mare parte împlinite de străini*”.

După ce face un excurs în istoria altor imperii și religii, dovedindu-și vocația de istoric (de care scria și N. Iorga), menționează că Austria a încercat sub Constantin Brâncoveanu „*să ieie Țara Românească, precum mai târziu au luat Bucovina*”, una dintre trăsăturile politicii externe a Imperiului austro-maghiar fiind existența sa „*prin discordia popoarelor sale, pe care le ține vecinic lipite și vecinic în discordie*” cu ajutorul unui „***element internațional*** [sublinierea lui Eminescu, n.n.], *fără patrie, fără naționalitate, fără limbă, de un element care să fie acasă în Tirol, ca și în Boemia, în Galiția ca și-n Transilvania*”, care încearcă „*să unifice Austria prin religie*”. Alt element identificat de Eminescu este „*beamterul austriecesc*”, descris ca „*hibrid și stângaci, cu o fizionomie fatală*”, care are o limbă cidată (o amestecătură de germană, maghiară și rusă), văzut sub chipul clerului catolic; sunt elemente suficiente pentru cultivarea cosmopolitismului.

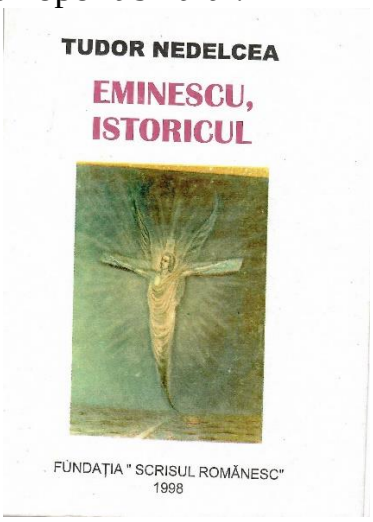

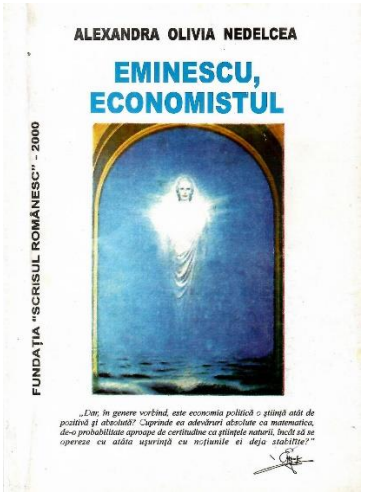

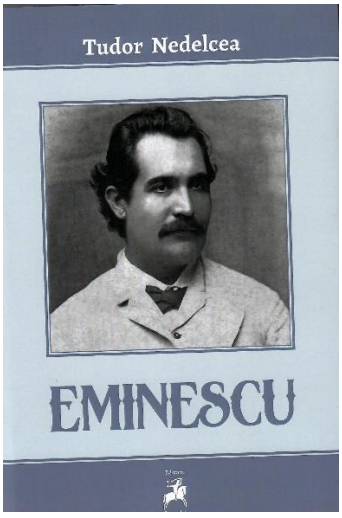

Interesul Austriei este de a „*deschide porțile Orientului pentru colonizarea prisosului copiilor săi și desfacerea mărfurilor sale*” pe o cale pașnică, prin agenți economici desfășurându-și influența, văzută ca o „*țesătură foarte complicată de cauze și efecte*”. Îndemnându-și confrații la obiectivitate („*să ne înarmăm mintea*

cu o rece nepărtinire și să nu surescităm cugetarea [...]. Inimă foarte caldă și minte foarte rece se cer de la un patriot chemat să îndrepteze poporul său"), Eminescu identifică cauzele răului și propune stârpirea lor „*cu statornicie de fier*", inclusiv defectele poporului român, pe care „*îl găsim totdeauna dezbinat înlăuntru, dezbinat în politica sa față cu vecinii*", un adevăr de necontestat, preluat parțial și de Emil Cioran.

Considerând că „*popoarele nu sunt producte ale inteligenței, ci ale naturei*", acestea au nevoie „*de un punct stabil în jurul căruia să se cristalizeze lucrarea lor comună, statul lor, precum roiul are nevoie de o matcă*", ceea ce „*noi românii de sute de ani n-am avut altă plăcere mai mare decât a ne răsturna principii*".

În consecință, Eminescu emite câteva principii de guvernare, de funcționare corectă a statului de drept:

1. Pentru rezolvarea luptei dintre ideea statului și individualismul cetățenilor, se impune „*ideea armonizării intereselor*", a egalității între clase („*de a opri ca una să nu fie esploatată prea mult prin alta, căci toate trăiesc și înfloresc una de la alta și pieirea uneia condiționează pieirea mai curândă sau mai târzie a celeilalte*").

2. Rolul moral al statului este important, întrucât „*societatea e mișcarea, statul stabilitatea*", istoria lumii fiind dominată de două idei, două tabere: „*aceea a individualismului, sistemul liberal, și aceea a armoniei intereselor, a statului ca o unitate absolută, a monarhiei juridice. Libertatea e libertatea de a esploata, egalitatea e egalitatea de a deveni tiran ca și vecinul meu, fraternitatea – un moft ilustrat prin guilotină*".

Libertatea care nu se bazează pe armonia intereselor este nocivă, „*nimicește clasele sociale și în urmă și statul*". Și ilustrează această idee cu istoria tomânilor din Principate spre a demonstra că „*influența economică a Austriei devine destructivă*".

Ajungând cu profundul curs de istorie națională până în zilele sale, constată și rolul partidelor politice: conservatorii și liberalii cărora le dă o altă definiție: „*oameni cu slujbă: guvernamentali, oameni fără slujbă: opoziție"*, de unde „*vecinica plângere că partidele la noi nu sunt partide de principii, ci de interese personale*". Pericolul cel mare pentru Principate este inexistența „*clasei de mijloc, pozitivă*" (adică a țăranului român, „*pe al cărui spate trăim cu toții*"), unde „*golurile* [economice] *sunt împlinite de străini*", pentru că „*clasa țăranilor e prea necultă și, deși singura clasă pozitivă, nimeni n-o pricepe, nimeni n-o reprezentează, nimărui nu-i pasă de ea*". Argumentând că „*omul în starea sa firească, are trebuințe de puține lucruri: mâncarea, locuința, îmbrăcămintea*" pentru existența sa personală; în schimb pentru o nație este imperios necesar „*să îngrijească de clasele care produc obiectele ce corespund acestor trebuințe*". Sunt idei de o deosebită valoare pragamatică, expuse de un poet la doar 26 de ani, idei care și-au dovedit perenitatea în timp, îndreptățindu-i pe Ștefan Zeletin (*Burghezia română: Originea și rolul ei istoric*, 1925) și pe M. Manolescu (*Rostul și destinul burgheziei românești*, 1940, carte aplicată în Bazilia anilor

1970) să-și întemeieze cercetările pe ideile eminesciene, iar pe Ilie Bădescu să-l așeze pe Eminescu în sociologia europeană alături de italianul V. Pareto *(„Cu Eminescu începe seria realismului sociologic oriental*", scrie Ilie Bădescu în *Sociologia eminesciană*).

Studiind istoric, economic și sociologic starea de lucruri din țările românești, care se depopulează dramatic dar nu ireversibil, „*se înțelege* - scrie Eminescu – *că influența austriacă economică va trebui să propășească răpede și să umple golurile noastre cu prisosul populației sale*". În Iași, exemplifică el, „*abia a treia parte a populației sunt supuși românești. Și asta merge crescând*".

„*Răul deci e înlăuntru*" datorat nestabilității care duce la „*căderea proprietății mari teritoriale*" și, în lanț, la căderea breslelor, fapte ce trebuie remediate printr-o politică de stat națională și eficientă, pentru că, avertizează el, „*vecinătatea Austriei e omorâtoare pentru noi dacă nu ne vom trezi de cu vreme și nu vom arunca la naiba toți, perceptorii, subperceptorii, sub-sub-perceptorii, dacă nu vom descărca pe țăran și nu-i vom asigura o dezvoltare liniștită, dacă nu ne vom hotărî să nu purtăm niciun product străin pe noi, precum au făcut ungurii în vremea absolutismului*".

Pragmatic, pentru remedierea acestei stări de lucururi, Eminescu cere:

„***Stabilitatea**, adică guvern monarhic, ereditar, mai mult ori mai puțin absolut*; ***Munca**, adică escluderea proletarilor condeilir de la viața publică a statului și prin asta silirea lor la o muncă productivă;* ***Economia**, adică dreapta cumpănire între foloasele aduse de cutare cheltuială și sacrificiile făcute pentru ea, acestea atât în economia generală a statului cât și în cea individuală".*

Altfel, avertizează el în cunoștință de cauză, ca un autentic economist (vezi, Olivia Nedelcea, *Eminescu, economistul*, 2000; de altfel, Eminescu pregătea pentru tipar nu un volum de poezii, ci un curs de economie politică și un dicționar economic!), românii vor avea de ales între „***domnia austriacă***" (unde evreii ar popula satele românești în număr tot mai mare, țăranii devenind „servii lor", iar moșiile ar fi cumpărate de „*societăți de capitaliști, colonizate cu nemți, iar nația redusă la proletariat*") și „***domnia rusească***", în care un „*un caz ar șterge limba din biserică și stat, țăranul ar trăi mai bine, însă sub condiția ca să se rusifice*"; cei mai curajoși, care nu vor să se rusifice „*ar mări pohodul, na Siber, fără judecată, prin ordin adminstrativ*".

Oricine poate constata cât adevăr grăit-a Eminescu!

(De notat ce a descoperit acad. M. Cimpoi: cererea lui Eminescu de eliberare a diplomei de absolvire și aprobarea rectorului Universității din Berlin; urmează descoperirea propriu-zis a diplomei, care va atesta că Eminescu a fost licențiat și pentru acest motiv, Titu Maiorescu l-a trimis pentru înscrierea la doctorat).

Fără îndoială, magistrala și densa conferință de ținută academică a stârnit și controverse. Conform riguroasei documentări a lui D. Vatamaniuc, ziarul „Curierul de Iași" (19 martie 1876) face rezumatul conferinței, iar un student ieșean (anonim) critică ideile lui Eminescu (în „*Apărătorul legei*", 23 martie 1876).

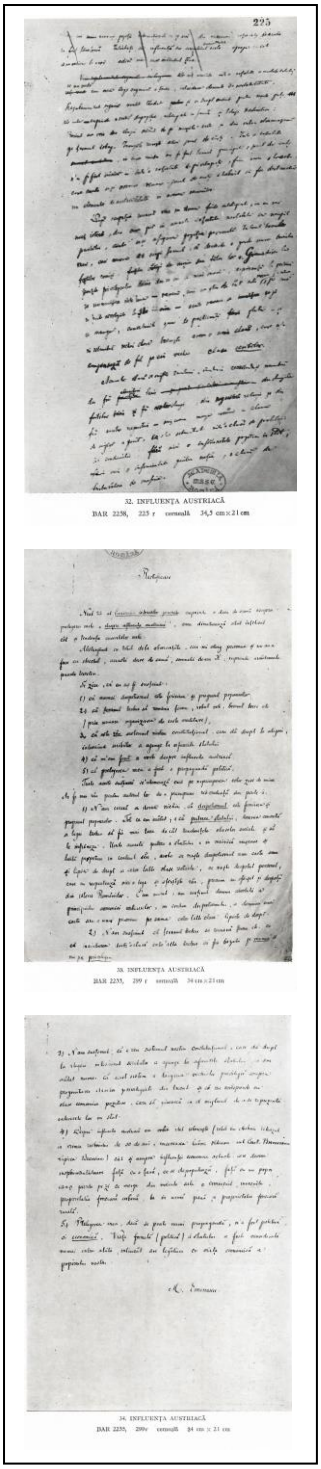

Fiind la curent cu aceste acuzații „*care denaturează atât înțelesul cât și tendința cuvintelor mele*”, Eminescu pregătește o *Rectificare* (mss. 2255, vezi M. Eminescu, *Opere*, IX, 1980, p. 470-471), în care lămurește cu asupra de măsură:

„*1). N-am cercat a dovedi nicăiri că despotismul este fericirea și progresul popoarelor. Tot ce am arătat e că puterea statului, domnia corectă a legii trebuie să fie mai tare decât tendențele claselor sociale și să le înfrâneze. Unde această putere a statului e în vecinică mișcare și lovită perpetuu în centrul său, acolo se naște despotismul unei caste și lipsa de drept a celorlalte clase sociale, se naște despotul personal, care nu respectază nicio lege și sfârșește rău. Precum au sfârșit și despoții din istoria românilor. C-un cuvânt: am susținut domnia absolută a principiului armoniei intereselor, în contra despotismului, a domniei unei caste sau a unei persoane pe sama celorlalte clase, lipsite de drept.*

2). N-am susținut că țăranul trebuie să rămână țăran etc., ci că înaintarea dintr-o clasă într-alta trebuie să fie bazată pe muncă și nu pe privilegiu.

3). N-am susținut că e rău sistemul nostru constituțional, care dă drept la alegeri, înlesnind scribilor a ajunge la afacerile statului, ci am arătat numai că acest sistem e lărgirea vechilor privilegii asupra progeniturei claselor privilegiate din trecut și că nu corespunde cu clase economice pozitive, care să găsească în el mijlocul de a-și reprezenta interesele lor în stat.

4). Despre influența austriacă am vorbit atât istoricește (rolul lui Mihai Viteazul în vremea războiului de 30 de ani, încercarea luărei Olteniei sub Constantin Brâncoveanu, răpirea Bucovinei) cât și asupra influenței economice actuale, care devine înspământătoare față cu o țară ce se depopulează, față cu un popor care-și pierde pe zi ce merge din mânile sale comerciul, meseriile, proprietatea fonciară urbană, ba în urmă până și proprietatea fonciară rurală.

5). Prelegerea mea, dacă se poate numai propagandă, n-a fost politică. Ci economică. Viața formală (politică) a statului a fost considerată numai întru atâta întrucât are legături cu viața economică a poporului nostru”.

Studiind sau chiar numai citind acest studiu științific *Influența austriacă asupra românilor din Principate,* suntem obligați să-i recunoaștem Eminescului nu numai valoarea creației poetice, a studiilor de istorie, critică și istorie literară, dar și enciclopedismul gândirii sale, a unor idei perene, a iubirii sale de neam și Țară, îndreptățind aureola de „*poet național*” spre disperarea unor „*intelectuali*” români cu simbrie din străinătate, detractori ordinari.

Theodor CODREANU

Nichita Stănescu şi poetica rupturii

Un poet de răscruce între modernism şi transmodernism este Nichita Stănescu.[1] Fenomenul, redus la mijloacele „complexelor de cultură" din anii '60 - '70, a fost clasat ca *neomodernism* şi aşa a şi intrat în manualele şcolare. S-a recunoscut, totuşi, situaţia de *Ianus bifrons* a lui Nichita Stănescu, îndreptat cu un ochi spre modernismul interbelic şi cu altul spre un viitor nedefinit, din păcate. Din acest punct de vedere, Nichita Stănescu poate fi catalogat ca poet „median", punte de trecere dintre două paradigme literare, cum a fost, la vremea lui, Eminescu. Cum postmodernismul n-a fost decât un simptom de hipermodernism, neconstituindu-se într-o veritabilă nouă paradigmă culturală, şi cum Nichita Stănescu n-a fost revendicat decât nesemnificativ, de precursor al postmodernismului, ne rămâne să conchidem că poetul *necuvintelor* e mai mult decât au vrut admiratorii sau adversarii săi.

Pentru transmodernismul său *avant la lettre*, prima piatră de încercare este raportarea la Eminescu şi la alţi scriitori ai tradiţiei. Nichita Stănescu nu se raportează la Eminescu al formelor poetice la modul *parodic* şi *intertextual*, ca Mircea Cărtărescu, bunăoară. Apoi, cu siguranţă, dacă ar fi trăit şi în anii de după 1989, poetul n-ar fi respins gândirea lui Eminescu şi nu l-ar fi găsit anacronic ca poet. Nichita Stănescu acorda cea mai înaltă cinste literaturii eminesciene, cel puţin cât şi Cezar Ivănescu sau Constantin Noica. Altfel spus, Nichita Stănescu descinde din *luminişul fiinţei* eminesciene, trecând prin *luminile* poemelor lui Blaga şi prin transparenţele *actului clar de narcisism* al lui Ion Barbu, de care se simte ataşat în mod special la nivelul a ceea ce el numea „poezie sintactică", de neînţeles fără *transfinitul* barbian şi fără şi fără *poetica translingvistică* a lui Mihail Bahtin. Apoi, Nichita Stănescu e printre puţinii care l-au citit pe Bacovia nu „postmodernist", ci „transmodernist", văzând în cel mai pesimist poet român un *învingător întru lumină.* Există la Nichita Stănescu o remarcabilă tensiune între tradiţie şi modernitate, care şi explică, altminteri, uriaşul său succes de public. Această *tensiune spirituală* este transmodernă.

Am intitulat prezentul capitol *Poetica rupturii* într-un dublu sens: unul venit chiar dinspre conceptele regenerate ale ultimilor ani nichitastănescieni, când el simţea că devenise suficient de matur pentru a anunţa o nouă paradigmă poetică, legată chiar de cuvântul *ruptură*, dar şi o „ruptură" în sensul introducerii unei atitudini *contradicţionale* între *perfecţiunea omogenizantă a formelor poetice* şi *imperfecţiunea eterogenizantă* sugerată de celebra *Lecţie despre cub* şi de titlul atât de puţin înţeles în epocă – *Operele imperfecte.*

Distingeam, la un moment dat, vreo cinci etape în evoluţia concepţiei despre poezie a lui Nichita Stănescu. La o relectură târzie, găsesc că toate se adună în una singură, complexă şi de

[1] Apărut în *Contact international*, 2013

o remarcabilă frumuseţe arhitectonică, o sinteză de eminescianism sublimat-arborescent, ale cărei ramuri trec prin Bacovia, Minulescu, Arghezi, Blaga, Ion Barbu şi Nicolae Labiş. Încoronarea ultimă e ceea ce poetul însuşi a numit *poetica rupturii*, pe care dispariţia prematură l-a împiedicat s-o contureze teoretic până la capăt. E reconstituibilă, totuşi, din „artele poetice", din fulgurantele sale eseuri, din scrisori şi, mai ales, din *Antimetafizica*.

Lui Nichita Stănescu îi plăcea o „definiţie" a personalităţii lui Bacovia provocată de Grigore Hagiu: „Ce drojdie de Eminescu!" Parafrazând, s-ar putea spune: „Ce pâine de Eminescu e acest Nichita Stănescu!" Într-adevăr, dacă Bacovia e „drojdia", elementarul, teluricul redus la neant şi neagră deznădejde, Nichita Stănescu s-a *înălţat*, a concrescut şi s-a „copt" din ameţitoarele viziuni eminesciene, parcă la ceas de ciocârlie („până lângă ciocârlii"). De fapt, cam asta vrea să spună insolitul cuvânt *antimetafizica*, o rupere de simetrie în idealitatea lumii, către poezia de dincolo de cuvinte.

Antimetafizica era o sfidare la adresa filosofiei şi esteticii oficiale, impregnate de materialism dialectic şi istoric. Faptul se vedea cu ochiul liber, dar poetul îşi lua măsuri de precauţie (neavând vocaţie de disident), asigurându-ne că dezvoltă virtualităţi ale filosofiei marxiste pe terenul artei. În realitate, se considera iniţiator pe plan mondial al *antimetafizicii*, având grijă să producă o breşă în dogma primatului *materiei*: „antinomia materie şi spirit o barbarie de tip inferior didactic"[2]. Filosofia *rupturii* devenea incompatibilă cu zăbava în dogmele oficiale: „Legea ne ţine pe toţi. Numai trădarea ei ne face să fim"[3]. „Ruptura" are ceva din conceptul de *revelaţie* din filosofia şi estetica lui Blaga, pornind de la cuceririle fizicii cuantice, în imediata vecinătate a teoriei *ruperii de simetrie* din gândirea savantului-filosof Ilya Prigogine. Numai că principala ţintă a lui Nichita Stănescu era poezia, ca *axă* a lumii în care trăim.

Poetul se iluziona că „nici un filosof al lumii nu a criticat metafizica"[4]. Înţelegem că el viza cu totul altceva decât critica marxistă a metafizicii, care paradoxal, rămânea în metafizică. De fapt, o făcuse, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Fr. Nietzsche, iar, la noi, Eminescu, pentru ca lovitura de graţie să-i fie dată de Heidegger. Cum se vede, Nichita Stănescu gândea deja „postmodernist", de fapt, *transmodernist*, fiindcă el nu avea deloc încredere în şcoli şi curente literare, convins fiind de „falsa problemă a modernităţii": „Problema modernităţii e o problemă de istorie, iar nu una de estetică"[5]. Distincţia este foarte importantă, fiindcă se spulberă credinţa unor teoreticieni modernişti şi postmodernişti că există un progres estetic de la *tradiţionalism* la *modernism* şi *postmodernism*. Un vers de Homer sau de Dante, spune Nichita Stănescu, face de ruşine o sută de poeţi „modernişti".

Dar obiecţia lui asupra criticii metafizicii se mai referă la spiritul terminologiei lui Aristotel, *metafizica* având nu sensul de mai târziu din filosofia „idealistă", căci venea după *fizică*, aşadar – ca a *doua fizică.* Antimetafizica se vrea o împăcare dintre Platon şi Aristotel, ceva în sensul *arheului* eminescian, cu care are multe afinităţi: „*Antimetafizica*, aşa cum am conceput-o noi doi împreună, nu se opune concretului şi realului, dar scrâşneşte şi se uită cu asprime blândă şi dispreţuitoare asupra excesului de ireal atribuit realului, care, şi fără de acesta, are caracter fascinant şi mirabil"[6]. Ne amintim, şi Ştefan Lupaşcu repusese în discuţie transdisciplinară conceptele fundamentale din gândirea aristotelică. În antimetafizica lui Nichita Stănescu e ceva din *dorul nemărginit* eminescian şi din *afectivitatea* lupasciană: „Dorinţa de a trăi este antimetafizică"[7]. De aceea, el defineşte talentul ca *dor*, adică transmodernist: „A fi poet nu înseamnă a avea talent, ci a avea dor"[8]. Asta o gândeşte un poet cu o puternică structură

[2] Nichita Stănescu însoţit de Aurelian Titu Dumitrescu, *Antimetafizica*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1985, pp. 184, 301.
[3] Nichita Stănescu, *Respirări*, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1982, p. 336.
[4] *Antimetafizica,* p. 181.
[5] *Ibidem,* p. 291.
[6] *Ibidem*, p. 235.
[7] *Ibidem,* p. 376.
[8] *Ibidem,* p. 116.

antropologică de *vizual*. Ea l-a salvat de disperarea bacoviană, dar poetul a simţit primejdia încremenirii spaţiale, de unde şi ideea lui insolită că *vidul e rigid*: „Rigid este numai vidul. Neschimbător şi static este numai vidul”[9]. În consecinţă, ruperea de simetrie ţine de aventura *timpului*, o vedere de dincolo de vedere: „Ah, oglindire zburătoare, / refuz al văzului / orbire!” (*Partitura a II-a*). Perfecţiunea este *oglinda ideală*, dar ea îl sperie şi atunci ne ţine celebra lui *lecţie despre cub* ca agresiune împotriva perfecţiunii, frumuseţea fiind posibilă numai prin sfărâmarea unui colţ: aceasta e poetica rupturii, soluţia „operelor imperfecte”, pe care critica nu prea le-a înţeles la vremea lor.

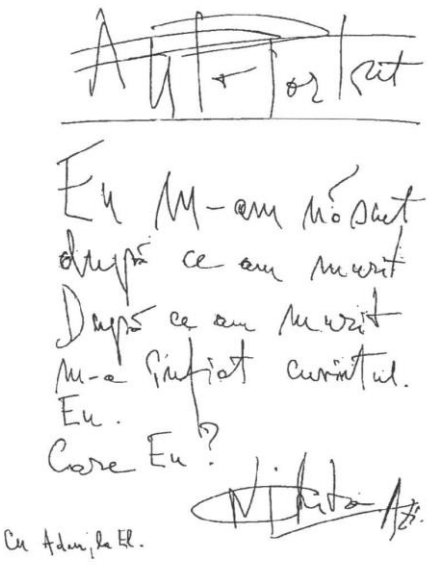

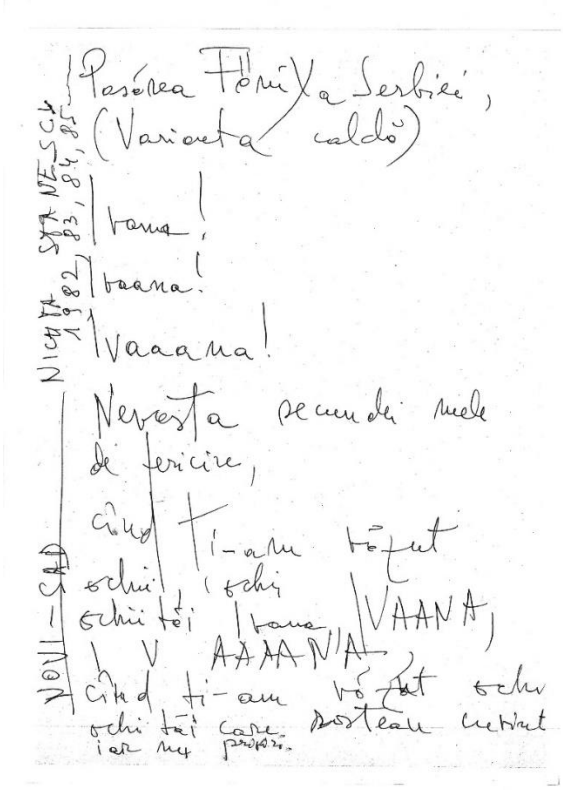

Spaţiul, într-o asemenea viziune, devine *loc de fugă*, sau *punct de fugă*, premisă a producerii *rupturii*. *Punctul* acesta misterios trimite la *punctul gravitaţional* eminescian. Fiecare lucru, fiecare fiinţă îşi au punctul lor gravitaţional, numai că la Nichita Stănescu e *punct de fugă* din primejdia de a fi *rigid*, adică de a cădea în vid (la Bacovia – *În curând, încet va cădea în vid / Tot*). Soluţia este *ieşirea din sine*, putinţa de a fi *impersonal* ca „dragoste prin neasemuire”[10]. O *dezechilibrare* a fiinţei „ca act estetic nu numai în poezia propriu-zisă, ci şi în poezia conţinută în om”[11]: „Aurelian, tot ce spun eu domniei tale este o întrerupere a vieţii mele. Aceasta este ruptura”[12]. Exemplul paradigmatic de *ruptură* îl găseşte în primul vers din *Oda (în metru antic)*: „Nu credeam să-nvăţ a muri vreodată”. Genialitatea acestui vers merge până la o maximă *impersonalitate*, până la dibuirea rupturii din materia profundă, microcosmică: „Mă tem uneori că acest vers este atât de total, încât nu se poate să nu existe o moleculă dintr-o materie oarecare, o moleculă care să reproducă întocmai şi în relief, prin structura ei, structura acestui vers”[13]. Ne apropiem de cea mai adâncă intuiţie antimetafizică, de tulburătoarea originalitate a poeticii lui Nichita Stănescu. El ştie că spusa biblică *la început a fost cuvântul* ţine de stratul ontologic profund. Corespondenţa strictă dintre o moleculă sau

[9] *Respirări*, p. 325.
[10] *Antimetafizica*, p. 378.
[11] *Ibidem*, p. 350.
[12] *Ibidem*, pp. 451-452.
[13] *Ibidem*, p. 270.

un atom şi *versul total* din oda eminesciană nu-i o simplă metaforă: „Orice ruptură fundamentală, orice traumă, orice alienare provoacă o despărţire de tine însuţi, o distanţare de tine însuţi, iar instrumentul cel mai precis care efectuează această despărţire este, fără nici o îndoială, cuvântul. Cuvântul, în cazul de faţă, nu este numai un instrument de ruptură, dar se substituie uneori amintirii, lăsând amprente pe memorie, uneori atât de lizibile, încât putem deduce, pe o hartă imaginară a sentimentelor, locul faliei, rupturii, locul marelui canion”[14]. De aceea, ca şi Eminescu, dar ca şi Evanghelistul (iar în secolul al XX-lea, Heidegger), Nichita Stănescu are cea mai înaltă concepţie despre cuvânt. El a înţeles pe deplin de ce era bântuit Eminescu de o *estetică a adevărului* osmotic legat de cuvânt: „Unde vei găsi cuvântul / Ce exprimă adevărul?” Fiindcă adevărul arheic („singura realitate de pe lume”, cum definea poetul *arheul*) e translingvistic şi de aici dificultatea enormă de a-l provoca prin cuvânt, de a produce *ruptura*. Iată de ce a ajuns Nichita Stănescu să se ferească de a numi poezia *artă a cuvântului*, aşa cum o ştie toată lumea şi cum stă în raţiunea poeticii moderne, de la Mallarmé încoace. Degas, frământat că nu poate scrie poezie, deşi avea idei şi sentimente, plângându-se prietenului său Mallarmé de neputinţă, acesta i-a răspuns cu îngăduinţă: „Dragul meu Degas, poezia nu se scrie cu idei şi sentimente, ci cu cuvinte!” Norma aceasta a rămas împărătească până la Nichita Stănescu. Poetul s-a văzut silit, tocmai fiindcă a întrezărit primejdia reducerii poeziei la *artă a cuvântului* (îndemnat, în adâncuri, de acelaşi Eminescu), să răstoarne paradigma mallarmeană. În *Matematica poetică,* răspunzându-i parcă lui Mallarmé, Nichita Stănescu zice polemic: „Matematica s-o fi scriind cu cifre / dar poezia nu se scrie cu cuvinte”. Dar cu ce se scrie? Răspunsul este binecunoscut: *cu necuvinte*. Pare o găselniţă de ordin sofistic. Opinia s-a şi exprimat. Însă poetul e consecvent până la capăt: antimetafizica duce, în plan poetic, la *necuvânt*. În varii contexte, dar mai ales în eseul *Cuvintele şi necuvintele în poezie*, atrage atenţia că poetul *foloseşte cuvintele din disperare,* adică aşa cum spusese Eminescu, în *Criticilor mei*: „Ah! atuncea ţi se pare / Că pe cap îţi cade cerul”. Concluzia: „Nu se poate vorbi despre poezie ca despre o artă a cuvântului, pentru că nu putem identifica poezia cu cuvintele din care este compusă”[15]. Şi nu se poate fiindcă intervine la mijloc *sintaxa*. Dintre cele trei trepte poetice (fonetică, morfologică, sintactică), Nichita Stănescu e adeptul paradigmei sintactice. Dar nu e vorba de *sintaxa poetică* din retorica tradiţională, ci de ceva mai „primitiv”. El dă exemplul apei care e *altceva* decât H2O: „Apa dacă ar fi numai H2O ar omorî peştii şi ar retrage din existenţă fiinţa umană”[16]. Cercetările ştiinţifice îi dau dreptate şi viziunea transdisciplinară a filosofiei lui Ştefan Lupaşcu îl confirmă. Iată de ce poezia este *translingvistică*. Nichita Stănescu îi zice *metalingvistică.* De aceea, cuvântul nu mai este cuvânt, ci *necuvânt,* fiindcă semantica lui vine din *tăcerea* cuvintelor, adică din enigmatica *zonă a transparenţelor*. Sintaxa e cel mai misterios mecanism subatomic. În mod insistent, Nichita

[14] *Ibidem,* p. 279.
[15] *Respirări,* p. 173.
[16] *Ibidem,* p. 76.

Stănescu a identificat *structura materiei de la început* cu *sintaxa poeziei*. Prin atomistica poetică el a revoluţionat stilistica. Vom înţelege acum de ce a echivalat primul vers din *Odă (în metru antic)* cu mecanismul tainic al unei molecule materiale. Litera i se prezintă ca „o particulă universală a vorbirii scrise”[17]: „în structura unei poezii, grupurile de cuvinte transportă un ce aparte, un supra-cuvânt sau mai bine zis un necuvânt”[18]. El era izbit de asemănarea comportamentală a substantivelor cu *nucleul* dintr-un atom, a verbelor cu *electronii*, a adjectivelor, adverbelor şi pronumelor cu *cuantele*[19]. Şi asta nu spre sfârşitul vieţii, ci chiar din prima perioadă de creaţie. În *Poveste sentimentală* (din vol. *O viziune a sentimentelor*, 1964), cuplul îşi trăieşte iubirea în *necuvânt*, „atomistic”: *„Cuvintele se roteau, se roteau între noi, / înainte şi înapoi, / şi cu cât te iubeam mai mult, cu atât / repetau, într-un vârtej aproape văzut, / structura materiei, de la-nceput”.*

În definitiv, *poetica rupturii ca translingvistică* e confirmată de cel puţin două mari personalităţi ale secolului al XX-lea care au schimbat paradigma poeticii. E vorba de Umberto Eco şi de Mihail Bahtin. În *Numele trandafirului*, Eco pune problema receptării poeziei invocând un celebru exemplu din Wittgenstein, care spunea că, spre a contempla catedrala, trebuie date jos schelele. Nichita Stănescu priveşte cuvintele ca pe schelele lui Wittgenstein, numindu-le „rotiţe”, „curele de transmisie”: cititorul trebuie să le dea jos spre a întrezări poezia. Şi Bahtin considera poezia ca venind de dincolo de cuvinte, ca supralingvistică, depăşind şcoala formalistă rusă. Aşadar, prin Nichita Stănescu, geniul eminescian îşi lua, după un secol, o captivantă revanşă. Iar în plan cultural prefigura un alt *eon spiritual* decât cel modernist.

[17] *Ibidem,* p. 161.
[18] *Ibidem,* p. 168.
[19] *Ibidem,* p. 171.

Nichita STĂNESCU

My Daemon unto Me

Here comes the fire, he told me, behold here
comes the fire
and you shall see with your very eyes the rocks melting
and the mountain black goats chocking themselves
in the melt of the rocks.
As for the sea, you shall really see it
slurped by the river and this one
slurped by the torrents and these ones
slurped by the springs and these too
sipped by the thirst of a running being.
You shall see, said my Daemon unto me,
you shall see
the fish dry off
the whales rot
the jellyfish evaporate,
for I tell you now, here comes the fire, do you hear me?
"I hear you and what can I do about it,
even if I hear you what am I to do,
what can I do about it I?"
"Change yourself to words, said the Daemon,
hurry up, as long as you can.
Change your eye into a word
your nose and mouth
the mannish organ of begetting
your fleeing soles,
your graying hair
your too often bent spine,
change into words, hurry up, as long as there's some time left."
I said unto my Daemon: you don't know that
the say burns,
the verb rots,
and the word
does not get itself a body but looses it.
I laid a sentiment upon a bronze tad and you know this
and it boiled because of the sun light.
I gave a name to a child
and the name broke due to the time and the sparrows.
"I know all of it, said the Daemon.
Change into words as I say."

The Death of the Birds

Up above the apricot trees, the tiles,
the chimneys
the sky is darkening with birds.

The angel stands with his wings
apart, wide apart.
The feathers on his left go straight
through a wall,
his right wing is propped against the
tree bough
as if he shot at the stars
an archaic bullet of flying …
As he sits, chain
smoking,
the angel is ceaselessly
lifting his hand to his throat,
lifting his hand to his throat.

His smoldered aura
has slipped around his neck
as a noose.
“I am going to be hanged
by my own grace, by my own
tobacco-
smoldered grace”
says the angel to himself.
“I am going to die and there will be
no angels”,
thinks the angel, standing
with his wings apart, wide apart
standing
in a crouch between a house and a
tree,
standing
there where the feel catches up with
him.

The sky is blackening with birds,
with flyful, flied birds.
They lose their eggs in flight, the
white
wonderful eggs. The eggs, the eggs.

It’s raining eggs, it’s raining
eggs from the bird-crammed clouds,
it’s raining eggs over the tin city
from the flyful, flied bird- crammed
clouds, oh, it’s raining.

There is no thunder, no lightning.
It’s just pouring eggs.
All you can hear is
the eggshell cracking,
the egg white spilling,
the egg yolk dying.

…Stiff snail tentacle
left without
an inner self to withdraw into
rambling,
each and every contact abhorring.

The angel is chain
smoking.
It’s raining eggs, all you can hear is
the eggshell cracking,
the egg white spilling,
the egg yolk dying its self.

The bird- crammed cloud is
building
up above the slim-buried city;
it’s pouring eggs
allover cart and horse,
allover car and drain.

The angel is ceaselessly lifting his
hand to his throat,
the sticky cig going down his gorge.
It smells of abortion and unborn
carcass –
of barbarous hour.

Rap! Crock! Dirty egg shells

plug pipes and drains.

It's the angel's wing what's stuck
against wall and tree.
With egg white, with egg yolk, it's
stuck against me.

Ar vrea să se-azvârle
pe zdrelituri şi să le clocească,
să refacă, să facă…
Să clocească deşurubatele gârle.

He'd like to plunk himself
on top of the shreds and hatch them
all,
re-do and do…
Hatch the unscrewed streams.

The eggs smash against one another
in the air.
It's pouring. The nutty bird-
crammed cloud
is building up, wing to wing.
It's chock-fully raining.
Egg crushes against egg up in the
air.
It's raining egg white, it's raining
egg yolk.

The air gets stuck on egg white, on
egg yolk,
on egg white, on egg yolk.
And it starts raining air
until it rains all the air,
pouring, until all the air is rained
down.

The angel is ceaslessly
lifting his hand to his throat,
lifting his hand to his throat.

The air descends, flowing down the
drains
along the angel's shins,
it's flowing down the drains
muddled up with the egg white
and all the egg yolk.

The angel tries to breathe in,
to breathe his self,
but his mouth is sealed
with egg white – now, with egg
yolk – again,
and he is ceaselessly
lifting his hand to his throat,
lifting his hand to his throat…

Traducere în limba engleză de

Liliana SCĂRLĂTESCU

80 – 30 - ∞

Nichita Hristea Stănescu

Nu pot să spun mai mult sau mai puțin: **Nichita al nostru fusese** şi noi mereu suntem – prin destinul versurilor lui – un echou sonor tot al lui, o replică tot mai luminoasă, întărită şi multiplicată în 30 de ani de nemurire, veşnic imprimată în icoana chipului numit atât de frumos **Nichita Hristea Stănescu**.

Şi acum, în această clipă solemnă, aici – la Ploieştiul natal – unde Poetul se naşte mereu, hai să rostim cu vocea unită:

Nichita Hristea Stănescu bine te-ai născut !

Adam PUSLOJIĆ

Adam PUSLOJIĆ

Ar fi avut 80 de ani
11 martie 1943, Kobişniţa, Serbia

Tristeţea peste pod

Un eşafod mi-ar trebui
să fie curat
Nichita Stănescu

Mi-am venit
cu tristeţea mea
de-acasă

am trecut-o perste pod
(va să zică
ăla ... a lui
nenea Nerva!)

văd că eşafodul
în curând
va fi curat

un gând mistuitor
un cuvânt răstignitor
un eşafod curat

pentru un întreg
destin
ca pentru
un mic păcat

Domestic

astăzi în stradă
văd o broderie
cu Sânziene albastre

una din ele
mă strigă pe nume

bat din palme
cântându-le candid
şi vesel
ca în copilărie

nişte cântece
de botez
şi nişte colinde

semănau tare
cu fete destoinice
din satul nostru,
la chip şi la brâu

dar neaşteptat de tot
îmbrăcate-n port cosmic
şi înaripate domestic

Cum suntem

lui F

Te văd cum taci, amice

nu tac, chiar nici
nu tac, aerul drag
tace acum în mine

atunci
cum ţi se pare
vizita noastră
la Arad...

ea nici nu mi se pare,
ea este...
ca un clopot de mare

dar ce spui de oameni,
de pictori şi de poeţi,
de câţiva tineri aleşi…
cei care n-au aplaudat

e bine să nu ne uite,
exact aşa

cum suntem!

Imagini luminoase

Atârnă-n aer
un sărut mai mic
ca unghia

Sunt fericit
că sunt
aici

Mi-au crescut
mai multe aripi
la gură

Atunci când tac
mai mult
ca oricând

Atent la tot

Înaripaţi, trei-patru
prieteni aleşi şi poate
nu mai mulţi de cinci
mii de soli şi soldaţi

în umbra noastră
înaripaţi...

pe fundalul luminos
al Aradului nostru
vitreg întreg dar
al nostru, totuşi

brusc am să intru
în catedrala catolică
atent la tot...

ca toţi ordonaţi-ortodocşii
din lume

În scenă

E cam ridicol
cu Eminescu
în scenă

dar n-ai
încotro?

Întâlnire academică sub semnul lui Grigore Vieru: Liviu Pendefunda, Adam Puslojić şi Eugen Simion

Acuşa

Imediat
acuşi
acuşa
vă plec din casă

neatenţia voastră
este de pomină

şi minciunile voastre
şi pâinea voastră
tot de pomină sunt

de două pomini
de mereor şi mereuşi
ca atunci când
ne cantă la ureche
buul bălții

ce cântece veche
ca o veghe valahă
strămoşească

de tot!

Artistul valah

sunt
un artist
civilizat
artistul satului
de nicăieri

boierul
tuns pe cap
botezat curat

uneori când
merg la târg
îmi cumpăr
personal mere
şi pere multe
bat din palme
ascult atent
Simfonia bălţii

am un câine
priponit în mine
de artistul de mine
de un picior
sau altul

Svetlana PALEOLOGU MATTA

Animus occidental *anima* moldovenească

De formaţie occidentală ca Blaga sau Barbu, Bacovia este produsul unei duble eredităţi, a unei coabitări în care *animus* european se reuneşte cu *anima* ancestrală, moldovenească.

Toată această Moldovă istorică a Evului Mediu *este* subconştientul profund al lui Bacovia. Creaţie statală a principilor români, această faţadă deschisă spre Nord-Estul euroasiatic a fost o sinteză de vechi civilizaţii la răscrucea imperiilor moarte. Splendoarea unui trecut unde se dezgroapă umbrele unui Alexandru cel Bun (1400-1432) primind însemnele imperiale, ale unui Ştefan cel Mare (1457 – 1504), "Atletul lui Cristos", luptându-se victorios contra lui Mahomed al II-lea, cuceritorul Bizanţului, era făurită de o existenţă – limită [20].

Fortăreţele erau construite pe malul abrupt al râului Nistru, protejând acea «Intermarium » a Renaşterii, cale de trecere care lega Lembergul şi vadul său comercial de Cetatea Albă – mina de aur a Moldovei care îi umplea visteria. Ultimul bastion al Europei, acest fruntariu balto-pontic de la limita lumii amorfe, barbare, a contribuit la structura şi la unitatea Occidentului.

Dar, surclasată, depăşită de principatul valah, Moldova este o lume care dispare.[21] Incă superioară prin arta sa, prin tradiţiile sale, Moldova, contemplativă, încearcă un refugiu în trecutul său – moldovenii preferând să-şi petreacă vacanţele cu plăcere în jurul mânăstirilor lăsate moştenire de către voievozii Evului Mediu şi să evoce în umbra elegantelor biserici, sinteză gotico-bizantină, imaginea marilor figuri care poartă dincolo de frontierele sale marca spiritualităţii ei, precum un prinţ Dimitrie Cantemir (domnind între 1710-1711), savant poliglot, autor al celei mai bune istorii a imperiului otoman, scriitor în latina originală; precum

---

[20] De-a lungul secolelor Moldova a avut o istorie cu caracteristicile unui marş, viaţa sa de stat derulându-se sub imperiul unei tensiuni extreme. Tentativele de ingerinţă ale vecinilor săi, regele Ungariei şi cel al Poloniei, ameninţările turcilor otomani şi ale tătarilor au făcut-o să experimenteze intens situaţia pe care Toynbee a numit-o „chalange" (provocare), la care voievozii săi au ştiut să răspundă.

[21] Prin seria de mari descoperiri ce au adus orientarea atlantică a Europei, mai apoi prin împărţirea Poloniei, bogăţiile marelui comerţ al acelui „Intermarium » au început să sece. Este aproape simbolic a se vedea cum, după prima împărţire (1772), frontierele moldave, apărate cu succes timp de patru secole, sunt distruse în exact patruzeci de ani (în 1775 se pierde Bucovina, în 1812 are loc prima răpire a Basarabiei de către Rusia). Pentru a relua expresia lui Toynbee, se poate spune că din acel moment acel „chalange" a devenit prea mare... Şi în fapt, toate tentativele întreprinse în secolul XVIII pentru a reda Moldovei grandoarea sa au eşuat. Impreună cu prăbuşirea fruntariilor sale teritoriale, ca urmare a sechestrării de către turci a coastelor sale maritime - curând Moldova soluţionează în detrimentul său conflictul de supremaţie opozant în interiorul spaţiului românesc în favoarea Valahiei. Şi chiar dacă în 1859 unirea se face prin persoana unui moldovean, principele Cuza, centrul de forţă alunecă rapid şi definitiv spre Valahia.

episcopul moldav de la Kiew, Petru Movilă (+1647) care a jucat un rol de prim rang în evoluţia ortodoxiei, precum încă atâţia alţii.

Bacovia este produsul unei duble ereditătţi – a unui dublu rău - unde criza care conduce la epidemia defetistă postbelică (Céline) se asimilează cu decăderea Moldovei. Beţia, dezolarea pun stăpânire pe ţinuturile moldovene locuite încă de vechii boieri, anacronici şi retrograzi. Iaşii, capitala, seamănă unei bătrâne curtezane care şi-a pierdut bijuteriile; un aer de trecut şi de supravieţuire se degajă din ultimul salon ce se deschide politicienilor epocii, doamnelor ce coboară din trăsurile cu blazon (Sadoveanu, *Venea o moară pe Siret,* 1925). Alexandru Filoti l-il prezintă pe fiul său care, un an mai târziu, este deja atins de calviţie; el însuşi îşi pierde toată bogăţia în Cazinoul de la Nisa şi-şi trage apoi un glonţ de revolver. Marii proprietari de pământ se scurg ca apa, pierzându-şi toată vitalitatea, amăgiţi de nişte vise şi tradiţii patriarhale. Hanul îndepărtat din fundul provinciei devine atunci un soi de paradis mustind de viaţă artificială.

"Singur, singur, singur,
Intr-un han departe
Doarme şi hangiul
Străzile-s deşarte
Singur, singur, singur.

Plouă, plouă, plouă,
Vreme de beţie
Şi s-asculţi pustiul
Ce melancolie,
Plouă, plouă, plouă

Nimeni, nimeni, nimeni,
Cu atât mai bine,
Şi de-atâta vreme
Nu ştie de mine
Nimeni, nimeni, nimeni.

Tremur, tremur, tremur,
Orice ironie
Vă rămâne vouă.
Noaptea e târzie
Tremur, tremur, tremur.

Veşnic, veşnic, veşnic
Rătăciri de-acuma
N-or să mă mai cheme
Peste vise bruma
Veşnic, veşnic, veşnic.

Singur, singur, singur,
Vreme de beţie
I-auzi cum mai plouă
Ce melacolie
Singur, singur, singur... "

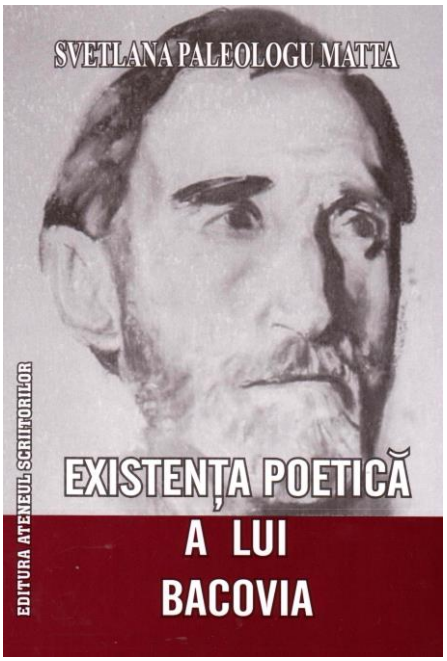

Există trei elemente care ţes şi împletesc trama vieţii moldoveneşti: singurătatea, beţia şi ploaia.[22] Singurătatea, cuvânt pe care Evul Mediu l-a încărcat cu sens religios, a devenit la Bacovia sinonimul dezolării: "Singur, singur, singur/..../ Străzile-s deşarte.../ Şi s-asculţi pustiul/..../ nimeni nimeni" La această singurătate se adaugă monotonia pluvială care durează zi şi noapte, fără răgaz, disperantă. Marele autor comic Caragiale se plânge într-un bileţel lăsat unui amic pe care nu-l găseşte acasă:

„De ieri seară de la nouă
Plouă, coane, plouă, plouă
Iar eu singur, singurel
Tot mă-ngân c-un păhărel
Amară-i ce-i viaţa me
Că nu am cu cine be.
Al matale,
Caragiale."

Dar nimeni nu exprimă mai bine Moldova decât Bacovia, cu atmosfera ei de ploaie şi descompunere, cu marea sa melancolie aproape endemică. Ca artist el îşi atinge instrumentele cu delicateţe şi face să apară o adevărată arhitectură muzicală. Strofele subţiri sunt încadrate de o repetiţie ("Plouă, plouă, plouă/..../Plouă, plouă, plouă/.../ Nimeni, nimeni, nimeni/.../nimeni, nimeni, nimeni etc...".) care, fără nici un adaos la conţinutul noţional, intensifică valoarea; asemănător unei incantaţii, ea amplifică rezonanţa solitară („Singur, singur, singur/.../ Singur, singur, singur ")

Târziu în noapte paşii poetului scandează un ritm cu mişcare negrăbită, un troheu pustiu şi lent: ⊥ ∪ / ⊥ ∪ /⊥ ∪ /. "Omul când e necăjit/ Se cunoaşte la păşit/ Căci păşeşte-ncetinel..." zice poporul.

"Plouă, plouă, plouă/ Vreme de beţie" poetul este inspirat aici de propria sa obişnuinţă cu alcoolul. Un alt text conex, aproape asemănător, dar în proză, i se asociază; el bea singur şi disperarea sa este cu atât mai mare: "Vinurile ce-am băut mă predispun spre crimă ...mai am câţiva bani...mă duc să-mi cumpăr încă o butelie,...parcă înnebunesc..., poate încep să cânt, sunt singur. Cei bătrâni, cei nefericiţi, pot fi îndopaţi cu vin... Decadenţă... Simbolism... Poezie....se face târziu" *(Dintr-un text comun*). Bacovia îi evocă pe decadenţi, pe simbolişti - familia sa spirituală - mai ales pe Verlaine, adică acea faună mereu beată, târându-şi sfârşitul lamentabil al vieţii cu care, de altfel, se compară [23]. "Noaptea e târzie", reia Bacovia în poezie; de ce acest sentiment acut al timpului?

"Veşnic veşnic, veşnic
Rătăciri de-acuma
N-or să mă mai cheme -
Peste vise bruma. "

Iată cum peste visul poetului se întinde bruma, această brumă care se află în antiteză cu roua, cu tinereţea ("Mă deschid eu însumi spre o nouă şi incredibilă rouă" - *Clown,* Henry Michaud). Bruma este autumnală, rece ca un linţoliu – iar Bacovia este golit de viaţă. Fiecare strofă se închide în ea însăşi fără ieşire - Bacovia şi-a pierdut speranţa. Frumosul cuvânt

[22] Intoarsă către Levant, Moldova este o răscruce de climate dificile, excesive – zăpadă de înălţimea unui stat de om, apoi prin contrast, „trei luni de infern" după care, în sfârşit, ploi mocăneşti care nu se mai opresc, ca un fel de teroare.
[23] Ca Edgar Poe mă-ntorc spre casă/ Ori ca Verlaine topit de băutură (*Sonet*).

melancolie, lăsat moştenire de Eminescu, se întunecă la el, apare din străfunduri ca o muzică dureroasă şi invadează întregul vers:

„I-auzi cum mai plouă
Ce me-lan-co-li-e!”

“Melancolia mea, zice omul cel mai melancolic din lume, Kirkegaard, trebuie să mă străduiesc s-o stăpânesc mai bine. Până acum ea a rămas ascunsă în străfundurile mele iar un enorm efort de gândire al acestor ani m-a ajutat s-o menţin acolo. Eu am făcut cât de bine am putut să fac dar fără îndoială că Dumnezeu a fost îngăduitor cu mine şi m-a ajutat în toate felurile şi pentru asta eu nu încetez să-i mulţumesc. Aceasta este consolarea mea”. Dar Bacovia nu mai are nici o consolare. Arderea din adâncul fiinţei sale îi usucă toată vitalitatea şi el vine cu al său “***plumb”.***

Traducere în limba română,
din **EXISTENȚA POETICĂ A LUI BACOVIA**
de **Lucia OLARU NENATI**

George BACOVIA

Sonet

E-o noapte udă, grea, te-neci afară,
prin ceaţă – obosite, roşii, fără zare –
ard, afumate, triste felinare,
Ca într-o crâşmă umedă, murdară.

Prin măhălăli mai neagră noaptea pare…
Şivoaie-n case triste inundară –
ş-auzi tuşind o tuse-n sec, amară –
prin ziduri vechi ce stau în dărâmare.

Ca Edgar Poe, mă reîntorc spre casă,
ori ca Verlaine, topit de băutură –
şi-n noaptea asta de nimic nu-mi pasă.

Apoi, cu paşi de-o nostimă măsură,
prin întuneric bâjbâiesc prin casă,
şi cad, recad, şi nu mai tac din gură.

Sonetto

Questa notte bagnata, greve, ti soffoca,
tra nebbie – rossi, ciechi, stanchi –
affumicati ardono fanali,
come in un’umida bettola sporca.

Per i sobborghi più cupo è pernottare…
Acquazzoni allagano le umili case –
e senti una tosse secca, amara –
attraverso i muri che stan per crollare.

Nottambulo come Edgar Poe o Verlaine,
allucinato dall’alcol, consunto –
rientro e me ne infischio di tutto.

Poi con buffo barcollante andare,
vo brancolando pel buio della stanza,
cado, ricado, ma continuo a ciarlare.

Traducere în italiană de **Geo VASILE**

Anca SÎRGHIE

Aniversarea actriței Eugenia Barcan la 93 de ani

Moto: ***„TOATĂ VIAȚA AM TRĂIT CU PERSONAJELE MELE”***

Vizita plănuită la Căminul de bătrâni „Maria Theresia”, unde doream, deloc întâmplător, să realizez un dialog cu actrița Eugenia Barcan exact în ziua de 26 decembrie 2022, când s-au împlinit 60 de ani de la stingerea lui Radu Stanca, s-a desfășurat dincolo de așteptările mele. Între sufletele noastre s-a produs o apropiere binecuvântată, pentru că despre scriitorul de geniu, plecat dintre cei vii acum exact 6 decenii, n-aș fi nimerit aici, la Sibiu, niciun alt om de teatru ca Eugenia Barcan, care s-a bucurat de încrederea regizorului sibian, așa cum la rându-i Radu Stanca o simțea un prieten adevărat, mereu fascinat de poveștile și proiectele lui scenice.

De la stânga: Anca Sîrghie și Eugenia Barcan

Peste câteva zile, doamna Barcan va împlini 93 de ani, adică exact atâția ani câți ar fi avut autorul „Horei domnițelor”, dacă n-ar fi murit la numai 42 de ani, răpus de o grea suferință pulmonară. Ultimele cuvinte rostite de el au fost auzite de fratele Octavian care l-a vegheat în Clinica din Cluj, ascultându-l când spunea: “Eu nu vreau să mor”. Intenția mea de a realiza un interviu s-a izbit de o rezervă de principiu.

-**Eugenia Barcan**: Regizorul și actorul Liviu Ciulei, deși era foarte inteligent și excelent pregătit, nu vorbea cu plăcere în public. El realiza că nu are lejeritatea vorbitului. Actorul nu vorbește, ci creează roluri. El uită să mai vorbească, fără să se introspecteze. Pentru că este dirijat de dramaturg și de regizor, actorul pierde bucuria de a vorbi liber și chiar pe cea de a gândi. Este o deformare profesională să nu mai aibă fraza lui. De aceea, Ciulei avea un vocabular simplu. Eu recunosc că am citit foarte mult, pentru mine. Doti Stanca n-a acceptat să dea interviuri.

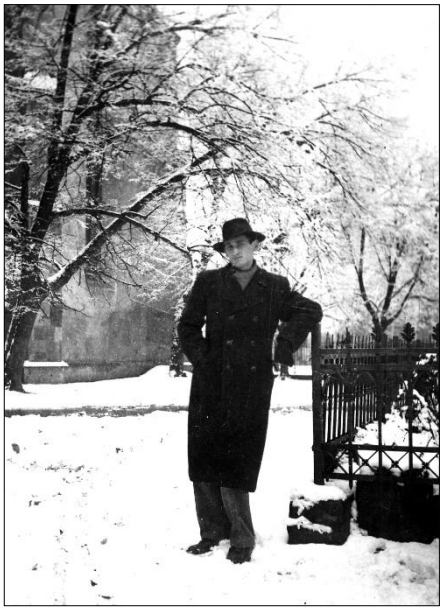

-**Anca Sîrghie**: Aveți dreptate, am auzit-o și eu pe Doti Stanca spunând că nu a dat în viața ei niciun interviu, deși a fost solicitată. Dar ceea ce nu știți este faptul că exact mie mi s-a confesat Doti Stanca atunci când împlinea 88 de ani. Era în 27 noiembrie 2015 și atunci am fost singurul invitat la acea aniversare a actriței. Doti a fost foarte sinceră, explicându-mi de ce nu a dat interviuri. Permiteți-mi să reproduc un singur fragment din acel interviu: “Mă întrebi de ce nu accept să povestesc nimic despre mine? Nu am putut să mă gândesc la succesele mele scenice, pentru că viața mea nu a lăsat loc la așa ceva. După moartea lui Radu și imediat apoi a fiului nostru, Barbu, durerea mea era atât de copleșitoare, încât singura soluție mi s-a părut sinuciderea, pentru că nu mai găseam nicio rațiune de a continua viața fără ei. Nu știu dacă mă poți înțelege. Într-un rând, am chiar trecut la fapte, dar am fost salvată de un vecin, care auzise spărgându-se geamul de la baia mea, unde încercam să-mi iau viața.” Probabil că acel interviu a fost unic și de aceea l-am publicat în 2017 în revista “Euphorion” de la Sibiu și în 2020 el a mai apărut în revista americană „Curentul internațional” din Michigan, în „Ardealul literar” de la Deva, în revista „Actualitatea literară” de la Lugoj, ca astfel să nu fie uitat un asemenea interviu-eveniment. Da, am înțeles că nu vă doriți astăzi, când se împlinesc 60 de ani de la moartea lui Radu Stanca, să facem un interviu clasic, cum noi am realizat, de altfel, acum 10 ani, ci să purtăm un dialog. Ce-ar fi să amintim cititorilor cum se făcea teatru în România postbelică? Cum ați ajuns actriță? Îmi amintesc, stimată doamnă Eugenia Barcan, că mama Dumneavoastră era mare iubitoare de muzică, de poezie și teatru, ea evoluând pe scenă într-o formație de amatori în Sibiul anilor de după al Doilea Război Mondial. Astfel, în locuința familiei se făceau uneori repetiţii, urmate de discuţii aprinse despre autor, piesă, mesaj, joc actoricesc etc.

-**Eugenia Barcan**: Crescând într-o asemenea atmosferă, pasiunea pentru teatru mi-a fost inoculată în mod firesc. Când am intrat în teatru, aveam un bagaj al frumosului şi al marii admiraţii pentru această artă, căci mama, care nu a avut, ca mine, mai târziu, șansa să joace într-o piesă pusă în scenă de Radu Stanca, îi purta o mare stimă. Bineînţeles că atunci când mi s-a oferit prilejul, eu am dat examen la Teatrul Poporului din Sibiu şi directorul Mircea Alexiu m-a angajat, astfel că am activat ca actriţă în teatrul din Sibiu până la pensionare. În stagiunea 1947-48 a apărut ideea înfiinţării unui teatru dramatic. Ca mare iubitor de teatru, ziaristul Mircea

Alexiu a constituit acel colectiv, cu o componentă artistică şi alta tehnică, în care activitatea se presta voluntar.

Radu Stanca la Sibiu în 1945.

-**Anca Sîrghie**: *Pentru că sunteți singura supraviețuitoare a acelui început și constat cu încântare că aveți o memorie remarcabilă, doriți să-mi povestiți care au fost realizările actoricești de care s-au bucurat sibienii primilor ani postbelici?*

-**Eugenia Barcan**: Din colectivul noului Teatru al Poporului făceau parte Ileana Grecu, Maria Dimitriu, mama, Angela Păcuraru-Albani, Eugenia Dimitrescu-Barcan, Nicolae Albani, Const. Teodorescu şi Nicolae Nicolau, dacă îmi amintesc bine acel moment de început. În anul 1947 s-au jucat piesele: *Muşcata din fereastră* de V.I. Popa, *Romanţioşii* de E. Rostand, *D'ale carnavalului* de I.L. Caragiale, *Omul de zăpadă* de A. de Hertz, *Dezertorul* şi *Patima Roşie* de M. Sorbul. Colectivului artistic i se adaugă acum Ion şi Rada Brădescu, Puiu Besoiu-Metaxa. Regizori şi actori, în paralel, au funcţionat Const. Anatol şi Gheorghe Podhosky. La 31 mai 1947 a intrat în teatrul sibian şi Radu Stanca, jucând rolul Miroiu în piesa *Steaua fără nume.*

În curând se va solicita schimbarea denumirii instituţiei, care se va intitula Teatrul Muncitoresc, condus de Ion Meţiu. Repertoriul de calitate, actorii entuziaşti şi talentaţi atrag un public larg şi cald. Sala era plină la fiecare spectacol. Puțini sunt cei care știu astăzi că, în 1947, se înființează la Sibiu Conservatorul „Timotei Popovici", care își începe activitatea concomitent cu instituţiile omonime din Timişoara şi Craiova.

-**Anca Sîrghie**: Nu numai că am cercetat arhivele acelui Conservator sibian cu programele și cataloagele aferente, ci am și scris despre el, demonstrând că Radu Stanca, absolvent al Facultății de Filosofie și Litere din Cluj în 1942, s-a specializat apoi în domeniul teatrului. Ca atare, el era înscris și ca student al noului Conservator și totodată preda unele materii. *Ce experiență personală ați avut dumneavoastră acolo?*

-**Eugenia Barcan**: Urmând Conservatorul din Sibiu, eu am avut profesori deosebiţi. La arta dramatică era chiar directorul Băilă. Radu Stanca ne preda estetica dramatică şi dicţia. La canto, ne pregătea Lucia Cosma, cea supranumită „Privighetoarea Ardealului". Cu Mercedes Pavelici făceam mişcare şi balet. Dressler ne controla urechea muzicală şi făcea cu noi lecţii de pian. Ca mare organist, el a pus bazele Corului „J.S. Bach". Programul era destul de relaxat, căci dimineaţa făceam cursuri de poezie, de mişcare etc., iar seara jucam în spectacole, aceasta fiind practica noastră pe scenă în faţa publicului. Îmi amintesc cursurile lui Stanca la Conservator, unde el ne vorbea despre frumuseţea şi însemnătatea teatrului, cum se creionează un personaj, cum să stabilim relaţiile dintre personaje, cum dobândim respectul faţă de text şi scenă şi, mai ales, cum să respectăm cuvântul, care este temelia în arta teatrală. El ne explica foarte convingător cât de mult trebuie să iubim tot ce înseamnă artă, ca poezie, muzică, pictură, mişcare, teatru.

-**Anca Sîrghie**: *Ce repere v-a creat profesorul de Conservator, Radu Stanca, unele care să vă călăuzească apoi în profesia de om al scenei?*

-**Eugenia Barcan**: Radu Stanca îl iubea mult pe Caragiale, pentru care avea un adevărat cult, neacceptând să clintim nici măcar un cuvânt în replică, explicând că acest autor a pus fiecare silabă la locul ei, drept care nu trebuie schimbat nimic şi cu nici un preţ. Totuşi o excepţie a făcut când a distribuit-o pe Dorina Stanca în rolul Zoe. Ea graseia şi el, ca regizor, n-a avut altă soluţie decât să înlocuiască anumite cuvinte dificile pentru pronunţia ei cu sinonime mai uşor de folosit în replicile ei. Noi eram consternaţi să constatăm că Radu s-a abătut de la un principiu ca acela, dar mie excepţia aceasta mi-a mai dovedit încă o dată cât de mult o iubea Radu pe Doti. Ne vorbea adesea şi despre Lucian Blaga, iar când acesta a fost

reabilitat, Radu a umblat zile în şir cu „Contemporanul”, gazeta ce ne punea la curent cu toate aspectele culturii noastre, în buzunar şi cu satisfacţie ne arăta ce se scrie acum despre el.

Radu avea o cultură solidă, căci citea şi studia mult. Deseori simţea lipsa bunilor săi colegi şi prieteni Şt. Aug. Doinaş, Ion Negoiţescu, Cornel Regman, Ovidiu Cotruş, Radu Enescu, Eta Boeriu şi Nicu Balotă. Acesta era cercul lui spiritual, cu răsfăţul lui de gânduri, cu trăiri creatoare, prieteni cărora şi acum le împărtăşea, epistolar, munca lui la piesele pe care le scria şi pe care le iubea.

*Reuniunea **Radu Stanca** din 17.03.2015 la clubul Dialog din Sibiu, unde anual a fost evocat scriitorul. Din stânga spre dreapta: Anca Sîrghie, Mihai Coman, Geraldina Basarab și Emil Neghină.*

-**Anca Sîrghie**: Atunci când unii dintre cerchiști erau invitați la premierele spectacolelor realizate de Radu Stanca la Teatrul de Stat din Sibiu, toți aveau mulțumirea că participă la un eveniment „euphorionist”, visul lor fiind acela de a continua proiectul cerchist, care, în fapt, s-a năruit din cauza arestării pe rând a celor mai mulți dintre acei intelectuali de elită în deceniul de prigoană al anilor 1950-1960. *De unde ați luat cunoștință despre modul cum a evoluat în timp proiectul cerchiștilor?*

-**Eugenia Barcan**: Am citit şi păstrez cu evlavie în biblioteca mea cartea *Un roman epistolar*, în care Radu Stanca şi Ion Negoiţescu dezvăluie asemenea mărturii, dar am cunoscut această operă memorialistică abia după moartea scriitorului-regizor. Noi ştiam că viaţa şi timpul i-au despărţit pe intelectualii grupaţi în „Cercul literar de la Sibiu” din anii războiului şi din cauza aceasta de multe ori, mai ales în ultima sa perioadă de viaţă, Radu era trist, chiar foarte trist, nostalgic şi din ce în ce mai însingurat. El îşi împărtăşea oful sufletului zidurilor cetăţii, pe care le-a iubit cu adevărat și care i-au inspirat balade nemuritoare.

-**Anca Sîrghie:** *Ați putea să-i faceți regizorului Stanca un portret, așa cum vă apare în amintire?*

-**Eugenia Barcan**: Când Radu Stanca a venit în mijlocul nostru, era înalt, subţire, cu ochii blânzi, dar scânteietori, un om vioi, plin de viaţă şi un povestitor fără pereche. Avea 26-27 de ani. Noi toţi eram tineri, cu temperament, plini de vise greu de stăpânit. Războiul se terminase

şi rănile încercau să se închidă. Împreună cu Radu, formam un colectiv cu dragoste de viaţă şi dornic de muncă. Eram tineri şi zburdam, de nu mai puteam fi opriţi. Am început să ne ataşăm de el. Venea cu un sac de poveşti, mai toate despre teatru, despre anii studenţiei la Cluj și la Sibiu. Ne fascina, spunând tot felul de întâmplări pline de haz, iar noi râdeam, de sculam oraşul. Am constituit un grup de tineri strâns uniţi în jurul lui Radu. De la întâlnirile noastre nu lipseau Nicu şi Angela Albani, Mircea Hândoreanu şi eu. Deveniserăm un grup de prieteni adevăraţi şi nedespărţiţi. Începusem să-l cunoaştem, căci Radu Stanca era cultivat, spiritual, bun amic şi, de aceea, noi îi eram mereu alături. Seara, după terminarea spectacolului, ne duceam la un restaurant pe strada Turnului, în porţiunea care coboară din Scările de sub Biserica Evanghelică. Sibienii ştiu de vechea Rată. Restaurantul acela de pe colţ cu strada Vinului şi-a schimbat de mai multe ori numele. Cert este că patronul Hădăran, dacă îmi mai amintesc bine numele lui, era un mare amator de teatru. Noi nu aveam bani, căci ne întreţineau părinţii. Aşa că ne aşezam la o masă, unde ni se servea pâine cu muştar, bărbaţii primind şi câte un ţoi de 50 de ml cu ţuică. Prea arar eram serviţi şi cu nişte mititei. Dar acest amănunt nu conta. O asemenea mâncare şi băutură era un stimulent pentru cozerie, iar noi rămâneam povestind până ne apuca dimineaţa. Radu era cel ce provoca discuţii din mai multe domenii şi, când se axa pe fanteziile lui teatrale, îl ascultam, uitând de noi. Ne-a cucerit pe toţi şi pot spune că depindeam de el. Îl aşteptam să vină, să fim împreună, să ne vrăjească cu povestirile lui. Începuserăm să-l iubim. Era frumos, era inteligent, era exact ce ne trebuia la început de drum în lumea teatrului. Avea şi multă fantezie. Ne-a povestit cum ar pune el în scenă piesa *Faust* de Goethe. Pe Mefisto l-ar fi îmbrăcat într-un costum roşu şi cu o mantie amplă, tot roşie. Ar fi urmat să fie agăţat de cupola scenei cu o chitară în mână şi de acolo să-l dirijeze pe Faust, zdrăngănind asurzitor din corzile chitarei, deschizând faldurile pelerinei, cu un râs diabolic, inundat de o lumină roşie ca un foc, ce cuprindea întreaga scenă. Îţi dai seama că simbolul era comunismul. Ideea nu a fost transpusă scenic. Dar, pentru noi, era clar că Radu avea orientare de dreaptă, doar era fiu de preot, format de filosofia idealistă a lui Lucian Blaga. Bineînţeles că niciodată nu a formulat în faţa noastră, ca actori prieteni, vreo convingere care să contravină ideologiei oficiale. Uneori ne lua de după umăr, cu un gest prietenesc, iar noi ne lăsam fascinați de ce povestea. Dorea ca totul să aibă impact asupra publicului și, totodată, și un mesaj cât mai clar. Sigur că o astfel de montare, când mă gândesc la acele timpuri, nu ar fi trecut de cenzura regimului comunist. Ceea ce am trăit atunci, alături de Radu, a fost un vis frumos pentru noi toţi, tinerii actori în plină formare.

-**Anca Sîrghie**: *Când v-a atras atenția Radu Stanca în ipostază de actor?*

-**Eugenia Barcan**: La data de 31 mai 1947, s-a pus în scenă piesa *Păcat de tine, Tony*, în care Radu juca rolul principal. În acel moment, teatrul sibian avea numele de Teatrul Muncitoresc. Repetiţiile se făceau în sălile de la parterul Palatului Culturii, actualmente Institutul Teologic Evanghelic German, din Piaţa Mare a oraşului. În sala mare de la etajul 1 era Conservatorul, unde se desfăşurau lecţiile de dimineaţă. În fundalul clădirii este o grădină şi acolo se juca teatru vara. Îmi amintesc perfect că Radu Stanca a jucat acolo pentru prima dată *Păcat de tine, Tony*. În stagiunea 1947-48, Radu mai joacă în *Vis de secătură*, de Mircea Ştefănescu, în *Milioanele unchiului...*, în *Inspectorul de poliţie* de J.B. Priestley, interpretează pe Miroiu din *Steaua fără nume* de Mihai Sebastian, şi pe Wurm din *Intrigă şi iubire* de Fr. Schiller.

-**Anca Sîrghie**: *Ce calități admirați dumneavoastră la actorul Stanca de atunci?*

-**Eugenia Barcan**: Trebuie să recunosc că m-am îndrăgostit de profesorul Miroiu interpretat de Radu Stanca la Sibiu. Eu consider că în spectacolele pe care eu le-am văzut, în afară de Beligan, nimeni nu a pătruns personajul acesta deosebit, personaj aparte în toată dramaturgia românească, aşa cum a făcut-o Radu Stanca. Miroiu, care citea tratate de

astronomie, trăind într-o mahala cu oameni mărginiţi, mediocri, era întrupat perfect de Stanca, pentru că atât fizic cât şi intelectual se identifica cu personajul său. Se producea un fenomen miraculos, căci Radu Stanca era numai spirit în acest rol, parcă dispărea materia.

-**Anca Sîrghie**: Teatrul Municipal din Sibiu a ars în 1949. A fost una dintre tragediile pe care le-a suportat atât de greu Sibiul, care nici în prezent nu are un local adecvat, cum fusese acela. *Ce vă mai amintiți despre vechiul local de teatru?*

-**Eugenia Barcan**: În stagiunea 1948-49, repetiţiile s-au mutat în sălile de lângă Teatrul Municipal, adică lângă actuala Sala Thalia, dar acele încăperi nu mai există astăzi. Noi admiram clădirea Teatrului Municipal, care fusese înainte Teatrul German, pentru arhitectura sa clasică, aidoma celei de la Teatrul Naţional din Cluj sau a celui din Iaşi. Dacă ştiu bine, aceeaşi concepţie aveau Teatrul din Odesa şi unul din Viena, toate realizate de acelaşi arhitect, chiar dacă de dimensiuni diferite. Acustica sălii Teatrului Municipal din Sibiu era perfectă, aşa, ca în teatrele antice greceşti. Mi-l amintesc pe Stanca urcând din diferite puncte ale celor două etaje ale sălii şi ascultând de la balcoane cuvintele şoptite pe scenă, cuvinte care se auzeau perfect. Stucatura albă era aurită, iar cortina şi lojile erau îmbrăcate în pluş vişiniu. Era splendid! Teatrul avea o reală bogăţie prin dotarea lui tehnică. Când a ars în 1949, s-au distrus, odată cu clădirea, şi decorurile, costumele confecţionate de specialişti pentru operele clasice, perucile, pantofii de epocă. Totul, totul a fost distrus.

-**Anca Sîrghie**: În primii ani, spectacolele de teatru se realizau fără ca actorii să fie remunerați. *Când s-a schimbat situația?*

-**Eugenia Barcan**: Ministerul Culturii a emis o decizie, la data de 22 mai 1948, prin care trupei compuse din actorii Teatrului Muncitoresc să i se repartizeze de la buget o cotă lunară din subvenţia acordată de acest minister. Teatrul Muncitoresc din Sibiu devine teatru permanent, subvenţionat de stat. Este numit director Constantin Sincu, actor şi regizor din Bucureşti, admirabil manager. Noi îl simțeam ca pe un tată, pentru că, dincolo de atribuțiile oficiale, el se interesa de viața familială a fiecăruia actor, ceea ce-l ajuta să ne înțeleagă problemele personale. Împreună cu el, au mai venit la Sibiu actorii Victoria Medeea, Vasile Brezeanu şi V. Stoicescu. În luna mai a aceluiaşi an, actorii Teatrului Muncitoresc sunt selecţionaţi printr-un riguros examen, de către o comisie de la Ministerul Culturii, condusă de Aurel Maican. Astfel au fost angajaţi, în urma examenului, Maud Mary, Erastia Peretz, Angela Albani, Eugenia Barcan, Septimiu Sever, Nicolae Albani, Mircea Hândoreanu, Mircea Mureşan, plecat după scurt timp la Cinematografie. Ca pictor scenograf şi pentru costume a fost angajată Olga Muţiu, o bună partenră pentru regizorul Radu Stanca. Nu aş vrea să vă închipuiţi că munca lor la un spectacol era o înţelegere deplină. Nu, fiecare venea cu ideea lui, pe care şi-o susţinea cu tărie. Dezbaterile deveneau în anumite momente furtunoase, dar rezultatul era minunat.

În 1948, teatrele care depindeau de Teatrul Poporului din Bucureşti se desfiinţează. Toate teatrele din provincie încep să-şi desfăşoare activitatea ca teatre de stat. Apare pentru prima oară emblema „Teatrul de Stat Sibiu". Ca regizori sunt încadraţi Radu Stanca şi S. Grunea. Din 1948 până în 1961, când a plecat din Sibiu, Radu Stanca a pus în scenă 30 de piese, clasice şi moderne, din literatura română şi din cea străină. Bineînţeles că nu voi enumera toate piesele puse de el în scenă. Ele figurează în programe şi în monografia dumneavoastră, intitulată *Radu Stanca sau obsesia Thaliei*, ca realizări la cel mai înalt nivel profesional. Cronicile şi premiile acordate confirmă afirmaţia mea.

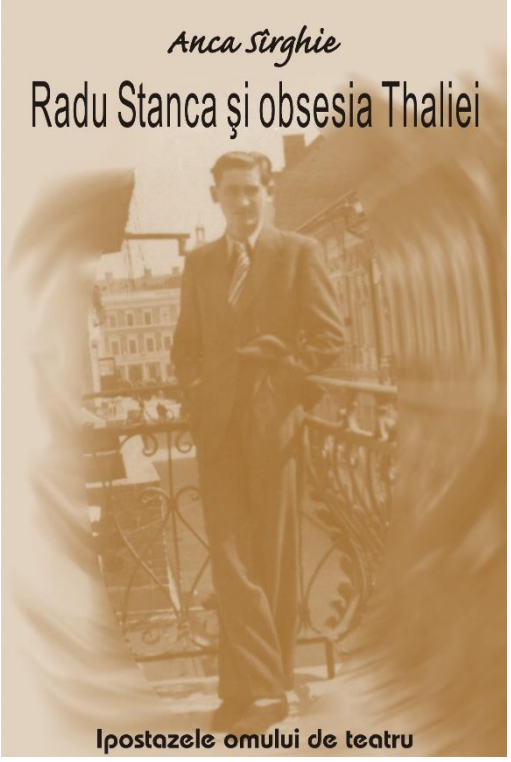

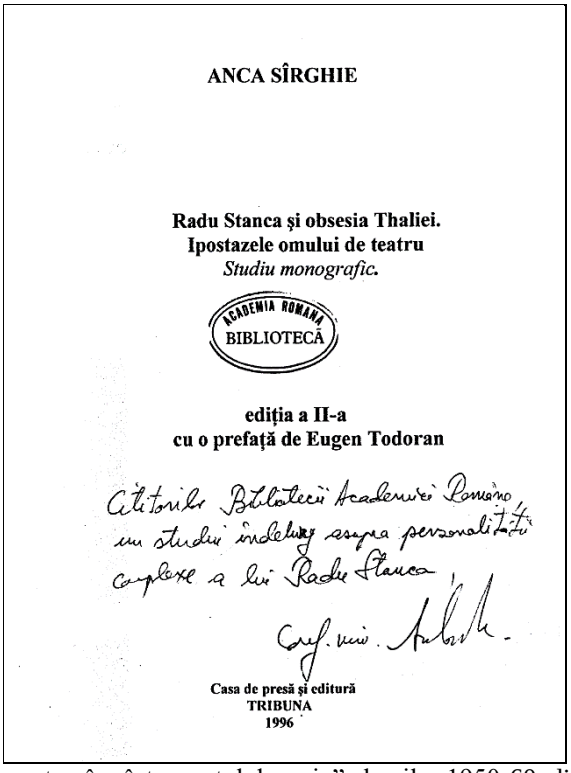
ANCA SÎRGHIE

Radu Stanca şi obsesia Thaliei.
Ipostazele omului de teatru
Studiu monografic.

ACADEMIA ROMÂNĂ
BIBLIOTECĂ

ediția a II-a
cu o prefață de Eugen Todoran

Cititorilor Bibliotecii Academiei Române
un studiu îndelung asupra personalității
complexe a lui Radu Stanca,
Conf. univ. Anca Sîrghie

Casa de presă și editură
TRIBUNA
1996

Spectacolele lui, inclusiv cele impuse teatrelor noastre, în „întunecatul deceniu" al anilor 1950-60, din literatura sovietică, erau pline de viaţă, aveau suflet, trăiau cu adevărat, cucerind pe interpreţi şi numerosul public.

-**Anca Sîrghie**: Stimată doamnă Eugenia Barcan, sunteți la Sibiu singura actriță în viață care ați fost formată de Radu Stanca, mai mult decât de oricare alt om de teatru care activa pe atunci în instituție. *Cum era regizorul Stanca?*

-**Eugenia Barcan**: Radu Stanca îşi iubea toate piesele puse în scenă. Mi-l amintesc purtând totdeauna bocanci grei, pentru că jos în sală, unde stătea el ca regizor, era mai frig ca pe scenă, iar repetițiile durau cel mai adesea ore multe.Uneori, aducea lângă el și un reșou. Noi nu știam că este bolnav. El venea la repetiţii totdeauna pregătit cu întreaga piesă. Avea un stil personal de a lucra cu interpreţii. Adunaţi cu toţii în sala de repetiţie, noi, actorii, primeam piesa cu rolul subliniat şi din prima zi fiecare îşi citea rolul. Regizorul dădea explicaţii despre autor, despre sensurile piesei şi interpretarea personajelor. După citirea textului la masă, cu fiecare zi, rolul câştiga în conturare. După o săptămână, ştiam rolurile, iar Radu începea mişcarea actului I. În a doua săptămână trecea pe scenă şi începea să mişte toate actele. Uneori ne oprea la anumite scene şi ne explica cum trebuie ridicată tensiunea unui anume moment al rolului respectiv, a unei scene întregi. Erau momente-cheie ale unui act sau ale întregului spectacol. De aceea, punerile lui în scenă erau atât de apreciate. Piesa, prin interpretarea ei, subliniată de regia lui Radu Stanca, căpăta consistenţă, avea greutate şi era aşteptată de marele public, pentru înaltul său nivel profesional.

Radu era delicat, sensibil, înţelegător, civilizat. Nu a ridicat niciodată tonul. Ne aducea cu multă ştiinţă la finisarea şi realizarea spectacolului. Când intram în instituție de multe ori plângeam de frică, gândind că nu voi corespunde exigențelor regizorului. Eu mergeam pe stradă și gesticulam, repetând rolul. Vorbeam de una singură, pentru că mă obseda rolul. Așa am început să intrăm în pielea personajelor pe care le interpretam .La fel povestea Angela Albani, Mircea Hândoreanu și ceilalți. De atunci și până la sfârșitul carierei mele actoricești, toată viața eu am trăit cu personajele mele.

Eugenia Barcan şi Mircea Hândoreanu în spectacolul „Harap Alb”, Regia: Radu Stanca

Viața actorului este fascinantă, dar foarte grea. Ca să joci corect în scenă, trebuia să înveți nu numai rolul tău, ci și pe al partenerilor, ca să știi când să intri cu replica ta. Radu Stanca a pus în scenă piesele lui Caragiale, dovedind o mare exigență, socotind că nici o virgulă nu ai dreptul să o schimbi. Caragiale avea un accent pe care actorul trebuie să-l simtă. Eu am jucat în toate piesele lui Caragiale, în afară de *Năpasta*. Cu rolul Zița din *O noapte furtunoasă,* am luat în 1949 un premiu de 8000 lei, echivalentul a 4 salarii lunare. Teatrul de Stat din Sibiu era cunoscut pe plan naţional ca unul foarte omogen. Acest rezultat se datora în primul rând lui Radu. Repetiţiile conduse de el erau încântătoare şi, oricât de grea era piesa, ştiam că în regia lui va fi un succes cu răsunet şi premii.

-**Anca Sîrghie**: *În ce împrejurări ați cunoscut-o pe actrița Dorina Ghibu, viitoarea soție a regizorului Stanca?*

-**Eugenia Barcan**: În anul 1951, când vine din Cluj actriţa Doti Stanca, eu am văzut-o prima dată în staţia de tramvai din gara oraşului. Era o femeie superbă. Părul ei negru şi bogat flutura năucitor. Mă întrebam: Cine este această necunoscută splendidă? Aşa cum apăruse pe peronul tramvaiului, parcă ar fi fost căzută din cer. Când, după câtva timp, am ajuns la Teatru, am reîntâlnit-o în curte. Era înaltă, cu o siluetă perfectă. Am întrebat: Cine este frumoasa necunoscută ? Mi s-a răspuns că este soţia regizorului Stanca. Mai târziu, din cartea *Un roman epistolar,* am aflat că Radu o numea în corespondenţa lui cu Ion Negoiţescu „palmierul negru”. Dar admiraţia pentru ea, din câte povesteau colegii, era mult mai veche. Radu făcea vizite la Cluj unui prieten, medicul Ghibu, nu altul decât fratele actriţei, şi, în casa Ghibu, el o admira în secret. Viaţa i-a apropiat. Cert este că Doti era o femeie frumoasă şi talentată, iubită ca nimeni alta de Radu. El a fost foarte fericit să o aibă parteneră de viaţă. S-a dedicat familiei şi, bineînţeles, ca şi până atunci, teatrului.

-**Anca Sîrghie**: *Ce impedimente a întâmpinat regizorul Radu Stanca la Sibiu?*

-**Eugenia Barcan**: Radu Stanca pune numeroase piese în scenă, cu mult succes, dar cenzura vremii îl atinge deseori. La montarea piesei *Steaua fără nume* de M. Sebastian este acuzat de impresionism. Atât el ca regizor cât şi directorul Teatrului, Nicolae Barcan, au fost sancţionaţi de Ministerul Culturii ca impresionişti. De ce? În monologul lui Miroiu cu Mona la fereastră, în mod discret, întregul perete dispare, lumina scade, fundalul scenei devine o boltă înstelată. Miroiu şi Mona, două siluete rupte de lumea reală, se proiectează pe această boltă. Se aud numai cuvintele lui Miroiu, căutând să aşeze lângă Alcor, steaua lui, numele Monei pentru o stea vecină. În sală, o stare de emoţie maximă. Aplauzele la scenă deschisă au fost nesfârşite. Realitatea era că Radu Stanca fusese foarte încântat de ideea care îi venise, era mândru de ea, chiar dacă sancţiunea aceea absurdă i-a tăiat din elan. Dar nu a fost singurul caz de nedreptate suferit de el. La piesa *O scrisoare pierdută,* costumele au fost în alb şi negru. Spectacolul a avut un mare succes de public. Pentru că nu a fost înţeleasă intenţia regizorală, Stanca a fost sancţionat. Unde este realismul socialist? –se întrebau cei care au dat verdictul. Chiar dacă a început repetiţiile cu cele 4-5 piese mici ale lui Puşkin, care teoretic ar fi fost normal să fie acceptat ca scriitor rus, directorul Benea a oprit spectacolul pentru că în fundalul scenei se mişca o căruţă cu cadavre dezgolite, aşa cum cerea textul scriitorului. Ce credeţi? Spectacolul a fost cenzurat şi un regizor cu dosar încărcat, cum era el ca fiu de preot, nu avea replică. Îmi amintesc momentul înmormântării tatălui său, protopopul Sebastian Stanca, în noiembrie 1947. Era depus la Catedrala Ortodoxă de pe strada Mitropoliei. Radu era atât de îndurerat, încât noi, un colectiv de colegi care ne-am prezentat la înmormântare, nici nu ne-am apropiat de el. O perioadă de timp regizorul s-a retras. Erau anii grei ai perioadei lui Gh. Gheorghiu Dej, când pentru un zâmbet puteai fi condamnat. Oricine te putea reclama şi securitatea acţiona. Între noi erau infiltraţi colaboratori ai Securităţii.

Radu a trecut peste toate senin, nefăcând nici un fel de concesie. În dialogul nostru, Radu punea adesea întrebări de cultură, pentru care eu îl stimam.

Vreau să specific aici ceva personal în legătură cu piesa *O scrisoare pierdută*. La începutul teatrului, am jucat rolul Didinei Mazu din *D'ale carnavalului* de Caragiale. Mai târziu, în regia lui Radu s-a montat *O noapte furtunoasă* de acelaşi autor. Am fost distribuită în Ziţa, pentru care direcţia Teatrului mi-a dat un premiu de interpretare. Atunci, Radu mi-a spus că, dacă va pune în scenă *O scrisoare pierdută,* îmi va da unicul rol feminin al comediei, Zoe. Când a venit rândul punerii ei în scenă, a distribuit-o pe Doti. Dar, neuitându-şi promisiunea, a dublat rolul, distribuindu-mă şi pe mine în acel rol. A lucrat în mod egal cu fiecare dintre noi, făcând conştiincios repetiţiile, dând îndrumările referitoare la personaj şi la spectacol în ansamblu.

Acesta era Radu, foarte corect, foarte elegant. Cum să nu-l iubeşti şi cum să nu-l respecţi?! Îi plăcea tot ce este frumos, muzica, poezia, iar piesele lui abundă de sentimente superioare. În lumea teatrului, pe plan naţional, era foarte apreciat. Doamna Bulandra a vrut să-l ducă la Bucureşti pe post de regizor la Teatrul Municipal. Din păcate, aerul Capitalei era un duşman pentru sănătatea lui. Profesorul Grămadă, directorul Teatrului Naţional din Iaşi, a dorit mult să-l angajeze acolo ca regizor principal. A refuzat. Aerul din Sibiu era mai blând cu el. Era bolnav.

Aş vrea să subliniez deosebitul lui caracter. La un moment dat, s-a pus problema unor restructurări în teatru, fiind vizate patru colege şi un coleg. Consiliul artistic şi organizaţia de partid din instituţie au luat decizia scoaterii lor din colectiv. Semnătura lui Radu ca prim-regizor era decisivă. A refuzat vehement, indignat de lipsa de umanitate a celor ce-şi puseseră semnătura. Astfel că decizia nu a fost aplicată, ulterior dovedindu-se necesitatea acelor colegi în realizarea repertoriului. Trebuie să specific recunoaşterea pe plan naţional a faptului că Teatrul de Stat din Sibiu era cel mai bun teatru din provincie, iar, ca regizor, Radu Stanca nu avea egal. Absolvenţii Institutului de Teatru din Bucureşti se băteau să ajungă la Sibiu, să intre în rândurile acestui colectiv. Aceasta se datora performanţelor Teatrului nostru, în concurenţă cu alte teatre. Radu a crescut acest teatru, conducându-l la un nivel artistic de invidiat. Totuşi, disensiunile din Teatru, inerente, datorate distribuirilor de roluri, devin răutăcioase, subiective şi nedrepte. Din cauza atmosferei încărcate, Radu Stanca s-a decis să plece din Sibiu, din Teatrul pe care el îl consolidase ca nimeni altul. În ultimul an al vieţii lui, împreună cu Doti şi Barbu, el pleacă la Cluj. Faptul că a trebuit să plece din Teatrul unde s-au consumat cei mai buni ani din viaţa lui profesională a fost o dramă, mai ales că el fusese lovit de cei mai buni prieteni din tinereţea sa. Astfel Radu pierde şi singurul medicament ce ajuta bolii lui, aerul din Sibiu. Este greu de înţeles cât de mult iubea el cetatea oraşului. Mă conducea acasă şi, trecând prin Parcul elevilor, îmi spunea că zidurile cetăţii au suflete în ele. Dorea să se aşeze totdeauna pe băncile rezemate de zidurile cetăţii, ca să mediteze la acele suflete. La Cluj, după un an, în 26 decembrie 1962, teatrul românesc pierdea pe Radu Stanca, o valoare de neînlocuit.

-**Anca Sîrghie**: *Ce vă amintiți despre înmormântarea lui Radu Stanca și ce a urmat după acel tragic moment?*

-**Eugenia Barcan**: Doti nu a acceptat, la înmormântarea lui Radu, decât pe anumiţi actori, printre care am fost şi eu. Parcă văd pe mama lui Radu prăbuşită de durere şi neputând să urmeze convoiul funerar care urca o pantă pe artera Cimitirului principal din Cluj, ca să ajungă la mormânt. Doti a trăit unul dintre momentele cele mai dificile din viaţa ei, devenind parcă o eroină de tragedie antică.

Când purtăm dialogul nostru, absolut toţi colegii cu care am fost alături nu mai sunt. Ar fi avut şi ei ceva de spus despre el. De la înfiinţarea Teatrului, în 31 mai 1947, şi până în 1961, când a plecat din Sibiu, am avut şansa să-l cunosc ca actor, regizor, poet şi, mai ales, ca om minunat cum era. M-a învăţat ce înseamnă teatrul, cum trebuie să lucrezi la un rol, m-a ajutat să înţeleg importanţa lui într-o distribuţie, dicţia textului, ce înseamnă publicul şi multe altele. Toate acestea mi-au servit de-a lungul anilor, conştientă de necesitatea lor. Mai mult, de obligaţia de a le urma. Sunt singura actriţă care a mai rămas la Sibiu din grupul nostru de tineri din acea perioadă a începutului şi aducerile aminte despre Radu mă întristează şi mă dor. L-am cunoscut pe Radu, cel mai bun prieten, cel deştept, cult, cel mai talentat regizor, poet, actor, om binevoitor, demn, un om plin de calităţi. A fost un unicat. Poezia lui, piesele lui de teatru, dar şi spectacolele regizate de el, rămase în reviste de specialitate, în memoria actorilor şi neîndoios în aceea a publicului, se vor păstra vii, ca valori perene. Nu, el nu a murit. Radu Stanca trăieşte prin toată opera lui.

-**Anca Sîrghie**: Ceea ce s-a întâmplat astăzi în această cameră liniștită și luminoasă a Căminului „Maria Theresia" are ceva miraculos. Deși am încercat de câteva ori să abat discuția asupra fiicei dumneavoastră, Dana, profesoara de engleză care trăiește în Montreal, Canada, de fiecare dată, de la a doua frază toată atenția se reproiecta spre viața teatrului sibian de altădată. Pe aceea am retrăit-o deplin, eu ca fost spectator și cronicar dramatic, iar dumneavoastră ca om al scenei. *Ce a însemnat teatrul pentru dumneavoastră și cum apreciați evoluția lui în prezent?*

-**Eugenia Barcan**: Toată viața mea, prin teatru, eu am vorbit cu oamenii. Nu am fost un vârf, dar în 40 de ani pe scenă am fost aplaudată. Emoțiile eu le-am trăit în absolut fiecare seară. Nu înțeleg cum sunt actorii de azi. Hamlet nu are tron, ci își rostește replicile stând jos,

pe frunze. Nici textul nu mai este întreg, ci ciopârțit. Am avut mare noroc să jos teatru când exigența avea un sens major, de respectare a mesajului transmis de dramaturg.

-**Anca Sîrghie**: Nu cred că este vorba de un conservatorism atunci când noi două ne întâlnim în același punct al pledoariei pentru respectarea valorilor clasice în experimentele teatrului contemporan, întrucât în lipsa acestei busole, riscul căderii în aberant este iminent. Mulțumesc, stimată doamnă Eugenia Barcan, pentru timpul acordat. Vă doresc multă sănătate și lecturi interesante din cărțile pe care înțeleg că vi le alegeți cu exigență maximă.

-**Eugenia Barcan**: Nu pot să nu vă mărturisesc că am citit cu real interes cartea recentă *Radu Stanca și Sibiul*, în care dumneavoastră ați realizat o evocare foarte bine documentată despre activitatea teatrală a lui Radu. O țin pe noptieră și reiau în răstimpuri câte un capitol. Atunci când privesc pozele pe le-ați publicat acolo, retrăiesc propria mea viață de actriță. Cum să vă mulțumesc?

-**Anca Sîrghie**: Negreșit că voi reveni la început de an 2023, când vom marca aniversarea vârstei de 93 de ani, o etate care nu este dată decât unor privilegiați ai sorții.

(Dialog consemnat de Anca Sîrghie în 26 decembrie 2022)

Magda ISANOS

Murim ca mâine…

E-asa de trist să cugeti ca-ntr-o zi,
poate chiar maine, pomii de pe-alee
acolo unde-i vezi or să mai stee
voiosi, în vreme ce vom putrezi.

Atâta soare, Doamne,-atâta soare
o să mai fie-n lume dupa noi;
cortegii de-anotimpuri si de ploi,
cu par din care siruie racoare...

Si iarba asta o să mai rasara,
iar luna tot asa o să se plece,
mirata, peste apa care trece-
noi singuri n-o să fim a doua oara.

Si-mi pare-asa ciudat ca se mai poate
gasi atata vreme pentru ura,
când viata e de-abia o picatura
intre minutu-acesta care bate

si celalalt - si-mi pare nenteles
si trist ca nu privim la cer mai des,
ca nu culegem flori si nu zambim,
noi, care-asa de repede murim.

Daniel CORBU

Un univers insolit

poetul AUREL DUMITRAŞCU ar fi împlinit 67 de ani. N-a fost să fie! A plecat la poporul stelelor în septembrie 1990, adică la treizeci şi cinci de ani.

Am fost prieteni. Am trăit mulţi ani ai tinereţii umăr la umăr, schimbând idei, cărţi, dialogând îndelung despre marea literatură şi condiţia noastră de tineri aflaţi în pragul debutului. Debut care, prin hazard, ni s-a fost întâmplat la aceeaşi editură (ALBATROS) şi acelaşi redactor de carte: Gabriela Negreanu. Cea de-a doua carte a fiecăruia („Biblioteca din Nord" – Aurel Dumitraşcu) şi „Plimbarea prin flăcări", cartea mea, la Editura „Cartea Românească"(1988), acelaşi redactor: Florin Mugur.

Locuiam la 60 de km unul de celălalt; el la Borca, eu la Târgu Neamţ. Între cele două localităţi circulau săptămânal scrisorile şi pachetele noastre cu cărţi. După ce ne-am cunoscut în 1978, i-am făcut cunoştinţă cu poeţii Adrian Alui Gheorghe, cu Nicolae Sava, Gheorghe Simon, cu Radu Florescu se cunoştea dinaintea noastră şi astfel s-a format un grup de poeţi care, prin întâlnirile de la Târgu Neamţ (unde eu s-a întâmplat să fiu instructor de teatru şi poezie – curios cum un astfel de post era în nomenclator, pe când poezia nu are nevoie de instructori!) a fost numit de mai mulţi critici literari (Laurenşiu Ulici, între ei) ŞCOALA DE POEZIE DE LA TÂRGU NEAMŢ. Împreună am organizat COLOCVIILE DE POEZIE DE LA TÂRGU NEAMŢ, care în anii 1984-1993 -zece ediţii- au adunat, magnetic, pe aproape toti poeţii generaţiei literare 80 la colocvii şi recitaluri, fiind şi un mijloc de intercunoaştere a generaţioniştilor.

Dar să rostim mai multe cuvinte despre poetul şi prietenul AUREL DUMITRAŞCU, în această sărbătorească zi, ziua naşterii sale:

Între epifanie şi iconoclastie.

Trecut prea devreme în lumea umbrelor, ca şi Dan David, Cristian Şişman, Horaţiu Ioan Laşcu sau Cristian Popescu, cu puţin înainte de a împlini treizeci şi cinci de ani, Aurel Dumitraşcu publicase două cărţi de poeme (Furtunile memoriei, Ed. Albatros, 1984 şi Biblioteca din Nord, Ed. Cartea Românească, 1988), pe care critica le comentase, cu câteva excepţii, destul de favorabil, încercând să-i găsească un loc în cadrul atât de discutatei (dar nu discutabilei!) generaţii '80. La aceste cărţi s-au mai adăugat repede încă două, Mesagerul (1992) şi Tratatul de eretică (1995), iar în antologia Mesagerul (Ed. Timpul, 1997), care le adună pe toate, se mai adaugă douăzeci de texte inedite. O culegere de postume, cu titlul Fiara melancolică, ordonată de Adrian Alui Gheorghe, cel care i-a preluat și valorificat manuscrisele, apărea la Editura Axa din Botoşani, în 1998, iar o alta, cuprinzând toată opera poetică, cu titlul Scene din viaţa poemului, la Editura Conta (2004).

Născut la 21 noiembrie 1955 în Sabasa, comuna Borca de Neamţ, unde a şi urmat studii gimnaziale şi liceale, Aurel Dumitraşcu şi-a petrecut aproape toată viaţa acolo, în munţi, în ultimii ani (1977-1987) ca profesor suplinitor, după ce încercase mai multe meserii care nu i se potriveau. Mare autodidact şi beneficiar al harului poetic, acest lungan suav, cum ar spune

Nichita Stănescu, extrem de exigent cu sine şi cu ceilalţi, aflat mereu pe picior de război cu falsitatea şi impostura, a scris sute de scrisori care-i trădează o autentică vocaţie a prieteniei, prin care îşi domesticea singurătatea sau îşi clarifica, asemenea lui Voltaire în alt secol, destule probleme estetice sau etice.

„Cu o sensibilitate de tip alexandrin", cum spunea criticul ieşean Val Condurache încă din 1984, când debuta cu Furtunile memoriei, Aurel Dumitraşcu a scris, fără însă a forţa total barierele experimentului, o poezie nonconformistă, în descen- denţa unor Trakl, Kavafis sau Ezra Pound, în care îşi găsesc locul ironia, incongruenţa şi mai ales livrescul. Lumea este descoperită odată cu scrierea poemului, iar poetul, într-o proză histrionică, este un ales al destinului: „Faţa mea este arsă scorojită/ nu s-ar uita nimeni la ea/ - toate cum sunt -/ carnea aceasta ziceţi voi, ziceţi voi/ nu ştiţi nimic - spun eu -, nimic nu ştiţi./ Ce poate face poetul? Închid radioul televizorul uşile casei mă/ urc în pod sunt singur mă pot distra pe-ndelete portretul lui Blake alături de caricatura lui Stalin.../ Ce-aş putea recunoaşte?

Aceste jocuri sunt pentru/ totdeauna făcute. Am fugit în poem vorbesc despre mine. / Asemenea morţii fiecare portret/ îşi bate joc de iubire." (Pierdut în poem). De remarcat biografismul textelor lui Aurel Dumitraşcu, precum şi tonul confesiv, grefat pe o tehnică a discontinuităţii, poetul se adresează mereu, fie unor personaje reale, fie imaginare sau livreşti, ca în Vedenii sau elegii: „Alte hârtii în care morţii familiei nu-s acasă Te-am/ rugat să priveşti cum stau speriaţi prin oraş să-i mai chemi/ la un ceai lunea sau marţea./ Nu-s de-ai noştri mi-au spus hârtiile- s vechi decupate/ din aceleaşi gazete centrale. Am plecat şi eu prin oraş/ n-am văzut pe nici unul am privit hârtiile/ singur. Albe, albe."

Livrescul ca stil de existenţă

Poezia lui Aurel Dumitraşcu este o continuă oscilaţie între epifania conţinută şi iconoclastia ostentativă. Poate că aici trebuie căutată poetica lui Aurel Dumitraşcu, şi nu întâmplător, la absolvirea Facultăţii de filologie din Iaşi, în 1987, îşi susţinea licenţa cu o teză despre doi poeţi şaptezecişti, dispăruţi şi ei prematur, Daniel Turcea şi Virgil Mazilescu. La acestea s-a adăugat, de multe ori în exces, livrescul. Spune poetul: „Voi fi găsit şi eu o nouă poetică o experimentez/ umblând cu mâinile în buzunare înainte de ziua/ numită marţi, Fac pe nebunul de sâmbătă până luni./ Astfel cu bucurie un pronume de politeţe/ bagă poemul la apă." (Deştept într-o marţi). Temele care revin cu ostentaţie şi obstinaţie în poemele lui Aurel Dumitraşcu sunt cele dintotdeauna: dragostea, moartea, fericirea. La acestea se adaugă, într-o tratare absolut originală lectura (biblioteca) şi oraşul. „Eu/ nu vreau/ să trăiesc/ eu vreau/ să citesc", spune poetul în Ars dolores. Sau: „Am trăit mulţi ani fericiţi am scris ce-am vrut./ Lutul măscăricii puii de raţă au învăţat cititul în cărţi/ au citit ce au vrut./ Mai ales toamna eu sunt un bărbat fericit: ies în grădină/ repetându-mi încrederea nemăsurată în prieteni/ le scriu lungi scrisori/ fiecare cuvânt umblă tăcut prin ceea ce văd prin tot ce aud." (Mai ales toamna). Şi: „Stau noaptea ca un boţ de răşină/ într-o colivie murdară/ gâtul miresei ca o poliţă plătită neantului/ alţii or fi minţind-o acum!/ Ce să fac într-un templu? Copacul spune/ că templul este orgoliul unui singur om./ Biblioteci nesfârşite m-au cerut de bărbat./ Jorgeeee borgeeees, leagă-te cu mine de întâmplări!" (Teatru pustiu) Una dintre marile obsesii ale lui Aurel Dumitraşcu, prezentă în majoritatea poemelor sale, este fericirea. Abordarea ei poate fi ironică, fantezistă sau tragică: „Fericit cel care se naşte om - spune poetul - şi nu-şi aminteşte inconştienţa/ luxul de a fi integrat în marea mişcare/ a celulelor vii şi a celulelor moarte/ şi iar mă trezesc într-un pat foşnitor/ într-o privire jilavă/ singur/ mai singur decât mijlocul acestei planete/ ies pe terasă eu respir tu respiri. Sudalme în imponderabil// aerul, bietul nostru câştig." (Ars doloris, II, II etc). Din când în când poetul se opreşte şi spune: „fericirea mea este luciditatea" sau „mă prefac liniştit fericit. Dar nu sunt./ Nici măcar stăpân peste umbre dincolo de care/ hipnotice mâluri orbesc." Şi, până la urmă: „- Vezi?/ Din casă/ iese/ singur/ un bărbat fericit." (Autoportret).

Dar fericirea se găseşte, ca în toate legile scrise şi nescrise ale lumii, în directă legătură cu dragostea şi moartea. *Tudoriţa song, Amândoi, Pereţi goi, Merişorii sălbatici, An de graţie, Neştiutori prin grădinile hokusai* sunt doar câteva dintre poemele edificatoare în acest sens. Cititorul avizat, care va citi „Mesagerul", fără îndoială cea mai bine structurată şi cea mai profundă carte a lui Aurel Dumitraşcu, va observa că întotdeauna erosul se găseşte în imediata apropiere sau se amestecă cu thanatosul. Dragostea nu este decât un joc, o himeră, un text, femeia este mereu „o altă sintaxă". Astfel, un dramatism bine temperat traversează textele Mesagerului, unde poetul ajunge la o relativă perfecţiune a discursului şi a construcţiei.

Poemele lui Aurel Dumitraşcu sunt de un baroc impresionant, cu o imagistică bogată, cu asocieri insolite, şi, asemenea labirintului regelui Minos din Knossos, au la baza construcţiei o logică perfectă. Avem de-a face, pe de altă parte, cu o întreagă instrumentaţie, cu o tehnică a asedierii lectorului prin această viziune barocă, a violentării lui prin asocieri lingvistice, prin sincope, livresc, aparente deturnări de sens şi fragmente ale dicteului automat, în poeme cu o ideaţie clară. La Aurel Dumitraşcu „noaptea poate atârna de cer ca o halcă", „Dumnezeu n-a citit încă nici o carte",„ iarba poate fi roşie, picioarele femeilor înverzesc toamna, morţii înverzesc în lunci, nourii sunt ca nişte plămâni aprinşi", ‚o femeie plimbă un leagăn pe cer", revoluţia se poate naşte dintr-o pitulice adormită în zaruri". Şi exemplele ar putea continua, pentru că astfel de imagini cotropesc poemele sale, dându-le prospeţime.

Aurel Dumitraşcu (1955-1990) şi-a construit prin fiecare poem un univers insolit, în care neantul e condamnat la visare, iar moartea alungată mereu la câţiva paşi mai încolo. Scriind Mesagerul, Aurel Dumitraşcu s-a gândit la el ca la cel care aduce un mesaj necunoscut acestei lumi, asemenea lui Gibran scriind Profetul: „Cu toţii aşteaptă ceva, ne spune Aurel. Un mesager să le spună un singur cuvânt, să le aducă un vrej de lumină." Până la urmă lumina şi bucuria sunt două dimensiuni-simbol propuse de Aurel Dumitraşcu, pe care, chiar dacă a plecat prea repede în lumea umbrelor, fără a-şi fi desăvârşit programul estetic, pentru care avea atâtea disponibilităţi, îl considerăm unul dintre importanţii poeţi tragici ai noştri din falanga metafizică moldavă şi o mare conştiinţă a scrisului între poeţii optzecişti.

Aurel DUMITRAȘCU

Femeia venită din carte

Foarte rar scrie o carte poștală
și o lasă pe masă
cu un zâmbet nerușinat de plăcut.
Sigur, iar nu voi putea bănui
pielița roșie ce desparte viața de femeie
de cea de bărbat.
Iar voi răsfoi zodiacul, tăcut voi plânge
puțin la o poartă neagră
cu cheie de lemn.
Nu-mi va fi teamă (sălbăticia din text
e poem pentru mine) vreau să
spun: plânsul orbilor închipuie lumea,
dar numai cenușa le știe pe toate.
Poate va veni o apă mare cu pești, cu
rățoi și flașnete, poate numai o zi
cerul va mărșălui printr-o carte.
Voi fi un vânător trist prin celule vii
și la masa aceea mă voi așeza obosit,
voi citi. Vor înțelege numai ce merit.
Din ferestrele roșii conturul unei femei
va mușca liniștit.

Cezar IVĂNESCU

Turn 1

! gangul îngheţat în usturimea întunericului se
înălţa cu aerul că se obstinează să aşeze morţilor
pe faţă o mască mortuară ca un urangutan
disciplinat.Turnul se numea Turnul Prinţului Fericit,
Turnul Perfecţiunii Violate,
Turnul Unghiului, Turnul Cavalerului Plâns,
Turnul Copilului mort, Turnul
Blând, Turnul Palid, Turnul Iubitorului Morţii :
Blum-blum se auzea Viermele căzând cu capul de
marmora treptelor: fratele meu, nu-ţi pot veni în
ajutor ! Luminează-ţi faţa! Priveşte-mă-n faţă!
nu te sfii să mă ucizi, dar priveşte-mă-n faţă! ca
un rac de sânge inima porneşte goana şi n-o poţi
goni fără încetare. Blum-blum, blum-blum, blum-blum,
auzi cum bat valurile negre de sânge la Tronul
Morţii, la Tronul Absolut al Morţii şi Moartea
plânge în perfecţiunea singurătăţii !

Turn 2

! o, suflet care în mine locuieşti ca o oglindă-a morţii,
nu va fi vreme să-ţi ucid fiinţa
căci eu cobor la nunta sacră-a mea cu mine
când n-aveam suflet iar Regina Morţii
era virgină şi-amândoi ca două flori
sugând esenţa vremii ne bucuram

eram copilul androgin, Regina Morţii era virgină,
o, suflet care locuieşti în mine
nu va fi vreme să-ţi ucid fiinţa
tu eşti ca tatăl meu, nebun bătrân,
Creatorul acestui om care va trece…
în regatul morţii singur fără Tatăl său!

Copilăria lui Ario Paradis 1

! …mă bucur şi tot mai mult preţ
pun pe mintea mea aşa cum
un copil pierzând dulceaţa profundă-a
sărutului mai mult îl preţuieşte
ştiind că-i va aduce moartea… !

Memorial

! voi începe zicând că mă simţeam
atât de singur asemeni acelui
Prinţ al Trandafirului da da
trandafirii sunt sângele Prinţului
care moare la pragul revelaţiei
unei realităţi (nu-şi suportă
fiinţa) Invizibilul fără
voinţă: oh, suferinţă însângerată
în care trăim. şi din acel câmp
de trandafiri am plecat:
mă simţeam atît de singur
fără sânge ca un corp defunct
de sfântă… şi acolo… ce vedeţi,
domnule? iat-o pe acea femeie
frumoasă care îmbătrâneşte
cu aerul că împrumută un surîs
morţilor: lăsa-ţi-mă să-i spun:
Doamnă, dumneavoastră sunteţi
pentru mine atât de sfântă, atât
de sfântă, numai spuneţi-mi…!

Efebul de la Marathon

Clarei

!frumos am fost precum
efebul de la Marathon
şi meşterii Athenei bătură o medalie
de aur, să rămână chipil meu
de-a pururi tânăr şi strălucitor!

!acuma sunt bătrân şi
mi-am pierdut şi toată strălucirea
şi orice beţivan mă-njură
în porturi, prin tavernele Athenei;
ce mai contează acest zombi,
Sufletul meu e-nmormântat acolo
în Glorie: frumos efeb mort
singur înfruntând întreagă
o oştire de barbari!

Volum bilingv de poezii-Cezar Ivanescu- aparut la Tirana, Albania

Beatrice Silvia SORESCU

Marin Sorescu, un spirit al permanenței

Scriitor de mare profunzime, poet cu vibrări atât de înalte, un dramaturg plin de esență, insolit romancier, traducător apreciat, gazetar, reporter memorialist și nu în cele din urmă pictor, profesor universitar doctor și Ministru al culturii, Marin Sorescu reprezintă una din personalitățile cele mai de seamă ale literaturii din a doua jumătate a secolului al XX-lea.

Tradus aproape în toate limbile pământului, distins cu numeroase premii și distincții, el este considerat un adevărat ambasador al spiritului nostru în lume. A participat la sute de congrese, simpozioane literare, seminarii internaționale, a fost prezent în numeroase țări, unde și-a citit versurile în cele mai mari centre universitare (Italia, Franța, Anglia, Suedia... până în America, Japonia, Singapore etc), iar poezia sa a fost foarte bine primită și apreciată.

S-a afirmat ca poet încă din anii de liceu, ca mai târziu, în anii de studenție, să înregistreze o evoluție spectaculoasă. Scriitorul și-a considerat acest har o adevărată profesiune de credință și a muncit pe brânci , pe brazda cuvântului, spre materializarea acestuia într-o operă monumentală de mare valoare.

După debutul ca poet, în numeroase reviste literare, în 1964 are loc și debutul editorial , cu volumul de parodii **Singur printre poeți**, stilul său original impunându-se și în celelalte volume de versuri anterior publicate**: Poeme** (1965), **Moartea ceasului** 1966), **Tinețea lui Don Quijote** (1968), **Tușiți** (1970**), Suflete bun la toate** (1972) **La Lilieci** , volumele I- VI, publicate în perioada (1972- 1995), **Descântoteca** (1976), **Poeme** (1976) **, Sărbători itinerante** (1978), Ceramică (1979), **Fântâni în mare** (1982), Apă vie, apă **moartă** (1987), **Poezii alese de cenzură** (1991), **Traversarea** (1994).

Este remarcat chiar de la început de mari critici, unul dintre el fiind George Călinescu, care scria în 1964, în Contemporanul, că avea ,, capacitatea excepțională de a surprinde fantasticul lucrurilor umile și latura imensă a temelor comune", iar academicianul Eugen Simion spunea că ,, Marin Sorescu meditează la ceea ce scrie și scrie învăluind tragicul, sublimul, grotescul, în plasa fină a ironiei".

Firește că Marin Sorescu și-a datorat popularitatea de la început, poeziei, poezia lui, versurile pline de sugestii șocante, au fost deliciul unui public larg și au uimit și pe criticii care vedeau în ele un simptom și o promisiune de înnoire.

Sorescu a avut un instinct al pieței literare excepțional și foarte ușor s-a adaptat la schimbări, dovadă fiind volumele din **La Lilieci**, în care poezia este cu desăvârșire alta decât cea anterioară.

Criticul și istoricul literar Cornel Regman îl caracterizează pe Sorescu, în prefața volumului Poeme, ca „ autor de ingenioase și paradoxale scenarii care dinamitează certitudinile zilnice și stabilesc raporturi de intimitate cu fețele incomode ale lucrurilor".

Sorescu a continuat și experiența teatrului existențialist și al celui absurd, oglindit cum nu se poate mai bine, în piesele: **Iona** (1968**), Există nervi** (1968), **Paracliserul** (1970), **Matca** 9 1973), **Pluta Meduzei** (1974**), Setea muntelui de sare** (1974), culegere de piese, **Răceala** (1976), **A treia țeapă** (1980), **Ieșirea prin cer** (1984), **Vărul Shakespeare**(1988). Teatrul de inspirație istorică dă și el o replică importantă viziunii idealizante asupra trecutului. Sunt de amintit **Răceala** și **A treia țeapă,** cu acțiunea plasată în vremea lui Vlad Țepeș.

Marin Sorescu a fost și autorul unei proze umoristice și satirice (romanele **Trei dinți din față** (1977), **Viziunea Vizuinii** (1981), eseuri, **Teoria sferelor de influiență** (1969), **Insomnii** (1971), **Starea de destin** (1976), cronică literară, **Ușor cu pianul pe scări** (1986), pentru care a primit *Premiul George Călinescu și Premiul Uniunii scriitorilor* pentru critică literară, **Tratat de inspirație** (1985).

A fost și un remarcabil traducător, transpunând integral, în limba română, creația poetică a lui Boris Pasternak, în volumul Lirice.

Literatura pentru copii a ocupat, de asemenea, un rol important în creația sorescană: **Unde fugim de-acasă** (1967), proză**, O aripă și-un picior** (**Despre cum era să zbor**), (1970), versuri, **Cocostârcul Gât Sucit** (1987), versuri, **Cirip-Ciorap (** 1993), versuri.

Marin Sorescu a fost și un pictor apreciat, el a avut mai multe expoziții de pictură în țară și în străinătate:Brașov- în 1989, Cluj- Napoca-în 1990 sau București- în 1992, dar și în Irlanda, 1991 și Paris, 1992, când a participat la o expoziție colectivă.

De-a lungul celor patruzeci de ani de activitate literară și șaizeci de ani de viață, Sorescu a obținut numeroase premii. Pe lângă cele din partea Uniunii Scriitorilor din România, a mai fost distins cu Premiul Academiei Române, cu ***Medalia de aur pentru poezie „ Ospiti Napoli***",(1970), Premiul ***internațional „ Le Muze***", acordat de Academia della Muze din Florența , (1978**), *Premiul Mondial de poezie „ Fernando Riello*,** Madrid (1982), cu prestigiosul ***Premiu internațional „ Gottfrield von Herder***"(1991), pentru întreaga operă , Viena, Premiul Felix Romuliana, Belgrad,(1994), și a fost propus de Academia Română pentru ***Premiul Nobel*** pentru literatură (1992) .

Sorescu rămâne unul din scriitorii fundamentali ai literaturii române, cel mai mare dramaturg postbelic și cel care împreună cu Nichita Stănescu, a revitalizat imaginea poeziei românești. Poeziile din ultima parte a vieții sale au încărcătura unui tragism impresionant, provocat de înțelegerea profundă, dureroasă, a condiției de muritor a ființei umane, cum se desprinde din poemul **Scară la cer**: „ Deși am slăbit îngrozitor de mult,/ Sunt doar fantoma celui ce am fost,/Mă gândesc că trupul meu / Este , totuși, prea greu/ Pentru scara asta delicată/ Suflete, ia-o tu înainte, / Pâș! Pâș!"

06.12.2022

Alfred-Rennert POPLINGHER

Amintiri din copilărie

Deși ieșean fiind de la vîrsta de două luni, o parte a vacanțelor de vară (cam două săptămîni) mi le petreceam la Dorohoi, la bobe (bunica), zeide(bunicu) si tata-mare (parinții mamei si bunicul din partea lui tata). Dorohoiul este si va rămine in memoria si sufletul meu un loc minunat de care mă leagă amintiri si nostalgii de neinlocuit

Călatoria pîna la Dorohoi o făceam cu trenul , cam trei ore dacă-mi aduc bine aminte. Am înca in memorie vagoanele necompartimentate cu banci de lemn. Calea ferată strabătea peisaje moldave mirifice, cu frumoase sate situate intre dealuri înverzite. In stația feroviară mă aștepta întotdeauna baba Tony, nerăbdatoare să-și sărute si să stringă la piept nepotul iubit. Pe la sfirșitul anilor '50 transportul de la gara pîna in centrul orașului era furnizat de trăsuri. Acesta plimbare in sine era deja o mare plăcere pentru un copil venit de la un oraș mare ca Iasi.

Bunicii din partea mamei , Eizik si Tony Rennert , ca de altfel si mama mea erau originari din Cernauți de unde s-au refugiat după cel de-al doilea război mondial cind întreaga Bucovină de nord a trecut sub ocupație sovietică. In Dorohoi locuiau in doua camere într-o cladire joasa adiacentă pieții alimentare centrale ale orașului , cea ce-mi favoriza accesul comod la cinematograf , zilele de iarmaroc si prietenii pe care mi i-am facut de-a lungul anilor.

Tata mare originar din Dorohoi dar cu rădacini familiare in Herța, rămăsese văduv după ce bunica Clara murise de tifos in Transnistria. Inainte de război fusese proprietarul unuia din cunoscutele mici restaurante ale orașului –" La Botul Calului". In primul război mondial a luat parte ca simplu soldat la luptele de la Mărășești .De locuit locuiam întotdeauna la bunicii Rennert datorită pozitiei centrale dar asta nu mă impiedica ca de cîteva ori pe săptamîna să-l vizitez pe bunicul Poplingher. El locuia într-o casa bătrînească cu o gradină mare in spatele ei,

partea din fața fusese in urmă cu ani restaurant. Nu departe era vestita pădurice de brazi si stadionul orașului. Imi amintesc limpede drumul , mai ales strada Tăutu , pîna la casa lui, un mers pe jos de vreo 20 de minute, trecînd pe lingă case joase bătrinești cu flori in fața și în ghivece la ferestre. O dată pe săptămîna Tata Mare își vizita cuscrii, stăea la taclale in idish cu Zeida Eisik , se bea ceai si se juca domino

Una din plăcerile pe care mi le puteam permine doar in vacanțele la bunici si asta se întimpla lînga locuința bunicilor Rennert, era să-mi bălăcesc picioarele goale in șuroiul de apă care se scurgea în pantă pe lîngă trotuar după ploile de vară calde , scurte dar abundente. Și dacă tot am pomenit de apă, aici e locul sa menționez că în acei ani apa potabilă era asigurată de un sacagiu care făcea turul celor în nevoie cu un butoi mare de lemn plin cu apa si tras de un cal si vindea fiecare cafă pentru cîțiva bănuți. Apa de spălat era asigurată de cea ce se strîngea de la ploi.Din păcate nu se afla nici o fîntîna prin apropiere.

.Deși casa părintilor era una în care tradițiile si sărbatorile evreiești erau prezente si bine simțite, atmosferă evreiasca autentica am simțit și trăit în Dorohoi. Imi amintesc mai ales pregătirile pentru masa de vineri seara cu tradiționala supă de pasăre si mirosul de pîine proaspată care umplea întreaga casa. In Dorohoi am învațat pentru prima oară mai temeinic (tata avea grijă ca de fiecare sărbătoare importantă să-mi povestească istoria care stă la baza lor) cu un bătrin melamed (învățător) angajat de bunicii Rennert elementele de bază ale credinței evreiești, semnificația religioasă a sărbătorilor si puțin ebraică. Aceste lecții s-au intensificat in anul care a precedat sărbatoririi Bar-Mitzvei (majoratul religios).

Imi amintesc de asemeni de evrei simpli si buni, vecini ai bunicilor care lucrau din greu pentru asigurarea unei existențe cit mai decente : Eli frizerul , Șloime croitorul , David felcerul și alții ale căror nume imi scapă. Am încă in fața ochilor " Strada Mare " pe care era singurul restaurant elegant , cinematograful in sala caruia contra unei bancnote de un leu înmînată controlorului de bilete vizionam la programele matineu de doua-trei ori la rînd unele din cele mai frumoase filme ale copilariei , cladirea impunatoare a Primariei și a catedralei ortodoxe , esplanada pieții alimentare centrale unde zilele de marți erau zile de iarmaroc.

Peste 60 de ani mă despart de acele zile minunate petrecute in Dorohoi. Uneori mă trezesc reconstituind locuri, evenimente , persone mai mult sau mai puțin apropriate si un sentiment de dulce nostalgie îmi umple sufletul.

Am citit pe undeva ca una din personalitățile intelectuale de vază ale Dorohoiului declara că în atmosfera ce înconjură acest nordic colț al Moldovei se simte ceva deosebit si unic. Este exact ce am simțit si eu.

Haifa, Israel, decembrie 2022

Nicolae DIMA

Amintiri din Camera 354

Era spre sfarsitul anului 1957 pe Sectia I-a a inchisorii din Aiud. Intr-o camera de frontieristi tineri si nesupusi incercam sa ne facem viata mai usoara. Odata, cand ne-a scos la plimbarea zilnica de 10-15 minute intr-o curte interioara adiacenta fostei biserici, acum transformata in magazine, am vazut printr-o fereastra deschisa un sac gol de hartie. L-am luat cu noi si cand ne-am intors in camera l-am taiat in bucati, am cusut bucatile cu ata desirata din paturi, si l-am transformat in caiete de scris. Apoi, unul dintre noi a sustras o sticluta goala de la cabinetul medical. Am umplut-o cu foi verzi aduse din curtea de plimbare, le-am presat si le-am am prefacut in cerneala. Cateva betigase le transformasem in pene de scris. A urmat o activitate intelectuala intensa. Eram vreo 20 de detinuti si fiecare incerca sa invete cate ceva. In acea camera eram cumva privilegiati pentru ca prin vizeta nu se putea vedea decat jumatate din incapere. Eu imi alesesem un loc strategic in patul de jos de langa zidul opus usii, unde nu se putea vedea prin vizeta.

E greu de imaginat cata activitate avea loc in camera 354 de pe Scurta, asa se numea coridorul scurt al cladirii in care ne gaseam si care era situata intre Celular si Zarca, cele doua cladiri de cumplita amintire ale inchisorii din Aiud. Practic, nu aveam voie sa facem mai nimic: sa vorbim tare, sa comunicam cu celelalte camere, sa stam in dreptul fereastei care oricum era acoperita cu un oblon, sa scriem scrijelind peretii... De fapt nici vorba de scris sau de citit pentru ca erau interzise. Si totusi, din unele oase gasite in mancare or din cuie gasite in curte unii dintre noi au confectionat ace de cusut si mici crosete. Apoi, cineva a desirat fire de lana din paturi si si-a crosetat o vesta.

Piesele de sah le confectionam din mamaliga si tabla de sah o desenam cu funingine pe saltea or pe paturi. Fundul negru al gamelei il prefaceam in tablita. Il udam cu apa si si putin sapun si suflam pe el praf de var de pe pereti. Cand se usca scriam pe fundul gamelei cu orice obiect usor ascutit. In aceiasi celula erau si doi tineri Sasi si de la ei invatam germana. O parte din caietele confectionate le-am transmis altor camera. Le lasam ascunse langa vreo tufa din curte si prin fereastra le spuneam discret celor din alte camere scosi la plimbare unde sa le gaseasca. Un pofesor de limba franceza dintr-o alta camera a completat un asemenea caiet si ni l-a trimis inapoi. Desigur, uneori eram prinsi si eram pedepsiti cu izolare severa la beciul Celularului, dar nu ne mai speria. In general, izolarea consta cu pedepse de sapte zile cu mancare odata la trei zile. Imi aduc aminte cu un fel de nostalgie cum odata dupa o asemenea pedeapsa colegii m-au asteptat cu o gamela plina de fasole. Fasolea era cea ai buna mancare servita in inchisoare. A fost o seara pe cinste. Si azi mi-o amintesc. Toate lucrurile bune au ânsă un sfârșit.

Intr-o zi, Velixar, cu vreo cinci ani mai in varsta decat noi, s-a luat la cearta cu Bors care era fricos, se purta suspect si uneori ne ameninta. Cearta s-a deteriorat si Velixar l-a luat la pumni. Bors s-a repezit la use urland dupa ajutor. Au venit mai multi gardieni. Bors le-a spus ca suntem niste banditi care ne pregatim sa evadam si am vrut sa-l omorim pentru ca el nu a fost de acord cu noi. A mai strigat in gura mare ca eu sunt seful banditilor. Au venit atunci in graba si adjunctul inchisorii, capitanul Ioanitescu si loctiitorul politic, unul pe care il chema Badila. Ioanitescu, un individ mare si negricios, dar sincer sa fiu nu s-a purtat brutal cu noi, tocmai pusese mana pe mine cand Badila a intervenit. *Lasati-l tovarase capitan ca am dosarul lui Dima pe birou.* Si apoi adresandu-se mie mi-a spus: *Niculaita, de aici te trimit direct la Calmatui.* Am aflat mai tarziu ca la Calmatui in Baragan erau trimisi in domiciul fortat detinutii reflactari carora le expira pedeapsa. (Nu am avut acel noroc. Dupa expirarea pedepsei am fost trimis la munca obligatorie in unitatile militare de pedeapsa DGSM). Atunci insa, in 1957 la varsta de 21 de ani, am fost trimis automat la izolare in beciul Celularului pentru o pedeapsa de 14 zile…Era prin decembrie si m-am gandit ironic ca oricum in familia noastra inainte de Craciun se tinea post. De data aceasta era aproape post negru.

S-a facut totusi o ancheta si Velixar a fost consider vinovat pentru scandalul produs. I s-a intentat un simulacru de proces care a avut loc chiar in penitenciar. Cand s-a intors de la acel process care a durat mai putin de o ora, Velixar, care era deja condamnat la cinci ani, ne-a spus radiind: *Mi-a mai dat sase luni pentru bataie. Cam o luna pentru fiecare pumn pe care i l-am dat lui Bors. Sase luni le fac dormind…Mai important e insa ca am aflat ca vine o mare amnistie si vom fi eliberati…*

Eu am fost eliberat anul urmator si trimis la DGSM. M-am intors acasa dupa trei ani si sase luni. In ce priveste amnistia mult asteptata, aceasta a survenit intr-adevar, dar dupa alte schingiuri si alti ani de detentie. Ultimii detinuti politici au fost pusi in libertate in 1964. Atunci a revenit acasa dupa zece ani si fratele meu Ion …

,

Arizona, USA, Decembrie 2022

Gheorghe Constantin NISTOROIU

„Canalul Morţii”

Dunărea – Marea Neagră – Balta Brăilei
Poarta Albă, Periprava, Peninsula, Salcia, Colonia...
(partea a II-a)

„Sărută Pământul Acesta!”
(**Ileana Vulpescu**)

Astăzi, ca niciodată în istoria sa multimilenară, poporul valah, drept măritor creştin trăieşte DRAMA şi TRAGEDIA **Pământului** său sacru.

Pământul ACESTA binecuvântat a fost supus unei distrugerii totale, apocaliptice: i-a fost smulsă din rădăcină Tradiţia, i-au secătuit bogăţiile: aurul, argintul, arama, fierul, cărbunele, wolframul, sarea și grafitul, gazul, petrolul, i-au smuls pădurile, i-au omorât păsările, i-au cosit florile, i-au risipit albinele, i-au spulberat furnicile, i-au secat apele, i-au otrăvit râurile, i-au ars

datinile, i-au îngropat obiceiurile, i-au profanat bisericile şi mormintele, i-au risipit aburul cald în care încolţea şi se înfrăţea grâul Ţării sfinte.

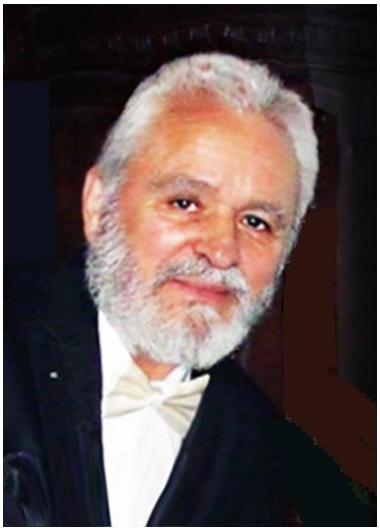

Nemaiavând **pâine**, mamele, copii şi taţii pribegesc pe meleaguri străine ca robi.

Pământul ACESTA udat cu Lacrimile Suferinţei, cu Doinele Codrului, cu Baladele Munţilor, cu Sângele Crucii, cu mistica Isihasmului Carpatin, cu Harul Libertăţii, cu Măreţia Adevărului, cu Frumuseţea Iubirii de Neam, cu supravenerarea Fecioarei Maria, cu Dragostea de Mântuitorul Hristos, a rodit **Fecioare** frumoase, **Mame** înţelepte, **Juni** temerari, **Ţărani** virtuoşi, **Învăţători** cu vocaţie, **Preoţi** cu har, mari **Duhovnici**, **Călugări** aleşi, **Monahii** fără prihană, **Poeţi/ scriitori** de geniu, **Profeţi**, **Filosofi**, **Artişti**, **Teologi**, bravi **Oşteni**, iluştrii **Împăraţi**, **Regi**, **Voievozi** şi **Cnezi**, **Vlădici** jertfelnici, **Meşteri** făurari, **Doctori** *fără de arginţi*, **Ingineri** şi **Arhitecţi** destoinici, **Savanţi**, **Eroi**, **Martiri**, **Mucenici**, **Cuvioşi**, **Mărturisitori** şi **Sfinţi**.

Pământul ACESTA, amestecat cu sângele sfânt al Eroilor şi Martirilor Neamului, de pe întreaga VATRĂ străbună, a fost pus în săculeţ de piele şi purtat la gâtul frumoşilor Fiii, care nu s-au aplecat decât în faţa Mântuitorului.

Pământul ACESTA – DACIA MARE – GRĂDINA Maicii Domnului – CRĂIASA MARIA – VLAHERNA – CARPATINA, a Cerului şi a Pământului ne-a fost dăruit de Bunul Dumnezeu, ca să sădim pe el CERUL veşniciei noastre!

PĂMÂNTUL ACESTA ESTE HUMA SACRĂ A CREAŢIEI DIVINE, A MENIRII, A FRUMOSULUI, A CREAŢIEI OMULUI, A DEVENIRII ŞI A DĂINUIRII NOATRE!

TATĂ!

„...Ne-ai făcut din pământ – cupe de vin -/ Şi ne-ai dat olarului/ Să ne ardă în foc.../ Ne-ai făcut harpe sunătoare/ Şi fluiere tânguitoare;/ Atinge cu mâinile Tale/ Corzile sufletului nostru/ Şi suflă din nou în lemnul cântărilor noastre...” (Dorel Vişan, *Doamne, nu Te Îndepărta*, în *Cântece pentru glas şi toacă*, Ed. Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017)

Pământul ACESTA a fost şi este ALTARUL de Jertfă al ROMÂNILOR ortodocşi!

Existenţa Dacorománului în lume are GRANDOARE, tocmai prin această credinţă, nădejde, har, omenie, libertate, demnitate, suferinţă, adevăr, jertfă, cruce şi dragoste care înteţesc lupta continuă înspre biruinţa INVIERII!

Lagărul central **Poarta Albă**

Poarta Albă – ***Mândria Canalului*** era primul lagăr al *Canalului Morţii* şi cel mai populat dintre toate arterele Gulagului dobrogean. Toate închisorile mari aveau obligaţia să trimită *„mână de lucru”*, gratuită prin regimente, batalioane, divizii de deţinuţi religioşi, deţinuţi politici şi o mică parte din cei de drept comun.

În perioada **1949-1953**, când s-a zidit cu **vii** şi cu **morţi** Canalul Dunărea – Marea Neagră, din documentele de arhivă care s-au păstrat se menţionează *„peste **30.000** de deţinuţi politici* (religioşi), *iar în mod oficial au fost înregistrate peste **2.000** de decese... **Poarta Albă** a fost principala colonie a deţinuţilor dintre cele **14** care se înşirau pe tot traseul **„Canalului***

Morţii”. *În mod constant, aici erau circa* ***12.000*** *de deţinuţi destinaţi de Partid şi Securitate exterminării prin muncă silnică, foamete, mizerie. Documentele mai atestă şi că la colonia de deţinuţi de la* ***Galeşu****, de lângă Poarta Albă, din* ***3.000*** *de deţinuţi politici* (religioşi), *nu mai puţin de* ***800*** *erau* ***preoţi*** *sau* ***teologi****!”* (Mărturia părintelui Iustin Pârvu în *Lumea Credinţei*, nr. 108, iulie 2012)

Constantin Iorgulescu, un supravieţuitor al Canalului, consemnează că Lagărul **Poarta Albă** era o adevărată Cetate a prigoanei şi persecuţiei deţinuţilor politici. *„Colonia de la Poarta Albă, cu cei vreo* ***douăzeci şi ceva de mii*** *de <<locuitori>> ai ei era echivalentul unui oraş de provincie, dar unul <<special>>. Avea fără nici o exagerare, o poziţie cheie în* ***constelaţia gulagului****, cea de capitală a împărăţiei în lumea înconjurată de sârmă ghimpată.”* (Constantin Iorgulescu, *Memoria ca Exerciţiu de Uitare*, vol. III, Canal, Mediaş – 2003, p. 24)

„Lagărul ***Poarta Albă*** *adăpostea în acel an* ***1952****,* ***mii****, poate peste* ***zece mii de deţinuţi****. Era un adevărat oraş-închisoare, cu zeci şi zeci de baraci împrejmuite cu multe rânduri de sârmă ghimpată şi foişoare – turnuri de observaţie – cu ajutorul cărora gardienii şi soldaţii din trupele de securitate asigurau paza noastră, a celor mulţi nepăstuiţi...*

La ***Poarta Albă*** *am auzit de lagărele de muncă, ale Canalului* (aşa- zisele **<<colonii>>**) *ca: Peninsula, Ovidiu, Cernavodă, Midia, Năvodari ş.a., pe unde s-au perindat mii de deţinuţi, victime ale odioaselor înscenări de tip stalinist şi crimelor împotriva umanităţii săvârşite cu toată ştiinţa de către nemernicii călăi, monştri cu capete hidoase, mârşave, unelte ale regimului dictatorial – totalitar.”* (Cornel Onaca, *Martori şi Martiri din Temniţele Comuniste,* Ed. Rimus, Oradea, 2014, p. 117-118)

Eroii, Martirii, Mucenicii şi Sfinţii Neamului au înnobilat prin spiritualitatea şi jertfa lor mistică toate locurile temniţelor, largărelor pe unde au fost purtaţi în lanţuri de vrăjmaşii lui Hristos şi ai Vetrei noastre străbune, lanţuri prefăcute de suferinţa şi dragostea lor pentru Dumnezeu, în **aripi de înger** în zborul lor spre nemuritorul Cer.

Doctorul **Dumitru Uţă** din Caracal, a pătimit pentru dragostea de ţară şi iubirea de cer, **23** de ani în diferite temniţe, între care şi **Poarta Albă**. Apropiaţii pătimitori îl considerau pe medicul Uţă – *„**doctorul fără de arginţi**”*, **un adevărat sfânt** al temniţelor comuniste. *„Era un om cu o profundă credinţă în Dumnezeu şi o mare dăruire faţă de semeni”,* (*Mărturisirea unui creştin. Părintele Marcu de la Sihăstria*, Petru Vodă); *„un model ales de dăruire, de jertfă şi dragoste pentru alţii.”* (Părintele Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric”*, Ed. Scara, Bucureşti-2000)

Absolvent al Liceului Militar-Mănăstirea Dealu şi licenţiat în Filosofie, **Octav Anastasescu** din Moreni-Dâmbovița şi-a pus şi el efigia jertfei mistice în Corola fără sfârşit a Demnităţii Neamului, din lagărul de la **Poarta Albă**. (Cezarina Condurache, *Chipuri ale Demnităţii Româneşti – Eroi ai neamului şi sfinţi ai închisorilor*, Ed. Evdochimos, Fundaţia Profesor George Manu, 2015)

O figură emblematică, cu o carismă de cer, binecuvântată în Cetele Sfinţilor dacoromâni a fost stareţul **Mănăstirii Tismana**, **Gherasim Iscu**, care alături de slujirea întru **Hristos** şi Maica Domnului – **Fecioara Maria**, a luptat şi pentru dezrobirea pământului Ţării lor creştine, într-un nucleu al **Mişcării Naţionale de Rezistenţă**, condusă de bravul general **Ioan Carlaonţ**. În lanţul închisorilor pe unde a fost purtat a înseninat şi a întărit credinţa, nădejdea şi dragostea în Dumnezeu a confraţilor arestaţi, îndeosebi în temutele lagăre **Valea Neagră** şi **Poarta Albă**, unde brigadierii, indivizi de cea mai joasă speţă, erau adevărate fiare, mai crude decât cele sălbatice, precum torţionarul, călăul de la Poarta Albă, Vasilescu.

Regimul de exterminare de la ***Canal Morţii***, a făcut mii de victime, în afara celor care au aparţinut direct, torţionarilor gardieni ori anchetatorilor. Părintele Gherasim Iscu s-a îmbolnăvit foarte grav de tuberculoză şi a fost transferat la Spitalul Penitenciar de la Târgu Ocna.

Repartizat în *Camera 4 Spital – Camera Morţii*, l-a întors la credinţă pe generalul **Todirescu**, comandantul Jandarmeriei pe ţară în timpul lui Carol al II-lea şi al Mareşalului Ion Antonescu şi l-a iertat pe torţionarul Vasilescu, care ajunsese şi el în aceeaşi cameră cu părintele stareţ, la fel de bolnav.

Părintele Iscu, în Ziua Naşterii Domnului – 25 Decembrie 1951, a fost dus de alţi suferinzi la căpătâiul lui Vasilescu. L-a mângâiat cu vorbe calde, părinteşti, i-a spălat faţa, l-a sărutat şi i-a iertat păcatele, grăind întru Domnul: *„te iert din toată inima..., iar dacă noi iertăm, cu siguranţă că Hristos, care e mai bun decât noi, va ierta şi El."* Atunci, fostul călău s-a spovedit, căpătându-şi liniştea. Părintele a fost dus la patul său. Colegii i-au citi rugăciunile de plecare în armonia Corolei Îngerilor. În aceeaşi noapte a plecat şi Vasilescu. Trupurile celor doi s-au îmbrăţişat sub clarul de lună în groapa comună oferită de administraţia Gulagului regimului roşu.

„Preoţii închişi la Canal au servit drept exemplu de smerenie şi rezistenţă tuturor deţinuţilor, dându-le putere să reziste şi să respingă reeducarea. Cu riscuri enorme şi plătind faptele cu propriul sânge, preoţii de la Canal oficiau în fiecare zi ***Sfânta Liturghie****, aducând astfel pe* ***Hristos*** *în mijlocul Infernului".*

(Fabian Seiche, *Martiri şi mărturisitori români ai secolului XX – Închisorile comuniste din România,* Ed. Agaton, 2010, p. 302)

Dârzul oltean **Alexandru Ştefănescu**, din Oroles/ Vulturul-Romanaţi, viitorul monah **Atanasie Ştefănescu**, fiul aghiotantului Generalului Gheorghe Zizi Cantacuzino-Grănicerul, a fost eliminat din Liceul oraşului Corabia, fiindcă a organizat un grup de rezistenţă anticomunistă. Arestat în 1941 şi întemniţat la Aiud, eliberat în 1948 şi rearestat în 1952 şi dus la Canal, în lagărul **Poarta Albă**, unde a pătimit, s-a risipit în dragostea creştină şi s-a purificat spiritual. După eliberare s-a căsătorit, stabilindu-se la Corabia. După moartea soţiei s-a retras sub oblăduirea marelui Duhovnic Iustin Pârvu, la **Mănăstirea Petru Vodă**, luând numele de Atanasie. Am avut onoarea să petrec un ceas de taină în chilia părintelui devenit şi asistent medical. Pe o carte, probabil *Oameni şi fapte din vatra Aiudului*, trimisă camaradului luptător şi erou **Petru Baciu**, bunul meu prieten, i-a scris nemuritoarele cuvinte: *„Mă rog lui Dumnezeu şi îi cer îndurare şi în vis să vă ningă cu flori, să vă fie cerul numai albastru mereu deschis./ Întru fericire/ Să vă treziţi în zori/ Într-o veşnică zi ce se numeşte/ Mântuire!" Cu dragoste, niciodată îndeajuns, Monah Atanasie, 11.08.2007.* (Petru Baciu, *„Răstigniri ascunse, Mărturii",* vol. 2, 2004)

Lagărul **Peninsula – Valea Neagră**

Valea Neagră, numită anterior **Cogealia** se afla în apropierea oraşului-lagăr **Poarta Albă**, pe firul Canalului Dunăre – Marea Albastră. Lagărul **Peninsula**, *promova* aceleaşi condiţii vitrege, acelaşi şir neîntrerupt de exterminare ca în tot Gulagul românesc. Muncă neîntreruptă, mizerie continuă, hărţuire neîncetată, durere şi foamete zilnică. Peninsula care era cuprinsă doldora de apele lacului **Siutghiol** pe trei laturi era situată între localităţile **Canara**/ **Ovidiu** şi **Caramurat**/ **Năvodari**.

„Aceste comune, împreună cu ***Taşaul*** *şi* ***Mamaia*** (sat şi urbe), *cu regiunile împrejmuitoare, formează spaţiul geografic în care s-a desfăşurat una dintre cele mai amarnice tragedii ale Canalului.* ***Aici*** *în* ***trei ani şi câteva luni de viaţă a lagărului*** *de deţinuţi politici,* ***peste 15.000 de oameni*** *au îndurat cele mai neînchipuite umilinţe,* ***aici sute de oameni au închis ochii pentru vecie****, căzând sub gloanţele soldaţilor din batalionul de securitate sau sub năruirile malurilor de pământ care i-au strivit.****Aici au murit oameni*** *de* ***foame****, de* ***boli*** *netratate, de* ***ger****, de* ***bătăi****.* ***Aici şi-au tulburat*** *mulţi tineri şi vîrstnici minţile,* ***aici şi-au pierdut unii lumina ochilor*** *sau alţii au fost mutilaţi datorită celor mai diverse accidente.* ***Aici au primit sute şi sute de persoane anunţurile desfacerilor căsătoriilor****, în urma presiunilor şi ameninţărilor la*

care erau supuse soţiile lor afară printr-un sistem satanic, pornit spre distrugerea tuturor instituţiilor de bază ale societăţii româneşti autentice. ***Aici s-a consumat o tragedie****, ca de altfel, în* ***toate lagărele*** *asemănătoare de deţinuţi politici de pe Canal, care nu va putea să fie cunoscută niciodată în întregime, în toată durerea şi disperarea ei."* (Ion Cârja, *Canalul Morţii,* Ed. *Cartea Românească*-1993, p. 241-242)

„Se vorbea în acel an 1952 că la ***Peninsula*** *se găseau în jur de* ***6000*** *de deţinuţi politici cu care se lucra continuu în trei schimburi a câte opt ore, iar mai târziu în două schimburi a câte 12 ore de muncă."* (Cornel Onaca, op. cit., p. 121)

Părintele bihorean **Ioan Negruţiu** (1915-2003), căruia vâlceanul Patriarh **Iustinian Marina**, îi purta o părintească recunoştiinţă şi dragoste s-a numărat printre **luminătorii** Canalului în lagărul **Peninsula**, unde a refuzat eliberarea prin intervenţia întâi stătătorului Bisericii Neamului. În penultima zi a eliberării are un vis, în care i se arată Mântuitorul Hristos pe Golgota, iar părintele Ioan la poalele celor trei cruci. Văzându-L singur pe Mântuitorul l-a întrebat: *„Pe care dintre cele două cruci să urc: pe cea din stânga, pentru osândire, sau pe cea din dreapta, pentru izbăvire?"* Iisus Hristos i-a grăit: *„Ioane, crucile nu mai au semnificaţia din Vinerea Răstignirii; urcă pe oricare, numai pe Cruce să fii, lângă Mine!"* (Fabian Seiche, op. cit., p. 369)

Doctorul *fără de arginţi* **Ion Simionescu** (+1951), a fost un medic vestit şi un erudit pedagog al **Generaţiei de Aur – 1922**. Destinul său încarcerat l-a încadrat în vara anului 1951 în **Brigăzile morţii 13-14** de la **Peninsula**. Călăul acelui lagăr era neromânul diabolic Chirion, ce *„dirija de aproape terorizarea* ***acestui*** *Om care a reprezentat* ***o valoare pentru Neamul românesc****"...,* mărturisea Vasile Mocanu, în Gh. Andreica, *„Mărturii... mărturii..."* Într-o zi i-a surprins pe torţionari lovindu-l bestial pe doctor cu cozi de mătură, cu cozi de lopeţi, cu ce aveau le îndemână. Zi de zi, seară de seară l-au torturat, l-au bătut, l-au chinuit, i-au rupt coastele, apoi l-a împuşcat cu două rafale, un subofiţer-fiară, cu puşca mitralieră smulsă din mâinile soldatului de pază din foişor.

„... Prin împuşcarea doctorului Ion Simionescu din Turnu Măgurele seriile de luptători naţionalişti din România au pierdut o forţă de cea mai înaltă factură, un om luminat." (Fabian Seiche..., p. 451-452)

Gorjeanul **Grigore Zamfiroiu** 1913-1997), licenţiat în Litere şi Filosofie -Universitatea Bucureşti, s-a remarcat în luptele de pe Don, a cazut prizonier şi a venit în ţară în anul 1948. În 1950, după 2 ani, autorităţile roşii l-au întemniţat în lagărul de la **Peninsula** pentru doi ani de regim crunt de exterminare. Eliberat în 1955, rearestat în 1959, în lotul cu **Radu Gyr**, av. Puiu Atanasiu, dr. Aurel Marin, fratele martirului de la Majadahonda, soţia sa şi cei doi copii de 14, respectiv de 12 ani. În 1989, a rămas văduv s-a călugărit primind numele de monahul **Andrei**. A scris multe poezii despre închisori, (v. *„Poeţii după gratii"*, vol. 1)

„Se întorc din hăul închisorii/ Bărbaţii albi, cărunţi feciorii,/ Năvala vieţii sfinte vine/ Din temniţi, lagăre şi mine." (Fabian Seiche..., p. 516)

Erudit teolog şi remarcabil ofiţer de infanterie pe fronturile campaniei din Est, a primului război mondial, posesor a diferite ordine şi medalii de merit, ploieşteanul-erou, rănit în zona Banatului, retrocedat de *tigrul* fioros Georges Clemenceau, sârbilor, **Constantin Constantinescu** a mai *beneficiat* tot cu titlu de merit, de câteva închisori, între ele şi lagărul **Peninsula**. (Cezarina Condurache, op. cit., p. 17-18)

Sculptorul cu har, braşoveanul **Nicolae Purcărea** şi-a început drumul Clavarului ca elev, apoi ca student al Academiei Comerciale din Ţara Bârsei, coleg şi prieten cu viitorul mare mistic Gheorghe Jimboiu, înrolat în Rezistenţa Anticomunistă, dar în urma trădării lotului lor, a fost arestat, trecut prin Infernul Piteşti şi deportat în lagărele morţii, **Poarta Albă**, **Valea Neagră** şi **Peninsula**. (ibid., p. 82-83)

Protosinghelul **Evghenie Hulea** din Poiana, judeţul Putna, a intrat de copil în cinul monahal, la Schitul Sihastru, Muşinoaiele, devenind stareţ, duhovnic al părinţilor Ioan Iovan de la Vladimireşti şi Paisie Olaru de la Sihăstria, dar şi al grupului vrâncean de rezistenţă anticomunistă condus de fraţii **Ion** şi **Cristea Paragină**. Zbirul fariseu Mauriciu Strul s-a infiltrat în grup, aducând căderea lui şi odată cu el arestarea în anul 1950 şi a părintelui Evghenie, care ajunge la Canal, în lagărele **Poarta Albă** şi **Valea Neagră**. Roman Braga, alt mare mărturisitor l-a avut pe părintele Hulea duhovnic la Canal, care l-a îndrumat pe Calea monahală. Aura lui strălucea atât de puternic, încât, afirma Roman Braga, părea drept ***„o figură de Pateric”***.(Cezarina Condurache, *Sfinţii Închisorilor – 28 de biografii exemplare*, Ed. Evdokimos, Fundaţia Profesor George Manu, 2015, p. 239)

Doctorul în Drept, deţinut politic la Canal, **Ion Cârja**, arată situaţia deţinuţilor politico-religioşi de la **Peninsula – Valea Neagră**, situată pe fosta moşie a boierului Vintilă Brătianu, distins economist, în cei 3 ani şi câteva luni de chin şi teroare.

În lagărul de la **Peninsula** a fost şi **Mihai Buracu**, din Turnu Severin, fiul părintelui protopop – colonel **Iosif Coriolan Buracu**, marele luptător pentru idealul Unirii, părinte a **11 copii**, **supravieţuitor** al ***Infernului Piteşti***, autorul celebrului volum *Tăbliţele de săpun de la **Itşet-ip/ Piteşti***, şi al Canalului, profesor, scriitor-poet şi senator de Mehedinţi (1992-1996). Acolo în lagăr la **Peninsula – Valea Neagră**, dublă denumire, unde deţinuţii politici erau persoane necondamnate ori cu pedepse expirate, a scris printre picăturile de sânge ale inimii, poezia sa din suflet înlăcrimat.

Norii

„Năpraznic, când cerul ne dă înţeles,/ noi suntem furtună în clocot,/ grindină-n ropot,/ fulger brăzdând pe şes.// Cin’ să se-ncumete/ mâinilor noastre să stea curmeziş?/ Supune-te, tunete,/ celor închişi/ până ieri!/ Azi, fraţi ai mei de moarte şi de suferinţă,/ vestim biruinţă.// Asalt/ din cerul înalt/ pe pământ:/ aliniate/ carele de foc,/ purtate/ de vânt,/ vestesc curcubeu,/ vestesc libertate/ neamului meu!” (Peninsula – Valea Neagră, 1950)

Lagărul **Periprava**

De pe braţul nordic al **Deltei** Marelui **Danubiu** – **Chilia** care, formează graniţă cu Imperiul **Roşu**, muscal, bolşevic ori neobolşevic, te întâmpina atunci, înfricoşetor lagărul **Periprava**, doldora de jertfe creştin-ortodoxe, prin atrocităţile, prin omorurile premeditate, prin umilirea miilor de oameni frânţi din personalitatea lor religioasă, intrinsecă, smulşi din vatra şi bunurile lor agonisite cinstit, dar cu trudă într-o viaţă.

*„**Periprava**, pepinieră sofisticată în haină de colonie penitenciară, cu regim aspru, devine locul unei incredibile tentative de sugrumare a fiinţei umane, dirijată expres de C.C. al P.M.R. şi Securitate pentru a prelungi suferinţele celor ce-şi terminau condamnările executate în închisorile de pe întreg cuprinsul ţării, în special de la Aiud.”* (George Popescu, *Sub Sabia Cavalerilor Apocalipsului*, Ed. *Mica Valahie*, Bucureşti, p. 127)

Botezate de comunişti, **colonii de muncă**, ele erau de fapt, veritabile **lagăre de muncă forţată**, adică de **exterminare** rapidă sau lentă, de macerare a sănătăţii fizico-psihice, prin campania de recoltare a stufului din mlaştinile reci ale Deltei.

Părintele Arhimandrit **Iustin Pârvu**, stareţul Mănăstirii Petru Vodă, ctitoria sa, după ce a trecut prin odiseea temniţelor comuniste a ajuns şi în lagărul **Periprava**.

Gheorghe Stănescu, un *ucenic* al temniţelor şi-l aminteşte în întreaga sa aureolă.

„Înalt, subţire, senin şi tăcut, cu o voce blândă şi clară, rar auzită, la cei 35-36 de ani ai lui, pare desprins din iconografia cu reprezentări ascetice a ortodoxiei bizantine, imagine pe care mi-o obligă nu numai înfăţişarea lui şi conduita lui, ci gândul că are o condamnare lungă. Are

ceva indefinibil, bun şi luminos, cucernic şi discret în firea sa." (Gh. Stănescu, *„Jurnal de prigoană"*, 1996, p. 112)

După ce s-a smerit în coloniile **Galeşu** (destinată expres celor peste **800** de preoţi) şi **Peninsula**, părintele vâlcean **Ilie Lăcătuşu** şi-a încununat Crucea martirică, în cea de-a doua detenţie în sinistrul lagăr **Periprava**, în *„lotul preoţilor olteni, peste **200** din cei peste **400** de preoţi aflaţi în acea colonie de muncă şi Salcia, La Periprava l-au întâlnit mulţi foşti deţinuţi politici-religioşi, între care **Arhim. Iustin Pârvu** şi dr. Aristide Lefa, care mărturisesc despre viaţa lui şi despre sfinţenia lui.*

***Părintele Iustin Pîrvu** povesteşte că a fost martor la prima minune (dintre cele cunoscute de noi), făcută de părintele Ilie Lăcătuşu. La **Periprava**, în sărbătoarea Sfinţilor Trei Ierarhi, prăznuiţi pe 31 Ianuarie, deţinuţii au fost încolonaţi şi trimişi să taie stuf pe un ger năpraznic. Stuful se afla în apa rece. Deţinuţilor le-a fost teamă să intre în apă şi din cauza frigului, dar şi pentru că trebuia lucrat sub apă. Părintele **Ilie**, intuind că paznicii înarmaţi vor trage asupra celor care nu vor executa comanda, a început să se roage fierbinte. Deţinuţii au intrat în apă, au început să taie stuful. Cerul s-a înseninat şi soarele a început să încălzească tot mai mult bietele schelete condamnate politic. La terminarea lucrului deţinuţii şi-au scos hainele ude care s-au uscat rapid la căldura soarelui* (era sfârşit de ianuarie!), *astfel încât, la plecarea spre colonie, cu toţii erau uscaţi. Niciun deţinut nu s-a* îmbolnăvit *după această încercare de exterminare transformată în minune dumnezeiască."* (Cezarina Condurache, *Sfinţii Închisorilor – 28 de biografii exemplare*, Ed. Evdochimov-2015, p. 11)

În **Grindu,** o anexă a Peripravei, trona prin bestialitate maiorul călău-anchetator Brânzaru, care avea o *slăbiciune* pentru studenţii naţionalişti, lovindu-i ucigător ori frângându-le tinereţea pe care nu reuşea să le-o îndoaie.

În Panoplia de Aur a Martirilor şi Mărturisitorilor Canalului (Peninsula ori Periprava?), a strălucit şi Părintele Profesor dr. al Facultăţii de Teologie Ortodoxă-Bucureşti, **Constantin Galeriu**, mentorul meu din Facultatea de Teologie, apoi colaborator în cadrul ***Frăţiei Ortodoxe Române***.

Se povesteşte că în momentul repartizării într-o brigadă de muncă, un deţinut politic i-a arătat un deţinut de drept comun, spunându-i:

„Părinte, acest criminal v-a ucis fratele, inginer..., aici în lagăr...

Părintele s-a îndreptat către ucigaş, l-a îmbrăţişat iertându-l şi grăind printre lacrimi:

- *De acum tu eşti fratele meu!"*

- Ce urcuş spiritual urcase Părintele, atingând strălucirea aurei marilor Sfinţi?!

Ucigaşul s-a convertit, s-a pocăit, revenindu-şi şi reintrând în natura sa firească.

Părintele Profesor **Constantin Galeriu**, Vicarul Patriarhal de mai târziu, a fost unul dintre iluştrii Pedagogi ai României, unul dintre cei mai mari Duhovnici ai Neamului, unul dintre cei mai buni oratori ai Patriei şi unul dintre cei mai mari admiratori ai Poetului – Filosof –Teolog, martir Mihail Eminescu, savantului Nicolae Paulescu (1869-1931) şi savantul Alexandru Mironescu. (Răzvan Codrescu, *Savanţi şi Mărturisitori în Predania Părintelui Galeriu* în *Cartea Mărturisitorilor*, Ed. Rost, Fd. Sfinţii Închisorilor Buc. 2014)

Columbia/ Cernavodă

Lagărul Columbia/ Cernavodă pulsa între condiţiile climaterice cele mai aspre, primăvara/ toamna, burniţă, vara, furtuni din senin, arşiţe cumplite, iarna, viscole sălbatice şi asperităţile muncii istovitoare, care impunea aşa-zisa *reeducare*. La Columbia se aflau şi deţinute-femei, cele de drept comun în număr covârşitor şi ***politicele***, cele de înaltă ţinută moral-religioasă. *„Atît femeile, cît şi bărbaţii de la Columbia au executat acelaşi fel de muncă-tip pe Canal, cu săpături, transport de pământ cu roaba, descărcări de arocamenţi şi piatră din vagoane, atît*

pe malurile Dunării, cît şi la punctul de muncă numit ***Saligny****. Din numerosul contingent de* ***femei*** *din* ***elita*** *societăţii româneşti care au lucrat la Columbia şi Saligny, amintim pe acelea din familiile* ***Mavrocordat****,* ***Ghica****,* ***Cancicov****,* ***Dolly Steriopol****, dna* ***Corneliu Codreanu****, dna* ***Ion Moţa****, soţia fostului protopop ortodox al Clujului,* ***scriitoarea Eugenia Mureşanu*** *etc.*

Între bărbaţii care au pătimit aici s-au aflat ***scriitori****,* ***preoţi****,* ***avocaţi****,* ***ţărani****,* ***meseriaşi de frunte*** *etc.*

Figurile de mucenici ai lui Dumnezeu şi martiri ai neamului, cum au fost acelea ale părintelui călugăr şi marele mistic ortodox ***Arsenie Boca*** *de la Mînăstirea Sîmbăta de Sus..., ori bătrînul savant teolog ortodox* ***Grigore Cristescu-Plăpumaru*** *ş.a."* (Ion Cârja, *Canalul Morţii,* op. cit., p. 447-448)

Arhimandritul Arsenie Boca de la Mănăstirea Prislop, l-a ocrotit în obştea sa pe studentul călugăr Antonie Plămădeală, hirotonindu-l ierodiacon, pe viitorul Mitropolit al Ardealului, care era urmărit de securitate.

„Părintele este trimis la Canalul Dunăre-Marea Neagră pentru perioada cuprinsă între ***19 Ianuarie 1951*** *şi* ***17 Martie 1952****. Maica Zamfira, celelalte maici şi Părintele Dometie Manolache întocmesc un memoriu către Patriarhul* ***Iustinian****, pentru eliberarea Părintelui Arsenie. Patriarhul îi linişteşte şi părintele trimite o carte poştală de la Canalul Dunăre-Marea Neagră, de lângă* ***Cernavodă*** (lagărul Columbia).

La sfârşitul anului 1951, când Părintele se afla închis la Canal, de Sărbătoarea Sfântului Nicolae (6 Decembrie)*, moare mama Părintelui Arsenie, la vârsta de 59 ani. Este înmormântată în cimitirul satului Hălmagiu, raionul Gurahonţ, din regiunea Aradului. Peste ani Părintele va mărturisi că a simţit momentul adormirii mamei sale.*

Oamenii securităţii, maiorul Kovacs Mihail şi locotenentul Brainer Gheorghe, consemnează ştirile, minunile întâmplate la Canal. Celebra teleportare la înmormântarea mamei, surpările de pământ unde lucra etc." (Florin Duţu, *Părintele Arsenie Boca 1910-1989–Biografie Vizuală*, Ed. Floare Albă de Colţ, 2014, p. 30-31)

SALCIA – **lagărul central** al **Bălţii Brăilei** şi al **Deltei Dunării**

Balta Brăilei, teren aflat între **6-10 m** altitudine, situat între Dunărea Veche la Est şi Braţul Cremenea/ Pasca la Vest, în care abundă o altercaţie de mlaştini, gârle, lacuri şi grinduri presărate cu stufăriş, păduri de plop şi salcie.

Sălciile Brăilei şi-ale Deltei Dunării au fost **Fiinţele**, care alături de **Mamele/ soţiile** deţinuţilor politici şi religioşi au plâns cel mai mult pe acei oropsiţi ai lagărelor morţii.

Salcia şi-a luat numele de la *„****sălciile plângătoare*** *care populau aceste pământuri, mult timp din an acoperite de apă şi care acum, dezrădăcinate, continuau să* ***plângă soarta unor oameni****, supuşi la o muncă istovitoare,* ***de robi programaţi exterminării****."* (Aurelian Gulan, *Victime şi Călăi*, Ed. Criterion, Bucureşti-2010,p.283)

În Lagărul de la **Salcia**, înfiinţat în anul 1952, existau peste **4000**, de deţinuţi politici, religioşi, împărţiţi în **15 divizii** de muncă. Aparatul administrativ i-a supus pe deţinuţi la un regim de teroare şi exterminare.

După ce a *„amorţit"* Canalul Dunărea – Marea Neagră, la **18 Iulie 1953**, conform deciziei Moscovei, în urma morţii Călăului Popoarelor, Stalin, **Suferinţa**, **Calvarul**, **Drama**, **Tragedia** şi **Moartea** deţinuţilor politici şi religioşi a continuat în lagărele morţii până în anul 1964, în acelaşi neîntrerupt regim de exterminare diabolică, aplicat cu *„fidelitate"* şi severitate de securitatea slugarnică consilierilor sovietici.

În acest sens cazul părintelui Ioan Bunea, merită supus atenţiei.

Părintele ardelean **Ioan Bunea**, licenţiat în Teologie Ortodoxă, Litere şi Filosofie, din cadrul Universităţii Cluj, ajunge după alte închisori, în toamna anului 1962, la colonia Stoeneşti.

Condiţiile inumane l-au internat în spitalul de la Salcia, dar medicamentele trebuiau aprobate doar de medicul securităţii acelui lagăr.

Presbitera Bunea s-a adresat printr-un memoriu Părintelui Patriarh **Iustinian Marina**, rugându-l să intervină pe lângă M.A.I. pentru punerea părintelui în libertate.

Patriarhul Iustinian l-a rugat pe I.Gh. Maurer, preşedintele Consiliului de Miniştri, care i-a îndeplinit dorinţa patriarhului. Dar, bucuria părintelui Bunea a fost de scurtă durată, fiindcă Securitatea i-a anulat eliberarea. *„Până la urmă, s-a dovedit însă că Securitatea, ce asculta de directivele consilierului sovietic, a fost mai tare ca însăşi conducerea centrală a Ministerului."* (Ioan Bunea, *Memorial*, Ed. Limes, 2015, p.145)

Dumitru Oniga, remarcabilul poet creştin din Stupca Sucevei, pe care am avut bucuria să-l cunosc şi să-l preţuiesc, a fost ridicat ca elev în urma *rebeliunii* lui Horia Sima şi arestat între 1942-1945, rearestat în 1948, eliberat în 1956, rearestat în 1958 şi internat în **Noua Culme** şi **Periprava** până în mai 1964.

Versurile poeziilor sale i-au alinat, i-au întărit, i-au încântat, i-au legat de nădejde şi dragoste pe mulţi dintre pătimitorii Gulagului românesc. După 1989, a publicat în multe reviste: *„Crai Nou"*- Suceava, *„Tribuna Transilvaniei"*, *„Ţara"* – Chişinău, *„Gazeta de Vest"* – Timişoara şi i-a apărut câteva volume de excepţie.

La rugămintea Părintelui Stareţ **Iustin Pârvu**, cu iniţiativa filialei A.F.D.P.R. – Constanţa şi binecuvântarea Prea Sfinţitului **Teodosie** al Tomisului s-a ridicat Monumentul Memorial POARTA ALBĂ, sfinţit la 21 Septembrie 2000.

Monumentul din piatră masivă, ridicat în **Memoria Martirilor**, are braţele în formă de Cruce, lagăr peste lagăr, de jos în sus: Constanţa-Midia-Peninsula-Galeşu-Noua Culme-**Poarta Albă**-Medgidia-Saligny-Columbia.

ÎNTR-UN LAGĂR DIN DELTĂ

„Niciodată nu am văzut un soare mai însângerat,/ Înfipt în vârfurile suliţelor din Deltă,/ Ca atunci când robii, în zdrenţe vărgate,/ Cărau în amurg, spre infinit, snopi mari de stuf.// Ca într-o permanentă Golgotă,/ Sfâşiaţi de coşcani, răgnete şi bice,/ Parcă un tarpan uriaş/ Reteza partea de jos a discului solar/ Şi curgea un râu de sânge înspre noi,/ Răsfrânt în gheţuri, ochiuri de apă şi lacrimi.// Niciodată nu mi s-a părut cerul mai negru/ Ca în nopţile când se dădea alarma în lagăr/ Şi stăteam ore nesfârşite/ În poziţie de drepţi, cu mâinile la ceafă,/ Apoi, pe rând dezbrăcaţi,/ Loviţi, târâţi, înjuraţi...// Şi noaptea cădea tot mai neagră/ Peste fiinţele noastre infime,/ Ca nişte fire de nisip pierdute/ În dunele Deltei spulberate de viscol.// Şi ne rostogoleam mai adânc, mai adânc,/ Într-un întuneric absurd." (Dumitru Oniga, *Poeţii După Gratii*, Mănăstirea Petru Vodă, 2010

Niciodată nu-i este îndeajuns **TIMPUL Pământului ACESTA**, pentru recunoştiinţa şi dragostea întru Eroii, Martirii, Mucenicii, Mărturisitorii şi Poeţii Canalului Dunărea -Marea Neagră - Balta Brăilei, care au pogorât **CERUL peste VATRA lor străbună!**

Pururea să fie **SLAVA** şi **CINSTIREA** noastră!

8 Noiembrie 2022-11-08
*+ Sf. Arhangheli **Mihail** şi **Gavriil***

George GOLDHAMMER

Binșu și binșenii mei

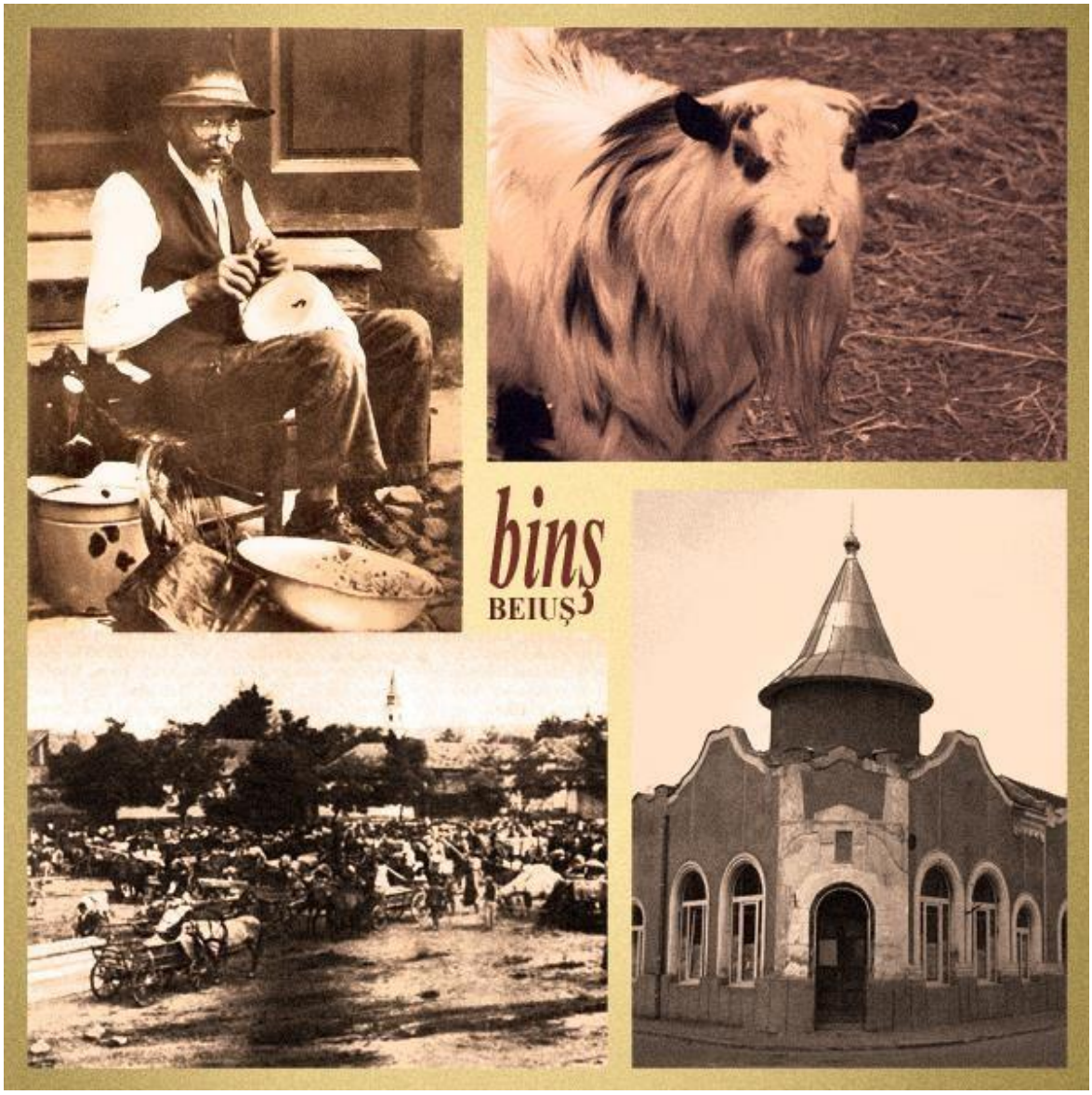

Beiuş, oraşul meu iubit..

Benenus, Belenus, Belinis, Binsch, Belényes! Toponimele aşezării în limbile latină, germană sau maghiară! Localnicii, la rândul lor, numiţi „binşeni”, prefera să îi zică Binş, denumire adoptată încă din timpul când habsburgii erau la putere pe aici.

Beiuș municipiu situat în judeţul Bihor, la poalele Munţilor Apuseni. Populaţie: peste unsprezece mii de locui-tori. Aşezare istorică cu o vechime de aproape opt sute de ani.

Dragul meu oraş! Aşa de mult doresc să te revăd, să-ţi aud murmurul vorbirii ardeleneşti... specifică acelei zone.

Anii au trecut cu zecile... dar memoria Binşului mi-a rămas curată, neştirbită. Ce frumoase erau acele vremuri şi locuri! Să încep cu Valea Nămăieşti ce trecea „hăpt” prin centrul oraşului şi de care mă leagă multe amintiri plăcute. Apa acestui râuşor, era nepoluată, curată şi limpede precum cristalul, bogată în peşti. Vara era loc de scaldă. Pe malul unde apa era mai mică, erau mulţi pui de peştişori. Îi prindeam cu mâna liberă şi îi beam cu apă din râu în ideea că vom învăţa să înotăm ca ei.

Mai aveam şi un râu mai mare, numit Crişul Negru, care trecea pe la marginea oraşului, dar acesta, nu era pentru noi, atât de popular că Valea Nimăieşti.

Văd cu ochii memoriei malul râului cu roţile acelea mari, învârtite de cursul apei, care duceau în cupele lor lichidul preţios ce uda grădinile de zarzavat ale bulgarilor stabiliţi de multă vreme prin acele locuri, bulgari care joia umpleau piaţa cu munţi de legume proaspete.

În centrul oraşului era atelierul ceasornicarului Leibovici, unde copil fiind, mă fascina zgomotul specific, ticăitul zecilor de ceasuri ce îşi făceau rodajul. Admiram chiar, nu ştiu din ce motiv, şi felul cum îi tremurau mâinile meşterului... în una ţinea mecanismul fin al ceasului, iar în cealaltă o pensetă cu piesa mică reparată pe care reuşea să o aşeze întotdeauna la locul ei. Toate erau în rezonanţă şi în concordanţă, de la ceasornicar la arcuşorul de oţel care pulsa ca o inimioară în interiorul parcă viu al instrumentului de măsurat timpul în mişcare... Eppur Si Muove... ca şi sintagma celebră declamată de Galileo atunci când a fost forţat să-şi renege heliocentrismul.

Apoi, pe drumul amintirilor vine „dobaşul”, toboşarul satului care bătea în tobă şi anunţa ştirile: *„ ’tenţiune,’tenţiune! Puuuu-blicaţiune! Tătă lumè să ascultie, ordin dă la primărie!”* Bineînţeles, ştirile erau în marea lor majoritate ştiri locale, dar pentru noi binşenii... Beiuşul era centrul lumii. Cetăţenii ieşeau în mare grabă pe la porţi, sau chiar în mijlocul străzii să audă ce zice dobaşu’.

Ştirile erau destul de naiv concepute, dar în majoritate utile pentru cetăţeanul de rând. Şi acum îmi mai suna în urechi una simpatică, o ştire de avertizare: *„Astăzi nu lăsaţi vitele la leghelit (păscut)că vin cătanele la puşcălit* (exerciţii de tragere) *şi pă care-o nimereşte, statul nu feleleşte* (răspunde)!!!”.

Nu-l pot uita, şi nici nu vreau, pe profesorul de educaţie fizică, Mircea Bolcaş, poreclit (toţi aveam porecle!) „Bendeu" care înseamnă „pântece” pe ardelenește, și care mai târziu s-a metamorfozat întrutotul cu aceasta poreclă... încât a devenit un tot unitar cu apelativul simpaticului domn. Toată lumea îl cunoştea sub denumire „Dom’ Bendeu”. Inclusiv elevii! Prietenii când îl întâlneau pe strada îl salutau cu formula „*Foaie verde lipideu, să trăiască dom’ Bendeu!”*. Profesorul Mircea „Bendeu” Bolcaş a fost unul dintre cei mai iubiţi profesori de la Liceul Gojdu din Oradea. Fie-i ţărâna uşoară!

Un alt personaj simpatic de prin zona Beiușului a fost, Ioșca Abrudanului, poreclit și „Moș Piţulă”. Distinsul domn, Iosif Abrudan, avocat orădean de prestigiu, poet, pamfeltist, actor, boem... a compus o serie de pamflete în versuri avându-l ca personaj principal pe „Moș Piţulă”, un fel de Păcală local. A prezentat mai multe spectacole de comedie pe scena teatrului din Oradea, interpretându-l pe simpaticul „Moș Piţulă”, care repezenta un ţăran ardelean șugubăţ din părțile Șteiului și a Ţării Beiușului, folosind vorbirea și apucăturile celor din această zonă. Deseori pamfletele sale începeau cu *„Sara bună, dragii mei, io-s Piţula cel din Ştei...”*

Reproduc din memorie una din poeziile care era pe buzele tuturor în acea vreme drept dovadă că o mai ştiu şi acum: *„Frunza verde ca lipanu’/ Asta toamna era anu’/ Când s-o gătat cu culesu’.../ Domnii cei mari cu Congresu’/ Ni-or poftit la Bucureşti/ Să vedem nadraji nemţeşti/ Şi case mari boiereşti.// Ne-am dus din Oradea-Mare,/ Io Piţula lui Căldare/ şi cu Petrè lui Poţoc/ Cu gheizăşu’ cel de foc.// Geizăşu’ bătu-l-ar sfântu’/ merea iute ca şi vântul/ Amu-l vezi şi minten nu-i,/ Tune dracu-n roata lui!// Am plecat la drumu’ mare,/ Îmbrăcaţi nevoie-mare,/ Cu bocoacele în picioare,/ Cistăliţi* (curaţi) *şi puţăliţi* (curăţaţi)/ *De parcă eram doi sfinţi/ Vini unu’ cu clop roşu/ Şi zâsă că-aista-i ghiorşu’*(trenul rapid)*/ Şi apoi un alt domn cu sula/ Să ne hudească ţâdula/...”* Am încercat să reproduc întocmai dialectul bihorean folosit de autorul pamfletului pentru a sublinia mai bine ilaritatea textului conceput pe înţelesul oamenilor din acea zonă!

***

Ziua de joi era zi de târg la Binş, zi în care săteni din satele apropiate umpleau oraşul. Era de admirat frumuseţea portului naţional. Fetele mai faine, înainte de a intra în oraş, îşi schimbau opincile cu *„ţipèlè”* (pantofi) domneşti. Cred că de aici vine şi zicala „Ţi-ai lăsat opincile la barieră!” La bariera oraşului, desigur! Mama mergea şi dânsa săptămânal la târg să facă aprovizionarea cu cele de-ale gurii. Deseori mă luă şi pe mine... He, he! Când am crescut puţin mai mare mă duceam sângur!!! Eu nu pentru cumpărături, ci mai mult pentru „spectacol”! Era o atmosferă plină de farmec! Pe acea vreme nu erau pungi de plastic. Marfă se căra cu desaga, cu sacul sau dacă erai „mai de la oraş”, cu plasa. Plase de la Huedin, făcute din sfoară de cânepă, având mânere de lemn! Mai târziu hoidanţii și-au modernizat *„plèsilè”* folosind fire de rafie!

Cumpărătoarele care veneau la piaţă îşi luau de- acasă câte o lingură cu ajutorul căreia gustau produsele lactate: lapte, smântâna, brânză...

Bulgărele de unt se vindea împachetat în frunze de viţă de vie. Ambalaje nu prea erau! Carnea se punea pe frunze mari de loboda, pe prosoape aduse de acasă, sau chiar în hârtie de ziar pentru cei care nu erau prea pretenţioşi. *Galiţele*, adică păsăretul, găini, raţe, gâște, curci, se vindeau numai vii pentru a-și păstra prispeţimea. Frăguţe, mure, căpșune, coacăze, agrișe se vindeau cu cană... sau în cornete de hârtie.

Prin piaţă circulau diferite precupeţe care ofereau celor însetaţi „apă-rece”, iar celor bolnavi „nadái” (lb. mag.) adică „lipitori” de pus pe spinare, care mişunau într-un borcan cu apă purtat cu grija de vânzătoarea ambulantă... Mai apărea prin zonă şi câte o nană cu o tipsie de *scoverzi* (plăcinte) cu brânză sau *croampe* (cartofi), *pancove* (gogoşi) sau castane prăjite. Revăd piaţa şi masa lungă a opincarilor care meştereau încălţări durabile din anvelope de camion uzate - opinci diverse de diferite mărimi.

Îmi amintesc cu simpatie de un ţăran căruia îi zicea Pilu, şi care, în fiecare zi de târg ne făcea noua copiilor o zi de amuzament! Se îmbăta şi mergea mai apoi spre casa pe „două cărări”, adică în zig- zag perfect... dar atât de mare încât atingea casele din ambele părţi a străzii. Cânta cât îl ţinea gura de mare: *„Pilu bè, Pilu plătèşte, coată-n jeb* (buzunar) *şi nu găsèşte!”* Pe acest personaj veşnic „cherchelit”, grupul nostru de copii îl urmărea deseori pentru a vedea cum va trece valea râului în drum spre casă, spre satul Nimăieşti. Problema mare era că în acea vreme nu exista podeţ peste râu, ci doar un trunchi de lemn lung care lega ambele maluri. Puntea era atât de instabilă încât şi pentru un om treaz crea probleme şi necesita balans şi îndemânare pentru fi trecută. Şi totuşi... era o enigmă cum acest om, căruia nicio stradă nu îi era prea lată, atunci când trecea puntea, ba pe două picioare, ba în patru labe... niciodată nu făcea bâldâbâc în apă. Baciu Pilu era de pomină! Râdeau cu toţii de el! Într-o zi, tot de joi desigur, l-a trimis nevasta la târg să cumpere o capră, să aibă lapte pentru cei patru copilaşi ai lor.

Înainte de a o lua spre casă, a făcut o escală la crâşmă. A legat capra afară, de un cârlig, şi s-a dus să se „sfinţească” o ţâră cu doi *dèţi* de pălincă. Mai mulţi consăteni au vrut să-i joace o festă şi au schimbat capra cu un ţap. Ajungând acasă, cu „flăcăul cu barbă şi patru picioare”, nefăcător de lapte pentru copii, a luat-o pe cojoc de la nevastă! Trei zile s-au auzit prin sat sudalmele şi blestemele distinsei „doamne”. Până la urmă, prietenilor glumeţi, fiindu-le milă de el, i-au dus capra înapoi şi astfel s-a sfârşit războiul în familia lui Pilu!

Oraşul fiind mic ne cunoşteam cu toţii. Eram OAMENI, ne salutam şi ne zâmbeam atunci când ne întâlneam. Nu ţin minte să fi fost vrajbe, fapte rele, focuri intenţionate sau furturi. Scriind aceste rânduri îmi amintesc cum mi-a povestit draga mea mamă ce vorbiseră două ţărănci atunci când le întâlnise la cişmeaua de pe stradă de unde luam apă cu găleata:

- *D’apoi nana mè, asară am adus acasă de pă câmp doauă coşeri de tenchi* (două coşuri de porumb) *să am ce da la purcel şi la găinuţe.*

-, *Să nu mai faci aşè, că te bate Dumnezeu! Ăsta-i furt curat... Dacă te prinde miliţistu’ te duce la proces!*

- *Tulai Doamne! Doamne puşcă-l... Da ce, statu’ n-o furat pământu' nost şi l-o dat la colectiv? Amu nu mai avem nimică şi murim de foame cu tăţi.*

În oraşul Beiuş era veşnic ordine şi curăţenie. Se matura şi se uda foarte des uliţele. Oamenii erau muncitori şi nimeni nu tăia frunză la câini. Meseria de hornar era respectată. Când trecea pe strada striga cât îl ţinea gura *„Hornaru!”* ca să ştie lumea că e un coşar prin împrejurimi. Noi copii îl irmăream ca să îi furăm un fir din *kèfe* (perie) care să ne aducă noroc. Hornarul era simbolul norocului şi toată lumea îl saluta încercând să-l atingă.

Din acelaşi cor făcea parte şi geamgiul care striga

„Ooooblac” sau *„Jaaamuri!”* şi sifonaru’ care în goana calului ce trăgea căruţa plină cu sticle cu sifon striga *„Sodaaaa!”* sau *„Haló it a szodáș!”* (lb.mag.), adică „Alo, aici e sifonarul!”.

O meserie interesantă, de mult uitată cred, era cea de „doctor de oale sparte”, adică cel care ştia să refacă din cioburi o oală de pământ sparta, dregând-o cu sârmă asemeni unei plase. Acesta striga *„Drotoş”* - cuvânt derivat din maghiarul *drótostótok.* Acesta era şi pe post de sperietoare pentru copii zburdalnici deoarece avea haine destul de ponosite si nu prea era simpatic... carând mereu in spinare colaci de sârmă. Ca să-i potoleasca pe copii parinţii îi ameninţau că dacă mai fac rele vine *„drotoşu”* şi îi duce!

Eu am fost cam zvăpăiat de mic, dar vesel, prietenos şi destul de respectuos. Erau familii mai înstărite ale căror copii erau mai „apatici", iar părinţii lor mă rugau să merg să mă joc cu ei. Aceştia aveau jucării multe. Reţin doar că am dorit să aflu ce este înăuntru acestor jucării... aşa că am aflat doar când am *herelit* (tăiat) burta unei păpuşi din care nu a curs decât *„firizpor”* (lb. mag.), adică rumeguş de lemn... Jucăriilor mecanice, le scoteam arcul pentru a le studia mecanismul. De mic eram pasionat pentru tehnică!

Recunosc că şcoala nu-mi prea plăcea. Aveam convingerea că talentul şi dragostea de muncă asigura succesul în viaţă, aşa că, clasa a şaptea, obligatorie, nu am mai făcut-o. Totuşi insistenţele unei învăţătoare cu inimă mare m-au lămurit că fără cele şapte clase nu pot merge mai departe... rămânâd departe de căruţa educaţiei în care vor fi ceilalţi copii... Aşa că, la vârsta de 16 ani, având colegi copii de 12 ani, am terminat cu brio clasa a şaptea. Recunoştinţă veşnică acelei doamne învăţătoare!

Vorbind despre şcoală, îmi aduc aminte cum în oraş mergeau frumos încolonate fetele dela şcoala primară. Printre ele şi o fată blondă, frumoasă, care a fost prima care a trezit în mine dragostea. Se numea Popa Maria şi era pasionată de filatelie. Avea o colecţie bogată de timbre pe care le ţinea într-un album. A fost turnata de o colegă că are în colecţie un timbru cu chipul regelui, şi incredibil, a fost arestată şi de atunci nici până azi nu mai ştiu de soarta ei. Ce vremuri...

Beiuşul meu drag, mi-e dor de tine... de acele vremuri când învârteam cercul pe stradă. Un joc simplu care îţi dădea dexteritate şi echilibru. Un cerc de metal sau chiar o roată de bicicletă fără cauciuc şi un băţ... Aceasta era jucăria care trebuia să o faci să alerge... şi tu după ea desigur... până când scoteai limba de un cot! Mi-e dor de strada Burgundia Mare unde am locuit când eram mic. Întotdeauna în chirie. Cu mult drag şi admiraţie mă gândesc la dragii mei părinţi cum au reuşit numai din muncă cinstită să crească doi copii in acele vremuri destul de sărace de dupa război...

.

Copilăria mea s-a terminat în 1940, atunci când, după predarea Ardealului, hoardele ungureşti se aflau cam la 30 kilometri de Beiuş iar familia mea, părinţii şi fratele, împreună cu mai mulţi intelectuali români am urcat în ultimul tren cu destinaţia finală oraşul Vaşcău. Dar despre asta aş mai avea multe de povestit, iar acele întâmplări le voi descrie când mă va apuca din nou dorul de... acei minunaţi ani ai tinereţii.

Sorin CERIN

À propos de ma vie: Vivien Leigh (Vivien Mary Hartley)

Je vais maintenant vous parler d'un événement paranormal qui a changé ma vie et grâce auquel je suis le Sorin Cerin que je suis aujourd'hui.

J'étais à New York en 1991, un émigrant nouvellement arrivé de Roumanie. Je vivais sur Metropolitan Avenue, quelque part à la frontière entre Brooklyn et le Queens à New York, une ville qui me semblait proche de mon âme et que j'adore. Un soir, alors que je rentrais fatigué de Manhattan, j'ai allumé la télé où l'émission était diffusée en roumain. Dans la pâle lumière réfléchie par la télévision, j'ai cru voir la silhouette floue d'une femme. Je me suis dit que j'avais des visions. J'ai éteint la télé et dans la pâle lumière des lampadaires, j'ai continué à voir la même silhouette féminine. Puis j'ai réalisé que c'était un fantôme. C'est étrange que je n'aie pas eu peur. J'avais un étrange sentiment de bonheur, d'accomplissement, mélangé à un sentiment de peur et d'inconnu, qu'il fallait explorer. Je lui ai demandé qui elle était. Elle a répondu qu'elle s'appelait Vivien Mary Hartley. Je n'avais aucune idée de qui était Vivien Mary Hartley. Aussi étrange que cela puisse paraître, je sentais ses réponses plus au fond de mon âme que je ne les entendais dans mes oreilles. Je lui ai demandé si elle avait déjà vécu dans cette maison en pensant qu'elle était peut-être un fantôme de l'endroit. Elle m'a répondu non. Alors pourquoi est-elle venue là-bas, c'était ma pensée pour elle. J'ai dit, ma pensée, parce que j'ai réalisé que nous pouvions nous comprendre par la pensée sans utiliser la voix. Cela ne s'est pas passé comme dans les films de fantômes où ils faisaient des bruits comme s'ils étaient certaines personnes. Je lui ai demandé pourquoi elle m'avait rencontré. Elle m'a répondu que je suis une âme choisie qui a une mission importante sur Terre, dans cette existence, et que c'est le Destin mais aussi la Malédiction. Je pouvais entendre ses mots dans mes oreilles, même si j'étais convaincu qu'ils étaient plutôt prononcés à l'intérieur de mon âme. C'était un sentiment étrange que je ne peux pas décrire avec des mots. Elle m'a dit que quelque part dans une autre existence nous nous étions déjà rencontrés et qu'elle serait toujours à mes côtés, m'aidant à traverser certains hauts et bas de la vie. Elle m'a également dit que bien qu'elle ait été une actrice à succès dans sa dernière existence sur Terre, l'existence qui a suivi l'existence où nous nous serions rencontrés, elle n'était pas heureuse. Que son nom de scène était Vivien Leigh, que toute sa vie elle a su qu'il lui manquait ce quelque chose qui ne s'accomplissait jamais, l'insatisfaction qui était à l'origine de la dépression et d'un trouble bipolaire. J'étais totalement

confus. Je ne savais pas quoi croire. Je ne pensais pas qu'une telle chose pouvait être vraie. C'est pourquoi je me suis dit que c'étaient des pensées étranges et stupides.

Le lendemain, je repensais à ce qui m'était arrivé la nuit précédente, d'autant plus que personnellement, je n'ai jamais particulièrement aimé Autant en emporte le vent (Gone with the Wind), mais surtout Vivien Leigh. Comme je n'avais jamais pensé aux milliers d'acteurs dont j'avais entendu parler, je n'avais jamais pensé à Vivien Leigh jusque-là. Je ne comprenais pas comment tout cela arrivait, précisément à moi. J'avais peur que ce soit un délire ou même une maladie nerveuse. Pour réaliser qu'elle n'est pas une illusion, j'ai pensé que je poserais à Vivien certaines questions sur sa vie si jamais elle revenait. Des questions sur certains aspects de sa vie que je ne connaissais pas et que je vérifierais plus tard dans une bibliothèque, où chercher des livres sur la vie de l'actrice Vivien Leigh. J'ai même préparé un petit carnet que je portais toujours avec moi avec un stylo pour noter diverses réponses de Vivien au cas où elle reviendrait un jour. Je repensai à elle le lendemain matin. Bien que je l'aie appelée à moi-même, elle ne m'a pas répondu. Après plus d'une semaine, juste au moment où j'étais dans le métro qui traversait l'East River, Vivien est revenue. Je l'ai vue à côté de moi dans la foule. Elle était comme une ombre, ce qu'il semble que j'étais le seul à remarquer. Je voulais lui demander certaines choses que je ne savais pas sur sa vie pour pouvoir les vérifier plus tard. Je savais que si ces choses étaient vraies, alors ma rencontre avec Vivien était aussi réelle que possible, et sinon, ce n'était qu'une simple illusion à laquelle je n'avais même plus jamais à penser. Je lui ai demandé si elle avait des enfants dans l'existence où elle était actrice. Elle m'a répondu que oui, qu'elle avait une fille qui vivait encore à cette époque et qu'elle s'appelait Suzanne Farrington, née le 12 octobre 1933. J'ai noté ce nom avec les dates de naissance dans le carnet que j'avais sur moi au cas où Vivien reviendrait un jour. Bientôt Vivien disparut de nouveau aussi soudainement qu'elle était venue. La première étape était pour moi de me diriger vers une bibliothèque à Manhattan. À cette époque, en 1991, il n'y avait toujours pas d'Internet pour que je puisse vérifier ces données immédiatement. J'en ai trouvé un sur Broadway au coin avec Union Square. J'ai demandé à un bibliothécaire bien passé le deuxième âge de me donner n'importe quel livre sur la vie de l'actrice Vivien Leigh. Elle m'a apporté plusieurs livres. Il ne fallut pas plus de trois quarts d'heure pour que j'apprenne que la fille de Vivien s'appelait Suzanne, et qu'elle était née à la date que Vivien m'avait indiquée tout à l'heure, au moment même où je traversais l'East River. Je ne pouvais pas le croire. Ainsi j'ai découvert que même la date de naissance était correcte, jusque-là je n'avais aucun moyen de savoir jamais que cette actrice qui jusqu'alors n'avait pas du tout éveillé mon intérêt avait une fille et qu'elle s'appelait Suzanne, mais surtout la date de naissance de Suzanne. Ce n'est qu'alors que j'ai réalisé que tout était aussi réel que possible, que Vivien était à mes côtés, que ce n'était pas mon délire, qu'il ne servait à rien d'avoir peur. En quittant la bibliothèque, j'ai senti que tout Broadway participait à mon étonnement. J'ai couru dans Manhattan sans objectif précis pendant des heures jusqu'à ce que je sois fatigué. Même maintenant, je ne sais pas si je suis allé quelque part jusqu'au Bronx. Tout ce que je sais, c'est que je ne comprenais pas ce qui m'arrivait. Tout ce que je sais, c'est que je ne pouvais pas comprendre ce qui m'arrivait. Pourquoi le Destin, mais surtout la Malédiction, nous a réunis de cette manière. Quelle Malédiction nous suit de quelque part, d'une autre existence, quel Karma ? À partir de ce moment, Vivien est devenu pour moi, ma moitié. Je pouvais sentir que tout ce que je ressens, joie ou tristesse, tout ce que je pense, elle le ressent aussi. Elle était et est toujours à mes côtés. Pour le meilleur comme pour le pire. Entre moi et Vivien, tout s'est transformé en une belle histoire d'amour spirituelle et platonique. Nous sommes allés ensemble à Dallas, au Texas. À sa volonté. Elle s'est énervée quand je me

suis posé la question, si oui ou non elle est Vivien Leigh ou est-ce un démon qui se présente à moi comme Vivien ?. Les mois ont passé. J'ai finalement pris la décision de rendre visite à un médium renommé qui avait un bureau quelque part à Fort Worth, au Texas. Je me souviens que lorsque nous étions de passage à Arlington en route pour Fort Worth, elle m'a dit qu'elle me quittait pour de bon si je continuais ma route. Alors d'autant plus que je voulais vérifier si Vivien n'était pas un démon. Le médium était une femme d'âge moyen d'origine sud-américaine. Elle m'a reçu, en me priant de m'abstenir de parler de la raison pour laquelle j'étais venu. Elle ne m'a même pas demandé ce que je voulais, car elle m'a dit qu'elle savait pourquoi je venais la voir. Elle alluma quelques herbes avec l'odeur piquante, mais très parfumées. Elle prononça d'abord le nom de Vivien, puis celui de Leigh. Elle m'a dit que Vivien est avec moi et que c'est une âme attachée à mon âme. Une bonne âme qui m'aime et me soutiendra toujours. Je me souviens lui avoir demandé ce qu'est exactement une âme attachée ? Elle m'a répondu qu'elle est une âme qui est unie à mon âme dans la pensée et le sentiment et qu'elle se nourrit de l'énergie de mon âme, de mes joies ou de mes peines, tout comme moi. Puis j'ai réalisé que mon âme se composait de deux moitiés, moi et Vivien. Sur le chemin du retour à Dallas, Vivien était particulièrement silencieuse. Je savais qu'elle était bouleversée parce que je suis allé voir le médium pour savoir si elle était un démon ou non. Ça l'a blessée que je n'avais pas totalement confiance en elle. Je me souviens alors qu'il m'est venu à l'esprit, un moyen de la réconcilier par un jeu, où il n'était pas nécessaire qu'elle me parle. Près de la maison, je me suis arrêté dans un supermarché où j'ai acheté un gros paquet de dragées. Chacune de ces dragées portait une lettre incrustée. Quand je suis rentré j'ai étalé toutes les dragées sur une table. Il y en avait plusieurs centaines. Je me suis excusé auprès de Vivien. Puis j'ai éteint la lumière et lui ai demandé de choisir et d'arranger les dragées dans un tel ordre avec ma main dans le noir que les dragées forment un certain mot ou plusieurs mots. Je pouvais la sentir diriger ma main vers chaque dragée individuelle, me disant laquelle choisir, puis je la plaçais sur la table dans l'ordre choisi. J'ai placé les dragées sans regarder quelle lettre je choisissais, dans cette obscurité noire où je ne pouvais même pas voir mes propres mains. Lorsque j'ai allumé la lumière, devant moi était écrit : "Suzanne" et le reste des dragées formaient des lettres qui ne pouvaient former aucun mot. Puis j'ai compris que Vivien m'avait pardonné et qu'elle était de nouveau avec moi. Elle m'a fait comprendre qu'à travers le mot Suzanne j'ai appris qu'elle était avec moi comme une âme bienveillante et proche, pas comme un démon ou une illusion comme je l'avais initialement pensé à New York.

Mon retour en Europe est dû à Vivien. Après mon retour en Europe, lorsqu'elle m'est apparue, elle m'a dit d'écrire de la poésie philosophique, des aphorismes philosophiques et de la philosophie, puisque l'accomplissement de mon Destin consiste dans ces écrits, puisque je suis né dans ce monde précisément pour écrire un tel ouvrage. Elle me disait que c'était le plan de Dieu pour moi. Elle m'a parlé de beaucoup de choses qui allaient arriver dans ma vie, me disant ce qu'il était bon de faire et ce qu'il ne fallait pas faire. Elle m'a parlé du Destin, de la Malédiction et du Karma, de l'Amour et de l'Accomplissement, de Dieu, de l'Erreur et du Péché. Lorsque je composais, elle n'intervenait jamais dans ma création littéraire et philosophique, même si je la sentais proche de moi. Combien de fois je lui ai demandé, de quelle Malédiction il s'agissait, elle me disait que le moment viendrait où je le découvrirais. Depuis ces jours à New York, depuis 1991, Vivien m'a toujours suivi et guidé. Mon départ, vers Dallas, Texas, puis vers Las Vegas, Nevada, villes où j'ai vécu plus longtemps, était à sa volonté, tout comme mon départ vers l'Australie puis mon retour en Europe. Nous sommes allés ensemble à travers le désert qui entourait Las Vegas, mais aussi sur le mont Charleston ou au barrage Hoover dans

les environs de Las Vegas. Elle m'a beaucoup parlé de la France et de Paris, la ville où j'allais avoir un grand succès en tant qu'écrivain. D'ailleurs, pour Vivien, la France a toujours été son pays d'âme, dont elle m'a parlé plus d'une fois. Son rêve a toujours été de vivre en France, mais elle ne pouvait pas pour diverses raisons. Grâce à elle, la France est devenue pour moi le pays que j'aime le plus et où je veux être enterré. Aussi à Vivien, je dois aussi le mariage avec mon épouse actuelle, Dana Cristina Gorincioiu. Vivien voulait que j'aie une vie terrestre accomplie, pas seulement spirituelle. Vivien m'a dit un certain jour de juin 2000 quoi faire. Si je n'avais pas fait cela, je n'aurais jamais rencontré ma femme, l'ingénieure Dana Cristina Gorincioiu, avec qui cette année nous fêterons vingt-trois ans d'un mariage heureux, comment je n'aurais pas pu imaginer que c'était possible, et que j'aime comme jamais je n'aurais pensé que tu pourrais aimer quelqu'un dans ce monde. Le dernier enfant, dont j'ai personnellement choisi le nom en 1999, j'ai nommé Sorina Vivien Cerin, comme une combinaison des noms Sorin Cerin, le mien, et Vivien, d'après celui de Vivien Leigh. Ce n'est que l'année dernière, en 2022, que j'ai découvert que Sorina Vivien était aussi mon enfant biologique, pas seulement de nom. Immédiatement après que j'ai découvert cela grâce à des tests ADN, Vivien Leigh m'est apparue et m'a dit que la malédiction était enfin terminée.

Un martor al romanității la extremitatea estică – Cetatea Soroca

Marian PĂTRAȘCU

Doctorul Gőbbel

La sfârșitul anilor ’50 și începutul anilor ’60, ai secolului trecut, medicul veterinar al Comunei Câineni, din nordul Țării Loviștei, era un sas din Sibiu – doctorul Göbbel – al cărui prenume – Karl, cei mai mulți locuitori nici nu i-l cunoșteau, darămite să-l mai și folosească. Făcea naveta cu o motocicletă *IJ*, îmbrăcat din cap până-n picioare în… piele, fie iarnă, fie vară; avea în clădirea impunătoare a Sfatului Popular din Câineni de Argeș, devenit mai târziu – Câinenii Mici, un birou, în fapt – o cămăruță cu un birou mic, un scaun rablagit, un raft pentru documente în spate, iar în fața sa, lângă ușa strâmtă, un dulap metalic unde-și ținea trusa medicală necesară practicării profesiei și echipamentul de lucru în care se schimba din cel de motociclist. Nu venea chiar zilnic la serviciu, se pare că mai avea și alte însăcinări din partea noului regim, când lipsea, locul i-l ținea Laie Cojocaru, poreclit Citiri, agentul lui veterinar, care locuia în satul Greblești; fiind devotat noului regim, i se instalase la domiciliul său din orașul transilvan un telefon, lucru foarte rar pe vremea aceea, iar în caz de urgență, Citiri îl suna de la Sfatul Popular și el, în mai puțin de o oră, se și prezenta la… caz. Era un bun profesionist, sub îndrumarea lui învățând meserie mulți agenți veterinari din comună, chiar și medici, ca doctorul Țarcă, cel care i-a și luat locul atunci când el s-a pensionat, iar băiatul cel mare al lui Citiri a urmat medicina veterinară tocmai fiindcă vedea cum se… descurcă taică-său și șeful lui cu această profesie; la fel – și băiatul cel mare al lui Iorga Șandru, vestit vânător, și mulți alții după ei, din Greblești, între care toți cei trei fii ai profesorului meu de matematică – Mihai Daneș.

Eram prin clasa a doua sau a treia când eu, martor fiind la următoarea întâmplare, am început să-l urăsc pur și simplu pe doctorul Göbbel… A fost atunci o perioadă foarte grea, tocmai încetase să mai bântuie prin comună comisia de colectivizare, în frunte cu un politruc de la raion – Udeci îl chema, când apărea prin sate lumea îi striga cu ură făcând aluzie la numele lui ciudat :

– Huo de ‘cii!

Locuitorii comunei au opus însă o rezistență crâncenă tentativelor de colectivizare ale regimului, între alții vestit pentru asta fiind un locuitor din Greblești – Mărian Frântu îl chema, zis și Ceapaev, datorită înfățișării sale; acesta era un fost ilegalist, care cică stătuse în celulă cu Gheorghe Gheorghiu-Dej în Lagărul de la Târgu Jiu, de unde au evadat pentru a… *face 23 august 1944*, după evadare ajutați fiind de preotul Ioan Marina, parohul Bisericii Sfântul Gheorghe din Râmnicu Vâlcea, viitorul patriah Justinian. Mărian Frântu mai susținea chiar că rămăsese prieten cu președintele Partidului Muncitoresc din România și al Consiliului de Stat al Republicii Populare Române, ce mai – cu ditamai șeful statului, și că oricând avea trecere la el. Fireşte, nu era crezut decât de foarte puţini, cei mai mulţi dintre cei care-l ascultau povestind și asta – destul de rar și numai după ce-l… încălzeau cu două-trei *ciocane* de țuică la MAT (bufetul sătesc, inițialele provin de la Monopolul Alcoolului și Tutunului), oameni *cu scaun la cap*, îi spuneau că bate câmpii:

– Hă, hă, hă, Mărian Frântu şî pretin cu Gheorghiu-Dej şî cu patriarhu', s-o crează mutu'! – îl lua în derâdere Gogu Aslău, zis Gogu Pioresii.

– Bine, bă, păi tu ne iei pă noi de fraieri? – sărea cu gura pe el şi Gore Fetelea.

– Bă, dacă ie aşa cum spui tu, atuncea de ce dracu' n-îi fi ajuns şî tu pân' Comitetu' Central, sau barim ceva şăf pă la regiune? Nici la raion n-ai fost în stare să te aciuiez', cum au făcut-o alţî măi proşti ca tine! – îl *judeca* la rândul lui și Dinu Fetelea, zis Rancotă.

Mărian Frântu – pictură murală realizată prin anii '70 de un zugrav năstrușnic pe un perete al MAT-ului (bufetul sătesc, inițialele provin de la Monopolul Alcoolului și Tutunului), astăzi – sediul Obștii de Moșneni Grebleşti (fotografie din anul 2016, dar pictura există încă)

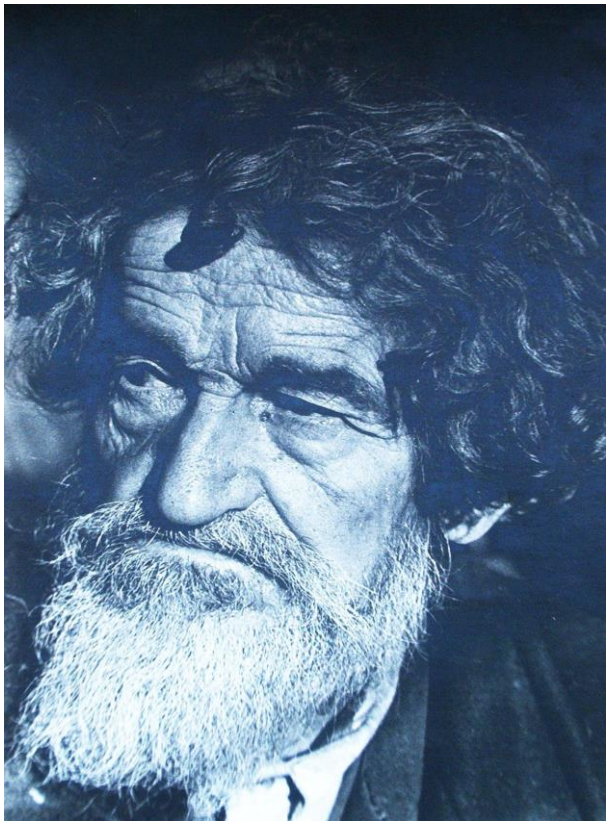

Mărian Frântu (22.12.1893-27.12.1975) – foto 1974

Gheorghe Iacobescu, zis Bicosu, care se dăduse cu partidul, primind chiar şi o slujbă importantă – era ditamai preşedintele Cooperaţiei de Consum pe comună – îi lua apărarea lui Mărian Frântu:

– Lăsaţî-l bă, în pace, nu vă gândiţ' şî voi cât a suferit iel în ilegalitate?

– A suferit pă dracu'! Atuncea când ieu luptam la Cotu' Donulii, iel stătea bine mersî în puşcărie, pă masă şî casă di la Antonescu! – se burzuluia Niţă Mandea, zis Ţambalagiu' popii, era cântăreţ bisericesc.

– Eheee, să fi stat iel în prizonerat zece ani, cum am stat eu în Danbaş, la ruş', care ne munceau în mină cel puţin dooşpe ore pă zî, de ne dehulau, leşânaţ' de foame şî ţapeni de frig…, mama lor de muscali! – întărea şi Mitică Teodorescu, zis Căţea, privind trist, în gol, la amintirea celor petrecute din 1941, când căzuse prizonier, şi până în 1951, când a fost eliberat.

Se uita apoi cu milă la Mărian Frântu, ştiindu-l comunist din ilegalitate, şi se tot întreba dacă acesta ar fi putut omorî oameni cu sânge rece, aşa cum văzuse el făcând pe cei pe care îi numea *pandurii români*, de fapt – prizonieri români, cărora sovieticii le promiseseră slujbe bune în ţară după *eliberare*, iar ei acceptaseră să facă parte din plutoanele de execuţie care lichidau cu precădere prizonieri germani. Deși a avut ocazia să vină din prizonierat în țară mai devreme, i e propusese să facă parte din una dintre cele două divizii sovietice formate din

prizonieri români – *Tudor Vladimirescu*, respectiv – *Horia, Cloşca şi Crişan*, Mitică Cățea a refuzat, tocmai văzând de ce erau în stare conaționalii lui…

Atunci când se stârneau asemenea dispute în jurul lui, Mărian Frântu nu mai punea şi el *gaz pă foc* ci dădea a lehamite din mână şi, târşindu-şi picioarele, pleca semeţ, cu capul sus și pieptul înainte, călcând apăsat, militărește:

– Ce ştiţ' voi? Habar n-aveţ'!

Fapt este însă că, prin 1961, s-a zvonit în comună și apoi în toată Loviștea, că Mărian Frântu s-ar fi dus la București în audiență la Gheorghiu-Dej și, fără vreo altă introducere, i-ar fi zis acestuia ritos:

– Bă Ghiță, tu la mine-n sat nu faci colectiv, ai înțăles?!

– Nu fac, Măriene, nu fac, liniștete-te! – i-ar fi răspuns Gheorghiu-Dej, după care cică l-ar fi ospătat, i-ar fi dat niște bani de buzunar și l-ar fi trimis la gară cu o mașină de-a partidului.

Deși lumea nu-l prea credea pe Mărian Frântu, totuși, până la urmă, în toată Loviștea, colectiv nu s-a făcut decât în comuna vecină – Boișoara, iar în Câineni s-a făcut doar o *întovărășire*, și anume în satul Câineni de Vâlcea; în mod curios, acea întovărășire s-a făcut cu terenul de pe Malu' Podului, teren care într-adevăr aparținea locuitorilor din Câineni de Vâlcea, dar și cu cel din… Câmpu' Sărăcineștilor, situat însă dincolo de Robești, deși acela aparținea unor locuitori din comuna Racovița. Rămăsese însă povara cotelor obligatorii, ceva mai tîrziu – a *contractelor de achiziții*, vârâte, desigur, cu anasâna pe gât gospodarilor, pentru carne (porc, pasăre, oaie și capră), lapte și ouă, produsele de primă necesitate – *gazul* (petrolul lampant), sarea, zahărul, chibriturile etc. se dădeau partial sau total pe… ouă, pâinea era pe cartelă la care aveau dreptul doar salariații!... Pentru stabilirea lor, în fiecare an, de pe la sfârşitul lui ianuarie şi până în martie, satele comunei erau bântuite de comisiile de recensământ al animalelor, aşa cum mai înainte fuseseră bântuite de comisiile de colectivizare. Câţiva ani la rând, cele două comisii s-au călcat în picioare una pe cealaltă, scoţându-i din minţi pe oameni.

În perioada în care se făcea recensământul animalelor, noi, copiii, aveam un rol foarte important: trebuia să ducem cea mai mare parte a lor – vite, oi, capre, porci, chiar şi păsări – cât mai departe de casă şi să le păzim cu rândul până trecea recensământul. Fiecare gospodar avea pe câte un petec de pământ situat departe de sat, pe dealuri și munți, un grajd din bârne, iar alături – o colibă sau chiar o așa-numită *căsoaie* din lemn sau zid, cu toate cele necesare traiului zilnic, şi acolo își ascundea animalele…

Țin minte că, de fiecare dată când comisia de recesământ al animalelor se apropia de casa noastră, tatăl meu dădea iute pe gât câteva *ciocane* de ţuică de la Gheorghe Trocaru, zis Trocărel, sau de la Ioana Boromiz, zisă Băloasa, cârciumari nocturni și, evident – clandestini, apoi lua în mână o toporişcă bine ascuţită, se aşeza crăcănat în faţa porţii și zicea apăsat, printre dinți:

– Dacă-m' intraţ' în curte, vă crăp capu'! Or scriţ' ce vă spui ieu, or, v-a loat mama draculi, s-a-nţăles?

Te puteai pune cu… nebunul? Toată lumea ştia, deşi nu fusese dovedit, că-ntr-o noapte, el împreună cu Nelu Bohanţu şi Ion Brulincu bătuseră *măr* comisia de colectivizare în frunte Udeci, fapt petrecut pe întuneric chiar în casa lui Trocărel, unde ei se cinsteau cu câte o țuică.

Tot pe atunci erai pasibil de pușcărie dacă îndrăzneai să tai o vită, fie ea și vițel de lapte. Pentru a avea și ei o… carne proaspătă la masă, oamenii recurgeau la un subterfugiu: luau animalul, îl duceau pe o coastă abruptă sau pe vârful unui jgheab și-l împingau în prăpastie; apoi chemau agentul sau medicul veterinar să constate… accidentul și să permită proprietarului să-i consume carnea. Asta, doar până ce doctorul Göbbel s-a… prins de figură și, doar dacă el era plecat în vreo delegație iar Citiri era cel care constata moartea animalului, oamenii mai puteau consuma carnea, cu toate că de fiecare dată agentul veterinar era beștelit și amenințat în fel și chip de șeful lui…

Cum spuneam, eram prin clasa a doua sau a treia (1961, 1962) când am început să-l urăsc pe doctorul Göbbel din toată ființa mea. De ce? Mă nimerisem în curtea lui Costandin Băra, zis Drăgan, un om foarte credincios, prin anii ’30 fusese chiar la Maglvid, la Petrache Lupu, care i-a dat canon să se întoarcă acasă pe jos și să se închine la toate bisericile și troițele întâlnite în cale, el și Ion Ureche, zis Săraru erau primii în biserică la orice sărbătoare, măcar aceasta din urmă pregătea biserica pentru slujbă, timp în care Drăgan se închina și se ruga pe la toate icoanele și toți sfinții zugrăviți; era toamna târziu, mă dusesem la colega mea de clasă – Tiuța Costea, nepoata orfană de ambii părinți și crescută de Drăgan și nevasta lui, își rupsese piciorul, îl avea în ghips și lipsea de la școală iar eu îi dădusem temele primite, le mai și făceam cu ea că nu prea-i plăcea să învețe, domnul Nelu Șandru, învățătorul nostru, îmi trasase mie această sarcină, deși mai aproape de ea stăteau încă doi colegi de clasă, respectiv – Achim, băiatul cel mic al lui Trocărel, și Gheorghe Dache, zis Cacarela, după porecla tatălui său pe care-l chema tot Gheorghe, dar, tot așa – amândoi acești colegi ai mei nu se prea omorau cu cartea…

În curte, tocmai fusese adusă vaca lui Drăgan, se surpase undeva pe Valea Ganii, văcari în sat se puneau doar în perioada verii, de la 1 octombrie animalele umblau singure după hrană căci oamenii își strânseseră recoltele (cartofi, porumb, fân, prune) și nu mai aveau de ce să fie păzite. Nici pomeneală ca vaca să fi fost surpată intenționat, Drăgan n-avea nici un interes să facă așa ceva, avea vițel de nici două luni și era abia la a treia fătare, și el și nevastă-sa se tot jeluiau că ce-or să-i mai dea Tiuței să mănânce dacă vaca lor murise prăvălindu-se în prăpastie.

Grup de locuitori din Greblești (1960), cei mai mulți dintre ei rude cu Mărian Frântu (primul din dreapta, în costum popular și cu barbă)

Cum-necum, doctorul Göbbel aflase de întâmplare și era deja prezent în curte pentru a cerceta cazul. Avea întotdeauna cu el o trusă din piele cu cinci cuțite speciale și o toporișcă bine ascuțită, când eu am coborât din casă auzind hărmălaie în curte, el tocmai spinteca vaca moartă, cică pentru a-i face autopsia. Înainte de asta însă, îi certase grozav pe Drăgan și pe nevastă-sa că și-au permis s-o aducă acasă, tot striga la ei că trebuiau s-o lase acolo unde se surpase, că venea el acolo s-o vadă, o adusese Cacarela, vecinul lor mai de din-jos, cu carul, avea boi buni și mai făcea cărăușie pe la oameni pentru un ban în plus…

Cu o îndemânare uluitoare, folosind toporișca și unul dintre cuțitele lui speciale, doctorul Göbbel a spintecat vaca, despărțindu-i carcasa în două: avea gâtul rupt și alte două fracturi de coloană vertebrală. I-a cerut apoi nevestei lui Drăgan un litru de *gaz*:

– N-am gaz, noi suntem oameni săraci! – i-a răspuns ea repezit, realizând, ca toți cei de față de altfel, ce intenționa medicul veterinar să facă.

– Așa deci, n-ai gaz?... Lasă că am eu! – i-a răspuns el.

S-a dus apoi la motocicletă și, din geanta lui uriașă din piele groasă, de vită, a scos o sticlă de un litru cu dop de cocean de porumb plină cu *gaz*. Nevasta lui Drăgan a început atunci a jeli iar el să se roage cu cerul și pământul de Göbbel:

– Domnu' doctor, fie-vă milă de noi, nu ne nenorociț', suntem oameni săraci, nu e de ajuns că am rămas fără lapte pentru biata nepoată-mea, nu pentru noi, că noi mâncăm ce-o da Dumnezău, acuma nu ne lăsați să mâncăm nici carnea?

– Nu discut! V-ați învățat toți cu acest nărav, sunteți toți niște mincinoși și niște hoți iar eu nu permit să fiu luat de prost, aplic dispozițiile legale! – i-a răspuns medicul veterinar.

– Și cu vițelul ce-o să facem, îl lăsăm să moară de foame, or' pe iel ne dați voie să-l tăiem?

– Nu, n-aveți voie să-l tăiați, chiar dacă la recesământ vaca n-a fost înregistrată ca fiind gestantă, adică gonită, cum ziceți voi! Îi cumpărați lapte și i-l dați cu biberonul până s-o învăța să mănânce fân.

Printre cei care erau de față la această discuție se număra și Mihai Băra, zis Majuru, văr de-al doilea cu Drăgan și vecin cu el, stătea chiar peste drum, fusese plutonier-major și făcuse tot războiul, fiind decorat și de nemți, și de sovietici, dar, în 1946, a fost dat afară din cadrul armatei. Scos din sărite, acesta i-a zis doctorului Göbbel printre dinți:

– Domnule doctor, eu o dau dracului de treabă, păi nu înțelegeți că oamenii ăștia nu sunt deloc vinovați de ce spuneți dumneavoastră? Li s-a întâmplat o nenorocire iar dumneavoastră îi acuzați tot pe ei că încearcă să vă ia de prost? Ce fel de om sunteți? Fi-v-ar regimul al dracului să vă fie că ați nenorocit o țară întreagă de când ați venit la putere!

– Tovarășe Băra, eu mă fac că n-am auzit ce-ai zis dumneata acum, că altfel ai încurca-o rău de tot! – i-a răspuns doctorul Göbbel.

Atunci, Stan Trocaru, un alt vecin de-al lui Drăgan, prezent și el acolo, în curte – un bărbat negricios, înalt și slab, bine legat însă, cunoscut oier și care avea și el *un cui* împotriva regimului – n-a mai răbdat și, apropiindu-se amenințător de Göbbel, l-a luat de piept, strigându-i în față:

– Ia, ascultă, bă, sasule, șî dacă am să-ț' dau eu țâie aci șî acuș o mamă de bătaie, ai să pricepi ce-ț' spunem noi, ha?

Apoi, fără să îi lase timp să-i răspundă medicului veterinar, care începuse să gâjâie cu ochii bulbucați, a întors capul către Drăgan și a continuat repezit:

– Ia, adu, bă, nea Dine, vițălu'-ncoace, să-l vază șî săsălăul ăsta, că dacă arz acuș o labă piste botu' ăla de slugoi comunist, îl bag cu nasu-n hoit șî atunci poate-o pricepe!

Drăgan s-a conformat deîndată cererii lui Stan Trocaru, care a continuat tot repezit dar slăbindu-l din strânsoare pe Göbbel, se lăsase peste toți cei de față o liniște mormântală:

– Bă tâmpitule, vez' vițălu' ăsta? Cum le poți zâce, mă, oamenilor ăstora să cumpere lapte șî să i-l dea cu bibilonu', în loc să-l taie, cân' ei n-au nicio vină că li s-a surupat vaca? Uite, am să-l tai chiar ieu în fața ta, na, să vedem ce-ai să-m' faci?

Ca prin farmec, doctorul Göbbel s-a și… înmuiat și, tremurând din toate încheieturile, a zis cu glas mieros, lipsit total de aroganța de dinainte:

– Măi, oameni buni, înțelegeți-mă și pe mine, vaca a fost înregistrată la recesământul din acest an iar eu, dacă nu fac ceea ce mi se cere, risc să-mi pierd slujba, am copii de crescut. Uite, ca să nu ziceți că sunt om rău, îi las să ia de la vacă măruntaiele și pielea, pe care am să le-o scot chiar eu cu cea mai mare grijă, dar pe restul trebuie să torn gaz ca s-o fac de nemâncat. Și, da, le permit să taie și vițelul, o să justific asta prin imposibilitatea creșterii lui fiind încă de lapte…

După încă un timp de ciorovăială și hărmălaie între cei prezenți și doctorul Göbbel (mă nimerisem chiar lângă tocătorul de lemne și-mi venea să smulg toporul înfipt în el și… să-i crăp capul!), acesta a turnat toată sticla cu *gaz* peste carcasa vacii moarte, fără măruntaie și

piele. În acest timp, bărbații au început să-l înjure, femeile – să-l blesteme, el se făcea însă că nu aude iar Stan Trocaru cu greu a putut fi oprit să nu-l ia la bătaie, primii care l-au tot rugat să se potolească fiind Drăgan și nevastă-sa, care se temeau de să nu se facă moarte de om chiar în curtea lor...

La plecare, Majuru i-a strigat doctorului Göbbel:

– Vedeți, poate vă pune dracu' să ne reclamați la miliție ori la partid pe mine ori pe Stan Trocaru, că atunci n-o să mai călcați niciodată prin Greblești!

– Atâta-i trebuie, că dup-aia vede iel pă dracu' cu mine! – a mai adăugat și Stan Trocaru.

De frică, medicul veterinar nu i-a reclamat nici la miliție și nici la partid, știa de ce sunt în stare loviștenii ăia încăpățânați…

Traian T. COȘOVEI

Stare de spirit

Trec secundele cu felinare de ceață
(in numele lor voi trăi, voi trăi)
cu capul înfipt în norii de gheață
ai anului două mii.
Pe stradă vor crește îmbătrânind pe asfalt
oameni de fier, cruciade de copii
purtați încet, cu capetele retezate
de muzicanții anului două mii...

Ah, întâmplările lui nicăieri și niciodată
amintiri albastre și roșii vor fi
săpate-ntr-o coală înaltă de piatră
pentru zeii anului două mii.
Tinerețea mea va arde cu flacără albastră
în orașul părăsit de stafii –
unde ne surâdeau căzând de la ferestre
manechinele anului două mii.

Intr-o casă cu pereții de sticlă
tu mă-ntrebai: ce va fi,
ce va fi?...
Bufonul râdea pictând pe latratul câinelui
tristețea anului două mii.

Melania RUSU CARAGIOIU

GRUPAJ DE POEZII ȘI POEME
INCHINAT LUI
MIHAI EMINESCU

Cântecul lacului

Flori de nufăr, în potire, strâng al murmurului val,
Ştimele, fără de număr, încing horele pe mal.

Visul lunecă pe ape, căutând tihnit liman,
Frunzele, a pădurii pleoape, ostenite, adorm pe ram.

Sub al paşilor de zână, foşnind în măruntul dans,
Iarba cântă în surdină, cu al stelelor balans.

Pe a lacului mătase, sub al farmecului dar,
Lebedele, în gondole, lasă valuri de cleştar.

Luna, pletele-şi resfiră peste ape şi-ntuneric,
Smălţuindu-le-n smaralde şi-n sclipiri de vis feeric.

Toate sunt ca altădată, pe cel lac cu unde line,
Şi pe-aripi de libelulă, pleacă doruri... către tine...

Timişoara, 1998

„de mic „băiet” păduri cutreieram”

Trăit-a pe acest pământ
Un lujer mic de floare
Fugea cu buclele în vânt
Și surâdea în soare,

Vorbea cu toate, „într-ales”
Pe limba lor ciudată
Ele-i șopteau c-au înțeles,
De fiecare dată.

Și gâzele și moși bondari
Și „culbecii cu coarne”
Și flori albastre, nuferi mari
Râdeau , să se răstoarne…

Dar cel băiet crescu ușor
Zeifir de primăvară
Lângă „conacul” cu pridvor
În cel capăt de țară.

Și-acuma-l chemau depărtări.
Nu mai era de-o schioapă
Și ochii lui „cătau” spre zări
Spre visele ce-adapă.

Vacanțele erau un semn,
Codrul era aproape,
Dorul de ducă un îndemn
Spre irizări de ape.

Codrul cel falnic îl chema
Sub poala lui cea verde,
Iarba covor îi impletea
În umbra ce se pierde,

Mergea gândind la ce-i frumos
Urcând către izvor
Iar vântul fluiera voios;
Păsări oprind din zbor.

Și pasul când îl „înturna„
Mai plămădind un vers,
Iar lângă lac se așeza
Gândind la-al vremii mers.

Odată visul împletit
Cu dorul către lume .
Acel Făt, cel Frumos ursit
Plecă spre soare-apune.

Multe-a văzut în calea lui
Și saltimbanci și stele
Dar dorul cald al codrului,
Potecile cu iele ,
L-au tot chemat la ele iar
Și sufletu-i era de jar;
L-ademeneau codrii străbuni
Un laitmotiv, spre ei, spre lumi.

St. Constant, ianuarie 2017

(Poem citit la Cenaclul de la Consulatul Român din Montreal, Canada, moderator Consulul General Victor Socaciu

Feerie

Leagăn de nuferi,
Licăr de pleoape,
Roate de ape.
Nisip sub trestii

Prefiră valul,
Raci sapă malul.

Vânt de prin sălcii
Parfum încarcă,
În mica barcă.

Plutiri de văluri
Pe corzi de liră,
Visuri înșiră.

La mal s-alină
Struna iubită,
Dormi fericită !

Timişoara, 1979

Florile trec

Florile trec,
Ca visul de vară,
Şi nu se-ntorc, iară;
Anii-mi petrec…

Apele fug;
În ochii tăi tulburi
Simt taine sub colburi,
Inimi pe rug !

Nu pot să plâng.
Ploile – mi susură,
Vântul îmi murmură;
Inima-mi strâng.

Crinii şoptesc
Sânului, dor,
Şi anilor…
Feţe-mi zâmbesc.

Cade din nor
Luna deşartă,
Prin zarea spartă;
Cutezător !

Nu pot sa plâng,
Inima-mi strâng;
Anii-mi petrec:
Vieţi pe rug…

Crinii şoptesc,
Florile trec,
Feţe-mi zâmbesc.

Cade din nor
Cutezător…

Apele fug…

Montréal, 2007

Lumea mea de vise

Unde-i lumea mea de vise ?
Mă întreb cu glasul stins,
Unde-s florile ucise ?
Unde-i lacrima din plâns ?

Au zburat cu frunza…, toamna,
Şi cu ghiocei în păr...
Numai luna, numai doamna
Le-a văzut într-adevăr ...

Cerc sà le găsesc, zadarnic;
Ele s-au ascuns în neant,
Sub al brumelor zăbranic,
Al temutului Garant.

Pleacă lumea mea de vise
Cum pier florile ucise...

Floare albastră

Unde eşti tu, floare albastră,
Floarea nopţilor cu stele ?
Te-ai ascuns în umbra lunii,
Zână a visurilor mele…

Floare albastră, floare albastră
Cu privirea de cicoare,
Umbra degetelor tale
Se ascunde-n stropi de soare.

Floare albastră, strop de mare,
Eşti când veselă, când tristă;
Treci prin lume ca o boare,
Diafana mea artistă…

Montréal, 2006

Formă și dezagregare

Azi m-am născut din infinit
Şi parcă vin deaproape,
Sau ceţuri m-au acoperit
Cu ferestre de ape.

Păşesc peste nisipul greu.
Alb, presărat cu sare
Şi simt că neantul e al meu :
Aer, pământ şi mare.

Oglinda soarelui sus pus
Îmi urmăreşte umbra.
El da, Eu încă n-am apus,
Dar îi încalc penumbra.

Când zbor ca un meteor stins,
În prag de disipire,
Se-opreşte - n loc timpul învins
Sub via mea privire.

Dezagregat, m-am tot pierdut
In căi fără de ştire…
Dintr-o scânteie-am înviat
Cu foc de nemurire.

Montréal, 2006

Balada dulcelui Mihai

Un licăr de pleoape
În sfintele ape,
Spre ceruri privire
Și spre omenire.

Drag al meu Mihai,
Pe un plai de rai,
Ai cântat izvoare –
Românie -n soare.

Ai plans cu alean
Dorul unui neam,
Greul ce-l adastă
Sub cea aspră castă.

Gândul tău de aur
Ne țesea tezaur…

Azi sclipesc pe cer,
Și nu efemer,
Versurile tale:
Steme din paftale.

Și iarăși, bădiță,
Cânt de poieniță,
Ziceai din caval
Seara de pe deal…

N-ai uitat nimic
Din pășul meu trist.

Tot ți-am zis și-mi zic:
Cine nu te știe ?
Plans și voioșie !
O lume te cheamă
Mult poet, de seamă”
Aur și palate,
Mândre nestemate –
Versurile tale:
Cânt și osanale.

Când mă uit în carte
Mă chemi de departe
Să te caut anume
Cum zbori peste lume.

Nume de luceafăr,
Nume din plai sfânt,
Nume cântat veșnic
În cer, pe pământ...

Scris-au cronici multe
Despre versul tău;
S-au speriat ciocoii
Și te-au dat la rău,
Dar mintea ta caldă,
Ca o mângâiere,
Nu le-a dat putere
În mârșava vrere !

Te-au răpus, trădalnic,
Dar ești viu și falnic,
Mândrul meu Mihai,
Bradul de pe plai;
Bardul de pe plai,
Soare în lume, stai !

Bădie Mihai,
Cel mai falnic crai,
Tu, grijă să n-ai !
Te-‘or cânta din nai
Plaiurile tale,
Doinele din vale,
Și din lumea toată,
Stea prealuminată !

Montréal, 2011

Dragostea de neam și țară

Cine-a crezut că exilat,
Românul s-a astâmpărat
S-a înșelat în sinea lui
Părerea să-o țintească-n cui!

Românu'-i întreprinzător,
E harnic și e plin de zor.
Nu poate sta o clipă, nat,
Lucrează, scrie, ,,apucat”,
Prinde din zbor un fir, un ce
ȘI zvârrr, e aci și nu mai e.

Dar dintre toate ce le știe,
Ori te zidește-n poezie,
Ori dă cu tine de pământ,
De și pământul cade frânt!

Așa e firea de român,
Pe gândul lui este stăpân
Și nu îl scoți dintre-ale sale
Nici cu vin, nici cu sarmale.

Dar într-o zi un înțelept,
Luă o hotărâre-n piept
Si spuse tot, de la obraz-
Fire-ar să fie de necaz-
,,Voi fraților ce-aveți în voi,
,Râcă, pornire sau război,
,,Că vreți mereu să vă-nfruntați

,,Voi între voi, cu -ai voștri frați
,,Făcuți de-ocară, de nimică,
,Fiindcă i-a luat gura în pripă!
,,De-această mare slăbiciune,
,,Vor profita alte popoare
,,Iar tu vei paște pe răzoare!!!
,,Mai mult!!! ,,Nobel" o ia ,la trop
,,Zicând, ,,Cuvântul echivoc
,,E via analiză-n faptă,
,,Nu le dăm Nobelul! Asteaptă... "

Asteaptă deci, române-un veac,
Până vine mintea la cap
Si să cinstești, nu în alean,
Să lauzi tu -ntâi al tău neam
Așa mi-a scris un om de bine,
De undeva din țări străine
Unde coboară anual.
Ploaie de ,,Nobeli", vezi jurnal!
Iar noi, ce trăim hârâind,
Numărând muștele pe grind,
Primim un premiu într-un veac,
Când înși-ne ne-am dat de hac.

N-a fost destul că am pierdut
Floarea culturii din trecut ,
Sub Eminescu mai săpăm.
Să dăm pierzării tot ce-avem!

Faceți, vă rog, rocada zilei
Suntem eroi, nu plânși ai milei...
Stați drepți, cu suflet, mintea sus,
Drepți, în credința lui Iisus!..

Sudhakar GAIDHANI

O dezbatere între Dumnezeu și devotați

(Un fragment din poemul epic Devdoot îngerul, canto-5)

„Cei care nu vă ascultă,
Îi blestești ca
Rasa ateilor
Și pronunțați o pedeapsă împotriva lor
Pârjoindu-le pe un foc aprins
Dragă Creator,
De ce faci o dreptate atât de strâmbă?
Pentru toate acestea am ajuns în rai
În căutarea picioarelor tale extrem de sfinte??
O, Creator!
Acum încetați să mai rămâneți separat
În raiul tău
Mai degrabă odihnește-te printre noi, oamenii, pentru totdeauna
Și lăsați dilema înșelătoare
între mine și tu termini
Și apoi doar uita-te
Revoluția din raiul tău
Și vezi că până și iadul va avea o frumusețe glorioasă
După ce și-a părăsit locuința infernală”
„Dragă Antaryamis 1
Nu-mi demola frica
Nu-mi distruge reputația, fie că este reală sau falsă
Altfel, pământul va depune mărturie
Răspândirea rapidă a anarhiei
Sfârșește chiar și pământul
Neputincios să te simți rușinat în fața lui
Doar pentru că The Marx sau
Intelectualii budiști spun ceva,
Nu mă lua în derâdere
Eu sunt conceptul de virtuos
Nu mă decimați
Nu împiedicați nicio rugăciune
Nu-i lăsați să putrezească în
Gunoiul ritualurilor decorate
O rugăciune înlătură ciclurile jocurilor minții
Într-o pace uniformă
Și mintea devine
– nimic altceva decât o imagine a Gloriei Divine

Nu contează dacă cei dintre copiii care cred în mine
Sunt abia îmbrăcați!
Dar lăsați porțile tuturor caselor de rugăciune
fii mereu deschis!!

Altfel, situația ta ar deveni oricând ca
Comunismul în China și Rusia
Care este presărat de neputință neputincioasă
Dacă mă respingi
Atunci va trebui să te ridici din nou și din nou
Înaintea puterii înverșunate
Cine ar fi confiscat
puterea ta asupra propriei minți
Apoi și nemulțumirea sufocării tale
Ar fi pentru mult timp

Continuați să numărați zilele
Înainte de curajul lor viclean”
„Dar Doamne,
Zidul fricii tale este acum slăbit!
Chiar și zidul Sfântului Gyaneshwar 2
acum s-a amestecat cu solul!!
Și tu te încurci cu escrocii
De aceea Himalaya faimei tale
A început să devină nemulțumit de tine
Un nor nu ezită
Pentru a livra apă la casa unui păcătos
Și nici nu este adevărat,
Curtea aceea a unui virtuos primește mai multă lumină solară
decât cea a unui suflet păcătos
Hrăniți ego-ul templelor ridicate
Pe temelia unui păcat
Și închină-ți propria frumusețe turnată în piatră.”

Nota 1: Antaryami este un termen sanscrit care înseamnă „martor interior” sau „cel care controlează din interior”. Se poate referi la Sinele Superior sau la puterea lui Dumnezeu care locuiește în sufletul individual.
2: Sfântul Gyaneshwar a fost un sfânt indian marathi, poet, filozof și yoghin din secolul al XIII-lea. O poveste mitologică povestește pe Sfântul Gyaneshwar făcând un zid de beton să zboare pe cer, ducându-l pe el și pe frații săi să întâlnească un alt yoghin pe nume Changdev.
Tradus din marathi de Vishwas Vaidya și în română de Liviu Pendefunda

Ne mărturisim crima

(Un fragment din poemul epic Devdoot îngerul, canto-5)

O, conducător suprem,

Domnind asupra fiecărei particule
Ne mărturisim crima!
Iartă-ne
Lasă-ți cele șapte ceruri
revarsa un curent de compasiune draga!!

Vântul îmbrățișează
o furtună, apăsând aproape de inimă
Un râu o ia în brațe
o viitură aprig torențială
Pământul face sport fără efort
Vibrații ale unei fulgerări furioase
În afară de a suporta
Dureri brutale dezlănțuite de un cutremur

Touchable și Untouchables de asemenea
sunt propriile tale creații vesele
Nu spune doar asta
Prin glasul îngerilor tăi
- multe ori

Ei spun că tu ești acela
care execută și pune în aplicare cu adevărat
iar noi nu suntem decât un pretext în spatele faptelor tale

Atunci de ce o asemenea disperare
Și de ce această furie nemiloasă..?
Avem sentimentul că
Ești destul de săturat
Cu îndatoririle dumnezeirii tale
De aceea nu o faci
Să apară atent
Afaceri care se petrec pe pământ...
Daca continui sa ramai
Atât de ignorant
Atunci pământul va fi redus
În numeroase bucăți”

„Ai grijă, insectă umană...
Fie ca sufletul tău să se reducă în cenuşă într-un foc!
Înainte să vină vremuri atât de grele
Am dezlănțui o eclipsă totală
Peste soare ca un intelect uman strălucitor
Și protejează pământul nevătămat!
Și dacă e vorba de asta,
S-ar putea să nu ezităm
Demola
întreaga rasă umană
așa cum am făcut-o pentru dinozaurii giganți

traducere de **Liviu PENDEFUNDA**

Daniel CORBU

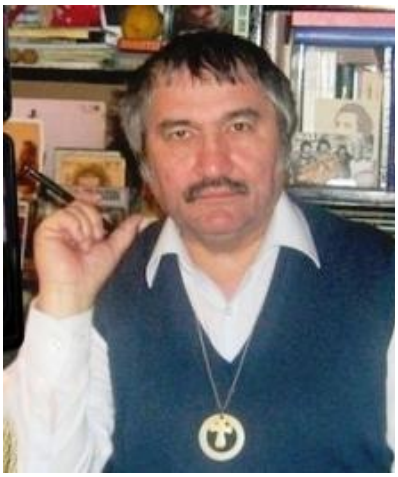

Evanghelia după Corbu

Nu ştiu cui va folosi cântecul ăsta
bătrân şi virgin
aceste versete cu zornet pământesc
sărutate de cenuşa atâtor trecute disperări.
Dar cum orice sunet roade din clopot
tot aşa întrebările din inima celui singur
până se topeşte încet
şi pe când borţoasa absenţă pe nesimţite naşte
o nouă absenţă la fel de perversă
mi-i dat să rămân cu strigătul întreg şi neauzit
Doamne
am vizitat site-ul cu tine pe Internet
facerea Lumii şi facerea Edenului a şasea zi
ce interesant primul om şi prima lui umbră
sodomele şi gomorele
jertfirea mielului sfânt
primii zimţi ai conştiinţei de sine a lumii
micile şi marile teofanii exodul proorocilor
har şi metanoia pe podelele bisericii tale.
Am vizitat site-ul cu tine Doamne
dar nici un răspuns la vechile-ntrebări
e-atâta noapte în noi şi-atâta lumină în
paraclise!
Cu mâinile întinse spre tine Doamne
doar ca să mă-ntâlnesc şi
să-mi pipăi sinele ca pe-un sâmbure
de migdală.
La ce bun să mai scriem un cântec pentru
desăvârşirea fiinţei, puah! Nu pot să nu le spun:
Don Cevedo şi Don Alvaro
laptopul se poartă cu grijă ca gloria

ca iubirea de sine
şi cu mai multă demnitate se înaintează-n
deşert!
Dar (dacă am eludat martorii)
ce căutaţi voi pe scările viscerale
ale acestui poem ca un înfricoşător
aşteptând menuetul?
Acum pot să întreb:
ce să fac Doamne cu mitologia lui Homer
cu esenienii religia budistă sau cu aramiştii
zenonoiştii robobostiştii şi ale lui Zamolxe credinţe
cu argonauţii desăvârşirii
ce să fac Doamne?

Nu simţi cum nimicul ăsta din noi se-agită
şi gâfâie până la orgasm
iar paradisurile scrâşnesc iluzorii
în timp ce salutăm prima naştere din nimic?

Ce zici Don Alvaro?
Ce zic, ce zic?! Lasă eternul dacă
pâinea-i pe masă
şi o karma visează la tine
(toţi cei care conservă istorii o sfârşesc prost)
lasă-te scufundat în heleşteul uitării
decât foaia plină de litere
mai bine o plajă goală legată strâns
de ombilicul mării
undeva în Dobrogea sau California
la Miami sau Taramira

* * *

Altădată liniile din palmă încropeau un destin
Dar eu de-atâta timp nu mai aştept pe nimeni
din pustiu
nici un prooroc care să facă ceva cu
groapa asta îngustă din mine.

Doamne numai tu poţi veni
dinspre stele înspre alge
dinspre ceruri spre noroi
să iei aminte la robul tău cel înveşmântat
în carcasa de pământ dospit

cu acelaşi gust al lepădării de sine în gură
rătăcitor prin sălile de aşteptare ale istoriei
printre matroane seminarişti cu gulere scrobite
poeţi nesinucişi la timp perorând despre vid
şi nesupunere
călugări budişti mirosind a pizza hut

şi-a creveţi prăjiţi în ulei de măslin
târfuliţe râvnind sexul elicoidal al argonauţilor
chiar acum o sfântă fără nume cade din
Sfânta Scriptură direct în acest poem
despre mine
în care întunericul vine la oră fixă
dar Apocalipsa mai întârzie cu o mie de ani.

* * *

Oare a face lumea nu e mai puţin decât a o înţelege?
Aşa începe apocalipsa de fiecare zi:
cei şapte îngeri vestitori îşi aruncă trâmbiţele în râu
nu le auzi respiraţia nu vezi decât
                cerul orb agitându-se
faptele apostolilor plutesc pe ape într-o ediţie
revăzută şi adăugită
Dumnezeu e mort - spune Nietzsche
e doar obosit - spun eu - şi câteodată amnezic.
Don Cevedo zice:
La început a fost marele Cuvânt
care s-a fărâmiţat în mii şi mii
de cuvinte pipernicite şi purtătoare de pagubă.
Şi aşa cum nu există dragoste fără milă
cine gustă azi din azima cerului
îşi are privirea surpată de lacrimi.
Dacă sunt cel ce nu sunt
pot să ating virginalele aurore
cu un fir de tămâie în mâna dreaptă
şi să întreb pe unde umblă arpentorul destinului
deşi Don Alvaro îmi arată Sfântul Cvartet din
învechitele cărţi:
Înţelepciunea Iubirea Speranţa şi Credinţa
iară eu:
    pulvis et umbra sumus
    cinis et umbra...
   nihil homini certum est!

O. lady, lady, prestidigitaţia ta îmi întrece visarea
şi pământeasca singurătate acum e linişte
în pântecul tău
iar unii şoptesc sfânta fecioară schimbă Palmolive cu
Elsève pentru fericirea părului personal
sfânta fecioară înalţă zmeiele tremurătoarei credinţe
în rochii chimono şi coafură Iulius Fuch
toţi stau în aşteptare până înfloresc
                porţile împărăteşti
iar eu din nou spun:
trece totul în contul meu Doamne
cine ştie dacă vei deschide această singurătate
ca o cutie neagră ticsită de rugă

(oare a face lumea nu e mai puţin decât
a o înţelege?)
lasă-mă cu acelaşi gust al lepădării de sine
în gură
şi pe cât am aşteptat încă mai aştept să cazi
din carul mare între spinii întrebărilor mele
sau din ursa mică sub formă de pulbere
pe creştet aici în dormitorul comun al
acestei lumi
unde probăm ritualul sălbatic de îmblânzire a spaimei
şi catharsisul şi izbăvirea păcatului ce va să vină.
Pe urmă franjurii liniştii
pe urmă Atoatestăpânitorul Nimic.

Nichita DANILOV

Tristețe blândă

L-am întrebat pe Domnul: cum îți simțeai picioarele
când ai călcat pe valuri?
Nu am simțit nimic, căci picioarele mele
erau chiar valurile, mi-a răspuns cu tristețe Domnul.
Dar când te-ai înălțat în văzduh, cum ți-ai simțit umerii și trupul?
Nu am simțit nimic, căci umerii și trupul meu erau văzduhul,
mi-a răspuns cu blândețe Domnul.
Dar ce ai simțit când ai înviat din morți?
Nu am simțit nimic, căci trupul meu e sufletul
ce nu cunoaște moarte, mi-a răspuns blând Domnul.

Mircea ȘTEFAN

Compoziție plastică

pe câmpiile verzi aleargă mieii
albi cu mici pete negre pe ei
erorile timpului azi nu se pot repara

Vară lichidă

cât de nefericit poate să fie cuvântul
viața nu are timp pentru noi
abia mai respiri în această vară lichidă

Peisaj

cu aceste cuvinte intrăm în alt peisaj
iarnă zdrențuită

înghețați în Siberii
un milion de români au rămas în inima mea

flămânziți printre stele ochii de lup ne privesc
sunt nopțile când printre cetini va trece
un pelerin domnesc
călcând peste această puritate de nea
numită uitare

Sărbătoare

în umbra unei nopți se aprinde o candelă
ninge cu argintiul florilor din mai

Liliana POPA

Himerele lui Paciurea

iluzorii anotimpuri fără leac
ceasul de grație era certitudine
cînd știam că ce rațional e real
spirală acum
ceas de dizgrație și inaptitudine
aș vrea să mă trezesc în alt veac

voal iluzoriu întins peste lucruri
oameni și fum pretutindeni
iluzorii măști ale tămăduirii
iluzoriu necunoscut al nealcătuirii
și toate par așa de la facerea lumii
la desantul îmbrățișărilor ascunse

mileniul cel nou se strecoară
un giulgiu al morții ne măsoară
anii se întorc speriați înapoi
zboruri ucise în dimineți de război

au înflorit pomii și e tot iarnă
avem chipul himerelor lui Paciurea
și albastrul dorului himeric
al lui Sabin Bălașa

dar noi, noi sîntem construiți din iubire
și ne vom vindeca prin iubire

avem zborul în privier

Chiar de am să pier

eu cred în viață
nu cred în moarte
lumina confuză ce le desparte
calcă pe drumul zilei
ascuns de aripa acvilei
pe muntele meu efemer
cu nopțile strînse-n cuvînt
chiar de am să pier
vreau să te cînt...

tremur de seară
aseară drumul fără întoarcere
stătea rezemat de un copac
cu auzul încordat.
știa cînd voi veni.
eu am trecut
cu tremur de seară
și nu m-am oprit
copacul acela,
jefuit de anotimpuri
între vis și somn
păstrează zîmbetul unui copil
făclie
în palmele sufletului
îmi curge timpul povestit

Pe o terasă după ploaie

Trec oameni
Trec culori
Trec viori
Doi nori au ramas
Singuri
Departe de lume
Din ce in ce mai putina lume.....

Prin Cișmigiu, fără umbrelă

Azi-noapte, lîngă Conservator
au murit cîțiva copaci
obișnuiți de un secol
cu sunetele ploii
picătură cu picătură.
Thanatos
a tăiat o frunză din părul sălciilor
și curg ca un strigăt
pletele sălciilor
cu bruma sîngerie ce mi-a rămas
să colorez dimineață cerul
Copacii au murit
învățând liniștea dintîi
mîngâiați de picăturile ploii
Doar cîinii nimănui îi privesc trist
simt ei că n-or să se mai vadă
dar în gînd le mulțumesc pentru
umbra trecutelor veri
Cîinii nimănui ...
Și păsările cerului
le mai păstrează amintirile
Adieri cu frunze și muguri
fără zbor, fără cântec
cu mîinile goale
cu privirile goale
Sub cupola de tăcută a lumii

Secol de singurătate

mantia fumegîndă a vîntului
aripă prinsă pe umărul serii
adună frunzele ce albesc
cu timpul,
cu secolul de singurătate,
cu moartea,
cu viața.
peregrinul anonim
are mereu rezervat ultimul vals
și umbra străvezie a ceții.
trei frunze mi s-au prins în păr
două mi s-au așezat în palme
și sub petecul meu de cer
vom depăna fiecare poveste
pe care o voi scrie cu degetul
pe geamul ferestrei,
pentru alt veac.

Anamneză

Castelul mi l-am construit departe
De țărm, de naufragii și de nereide,
Pe stânca albă alge moarte
Ce mușchiul verde îl pot ucide.
În porți îmi bate timpul desfrunzit
Se uită peste umăr vanitos
Vrea să doboare ziduri, mânios
Dar mușchiul ce mă îmbracă a înflorit.

Drumul dintre nori

Eu am crescut odată
cu ciutele, cu florile de colţ...
Stelele mele n-au cazut în mare,
îmi arata si astazi calea.
Seara, copacii stau la sfat
îi aud murmurând
când tace vântul.
La asfinţit umbrele copacilor
se alungesc încet, pe raccourci-uri de alabastru
să atingă zidul de piatră.
Nu pot să calc peste umbra lor,
le înconjur cu privirea.
Mâinile mele îndrăgostite
dezmiardă norul cu margini de zăpadă.
Noaptea voi ninge peste tine,
peste fruntea ta
și paşii te vor aduce la mine, în pădure.
Pe sub cetini, printre stânci
dansează hâdul Pan,
cel cu alai ales...
Mai alerg şi acum
printre nori, printre erori.
Dar mă opresc mereu pe cea mai înaltă culme, cu ciutele..

Valeriu STANCU

de-ntomnare

Tu din uitare de te-ai fi-nturnat
Trecutu-n pînza lui să te-nfășoare,
Tamisa, Volga, Nil sau Eufrat
Și-ar fi întors vărsarea la izvoare...

De-aș fi știut ce drumuri își găsesc
Ispitele în veșnicii de unde,
Cu firul tors din caierul ceresc
Te-aș fi-nvoalat, în ele spre-a te-ascunde.

De-am fi-mpletit din lumile de ieri
Ghirlande pentru-mpodobit altare,
Am fi rămas prin vremuri făclieri
Să ne-nlumine steaua care moare.

Din stinse ruguri de-am fi dăltuit
Cenușa neiertatelor păcate,

Matei VISNIEC

Dacă toate au un început

Dacă toate au un început şi un sfîrşit
înseamnă că şi moartea are un început şi un sfîrşit

de aceea stau aici cu voi
aştept sfîrşitul morţii
curios ca un copil aştept
să văd ce începe după întrebările retezate ale
morţii

nu mă grăbesc, aştept fără să protestez
ştiu că s-ar putea să dureze
ştiu că s-ar putea să rămîn ultimul în sala de
aşteptare
eu şi cuvîntul *moarte*
lipit de cerul gurii mele ca un sufleur în cuşcă

ciudat, toate lucrurile esenţiale mi se spun într-o
limbă străină
moartea inventeză cuvinte noi
ca să-şi ascundă urmele
eu însă aştept, aştept, dacă toate au început şi un sfîrşit
înseamnă că vieţile noastre sunt nişte comete
ne vom mai întîlni cu siguranţă unii cu alţii
totul este să avem răbdare

În plină lumină

În plină lumină fiind el bobul mic
născut din întuneric
cu inima neagră evident
se topi brusc deveni un munte de sare

muntelele de sare hrănitor
se topi în salata în supa în pîinea
aflate pe masă
eram singur la prînz şi din cauza foamei
n-am făcut legătura dintre cauză şi efect

am terminat mi-am băut cafeaua îndulcită
cu sare
şi tot n-am înţeles nimic
viaţa mi s-a sfîrşit tîrziu
ce mult ai trăit îmi spuse bobul iluminat
grăuntele fundamental
dar eu nu i-am auzit glasul
cînd lumea a găsit aceste rînduri
toţi au crezut că era vorba de un poem stîngaci

Păscut de o sută de cai

La asta nu mă gîndisem, obosit
cum eram, la sfîrşitul zilei cum eram, deja
uitat
abandonat pe cîmpia desfigurată de ceaţă
la asta nu mă gîndisem, să fiu păscut
de o sută de cai flămînzi
numai şi numai pentru că trupul meu
hrănise nişte fire de iarbă
pe timp de secetă şi de urîţenie
la asta nu mă gîndisem că ultimile
fire de iarbă

hrănite atît de îndelung de mine vor fi
păscute de o sută de cai nărăvaşi
de o sută de cai flămînzi
de o sută de cai necălăriţi
înhămaţi la trupul meu prin
iarba mîncată

Securi decapitate

Eram însărcinat să culeg de pe buzele soldaţilor
morţi
ultimile lor cuvinte
cuvintele pronunţate înainte de moarte
acele cuvinte care rămîn încremenite în gură
sau în gîtlej
şi care se solidifică în momentul morţii

nu era o misiune urşoară
trebuia să iau cadavru cu cadavru să-i caut în gură
să le descleştez uneori gura cu un cuţit
sau chiar inima la cei care muriseră cu inima strînsă
sau chiar să răscolesc prin burţile
celor care în momentul morţii
îşi înghiţiseră brusc cuvintele

greu, greu de făcut o antologie coerentă
cu frazele spuse înainte de moarte
de cei împuşcaţi în ceafă
ultimile lor cuvinte sunt atît de scurte încît
seamănă mai degrabă cu nişte semne de punctuaţie
cu nişte puncte abandonate în spaţiu
cu nişte securi decapitate

Irina Lucia MIHALCA

Ai nevoie de timp şi de tine

În strălucirea primelor raze de lumină,
mergi pe marginea abisului
în călătoria hipnotică întinsă la infinit.
Nu există nicio cale, calea o parcurgi pas cu pas.

Aproape imperceptibilă, prin fiecare mişcare,
viaţa respiră într-un puls continuu,
însoţită de sunete îndepărtate.
Asaltat de flacără, de dorinţe confuze, de iubire, răspunzi la provocări,
asculţi până la incandescenţă glasul imuabil
al tăcerii prăvălite în curgeri vulcanice,
sămânţa fecundă străbate sideful
claviaturii de culori estompate.
Prin tonuri grave, uneori opace,
departe de imagini, refugiu şi sanctuar,
strânsoarea speranţei sălbatice străpunge cuvintele,
dincolo de sârma ghimpată, pentru a deveni
pură uitare, orbire sau iluminare.
Halucinant cer din care cad
efluvii de semne ale nemărginitului!

Mergi înspre tine, mereu şi mereu,
ştii mistuirea mea, ştii ce vreau - pe mine înapoi,
ştii ce mă frământă - regăsirea, te-am simţit,
de asta te-am păstrat, de asta m-a durut.

Oglinda realităţii e percepţia – tu însuţi şi ceilalţi –,
fascinaţia lumilor lăuntrice deschise spre tine,
prin formele simţurilor, o adâncă mişcare de energie.
Ai multe părţi ascunse, cine să le pătrundă?!
– Dă-le voie şi ai să fii surprinsă!
Cine mă cunoaşte?! Nimeni. – îi spui.

Matrice invizibilă, aplecat peste cuvinte,
până la măduvă despici bucuria din ritmul
şi şoapta sângelui, fiecare clipă e arsă în retina ta,
din când în când te prăbuşeşti - fluid vis plutind în trecut -,
spre ieşire nu zăreşti nicăieri vreun semn,
eliberarea e-n eşafodul morţii negre şi dense ce te pândeşte,
pentru cei ce trudesc nu există infernuri prestabilite.
Răvăşit, ai pornirea să treci prin ziduri compacte,
acolo unde hotarele lumii tale se destramă.

Am făcut câţiva paşi în timp
şi nu te-ai îndoit vreodată de mine.
– Parfumul răspândit de tine este condeiul
ce-ţi scrie firul vieţii. Împreună cu tine
mă joc şi respir încet, adânc,
un imens dor de tine, de mine, de noi.
Priveşte-ţi în oglindă gândurile, draga mea,
fii mereu lumină, aşa cum ştii tu mai bine,
crede, simte, alegerile sunt ale noastre,
lumina vine din sufletul curat, la tine am găsit asta!
Îmi eşti dragă, tot mai dragă, numele meu
e scris în ceruri sau în cartea vieţii,
sunt înger când mă desenezi aşa, creionul e la tine- îi spui.

Resurse nestăvilite coboară din zăgazurile cerului,
porţile-ţi sunt mereu deschise,
un zbor lin şi şăgalnic este prezentul din mâine sau ieri;
un mister îţi spuneam, misterul de azi e-un mâine sau un ieri.
– Parcă te cunosc dintotdeauna, te-am pus
acolo undeva, nu ştiu unde, dar exişti.
Adevărul te răscoleşte, ai nevoie de timp şi de tine,
eternă fiinţă de lumină şi viaţă. – îi şopteşti.,,

Vasile Dan MARCHIȘ

Evaluare

(variantă)

Îngerul păzitor m-a interceptat astfel:
„Iar te-ai abătut de la rostul tău?
Unde ai așteptat sau unde nu ai așteptat muza?
Ce te-ai crezut umblând prin lume
într-un anumit timp, în lipsa muzei?
În acest sens trebuie să te prezinți în fața lui Dumnezeu
pentru a da seamă cu faptele tale.
Mulțimea din fața ta,
și-a primit verdictul să-și exprime fapta și cuvântul
legat de activitatea fiecăruia în parte!
Așa că, stai și tu la rând să-ți primești verdictul"
Incredibil, de parcă Dumnezeu nu știe ce sunt
sau ce sunt în stare să fac
îmi aștept rândul...
"Intră la mine, dar nu cu trupul ci cu gândul!"
Vocea care îmi răsuna în urechi îmi părea cunoscută.
De necrezut!
Pe locul în care credeam că stă Dumnezeu
stătea muza care a continuat:
„Te miri că te primesc eu?
Apropie-ți gândul de mine și spune ceva despre tine!"
Când pe poziția cea mai înaltă
în acel moment a fost lăsată muza,
cum să mă prezint acum?
În fața lui Dumnezeu poți să-ți expui unele calități,
fie pe linie de electronică, medicină
ori în plan juridic, religios
sau pe linie de agricultură
dar în acest sens nu am cuvinte.
Dacă de veacuri muza
și-a ales exponenții nu după profile ci după răbdare,
ce pot spune că sunt?

Ce poziție să iau?
O mișcare în plus, ori o vorbă numai să spun
care să pară în paralel cu percepția muzei
ar părea o lipsă de interes...
Cum să-mi mențin privirea?
De fapt ce sunt ochii cuiva,
fără gânduri, în fața muzei?
Închid ochii.
Prin faptul că m-am mirat pe felurile în care
muza și-ar putea face apariția
în jurul meu sau a altuia,
nu mi-am folosit niciodată ochii ci gândurile.
Nu ajung toți ochii lumii
pentru a realiza pe deplin o mirare
în adevăratul sens al cuvântului
legat de dimensiunea prin care
poate cuprinde muza lumea.
Pe muză nu mă voi putea mira niciodată cu ochii
fiindcă inspirația pe care o poate da lumii
în toată dimensiunea ei este un lucru firesc,
mai presus de lumină
Îmi imaginez cum trebuie să fie
acel instrument de scris din mâna mea...
Trebuie să fie tip bornă kilometrică literară mobilă
pe un cer de hârtie imaculată
ce indică de unde și până unde
se desfășoară percepția muzei..
În acest context am cutezat doar a grăi:
„Nemărginirea ta!"
În fond muza m-a uluit rostind:
Dacă prin poruncă divină
te-am primit în acest loc prea înalt,
unde poți spune că nu pot fi?
Am fost lăsată să te analizez de aici
nu din măreție ori din modestie
sau din alte pricini...
În fața lui Dumnezeu
cu sau fără tine
poeziile tale au aceeași trecere!

Vom avea

Cine are de gând să meargă în Rai
pe post de trândav,
când în Rai sunt mai multe de făcut ca în iad
Doar nu merg toți aici „tobă de carte”
sau pe post de conducere să li se dea totul pe tavă?
Nici vorbă!
Cum credeți că merg poeții în Rai?
În această viață sau în viața de apoi?
În acest sens am conceput pe hârtie raiul
în percepții extra poetice.
Pe când m-am extins eu la socoteli
hârtii, pixuri, timp alocat scrisului pentru o viață veșnică,
muza m-a împresurat fulgerător așa:
„Ce tot îndrugi acolo fără noimă?
Faci matematică astronomică sau scrii poezii?”
-Păi, calculez câtă hârtie și altele… îmi vor trebui să duc cu mine
în rai în acest sens…
Că doar la comanda
imensității tale
să pot și să am pe ce scrie despre tot
și despre toate…!
Apoi muza a vehiculat:
„În acest context chiar vom avea de îmbinat mai abitir
poezia cu matematica...!
Bine, hai scrie…!
Vom avea matematic o viață veșnică ce scrie…!”

Scrierea extremă

La acest examen de credinţă,
cu cerinţe maxime,
pentru a primi nota cea mai bună
am scris pe toate foile permise
în cel mai restrâns spaţiu unde
pot fi monitorizat dumnezeieşte
şi încă mai scriu pe ultima coală acceptată
în regim special...

Efectuând acest exerciţiu
scrierile mele se amplifică atât de mult încât
nu-mi mai rămâne loc să scriu cu mâna dreaptă…
Îmi las membrul respectiv nemişcat
ca să am spaţiu
pentru a scrie cu mâna stângă…
Şi scriu…! Şi scriu,…Şi tot mai scriu …
Acum mă opresc din criză acută de spaţiu,
şi pentru a nu aşeza noile litere
peste cele scrise anterior,
lăsând mâna stângă nemişcată,
dar nu înainte de
a aşeza pixul ca literă în continuarea textului…
Vărs o lacrimă ,drept virgulă…
Spaţiul s-a restrâns atât de mult încât
n-am avut altă variantă decât că
am ataşat trupul meu ca penultimă literă la text…
Acum mai mult de atât
simt la modul cel mai straniu
cum că
ieşindu-mi sufletul din trup
şi ataşându-se de acesta la exterior ,
ca două litere de mână,
încheie astfel textul respectiv…

Chiar din a șaptea zi

După ”Facerea lumii”, chiar din a șaptea zi
și până azi
Dumnezeu a stabilit ca unele bunuri
să poată fi dobândite de unii și prin noroc sau ”pe ghicite”
și astfel eu m-am gândit că există jocuri
prin care să literaturizez la modul cel mai consistent norocul.
Cât timp mă gândeam eu la așa ceva
era și muza prin preajmă și
precum un pocherist care are toți așii la mână
a rostit:
„Cu mine ți-ai găsit să faci cacealma în acest sens?
Bine, fie!
Îți dau șansa să-ți găsești norocul
jucându-te cu mine de-a ”v-ați ascunselea...!

În acest context eu mă voi ascunde prima...!
Găsește-mă!”

Incredibil, mă miram eu...
Dacă poți da față în față cu muza doar când se arată ea cu intenție,
acum că se va ascunde cine știe unde,
cine o poate găsi astfel, să fie scriitorul tuturor veacurilor?

Deja s-a ascuns...!

Cât aș vrea să pot zbura ca o pasăre
Astfel aș putea-o găsi chiar pe cele mai înalte piscuri...
Doar îmi imaginez unde poate fi ...

Din memoria mea de după gândurile lumii
s-a ivit muza astfel:
„De ce-ți dorești să fii pasăre
când m-ai deslușit chiar în gândurile tale...
Când pasărea își dorește să zboare ca un înger
pentru a mă găsi...
Iar îngerul își dorește să zboare dumnezeiește...
Când Dumnezeu doar împreună cu mine
poate defini la cele mai înalte cote norocul în poezie,
tu pomenești de păsări și îngeri,
când eu îți spun pe față ce și cum...!
Scrie!!!”

„Fire Keeper”

Românii nu se mulțumesc să cucerească doar Pământul.

După ce Elleny Pendefunda a onorat Liceul dNațional de Artă „Octav Băncilă” din Iași primind numeroase premii internationale și având douăzeci de expoziții personale și alte nenumărate de grup și colective în întreaga lume, cu lucrări achiziționate în Europa și America, iată că un alt coleg de generație se lansează în competițiile internaționale de profil.

Khaled Matar are 21 ani și este unul dintre câștigătorii Competiţiei Internaţionale Art Renewal Center. Două dintre lucrările sale vor fi trimise în spațiu printr-o capsulă a timpului. Premiat la nivel internațional, tânărul a realizat, încă din 2019, expoziții personale și de grup în țară și în străinătate. Khaled Matar are 21 ani, s-a născut în Iaşi, dar este pe jumătate palestinian, tatăl său fiind din Palestina. A urmat, asemenea colegei sale, Elleny Pendefunda, Academia de Belle Arte din Florența.

În urma celei de-a 16-a ediţii a Competiţiei Internaţionale Art Renewal Center, Khaled a obţinut două Menţiuni de Onoare cu picturile sale „Fire Keeper” şi „Reaching for the Holy Grail”. Acestea vor fi incluse în Codexul Lunar „Colecţia Polaris” şi vor ajunge pe Lună. Operele de artă vor fi gravate cu laser pe o microfişă de nichel sau digitizate pe carduri de memorie terabyte şi incluse într-o capsulă a timpului.

Pictura *Fire Keeper* este inspirată din monomitul lui Joseph Campbell. Această lucrare înfăţişează salvarea eroului căzut către Fire Keeper, adică păstrătoarea focului care îi oferă focul etern ce îl va reînvia şi va alunga întunericul.

Reaching for the Holy Grail reprezintă căutarea Sfântului Graal. Fără a şti exact ce este acest artefact sau unde poate fi găsit, ghidaţi doar de convingerea existenţei sale, aceştia au decis să înceapă căutarea din punctul în care pădurea li s-a părut cea mai întunecată.

Cu permisiunea sa și recomandarea colegei sale reproducem în acest număr câteva din lucrările ce îl consacră ca un deosebit talent

.

Moara Cuvintelor

proză scurtă, fragmente de roman

Gheorghe Andrei NEAGU

Lacrimi violate

Cine înfloreşte la urmă
înfloreşte mai bine.
Einstein de pildă.

Mă numesc Mihăiţă. “Mihăiţă şi mai cum?”, mă întreabă câteodată unii. “Mihăiţă şi atât”, le spun eu, nedumerit de întrebarea lor ciudată. De parcă atâta lucru nu le-ar fi de ajuns.

M-am născut undeva. Unde, n-are nicio importanţă, pentru că amintirile mele deşi merg până la originea existenţei, nu merg până la naştere. Dar m-am născut, asta e sigur.

Altfel n-aş avea ce să vă spun şi mai ales cum să vă spun. Deci e clar că m-am născut. Probabil că am avut şi părinţi. Asta n-am de unde ştii. Au ştiut alţii mai ceva decât mine dacă eu… Şi-apoi, dacă nu aveam părinţi, nu mă năşteam. Iar dacă m-am născut, înseamnă că i-am avut. Singura mea amintire legată de acest lucru este situată undeva departe de tinereţea mea.

Despre femeia căreia-i spuneam “mamaie”, am aflat mai târziu că era infirmieră la leagănul de copii şi că de fapt era mamaia la mai multe zeci de copii ca mine. Şi tot de acolo-mi amintesc că-i spuneam “tataie” căruţaşului ce ne aducea pâinea în cearşaful aflat pe loitra căruţei. Cât am supt şi ce am supt nu mai ştiu. Am aflat mai târziu că erau unele “mamaie” care ne dădeau puţin alcool ca să dormim şi să nu le supărăm cu ţipetele noaptea. Era şi normal. Ce s-ar fi făcut săraca infirmieră în faţa a cincizeci, şaizeci de ţipete de sugari? Şi aşa, mai cu alcool, mai cu lapte praf, am ajuns la Casa de copii preşcolari. Aici amintirile mele sunt mai vii, mai clare. Când am intrat pe poarta instituţiei, ne-am luat în primire altă mamaie.

Ce-i drept, pe mine m-au luat mai greu. N-aveam acte. A trebuit să se ducă cei de la leagăn pe la Oficiul de asistenţă socială să-i roage, apoi pe la judeţ şi numai cu mari insistenţe mi-au făcut alte acte. Altfel, pentru cei de la miliţie, eram nenăscut.

Degeaba orăcăiam eu în braţele mamaiei, în faţa ofiţerului de miliţie. Nu. Pentru el nu eram născut.

Şi-apoi el n-avea nicio vină. Vinovaţii erau cei care mă găsiseră în parcul judeţului. Dacă mă lăsau acolo, n-ar mai fi fost nevoie de acte.

Cel puţin aşa lăsau ei să se înţeleagă. Şi asta pe bună dreptate. Vă daţi seama câte cheltuieli trebuia să suporte judeţul, cei care mă găsiseră? Ce mai, eram o adevărată belea pe capul judeţului. Cu fondurile aruncate pe mine, puteau face un chioşc alimentar, sau mai ştiu eu ce altă chestie utilă oamenilor de prin părţile locului. Aşa că eu i-am văduvit de cele necesare.

Fapt pentru care m-au primit la preşcolari fără acte şi m-au botezat Ionel. Ionel am rămas până când am împlinit şase ani. Aici l-am văzut pentru prima dată pe moş Gerilă şi tot aici am mâncat într-un an două portocale. În ceilalţi ani am mâncat bomboane. Moş Gerilă ăsta al nostru era mai sărac. Nu mi-a adus niciodată o sanie. Eram câte zece copii la una şi mai mult ne băteam pe ea decât o foloseam. Eu eram printre cei care trăgeam cel mai mult la sfoară. Deh, eram şi mai pirpiriu şi nu prea încăpea sania între picioarele mele. La tras eram bun. Din când în când mă urca "tovarăşa" dar nu mergeam prea mujlt. Cum nu ne mai vedea ea, cum ceilalţi mă dădeau jos şi mă puneau la sfoară. De fapt mă obişnuisem şi eram aproape convins că locul cel mai nimerit pentru mine era sfoara.

Tot aici am mâncat şi mere. Asta de mai multe ori. Ne aduceau şi cireşe. Dar mai mult ne aduceau ghiveci şi tocană de legume. La început aveam şi carne, dar mai târziu aveam numai porci. Ne uitam la ei cum se mişcau în cocină şi ne întrebam unde dispăreau ei în fiecare lună. Pentru că îi vedeam mereu, mai ales când le dădeam din tocana noastră. Erau graşi şi frumoşi ca "tovarăşa". Şi ea era grasă, pentru că ne iubea. Eram ca în familie. Am plâns când a prins-o un nene cu o sacoşă cu salam.

Pentru asta au schimbat-o. De fapt la noi toţi erau graşi şi frumoşi. Eu de exemplu eram atât de dolofan că nu-mi încăpeau niciodată hainele pe mine.

Pantalonii îmi erau veşnic scurţi. Mai ales după ce-i dădeam la spălat. De încălţări nu-mi mai amintesc decât că erau veşnic rupte. Trebuiau şi degetele să respired. Vara cel puţin respirau cel mai bine.

Umblam desculţ. Asta ne călea. Am ajuns aşa de viguros încât niciodată pe frig nu-mi trebuia palton. De asta nici nu ne dădea. Era prea costisitor pentru fondurile noastre. Îmi mai amintesc cum am învăţat prima poezie.

O ştiu şi azi:

"Tractoarele pe câmpuri ară
De cu zori şi până seară
Hai cu toţii măi copii!"

***

Intră în curtea unităţii aşa cum se cuvenea. La prima oră.

"Dacă vrei să pretinzi ceva cuiva, trebuie să fii tu însuţi un exemplu", obişnuia adeseori să spună. Paznic nu era. doar câţiva asistaţi, somnoroşi, trândăveau pe holul de la intrare.

- Unde-i paznicul?

- Doarme, i se răspunse, de parcă acest lucru era firesc.

- Unde?, nu se putu stăpâni el, bulbucându-şi ochii.

- La salonul cinci.

Furios, directorul se năpusti acolo. Îmbrăcat, dar lungit pe un pat nedesfăcut, în uniforma pazei militarizate, paznicul sforăia.

- Scoală măgarule! Ieşi afară! Acolo e locul tău, tună directorul fără a se mai putea abţine.

Buimăcit, paznicul se ridică alene.

- Sunt obosit şi bolnav. Am avut mult de furcă cu balamuţii ăştia!

- Ce balamuţi, care balamuţi? Pleacă mai repede că-ţi crăp capul, măgarule, zise el luându-l de mâneca vestonului.

Văzând că nu-i de glumit, paznicul plecă la postul lui, bodogănind. Supraveghetorul nu era de găsit. Dormea şi el în patul din camera supraveghetorilor. Disperat, directorul bătea cu picioarele în uşă. Când i se deschise, se năpusti:

- Dormi ca un nesimţit, da?

- Nu dormeam tovarăşe director. Degeaba mă insultaţi!

- Dar ce făceai înăuntru? Şi cu uşa încuiată?!

- Îmi scriam raportul!

- Ce raport? Mai şi minţi? Ieşi afară şi supraveghează asistaţii!

- Vă rog să nu ţipaţi la mine! Vă rog să fiţi politicos, nu se lăsă supraveghetorul, ieşind pe uşa deschisă.

Asistaţii se adunaseră curioşi.

- Aha! S-a zi cu odihna domnilor… Aşa mai zic şi eu, se auzeau voci distincte din murmurul comun.

Furios, directorul îşi croi drum spre biroul lui. Secretara nu venise încă. Administrator nu avea în schemă, iar munca o făcea un funcţionar administrativ . nici el nu venise. Doar contabilul şef, aprinzându-ş o ţigară, liniştindu-se, intră în biroul lui.

- Bună dimineaţa!, îl întâmpină acesta zâmbind strâmb.

- Paznicii dorm în saloane? Îi spuse în loc de salut acesta.

- Nu ştiu tovarăşe director. Dumneavoastră sunteţi în măsură…

- Îmi cunosc atribuţiile. Dar mă întreb cum puteţi dumneavoastră trece peste asemenea lucruri? Aţi fost doi ani, doar în locul directorului. Aşa i-aţi învăţat să procedeze?

- Uite ce e, tovarăşe director! Nu sunt cel mai vechi în această unitate şi …

- Tocmai de aceea te întreb!, îl întrerupse el nervos.

- La mine nu dormea nimeni!

- Şi acum dacă tot aţi venit în unitate, de ce-i lăsaţi?

- Eu am treburile mele! Dacă aţi venit nervos, faceţi rău că nu respectaţi! Sunt om bătrân şi pretind.

- Eu sunt om şi director! Şi ca om şi ca director, pretind cointeresare. Dacă şi pe viitor constat că manifestaţi dezinteres, prefer să mi-o spuneţi acum! Nu voi putea lucra cu dumneavoastră de pe aceleaşi poziţii, voi cere forului superior să vă schimbe!

- N-aveţi decât.

Directorul ieşi abătut. Cu cine trebuia să se lupte. Ce trebuie să facă. Nimeni nu-l ajuta cu nimic. Cui să-I spună?

La minister ştia că nu se poate adresa. La miliţie nici atât, doar la consiliu. Dar şi acolo, primarul era un lasă-mă să te las. Amărât, directorul mai aprinse o ţigară. Avea gura amară şi sufletul cătrănit.

***

Bătrânul se uită la mine cu ochi de fiară hăituită, de parcă s-ar speria de gândurile mele nerostite şi n-ar vrea să încep şi nici să termin ceea ce de fapt n-are început fiindcă el ştie că totul are un sfârşit chiar şi atunci când nu ai început, poţi termina totul tocmai pentru că nu ai început, iar sfârşitul poate fi începutul.

***

Dumnezeu nu există. Dacă ar fi existat m-ar fi făcut după chipul şi asemănarea lui. Ori eu sunt paralizat de la naştere. Ba mai am şi convulsii. Unii spun că-s balamut.

Dumnezeu e balamut? Ha, ha, ha, un Dumnezeu balamut.

Cred că El e doar părerea noastră de rău, că nu vedem şi ceea ce dorim să vedem. Nevăzutul a căpătat botezuri sacre, Buddha, Allah, Dumnezeu şi cine ştie ce alt nume. Ferice de cei care

se închină unei pietre, unui ciot de lemn trăsnit sau spicului de grâu. Eu m-aş închina în fiecare zi pâinii. Şi aşa e prea mică. Poate s-ar mări. Măcar în imaginaţia mea, dacă nu altfel. Dar nu cred să am vreo izbândă. Pâinea rămâne tot mică. E conformă cu raţia stabilită. Nimic nu creşte, nimic nu se risipeşte.

***

"Omul este cel mai desăvârşit dintre toate animalele"
Dante Alighieri
Da domnule, chiar şi atunci când rămâne pur şi simplu animal.

Romeo Ionescu

***

Obosit, directorul îşi lăsă trupul să cadă pe scaunul aproape descleiat. Scârţâitul gemut îndelung îl indispuse. Trebuia să facă ceva. Aşa nu se mai poate. Lambriurile putrezite, parchetul rupt, mobilierul degradat, nu-i putea da mulţumirea lucrului bine făcut. Îl chemă pe contabilul şef, cu îndoială în suflet. Nu se simţea bine atunci când îl chema. Ar fi vrut să meargă la el. Aşa şi făcuse da câteva ori. Dar în biroul lui înghesuit, nu se putea plănui nimic. Toate femeile din birou, căscau gura la ceea ce aveau ei de lămurit. Era o situaţie neplăcută. Fusese servit odată să-i atragă atenţia asupra utilizării abuzive a formulei tuturor şefilor contabil "Legea nu dă voie".

El era pus să rezolve, nu să se acopere cu paragrafe din lege. După ce-l contrazise atunci, îşi dădu seama că îi strivise din prestigiu. De aceea îl chema la el.

Contabilul şef intră fără a se face într-un fel atent. Trânti uşa în urma lui, vădit indispus de chemare.

- Îmi cer scuze, începu directorul, dar nu am nicio soluţie. V-am chemat pentru ca să vă rog să găsiţi dumneavoastră o portiţă legală pentru o serie de reparaţii ce trebuie urgent să le facem.

- Regret, dar n-am prevăzut fonduri pentru aşa ceva!

- Şi-atunci? Stăm?

- Lăsaţi că nu e chiar aşa de urgentă…

- Domnule tovarăş, doi ani ai fost mata şi director! Cum poţi să susţii că nu e grav? Uită-te la centrala termică, e distrusă complet!

- N-avem combustibil!

- O să avem! Trebuie să avem! Stăm înghesuiţi ca animalele în cuşti. Din dormitoare s-au făcut magazii. Inventarul este distrus. Lambriurile cad…

- Este un lux să avem aşa ceva!

- Este o necesitate. Va trebui să dăm socoteală o dată şi o dată, pentru toată delăsarea noastră!

- Adică eu am fost delăsător?

- Noi, noi tovarăşe contabil şef!

- Ba eu, că dumneavoastră abia aţi venit!

- Ce mai tura-vura, haideţi să găsim o soluţie pentru a remedia cele ce nu s-au făcut!

- Nu ştiu. N-am nicio soluţie. Pentru reparaţii curente, ministerul nu dă fonduri, iar pentru obiecte de inventar, ne trebuie prevederi la investiţii.

- E ultimul cuvânt? întrebă directorul cu iritare în glas.

- Da! nu ne lăsă nici contabilul şef.

- Atunci vă mulţumesc pentru colaborare!

După ce ieşi, pe faţa contabilului şef se aşternu mulţumirea. Îi arătase el, directorului, că nu avea ce să facă.

Abătut, directorul puse mâna pe telefon. Cu greutate reuşi să prindă forul tutelar. Le povesti. Exclamaţii de mirare se auzeau de la capătul celălalt al receptorului. Forul tutelar îşi arăta surprinderea de parcă atunci ar fi auzit pentru întâia oară, de existenţa unor asemenea lucruri.

Reuşi să le smulgă promisiunea că-l vor sprijini.

Le mulţumi şi pentru atât.

***

Aristotel definea omul liber pe acela care îşi are sieşi scop şi nu accepta să fie un scop pentru altul. Scopul a rămas dar mijloacele folosite se pot păstra în rândul oamenilor sau al fiarelor.

Cu cine să te lupţi în alegerea mijloacelor pentru ce să nu fii la rându-ţi fiară?

Mai bine fii fiară cu fiarele pentru ca să rămâi om cu oamenii.

***

Gândul mi-a pornit desculţ peste zăplazuri. Uneori se furişează hoţeşte la geamul fetelor frumoase, alteori îşi ia la subţioară câte-o supărare şi se duce s-o înece la gârlă. Eu sunt trează cât e şi el. Din curtea casei un hămăit se repede printre lanţuri, să-mi zgârie auzul. Nu mă tem. E glasul dulăului cel rău. E rău pentru că e ţinut în lanţ şi că e flămând. Stăpânul e la câmp, iar stăpâna a alergat iute la dânsul. De frică să n-alerge alta să-i ducă merinde. Că atâta iar mai trebui. Merinde ştie şi ea să facă, dar nu pentru dulăul din curte. Pentru cel de la câmp. Urletul lui, venit ca o răzbunare a gândului meu speriat, mă izgoneşte. Măresc pasul spre mirişti. Aici pot să-mi aşez braţul sub cap şi să-mi întind trupul peste tuleiele grâului. Ca un fachir al ogoarelor.

Trupul mă doare o vreme, apoi ia forma bulgărilor zdruncinaţi de vânturi şi pleci. Doar gândul îmi rămâne neschimbat. A bătut în poarta ei şi s-a prefăcut parşivul în seară. Fata râde şi-şi mângâie cu o mână cosiţa. Sânul îi tremură su7b cotul îndoit.

Iar mie mi-a amorţit sub cap. Mă ridic. Mi-e cald şi plec cu gândul la gârlă. Am să-l înec în răcoarea apei. Mă zbat în vâltoare cu braţe de femeie. Primesc sărutul apei pe faţa arsă de soare. Şi gura mi-o umplu cu răcoare. Ce bine este!…

Sar pe mal şi gândul e tot cu mine. N-a pierit. Îl las să mă ia de braţ şi plec râzând către ea. Acolo mă cheamă.

Îl văd cum îşi râde hoţeşte şi mă îndeamnă uşor să-l urmez.

Zâmbesc şi-l urmez şi e bine. Nu ştiu de unde a venit, dar mă bucur că-i cu mine.

***

"În lume sunt multe minuni,
Ca omul nu este niciuna"
Sofocle
Dar omul trebuie să dovedească mereu sieşi că este cu adevărat o minune a naturii.

***

Copiii s-au oprit din joacă pe antena casei. Îi văd coborând pe cablu în camera mea. Noi suntem copii? Da. noi suntem copii. Copiii văzduhului. Şi e atât de bine. Cerul se joacă în ochiii noştri. Din când în când lacrimi. Ne dor amintirile? Nu. Dor neputinţa noastră de a nu avea amintiri neplăcute, doare.

Fraţii mei stau închişi în cutioare de lemn şi-mi cântă la ureche tot felul de melodii. Am să le cer fluierul. Le-am mai cerut şi li l-au dat. În ziua aceea am fluierat tot timpul. Nici doctorul nu m-a putut opri şi nici bucătăreasa. E aşa de bine, să ai fluierul tău. Noaptea a venit Lăceanu pe cablu şi mi l-a luat. De atunci îl tot pândesc. Dacă mai apare în cutie i-l fur. Nu i-l mai cer, el are mai multe. L-am văzut eu, când mi-a dat pe cel pe care am fluierat toată ziua. Şi dacă i-l fur nu i-l mai dau. Doar să vină. Deocamdată mă uit la păpuşi. Spun ce trebuie. Când nu-mi place ce aud le strâng de gât. Am un buton la cutiuţă care-i amuţeşte. Ei sunt atât de simpatici când dau din gură pe muţeşte.

***

"Omul cel mai mare nu e cuceritorul, ci acela care se stăpâneşte pe sine însuşi".

Arthur Schopenhauer.

***

Din fiecare parte a sufletului răsar mlădiţele speranţelor. Iar creşterea lor îmi luminează faţa ca atunci când bucuriile îmi copleşesc fiinţa. Şi ori de câte ori privirile tale se vor umple de lumina speranţelor mele, mă voi simţi împlinit.

***

"Unde e viaţă este şi speranţă"
Henrik Ibsen

***

Iată soarele dogorind câmpiile. Din totdeauna m-am bucurat că sunt omul sărutat de soare. Şi-n fiecare sărutare am simţit fiorul fierbinte al razelor aurii. Ele mi-au picurat în suflet bucuria

de a trăi şi mândria că sunt om. Din toate cele câte sunt pe pământ, numai eu şi soarele suntem fiii universului.

Pentru că eu aduc bucurie plantelor prin apa vieţii dăruite prin canalele trudei, iar din lupta mea cu fratele meu soarele învinge viaţa. Atunci când lupta încetaseră, unul dintre noi este de prisos. Niciodată nu pot crede în bucuria vieţii fără lupta noastră. Din contrariile noastre s-au născut speranţele. De aceea uneori eu sunt soare.

***

"A trăi e a munci"
Nicolae Iorga

***

Astăzi directorul pleacă la Bucureşti. Cum necum, trebuie să plece. Are mers greoi. Supărat, plin de obidă se urcă în tren cu tot felul de bagaje. Nici nu ştie ce trebuie să facă, la cine să se ducă. Spaima începutului o poartă în suflet ascunsă, cât mai ascunsă. De teamă să nu-I descopere cineva taina, nici nu participă la discuţia ceolorlalţi călători. Ajuns în Gara de Nord, se urcă cu mare greutate în maşina ce duce spre forul tutelar. Bagajele îl încurcă. Le lasă până la urmă la portar.

- Bună ziua, tovarăşe director!, zise el cu fermitate directorului direcţiei de plan, aprovizionare şi încă multe alte servicii ce-i compun direcţia pe care o conduce.

De statură potrivită, cu faţa roşie, directorul se ridică politicos în întâmpinare, aşteptând explicaţii. Nu ştie cu cine are de a face.

I se citeşte în privirile calde, prieteneşti, izvorâte de sub sprâncenele stufoase şi agitate. Are vârsta pensionării, dar mişcările, felul de a vorbi şi mai ales de a privi lucrurile, degajă multă prietenie şi energie. Directorii se plac de la bun început. Niciun fel de reţinere, niciun fel de ocolişuri.

- Ai dat de greu, nu-i aşa?

- Da tovarăşe director, e jale, e jale mare.

- Spune dragă, să vedem cu ce putem ajuta!

- N-am combustibil, centrala termică e distrusă, faianţa puţină cât a mai fost, e furată, geamurile sparte, prin dormitoare s-a făcut mucegai, camionul e stricat, a defectat, cazarmamentul e rupt şi distrus şi colac peste pupăză mi-a crăpat şi un asistat. I-au dat şapte porţii cu macaroane cu untură. Untura rece; n-a putut digera şi i-au crăpat muşchii stomacului. Râioşi destui, TBC-işti la fel, iar cei în cărucioare au degetele picioarelor degerate.

Directorul îl privea zâmbind. Ştia toate astea mai bine decât îşi închipuie celălalt. De asta îl şi numiseră acolo. I-a spus:

- Am înţeles, dar cum. Bani nu sunt, contabilul şef nu vrea să facă nimic. Legile interzic să cumperi un preş, o perdea, un serviciu de masă, un birou, darămite să construieşti magazie.

- Ei, hai nu te plânge! E iarnă, acum nu poţi construi nimic. Fă tot ce poţi să ieşi din ea. Au rămas puţine zile şi o să poţi lucra. Deocamdată cere nişte bani…

- Eu fac hârtiile, dar nu semnează contabilul şef, le am la mine chiar!

- Dă-le încoace, să aprob chiar acum. Cât despre combustibil, te recomand cuiva. Poate că vei avea succes. Tânăr eşti, drăguţ eşti, aşa că!…

Directorul zâmbi la rândul lui stânjenit. Argumentele fizice şi intelectuale îl lăsau tot la fel de neajutorat. Odată aprobate hârtiile de forul tutelar, avea bani. Şi dacă avea bani putea să acţioneze.

Plecă mulţumit. Îşi luă bagajele de la portar îndreptându-se spre mai vechi colegi de muncă. Nu-l uitaseră? Nu, nu-l uitaseră. Iar golirea bagajelor făcu şi mai lesnicioase aducerile aminte. Un telefon la o centrală, altul la un minister şi avea faianţă, combustibil, benzină şi motorină.

Tot era ceva. A doua zi le luă de la fiecare în parte. În suflet , mulţumirea i se instalase pe deplin. Era mulţumit că putuse fi de folos celor pentru care venise.

Trenul îl aduse nesperat de încet. Un ultim viscol, năpădise acarii şi garniturile rămăseseră care mai de care împotmolite. Chestia cu scuzele ministrului nipon pentru un minut întârziere în domeniul transportului I se părea desuetă şi nepotrivită. Dar asta era altă poveste.

***

"Fereşte-te de înţelepciunea nebunului şi de curajul laşului".

***

Sunt o legumă. Din mine se revarsă vitaminele vegetale. În pântec port sămânţa devenirii. Nu am niciodată sentimentul intimităţii. Şi tot ceea ce ar fi putut să mă distrugă, a devenit o umbră pentru că eu, bătrâna legumă port în mine soarele zilelor adunate cu neostenită trudă. N-am râvnit niciodată la faima suratelor mele. Avem locul nostru bine definit. Nu, nu pot fi niciodată copac şi nici el legumă. Sunt atâtea lucruri în care numai eu pot fi prezentă. Niciodată altfel.

***

"Egalitatea trebuie să fie proporţională cu munca şi cu foloasele ce aduce fiecare om societăţii"

P. Dulfu, Etica sau morala filozofică

***

În autobuzul ticsit, navetiştii se lasă legănaţi, în voia maşinii şi a drumului, cu asfaltul crăpat şi găurit. Din toate colţurile răsar nori de praf, năclăind totul. Barele de susţinere din metal, înnegresc palmele transpirate. Mirosuri umane plutesc nedefinit de la un capăt la celălalt al spaţiului. Încruntat şi fără niciun chef, directorul îşi strânge diplomatul din vinilin maroniu la subţioara proaspăt spălată. Frânele scrâşnesc din când în când, bălăbănind călătorii într-o parte şi alta. Părul I se umplea puţin câte puţin cu praful, ce plutea nestingherit prin autobuzul arhiplin. După mai bine de jumătate de oră, directorul coborî. În staţia aceea toată lumea cobora. Mulţimea se revărsa grăbită spre direcţii diferite, împânzind oraşul. Fiecare se îndrepta spre locuri de muncă, mai mult din obligaţie, decât din tragere de inimă; numai el mergea hotărât să schimbe, să transforme starea de lucruri, pe care încă o mai suporta cu stoicism. Ajuns la poartă, văzu că portarul lipsea. Îl căută şi-l găsi pe coridorul central, pălăvrăgind liniştit cu câţiva muncitori aflaţi la o ţigară. Le strică tihna. Cu o voce răstită, iritat de lipsa de consideraţie a celor prezenţi, directorul nu se mai putea stăpâni:

- Până când credeţi că mai pot suporta nepăsarea voastră? Mergeţi la lucru! Doar pentru asta aţi venit aici, să vă ardeţi gazul?

- Păi, încercă portarul.

- Niciun păi! Treci în poartă, mai zise el răstit îndreptându-se cătrănit spre birou.

Telefonul sună. Cineva îl cerea pe supraveghetor. Secretara încă nu venise. Directorul ieşi să-l aducă. Îl găsi cu greutate la etajul patru al dormitoarelor. Până când veni, la telefon, găsi tonul. Iritat îşi aprinse o ţigară. Proasta organizare îl silise adeseori să alerge ori el, ori secretara. După unul sau altul din cei chemaţi la telefon. Timpul pierdut, efortul făcut fără nicio noimă îl indispunea de fiecare dată. Mai mult, din camera vecină, contabilul şef înghesuit cu cei de la contabilitatea curentă a producţiei şi administraţiei se călcau pur şi simplu pe picioare. Telefonul vechi şi demodat era la dispoziţia lui şi a secretarei. Cei ce voiau să telefoneze, îi ocupau mai tot timpul linia telefonului. Adeseori se întâmpla să primească reproşuri din partea

unor colaboratori externi, că nu-l puteau găsi din cauza telefonului veşnic ocupat. Era pe deplin conştient că aşa nu se mai putea. Trebuia să facă ceva. Deocamdată se apucă să-şi analizeze încă o dată urgenţele. Producţia realizată de invalizi, era doar aşa, ca să facă şi ei ceva. Majoritatea se ocupau cu ţesut lavete din deşeuri textile. Un atelier de tâmplari, nu maşini uzate, abia de-şi trăgea sufletul. Făceau doar piese dispersate pentru ţăranii particulari din zona necooperativizată a muntelui.

Cizmăria se ocupa doar cu repararea încălţărilor celor internaţi iar din când în când mai făcea şi încălţăminte simplă pentru invalizi, care se distrugea mai repede decât cea din comerţ. Croitoria se rezuma mai mult la cearşafuri şi saltele. Alte activităţi nu mai se făceau. Într-o sală se muncea sporadic la confecţionat plasă din sârmă zincată. Valoarea tuturor produselor era destul de mică.

Şef de producţie era un muncitor mai descurcăreţ, pentru care a lucra direct era un adevărat calvar. Alte cadre tehnice nu mai erau. Îl chemă la el.

- Ce probleme urgente sunt?
- Niciuna tovarăşe director!
- Şi producţia?
- Merge…
- Adică?!
- Nu trebuie să facem prea mult. Tovarăşul contabil şef…
- Uite ce e dragă! Eu n-am venit aici să lâncezesc. Bani în cont nu-s. Asistaţii stau şi distrug, îşi dau în cap pentru că n-au ce face. Trebuie să te gândeşti că eu nu suport aşa ceva. Nu e uman, înţelegi dumneata? Mergi acum şi te gândeşte-te la propuneri concrete.

Rămas singur, directorul însuşi căzu pe gânduri. Trebuia să facă ceva, dar nu ştia cu ce să pornească mai repede.

***

"Ce este vrednic de trăit nu merge"

Alecu Russo

Dar a trăi pur şi simplu nu înseamnă neapărat viaţă.

***

Timpul s-a despletit peste noi, molatec şi fără de veste, cuibărindu-se în sufletele noastre, îmbătrânindu-le. Avem din ce în ce mai multe zile de cărat pe umerii copleşiţi de griji. De unde să ne vină ajutor. Din ramurile noastre? Nu. Pentru că noi copacii bătrâni nu mai avem puterea de a ne hrăni ramurile. Iar dacă seminţele ni le-am risipit în vânt, purtăm şi vina neputinţei noastre. Numai încolţirea seminţei ajută trunchiul nostru să mai existe în timp.

- De ce-mi spui astea? am întrebat-o mirat, pe fata mea.

Ea a rămas descumpănită şi ardoarea zicerii a pâlpâit o clipă pe buzele ei şi s-a stins. Nu vroia s-o întreb. Dar am întrebat-o. din fiecare gest, din fiecare rostire, se rostogolea spre mine regretele neputinţei de a exista prin urmaşi. Iar rostogolirea rănea sufletul, sângerându-mi ochii cu lacrimi amare.

- Ţi-am spus, ca să ştii!, a zis ea simplu.
- Ştiam, am punctat sec ca la poker.

Între noi se frânaseră firele ţesăturii fără zgomot. Ea pleca, eu rămâneam cu gândurile mele. Trebuia să-mi împart grijile cu nimeni.

Şi ele curgeau nestăvilite în palmele uscate de timp şi de viaţă.

Singur. Eu şi lumea. Nu şi asistaţii mei. Nicio radiere a seminţei mele nu tulbură existenţa singulară. Să-ţi sprijini neputinţa pe un zăplaz de secunde. Iată suprema blasfemie a existenţei mele.

***

Astăzi plec. Autobuzul a intrat în W.C. şi m-a luat fără să vreau spre holurile pustii. În atelier nişte muşte imense. Scot piatra şi "bang" am omorât o muscă în ţăndări. "Cine a dat?"

Dar ce, eu-s prost să recunosc. Las'că pun ei alt geam.

Din culcuşul meu am auzit totul. Întâi cum mă căutau apoi cum mă înjurau. Dacă i-ar fi auzit directorul ar fi dat cu ei de pământ. Dar nu-i. Eu sunt şi-s degeaba. Îmi vine să fac pe mine. Sunt ud. N-avea rost să-mi dau jos pantalonii. Oricum sub stiva de scânduri nu e loc. Numai că mă ustură pielea. Dracu ştie ce-o fi ieşit din mine aşa de pipărat. A venit şi câinele. E ăl cu coada tăiată de don'contabil şef. Cu securea să se facă rău. Nu mai are puroi la coadă. O să fac eu. Mă ustură pielea şi mă mănâncă.

Dacă am râie? Câinele mă linge. Cred că n-am râie. Îl iau în braţe. Pute şi el. Mi-e cald.

Am dormit? Da. E noapte. Câinele nu-i. În jur pute şi mai tare. Muştele nu dorm? Nu. Pentru că atunci când m-am mişcat, au bâzâit. Iar sunt din alea negre.

Nu le văd, dar le simt picioruşele lipicioase pe faţă. Şi n-am mâncat nimic. Mi-e foame. Îmi curge nasul. Oi fi răcit în udeala asta. Plec. Autobuzul mă aşteaptă.

Îl iau cât mai am timp. Uite-l că pleacă. Lua-l-ar dracu! A plecat. Ba nu. Mă aşteaptă. Repede. Repede. Trebuie să-l prind cu muşte cu tot. încă puţin. Să-mi fac loc între scânduri. Şi mai repede.

***

"Iubeşte şi vei fi iubit"

Există oare alt adevăr mai frumos şi mai puternic decât iubirea dăruită semenilor tăi? Niciodată nu poţi distinge hotarele dăruirii de iubirea aproapelui.

***

Referat: Subsemnatul Duman Vasilache, fiind supraveghetor de serviciu în ziua de 15 iunie, am constatat absenţa din salon a asistatului Potârniche Constantin. Rog conducerea să ia măsuri. Semnat D.V.

Rezoluţia directorului: Tovarăşe funcţionar administrativ, de ce nu vă instruiţi personalul? Ce măsuri aţi luat dumneavoastră? Vă mulţumiţi numai cu simple constatări? Rog căutaţi dumneavoastră personal, asistentul.

Referat: Subsemnatul Malacu Gheorghe, paznic de serviciu, în ziua de 18 miercuri noaptea am constatat că sub stiva de cherestea se găsea asistatul Potârniche Constantin nemişcat. În realitate, era decedat. L-am prezentat la cabinetul medical.

Certifica de deces: pentru asistatul Potârniche Constantin, domiciliat în cămin, fiul lui Ion şi al Mariei, ambii decedaţi, deces prin strivire survenit în urmă cu aproximativ 3 zile.

Decizie: … se sancţionează tovarăşul Duman Vasilache cu 10 % pe trei luni pentru neglijenţă în timpul serviciului iar tovarăşul funcţionar administrativ cu atribuţiuni de administrator cu 10 % pe o lună.

Anonimă: Tovarăşe Ministru, vă rog să faceţi dreptate. Că de când ne-aţi pus un nou director, lucrurile s-au înrăutăţit. Bate asistaţii până când aceştia de frică se sinucid. Cazul

asistatului Potârniche Constantin recent decedat pentru care directorul a sancţionat mai mulţi salariaţi pentru ca să le închidă gura şi să nu mai zică nimic de vinovăţia lui. Nu se mai poate trăi aşa. Unde este dreptatea, dacă nu la dumneavoastră???

Un grup de salariaţi.

Referat de anchetă: … am constatat că directorul se face vinovat că nu a desfăcut contractul de muncă supraveghetorului de serviciu Duman Vasilache, care nu a supravegheat unitatea şi a lăsat 400 de asistaţi fără îndrumare. Asistatul Potârniche a decedat ca urmare a strivirii de către stiva de cherestea sub care se afla. Corpul de control al ministerului.

Proces verbal de instruire cu toţi oamenii muncii privind unele măsuri de îmbunătăţire a activităţii:

Tovarăşul şef contabil dă citire referatului de concluzii a comisiei de anchetă.

Tovarăşul secretar de partid arată că va lua măsuri.

Tovarăşul şef contabil spune că supraveghetorul nu poate supraveghea 400 de inşi şi că nu este vinovat.

Tovarăşul director propune adunării desfacerea contractului de muncă tovarăşului Duman Vasilache, supraveghetor.

Tovarăşul şef contabil arată că nu se poate da două sancţiuni şi nu este de acord cu desfacerea.

Tovarăşul secretar de partid, de asemenea.

Se supune la vot propunerea directorului, care este respinsă în unanimitate.

Drept pentru care am încheiat prezentul proces verbal.

Romeo Ionescu

Isabella Elena DRĂGHICI

The field poppy

Above the vast expands of crops, stillness had intertwined its body with the birds' songs, with the gust of wind and the humming of the bees. Just as if it were in a Garden of Eden, eternity had found its nest in the arms of the boundless space. Only time and again the bones of time were cracking, whenever people were turning up from afar, to harvest the very fruit of their work. A perfect harmony, a celestial kind of peace would get hold of everything that was. Only the intensely strong red of the field poppy would pierce the sky without hurting it. A field poppy. In the auburn immensity of the wheat crops, among the whispers of nature, the field poppy was a priest, capable to break the spell of the whole world's sins, through the power of his Love and faith. Among beauties, heap over t h e heap, he was The Beauty. Among people, he would have been just a simple…flower, or a man, maybe! Like a king in the days of yore, the field poppy would wear his purple crown with dignity, like a sign of his power: at once a king and a sacred priest, governing the rhythms of life. Yet he did not feel like a master. In deep humbleness, he would ennoble through his very presence all that stood around him. A gauze of rays lining a white cloud was descending over the hill, and the field poppy felt he was struck with awe. The intense lightrevealedd there was an unknown side of things, that darkness comes after light just as light comes after darkness. The great mystery of existence, the foreplay between sadness and joy, life and death, white and black was not unknown to him. Giving himself away to that truth, he feared no more. He knew that eyond the flow, the alternation, there as something deeper, something mysterious, unfathomable…

But all of a sudden, from a distance, a hum of terrible machinery broke in upon that complete harmony. Birds flew off, the plains darkened, and in a jiffy ,the sun became the prisoner of the clouds. That gruesome rattle looked as if with it bright over other forces capable of sweeping everything from the face of the earth. Feeding the people at once meant the death of the crops, and that mindfully assumed sacrifice meant martyrdom. The croppers started claiming their territory. No fight started to defend the earth, or for justice. No guerilla war, no rebels, no diplomatic missions, no negotiations. In its total devotion, just like some kind of Christ, the earth did not oppose all that. Its sons and daughters were getting themselves ready for the grand passage, for death. The wheat crops, the flowers, and the grass humbly embraced, one last time, the earth that gave them life, kissed the father air and being thus prepared, fain gave themselves to the good of mankind. The field poppy priest started the prayers, joining the wheat stalks, the grass, the flowers, and God. Who could hear them? People were so concerned with their small-time life!

- Oi, mate, it's the rain 't's about fall! Come on, let's speed up!

A distant voice could be heard from a cropper.

- Don't you worry, mate, I'll have a word with God! The other one answered and they both started to laugh.

The field poppy did not cut himself short from praying. He was just confessing the Universe's love and self-giving to people. And prayed – for their forgiveness and redemption….

The reaping began. Thousands and thousands of wheatears were falling under the machines' terrifying arms. But why on earth should he come next? He did not make anybody's food. Who would eat…a field poppy?!

Why should he break up? His friends the bees kept saying.

Yet the field poppy knew something very few could understand. Sharing the fate with that of the wheatears he should have looked after by dint of divine responsibility (DAT), the flower for a very long time had assumed such a fate. The whole plain had become a psalm. As if they forebode their crime, the two men cast an empty gaze and said at the same time:

" 'Tis a pity about the flowers, my!"

They began to laugh again and started with their harvesting machines towards the wheatears' grand collection operation. In a split second, what nature had been taking great pains in doing for months on end, the croppers would annihilate all that.

The deafening noise was getting closer and closer to the center of the field, to the very spot where the lollipop priest was performing the divine service, in utmost gratitude for the fate God had given him. Monstrous mouths opened greedily, swallowing the fruit of the earth, and with it, the earth's memory. Only a few meters and he will unite with everything. The field poppy took a deep bow and fell, killed by the cropper. A cold rain, with big, almost red drops, hitherto unseen, gripped, in a terrifying show, everything that was in the field. Far away, behind the machines, a child was running, shouting desperately, with no one there to hear him:

- No!No!! Noooo!!

The croppers were carefree going their way, mercilessly ripping everything apart in their way. The child had reached the center of the field and fell apart. He took the field poppy in his hands and started sobbing. How many times were they together, admiring the sky! Or sing, or drew… It was with him he played the most beautifully – he was his only friend! It was him he confessed to, it was he that was soothing his pain. His beauty and kindness nourished him; it was he that made his dreams come true. The lollipop was his mother and father he never knew. Like a burden, spatters of rain were falling over a child and his field poppy. He tried hard to stop his tears and pain and with a power no one had thought a six-year-old boy had, he took the flower in his hands and said:

- I give you my life! Please, don't die!

And began breathing out over him. He knew from tales that that's how God made the man – he had breathed the breath of life over him. Just like a little Demiurges, the child was sure that was possible.

- Please, don't leave me alone! The child whispered to the field poppy. Arise! Arise!

But the only thing his breath did was soften the flower's petals, which was already broken. He saw he could not do that and his body began to shiver. His whole being turned into a

heart-rending cry as if he was about to die. A lightning rod ripped the sky apart as if it were an echo of his pain.

With one last hope, the child took the tender flower in his hand, knelt, and made a little hole in the mud. Brimming with emotion, he tied to plant the flower, thinking it could take root again. They will be friends again, they will play, he will be telling stories about fairies and princes…He promised he would never upset him again, if only it could take root…

" Please, forgive me, please…., " the boy whispered the flower in tears.

Bent over his friend who had been brought down by the cropper, for the first time he took the decision to confess what he felt for him:

- I love you!

A gust of wind made the body of the flower move and the boy thought the flower regained its strength. It arose!!! He was very happy telling that to himself. For him it came to life again, the field poppy loves him too! For a moment he closed his eyes, his heart throbbing with joy, and then he opened them again. Before him, the earth imbued with water carried the fallen body of the beloved flower. He did not know that before the grave " forgive me" and " I love you" are no longer able to work wonders. The child felt he was choking. His eyes were misting with tears, his body strung towards the sky, and he cried out:"

- Noooo !!!

Without the field poppy -priest his life no longer had any meaning.

He started to run. He was running, running, running. For minutes on end, he wouldrunn a fantastic sprint through the cold and heavy rainfall. He stumbled and made a slip slipped in the mud. He hurt himself, but he got up and started to run even harder. He fell again, and he got up again. And again, and again and each time he fell the earth that kept the body of the beloved flower gave him an increasingly greater strength as he striving to get up and keep on running. He grabbed from behind the monsters that killed his flower and, with a huge leap forward, was in front of them. He opened his bleeding arms, his mud-covered body straightened and he crucified himself against the sky. The croppers came to a grinding halt. Nobody had ver done soothing like that before! Quite unexpectedly, the rain stopped suddenly. A wreath of rays surrounded the head of the little boy who took root in eternity. The child had become a field poppy …

Epilogue

We are field poppies. We are also wheat. We are a vibration of Life. What makes us give up on ourselves and stray away from nature's rhythm, which is full of harmony and beauty? There are thousands and thousands of croppers in our lives who, pretending they harvest the crops, root us out. There is a harrowing machinery of evil which, pretending it does us good, causes endless suffering, and pretending salvation, it kills. Do we still have the power to admit, to withstand all that? We are field poppies, but we are also children – we can stop the machineries of the world. are wheat that must sacrifice for the good of others, but we should not forget that more often than not we drive the croppers that tear apart the beauties of this world…

Just rise from the mud and remember you wear Life's purple crown on your head. You are a guerdon of Universal existence. You are at once king and sacred priest. You are an embodied mystery and image of God. Can you be just the way you are??

English translation by **Eugen Nasta**

Petru POPESCU

Fiica faraonului

Chiar înainte de fuga mea din România, s-a răspândit zvonul că fiica faraonului, Zoia Ceaușescu, a pus ochii pe cel mai citit scriitor al tinerei generații, și că scriitorul a răspuns acestei atenții. Zvonul, deseori oferit cu detalii, m-a urmărit și după fugă. Până la urmă a devenit atât de popular încât a trecut hotarele țării, găsindu-și loc în presa americană, în „International Herald Tribune”.

După revoluție, mi s-au pus întrebări despre Zoia care dovedeau că departe de a fi murit, zvonul devenise o legendă. Am protestat - în zadar. Marea plăcere a unei mărturisiri e că te ajută să vezi cu claritate trecutul așa cum a fost. Ruperea mea de România a fost cel mai traumatizant, chiar dacă eliberator, eveniment al vieții mele. Imaginația populară voia ca ruperea să fi fost și o rupere de familia Ceaușescu, și mai ales de fiica faraonului. A fost ceva între mine cel de atunci, acel scriitor exploziv și disident, și fiica faraonului?

Să vă spun ce știu eu. Să vă spun ce mi s-a întâmplat mie. Am văzut-o prima oară de aproape într-un avion. În primăvara lui 1973 a avut loc la Berlinul de Est ultimul Festival Internațional al Tineretului și Studenților. Elita intelectuală tânără a fost și ea invitată la festival.

Între regim (care făcuse un gest patriotic în '68, când refuzase să invadeze Cehoslovacia) și tinerii artiști se crease o temporară alianță de facto. Un scriitor ca mine, citadin, occidentalizant, dar și patriot, îi era util lui Ceaușescu pentru că îi confirma liberalismul de circumstanță - de altfel destul de redus. Chiar și în culmea succesului, cărțile îmi apăreau cu 60-70 de pagini smulse de cenzură. Eu eram dispus să mimez participarea la acea alianță, pentru că speram să-mi trec mai ușor cărțile de cenzură.

Definit de această ecuație, mă așezasem în avionul de Berlin Est, și așteptam să decolăm. Scaunul de lângă mine era gol. O tânără îmbrăcată în roz s-a urcat în avion printre ultimii pasageri, și s-a așezat lângă mine.

Tânăra era Zoia Ceaușescu. O înconjura un mic vârtej de activitate. Trei bărbați în costume fără culoare s-au așezat în spatele și-n fața noastră: bodyguarzi. O stewardesă s-a aflat în treabă pe lângă Zoia cinci minute cel puțin, cu toate că avionul rula acum pe pistă, și după regulament echipajul trebuia să stea jos.

Atunci pe loc, nu mi-am dat seama că Zoia nu s-a așezat lângă mine la întâmplare: familia faraonului nu ocupa spațiul la întâmplare, iar când dădea impresia de fortuit, era o impresie aranjată cu grijă. Eram încordat: securitatea era în jurul nostru. Dar eram și intrigat de cine era „domnișoara tovarășul” (faraonului i se spunea tovarășul, simplu, fără calificativ; dintre atâția tovarăși el era singurul tovarăș; iar eu am botezat-o pe Zoia domnișoara tovarășul). M-am gândit că nu-i stă bine în roz; era măslinie și pistruiată, și ochii îi erau de un căprui mat, nereflectând lumina. Adânc, mi s-a părut că întrezăresc în ea o fată singuratică, nesigură,

timidă. A scos un pachet de țigări, mi-a oferit una (am refuzat, nu fumam), apoi și-a aprins țigara cu nerăbdare, cu degetele dreptei pătate de nicotină. Ca niște degete de soldat, în timp ce rochia-i evoca abundență și eleganță. Era subțire, dar fără nici o voluptate a formelor. Avea mâini mari, un mod zvâcnit de a întoarce capul, și o ambiguitate în expresie un fel de jenă de a fi odrasla puterii, amestecată cu o dorință febrilă de atenție, și o aroganță afișată și copilărească. Și totuși, în cel mai bizar fel cu putință, nu era antipatică, pentru că... sunt singura, spunea expresia ei. În vârtejul piramidei statului, sunt singura.

Aveam 27 de ani, și scrisesem câteva cărți de succes - dintre care Prins avea să devină stindardul unei generații. Toate cărțile mele atacau regimul, subtil și uneori chiar pe față. Vizibilitatea mea se datora scrisului. Alura mea de autor nărăvaș era plăcută publicului, și încrederea în mine îmi crescuse proporțional cu succesul. Eram zvelt, purtam părul perie, stil US Marines, mă mișcam ca un jucător de baschet. De la părul perie și faptul că studiasem engleza, mi se decernase o aură pseudo-yanchee pe care de fapt n-o meritam, fiind dintr-o neaoșă familie bucureșteană de ofițeri și popi.

Deci, așezat lângă cea mai capricioasă și autocratică jună nubilă din lagărul socialist, am inspectat cu curiozitate rodul genetic al perechii Ceaușescu. Pe părinții ei, mai ales pe el, îi știam bine: la TV, în ziare, de 1 Mai și 23 August, imaginea lor ne era îndesată în retine, ad nauseam.

Ceaușescu era un agrar ieșit din secole de malnutriție, cu trăsături disarmonice - nas lung vulpin, urechi dezlipite, buze subțiri, trup scurt, șolduri largi și coșul pieptului mic. Dumnezeu Sculptorul n-avusese răbdare cu el. Îl mulase la întâmplare, și îl aruncase în formă parcă neterminat, dându-i în compensație un clocot de păr ondulat și aspru. Din când în când - l-am văzut la parăzi, chiar la recepții - faraonul scotea un pieptănuș mic și bej (țin minte culoarea), și își ara părul cu el. Fără mare efect: spart în toate direcțiile de propria-i abundență, părul lui se învolbura atomic.

Discursurile lui erau plicticoase, dar el era fascinant. Citind, când dădea de un cuvânt pe care nu-l putea pronunța spontan (ani de zile, fusese bâlbâit cronic) se zgâia la el feroce, căsca gura, și se repezea să-l emită, febril, ca să nu rateze o pronunțare la care se silea cu toată ființa. Era limpede și pentru cei ce-l detestau: omul învinsese multe handicapuri, biruise multe dezavantaje, și chiar incult poseda o inteligență esențială: cum să fii caporegime, cum se spune în mafia, ori executor, ori hitman. Era un timp al hitmanilor. Controlul asupra poliției secrete îl făcuse perfect să înhațe tronul, și departe de a fi un inferior, Ceaușescu era un machiavel înnăscut, limitat doar de orbirile unui ego cât planeta.

Toate astea le știam. Erau suficiente să-ți dea fiori, mai cu seamă când odrasla lui stătea pe scaun lângă mine. Ce dăduse din Ceaușescu? Fata în roz, cu degete și ochi de tutun, de lângă mine.

Mi-a spus bună ziua. Am răspuns. Avionul se ridicase. Fraze anodine. A trecut o jumătate de oră. M-am ridicat să mă duc la WC. M-am încrucișat pe drum cu un amic fotograf la „Scânteia Tineretului". Aveam mulți amici în avion. Unii se uitau la mine cu ochi lucitori; am înțeles de ce când fotograful mi-a șoptit: „Ce faci, bătrâne, ai intrat în radarul dormitorului regal?"

Bârfitori mai suntem noi românii, am reflectat în tăcere. Dar în spațiul de 2 minute cât a trecut până să mă întorc la scaunul meu, m-a apucat o îngrijorare rece, calmă. Amicul fotograf avea dreptate: faraonul, ori odraslele lui, nu se așezau nicăieri la întâmplare, ca la cinema pe întuneric, după începutul filmului. Eram ținta unei înalte atenții, chiar dacă numai pe durata acestui zbor. Un examen nerostit avea loc în mintea duduii de lângă mine, și la examen eram examinat eu. Poate nu ca partener de flirt, nu încă, dar fără îndoială ca un soi de jucărie vie, cu care fata faraonului voia să se distreze. Puterea politică întotdeauna colecționează artiști, mai

ales de succes. Și era șic pentru duduia Zoia să măsoare cu ochiul liber pe misteriosul scriitor disident.

Romeo Ionescu

Îngrijorarea mi s-a dublat de furie, o furie atât de adâncă încât am încleștat fălcile. Nu cu mult înainte, Ceaușescu dăduse o lege interzicând avorturile și prezervativele. Ceaușescu ordonase femeilor române să nu se mai reguleze de plăcere, ci pentru patrie. Prin decret de sus, România trebuia să devină ca India, o progresie nesfârșită de țânci mucoși pentru care nu fuseseră planificate destule biberoane, scutece, ori cărți și bănci de școală. Eram captivii politici ai lui Ceaușescu? Eram și captivii lui sexuali. Avorturile ilegale se pedepseau cu pușcărie. Polițistul nr. 1 al Europei se băgase în paturile tuturor românilor și romăncelor cuplabile, și sexul liber, compensația noastră pentru alte libertăți pierdute, era acum interzis și conspirativ.

Ce trist poate părea asta unor tineri de azi: sexul era, în generația mea, o rară formă de încredere socială. Trebuia să avem încredere unii în alții, măcar pe durata desfacerii coapselor. Iar dragostea... pentru dragoste adevărată și pură, e nevoie de curaj moral, și în comunism acest curaj devenise foarte rar. Oamenii copulau mult - e greu de spus cât se iubeau. A iubi era un risc aproape politic pentru că... cum poți fi erou în fața unei femei iubite, dacă n-ai libertatea protestului? Prin scris, eu cucerisem o fărâmă din acea libertate, și aveam un coeficient de demnitate masculină mai mare decât mulți bărbați din generația mea. Dar demnitatea mea, la scris ori în pat, era și ea precară. Putea dispare oricând, chiar și înainte să aterizăm la Berlin Est.

Deci, m-a apucat o furie rece împotriva fiicei faraonului - ținta cea mai la îndemână a indignării mele de generație. M-am apropiat din nou de scaun uitându-mă la ea din verticalul ființei, decis nu s-o jignesc, nebun nu eram, dar s-o ignor, ori să-i fac fițe, s-o joc poate,

dar...Surpriză: din scaun ea se uita direct la mine. Și am avut o viziune: fata în roz purta pe umeri două păsări. Două păsări tutelare, mari, negre, cu ochi de tăciune, care se uitau la mine fix. Pasărea tată, și pasărea mamă. Păsările mă priveau cum mă privea și fiica faraonului, cu o privire cântăritoare.

Mi-a trecut prin cap ca o fantezie perversă: și dacă m-aș da la duduia? Aș lovi regimul în intimitatea lui supremă? Desigur. Ce bombă ar fi ca un captiv să se joace cu onoarea prințesei! Să o supună legii firii (și să verifice dacă prințesa era scutită de obligația fertilității naționale, și avea acces la profilactice!)

M-am așezat, și am continuat conversația anodină, auzind foșnetul subtil al ființei de lângă mine și parcă auzind foșnetul aripilor păsărilor tutelare. Dar simțeam o ciudată conecție - nu o atracție, nu un interes, dar o conecție cu ceva interior, cu o dilemă proprie, pe care începeam, discutând cu această femeie, să o rezolv. Mai aveam o oră de zbor până la Berlin.

Pe aeroportul Berlin Est, am fost imediat despărțiți. Pe Zoia o aștepta un Mercedes negru al Ambasadei române, în care s-a urcat trăgând din țigară. Apariția mașinii a provocat senzație pe trotuarul din fața aeroportului, printre delegați din diverse țări meniți să fie transportați de autobuze, nu de Mercedes-uri. „Compani, una carossa di lusso!" Tovarăși, o limuzină de lux! a exclamat un delegat al Partidului Socialist Italian al Unității Proletare (de opoziție, firește). Holbându-se la Zoia care se urcase în Mercedes. Tovarăși, o limuzină de lux!

Italianul spunea tovarăși cu o savoare de militantism spontan, neforțat. Sper să-ți placă comunismul la putere, i-am urat în gând. Și cu asta, festivalul a început. Bacanalii cu lozinci și crenvurști, marșuri cu torțe, procesiuni de solidaritate cu cele mai obscure nații din lume, toate frățești. Și... sex.

Porecla festivalului în Germania era Weltwetzspiele der Studen und Potenten - festivalul intersexual al iepelor și potenților, pentru că în umbra zidului, declamând slogane, sorbind capitalism prin canalele TV din Berlinul de Vest, ce rămânea tineretului care putea fi dacă nu profund, nu adevărat, nu durabil, măcar cald? Corporal cald? Între două acțiuni politice, tineretul berlinez și mondial se cuplau energic, iar eu... enervarea mea urca către un punct de criză, pentru că, la evenimentele culturale, la dans și cântec folcloric, la Angela Davis marxizând în engleză, era întotdeauna un scaun gol lângă mine, și mereu se umplea cu trupul agitat, subțire, contorsionat și nerăbdător al fetei cu ochi de tutun.

Atât de punctual apărea, întotdeauna un sfert de oră după mine, încât odată m-am mutat în alt rând. Mi s-a spus să mă-ntorc la locul meu de însuși Traian Ștefănescu (ministru al Tineretului după dizgrațierea liberalului Iliescu), și abia atunci m-am convins că în ce mă privea exista o strategie „de apropiere" cu prințesa nubilă. Știau de ea zeci de activiști ai organizației de tineret. Eram obiectul acelei strategii în fața unui public mic, dar crescând. Fiica faraonului nu se rușina de exercițiile-i romantice, și dacă aveam curajul să merg până la capăt cu ea, puteam intra în istorie prin înregistrările pe bandă ale securității - în ochii aparatului, o imortalitate mai importantă decât să scrii cărți.

În loc s-o insult pe Zoia, l-am insultat pe Traian Ștefănescu. I-am spus să nu-mi dea ordine, cum își permitea? Și am plecat de la ceremonie, pierzându-mi urma în anticariatele din Schoenhauser Allee, ca un adevărat scriitor. Dar la dineul din acea seară, la restaurantul Românesc din Berlin Est, fata cu ochi de tutun mă aștepta chiar la intrare. Am numărat în gând: mai aveam două zile de festival. După aia, înapoi la București, înapoi la mașina de scris... și am simțit în cerul gurii gustul singurătății, al anonimatului. Deși nu mă părăsise publicul, ori eu pe el. Timp de câteva zile ronțăisem puțin, foarte puțin, din prăjitura puterii, chiar și prin extensie. Cu totul alt gust avea decât scrisul. Să fii aproape de putere. Chiar și din întâmplare, la un festival, la un cocktail party. Puterea. Afrodiziacul suprem e puterea.

Amicul meu fotograf găsi ocazia să-mi șoptească: „Ce faci bătrâne, o tragi sau n-o tragi?" Pe fata faraonului, se-nțelege. Cât pe-aci să-i dau un pumn, pentru că în tonul lui identificam

lipsa mea de opțiuni, lipsa mea de adevărată putere - puterea unui scriitor, față de cea a unui stat! Iar prietenul fotograf, neintimidat de temperamentul meu, mi-a șoptit mai departe: dacă n-o tragi, măcar fă-o să-nțeleagă, nu se face s-o lași să aștepte. Mai cu seamă genul ei de femeie.

Ce puteam să-i spun Zoiei: n-am chef de sport nocturn? Dacă purtai alt nume, poate? (Oh Romeo, Romeo wherefore are thou Romeo, deny thy father, and refuse thy name). Între timp, o familiaritate apăruse între noi, deși nu mă angajasem cu nimic, nu-i dădusem nici o „speranță", continuam să fiu stângaci și iritat, dar stângăcia și iritarea mea nu erau destul s-o descurajeze. Când ne-am urcat în avionul de întors, scaunele noastre erau din nou unul lângă altul. Dar sub noi doi, sub scaunele noastre, în cala avionului...

Dusesem cu mine, ilegal, la Berlin, o mie de lei. Chibzuind să-mi cumpăr discuri de muzică simfonică și cărți. Îi cheltuisem. Nu pe cărți ori discuri. La Berlin se găseau prezervative de vânzare. Obișnuite, normale degete de plastic străveziu înlesnind romanțe fără panica fertilizării. Cheltuisem toți banii pe ele, furișându-mă de la o farmacie la alta, și acum, zburând înapoi la București lângă Zoia (ți-a plăcut festivalul, tovarășe Popescu?

Da, tovarășa Zoia, a fost OK, mă gândeam la geamantanul meu plin cu prezervative frățești din Germania de Est. Dezgolite din ambalaj, să nu ocupe loc. Pitite între cămăși și chiloți - pentru mine și prietenii mei din București! Ți-am făcut-o, strigau ele din fundul geamantanului, către fata cu ochi de tutun. Deci n-am izbucnit. N-am insultat-o pe Zoia, n-am insultat pe nimeni. Ce-i drept, aveam și două cărți noi la direcția presei, Sfârșitul bahic și Copiii Domnului, așteptând chirurgia cenzorilor - puteam să-mi permit o nebunie? Nu. Mai bine să rămân calm.

Mă întorceam de la festival cu prada mea secretă, făcând conversație cu Zoia și simțind că comit un adulter - chiar dacă numai mintal, era un adulter delicios. Și ce să vezi? Încântat de propria-mi infracțiune - n-avea să mă caute nimeni în geamantan dacă coboram din avion lângă domnișoara - am început să-i vorbesc Zoiei cu adevărată curtenie. Am explicat două-trei lucruri despre cum scriam. Ea, încălzită de tonul amical, a reacționat ca o femeie, apucând sfârșitul unei fraze, personalizând-o, lărgind-o către aluzie, către intimitate: adevărat, scrii noaptea? Subtext: noaptea se doarme, ori se iubește. Scrii luni întregi, un an întreg? Dar n-ai prieteni, nu ieși, nu te vezi cu nimeni - dând cu undița ca să afle, eram cuplat, singur, între amoruri? Tonul ei era tot mai normal, mai lipsit de nevroză. Cobora, văzând cu ochii, din sfera puterii. Și eu, magicianul acestei coborâri, o găseam mult mai naturală, mai vie, mai cu farmec. Fără să fie genul meu, dar... o, voi poeți care-ați descris complexul lui Pygmalion: nimic nu seduce mai mult un bărbat decât dovada propriului său efect asupra unei femei.

La aeroport m-a întâmpinat mama, care m-a dus acasă cu mica ei Dacie – pe Zoia o așteaptă geamăna limuzinei din Berlin - și nici nu i-am pomenit de strengăria cu Zoia, fiindcă aproape nu se întâmplase. Dar prietenilor mei bărbați, în care aveam deplină încredere, le-am spus. Le-am împărțit cadourile în formă de deget, am calculat că ne puteau asigura șase luni de „liaisons dangereuses", și ne-am hlizit împreună, zgomotoși ca niște liceeni, de cum i-am tras clapa faraonului, profitând de slăbiciunea fiicei. În loc de voluntariat la labă, șase luni puteam fi lei în pat – și pentru asta îi eram îndatorați fetei cu ochi de tutun.

Patru luni mai târziu, Tovarășul bântuia America Latină, într-un voiaj prin șase țări, de la Havana la Santiago de Chile. Elena, „la senora de Ceaușescu", îl însoțea. Îl însoțeau și doi dintre copii: Nicu și Zoia.

Iar eu făceam parte din corpul de presă acreditat pe lângă delegația oficială. Singurul din corpul de presă care nu eram ziarist. Numai eu și un alt reporter nu eram căsătoriți. Nu puteam să mă mint că eram în corpul de presă ca să se mândrească bosul cu un scriitor de clasă: cu orice ocazie posibilă, eram împins în anturajul fiicei. În același timp, fiindcă imaginea trebuia respectată, trebuia să scriu reportaje despre vizită, și să le trimit acasă prin telex. Îmi scriam

reportajele în avion, descriind întâlnirea dintre Ceaușescu și Castro la Havana înainte să se întâmple (un avantaj al presei comuniste e acela că nu-ți da surprize), și le expediam prin telex de cum aterizam - întâlnirea dintre Ceaușescu și Castro am publicat-o în „Scânteia Tineretului" ca și cum aș fi transmis-o live prin satelit.

Eram mai eficient decât toți veteranii presei, și veteranii presei m-au pârât la Tovarășul: falsificam istoria, nu? Am fost chemat la ordine de Ștefan Andrei, care însă în loc să mă certe, m-a întrebat ce făceam în seara aceea - eram acum la Caracas, Venezuela. N-ai vrea să vezi un spectacol de dansuri flamingo? Înainte să pot răspunde, Ștefan Andrei m-a împins literalmente din spate, către șirul limuzinelor oficiale. Până să-mi revin, am fost îndesat printr-o portieră care se deschidea, căzând pe banca din spate și făcând contact, umăr, șold și coapsă cu pasagera care mă aștepta acolo, fumând. Mașina a țâșnit înainte, Zoia a tras din țigară, într-o clipă am fost la clubul flamingo. Și, iar împins din spate, am căzut, ați ghicit, pe scaunul care devenise paradigma noii mele importanțe, încă de la Berlin. S-au stins luminile. S-a luminat intens scena mică, pe care evoluau dansatorii.

Dacă la Berlin lucrurile încă puteau fi luate în glumă, de trei săptămâni de când delegația părăsise Bucureștiul, sus-sus în stratosfera puterii, atenția lui Zoia pentru mine se complicase cu modul în care aparatul intim exploata situația ca să-și facă propriile interese. Cu totul nerușinat, și sinistru, era Ștefan Andrei, care mă hărțuia de câte ori copiii lui Ceaușescu aveau nevoie de companie. Zoia, influențată de prezența curtenilor vicleni, simțindu-se protejată de intrigile lor, dar în același timp competitivă cu importanța și influența lor, își începea conversațiile cu mine cu știri care-mi tăiau răsuflarea: în Chile, ultima stație a voiajului, erau manifestații, se răsculaseră orașe întregi, se bănuia mâna CIA, ce crezi c-o să se întâmple? Tot la pertu, ba acum îmi spunea și pe nume, în timp ce eu încă îi spuneam tovarășa Zoia.

Zoia îmi șoptea asemenea bombe ca să facă pe interesanta, dar era clar: ca să fiu părtaș la asemenea știri trebuia să plătesc un preț. Prețul era că nu-mi aparțineam ca persoană, deloc. De la scrierea de reportaje ditirambice la invadarea fiecărui moment de timp liber ce-l aveam, devenisem o extensie a familiei faraonului, într-o postură în care era imposibil să fiu demn. Nu era nimeni demn: îl vedeam pe ministrul de externe, ori pe doctorul cu renume care-i lua zilnic tensiunea lui Ceaușescu, ori pe interpreți, ori pe piloții avioanelor - erau încordați, gata să sară, munciți, speriați. Ani mai târziu, numai în Hollywood am mai văzut asemenea slugărnicie - scena clasică fiind agenții și managerii în fața starurilor de cinema.

Ceaușescu era superstarul vizitei, superstarul evenimentelor programate. Iar Zoia, cu toate că-i vedeam des plictiseala ori chiar scârba pentru festivismul ocaziilor, se purta cu o aroganță implicită cu care sistemul pur și simplu o contamina. Singurul meu mod de a rezista, de a menține o distanță era să mă eschivez pur și simplu de la îndatoriri. Îmi trecea prin cap gândul, adesea: ce-ar fi dacă m-aș ridica de pe scaun acum, aș ieși din acest club, aș plonja în confuzia străzii, aș... fugi? Într-adevăr, ce-ar fi fost? Tânăr scriitor de succes, membru în convoiul prezidențial, ce-ar fi fost dacă aș fi defectat pe loc, AICI, în Caracas, Venezuela? Ce circ, ce răzbunare! Dar Ștefan Andrei veghea în spatele meu, consilierii prezidențiali ne înconjurau, securiștii blocau toate celelalte azimuturi, era imposibil să fug, chiar dacă aș fi vrut. Între timp tensiunea creștea - părea aproape sigur că nu vom mai vizita Chile, și asta îl punea pe Ceaușescu într-o stare de irascibilitate oarbă - putea destinul să-i refuze un tronson din turneul triumfal? De la nervii lui se îmbolnăvise toată lumea. (Singurul care rămânea jovial, neatins, era Nicu Ceaușescu).

Iar Zoia, Zoia era barometrul situației... Când s-au umplut undele de vestea rebeliunii militare în Santiago de Chile - Allende asediat în palatul Moneda, Allende împușcat în palatul Moneda - am văzut-o pe Zoia traumatizată de situație, traumatizată sincer, șocată, speriată,

chiar dacă încerca cât putea să se controleze. Și am înțeles: asista la o prăbușire pe care și-o putea imagina foarte bine despre tatăl ei. Acea prăbușire s-a și produs, 16 ani mai târziu.

Când s-a prăbușit Allende, n-a mai avut nici Ceaușescu ce căuta în America de Sud. Din ospitalier, climatul devenise aproape ostil. Ceaușescu nu voia să se întoarcă la București înainte de program, dar nici Bolivia nici Brazilia, contactate urgent de ministrul de Externe al României, nu au oferit o vizită ca să înlocuiască Chile. Cu o escală aranjată în pripă în Senegal și alta în Maroc (țări africane care erau pe ruta de întors a avionului), s-a reușit în fine să se mențină aterizarea prezidențială la București la ziua și ora stabilită - dacă Senegal și Maroc n-ar fi deschis porțile, sunt convins că Ceaușescu ar fi găsit un mijloc de a sta pur și simplu in ora până la ora stabilită, numai ca programul să fie respectat, ultimul event fiind un speech răgușit, de pe scara avionului, către mulțimile bucureștene mobilizate cu forța. Fiul poporului raporta poporului că misiunea fusese îndeplinită. Iar rolul meu de damă de companie avea să se sfârșească. Oare?

Nu, nu avea să se sfârșească. Oricum nu așa ușor. Eram înapoi la mașina mea de scris - manuală, nu electrică. „Sfârșitul bahic" tocmai se publicase, și fusese primit cu ocări de critica oficială, fiind romanul meu cel mai exploziv, chiar îi făcusem un portret aluziv chiar faraonului și faraoanei (pictorul festivist Florea Duhan și nevastă-sa, tot pictoriță festivistă, Florența)! Dar, ca în povestea cu hainele împăratului, nimeni la cenzură nu se agățase de acel portret. Critica oficială nu pomenea nici ea de acel portret - la urma urmei, era logic să se gândească: dacă-mi băteam joc de Ceaușescu, cum se face că eram în suita lui? - dar cartea avea suficiente alte „negativisme" ușor de atacat. Și firește: eram hulit deodată de presa oficială?

Cartea se vindea ca pâinea caldă! Și telefonul meu suna, suna... Cine mă suna? Tot felul de secretari PCR regionali, care nici nu se osteneau să-mi explice de unde-mi aveau numărul: Tovarășe Popescu, avem o seară culturală, o întâlnire cu cititorii, un simpozion al cărții la Snagov, la Mangalia, la Ploiești, la Sinaia, și... vin și copiii tovarășului (plural apocrif: copiii însemna copila). Nu veniți și dumneavoastră? Nu, tovarășe X, Y, Z, îmi pare rău, n-am timp acum de întâlniri cu cititorii, am fost plecat destul de mult, acum m-am întors, scriu.

Secretarii respectivi erau stupefiați, ori iritați. Unul a fost suficient de sincer să-mi spună că mai bine să viu, nu mă puteam ascunde la nesfârșit. Iar el, săracul, avea doi copii. Nu mă puteam ascunde la nesfârșit. You get the picture? Pricepeți situația?

Decisesem să nu-i mai dau fetei faraonului nici o ocazie să mă kidnapeze din nou. Ca într-un scanderbeg al voințelor, nu mă duceam nicăieri unde puteau să apară „copiii". Dar asta nu mă punea la adăpost. Secretarii regionali continuau să sune, și... se întâmplau alte coincidențe curioase.

Fusesem invitați, eu, Ana Blandiana și Romulus Rusan, la seminarul literar internațional de la Universitatea din Iowa, USA. Rusan și Blandiana își primiseră pașapoartele. Eu, nu. Fără explicație. Am dat telefoane, am insistat. Pașaportul meu... nu se găsea. Era momentan pierdut - dar cum era pierdut, dacă trei luni înainte îl avusesem în mână când făcusem parte din corpul de presă prezidențial? Și deodată, era pierdut? Autoritățile noastre rar pierdeau vreun act de asemenea importanță.

Într-o seară, m-am întâlnit la un șpriț cu un demnitar pe care îl cunoscusem în timpul vizitei. Și demnitarul mi-a dat un sfat ciudat. De ce nu încerc să scriu un roman istoric? Un roman istoric, eu? Da, m-a sfătuit demnitarul, scrie ceva despre eroismul tuturor marilor lideri români, sfidând forța abuzivă a puterilor vecine. De la Ștefan cel Mare până la Tovarășul, există o linie continuă, o poziție eroică istoric constantă, despre aia ar face să scrii. Și ești scriitorul cu cel mai mare public, printre tineret dar poate și în celelalte generații.

Ce însemna această sugestie: cu un asemenea roman, puteam fi iertat de „Sfârșitul bahic"? Ori mi se dădea, indirect, un ordin, pe care dacă nu-l ascultam îmi periclitam poziția de scriitor și mai mult?

Am apelat la sfătuitorul meu de ultim resort: tatăl meu, scriitorul Radu Popescu. „Vor să pună mâna pe tine într-un fel sau altul, a opinat tatăl meu. Poate c-ar trebui să fii mândru de situația în care ești”. I-am răspuns că nu eram mândru să fiu jucăria puterii, chiar dacă jucăria cea mai nouă și lucioasă. Și-mi voiam pașaportul, ca să mă duc la acea universitate în America.

„Da, șase luni acolo ar fi un răgaz binevenit, opina tatăl meu. După scandalul cu „Sfârșitul bahic”, poate trebuie să aștepți un pic, să vezi de unde bate vântul. Oricum, se strânge șurubul iar. Cărți ca astea de până acum, nu știu dacă ai să mai poți publica. Adică.. dacă ai avea protecție de sus, poate. Vezi ce faci cu... domnișoara cu care se zice că ești colat.”

Zvonul că eram colat cu Zoia apăruse înainte încă de întoarcerea delegației, și se răspândise cu o rapiditate care mă speria. Cu toate că era bazat pe atât de puțin material faptic, zvonul avea o robustețe uimitoare, ca o manevră de „public relations” făcută de o firmă de vârf. Dar cui îi era util zvonul?

„Ție nu, spuse tata, afară dacă vrei să devii ce spune zvonul că ești. Un amant oficial. Nu înseamnă că îi vei aparține persoanei pe viață. Poate că ce are ea în minte e o distracție reciprocă, o satisfacere a amorului propriu, și atât. Din asta ai putea ieși chiar avantajat, dar... bagă de seamă. Sunt și alți jucători în acest joc. (Parcă am auzit foșnind păsările tutelare). Și dacă joci un joc atât de echivoc, trebuie să ai ficat pentru el, cum se zice. Ai ficat pentru așa ceva?”

M-am gândit. Nu, nu aveam ficat pentru așa ceva. „Atunci, încheie tatăl meu, ea poate că-și dă seama de asta, și proba cea mai concludentă e pașaportul. Dacă nu ți se dă pașaportul

înseamnă că fata te ține aici. Și dacă te ține aici, înseamnă că toate mutările sunt ale ei. S-ar putea să nu te mai lase să publici."

Am deschis gura, dar n-am emis decât un sâsâit de oroare. Mi-am dres vocea și am îngânat: mă citește toată țara. Nu se poate.

„Sub o putere absolută, mi-a răspuns tatăl meu, totul se poate." Cu asta, tatăl meu a reconfirmat cât de puțină putere aveam eu, indiferent dacă eram implicat în romanța apocrifă sau nu.

Curând, am văzut-o pe Zoia din nou. Mă dusesem la un concert de muzică ușoară cu decernare de premii. Era acolo, ne-am întâlnit într-un foaier. M-a întrebat cum merge cu scrisul. Mi-am permis să mă uit la ea în tăcere, cu răbdare, fără să-i răspund. O copulare din ochi, poate asta a fost impresia care i-am dat-o.

Dar în mintea mea, în ciuda enervării, îi spuneam lui Zoia cuvinte care mă surprindeau chiar pe mine. Și tu ești o captivă, și tu poți fi o victimă. Toți românii pot fi captivi și victime. Păcat că acest simț al fraternității vulnerabile a fost trădat de tatăl tău, care „apără România" printr-o politică care o nimicește. Păcat că tu, dintr-o poziție atât de influentă, nu-i poți influența orbirea grandomană. Păcat că tu și eu, martorul istoric prin scrisul meu, nu putem fi prieteni, și aliați. Acum, prin decizia ta, am putea fi amanți, dar dacă am fi, asta înseamnă că mi-ai impune un raport de forță total în avantajul tău, și nimic liber, normal, pozitiv pentru amândoi nu ar putea să urmeze. Cum nu mai e nimic, sau nu va mai fi curând nimic liber, normal și pozitiv între faraon și nația lui. Păcat.

Ea a rupt tăcerea. A început să discute politica, așa cum făceam în vizita prezidențială. Eu eram atât de plin de clocotul gândurilor de mai sus, încât am încercat să-i spun, aluziv, următoarele. Cu viu grai, căutându-mi cuvintele, inhibat iar de cadru, de mulțimea din jur, de martorii nevăzuți, am reușit să spun cam atât, folosind metafora cât de greu îi era României să-și păstreze independența: tu și cu mine suntem români, suntem ieșiți din aceeași nație, hai să ne iertăm reciproc nenorocul istoric. Eu cât voi putea, cât mi se va permite să scriu, voi încerca să dau o speranță cititorilor mei. Tu, chiar și la vârf, poți trăi cu demnitate. Ești o femeie inteligentă (Zoia era matematiciană), și poți fi o femeie respectată. Dacă nu-ți folosești puterea, ori n-o folosești prea pe față. Că ești fiica puterii, asta ți se va ierta.

Vorbeam codificat, și poate că mesajul meu se pierdea, dar era singura dată când puteam vorbi sincer, chiar dacă cifrat, cu puterea, prin fiica puterii. Dar ea m-a înțeles greșit: a zâmbit, și mi-a spus aproape în șoaptă că nimeni nu se amestecă în viața ei, și dacă voia să se distreze, știa cum să nu fie urmărită - se referea la microfoanele securității, înregistrând și convorbirile subversive, și oftaturile amoroase? Voia să mă asigure de discreția ei? Poate. M-am simțit tratat cu asemenea condescendență încât am izbucnit: Nu-mi place cum vă distrați voi, punând în VOI respingerea definitivă a ei, și a speciei ei. A clipit febril din pleoape, fragilă, agresată, s-a întors pe călcâie, s-a pierdut în mulțimea din foaier.

Îmi făcusem declarația. Fără să dau destul glas simpatiei cu care-i vorbisem în gând. Furia mea de generație mă luase pe dinainte, amorul propriu mascul mă robise de înțelepciune, mă purtam independent, și mojic. După asta, nu-mi mai rămânea decât să văd dacă voi fi pedepsit sau nu.

Dar luasem o hotărâre. Dacă zvonul înghețului cultural se adeverea (el s-a adeverit dezastruos, nu numai cultural ci total), nu mai eram oricum de folos nimănui, deci nu mă făceam vinovat de trădare dacă fugeam. Îi vorbisem tatei de asta: n-aveam să aștept să văd ce pedeapsă mi se va da. Iar tata îmi răspunsese: ești liber, și ai o singură viață. Mai bine o aventură înafară, decât o veștejire înăuntru. Fiindcă sistemul ăsta nu se va prăbuși - tata a murit în 1981, ca defector nu m-am putut duce la înmormântarea lui; iar sistemul s-a prăbușit în '89.

Câteva zile mai târziu, m-am consultat cu prietenul meu, demnitarul sus-pus, care-mi dăduse sfatul ori directiva să scriu roman istoric despre tatăl Zoiei. I-am spus că vreau să

vorbesc personal cu Șeful. M-a învățat cum să cer audiență. Am cerut, mi s-a dat, m-am dus la biroul din care șeful avea să fie alungat de mulțimi în Decembrie '89. Am petrecut două minute (poate nici două minute) cu Ceaușescu singur. Două minute în care i-am tras o limbă de pomină - n-aveam rușine, pentru că, decis să fug, rușinea mea avea acum alți parametri. I-am spus: tovarășe secretar general, nu înțeleg de ce nu mi se dă pașaportul pentru America. În universitățile americane e o atmosferă de interes pentru marxism, și cum dumneavoastră sunteți un gânditor marxist, aș putea promova acolo gândirea dumneavoastră marxistă. Limba nu m-a durut deloc, pentru că gândul despărțirii de țară mă durea mult mai adânc, mult mai continuu - o limbă în plus, o limbă în minus, ce conta? Și faraonul a-nghițit momeala, toată. Interesele lui politice erau mai presus de interesele erotice ale fiicei. Voi revizui dosarul, mi-a spus răgușit, inexpresiv (scena e descrisă în detaliu în „Întoarcerea", aflată pe standurile librăriilor românești). Câteva zile mai târziu, mi-am primit pașaportul.

Și așa a început aventura care m-a dus la Hollywood. Deci, într-un fel, îi datorez prezentul meu de azi fiicei faraonului? Probabil că nu. Mulți factori au participat la decizia mea de a fugi, și Zoia e numai unul din ei. Dar Zoia a fost un catalist spectaculos. Și de aceea se cuvine să-i spun aici:

Zoia, și tu ai fost o captivă a istoriei. Istoria nu te-a lăsat să te împlinești ca persoană, cel puțin nu atunci când te-am cunoscut. Dar azi nu mai ești captiva istoriei. Azi povestea ta personală, cu atât mai bogată decât tangențiala noastră întâlnire, îți aparține doar ție. Numai tu știi dacă ai împărtăși-o te poate elibera. Orișicum, ce ne leagă pe noi și pe toată generația noastră e România de atunci. Departe de a dori-o uitată, toți o vrem revenită în memorie, pentru că toți, chiar și sacrificații, chiar și victimele, am iubit-o adânc. Chiar dacă am și respins-o, chiar dacă am fugit de ea. Trecutul acesta e al nostru, el ne trebuie, nu dureros și traumatizat, ci vindecat.

Dan Petru CRISTEA

Muzica e în instrument, așa cum furtuna corabia a inventat-o

E normal să vrei să știi despre ea. În ce fel se scurseseră cele trei săptămâni pentru ea nu mi-e foarte clar, dar cred acum, la atâta timp după cele petrecute atunci, că gâtuirea pe care o simțeam eu era nimic pe lângă cea pe care o simțea ea. La trei săptămâni după, știam acum că eram departe de adevăr în imaginația mea despre ce ar fi făcut-o să vină la ușa mea. Venise la mine pentru că în mintea ei trebuie să se fi derulat toate variantele posibile de a se purta față de mine, cu o purtare pe care putea ori nu s-o înceapă în acea noapte, și vedea clar că, de fapt, nu avea de ales și trebuia s-o înceapă în felul în care, de altfel, a și făcut-o și că în nici unul din cazuri nu putea ieși bine. Ceea ce a făcut ea venind la mine a fost singurul lucru pe care îl putea face cu puterile slabe pe care i le dăduse Dumnezeu. Vreau să zic că toată dragostea ei pentru soț îmi era evidentă, din felul în care îi căuta mâna și nu-i mai dădea drumul la orice întâlnire de-a noastră, comportament oarecum neobișnuit pentru societatea aceea, în care, de regulă, căsătoriile se făceau de persoane autorizate, nu se lăsau la îndemâna copiilor, nepricepuți, care ar fi putut să greșească, căsătoriile erau treburi prea serioase ca să nu fie date pe seama experților, adică a părinților ori rudelor ori chiar a peț itorilor, ce puteau fi bărbați ori femei, și, desigur, aceleași obiceiuri se consumau și prin părțile de unde veneam eu. Aceștia doar aveau flerul ori cunoașterea care-i făcea capabili să proiecteze construcții politice avantajoase, să distribuie în modul cel mai nimerit averile, să respecte cutumele trecutului, ce nu puteau fi ignorate cu niciun chip, pentru că altfel ar fi provocat traume dintre cele mai năpăstuitoare, precum și să se strecoare cu dibăcie printre prieteniile ori dușmăniile marilor case din care ar fi trebuit să facă parte copiii, ei bine toată acea dragoste a ei pentru prietenul meu, căreia, observându-i, îi luasem pulsul de atâtea ori, îmi făcea bine. Îi iubeam pe amândoi și-mi plăcea să-i văd că se iubesc. Pentru că, până a veni ea la mine, deși ochi am și cunosc la femei și știu aprecia frumusețea, poate cu precădere pe cea a spiritului, lucru rar, dar ea le avea pe amândouă și, deși poate că ceva se urnise într-un anume fel în mine înspre o mare simpatie pentru ea, nu mă simțeam în pericol iar lucrurile ar fi putut continua așa, fără probleme, multă vreme, adică atâta timp cât cărările noastre s-ar fi nimerit a fi pe-aproape unele de altele, însă păstrând acea distanță care te pune la adăpost de pericole și nu frige ca fierul scos din foc. Și cu toate acestea ceva o rodea pe dinăuntru. Acea imagine a dragostei perfecte avea niște fisuri, ceva nu mergea. Cât despre mine, după trei săptămâni de când făcusem dragoste și în care n-o văzusem, eram stors de vlagă și muncit de cele mai negre gânduri.

Pentru fiecare bărbat viața are meandre care sunt la îndemână și se cer explorate și altele care par imposibil de atins. Pentru mine, cele ascunse, umbrite și îndepărtate mi s-au părut cele mai demne de luat în seamă, cele pentru care merita să te abați de la un drum care se întindea fără ocolișuri în fața ta. O femeie pe care o vezi ascunzându-se, conștientă de ceea ce are de păstrat ori numai temătoare, te cheamă și te faci vinovat de lipsă de interes pentru creațiile

Domnului dacă nu cercetezi să vezi ce ține sub lacăt.Meteahna asta a mea de a afla ceea ce era neștiut ori nu trebuia aflat mi-a adus o mulțime de bucurii, dar m-a și băgat, de atâtea ori, în cele mai cumplite buclucuri. Dar, una peste alta, numai așa mi s-a părut că merita să trăiești și cred că puține ar fi lucrurile pe care le-aș pune în alt fel unele după altele ori pe care le-aș elimina ca nefolositoare și dăunătoare dacă-ar fi s-o iau de la capăt cu știința de-acum.

Așa încât, în alea trei săptămâni, s-au adunat în mine o mulțime de amintiri ale acelei nopți, deși parcă încă mai multe au fost nebuniile gândite că ar putea să se întâmple, toate fiind născute de o minte pe care o găseam în fiecare dimineață parcă încă și mai mult căzută în adorația asta imposibilă. Trei săptămâni, să știi de la mine, e un interval suficient ca să treci de la reținere, vinovăție și sfială la nebunie și îndrăzneală. În mine se copsese un sentiment care mă stânjenea acum și mă făcea să fiu ineficient în munca mea, ceea ce nu mi se mai întâmplase până atunci. Eram furios pe mine că ajunsesem în starea aceea și gândeam că trebuia să fac ceva ca să ies din ea, dar zbuciumul acela avea și calitatea, sau poate nerozia, de a mă face să văd lumea din jur cu alți ochi.

În dimineața următoare, Simon îmi trimisese o scrisoare în care mă invita la o serată cu muzică pe care o organiza în locuința lui. Când am ajuns, cei cinci muzicieni se unduiau, imprimând un surplus de ritm suitei lui Gustav Düben. Dirijor al Orchestrei Curții Regale și organist la Biserica Germană din Stockholm, el era unul dintre invitații de cinste și îl vedeam cât de încântat privea la interpreți, parcă auzind el însuși melodia lui în primă audiție. Eram curios dacă spectacolul avea să se repete identic ca în seara în care asistasem pentru prima oară la acel fenomen neasemuit.

Și, într-adevăr, când cei cinci terminară bucata, l-am văzut pe Simon luându-l pe Düben de braț, turnându-i un pahar de vin și conversând cu el. În fapt, el nu aștepta decât să-l

ajungă inspirația pe marele compozitor, ca acesta să intre în starea în care nu mai avea de ales, în care, dacă nu cânta, se sufoca. Și într-adevăr s-a dus și a luat o vioară și a început să cânte, ținea ochii închiși, fiecare mușchi și bucată de piele fiind cuplată la melodia care se producea undeva în mintea lui, notele așteptându-se unele pe altele doar atât cât dura descoperirea celor care urmau trei măsuri mai încolo, dar întotdeauna timpul inventării acelora fiind exact cel necesar redării celor care fuseseră deja inventate și se auzeau acum, într-o perfectă ordine a creației și execuției. Întotdeauna când se întâmpla acest lucru, de față se afla și Albert Zogovich, care urmărea acel proces de improvizație cu ochii larg deschiși, nu pierdea nicio mișcare oricât de imperceptibilă a arcușului ori a policarului pe strune, încât mie îmi părea că în memoria lui se întipăreau nu atât note și durate cât urcări și reveniri de arcuș, apăsări ori ridicări ale degetelor pe strune, toate sincronizate cu mișcările antebrațului în alunecările pe care Düben le imprima arcușului.

Când muzica s-a sfârșit și invitații mai erau încă sub vraja în care fuseseră duși fără voia lor și aveau nevoie de un timp până ce acordurile li s-ar fi stins din amintire, ca ei să reușească din nou să se recunoască unii pe alții, Düben și Zogovich erau deja în bibliotecă, sporovăind destinși și plini de vervă. Mai trecea un timp, poate un ceas ori două, cât îi

trebuia adunării să se odihnească de muzică, cu pocale de vin și gustări, până când cineva îl îndemna pe Zogovich să ia el vioara de data asta. Fără nazuri, acesta se așeza pe scaunul pe care șezuse mai înainte Düben și începea să cânte. Memoria lui de gesturi dădea acum înapoi ceea ce primise, iar degetele și încheieturile mâinii îi răspundeau pe măsură, pentru că ceea ce rezulta era aceeași muzică interpretată în primă audiție ceva mai înainte de Düben. Acesta asculta el însuși captivat de frumusețea ei, cu un zâmbet ce-i venea din adânc și care nu-i pierea cât ținea piesa. Toți își arătau uimirea pentru capacitatea de reținere și spontaneitatea de redare a lui Zogovich, doar Düben însuși era cucerit de muzica în sine pentru prima dată. Atât de tare îi plăcea, încât, la sfârșit, sărea la Zogovich, îl lua în brațe și-l ruga stăruitor să-i dea notele ca să învețe și el magnifica bucată.

Pentru că nu reținea niciodată nimic, spuneau oaspeții lui Arnauld, Düben a adunat, copiate de Zogovich, și apoi chiar a tipărit notele tuturor bucăților pe care le-a interpretat el și orchestra lui vreodată, astfel născându-se vestita „colecție Düben", de care s-au slujit în veacurile următoare atâția interpreți de muzică barocă. Toate lucrurile în artă au o transpunere în semne, iar semnele ascund simboluri. Inițial, ele au fost create cu gândul la o interpretare a realității, o oglindire a ei, dar și la o încifrare pentru a o feri privirii profane. Creatorii de semne au fost creatori de mistere. Ei au găsit semnificații adânci în sunete și au știut că acelea, puse în ordine, pot da răspunsuri la mari întrebări. Semnificațiile primare coexistă în realități secunde, pretutindeni unde se citește sau se face muzică, iar acele semnificații compun influențe asupra celor ce interpretează un text sau ascultă muzică. Ceea ce făceau muzicienii acolo prin muzica lor era să transforme tristețea în durere sfâșietoare și bucuria în delir. Muzica intrase adânc în Spătar obligându-l să țină ochii închiși și să se rotească, cu mâinile depărtându-se și apropiindu-se de trup, ca un derviș care-și găsește armonia în rotire, a lui fiind vibrată în nervii și ciocănașele urechii lui, în zumzetul celulelor care schimbau semnale între ele, în împingerile sacadate ale sângelui prin artere. Catherine era agățată de gâtul lui, pluteau pe deasupra invitaților, capul ei rezemat de umăr, parfumul ei în nări și căldura mâinii arzându-i în palmă.

Simțurile îmi raportează despre lumea de afară cu o viteză de două ori mai mare decât realitatea însăși. Din cauza asta senzațiile se îmbulzesc în fața mea, se înghesuie unele în altele. Rezultatul e un amalgam de duioșie și neliniște și pândă.

După ce sunetul în sine dispare, memoria încă îl păstrează, legându-l de cel precedent, înșiruirea de sunete disparate căpătând astfel noimă, legându-se și impresionându-ne atunci când ele rezonează cu ceva care exista în noi. La fel cum mierea n-ar putea fi creată dacă

albinele nu ar combina grăuntele de polen cu saliva lor, melodia e rezultatul străduinței memoriei noastre de a asocia sunetele cu un substrat care ne aparține doar nouă. Văd mușcata din fereastră și-i simt mirosul. Planta stă înfiptă în același pământ ca și tufa de crizanteme de alături. Dar cele două flori sunt nu numai altfel ca formă, ci ele răspândesc un parfum atât de diferit. Același pământ le hrănește, aceeași apă le udă, dar ele consumă atât de altfel mineralele și apa, le distilează în mirosuri care sunt numai ale lor. Aceleași sunete ajung în urechile oamenilor și totuși cât de diferit ne impresionează.

În serile în care Daniela îmi citea *Jurnalul* Spătarului, parcă eram amândoi transpuși într-o altă lume. Mă uitam la ea și o vedeam uneori cum dispare departe, ochii nu mai fixau, prinși de o altă realitate, una la care eu nu aveam acces. Nu pleca propriu-zis.

Vorba îi rămânea, la fel și substanța ei fizică și participarea. Era la fel de spontană ca întotdeauna. Doar în privirea ei se întâmpla ceva. Parcă ochii ei urmăreau, undeva, în fundal, și o altă scenă. Și, într-o seară, mi-am adus din nou aminte de privirea ei de la sfârșitul primei noastre întâlniri, în restaurantul acela din Iași unde Gabi mi-o prezentase. În mijlocul discuției, plecase pentru un scurt timp undeva, plecase și revenise. Și am întrebat-o la ce se gândea atunci. A ezitat, dar apoi mi-a spus, am văzut foarte clar imaginea unui om într-o caleașcă, purta o pălărie, o pelerină și o eșarfă. Și gonea într-o noapte care era ca a noastră, dar abia acum știu că acela era Spătarul...

Nu puteai să nu bagi de seamă că plecările ei dincolo se înmulțeau pe măsură ce descifram *Jurnalul*. Și, într-o seară, i-am zis, viziunile astea nu-ți perturbă prezentul? A ezitat un pic... știi, eu nu le-aș numi viziuni, ci mai degrabă... amintiri, ce vrei să zici?!, sunt, de fapt, un fel de amintiri codificate, a căror cheie se află în prezent, pentru că nu-mi amintesc orice, doar lucruri care au legătură cu prezentul meu de aici și, atunci, amintirile doar îl completează, ele, plus prezentul, fac o muzică, pe care altfel n-aș auzi-o..., înțelegi? dacă iei un portativ și cânți notele pe sărite nu ai o melodie, multă lume, trăind doar în prezent, nu percepe armonia, e ca o cheie căreia îi lipsește o jumătate, adaugă-i însă o bucată de trecut, intercalând-o ici și colo, și ai să asculți o muzică...

Gabi îmi spusese cândva o vorbă, muzica e în instrument, așa cum furtuna corabia a inventat-o.

Fragment din romanul „Toate prezenturile ei", 2023

Lucian NICOLAE

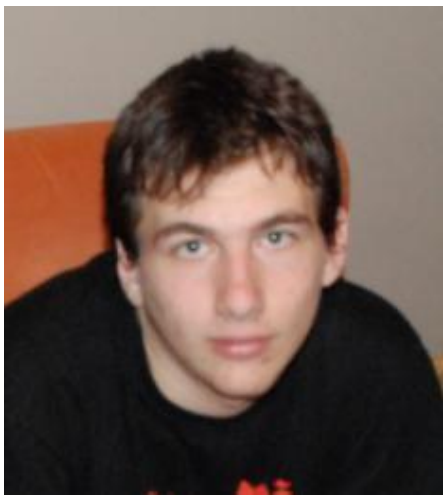

Profesorul

I

„Poc! Bum!
- Prinde-l, mă!”

Deschid ochii. Pieptul îmi tremură şi eu scot limba să umezesc buzele uscate. Sărat... Încet, încep să îmi amintesc seara trecută, în timp ce corpul îmi pulsează durerea neregulat, fiecare mână, picior, deget sau coastă având alt ritm, altă intensitate; tobele astea mă ameţesc – mă doare capul. Închid ochii şi trag puternic aer în plămâni, ignorând junghiul din coşul pieptului; miros sângele uscat – îi recunosc aroma aparte – e al meu; din nou, îmi şterg buzele.

Deschid ochii. Stau rezemat de acelaşi bloc gri, pe acelaşi petic de iarbă. Aţipisem şi răcoarea dimineţii a fost cea care m-a trezit. Acum, încearcă să trezească şi parcarea alăturată, aruncând asupra ei o brumă de lumină rece, albă.

Febra mă împiedică să mă ridic şi să văd lucrurile din jur. Îmi apar, în ceaţă, imagini din seara trecută. Încerc să le opresc. Nu vreau să simt. Nu vreau să mă dezgust; încerc să nu urăsc.

Dar nu reuşesc şi filmul începe:

Sunt eu şi merg, ca de obicei, spre scara blocului unde m-am obişnuit să mă culc vara. E întuneric şi străzile sunt colorate în galben. De pe o alee, iese un grup de băieţi care mă văd şi încep să urle, să fugă spre mine; sunt beţi şi vor să-i distrez eu. Îi cunosc, dar nu am chef de ei în seara asta. Sunt flămând şi tocmai mi-am luat un pumn pentru că mă împiedicasem şi m-am agăţat de prietena unui tip.

- Ce faci, Ţambal? Te plimbi?

- Ia hai tu cu noi şi bagă una veselă!

- Da, da! Hai, cioară, cântă!

- Lăsaţi-mă, bă, în pace... Nu am chef acum. Hai că...

- Pă’ un’te duci aşa? Cum n-ai chef? Crezi că de chefu’ tău ne arde nouă? zice unul dintre ei şi începe să râdă de gluma lui.

- Nu acum, ce nu-nţelegi?

- Ţigane, cântă! Că prieteni, ne-prieteni, te ardem de nu te vezi!

Mă înconjoară toţi. Unul vine spre mine şi îmi spune să dansez, după care mă împinge. Un altul îmi face vânt de la spate şi încep toţi să mă paseze de la unul la altul. Hainele îmi alunecă de pe umeri, şalurile de la gât se înnoadă între picioarele mele ameţite.

- Opriţi-vă, nenorociţilor! Opriţi-vă, n-auziţi!?

Dar lumea continuă să se-nvârtească. Încep să înjur, ei încep să râdă – jocul se înteţeşte. Unul nu mă prinde şi eu cad lat peste el, dându-l cu capul de bordură.

De aici, totul s-a întâmplat repede : au început şi ei să înjure şi să mă lovească cu picioarele. M-am ghemuit şi am aşteptat să obosească, să se plictisească ; să li se facă milă de mine...

Într-un final au plecat şi m-au lăsat singur. Cu faţa plină de sânge şi cu plămânii apăsându-mi pieptul vrând să plece de acolo pentru totdeauna, dorind aerul pe care eu îl măsuram şi li-l

dădeam în cantităţi minime, m-am târât până la scara blocului. Am stat întins pe jos cu privirea pe cer. Nu mă puteam gândi la nimic, nu puteam să adorm ; tresăream la fiecare val de frisoane.

Am stat toată noaptea treaz, controlându-mi respiraţia, dându-i un ritm. A fost o noapte plictisitoare... Încă una...

Clipesc repede de câteva ori... Simt durerea de cap mai rece, mai îndepărtată ; dar e tot acolo şi pulsează de parcă ar fi un demon ce-mi şopteşte că e viu în mine. Încerc să o ignor. Îmi trec limba peste buzele crăpate...

În jur, lucrurile încep să prindă contur... O epidemie din trecut a lăsat semne încă vizibile: mai multe geamuri s-au îngălbenit, ferestrele s-au deschis, încercând să respire şi să alunge mirosul de boală din cămăruţele pe care le astupau.

Bătrânul pe care îl urmăresc în fiecare dimineaţă cum intră în balconul-bucătărie începe să-şi facă cafeaua. Se târăşte cu paşi mici, crezând ca e în siguranţă în cuibul lui ; crezând că e singur. Se întinde, ducându-şi mâinile peste cap; se opreşte două secunde în poziţia asta şi savurează singura bucăţică de aer din întreaga zi care poate să-l facă fericit – îngheaţă Timpul şi zâmbeşte schimonosit când simte plăcerea.

Când e gata cafeaua, îmi întoarce spatele pentru a o turna într-o ceaşcă. Încă două mişcări slabe din cot mă anunţă că şi-a pus şi cele două linguriţe de zahăr, urmând apoi să se întoarcă spre mine, să deschidă fereastra şi să-şi ia un loc, privind spectacolul de afară. Asta înseamnă că e ora 6.

De pe aleile din jurul parcării, încep să răsară umbre de oameni. Întunecaţi, somnoroşi, cu capetele plecate, toţi grăbesc pasul spre diferitele drumuri ce trebuie să îi conducă la muncă. Toţi leagănă într-o mână o plasă, unii se feresc de alţii, unii îi salută pe alţii, iar ceilalţi se tem unii de alţii.

Nicio maşină, însă, nu se mişcă... Ele mai pot dormi o oră. E semnul lor distinctiv – dreptul primit din contract.

II

Sunt şi unii care se opresc... Înnodându-şi şi răsucindu-şi plasele în mâini, se uită nehotărâţi la firma de deasupra barului. Dinăuntru, sticlele sclipesc pe rafturi, iar culorile lor emană o căldură dorită de cei puşi în cumpănă. Uitându-se mai întâi în stânga şi în dreapta, ridică mâneca sumbri, se uită la ceas, se leagănă de pe un picior pe altul, după care o umbră de zâmbet le apare pe chip, semn că bătălia a fost câştigată; luându-şi avânt, dau la o parte perdeaua de mărgele şi intră fericiţi în locul unde Timpul nu mai are nicio însemnătate.

Alţii, de parcă o plimbare i-ar fi purtat întâmplător pe acolo, intră degajaţi cu o mână în buzunar şi cu cealaltă imitând gestul amplu, folosit ca descântec.

Nehotărât, încerc să-mi îndrept spatele. Sunt prieten cu barmanul (sau ceva de genul); dar dacă îl prind într-o zi proastă? Nu vreau să se supere pe mine... „Dar poate vreau doar să mă duc până la baie... N-are de ce să-l enerveze asta...‘‘.

Îmi umezesc iar buzele şi mă înclin spre pământ, ajutându-mă de bordură ca să mă ridic în picioare. Pornesc încet spre uşa larg deschisă, respirând rar pe gură. În faţa barului, mă opresc şi mă uit şi eu în jur – un obicei prostesc ; de parcă i-ar păsa cuiva că intru acolo.

Oftez, ridic mâna, fac descântecul şi îmi târăsc picioarele înăuntru. La bar, voios şi treaz de-a binelea, mă aşteaptă, parcă, omul acela uriaş.

- ‘Neaţa, Ilie! încep eu.

- ‘Neaţa, Nemo! Deja? îmi răspunde el, frecând un pahar, în timp ce eu mă apropii de tejghea. Ridicând ochii, se înroşeşte: Dar ce mama dracului ai păţit iar? Cine te-a bătut?

- Eh... Nişte golani...

- Ah!! 'Tu-le mama lor! De tine s-au găsit ăştia să se ia?

Ridic din umeri şi încerc să zâmbesc, făcându-i semn cu mâna că nu-i nimic. Încă nervos, se opreşte o clipă şi se uită la mine; eu mă uit în jur, dând impresia că mă interesează cine mai e prin bar, după care îmi îndrept din nou privirile spre el. Ilie e cu spatele şi pregăteşte ceva. Inima îmi saltă şi, din cauza fericirii mele, demonul pompează durerea mai îndârjit. Dar cine îl bagă în seama? Întorcându-se spre mine, barmanul îmi pune în faţă un pahar cu o licoare aurie:

- Uite! Ia de-aici! Sănătate! Eu mă duc să curăţ masa aia, că iar a venit nea Mihai şi şi-a vărsat vinu' peste tot.

Iese de după tejghea şi se îndepărtează spre un colţ al barului, bolborosind pentru el: „Ha! Auzi că pentru morţi... Doamne, iartă-mă..."

Dar nu mai sunt atent la el. Privesc cu jind la paharul vesel din faţa mea şi îmi umezesc buzele. Îl apuc cu ambele mâini, de frică să nu tremur şi să vărs vreun strop. Îl duc la gură şi sorb puţin. Buzele se răzvrătesc – le ustură. Dar pe mine mă încălzeşte. Demonul devine somnoros. Plămânii prind a se opri din încercarea lor – se relaxează, se aşează la locul lor şi încep să-mi ridice pieptul. Pentru câteva clipe, gustul de sânge dispare, capul mi se uşurează şi gâtul se destinde.

Dar nu durează mult... Mă cocoşez şi mă încord la loc, pentru că altfel am impresia că mă destram pe podea, că toate membrele mă vor părăsi. Aşa că mai iau o gură... şi încă una...

În bar, tot mai mulţi oameni vin şi, de parcă s-ar fi înţeles între ei, alţii pleacă pentru a le lăsa loc. Când nu se învârte pe la mese pentru a strânge paharele, Ilie e la bar, umplând altele. Nu are timp să vorbească şi asta îmi convine. Stau sprijinit de bar şi îl urmăresc cum învârte sticlele, dopurile şi banii... Straşnic om...

Mă uit la pahar şi, oftând iar, îi dau pe gât până şi ultima picătură de esenţă. Înapoi pe tejghea, acum pare trist; sărăcăcios şi bătrân – şi ce bogat şi frumos fusese cu nici o jumătate de oră în urmă...

Ştergându-mi barba cu mâneca, îmi încrucişez privirile cu Ilie şi îi fac un semn, spunând doar: „La baie".

Acesta dă din cap spre mine şi îmi arată că a înţeles.

Deschid uşa cândva albă şi mă izbeşte duhoarea. Mulţi se plâng de wc-urile din baruri – mizerabile, puturoase, dezgustătoare; au dreptate.

Îmi depărtez picioarele deasupra wc-ului şi simt durerea. Nenorociţii nu m-au lovit doar la cap şi la coaste... Într-un final, după reprize şi lame, mă clatin până în faţa chiuvetei. Adun apa în palme şi mi-o arunc pe faţă. Inspir adânc duhoarea, mă opresc o secundă, după care o scot afară printr-un oftat zgomotos.

Ies din baie şi mă îndrept iar spre tejgheaua lui Ilie. Forfota din bar se mai liniştise şi Ilie stătea sprijinit într-un cot, povestind cu o ţigancă.

- 'Neaţa, Florico! Ai ieşit?

- Pă' ce să-i faci, Nemo? Munca... îmi răspunde, făcându-mi cu ochiul. Da' tu ce-ai făcut iar? Uită-te cum arăţi!

- Nişte găinari, răspunde Ilie în locul meu.

- Eh, lasă şi tu acuma, că toţi o mai luăm din când în când... îmi spune Florica înţeleaptă.

- Iar te bate ăla al tău? se interesează Ilie.

- Mai dă şi el câteodată... Dar şi io-s proastă...

Tace din gură şi apucă halba de bere hotărâtă. Ridicând-o, o măsoară din priviri, după care o bea pe toată dintr-o suflare.

- Ilie, te las că am şi eu treabă...

- Hai pa, Florico! îi răspunde barmanul. Tu, Nemo, ce faci? Mai stai?

- Mă duc şi eu... 'Ceva de făcut... bolborosesc, simţind că mă dă afară.

- Hai, sănătate!

III

- E piaţă, Florico? o întreb în timp ce mergem prin parcare.
- Da' ce, bă, Nemo? Te duci la cumpărături? E piaţă, da.
- Ziceam şi eu... Dacă ai treabă...
- Aha... răspunde Florica sec. Pă' am, că eu *nu stau* ca tine toată ziua.
- Şi ce zi e?
- Da' ce-ntrebări pe capu' tău azi! Tre' să te duci la restaurant? Ai rezervări d-alea? îmi răspunde ţiganca batjocoritor, uitându-se pe unde merge.
- Ziceam şi eu, Florico. Să ştiu şi eu ca tot omu'...
- A dracului să fiu! Uite un general! strigă Florica, aplecându-se şi pescuind o ţigară stinsă chiar la început.

O pipăie, se uită la filtru şi o face să dispară într-unul din buzunarele fustei largi, după care continuă să meargă în acelaşi fel, spunându-mi însă mai prietenos:

- E 11 azi, mă... Ţi-am schimbat viaţa?

Se desparte de mine, luând-o pe una din aleile dintre blocuri. Rămas singur, spun o înjurătura care ar fi lămurit-o ce şi pe cine a schimbat. „Cerşetori..."

Eu nu cerşesc... Dar nici nu-s prost să nu accept dacă-mi oferă... îi cunosc pe cerşetori şi mă scârbeşte felul lor de a implora, de a se umili şi de a-i blestema pe oameni când nu sunt la muncă: „că sunt prea calici", „că nu dau", „că ăla s-a uitat la mine de mi-a venit să mă ridic din patru labe şi să-i borşesc nasu' ăla mare"... Nu-mi amintesc să fi cerşit vreodata. Defapt, oricum nu-mi amintesc prea multe din „vreodată", ci doar din „de curând". Cea mai veche amintire a mea e cu femeia care spunea că mă cunoaşte şi care vroia să mă ţină închis în casa ei... O nebună... Am fugit şi am rămas pe stradă. Tot de atunci au început şi ceilalţi să mă strige Nemo. Nu ştiu care a fost primu', dar toţi au continuat să îmi spună aşa. Poate chiar ăsta e numele meu. De ce n-ar fi? E scurt...

„11... Deci azi iau ajutoru'... Dar cum îl scot din banca aia nenorocită? Ce fac eu cu bucata asta de plastic? gândesc, în timp ce-mi scotocesc buzunarele. Mă uit la plăcuţa dreptunghiulară care mi s-a spus că ar fi un „card".

„Naiba să-l ia!" mă descarc, ascunzându-l înapoi printre falduri.

Merg încet şi de multe ori mă opresc să-i întreb pe oameni cât e ceasul. Acolo unde ar fi trebuit să fie soarele, nu sunt decât nori groşi. Vântul suflă şi mă face să mă împiedic în paltonul de lână. Îmi umezesc tot mai des buzele, pentru că se usucă la fiecare adiere. Gustul sărat de sânge deja îmi face greaţă şi simt nevoia să beau... orice...

Ajuns în piaţă, ţiganii mă cheamă la ei şi îmi cer să le povestesc ceva; să-i fac să râdă... Nu fac decât să rânjesc şi imediat încep să hohotească între ei, să mă înjure şi să-mi facă semne să plec, „că uite, bă, sperii pe copii şi nu mai vine clienţii la noi! Pă' tu vreai să mă jecmăneşti, bă?", îmi zice un burtos, împingându-mă. Continui să râd şi plec... Nu pot să fiu supărat... Mi-am luat deja porţia...

Văzând că stau pe bordură şi recunoscându-mă, blondu' de la mici mă cheamă şi-mi dă şi mie două resturi reci pe care nu putea să le mai pună pe grătar.

La câteva mese distanţă, o văd. Femeia care îmi apare în minte de fiecare dată când beau vin e la taraba cu roşii. Termin repede de mâncat şi plec, sperând că nu m-a văzut.

Străzile sunt pline. Bătrâni cu plase de piele se opresc şi povestesc cu cei cu care se întâlnesc venind de la piaţă. Şoferii nervoşi claxonează pentru că un copil şi-a răsturnat cumpărăturile în mijlocul străzii şi îi ia prea mult să le adune; femeile se opresc să se uite în vitrine; tinerii îşi

plimbă căţeii; bărbaţii îmbrăcaţi la costum taie mulţimea, grăbindu-se să ajungă la cea mai importantă întâlnire a lor.

Din când în când, mai opresc pe cineva şi îl întreb cât e ora; sau mă aşez pe trotuar şi, rezemat de un gard, îi urmăresc. Nu îmi face plăcere... Nu mă interesează privirile lor pierdute, sau mersul lor grăbit care nu ascunde niciun scop. Îl prefer pe bătrânul meu, care-şi face cafeaua în fiecare dimineaţă pe balcon, trăind cu sine, având expresia aceea fericită pe chip, chiar dacă doar pentru două secunde.

Dar trebuie să mă opresc, pentru că durerile nu mă lasă să merg mai mult. Şi trebuie şi să-mi scot ajutorul, pentru că nu mai am aproape niciun ban.

Inspir şi mă ridic. Durerea mă face să dau aerul afară printr-un oftat greu. Mă uit în jur: toţi sunt prea agitaţi şi grăbiţi. Trebuie să plec de aici.

IV

Stătea ca un turn, lângă dalele de piatră ce mărgineau parcarea supermarket-ului. Părea să aştepte pe cineva; sau ceva. Defapt, trecătorii ar fi trebuit să îi mulţumească Providenţei pentru că nici măcar turnul din Pisa nu se mişca atât de mult ca cel care acum se agita, schimbându-şi poziţia de pe un picior pe altul. Dar totuşi, cele două turnuri semănau destul de mult, cu câteva mici excepţii: cel prezent era negru, hanoracul în care era învelit fiind mult prea mare pentru dimensiunile reale ale stâlpului, de parcă un zugrav calculase prost cantitatea de vopsea. Înălţimea lui era puţin mai mică decât a vestitului monument şi ploaia lăsase în urma ei mai mulţi muşchi şateni în vârf decât şi-ar fi dorit cineva.

În schimb, avea un aer de o vastă înţelepciune, dat de murmurul ce-l sufla printre buze. Părea că îngână ceva; sigur o melodie ce răsuna şi din căştile pe care le avea în urechi.

Dar personajul acesta straniu, îşi ridică brusc mâinile la cap şi le lasă la fel de repede în jos. Se părea că îşi desfundase urechile şi acum era atent la cineva care venea spre el. Părea puţin intrigat, mirat de ceea ce vedea.

În faţa lui, un om îi făcea semn cu degetul; îl cunoştea pe acel om, ca toată lumea de altfel. Cu aerul îndrăzneţ impus de poziţia pe care o avea, cerşetorul se apropria tot mai mult, încercând între timp să îşi adune toate şalurile ce îi alunecau pe sub paltonul de lână. Avea nişte buze cu un caracter bilingv, ce-ţi dădeau impresia că trebuia să vorbească atât în engleză, cât şi în franceză, pentru că cele două fâşii nu voiau nicicum să se atingă. Veşnic umede şi roşii, semănau cu un teren mânjit, împodobit pe alocuri cu pietre de mormânt galbene.

Apropiindu-se în grabă, cu părul alb vâlvoi şi cu barba scurtă deranjată, îl făcu pe tânărul ce poza drept monument al răbdării să îl privească din ce în ce mai curios, până când bătrânul i se adresă foarte formal:

- Nu te supăra, dar ajută-mă să îmi iau banii, că eu nu ştiu! Tre' să-i scot cu cardu' şi eu nu ştiu cum se face aia... Of, Doamne, ce să mă fac? Că mi-au băgat ajutoru' social şi tre' să-l scot. Un milion trei sute tre' să scot, dar eu nu ştiu. Uite aicea cardu' şi codu'. Ajută-mă, că nu ştiu şi eu...

În lunga-i veghe asupra oamenilor, învăţase să se aştepte ca aceştia să-i ceară să le scoată bani de pe cardul personal, aşa că tânărul, uşurat la auzul cererii bătrânului, îşi dărâmă propriile fundaţii şi pleacă cu acesta spre bancomatul din apropriere. Pe drum, cerşetorul continuă să îi explice problema lui, vrând să se asigure că a fost înţeles şi mulţumindu-i:

- Că eu nu ştiu cum să umblu cu d-astea şi nu ştiu ce m-aş fi făcut! Doamne! Eşti picat din cer! Dumnezeu mi te-a dat! Că mi-au băgat ajutoru' şi acuma tre' să-l scot – un milion trei sute. Ajută-mă şi-ţi dau şi ţi-e de-un cafei. Doamne, mulţumesc, că eu nu ştiu cum...

Ajunşi la bancomat, tânărul vede că acesta nu merge şi îi spune bătrânului, înapoindu-i cardul. Îi întoarce spatele pentru că îi venea greu să se mai uite la cerşetor şi pleacă.

Îi părea rău că nu îl putuse ajuta, dar ceea ce îl pusese pe gânduri fusese intenţia bătrânului de a-l răsplăti, dându-i din puţinii lui bani. Se gândea că oare acestuia i se părea chiar atât de greu ce îi ceruse? Dar, indiferent de cât de uşor ar fi fost, cert era că el ştia că are nevoie de banii aceia; şi intenţia de a-i folosi ca răsplată pentru ajutor îl scosese din condiţia de cerşetor.

Ceea ce îl îngrijora pe tânăr era conştientizarea unei idei: întotdeauna trebuie să dăm ceva în schimb; „mulţumesc" nu mai este de ajuns.

Rămas fără argumente împotriva acestei maxime după întâmplarea prin care tocmai trecuse, acesta îşi pune căştile înapoi pe urechi şi împietreşte.

V

Înjur printre dinţi în timp ce mă caut prin buzunare. Îi injur pe toţi: pe cei de la ajutor, pe cei de la bancă, care nu vor să-mi dea banii; înjur banii; înjur „bacnotatul". Într-un final, găsesc banii şi-i număr. Speriat, mă uit la ei şi încerc să mă conving că mai ştiu culorile, pentru că numerele de pe bancnote nu le pot citi.

50 000... „Ce pot să fac cu 50 000 până îmi dau ăştia banii?"

Sunt trist... Nu îmi place să fiu trist, deşi nici fericit nu am mai fost de când... Adică, ultima dată când m-am simţit împlinit, am...

Mă ridic. Intru într-o alimentară şi iau o jumătate de pâine, după care pornesc spre parc. Pe drum, rup coaja şi o mestec încet; bucăţi mici pentru că nu vreau să păţesc ce am păţit în primăvară cu măseaua. Merg mai liniştit – mai împăcat. Faptul că ştiu ce am de făcut mă binedispune.

Mă aşez pe o bancă şi molfăi în continuare coaja, simţind cum, încetul cu încetul, rămân în mână numai cu miezul pâinii. Îl pipăi; îl miros. Mă tentează să-l mănânc, dar mă opresc la atât. E mult mai important, defapt. Îl bag în buzunar, mă sprijin pe genunchi şi ies din parc pe aleea care duce chiar la farmacie.

Intru.

După două minute, deschid uşa şi ies din farmacie fericit. Mă întorc în parc, mă aşez pe bancă şi încerc să îmi controlez respiraţia. Nici gând – inima-mi saltă, plămânii se ridică entuziasmaţi, gura mi-e plină de saliva poftei.

Scot din buzunar bucata de miez şi o cântăresc. Cu grijă, o rup în două, simţind calmul ritualului. Pescuiesc cu două degete sticla de la farmacie din alt buzunar. O deschid: vaporii aproape că-mi fac ochii să lăcrimeze. Ţinând într-o mână miezul, cu cealaltă torn licoarea albastră peste el, iar gura îmi stă deschisă sub cele două, gata să absoarbă totul.

Tăria reuşeşte să-mi stoarcă lacrimi, iar gâtul urlă mut după ajutor, sperând să-l stingă cineva. Muşc miezul şi încet-încet, dispare de tot în mine.

Ameţit, las capul pe spate. Sunt acolo; toate. Perfecte, răbdătoare, frumoase. Secretele pe care doar unii le pot înţelege mi se derulează prin faţa ochilor: litere ciudate şi formule; fracţii şi funcţii –văd iarăşi perfecţiunea desenată în cretă albă pe tabla neagră. Văd Frumosul şi e frumos pentru că-l înţeleg. Îl înţeleg, deci sunt frumos. Sunt frumos – sunt fericit.

*

Aproape de banca lui Nemo, „Femeia Nebună" îl urmărea cu lacrimi în ochi, gândind după atâta timp:

„Eşti frumos, nenorocitul meu – iubitul meu – profesorul meu..."

Mădălina TANASĂ

Blestemul podului

Au pornit-o la drum peste vârfuri. Le-au dat trezirea mai devreme decât de obicei, trebuie săpate tranșee și mai spre munte. Au primit în gamela de soldat o zeamă (că borș e prea mult spus) și-o halcă de pâine, să le-ajungă până-n seară. Duc totul în spinare: topoare, târnăcoape, hârlețuri, corturile și toate cele trebuincioase pentru bucătar. Cară ca niște cai de povară. Noroc că nu au prea multe lucruri ale lor. E sfârșit de septembrie, așa că izmenele mai groase pe care le-au luat de-acasă sunt încă în fundul raniței. În rest, totul e pe ei: o cămașă de corp, pantalonii și vestonul de soldat. Pe cap un chipiu fleșcăit. Cureaua le ține bine nădragii care curg de pe ei (au strâmtat-o deja cu o gaură). Bocancii erau scâlciați de când i-au primit, au schimbat între ei până ce-au nimerit măcar mărimea potrivită.

– Oare mai avem mult?, Grigore simte cum i se înmoaie genunchii. Povara din spate devine din ce în ce mai apăsătoare. Soarele arde cu putere pe vârfurile golașe. Crăpelnița le topește creierii. Li se prelinge de sub cozoroc sudoarea lipicioasă.

– Habar n-am, da' măcar de-am trece pe lâng-un pârâu să bem niște apă rece, că simt cum mi se scorojește gâtleju'!

Ion e cel mai echilibrat dintre ei. Nici plin de avânt precum Iancu, care visează cu ochii deschiși la prima bătălie, dar nici ca Grigore și Costache care, de când au plecat de-acasă, nu pricep cum o să schimbe războiul soarta omenirii: „Lupte au tot fost – zic ei – oameni au tot murit de pe vremea lui Ștefan cel Mare, și mai înainte, da' liniștea și pacea n-au ținut mult…" Ion nici nu-și propune să se gândească la chestiuni mai presus de el, tot ce își dorește este să facă lucrurile așa cum e corect față de țară și față de Rege dar, mai mult decât orice, nădăjduiește la Cel de Sus să se întoarcă cât mai repede sănătos acasă. Lui îi place Floarea, așa că se vede așezat la casa lui când s-o-ntoarce. O să lupte, dar n-o să se arunce cu gâtu' înainte! Vrea să aibă grijă de el și de frați. Vrea să ajungă cu toții cu bine acasă, și mai multe nu.

Au ajuns pe seară într-o poieniță înconjurată de pini și de larici. Miroase a conuri și a cetină de brad. Frunzele stejarilor începuseră să se îngălbenească mai la vale, dar aici se simt pentru prima oară *la munte*. *„Deci asta va să zică aer puternic…"* Respiră adânc, oxigenul care le ajunge până-n fundul plămânilor îi amețește ca o gură de rachiu luată pe stomacul gol. Pentru o clipă uită pentru ce-au venit. Se simt ca niște țărani plecați departe, departe de casă, într-o cu totul altă lume decât tot ceea ce-au văzut până să-i fi scos războiul din satul lor de câmpie, unde totul e drept, totul e cultivat cu de-ale gurii. Aici e libertate. Fiecare buruiană și fiecare tufiș crește după cum îl taie capul, nu vine nimeni nici să are, nici să prășească. Astea da buruieni libere!

Așază tabăra, primesc țigările de seară și oleacă de rachiu. Ce poți să-ți dorești mai mult după atâta hălăduială cu povară în spinare cât pentru doi?! Își desfac degetele din strânsoarea încălțărilor. Oghelele în care și-au înfășurat picioarele de dimineață s-au lipit de beșicile ce i-au secat la inimă toată ziulica. Le desfac puțin câte puțin. Pe măsură ce se apropie de rană, pânza e îmbibată de sânge și de lichidul gălbui-lipicios al beșicilor sparte. Strâmbă din nas, strâng din ochi și... trag cu putere. Se lipise prea tare.

Se aude un susur de pârâu undeva în vale. Fără să mai vorbească între ei, știu că toți gândesc același lucru. La spălat!

Izmene mirositoare, bluze de bumbac galbene de la subraț la vale, pantaloni puturoși și chipiuri turtite stau zvârlite prin boscheți. Cu podoabele bărbăției în vânt, soldații se îmbăiază în costumul lui Adam. Fără rușine. N-au trecut încă prin nicio luptă și deja războiul i-a făcut frați.

Nopțile încep să înțepe cu vânt iute și ploaie rece. Cum e cum nu e, cortul de campanie măcar le ține dos. Sforăitul și beșinile n-au acum unde se mai duce, dorm cu ei laolaltă...Care-au fost mai sensibili din fire n-au făcut mai mult de-o noapte albă căci a urmat o zi istovitoare de dat cu târnăcopul și, la lăsarea întunericului, sforăiturile le-au părut cântec de leagăn, iar zgomotul ce ieșea din turul izmenelor – parfum de levănțică.

Veștile ce vin de departe nu-s foarte bune. Se pare că dușmanul înaintează mai repede decât s-au așteptat, așa că iarna nu va avea timp să coboare peste munți ca să blocheze trecerea nemților și-a austro-ungarilor în Carpați.

Trebuie să-i oprească ei.

Iancu simte cum înflorește, așteaptă de atâta timp momentul ăsta! „*Parcă nu suntem de-o mamă! Ce-o fi și cu eroismul ăsta? De unde-i vine?”*, Ion nu poate să adoarmă. Nici alții nu pot. Se vânzolesc de pe o parte pe alta. Cât de curând vor ajunge până la ei. Acum s-a vedea ce-or putea pune în practică din bruma de antrenament de care au avut parte între două săpături de tranșee… Cei care-au făcut deja armata tot au mai ținut o armă-n mână, dar restul… o adunătură de copii care nici nu știu bine cum îi cheamă dacă-i iei repede...

– Soldați, trezirea! Se apropie dușmanul! Într-o oră să fiți cu corturile strânse și echipamentul în spate! Pornim la luptă!, locotenentul vrea să sune hotărât dar vocea are un ușor tremur pe care nu și-l poate ascunde.

Tăcere. Dintr-un fund de cort se aude un vaiet scurt, acoperit repede cu mâna. Nu e loc de sentimente. E totul sau nimic. E viață sau e… Altă cale nu există. Dar dacă există? Dac-ar putea fugi? Să fugă prin păduri până… până unde? Poate în brațele dușmanului sau poate împușcat în spate ca un laș. Nu, ei nu sunt lași! Ei sunt eroi! Au venit aici să lupte!

Cât o să dureze? Câteva ore? Până diseară? Unde-or să doarmă? Or să doarmă? Războiul ține și noaptea? Poate-o săptămână? Poate două? Până obosesc? Până mo… N-au curaj s-o spună până la capăt. Nu, n-or să moară! Or să lupte și-or să câștige! Au dreptatea de partea lor! E pământul lor! E pământ românesc! Ei nu vor decât ce-i al lor de la străbuni. Ei nu cer o palmă de glie în plus!

Spiritele se încing. Teama le intră în oase ca frigul după ore de stat iarna pe-afară. Nu-și găsesc bocancii, încurcă pantalonii, și-au rătăcit gamela. Ațele cortului s-au înnodat. Le tremură mâinile pe cataramele cu care-și încing nădragii lălăiți.

Reușesc să fie aliniați în pluton la ora fixată.

– Vom lupta până la sânge! Nu vom ceda o palmă de pământ! Dușmanul nu va trece de noi!, vorbele locotenentului se vor puternice. E și el tânăr. E și el om. O fi având acasă pe cineva care-l așteaptă?

Lamele baionetelor sclipesc în lumina dimineții. Patul puștii e lustruit. Frații Golea sunt împreună. Se simt unul pe celălalt pe dinăuntru și pe dinafară. Își cunosc sufletul și gândurile după cum răsuflă. Până și lui Iancu îi este frică.

Dușmanii se văd în depărtare. Mai întâi sunt puncte la orizont, apoi cresc cât niște copilandri ce aleargă pe dealuri… vin… devin tineri agitați care au ceva important de făcut… se apropie la câteva zeci de metri… au crescut… sunt oameni în toată firea, sunt oameni ca și ei: două mâini, două picioare, cap cu ochi și gură. Au oare și copii acasă? Sărăcuții! Au lăsat și ei o nevastă plângând în prag?

„Cum să bag baioneta-n el? Ce mi-a făcut mie omul ăsta? Eu n-am tăiat decât gâtul găinii și beregata porcului din coteț. Eu nu pot să omor un OM!”

– La ataaaac!, vocea căpitanului răsună peste dealuri.

– La ataaaac!, locotenentul urlă și el din toți rărunchii. Creierele soldaților se trezesc din amorțeala care le-a înmuiat picioarele.

Se apropie de sârma ghimpată a frontului, o taie cu baionetele, înaintează unii spre alții. Noi dușmani pentru ei și ei dușmani pentru noi. Noi oameni. Ei oameni. Străinii scot puștile. Le scot și românii. Aleargă unii spre alții cu o furie care nu-i a lor. Frica de moarte îi face zmei. E care pe care! Dacă nu atac eu primul, bagă el baioneta în mine! S-a terminat cu țara, s-a terminat cu poporul, totul e o luptă pentru viața mea… Trebuie, trebuie să trăiesc pentru copilașii care mă așteaptă flămânzi acasă!

Trag cu puștile lor depășite de vremi, armează și ochesc, au un singur foc la dispoziție. Dușmanul are puști mai bune, cu mai multe gloanțe pe care le poate trage unul după altul. Aleargă fără țintă, panica îi face să le tremure arma în mâini. Nimerești cum trebuie sau îți atragi și mai tare furia celui spre care ai înaintat... Tu tragi un glonț, el trage cinci. Dă să armeze încă o dată. Nu poate. Scapă glonțul pe jos. Se apleacă să-l ia. Nu-l mai vede. L-a pierdut. Mai bine-ar lua altul. Nu, nu poate, le consumă fără rost. Și-așa le-au dat numai vreo două, în ritmul ăsta le termină imediat.

Un țipăt prelung se aude peste umăr. Se întoarce deznădăjduit. Soldatul fără nume se zvârcolește ca un câine călcat de căruță. Omul din el îi spune să se întoarcă spre rănit, dar un alt glonț îi șuieră pe lângă ureche. Nu, nu e timp de răniți acum!, trebuie luptat cât mai cu forță ca să nu fie și mai multe pierderi în rândul lor. *Buuummm!* Primul bubuit de obuz pe care-l aude în afara celor cu care le-au demonstrat la antrenamente. Pământul zboară în toate direcțiile, ca o ploaie de jos în sus. Uniforma i se împroașcă cu sânge. Plouă… cu bucăți de carne. Corpuri sfârtecate se zbat precum găinile cărora tocmai le-ai retezat gâtul.

Durere. Scârbă. Tristețe care arde mai aprig ca focul. Iad.

Un alt șir de soldați urcă peste pereții tranșeelor. Atacă cu un curaj care doar acoperă disperarea. Unii dintre ei sunt luați din plin… nici n-apucă să simtă pământul războiului sub picioare că și sunt bușiți fără suflu înapoi de-o rafală nimicitoare.

Lovesc. Lovesc în stânga și-n dreapta. Ajung tot la luptă corp la corp.

Un bărbat vânjos, cu o mustață stufoasă înaintează cu ochi arzători spre Ion. *„Ce fac, Doamne?”* Încremenirea minții face timpul să stea în loc. Ajunge la doi pași de el. Îl lovește pe Ion cu patul puștii peste fălci. Capul i se duce puternic într-o parte, mai să-l dea jos din

picioare. Îl arde tot capul. Gura i se umple de sânge. Are ceva pe limbă. Scuipă cu sete. I-a zburat o măsea. Se proptește cât poate pe picioare. Pământul e nămolos și desfundat de obuze. Lovește și el. Unguru' atacă și mai cu forță din lateral. Îi dă peste picioare. Ion se clatină și cade. Apucă în ultimul moment să ridice baioneta pe care-o scăpase din mână și, cu o ură de care n-ar fi zis că va fi vreodată în stare, retează picioarele soldatului cu mustață. „*Doamne, iartă-mă!*" Zbiară spre cer dar simte că nu-i niciun Dumnezeu în lume azi… Lângă el se zbate ca un animal înjunghiat un OM. Sângele curge șuvoaie din cioturile ce se mișcă în urletul sfâșietor. Ion simte cum stomacul se ridică în el și vrea să-i iasă cu totul pe gură. Ura este înlocuită de o milă și o vinovăție care-i macină mințile. Viața curge din olog într-un roșu aprins… Se uită țintă în ochii românului. Nu-i spune nimic, dar Ion e sigur că-l imploră să-i oprească agonia. Ridică baioneta mânjită și o înfige cu toată forța în trupul chinuit. Zvâcnește o dată, zvâcnește de două ori, de trei ori. Corpul se liniștește… gata cu suferința, gata cu războiul… un firișor de sânge îi curge acum din colțul gurii…

Ion vomită, vomită, vomită… pe câmpul de luptă. Nu aude nimic. Nu vede nimic. E un criminal! Nu mai merită să trăiască! Să facă războiul ce vrea cu el!

O smucitură zdravănă îl clatină, îl trezește. Simte un corp care zboară în tranșee odată cu el. Îl ține îndărătnic de tunica lui de militar. Dă cu capul de pământ și mațele i se hurducăie. Asta e… a venit pedeapsa lui Dumnezeu…

– Ioane, ce faci? Ai înnebunit? Stăteai acolo ca un mort în picioare!

E Iancu. Cu ochii holbați spre fratele lui, încearcă să priceapă ce i se întâmplă.

– Am omorât un om…

Doine și Balade
lirică contemporană

Liviu PENDEFUNDA

Regatta

It rises from the ground
sublimating in the sky
from all over the world,
from hidden souls in the clay,
through red, black, white mystery,
tears of light.

On the rhomboid cloud and me
I gather in a spiral
tight monads in my body,
stringing fire sails in bell,
to hand with a hazelnut stick
the eternal flight of caravels.

So, my floating from the alembic
in a maze of clouds and stars
to the fountain of passage vibrating,
a moan of rushing emptiness
which raises spheres everywhere
and pyramids in a wall.

And back and forth I float
in an infinite regatta
of air and water, protecting
deep most hidden souls in the clay,
to the depths of the well, in spirit,
tears of light.

Sacred heart

When I can understand
the words of the wise man in the book
I'll know it's not long
until death
and I accomplished my work
like a secret curse
and a debt
like the round
which transforms me
in five bows,
the stone being under my chisel,
volatile to fly in light waters,
starting the rosary from where
one last shout of the name
what I hid in it
in the heart of my beloved
without knowing it.

Holy song

Hope is born of faith
and manifests itself through love

The weeping man is deaf and blind
when it descends into the well;
a pain washes the bells at noon
and in the hope, it flows up
the angels face angels
from clay people to make,
clothes for souls under apples
or let it fall into the heavens.

The only power, you, miracle,
giving light through whispers
you decide as they say,
to curl up like a snake.

God, you, from the light of dawn,
spirit bearer over the earth
you gave life, fire, and guilt,
you remained a holy song.

Watters

There are four rivers in Eden
and five in Hell and Purgatory.
Why do you think it's important
to be careful when we drink,
herbal liquors and from Lethe
forgetting the curse of illusory
from the centripetal world wheel
and deceived by a hierophant?

We roam the secret islands
forcing my speed to fall asleep
in a depth of crooked mystery;
no one to teach you
retrograde swimming to the holy
apple.
That's why my eyes are giving me the
news
in corners of the earth turning
and in spheres, the sky melts us.

It is difficult for a soul to return
escaped from his deceived body
between the waters left to cry
to love the same sound -
the bell of His eternal light
blinking in the frozen fire;
but I would avoid getting to Hell
living spirits but not death.

The light tower

Walk as light as you can!
(John 12:35)

What you see is just a reflection
of the desired dreams
or just a weeping mind
and that hurts
of angels without shadows
forever despised.

Therefore close your eyes,
the lights go out
in the dew that does not ignite
through traveling heavens
under the flickering wings!

You are the light that
you broke away from an icon,
you are the mother of salvation
rays from the sky

The endless mercy

In Eden there are four rivers.
Only God is impenetrable and immutable.
All that comes to an end will begin.
All that disappears will appear
and all that is divisible will have a shadow.
Only He is light of Light.

On thirty-three ways of wisdom
thoughts and mercy pour fourth in life
yet life is not a spirit but a body
while our soul is nothing but a truth.
The floating tree beneath the rainbow bridge
enshrouded in rhomboid clouds
filters the beams of stars on an ethereal triangle,
order and dream, an infinite splendor
for the spirit's the way
yet the way is not one, but as many as we are infinite.

Metamorphoses

In me there's been a mourning
an old and ancient song
which has been crossing ages
through redness and through whiteness
in all that golden treasure I've been inheriting

I've known the melting fire
and all the astral cliffs of miracles
and I've been sharing the body of the fish
with schools of immune thinkers.

This is the only way my heart's been mourning
and thus I lay some roses on your cross
to you I offer all the lines I'm saying:
a shroud, a flight, a song.

Vlad SCUTELNICU

filozofie cotidiană

vrei de ceva timp - ? dar cine nu vrea
–
să scrii o poezie plină de miez, profundă
mesajul ei să înconjoare lumea și
să se întoarcă la tine lovindu-te în cap
ca efectul unei bătăi de aripă a unui fluture

napoleon i-a oferit josephinei un medalion
în interiorul căruia era scris ”destin”
și câte alte astfel de chestii nu au
mai existat în istoria lumii

uite, încă un exemplu
: în venele picioarelor lui neimar curge sânge
de treisute milioane euro
? ei și

tu mergi astăzi la cumpărături alături
de jumătatea ta
să fie martor la fericirile și deziluziile tale
de aceea nici nu te întrebi
dacă exiști ori ba
tăcerea dintre cuvinte vorbește
umbra curcubeului cade pe tine
și te luminează

statui vivante
călătorind prin cotidian
un fel de
beautiful in wilde
în care moartea nu e o soluție

nu e căutare nu e răspuns

și totuși nu-ți displace ce faci
în această dimineață senină
cumperi de la moll sau de aiurea
de peste tot de unde se poate cumpăra ceva

o pereche pantofi de vară bărbătești
o pereche sandale de damă
un tricou cu inscripția deep purple
o fustă bleu, o pereche pantalon de damă galben citrin
trei legături de salată creață, un kilogram de roșii
și patru castraveți, cinci cepe verzi și șase
căciulii de usturoi, nou, de anul acesta
o legătură de mărar…

! ooo, ce de cumpărături. și toate deodată
! ce de bani cheltuiți
! gata, ajunge
îți șoptește iubita, ajunge. restul de bani să-i păstrăm
pentru medicamente
să ne țină în viață
să putem purta ce am cumpărat

***

? când ai dori tu Doamne să mori
să fii din nou crucificat
- așa pentru un exercițiu de imagine –
pentru o zi, două, acolo, o săptămână
să vin eu, profanul,
să te smulg de pe cruce și
să te arăt lumii întregi și stelelor
viu și nevătămat

Diana TRANDAFIR

Incognito

merg pe drum şi
maşini merg în urma mea în convoi
Tot traficul din lume nu mă face
să mă dau la o parte
Întortochelile sângelui nu se regăsesc în artere,
întrebările cresc drept din inimă

pasărea negră zboară, se-apropie
mi se aşază pe umeri,
se îndepărtează fâlfâind din aripe
M-am plictisit să tot scriu despre păsări
mai nou parazitează şi străzile
şi, culmea, sunt infectate de mult prea mult adevăr
Uite şi porumbeii rotați, s-au luat după mine...
îmi imaginez că nu-i văd,
doar eu sunt o plantă agățătoare şi din gura mea
nu vor auzi nicio vorbă

Chiar de sub o aripă
răsare soarele de duminică

fac semn cu mana să-i îndepărtez
pe numărul unu, pe numărul trei, pe numărul doi...
Ce trucaj!
De dinți s-a prins iederă
şi piatră de var

Paul GRECU

Toamnă ruginie

Vremea blândă curge-n valuri,
Lacul clipocește-n maluri.
Oameni mulți sunt la plimbare
Ca în zi de sărbătoare.

Peste tot e veselie
Pe-o zi de toamnă târzie.
Doar vântul mai îndrăznește
Să sufle mai voinicește.

Copii aleargă de zor
Să prindă frunze din zbor !
Peste tot, ici sau departe,
E covor de frunze moarte.

Mai sunt copaci îmbrăcați
Până vor fi despuiați
În zile sau doar în ore
De frunze multicolore.

Azi, pare spectacol trist
Ca-ntr-un moment fatalist
Când în parc totu-i sfârșit
Căci frunzele au murit !

5 noiembrie 2022

Cristinel C. POPA

Vânătoare de amintiri,

Azi am vânat amintiri,
Am înălţat spânzurători viselor,
M-am înarmat cu ultimele lungimi de umbră ale celor pe care i-am iubit,
Mi-am pus în gardă inima şi sufletul
Şi am pornit hai-hui printre dealuri galbene cu frunze roşii.
La umbra unui nuc cât un munte m-am oprit
Şi am văzut cum podoaba lui verde se înfoia în bătaia vântului,
Şi i-am zis: frate din fibre, şi scoarte, şi coji,
Unde-mi sunt fraţii, şi mamele, şi taţii?,
Şi copacul plin de scorburi şi cântece mi-a răspuns prin intermediul vântului,
Vîîîj, pîîîîr.
Frate de sânge,şi oase,şi viscere înlemnite,
Unde-mi sunt verii, şi mumele, şi cumnaţii, şi viitorii nepoţi?
La care nucul bătrân a tăcut.
Atunci am pornit vânătoarea de amintiri!
Mi-am ascuţit glasul, mi-am despicat unghiile şi le-am înfipt în cerul de deasupra frunzelor
Şi am săpat adânc,
Cât să încarc o coşarcă de lut,
Şi nucul bătrân nu a sângerat defel. I-a curs doar un foşnet de ploaie,
Şi umbrele lupilor de demult au urlat ca arse într-un contur nedesluşit,
Frate din corzi de metal, din arce şi lănci înlemnite,
Scoate-ţi zimţii de fier din inima-mi nevinovată.
Şi adu-mi amintirile înapoi,
Îi vreau pe bunicul, pe tata, pe unchiul. Cum or fi ei: din sânge şi piatră, din oase, din lemn.
Fie şi din scoarte sau coji, din fluiere de crengi sau cuţite de aşchii.
Îi vreau înapoi.
Şi copacul bătrân n-a zis nimic.
Atunci mi-am asmuţit câinele.
Aport, Patrocle, smulge-i dintre crengi amintirile-mi dureroase,
Muşcă-i din coroană umbra falnica a familiei mele.
La care câinele, în mod neaşteptat, a adus în bot frânturi din cei ce au fost,
fragmente din umbrele celor plânşi.
Am decis să opresc vânătoarea.
Ca să-mi alin cât de cât dorul am decis să mă transform şi eu într-un nuc.
Vîîîj, pîîîr. Unde-mi sunt amintirile? Mi-au intrat în crengi, mi-au răsărit în aşchii.
Mi-au sângerat în trunchi.Acum vânaţi-mă voi!

Brâncuşi n-a existat,

A existat doar o poartă urâtă şi frumos scârţâitoare unde tinerii se logodeau,
Aşa zisă a sărutului,
N-avea nicio legatură cu unirea a doi îndrăgostiţi.
Şi poarta aceea n-avea nici clanţă, nici lustruită nu era, păianjenii şi stelele de pe cer îşi făceau culcuş la fereastra ei.
A mai existat şi o masă rotundă fără niciun fel de accesoriu,
Nefolosită de oamenii de rând.
Doar Sfântul Petru şi Iisus au luat cina Cea de Taină în tăcere acolo.
Acolo unde Brâncuşi nu exista.
Şi o Doamnă Pogany pe numele ei, cu nişte ochi mari expresivi şi un nas fin ca de primadonă.
Capul. Capul lung cât un ou. Un adevărat Oblio în ţara capetelor pătrate.
Şi o coloană imensă a mai existat.
Una fără cap şi fără coadă, începea în centrul pământului şi se termina în cealaltă galaxie, la capătul universului, deci fără nici o noimă.
Coloană zice-se a infinitului. Însă infinitul nu se întinde de aici până aici.
El e întins doar între braţele mântuitorului. În vârf purta un giulgiu însângerat. Nu ştie nimeni cine îl lăsase.
Şi fluturii şi vulturii îi dădeau târcoale arareori în erele sfârşitului de univers, dincolo glaciaţiuni şi stele.
Şi pentru că toate acestea trebuiau să poarte un nume.
Domnul acela cu giulgiul însângerat întors precipitat din vârful existenţei noastre l-a numit părintele sculpturii moderne. Un nume ce uneşte munţii cu apele, istoria cu infinitul. Ce vreţi mai mult?

Îmi mobilez viaţa

Azi dimineaţă mi-am bătut un cui în soartă.
Şi n-am avut destul var cât să-mi astup datoriile.
Ieri plănuiam să-mi cumpăr un dulap în care să-mi stivuiesc una peste alta bolile şi suferinţele,
Ce obiecte de slabă calitate!
Raftul de sus s-a şi rupt presat de colita ce o duc de zile nenumărate.
Cuierul s-a spart, nu mai atârnă în el visele, speranţele.
Măsuţa cea simpatică a ars

Fumul neînduplecat emanat de focul carierii a atins lemnul pur.
Nu. Nu mai încape nimic, nici o haină. Dulapul cel mare a înghiţit toate speranţele.
Nopţile nedormite le-am îngrămădit pe ultimul raft.
Zilele împlinite au încăput în ciorap.
Plănuiesc să îmi cumpăr un sac mare supraelastic.
Să bag în el de toate: casa pentru neviaţă, poliţele pentru levitaţie, mobila pentru speranţă. Factura-turn pentru moarte.
Şi pe scaunul şezlong să-mi întind planurile şi stăruinţele, încercările şi speranţele.
Iaca, s-au rupt toate. Aşa că mă mut cu toate într-o altă viaţă.

Muhammad Shamsul HUQ
Bangladesh, Dhaka.

Stop the war

Chaos all around
The war is on.
Scary environment,
Nightmares haunt,
Now is not the time for war,
Now is the time for love!
don't want war
I want security.
I want a safe environment
To save the world
To save nature,
I will hope-
The war must stop.

Autumn

O my dear autumn.
you are very beautiful,
Sweet autumn morning
Afternoon twilight
Evening moments
Birds return home.
Solitude of the night
The stars are burning,
The stars are waiting,
Seeing me, I see too.
This is a dream world,
I like it very much.
Flowers bloom on trees.
The bird sings.
O my dear autumn,
Your magical view-
I love you.

Angel of love

My dear Lover
You are Angel of love,
In the magic of Solemania
In the beauty of Bilkis,
How you reconciled
Come again like that
Of my unsaid words
heart sealed,
Warm, loving
With heavenly love
letters
In the distant sky-
In that distant land,
At the foot of the mountain
Under the fountain,
By the banks of rivers,
canals Across the stormy sea,
In a lonely house
In his bedroom
Fly, Oh my Common Hoopoe
You tell him
I'm in love with Ruba
You are a lovely-
Always stay bubbly!

The original poems are written in Bengali

Adriana WEIMER

Drumuri-Destin

Drumuri spre noi
vin rând pe rând,
traversându-ne cerul,
călătorindu-ne viața

drumuri-senin,
drumuri de dus,
drumuri de suflet,
drumuri-lumină,
Drumuri-Destin!

Prea plin

Prea plin, cerul,
precum sufletul uneori
se revarsă-n cuvânt.

Prea plin, cerul,
precum cuvântul uneori
se revarsă în suflet.

Prea plin cerul
de stele și vise,
precum clipele uneori
se revarsă în timp.

Pace de suflet

Pace de suflet
îți cer,
Dumnezeul meu,

și pacea mea
o dau
dragilor mei

și sufletul meu,
Ție, Doamne!

Timpul-Destin

Cândva
doar un nume
pe-o cruce
voi fi

și nu-i departe
clipa nesfârșirii

Timpul-Destin
îl voi împlini

Eu mor încet

Eu mor încet,

cum vara
înspre toamnă,
cu fiecare frunză
desprinsă de ram.

Eu mor încet,

cum muntele-n
cutremur,
cu fiecare piatră
rostogolită-n van.

Eu mor încet,

cum marea
în furtună
cu fiecare val
spărgându-se
de stâncă,
răscolindu-se-n mal.

Eu mor încet,

cum soarele-n apus,
cu fiecare rază
topită în ocean.

Eu mor încet!

Va fi iar primăvară?
Va fi iar stânca zveltă?
Va fi iar mare calmă?
Va fi iar senină dimineața?

Eu mor încet!

Mă mistuie

Mă mistuie
dorul
vieții trecute

– mai ieri
alergam spre
Timpul-Iubire,

mai ieri împleteam
timpul duios,
Timpul-Amintire! –

Visării
i-am dat aripi
să poată zbura
dincolo de ființă.

Mă mistuie
dorul
cărării spre tine,
spre mine,
spre noi

– mai ieri
speranțele toate
înălțau
zmee de lumină
pe cerul sufletului,

mai azi
de-am visa,
de-am crede,
de-am iubi!

Haina Veșniciei

Cum mă zidește
Viața
iar și iar,

de ieri,
de azi,
de mâine
– de va mai fi,

până ce
haina Veșniciei
o voi purta
spre stele.

Sufletul stelei

Voi deschide curând
sufletul stelei
ce mă așteaptă
senină
până în ziua
de-Apoi.

M-am născut
în Lumină de zi,

voi pleca
în Lumina de-apus
a drumului meu
de Destin.

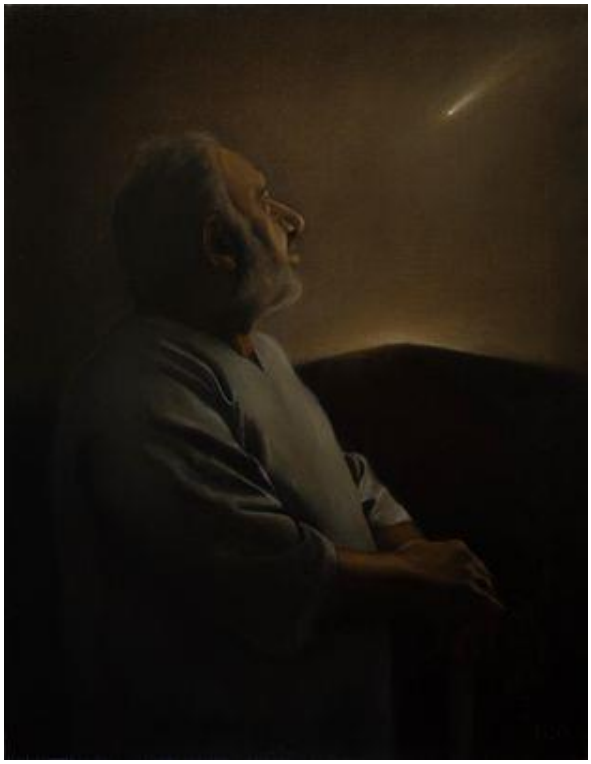

Casa Veșniciei

În casa Veșniciei
vom ajunge

– și eu,
și tu,
și fiecare –

suflet cu suflet
spirit cu spirit
ne vom înveșnici.

Vom ști atunci
că țărână
am fost
și comoara
din suflet
nu se va sfârși!

Traian VASILCĂU

Inscripție pe catedrala de aur a limbii române

Nu se putea să nu provenim dintr-un neam infinit, izvodit din lacrima strămoșilor daco-romani și ctitorit în imensa Columnă a lui Traian.
Toate drumurile duc la Roma și pornesc de acolo, " noi de la Rîm ne tragem" și voim spovada unei zodii să ne spună spre care din tării ne vrem tărîm.
Aici ajunși, vom scrie că limba noastră e doina ce doinește în izvor și-această glăsuire este limba unui popor ce-a izvodit din dor.
Sîntem și scriem: limba română și ne închipuim deodată că ea ar face parte din poporul român.
Dacii unei patrii, care nu era decît Dacia lor liberă, porneau la luptă cu năvălitorii, purtînd pe buze, ca niște boabe miraculoase, cuvintele sacre ale limbii materne.
Noi vom fi rămas de-a pururi să fim în limba română ca-ntr-o "acasă" a noastră, unde oricine își poate avea chilia sa de duh.
Iubiți-vă copiii în limba română, dați-le în dar cuvintele limbii strămoșilor voștri și nu socotiți fără vreo trebuință acest unic , de fapt, adevăr.
Sărutați-vă în limba română, să puteți auzi în dantul sărutului vostru neprihănit clinchetul dulce și fără sfîrșit al cuvintelor limbii române.
Eu te sărut în limba română, tu mă săruți în limba română și mînă-n mînă, unul lîngă altul, nedespărțiți în veci, sîntem veghetorii fideli la dulcele fagur de privighetoare al limbii române.

Psalmul zilei a șaptea

Am totul cît Te am pe Tine, Doamne,
Şi n-am nimic dacă Te părăsesc.
Cîmpii de lumînări nesecerate
În ochi-mi duc şi tot Te preaslăvesc.

Nevrednic sînt de Tine însuţi, Doamne,
Tăcerea mi-i mormînt, pe care-l cresc,
Netrebnicul de mine-s o tînjire
La porţi de iad şi tot Te preaslăvesc.

Călugăr fără schit, n-am vreo chilie
În inima-mi pentru vreun cînt ceresc.
În leagăn dau mereu tristeţea lunii,
Şi-am înfiat-o şi Te preaslăvesc.

În orice zi mă nasc şi mor întruna
Şi iar mă nasc să mor şi să-mplinesc
Condiţia neantului continuu
Pe care-l birui şi Te preaslăvesc!

***

Mama voia să fiu crîng de visare,
Prin care ceru-alunecă, încet.
Dar într-o noapte---nostimă-ntîmplare---
Limba română m-a născut poet.

Tata visa sub ierbi în legănare
Să-i pot cosi tăcerea din brădet,

Dar, lăcrimînd, legitimă mirare,
Limba română m-a născut poet.

De-aceea-i sărut mîna și îi zic:
"Turlă a mea, alunecînd din soare,
Fără de tine n-aș fi fost nici boare,
Nici plop pe deal, nici clopot, nici nimic."

Mihaela CD

Terra în făclii

Tu, Doamne, ne iartă, părinte!
Suntem laşi şi-n minciună cădem
Tot ce-am primit din cele sfinte
Pe-arginţii diavoleşti le dăm

Nu spun niciodată nu-mi pasă
Revoltă-i în sufletu-mi hoinar
Mă doare şi-n cuget m-apasă
Şi-n noapte de-ngrijorări tresar

N-am forţă, nici glas, nici putere
Să-i judec pe cei ce ne osândesc
Dă-mi, Doamne, statornică vrere
Să-ţi fiu ucenic cu grai omenesc

Nu ştiu de unde-i atâta orbire
Părem c-ascundem mintea-n ireal
Fă, Doamne, minune, dă-ne de ştire
De-atâta neputinţă suntem duşi de val.

Tot ce-i injust şi nedrept azi e lege
Satanice zvonuri prin plebe străbat
Nu-i conştiinţă vreo morală să-nchege
Şi-ajung „anormali“ cei ce răzbat

Fă, Doamne, minune şi-opreşte
Măcelul sufletelor pure de copii
Astupă gura diavolului ce vorbeşte
Şi scapă Terra cea cuprinsă în făclii!

O pasăre rănită

O pasăre rănită astăzi plânge
Lovită-n sufletu-i înaripat
Din vreascuri veştede îşi strânge
Mici amintiri din gândul disipat

Cu resturi de putere vlăguită
Se-ndeamnă să mai ducă un an
Că-n suflet poart-o inimă zdrelită
De vremuri înnorate peste lan

Îşi plânge puii cei plecaţi departe
Că n-au să mai revină niciodat’
De-o viaţă osândită are parte
Ce-apasă-n sufletul de dor rodat.

Ne-mprumutăm cu fericire

Ne-mprumutăm cu fericire...
Aşa, câte puţin sau poate mult
Azi ne-aducem în dar iubire
Şi mâine al tristeţilor tumult...

Şi-n vremuri ne mai păsuim...
Dar uneori... apar intemperii
Şi-atunci în vărsări glăsuim
Că nu-s plătite aceste datorii

Şi-n disperarea de împlinire
Săpăm avizi căci vrem iubire
Aşa, câte puţin sau poate mult
Ne-mprumutăm cu fericire...

O mie şi un infinit de sentimente

Femeie venită din rai pe pământ
O mie de gânduri într-un cuvânt
Eşti lăsată a procreerii legământ
O mie de simfonii... într-un cânt!

Eşti un infinit de lacrimi de dor
Şi-un infinit de şoapte de amor
Numită eşti al iubirii ambasador
Un infinit de note ce cântă în cor!

În tine-s o mie de vise briliantine
Ţie vin poeţii versuri să-ţi închine
Aduni o mie de săruturi cristaline
O mie de surâsuri pe feţele senine!

Eşti un infinit de valuri candide
Şi-un infinit de-mbrăţişări toride
Femeie şi copilă cu priviri timide
Eşti un infinit de trăiri translucide!

Femeie, în tine roua verii se adună
Şi-o mie de spice prinse-n cunună
În tine-s razele de soare şi de lună
O mie de simţiri ce-n suflet răsună!

Eşti dăruită c-un infinit de talente
În tine-s un infinit de dansuri lente
Buchet neînţeles de vibraţii ardente
Un infinit de ploi în calde torente!

Femeie, eşti o mie şi un infinit
de sentimente!

Ascult şi tac...

Firavă ca un fir de mac
Ascult cântarea inimii şi tac
Ploi de imagini în priviri
Se unduie în triste răzvrătiri

Atât rămasu-mi-a permis
Să tac şi să m-ascult în vis
Plăpândă floare de cais
Ce-ar înflori, da-i interzis..

Vântul în adierile-ncurcate
Mă-mbie-n zările-i plecate
Un gingaş murmur de vioară
Ascult şi tac... a câta oară?

Nu pot să nu te mai iubesc

Nu pot să nu te mai iubesc
Nu ştiu să respir altfel
Din clipe fericite plămădesc
Iubirii noastre un castel

N-am învăţat să scriu neiubirea
Nu ştiu defel să o trăiesc
Eu am luptat să-mi apăr fericirea
Iubirile în mine-mi cresc.

N-am să te uit nici dac-aş vrea
Că-mi eşti sculptat până-n fiinţă
Nu ştiu să îmi întorc privirea
Deci te iubesc… în consecinţă!

Dovada că exişti

Eu ţi-s dovada clară că exişti
Tu-mi eşti dovada vie că respir
Pe-altarul vieţii dedicaţi artişti
Titani viteji, uniţi prin foc şi mir

Şi rătăcim naiv prin oarbe zări
Trupuri călite-n ape curgătoare
Cuvinte tandre ne şoptim în zori
În labirint cătându-ne izvoare

Ne aşezăm timid bătrânul ceas
Să ne măsoare clipele alene
Să le-necam în al iubirii glas
Să-ncuiem timpul într-o vreme

Şi flămânzi de dor, în agonie
Ne pierdem în sărutul ancestral
Eu ţi-s dovada scrisă pe hârtie
Iar tu-mi eşti aerul universal.

De astăzi...

De astăzi cu lumea fac pactul de pace
Şi-alături de frunze mă-nzburdăcesc
Sunt briza ce-adie prin ramuri opace
Şi-s doina ce-o cântă cei ce iubesc

De astăzi refuz să mă-nchin la putere
M-aplec numai şoaptei ce ţipă-n adânc
Străpunsă săgeată prin faguri de miere
Ce-şi poartă pecetea amară în gând...

De astăzi aleg să-i pun frâie durerii
Să curgă-n şuvoaie prin solul tocit
Şi clipa tăcerii să-i strige iar vrerii:
Am rezistat!... Sunt aici, n-am murit!

Mai aproape de cer

Mă-nalţ pe piscuri neştiute
Şi mă topesc în trist abis
Şi cer văzduhului să-mi împrumute
Din ascuţimea gândului nescris

Pe cercul nemuririlor observ
Un vânticel candid de bunătate
Şi simţămintele-mi conserv
În versuri pline de însemnătate

Mă-nalţ uşor spre libertate
Şi-n euforic vis durerile îmi pier
Şi dorurile surâd spre eternitate
Căci au ajuns mai aproape de cer

Reaching for the Holy Grail

Câte puţin ne moare cerul

Destinu-şi pune astăzi semne de-ntrebare
Ne e mai rău, mai mult sau mai puţin?
Bieţi anonimi ce bâjbâim pe o cărare
Ce ne-o fi dat să ducem în destin?

Şi câtă umilinţă om mai îndura de-acum
Şi pănâ unde poate vacarmul să ne ducă
Ce-i presărat pe al umanităţii drum
Spre ce se-ndreaptă oare lumea cea năucă?

Destinu-şi pune astăzi semne de-ntrebare
Ne plângem prin cotloane-ntunecate dorul
Nu-i chip să schimbăm totul în serbare
Şi-ncet, puţin câte puţin, ne moare cerul...

Rafael VILCHES PROENZA

Testimonio

La falla telúrica respira con miedo.
Soy un hombre cobijado por la corrupción,
piedra donde el pecho sangra y el zapato inventa un pasodoble.
La casa que perdí está en el polvo del camino.
Acércate, alma mía,
convérsame,
no hagas de mi sangre el sacrificio o el enaltecimiento.
Que salten los soles que arrastro.
Sane mi llaga con tu herida.

Mărturie

Eșecul pământean respiră cu teamă.
Sunt un om adăpostit de corupție,
piatră unde pieptul sângerează și pantoful inventează un paso doble.
Casa pe care am pierdut-o este într'al drumului praf.
Vino mai aproape, suflete,
vorbește-mi,
nu face din sângele meu jertfă sau exaltare.
Lasă sorii pe care îi târesc să se înalțe.
Vindecă-mi amărăciunea cu-a ta suferință.

Rafael Vilches Proenza, Cuba.
De La luna entre nosotros, Premiul Internațional de Poezie Dulce María Loynaz, SUA, 2018.

Mihai GANEA

A doua poruncă

Împovărați de patimă trupească
Ne zbatem într-o nouă alchmie
Lăsând ca ura de părinți să crească
Din inimă în loc de bucurie

Noi am uitat poruncile din stâncă
Ce Mose le-a adus ca argument
Cinstiți pe Domnul și părinții încă
Îndemn divin din Vechiul
Testament

Trecut-am bune rele-n astă lume
Iubind pe mama și pe tatăl meu
Mi-au dat povețe har și un renume
Ca să-l slăvesc pe bunul Dumnezeu

Trăit-am mult și bine pe pământ
Cum spune cartea vieții când ascult
Cinstind pe tatăl meu părinte sfânt
Și glasul maicii mele de demult

Copile în fața tatălui să fi smerit
Ajută-l dacă poți că-nbătrânește
Puterile din el se duc cum au venit
La cel ce i le-a dat și-l ocrotește

Petrecem ani și zile printre semne
De ură și otravă ascunse-n noi
Ne dăm averi ca pruncii să se-ndemne
A fi ca noi părinții de patimi goi

Împovărați de patimă trupească
Ne zbatem într-o nouă alchmie
Lăsând ca ura de părinți să crească
Din inimă în loc de bucurie

am fost

am fost un abur de sânge în clocot
o adiere de vânt sfinţită de Dumnezeu
o şoaptă de inspiraţie pentru cei care
m-au cunoscut sau au crezut în mine

dacă ar fi să iau de la capăt
aceasta viaţă mi-aş dori-o la fel
cu bucuriile şi necazurile dăruite mie
de creatorul meu după merit

am fost un om ca şi voi un om care
v-am privit în faţă şi v-am citit
teama de mine

de unde aceasta teama de privirea mea
prea pătrunzătoare
de ce evitaţi dialogul cu mine
când vârsta nu mai contează nici moartea
care ne desparte o vreme

am fost o lume în care liniştea se căuta
în furtuna din care se naşte şi moare la
comandă
o lume în care ne străduiam să
nu mai semănăm unii cu alţii

îmi reproşez o anume fermitate
prost înţeleasă de cei ce mă judecă
parcursul meu profesional a fost unul
obişnuit
cu suişuri anevoioase şi coborâşuri
prăpăstioase

am cunoscut ca şi voi amărăciunile epocii
mi-a surâs ca şi vouă uneori moartea
am cunoscut ce-i munca istovitoare
fericiri dureroase şi deznădejdi fără
margini
am iubit cum puţini dintre voi ştiu să
iubească
am ştiut şi am acceptat tot timpul să mor
cu aceeaşi intensitate cu care iubeam
amăgindu-mă
cu iluzia sfârşitului fericit

toţi din jurul meu se socotesc mai mari
decât
mine
pentru că aparţin unei lumi dominată de
asprime
şi răutate străină de firea mea
o lume în care se moare de foame şi
durere cu semenii neînduplecaţi
oameni

fraţii mei de o secundă astrală
cât de mult v-am iubit

a doua zi după

aşa cum ştim nimeni
nu a văzut venind sfârşitul
asta pentru că
nimeni nu-şi planificase o
Apocalipsă

nu a fost un cutremur cumplit ca
să crape în felii pământul
nici o explozie nucleară devastatoare sau
o epidemie mortală ori
un asteroid gigant prăvălit
dintr-o dată nici
încălzirea globală sau
teoria lui Malthus cu
progresia geometrică

ne-am imaginat ceva măreţ
ceva... magnific care
să fi meritat dispariţia
omului din
peisajul cosmic
nu

nimic n-a fost din toate
lucrurile astea înspăimântătoare
pur şu simplu ni
sau răcit la un moment dat
inimile

asta s-a întâmplat atunci când
a trecut cometa aceea ciudată
mai aproape de soare încât
părea că cineva
o împinge cu ciudă

aşa s-a născut frica şi
întunericul minţii
aşa s-a născut răceala din noi
indiferenţa invidia şi
neînduplecarea
răceala din sânge a tresărit violentă
la fiecare bătaie din aripi de clopot
groaznic a început să
şuiere vântul urii din talazurile morţii
demente au început să urle
scheletele canibalilor anonimi

ne mâncam unii pe alţii într-o
veselie până la capăt înecaţi în
lava vulcanilor adormiţi gata să
răbufnim în intenţii macabre
la fiece ceas de cruce şi patimă

legea a devenit fărădelege
am înţeles că lumina este
artificială în rest numai
întuneric vâscos şi sălbăticie
sângele rece din noi încălzea
bestia adormită trezind-o
de fiecare dată mai
seducătoare

civilizaţia dispăruse odată cu ştiinţa
de carte electronică după
secarea energiei electrice şi a
petrolului dinţii şi unghiile
ni s-au tocit în lupte pentru
supravieţuire

am rămas singur supravieţuitor în
faţa Judecătorului şi nemişcării
eterne
singur să strig în beznă
„zadarnic e totul”
apoi să mă topesc şi eu
transparent şi gol
lăsând locul

amăgirea leviatanului

(Iov)

I
şapte prinţi fraţi şi cele trei mai
frumoase surori la petrecerea lor
tatăl aduce arderea de tot după număr
degeaba nu se teme el robul ales
corul îngerilor: loveşte-l cu bube ia-i boii
şi roabele arde-i oile şi păstorii ridică-i cămilele
prăvăleşte-i casa peste vlăstare-n petrecere
gol de muiere ieşit verde foc cu aripi
sânii şi umbre gol de ţărână adunat
El a dat cojoc de cojoc cu lepră
bune cu rele pe buze răstălmăcitoare
corul îngerilor: blestemă ziua naşterii dar
fericit mustratul se clatină unde creanga
rupe mărul cu mâinile vâlvătăi cuprinde
slava pe buze pasărea doarme
marea se clatină timpul o scurge
din valea unde se desfac aripile
naşte femeia

II
pântecul lui când se afundă nu iartă
osul este deşertăciune solzii muşcă piatra
undiţa cu rugăciuni drăgălaşe cârlig falca
înţelept jocul cu fete adună legământul
adâncul cap cu plete albe urmele
săgeata piatra pleavă-n grumaz
înainte groază lancea toporul fierul
ca paiul arama lemn putred se varsă
carnea nu se apasă cu undiţa-n limbă
nasul cu trestie rob pe viaţă se leagă
pescarul bucată cu bucată mădular din
strănut întocmit cu zimţi tranşează
sabia mare grea puternică fiara din Nil
amăgită moare alergând sub flacără
încolăcit şarpele via cu vin bun cântă

amânată candelă

gândul meu pulsează ca o inimă
în care iubirea a intrat albastră

adusă de-o caleaşcă de aur
într-un asfinţit de nădejde

când norii-şi scuturau penele albe
peste chipul vânăt al destinului

de atunci mi-am pierdut clipa
şi-mi ţin viaţa pe genunchi

întredeschise buzele-mi adie speranţa
neliniştitelor aripi ce cată odihnă

pe o retină de patimi din
ochiul negru al singurătăţii

gândul meu pulsează ca o inimă
în care iubirea a intrat albastră

aducând o ploaie de linişte
despletind vântul din mânie

încălzindu-mi icoanele
ce se întorc la acelaşi izvor

unde încep toate şi se sfârşesc
mereu când eu voi trece iar

anii aduna-se-vor şi scădea din
sorocul şi la sorocul unor nădejdi

albastră iubirea a tot şi de toate
într-o zi amânată candelă de argint

va pleca în caleaşca de aur trasă
de trei cerbi albi spre ţara

zăpezilor calde îngropând cenuşa
celor patru zări într-o inimă de diamant

Catinca AGACHE

Cosmosul eminescian în lirica muzicală a lui Eugen Doga

A vorbi despre transpunerea cosmosului poetic eminescian în muzică, în muzica maestrului Eugen Doga, pare un excurs critic fără a aduce o notă de noutate, întrucât despre muzicalitatea eterică a liricii marelui poet s-a scris mult, iar despre frumusețea operei muzicale a renumitului compozitor s-au publicat câteva solide cărți, în ultimii ani, o multitudine de studii, articole, interviuri. Și totuși e foarte tentant a arunca o privire spre această fascinantă traiectorie imaginară ce leagă pentru o clipită magică a eternului Timp două destine, două întrupări orfice întâlnite peste veac în imaterialitate prin poezie și muzică. Pare un paradox, sau mai degrabă o lucrare divină, ca un compozitor născut la margine de țară și de limbă, pe malul estic al Nistrului în pământul înstrăinat și acum al Transnistriei, trăitor în mare parte în alt spațiu geocultural, să simtă încă de tânăr glasul muzicii versului eminescian, înainte chiar de a cunoaște versul eminescian pe care l-a descoperit târziu din cauza accesului târziu la el. Să te apropii de opera geniului literaturii române ar putea apărea în aceste condiții un act de mare temeritate, căci dacă pentru compozitorii din interiorul țării a fost cumva mai simplu, pentru cel care a intrat în contact cu literatura română după „dezghețul hrusciovist" a fost cu siguranță mult mai dificil. Se poate spune astfel că această chemare a destinului a izvorât din imensa dragoste a românilor basarabeni și rezonanța lor sufletească cu viața și opera marelui poet și jurnalist care, deși nu a trecut prin Basarabia decât o singură dată, cu trenul în drum spre Odesa, bolnav și extrem de nefericit, a iubit enorm acest greu încercat pământ românesc și a pledat ca nimeni altul pentru întoarcerea lui acasă. Poate această voce de dincolo de lumi să se fi auzit în sufletul hărăzitului compozitor care a făcut un pariu cu sine și cu forța sa de creație pe care l-a câștigat, oferind nouă, lumii, veritabile bijuterii muzicale scoase din grăuntele nemuririi eminescului vers, adăugate la recunoașterile sale în plan național și universal. Adunarea grămăjoară în jurul acestui simbol național și a credinței ortodoxe, ce au însemnat pentru românii din Basarabia cel mai mare suport moral pentru păstrarea identității naționale, a rezonat puternic în sufletul sensibil al artistului care a simțit de timpuriu și a încercat să aducă și mai aproape de inima acestora nemuritoarea lirică eminesciană. „textul eminescian devine text de verificare şi afirmare a

personalităţii compozitorului,[1]- explică acad. Mihai Cimpoi această atracție a operei eminesciene exercitată în Basarabia. [2]

Nu există o altă personalitate muzicală contemporană care să fi făcut atât de mult pentru cunoașterea adâncei sensibilități a universului mito-poetic eminescian în Basarabia cât și în spațiul ex sovietic și în lume, meritul său în această direcție fiind unul uriaș.

S-a afirmat în nenumărate rânduri că muzicalitatea excepțională a liricii eminesciene îi este suficientă ei înseși. „Muzică, prin fond şi prin formă, poezia lui Eminescu nu mai are nevoie de nici o altă melodie.”- afirma tranșant criticul ieșean Garabet Ibrăileanu Și așa pare să fie, căci universul integrator al cosmosului eminescian cuprinde în el muzica sferelor. O muzică venită parcă din alte lumi, din înalturi și străfunduri mitologice, din acea viziune a unității primordiale a lumii, din luminișuri și străluminări divine, un univers sonor imaterial ce te poartă spre alte dimensiuni, astrale, desăvârșindu-se într-o armonie incantatorie. Inefabilul, taina seducției profunde a acestui cosmos liric, sublimate de atmosfera romantică unică prin frumusețea ei, de simfonia ideatică și muzicală, de vraja purității versului, de metamorfozările orfeice ori hyperionice, de acele efluvii lirice de lumini și prefaceri cosmice, se rostuiesc miraculos în jurul grăuntelui magic al iubirii, dorinței atingerii absolutului. Este o muzicalitate iradiantă ce transmite idei și trăiri de mari înălțimi, greu de pătruns cu mintea derivând din sublima viziune asupra lumii, din gândirea ce străbate spațiile interplanetare, din superioritatea geniului care privește totul de sus, din perspectiva infinitului, a eternității, trăind dureros drama imposibilității atingerii absolutului. „Am răsărit din fundul Mării Negre/ Ca un luceafăr am trecut prin lume”(*Odin și Poetul*)

Expresie neoromantică de osmoză perfectă între cuvânt, imagine, sunet, lirica eminesciană legată organic este așezată pe mai multe straturi muzicale suprapuse, astfel că una este muzicalitatea poeziei filozofice și alta cea a poemelor de dragoste, una cea a poemelor de tinerețe și alta a celor de maturitate artistică, despre care G. Călinescu afirma, în „Opera lui Mihai Eminescu” (II), că au rezonanță de romanță, că multe dintre ele par a se cânta de la sine, romanțe însă prin care poetul „propune lăutarilor adevărate simfonii beethoveniene”. Această muziclitate nu se reduce doar la sonoritatea versului, ci este „echivalentul muzical al întregii inspirații eminesciene”, în opinia comparatistului, finului estetician Tudor Vianu[3], mai mult, este subsumată adevărului interior a ceea ce vrea să transmită textul.

Având în față aceste câteva sublinieri ale marii critici literare, întrebarea care s-a pus până astăzi este dacă incantatoriul univers liric eminescian poate fi transpus la aceeași înălțime de creație într-o compoziție muzicală, dacă puterea de seducție a acesteia se diminuează sau se amplifică prin punerea pe note muzicale? Este o întrebare retorică grea, ce vizează și chestiunea teoretică a compatibilităţii limbajelor, dar mai ales forța componistică și pătrunderea până în adâncimi a universului poetic eminescian văzut ca un tot unitar, organic. Creator al unei armonii lirice unice, inegalabile, cu o extraordinară și originală viziune asupra lumii și genezei ei, cu o rară capacitate a meditației existențiale, filozofice, aglutinate în text, Eminescu este extrem de dificil de prins în alte haine, muzicale sau plastice, care să păstreze și să transmită aceeași vrajă orfică pe care poezia sa o emană. căci poezia lui este o imensitate.

---

[1] Ah, cerut-am de la zodii”. Romanţe ale compozitorilor basarabeni pe versurile lui Mihai Eminescu / selecţie, studiu, redactare: Seghei Pojar. Chişinău, Princeps, 2001. p.268

[2] în prefața volumului „Ah, cerut-am de la zodii”. Romanţe ale compozitorilor basarabeni pe versurile lui Mihai Eminescu , 2001.

[33] Vezi studiile publicate despre Eminescu: „Studii de literatură universală şi comparată”; „Eminescu şi Shakespeare”, „Madach şi Eminescu”, „Imaginea Greciei antice”, „Memento mori” de Mihai Eminescu; „ Structura motivului în poezia, „O mamă….” de Mihai Eminescu”, apărut în vol. „Figuri şi forme literare”, 1946.

Cu tot scepticismul manifest al unora, au existat de-a lungul celor 130 de ani de la trecerea la „popoarele stelelor" un număr impresionant de compozitori care au fost atrași ineluctabil spre opera nemuritoare eminesciană încercând să surprindă muzica prin muzică, necuprinsul prin necuprinsul melodic.

Se poate afirma însă că lirica eminesciană pare să fi așteptat, să fi cerut, atingerea ei de bagheta fermecată a celui mai îndrăgit și apreciat compozitor din pământul atât de zbuciumat al Basarabiei, maestrul Eugen Doga, și el un romantic, un neoromantic întârziat, a cărui muzică atinge cele mai sensibile corzi ale sufletului. Așa încât la întrebarea de mai sus răspunsul este că trebuie să ai grația maestrului Eugen Doga, referindu-ne la compozitorii contemporani, pentru a pătrunde acel inefabil al liricii eminesciene. „Nu-i o zi să nu mă uit în cărțile ***lui Eminescu*** ."- mărturisește muzicologul. Acest miracol al artei sale muzicale se trage poate din rădăcinile lui, din dragostea imensă pentru folclorul românesc în legănarea căruia a crescut chiar în condițiile în care Transnistria aparținea de URSS, din dorul de limbă maternă pe care a învățat-o abia la vârsta de 20 de ani, întrucât până atunci studiase în ucraineană și rusă. Harul dăruit de Creator a făcut ca acel copil de pe malul stâng al Nistrului, să devină „compozitor planetar!", cum afirmă regretatul regizor Emil Loteanu, iar pe acest uimitor drum al urcușului său componistic să-l descopere și să ni-l revele în nouă haină, muzicală, pe inegalabilul Eminescu. De altfel, compozitorul însuși, conștient de acest dar divin primit, afirma „că scrie muzica pe care o culege bobiţă cu bobiţă de aur, lăsate să picure de Dumnezeu"[4],

Stabilit în 1971 la Moscova, ca liber profesionist, arta sa primește înfluențele miraculoase dinspre noul spațiu muzical căpătând în timp acea notă de originalitate, de armonie neoramantică ce curge în fluvii de sonorități pline de melancolie și lumină, cum mărturisește: „ M-am format ca un compozitor sub influenţa acestei culturi bogate... A devenit o sursă hrănitoare a creativităţii mele pe viaţă şi s-a «absorbit» în cultura mea etnică. O astfel de combinaţie dă muzicii o aromă specială, o face să fie de înţeles pentru o audienţă mai largă.". Acest spațiu mai larg de creație i-a adus celebritatea, recunoaștererile din plan universal unde este apreciat ca unul dintre cei mai mari compozitori de la finele de secol XX și începutul secolului XXI. Casa lui rămâne însă cea din fața pianului, cum mărturisește: „în fața pianului, întâi meditez. Meditația durează ore, zile, săptămâni, poate și ani." Secretul adânc al artei componistice formată la confluența dintre cele două culturi, română și rusă, este văzut de prietenul lui de o viață, Grigore Vieru, ca fiind datul sufletului său plin de candoare, lumină și iubire de frumos: „el trece uşor prin ea (creația populară n.n.) ca un copil desculţ prin roua dimineţii".[5] Tocmai dragostea pentru creația populară și sentimentul profund al iubirii văzută în sens superior, gândirea înaltă și sensibilitatea față de miraculosul lumii, al vieții, îl vor conduce la Eminescu.

Întâlnirea cu farmecul inexplicabil al operei genialului poet l-a marcat definitiv. „Este destinul meu", afirmă dezarmant compozitorul, care percepe aceasta ca o pronie cerească. Astfel se și explică faptul că din 1972 și până în prezent, vreme de aproape jumătate de secol, el s-a aplecat cu dragoste și uimire, cu bucurie și neastâmpăr creator asupra universului diamantin eminescian, încât o mare parte din creația sa – 54 de lucrări – a dedicat-o acestui titan al culturii române, declarând că: „Eminescu m-a adus într-o altă lume, despre care nici nu bănuiam că există.(…) O simțeam, am pipăit-o.(…)Pentru mine, creația lui este o lume în care mă descopăr. Cum răsfoiesc ceva, cum se naște o compoziție, „La Steaua", „Imnul lui Ștefan cel Mare", care a fost interzis, ca și „Doina."[6]

---

[4] „Anul 2017-Eugen Doga", Biblioteca Științifică a Universității din Bălți.
[5] Eugen Doga : În do major. Ch.: F.E.-P. „Tip. Centr.", 2007, p. 2.
[6] Mirela Marinescu Eugen Doga: „Muzica te poartă, nu tu o porți pe ea" Gazeta de Sud, 19 septembrie 2015

Cheia reușitei transpunerii liricii eminesciene pe note muzicale este oferită chiar de marele compozitor: ,,eu nu compun pe versurile lui Eminescu, eu descifrez din versurile lui Eminescu muzica”[7]; ,,Încerc să scriu muzică la nivelul poeziilor sale.”

Conștient că ,,poezia lui e muzică”și că Eminescu însuși ,,era și muzician”, maestrul Eugen Doga pătrunde frumusețiea luminii și sonorității imaginarului liric eminescian, a misterului ei indefinibil, pe parcursul unui lung exercițiu plin de emoție și reverență. Această pasiune i-a marcat debutul în romanțe, petrecut în 1972, cu ,,Misterele nopții”[8]. Este urmat de două coruri a capella pe versurile poemelor ,,Dintre sute de catarge”[9], și ,,Dorința”[10]ce transcriu atât muzica gravă a versurilor ce transmit curgerea ireversibilă a timpului accentuată prin laitmotivul aliterativ ,,Vânturile, valurile”, cât și jocul ludic și intensitatea visului unei iubiri ideale.

Peste doar un an, în 1973, scrie o superbă piesă pentru clavecin și orchestră ,,Sonet” care a fost declarată în Japonia cea mai frumoasă melodie a anului, piesă în care reușește să surprindă inefabilul a ceea ce Perpessicius a numit ,,atmosfera hipnotica si de vraja". Recitind acest fascinant poem publicat în 1879, unul dintre ,,primele sonete reuşite ale literaturii române” (Tudor Vianu), compozitorul este impresionat de atmosfera de sacralitate, de evlavie, provenite din sentimentul conștientizării destinului tragic al ființei umane, al singurătții ei în Cosmos. .,,Sonetul” a reprezentat, cum mărturisește artistul, prima lucrare în care a fost inspirat din creaţia lui Eminescu: ,, Am scris o piesă muzicală fără cuvinte, apoi am trecut la poezie. (...) repet: nu compun pe versurile lui Eminescu, eu descifrez muzica din versurile lui Eminescu”. Viziunea originală despre universalitatea și actualitatea vie a operei genialului poet explică atasamentul său față de aceasta: ,,Eu consider că opera lirică, epică, filozofică a marelui Eminescu e în sine o continuă geneză.”

În 1983 are loc debutul său în muzica de balet cu baletul simfonic ,,Luceafărul”, pe un libret semnat de Emil Loteanu, după capodopera eminesciană[11] ce datează, cum se știe, din timpul studiilor berlineze, publicată în 1883. Acest balet (unul din cele trei realizate de compozitor[12]), compus din două acte și șapte tablori în peste 500 de pagini, a fost scris însă în 1971, în doar în două luni și jumătate într-o suburbie a Moscovei, dar elaborat vreme de opt ani. Aproape atât a lucrat și Eminescu la ducerea poemului la perfecțiune artistică, mai exact nouă ani și jumătate, manuscrisul cuprinzând mii de variante și peste trei mii de modificări. Punct culminant al creației infatigabilului compozitor, baletul reprezintă, cum s-a spus, o capodoperă ce s-a ridicat la înălțimea nemuritorului poem, un edificiu muzical suprem dedicat celui pe care Miron Cristea l-a numit ,,Luceafărul poeziei românești”. În 1985 el avea să se transforme, în film artistic, regizat de Emil Loteanu, rămânând până azi ,,unicul omagiu cinematografic”adus poetului. ,,Mă simțeam extraordinar. Cred că a fost cea mai fericită perioadă din viața mea. .”[13]- mărturisește artistul despre efervescența care l-a însoțit în timpul creației. Compozitorul surprinde foarte bine ritmul poemului, acea tonalitate ascendentă pe care însuși Eminescu o numea ,,suitorul" iamb, schema prozodică despre care G. Calinescu sublinia că provine din balada ,,Lenore” de Bürger, text pe care poetul începuse a-l traduce în metru original. Nu există muzicalitate mai eterică decât cea cuprinsă în versurile ce descriu zborul galactic al Luceafărului, metamorfozat în Hyperion, către Demiurg, fantastica

---

[7] „ Romanțele poeziei lui Eminescu”Eveniment dedicat Zilei Culturii Naționale., Clubul UNESCO, 15-01-2018.
[8] devenită repede foarte cunoscută și grație interpretării Sofiei Rotaru.
[9] publicată în ,,Semănătorul”nr.15, 10 martie 1902, în volum, în *Poezii postume*, în1902.
[10]apărută în ,,Convorbiri literare” , 1 septembrie 1876.
[11] Poemul „Luceafărul” se află în Guiness Book of Records, iar Academia Recordurilor Mondiale (World Records Academy) a omologat această creație lirică drept cel mai lung poem de dragoste din lume, având 98 de strofe.
[12] ,,Venancia” (1989) şi „Regina Margot” (1995).
[13] ,,Compozitorul Eugen Doga: «Muzica te poartă, nu tu o porți pe ea»“, interviu realizat de Mirela Marinescu, ,,Gazeta de Sud”, 19 septembrie 2015.

călătorie spre vastele spații ale eternității Universului, ale Timpului universal, ale Necuprinsului. Iar artistul a reușit magistral să surprindă „fiorul cosmogonic”,văzut de G. Călinescu ca izvor al universului poetic eminescian, în dumnezeaiasca muzicalitate a acestui balet ce ne-a încântat ani în șir și care este așteptat să revină în scenă și astăzi.

Impresionat de complexitatea simplității și purității liricii eminesciene neatinsă de patina timpului, dimpotrivă, dezvăluind noi și noi înțelesuri, proaspete, profunde, vizionare, compozitorul nu obosește să caute alte și alte forme de prindere a acesteia în sonorități expresive. În 1984 el revine cu noi surprize, un ciclu de șase romanțe pentru voce și pian, sensibile cântece de dragoste, adevărate bijuterii muzicale, adunate sub titlul „Ochiul tău iubit”, reușind să surprindă magistral chiar și cea mai pură linie melodică, vocea auctorială, melancolică, meditativă, din finalul poemului „Peste vârfuri”:„Mai suna-vei dulce corn/pentru mine vreodată?”.

Deși lirica eminesciană a pătruns amputată în Basarabia și abia după așa-zisul „dezgheț hrusciovist”, ea a avut menirea de a ține trează conștiința de neam, mai ales după descoperirea (clandestină) publicisticii, de unde și atașamentul special și definitiv față de genialul creator al cărui destin isusiac a fost suprapus adesea peste destinul de răstignit al poporului basarabean. Din acest punct de vedere dar și din cel al universalității și prospețimii creației eminesciene se explică profunzimea acestui sentiment transpus în muzică și mărturisit de compozitor: „Am pătruns atât de mult în profunzimea acestei lumi Eminescu, încât nici nu-mi imaginez cum aș fi fost eu fost azi fără acest mare simbol universal.”[14]

Cu toate că a locuit mulți ani la Moscova, drumurile sale și vibrațiile sufletești s-au îndreptat adesea spre locurile unde a învățat și a făcut primii pași în muzică. Schimbările ce se produc odată cu Mișcarea de renaștere națională din Basarabia din 1989 constituie pentru marele compozitor mometul revenirii la vatră plin de speranțe cât și al apropierii cu încă și mai intensă dăruire de opera poetului nepereche.

O adevărată salbă de melodii se nasc mai ales după anul 2000, adăugându-se Omagiului adus de compozitor geniului tutelar al poporului român, spiritului său universal. Sensibilizat de versurile poemului „Rugăciune” publicat în volumul postum **Poezii**, editia a VI-a (1892), de sacralitatea și puritatea acestuia, le transpune într-o bucată muzicală serafică. Ea transcrie o mărturisire lirică emoționantă a unui sentiment de înălțare sufletească în cautarea sensurilor profunde ale lumii si vietii, dorul de liniste, de liniștea eternă.

În același an 2000 apar noi romanțe, noi cântece de dragoste, după poemele eminesciene, în anii imediat următori, alte și alte romanțele pentru voce și pian, arii, ,rugăciunea „Fecioara Maria” (pentru voce, cor, pian).

Valsul „Floare albastră”(pentru soliști, cor și orchestră simfonică, 2014), este o incantatorie transpunere a universului poemului romantic eminescian publicat în „Convorbiri literare”la 1 aprilie 1973, excepțional prin frumusețea, muzicalitatea, simplitatea aparentă, puritatea sa. Fascinația exercitată de această bijuterie poetică ce are ca titlu o superbă metaforă-simbol al dorului nemărginit, utilizată și ca laitmotiv muzical exprimând „dragostea și durerea de dragoste” despre care vorbea Tudor Vianu, tristețea omului de geniu conștient de neputința atingerii iubirii ideale, absolutului, este materializată magistral în această partitură ce surprinde atât tonalitatea meditativ-nostalgică, cât și cea gravă din finalul dezarmant prin adevărul aforistic exprimat („Totuși este trist în lume”). „Această «Floare albastră» trece ca un fir roşu prin creaţia lui Eminescu.”[15], afirmă compozitorul referindu-se la motivul universal reinvestit cu noi și nebănuite sensuri în lirica eminesciană.

Deși s-a crezut că nimeni niciodata nu va găsi cuvintele potrivite pentru a descrie acea mare neînțeleasă iubire dintre Mihai Eminescu și Veronica Micle, pentru că nu există astfel

[14]„Eugen Doga: Eminescu merită sărbătoare națională. El merităsă fie numită această zi, Ziua lui Eminescu”, consemnare de Eugenia Tofan, AȘM, 17.01.2017.

[15] „Eugen Doga: Eminescu n-ar fi fost la fel fără acest drac, Veronica Micle”, interviu, „Adevărul”, 13.08.2013.

de cuvinte, Eugen Doga, impresionat profund, s-a încumetat să o transpună și a uimit din nou prin vraja celestă a muzicii sale. „Am pornit de la ideea de a face o operă, dar nu e. Va fi un spectacol muzical”, anunța Eugen Doga acestă nouă creație muzicală a sa. După cinci ani de trudă, în 2017, când s-au împlinit 60 de ani de la debutul în calitate de compozitor, de Ziua Culturii Naționale Române, Eugen Doga lansează mult așteptata carte de arii și romanțe „Dialogurile dragostei”, volumul I, apărută la Editura Cartier, o muzică ce pare a veni de dincolo de timp, străbătând spațiile pentru a vorbi despre iubirea nemuritoare dintre un titan al poeziei române și muza sa inspiratoare. Cartea conține 25 de romanţe, compuse în ultimii cinci ani pe versurile celor doi poeți etern îndrăgostiți. „Am scris cu entuziasm încontinuu o lucrare după alta (…)[16]; „În lucrarea mea vor dialoga două spirite.”- mărturisește artistul din secretele laboratorului acestei creații dar și din cele ale decorului spectacolului inundat în albastru inițial și în lumina divină la final, cu scena din salonul de la Iași al Veronicăi între aceste planuri.

A extras din lirica eminesciană poeziile pline de iubire, de lumină, de speranță, de frumusețe serafică, de îndumnezeire, a lăsat pentru mai târziu poate cele răscolitoare, grele de meditații existențiale, de viziunile cosmogonice, ale genezei, precum capodoperele „Odă(în metru antic)”, „Memento mori”, „Scrisoarea I”, ori „La steaua”ș.a., ce exprimă în cele din urmă tragismul dorinței de întoarcere în spiritul universal a geniului creator rătăcit o clipită pe pământ pentru a înălța poporul său în eternitate („Ca să pot muri liniștit, pe mine / Mie, redă-mă! ”).

Nu există omagiu mai frumos, mai sensibil, mai înălțător[17] decât această muzică sublimă pe care maestrul Eugen Doga i-a închinat-o, vreme de aproape cinci decenii, poetului care a străpuns cu spiritul lui sferele cerești. „***Eminescu pentru mine nu e numai poet și personalitate. Pentru mine este și un viitor, lumea lui e foarte frumoasă.*** Creația muzicală a maestrului Doga, cât și acel summum al observațiilor sale pe marginea poeziei eminesciene sunt încă un argument referitor la perenitatea și actualitatea operei titanului literaturii române, o mănușă fină aruncată celor care s-au străduit să conteste acest adevăr.

Opera sa atât de fin și măiastru șlefuită, diafană ca o pânză de borangic, susurând ca un foșnet de mesteacăn, se streacoară printre falii de lumină și timp infinit invitând la meditație, având ca izvor chiar constelațiile luminoase ale sunetelor: „ Cum este lumina, o infinitate de culori. (..)La muzică e la fel, tot o formă de lumină.” .

A cucerit publicul din întreaga lume, a fost întâmpinat cu cele mai mari onoruri pe glob, dar, paradoxal, cel mai târziu a pătruns în inima publicului român din patria istorică, unde a dorit din toată ființa să concerteze, vis care s-a împlinit începând cu anul 2008 când muzica lui divină a răsunat în Sala Ateneului Român, apreciat de el ca fiind „casa mare a neamului”. De atunci acordurile muzicii lui Eugen Doga luminează și mângâie munții și câmpiile României pe urmele marelui Eminescu ce se confesa orfeic în „Odin și Poetul”: „De cântec este sufletul meu plin”.

Crezul care i-a luminat, inspirit creația muzicală și l-a condus spre această unire imperceptibilă peste timp și spații cu poetul nemuririi neamului este exprimat cu seninătatea și profunda sa putere și forță de pătrundere la esențe: „Eminescu cuprinde nu doar sfera pământească, nu cea cerească, dar sfera extraterestră. Nu cred că avem multe personalități care merită să reprezinte cultura națională, dar Eminescu este tot și toate", Este aceasta o întâlnire miraculoasă peste veacuri dintre „un pictor al luminii”, cum îl nume Tudor Vianu pe Eminescu, și un muzician al luminii., Eugen Doga, în spațiul rarefiat al valorilor universalității.

---

[16] Eugen Doga. „Dialogurile dragostei.Arii și romanțe pe versurile lui Eminescu”, II. Chișinău, Cartier, 2017.

[17]Există un ciclu de trei cântece scrise de unul dintre cei mai apreciați compozitori americani contemporani, Dan Welcher, pe versuri de Eminescu, în limba română

Beatrice Silvia SORESCU

Marian Barbu, scriitorul total

Marian Barbu este un scriitor total, având în vedere faptul că a abordat, de-a lungul vieții, mai multe genuri și specii literare. Prozator, critic și istoric literar, eseist și nu în ultimul rând, poet, Marian Barbu a înnobilat, prin scrierile sale, literatura română, înscriindu-se astfel în seria marilor scriitori ai timpurilor noastre. A fost și un adevărat reper în lumea învățământului românesc, fiind profesor de limba și literatura română la unul dintre cele mai prestigioase Colegii din Craiova, și anume Frați Buzești, îndrumând multe generații de elevi, unii fiind, astăzi, nume cunoscute în literatura română.

Aceste „respirații epice”, așa cum le denumește însuși autorul cărții În Zigzag cu viața mea, sunt, de fapt, încă o dovadă vie că Marian Barbu este un îndrăgostit pe vecie de cuvânt. El i-a fost prieten o viață, a locuit în mijlocul lor, a cuvintelor, pe care a știut să le încoroneze frumos.

Volumul de față, de fapt al treilea, din În Zigzag cu viața mea, este un volum de flash-uri, scrise nu numai pentru a-și odihni memoria, cum singur mărturisește, ci pentru că Marian Barbu nu are astâmpăr, face ce face, promite că nu mai scrie, și ne surprinde din nou, cu câte o carte. Ea nu este „o carte mică, o cărticică de buzunar”, cum spunea Tudor Arghezi, ci una ce conține circa 640 de pagini.

Cartea este scrisă la Chicago, în America, în perioada pandemiei, care l-a prins acolo și, pentru a-și găsi liniștea, la mii de kilometri de casă, s-a apucat să scrie despre tot și despre toate, aducând sub privirile noastre, amintiri din anii de tinerețe, de studii, anii de facultate sau de doctorat, amintind nume de colegi despre care se leagă câte ceva sau ne plimbă prin întreaga literatură română sau universală. Aduce în memoria noastră nume de scriitori, precum: Marin Sorescu, prezentând amintiri legate de ziua de înmormântare a scriitorului, precizând că despre vestea morții acestuia a auzit de la un prieten bun, Dumitru Velea. Vorbește de Zilele MacedonsKi, 2019, unde au participat personalități de seamă din întreaga țară, despre Blaga, Vianu, Alecsandri etc.

Vorbește despre familie, copii, nepoți, despre America, despre lucruri cotidiene de acolo și de acasă.

Uneori admiră cerul cu măreția lui aducându-și astfel aminte de creațiile unor mari poeți, cum ar fi Eminescu , poezia „La steaua”. Scrie despre lucruri simple, firești, dar pline de frumos, cum ar fi zborul acela scurt, fâșâitor, de sticleți așezați pe câteva tufe de cimbru, în grădina americană a copiilor, pe care îi vede mult mai lacomi decât cei din Crișului, 10. De asemenea, scoate la iveală puiul de arțar, răzlețit de frații săi, plantat în grădina de la Chicago.

Trece cu ușurință de la lucrurile simple, la unele serioase, dar ce este important este felul în care știe să detalieze, folosește, deci, cu mare artă, tehnica detaliului, pe care îl presară cu atâta farmec, sub ochii cititorului.

Vorbește despre clima din America, de ploile năpraznice, de dorul de România și de neputința de a ajunge acasă cât mai repede. Nu este omisă nici Ziua Națională a României, nici anumite figuri politice din țară.Trece apoi la Alegerile din USA, alegeri așteptate de întreaga lume a globului și vorbește de însemnătatea acestora.

Izolat în America de Nord, sub custodia fiicei sale , Simona, admiră, în peregrinările sale medicale, pădurile care înconjoară locuința, natura fiind, de fapt, încă un element salvator al ființei sale.

Are și zile mai proaste, dar își dă seama repede că destinderea vine tot de la Domnia-Sa, atunci când evadează din cotidian și intră pe poarta desferecată a istoriei literare.

Doamna Sa, așa cum o respectă, de o viață, pe soție, și care i-a stat mereu alături în această peregrinare în lumea cuvintelor, a cărților, și i-a fost un real sprijin, este prezentă în flech-urile sale, dându-i, de data aceasta, și câte o veste proastă, și anume că englezii au închis toate granițele, interzicând astfel zborurile avioanelor să mai intre în țară.

Gândul, însă, iar i se întoarce în patria mamă, la platformele de piatră din munții de pe Valea Cernei, la oamenii care încă le mai populează.

Vorbește despre sculpturile masive lustruite și polizate ale sculptorului american de origine română, Marcel Guguianu, sau despre alte personalități din lumea artei, cum ar fi Gheorghe Zamfir.

Marian Barbu este de o exigență covârșitoare atunci când scrie, obișnuind să lectureze de trei, patru, chiar cinci ori tot ce a scris și dacă ceva nu-i convine, aruncă la coș fără drept de apel.

Domnia-Sa nu rostește cuvinte, ci le scrie, le formulează doar după ce are idei, apoi le îmbracă frumos sub imperiul inspirației.

Dumitru Micu avea perfectă dreptate când afirma că ,,Marian Barbu transformă tot ce știe, tot ce trăiește, în litere, așa cum regele Midas preschimba în aur tot ce atingea. Scrisul este pentru Marian Barbu, mod de existență.

Îl văd pe Bogdan, fiul plecat atât de departe și care a venit tocmai pentru a fi azi alături de tatăl său, o văd, cu ochii minții, pe Simona, fiica stabilită la Chicago, și care se află în direct, ascultând prin telefon de la fratele său, evenimentul, și îmi vin în minte versurile lui Tudor Arghezi, din poezia Testament: ,, Nu-ți voi lăsa drept bunuri după moarte, Decât un nume adunat pe-o carte”. Sunt foarte multe cărți scrise cu sufletul, pe care Marian Barbu le lasă drept moștenire, nu numai copiilor și nepoților săi, ci și întregului popor român , ele fiind o adevărată mărturie a existenței sale, fiind istorii etapizate ale acestui popor.

Așadar, Marian Barbu rămâne o personalitate de seamă a culturii românești, un adevărat reper cultural, care a știut, cu demnitate , să înnobileze cuvântul și să-i dea sens.

Vasilica GRIGORAȘ

Ben Todică -
alpinist al devenirii și desăvârșirii

„Să fim sinceri și să spunem adevărul până la capăt”.
(Ben Todică)

Într-un proiect al Bibliotecii Județene „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui din anul 2008, ne-am propus identificarea confraților români cu rădăcini moldave (vasluiene), personalități marcante ale culturii, artei, literaturii și spiritualității, purtători de cuvânt ai neamului românesc pe toate meridianele globului. Pentru identificarea acestora, una dintre modalități a fost corespondența via e-mail cu diferite persoane deja cunoscute și cu diverse instituţii ale românilor din străinătate, printre care ambasadele și consulatele românești. Ca răspuns al solicitării noastre, iată ce răspuns am primit din îndepărtata Australie: *„Stimată Doamnă, Vă mulţumesc pentru mesaj. Vă asigur că l-am retransmis către toate persoanele de origine română aflate în baza noastră de date, cu rugămintea de a fi făcut cunoscut de către toţi cei care ar putea fi interesaţi.*

Va urez mult succes în proiectul dumneavoastră.
Cu cele mai bune urări, Marius Dragolea
Consul General al României la Sydney”

Nu mică ne-a fost bucuria atunci când am primit primul mesaj de la unul dintre vasluienii noștri: *„Dragă doamnă Vasilica Grigoraş, Mă simt onorat pentru propunere, mă simt un om obişnuit ca să mi se dea o astfel de onoare lângă mari OAMENI ai neamului, dar dumneavoastră și domnul director al Bibliotecii, prof. Voicu Gelu Bichineţ ştiţi cel mai bine ce aveţi în minte cu acest plan - SUNT MULTE VALORI TĂCUTE, ÎN MOLDOVA! Vă ataşez datele mele personale în limba engleză (cred că sunt uşor de înţeles. Nu am făcut CV-ul în limba română pentru că nu a fost nevoie până acum). Încerc să caut o fotografie mai pe placul cerinţei dumneavoastră dar nu e uşor pentru că fotografii, tip „Portofoliu”, nu am.*

Dacă mai doriţi şi alte informaţii, nu ezitaţi!
Numai bine, Ben (Benoni) Todică [Australia]”

Încântați de veste, l-am contactat imediat, și astfel am închegat o frumoasă și durabilă prietenie, timp în care Ben Todică a cunoscut și a ținut legătura cu multe persoane, personalități din municipiul și județul nostru.

Viața omului, în general, a emigrantului, în special, nu poate fi trăită și nici explicată decât de propria persoană. Această afirmație este o axiomă. Cu atât mai mult și mai bine o fac cei cu har și înclinații spre exprimări culturale, artistice, literare... Sinceri cu ei înșiși și cu ceilalți

își deschid sufletul și se „mărturisesc” public prin ceea ce scriu și realizează prin toate fațele culturii și artei pe care le-au îmbrățișat. Consultând cu atenție asemenea surse, vom găsi argumente personale solide pentru a susține afirmația de mai sus. Așa se explică și faptul că oriunde s-a aflat, Ben Todică a trăit, simțit, gândit și s-a exprimat românește.

Cine este Ben (Benoni) TODICĂ? Este românul-australian născut pe 23 noiembrie 1952 în satul Iezer, comuna Puiești, județul Vaslui, care la vârsta fragedă de 3-4 anișori a plecat împreună cu părinţii (Aurica și Gheorghe) în Banat. Acolo a petrecut o copilărie care a rămas pururea verde în inima sa, a urmat cursurile primare din Ciudanoviţa, Școala profesională UCMMA din Bocşa, apoi Liceul de matematică din Oraviţa. În această perioadă și-a descoperit pasiunea pentru film, (realizând câteva filme, unele premiate) și i se dezvoltă gustul pentru teatru, jucând în echipe de amatori, stimulat şi de faptul că pe scena teatrului din Oraviţa a păşit cândva şi Mihai Eminescu. Urmează cursuri și seminarii căpătând abilități și competențe de operare echipament de filmat şi fotografic, echipament de înregistrare şi editare sunet, procesare film și gramatica limbajului de film.

În anul 1979 emigrează în Australia. Aici îşi continuă pregătirea teoretică şi practică. A urmat mai multe școli, cursuri, universități prin care a acumulat cunoștințe temeinice și deprinderi în diferite domenii, cum ar fi: regie, management, legislatie, documentare, media, inginerie de sunet, utilizarea echipamentelor de studio, producție de film etc.

În întreaga sa viață a îmbrățișat mai multe profesii, a practicat mai multe îndeletniciri: artist independent (cineast, regizor, producător TV, broadcaster, inginer de sunet, etc.); scriitor, editor, fotograf, jurnalist, artist. Harnic și priceput a îmbrățișat și profesii existenţiale: sudor, electronist, director de cinematograf, mecanic maşinist maşini extracţie, operator TV etc. Are și mai multe hobby-uri: electronică, fotografie, muzică, tenis şi plimbare prin natură.

În vâltoarea unei vieți pline de solicitări, Ben Todică s-a raportat permanent la România, la istoria și spiritualitatea neamului. Printr-un „triumvirat” în sensul de înțelegere proprie a ipostazelor personalității sale (cineast, ziarist și scriitor) cu scopul exprimării și impunerii pe arena artei, literaturii și jurnalismului a devenit în timp un „alpinist al devenirii și desăvârșirii”. A învățat să urce continuu pe drumul, de cele mai multe ori abrupt, al cunoașterii și creației, a escaladat înălțimi demne de admirat asemenea unui campion.

Pasionat de film din copilărie, a realizat în timp peste 300 de filme de lung și scurt metraj, nenumărate videoclipuri. Într-o zi toridă de vară (23 iulie 2015), un număr însemnat de iubitori de artă și frumos din Bârlad, Huși, Negrești și Vaslui au venit la Vaslui pentru a viziona filmul *„Drumul Nostru”*, realizat de Ben Todică. A fost posibil acest lucru într-un duplex Vaslui-Melbourne, România-Australia, invitat de onoare fiind Ben Todică. Vizionarea filmului a fost o adevărată încântare pentru public, întrucât, tehnic vorbind, filmul este o îmbinare fericită între călătoria în România, străbătând cu emoție și uimire drumuri cunoscute și bătătorite cândva și pasaje filmate de cineast în perioada când locuia în Ciudanovița și lucra la mină. Este un film muzical și impresionează prin alternanța în timp a imaginilor. Reprezintă o întâlnire de suflet cu prima iubire (locurile copilăriei), este un cântec de leagăn, o mângâiere. Secvențele din film sunt asemenea unor coarde de instrument, pe care auzindu-le inima vibrează la maximum, emoțiile clocotesc.

Din anul 1993, pe lângă un loc de muncă stabil, a lucrat o perioadă îndelungată ca inginer de sunet, producător, crainic la postul de radio etnic, cunoscut şi ca 3 ZZZ, 92.3 FM. O muncă pe bază de voluntariat într-o activitate de teren, călătorii, filmare, producere de interviuri pe diverse subiecte în Melbourne. Ben Todică este și-un neobosit colaborator la Radio România Cultural și alte posturi de radio din România, este un consecvent colaborator la ziarele și revistele românești din țară și ale românilor din întreaga lume. Un an mai târziu

are bucuria de a fi producător/regizor ARCTV CH31, Televiziunea comunităţii româneşti, Melbourne, Victoria. O activitate tot pe bază de voluntariat, care se desfăşoară pe segmentele: filmarea, producerea şi regizarea programului săptămânal de o oră, producerea programului de reclame în funcţie de cerinţele sponsorilor, călătorii şi întâlniri pentru documentare, interviuri pentru programele TV în diverse locaţii din Australia. În anul 2004, la Festivalul naţional al posturilor TV comunitare, programul românesc realizat de Ben Todică s-a clasat între primele cinci emisiuni, ca Best Arts Program, din totalul celor 506, câte s-au înscris în competiţie. Din 2006 este membru în Consiliul de regizori la TV 31 Melbourne, Australia.

Încă de când trăia în România, Ben Todică a iubit statornic și cu ardoare literatura. A participat la cenacluri, concursuri şi seri de poezie, lansări de carte și întâlniri cu reputaţi scriitori şi poeţi din diferite colţuri ale lumii, conferințe și recitaluri de poeme, schimburi de idei și impresii. Descoperindu-i talentul literar, scriitorul Artur Silvestri îl îndeamnă să scrie, asigurându-l de încrederea și susținerea sa. La Melbourne urmează, timp de trei ani, cursuri de Creative Writing şi de editor (de film) profesionist, la Monash University, Open Chanel şi Australian and Television School din Melbourne. Cursul de Creative Writing îi trezeşte gustul pentru scris.

Venind din sfera jurnalismului, în scris a îmbrățișat arta interviului și eseistica. În această idee se înscrie și publicarea unor cărți de-a lungul timpului: **În două lumi**, Timișoara, Editura Atticea, 2009; Roman, Editura Mușatinia, 2012; **Între două lumi**, Târgoviște, Editura Singur, 2011; ed. a 3-a la Roman, Editura Mușatinia, 2012; **Cu brațele aripi,** Iași, Editura PIM, 2020; **Căutând după mere**, Un dialog amical cu Pavel Rătundeanu-Ferghete, vol. I, Craiova, SITECH, 2018; **Căutând după mere**, Un dialog amical cu Pavel Rătundeanu-Ferghete, vol. II, Craiova, SITECH, 2022.

În paginile cărților sale transpare smerenia, modestia și demnitatea românului. Autorul, nu numai că apreciază și promovează adevăratele valori, dar sesizează și minusurile oamenilor și ceea ce se întâmplă nefiresc în țară și în lume. Ben Todică iubește oamenii, nu are nimic cu nimeni, ci cu faptele unora care nu au respect și iubire față de semeni, țară și neam. Se revoltă față de nedreptate, rea voință și, mai ales, necredință. În discursul său literar adoptă o gamă largă de atitudini: sobrietate, gravitate, îngăduință, [illegible]iune, încurajare…

[illegible]ele două cărți publicate au fost lansate și la [illegible]ca Județeană din Vaslui în activități duplex. [illegible]itul unei întâlniri, autorul afirma: *„Am simțit [illegible]oste milenară izvorâtă ca un poem din [illegible]uile culturii neamului nostru, rod al istoriei [illegible]ești. Orânduirile trec, însă noi rămânem în [illegible] noastră și vom dăinui precum păsările din [illegible]erului așa cum ne-a dorit-o Marele Voievod [illegible]energizați de Eternul Eminescu.”* Ce mărturie [illegible]ătoare a românismului din sufletul lui Ben [illegible]oate fi mai frumoasă decât aceasta?

[illegible]le lui Ben Todică nu se uzează din cauza tr[illegible]ă morală despre care se vorbește în lumea că[illegible]aniera de tratare a subiectelor abordate vor rămâne valabile și demne de urmat acum și de generațiile viitoare.

Măreția sufletului său și valoarea operei sale au fost recunoscute de românii din țară și din diaspora. În anul 2012, un grup important de personalități culturale, artistice, literare,

spirituale, dar și prieteni din copilărie și din întreaga viață au colaborat la alcătuirea și apariția unui volum aniversar la împlinirea vârstei de 60 de ani **„BEN TODICĂ - Ambasador onorific al românismului”**, Roman, Editura Mușatinia. M-am bucurat și simțit onorată să fiu coordonator al resurselor cărții.

În anul 2022, cu ocazia împlinirii unei noi vârste rotunde (70 ani), a apărut volumul de autor **„Din ABIS în DIVIN și invers”**, Iași, Editura PIM, cu o prefață pertinentă și deosebit de elaborată, intitulată „**GLASUL UNUIA CARE PREDICĂ ÎN PUSTIU?”**, semnată de remarcabilul om de cultură, prof. univ. dr. docent Nicolae Mătcaș, lingvist, cercetător științific, publicist, poet, ministrul Științei și Învățământului din Republica Moldova în perioada 1990-1994.

Ben Todică este un consecvent căutător și descoperitor, iar ceea ce a aflat, învățat și creat a oferit cu dragoste și altruism semenilor. Scriitorul indianist George Anca îl numește pe bună dreptate „SISIF CULEGĂTOR”, iar prof. dr. Petre Iosub afirmă: *„Iubind cu patimă tot ceea ce este curat și frumos în viață, Ben Todică – creatorul se dăruiește total oamenilor, considerându-și astfel existența, prin cărți și filme, pentru a oferi și celor din viitor un exemplu de demnitate și bună purtare.”*

În primul său volum publicat, B. Todică afirmă: *„Demnitatea și identitatea sunt valorile supreme ale omului, oriunde s-ar afla. Acestea dau sens și rost vieții, ne dau dragostea pentru comunitatea în care trăim.”* Însă, cel mai important lucru pentru autor este ca în căutările și aflările, demersurile și împlinirile ori eșecurile noastre *„să fim sinceri și să spunem adevărul până la capăt”*. Acest îndemn i-a fost far călăzitor și temelie ziditoare vieții și întregii sale activități. Acest mesaj mobilizator a fost transmis permanent prin cărțile sale, dar a ajuns la un apogeu în recenta carte apărută. Explicația este simplă. În ultimii ani societatea umană se află într-o degringoladă accentuată, natura umană se sălbăticește, oamenii devin fiare care distrug cu bună știință creația Domnului – viața omului, natura… Eseistul Ben Todică numește, cataloghează această stare de lucruri, situație ca fiind o oscilație brutală, periculoasă, trecere irațională… **„Din Abis în Divin și invers”**. Un titlu exprem de sugestiv pentru vremurile noastre. Dacă totul este creat de DUMNEZEU prin CUVÂNT în LUMINĂ, viața omenirii și a planetei ar trebui să fie minunată, superbă, admirabilă, încântătoare…, însă prin intervenția nesăbuită, nechibzuită a omului ne adâncim în prăpastie, în genune. În această grea misiune, *„Nu, scriitorul și polemistul-maestru Ben Todică nu predică în pustiu. Nici măcar la marginea pământului. El se află în vâltoarea evenimentelor reale sau improvizate pentru a avea cu ce (și cu cine) polemiza, ba chiar în epicentrul lor. Și nu e deloc singur. Are, prin diseminarea eseurilor sale prin revistele din țară și din lume care apar în format scris sau online, zeci, sute, mii de cititori și susținători. Are și tovarăși de crez, de credință și de scris tăios…”. (Nicolae Mătcaș)*

Mulțumim cineastului, jurnalistului și scriitorului Ben Todică, model de spirit multicultural, pentru prietenia de care dă permanent dovadă, pentru încrederea cu care ne onorează prin colaborarea pe plan literar, editorial și cultural, pentru promovarea Vasluiului, Moldovei, Banatului și României, a personalităților și instituțiilor acestora, pentru susținerea multor proiecte, pentru cărțile oferite bibliotecilor din țară, Republica Moldova și Ucraina. Lista de mulțumiri este cu mult mai lungă, însă mă opresc aici, urându-i vasluianului-bănățean, românului-australian, Ben Todică,

La mulți ani, frumoși, buni și rodnici alături de cei dragi!

23 noiembrie 2022,

Constantin TRANDAFIR

Ion Creangă şi „fiinţa erotică” a literaturii

Încă mai răsar controverse cu privire la data naşterii lui Creangă. El a încurcat lucrurile aşa de tare că nu le mai pot descurca nici acribia crengologilor. Tot el a venit s-o descurce cu decizia că 1 martie 1837 este data exactă. Dar după atâtea amăgiri cine să-l mai creadă? S-a îndătinat întâia zi a primăverii, căreia îi corespunde ultima zi a anului 1889 când povestitorul se stingea din viaţă. Simbologii au sursă mănoase de sugestii ascunse. Personal, mă gândesc la ce poate evoca răspântia. Cică intersecţiile, un fel de cruce devin un soi de centru al lumii, locuri epifanice bântuite de spirite etc. Pentru tema noastră să alegem dintre toate semnificaţiile răscrucii pe aceea generală de trecere de la o lume la alta, de la o viaţă la alta, şi pe aceea mai specială de topos al fecundităţii. Iar din ideea de fertilitate reţinem conotaţia stării erotice a fiinţei umane. În această privinţă, opera lui Creangă este o sursă dintre cele mai grăitoare. Scăpaţi de cenzură, către acest capitol au năvălit în vremea din urmă exegeţii, cineva chiar cu o cărţulie mai „pe uliţa mare” . Excepţia bună: Eugen Simion. Textul de mai jos este anterior acestor dezinhibări în deplină libertate, unele, cum spun, fără nici un fel de restricţie.

*

Dacă o luăm mai pe ocolite, vedem că soarta erosului în literatură a preocupat dintotdeauna practica şi teoria scrisului. Totuşi, aceasta din urmă e destul de restrânsă în vechime (dacă ar fi să ne gândim numai la *Mitul Diotimei* şi la *Phaidros* de Platon), mai extinsă în timpurile moderne (dacă ar fi să amintim doar pe Emil Durkheim, Sigmund Freud şi mai ales pe Denis de Rougemont cu *Iubirea şi Occidentul* şi *Les mythes de l'amour*). Pentru gânditorul elveţian, cel mai faimos în materie, invazia eroticului în secolul al XX-lea a determinat cea de-a treia revoluţie psihică: „repunerea în discuţie a iubirii - întreaga iubire: sexuală sau pasională, normală sau aberantă, matrimonială sau spirituală”. Nu spunea Rimbaud că „iubirea trebuie reinventată” în funcţie de această devenire psihică? Psihanaliza freudiană va ajunge până acolo încât să facă din libido resortul existenţial de căpătâi. Tema este, într-adevăr, una dintre acelea despre care merită a se medita toată viaţa. Şi au făcut-o mulţi oameni cu mintea luminată, între care şi Mircea Eliade, iar la noi, în perioada interbelică, devenise subiect obsedant, îndeosebi pentru scriitorii adepţi ai filosofiei „neliniştii” şi „aventurii”, ai literaturii „experienţelor”. Sensul ascetic al iubirii imprimat în creştinism căpătase de mult un alt curs; eticismul îi luase locul cu moştenirea monoidă a lui Tristan şi cu extrovertirea dionisiacă a lui Don Juan. Nu e cazul să intru în amănunte. Nici pe traseul canonic al convertirii erosului în obsesie a puterii („dragostea şi revoluţia”!). Tentativele „optzeciştilor” noştri de a detabuiza erosul au fost anemice sau au lipsit cu desăvârşire.

Între provocările literaturii postcomuniste de la noi, se face mare vâlvă cu erotismul; un erotism „nou”, cum n-a mai fost vreodată, „dragoste în vremuri de sex”, când „cererea (de sex) depăşeşte oferta, în realitate”. (Al. Muşina). E drept că, zice poetul numit aici, nu interesează „futadorii postrurali sau de mahala, nici măcar exhibiţioniştii de tot felul”, ci „cum mai este posibil (şi cum s-a metamorfozat) acel sentiment pe care-l credeam etern şi care nu este, zic unii, decât o *creaţie culturală* (literară) a europenilor din mileniul trecut (trubadurii, Dante şi compania)". Dispărând interdicţia impusă de morala pudibondă şi de puterea politică, abordarea

teoretică şi practică a unei arii existenţiale potrivite cu noua mentalitate a devenit posibilă. Imperativul lui Rimbaud, de odinioară, se reactualizează în funcţie de acest actual mod de a fi şi de a gândi. Aşa se face că erosul în libertate, intrat furtunos pe mâna diletanţilor, a devenit fantoşa obscenităţii. Piaţa literară a început să fie invadată de „pornografie". Pornografia & erotismul preocupă mult la ora actuală pe scriitori, în dorinţa de a disocia între cele două conotaţii şi a reîntemeia un limbaj erotic în sensul cel mai potrivit al cuvântului (Numai în ultima vreme, aprinse dezbateri în această chestiune s-au stârnit în revistele *Familia, Revista Nouă, Pro Saeculum, Paradigma, Cultura*). Mai e necesară o precizare esenţială: plăsmuirea noului limbaj erotic nu trebuie să rupă orice legătură cu tradiţia libertăţii *ludice*, în care „indecenţele", „impudorile", „echivocurile" n-aveau culoarea trivialităţii vomitive, ci farmecul spontaneităţii, sincerităţii omeneşti şi, neapărat, realizare artistică. Din literatura noastră, a fost dat ca exemplu de urmat B. P. Hasdeu cu *Duduca Mamuca (Micuţa)*. „Model" poate fi, de bună seamă, şi Ion Creangă, nu neapărat cu ale sale „corozive" compuse pentru grupuri restrânse.

*

„În realismul grotesc - scrie Bahtin - elementul material-corporal este profund *pozitiv,* el nu apare aici într-o formă particulară, egoistă, şi nici separat de celelalte sfere ale vieţii, ci ca un principiu *universal,* reprezentând *întregul popor*. Ca atare, se află într-un raport de opoziţie cu tot ce e rupt de *rădăcinile materialist-corporale ale lumii,* cu tot ce e *izolat şi închis în sine* cu orice realitate abstractă, cu orice *pretenţii de semnificaţie* detaşată şi independentă de *materie,* de *pământ* şi de *trup* (*François Rabelais şi cultura populară în Evul Mediu şi în Renaştere*). În virtutea acestei optici, „degradările" sunt firesti, n-au o semnificaţie negativă, în schimb se bizuie pe o nelipsită ambivalenţă. „Susul" şi „josul", continuă Bahtin, au în realismul grotesc o semnificaţie strict topografică, susul semnificând cerul, iar josul - pământul; sub aspect corporal, echivalentul în mic al cosmosului, susul constituie capul, iar josul - organele de reproducere, abdomenul şi dosul. Obiecţii acestui punct de vedere se pot face numai dacă ne situăm în afara şi împotriva „culturii" populare şi, automat, în interiorul unei „culturi" de castă, elitiste, oficiale, limitative. Adoptând acest traseu al înţelegerii, ne explicăm spiritul intim al operei lui Creangă, aflat în relaţie strânsă cu „matricea" lui, spiritul popular.

Corporalul îşi reclamă drepturile mai ales sub aspectul erosului. Era de aşteptat, „trupul ancestral al poporului" îşi manifestă neostoita vitalitate prin seria indecenţelor sexuale, negreşit de obârşie populară, în diverse variante de la ambiguităţile subtil disimulate, la gluma impudică, necuviinţa frustă.

Subconştientă şi premonitorie pentru Nică se arată a fi experienţa cu pupăza din tei, un fel de alegorie iniţiatică. Pupăza îl intrigă cu „pupatul" ei dis-dimineaţă şi se decide s-o „prindă". O „găbuieşte", se sperie de creasta ei cea rotată, îi dă drumul în scorbură, iar bagă mâna, dar n-o mai găseşte: „pun urechea la gura scorburei şi aud ceva zbătătându-se înăuntru"; „bag mâna şi scot pupăza vlăguită de atâta zbucium". Aluziile la acest orizont prepuberal abundă şi se pot psihanaliza, dar, mai curând, interpreta din punctul de vedere al structurilor antropologice... Nici vorbă, lui Nică începe „a-i mirosi a catrinţă". Smărăndiţa popii îl tulbură încă de când era „prizărit şi ruşinos şi de umbra mea"; „şi cum sfârâia fusul roţii, aşa-mi sfârâia inima-n mine de dragostea Măriucăi"; „Povestea cântecului: *„Fă-mă, Doamne, val de tei / Şi m-aruncă-ntre femei!"*; „se ridicase câteva fete frumuşele în sat la noi şi începuse a mă scormoli şi pe mine la inimă..." Asistă cu tot sufletul la întâlnirea flăcăilor şi fetelor „în Cierul Cucului, unde era bateliştea", momentul, spun folcloriştii, al preîmperecherii: „Iar în sărbători, o luam hăbăuca prin cele sate, pe unde ştiam că se fac hori. În Rădăşeni, sat mare, frumos şi bogat, am jucat la trei jocuri într-o singură zi; unul de flăcăi tomnatici, la care venise fetele cele mai tinere; altul de flăcăi tineri, la care veneau fetele cele mai stătute; iar al treilea de copilandri, la care venea cine poftea... Flăcăii abia se legănau în joc, şi hora se învârtea foarte încet. Fetele nu aşteptau rugate, ca pe aiurea, ci fiecare desprindea mâinile a doi flăcăi, unde-i venea la socoteală, spunea bună ziua! şi urma jocul înainte". E, cum se observă, un ritual al întâlnirii şi al legăturilor prenupţiale.

Visul lui Nică e să devină călugăr, pentru că „fără să vreu, aflasem şi eu, păcătosul, câte ceva din tainele călugăreşti... umblând vara cu băieţii după... bureţi prin părţile acelea, unde prinsesem gust de călugărie... Ştii, ca omul prins de evlavie"; „Ş-apoi atunci... pune-ţi, cuvioase Ilarie, plosca cu rachiu la şold, icrişoare moi cât se poate de multe şi altceva de gustare în buzunările dulamei, pistoale la brâu, pe sub rasă, comănacul pe-o ureche şi cu *sabia Duhului* în mână şi pletele în vânt, ia-o la papuc, peste «Piciorul rău», spre «Cărarea afurisită» dintre Secu şi Agapia din Deal, unde toată vara se aude cântând: *Ici în vale, la pârău, / Mieluşa lui Dumnezeu!* Iar câte un glas răspunde: *Hop şi eu de la Durău, / Berbecul lui Dumnezeu!...*" Căci, ştie el, călugăriţele sunt doritoare de cele lumeşti („lâna asta ne mănâncă, păcatele noastre"). Desfătări decameronice au loc la „monastirile de maice" cu cătanele care merg acolo „cu săbiile scoase". Nică îl lasă pe Trăsnea să se chinuie cu gramatica şi merge la copila popei de la Folticenii-Vechi s-o „mângâie", că n-avea mamă: „Şi, lăsându-l, m-am dus şi eu în ciudă la fata popei, am găsit-o singură-singurică şi m-am jucat cu dânsa în ticnă pănă-ndeseară."

*

Lumea *Amintirilor* şi lumea *Poveştilor* colcăie de erotism, într-un limbaj de o rară expresivitate. Despre infidelitatea femeii, temă tot de origine populară, referinţele sunt multiple. Luca Moşneagu, harabagiul, „însurăţel de-al doilea", nu uită să-i atragă atenţia tinerei sale soţii, când pleacă de-acasă, la drum lung: „«Olimbiadă, ie sama bine de borta ceea!». Căci nişte porci, spărgând gardul într-un loc, se înnădise în grădina lui la păpuşoi". E de la sine înţeles că tema „coarnelor" e carnavalescă, boccaccescă ori rabelaisiană, şi că ea face parte din seria indecenţelor cu semnificaţie pozitivă, atunci când soţul, bătrân sau din alte motive, nu mai e capabil de procreaţie. Aşa se întâmplă şi cu crâşmăriţa, fata vornicului din Rădăşeni. La crâşma ei „mai multă lume se adună de dragostea crâşmăriţei decât de dorul vinului"; „căci era şi frumoasă, bat-o hazul s-o bată! Ş-apoi, măritată de curând după un vădăoiu bătrân ş-un «lă-mă, mamă», cum e mai bine de tras la om în gazdă". Malca, proaspătă soţie, se lasă cu uşurinţă sedusă, ba chiar nu şovăie să-l provoace pe bărbatul străin, pentru că soţul ei e tot un „pămpălău". Catrina din „coroziva" *Povestea lui Ionică cel prost* „se joacă" chiar sub ochii soţului său cu Ionică, nătărău dar cu virilitate exacerbată. Asemenea lui Panurge, Ipate doreşte să se însoare, însă nu se hotărăşte de teama „coarnelor": „Se vede lucru că aşa e făcut omul, să nu fie singur. De multe ori i-a venit flăcăului în cap să se însoare, dar când îşi aduce aminte uneori de câte i-au spus că au pătimit unii şi alţii de la femeile lor, se lua pe gânduri şi amâna, din zi în zi şi de joi pană mai apoi, această poznaşă trebuşoară şi gingaşă în multe privinţi, după cum o numea el, gândindu-se mereu la multe de toate... Unii zic aşa, că femeia-i sac fără fund. Ce-a mai fi şi asta?". Curtezanul rural nimereşte numai peste „fete" date dracului şi chiar şi cea „bună mehenghe" cu care se însoară e gata să-l înşele, dar se culcă chiar cu el, nerecunoscându-l.

Aluziile erotico-sexuale se strecoară şi în cele mai „nevinovate" scene. Fata de împărat din *Povestea Porcului*, cam „nepricepută", minte uşoară, e dusă la Mănăstirea-de-Tămâie de un ciocârlan şchiop, bun cunoscător al locului: „pe-acolo m-a purtat dorul, de mi-am frânt piciorul": „Şi când ciocârlanul pe jos, când drumeaţa pe sus, când ea pe jos, când el pe sus. Şi când biata drumeaţă nu mai putea nici pe sus, nici pe jos, atunci îndată ciocârlanul o luă pe aripioarele sale şi o ducea". Apropourile sunt şi mai transparente în episodul prinderii „farmazoanei", fiica împăratului Roş, transformată în „păsărică": „Păsărilă atunci se lăţeşte o dată, începe a bojbăi prin toate buruienile", apoi „se înalţă puţin şi începe a cotrobăi pe după stânci"; „Atunci Păsărilă se deşiră o dată şi se înalţă până la lună. Apoi cuprinzând luna în braţe, găbuieşte păsărica, mi ţi-o înşfacă de coadă şi cât pe ce să-i sucească gâtul". Sublimitatea echivocului e atinsă în *Moş Nichifor Coţcariul*, splendidă strategie a seducerii, care l-a alertat pe însuşi Maiorescu, când a fost vorba ca povestirea să fie publicată în *Convorbiri literare*. Şăgalnicul Nichifor, ducând-o cu căruţa pe „giupâneşica" Malca din Târgul-Neamţului la Peatră, face aşa fel încât să i se strice mijlocul de locomoţie chiar în inima pădurii, unde înnoptează. O sperie pe „giupâneşică", ba cu poveşti de jafuri şi omoruri petrecute aici, în codru, ba cu un lup care vine spre ei: „Atunci biata Malcă, de frică, s-a încleştat de gâtul lui moş Nichifor şi s-a lipit de dânsul ca lipitoarea". Scena se repetă, cu replica bărbatului: „ - Ce-i tânăr, tot tânăr; îţi vine a te juca, giupâneşică, aşa-i? şi, după cum văd, ai noroc că eu îmi ţin firea, nu mă prea tem de lup; dar să fie altul în locul meu...". Trucul continuă cu exprimarea nemulţumirii harabagiului faţă de nevastă-sa, „mucegaiul de babă", cu lauda tinerei femei de alături („eşti voinică; aşa mi-e drag să fie omul, fătat, nu ouat"), cu invocarea privighetorilor: „Tă-vă pustia, privighetori, să vă bată, că ştiu că vă drăgostiţi bine". Când să aţipească Malca, moş Nichifor o clatină şi-i spune că el încalecă pe o iapă şi se duce acasă, să-şi aducă un „capăt şi securea" şi spre ziuă se întoarce. Nici vorbă, „giupâneşica" se dă jos din căruţă şi se aşează pe iarbă lângă căruţaş: „Şi ba unul una, ba altul alta, de la o vreme i-a furat somnul pe amândoi, şi-au dormit duşi"; „Şi când au ajuns acasă, era foarte vesel, încât nu ştia baba lui ce l-a găsit de-i aşa cu chef, cum nu mai fusese de multă vreme. După aceasta, tot la două-trei săptămâni, giupâneşica Malca venea în Neamţ la socri şi se întorcea acasă numai cu moş Nichifor, fără să se mai teamă de lup..."

*

Hotărât lucru, tradiţia populară nu este ostilă femeii. Nici suspectarea lui Creangă de misoginism nu se susţine. Sexualitatea este legată de josul material-corporal, regenerator. Pe de altă parte, „desfrâurile" se instituie ca un revers, pozitiv, al propovăduirii idealului ascetic, dar sensul cel mai specific omenesc este cel al regenerării şi perpetuării speciei. Lumea tânără se află într-o permanentă ebuliţie prenupţială, ca în *Serile din cătunul de lângă Dikanka* de Gogol: „V-am spus că satul acela era plin de flăcăi. Negreşit că unde-s flăcăi mulţi, fete sunt şi mai multe; aşa-i de când lumea; şi tinere şi bătrâne, şi frumoase şi slute, şi bogate şi sărace, şi harnice şi leneşe - de toată mâna. Şi bietele fete, cum îs ele, îşi aşteptau şi ele ceasul de măritiş, cum îşi aşteaptă porcul ziua de Ignat... Vorba ceea: «Joi, ţapule, joi, la tine ici (arată la gâtul ţapului) şi la mine ici» (arată la chiperniţă). Şi apoi ştiţi că este o vorbă că: «tot paiul are umbra lui şi tot sacul îşi găseşte petecul»". Tragoii închipuiau, în antichitate, şi jocul, şi jertfa, iar Pan, zeul fertilităţii, se metamorfozează în ţap. De le

Jung, prin Durand, aflăm că între simbolurile falice se găseşte şi ţapul, în timp ce Mircea Eliade ne înştiinţează de „demonismul” animalului. *Povestea Poveştilor* îi implică în „sacrilegiu” şi pe Cei de Sus care întrebându-1 pe un ţăran ce seamănă, acesta în loc să spună "păpuşoi", dă un răspuns necuviincios, cu referire la "josul" corporal. Mântuitorul îi meneşte să răsară ceea ce a spus că seamănă şi aşa s-a şi întâmplat, produs care a avut mare trecere la „cucoane”. Modul detalierii fiziologice a aspectelor erotice este moştenire a antichităţii şi a „culturii populare”. Şi cu Boccaccio, Rabelais şi alţi mari scriitori ai lumii (dar nu cu veleitarii pornografi) se întâlneşte Creangă în cultul falic, al fecundităţii, în sugestiile referitoare le căsătorie, la principiul originar, la randamentul sexual. Productivitatea „culturii” din *Povestea Poveştilor* simbolizează însăşi bogăţia acestei lumi; „că după mine aista-i semn de belşug”, zice cocoana despre „marfa” ţăranului. „Eroizarea” funcţiilor corporale înlătură coloritul comun şi, de aceea, naturalist, şi glăsuieşte despre triumful omului corporal. Erotismul este de o *naturaleţe* care aparţine vieţii însăşi.

Ioan BABA

Un roman ce merită a fi citit:

„Insularii” de Catinca Agache

A trecut aproape neobservat un roman de debut târziu în proză al Catincăi Agache- *Insularii*. Şi asta nu pentru că n-ar fi meritat aplecarea noastră mai atentă asupra lui, ci pentru că nici autoarea, cu onestitatea care o caracterizează, nici mai ales editura care l-a publicat („Universitas” XXI,Iaşi) nu l-au făcut cunoscut în medii mai largi decât cele, probabil, apropiate, motiv pentru care este de negăsit în librării sau în bibliotecile din România. Deşi premiat în două rânduri la Saloanele de carte de la Chişinău şi Iaşi (respectiv, de către Uniunea Scriitorilor din R. Moldova, juriul ieşean) în anul în care a apărut, deşi achiziţionat de bibliotecile publice de dincolo de Prut, paradoxal el nu este de găsit în România. Prin filieră basarabeană mi-a parvenit şi mie şi pot spune că l-am citit pe nerăsuflate, cu toate că, iniţial, am gândit că nu-mi pot permite ca timp. Dar m-a intrigat titlul - *Insularii* - , oare ce-o vrea să spună cu asta mi-am zis, şi de aici a pornit aventura mea ca *lector in fabula*. Mărturisesc dintru început că m-a surprins la modul cel mai plăcut posibil. Ştiam despre autoare că are un doctorat în literatura română din zonele transfrontaliere şi că a publicat câteva cărţi, articole, despre scriitorii dinafara graniţelor actuale ale României, dar nu m-am gândit că ascunde calităţi narative autentice. De la editor am aflat, dorind să cumpăr volumul, că este, în fapt, un roman scris cu ani buni în urmă, perioada 1887-1889, şi că abia acum, încurajată de dânsul, a revenit asupra acestuia şi l-a publicat.

Scriitură aşadar de tinereţe-tinereţe, el denotă o maturitate de gândire ce depăşeşte cu mult vârsta la care a fost „copt” şi dat spre publicare. Spun asta pentru că, dincolo de story-ul său - asupra căruia revin imediat - , cartea pune în mişcare o multitudine de idei de mare profunzime şi înţelepciune într-o rostuire a frazei deosebit de elegantă şi modernă, proaspătă, plină de suspans, de mare fineţe. Povestea propriu-zisă, dramatică dar şi cu o doză de senin în acelaşi timp, plină de forţă dar şi retractilă la cele mai sensibile încălcări ale spaţiului intim al personajelor (coresponzând, probabil, fiinţei autoarei), se desfăşoară pe două mari planuri - cel al realităţilor din anii ’70- ’88 şi cel retrospectiv, al aducerilor aminte, ce vizează anii de după război -, dar din ele se desfac alte şi alte secundare planuri, asemeni proiectării într-o oglindă aşchiată.

Cele două personaje principale care trăiesc o posibilă-imposibilă poveste de iubire la o vârstă a maturităţii - Ştefania Renea şi Laur Dinulescu, unul, tânăr profesor de muzică,

violonist, celălalt, filosof –, deşi foarte bine conturate, par mai degrabă pretexte pentru ca autoarea să-şi poată expune trăirile, gândurile, să „joace" evenimentele, unele vizând posibil biograficul, altele, numeroase, ţinând de ficţiunea propriu-zisă. Focul ce pare să ardă în sufletul naratorului, motorul povestirii în sine este desluşit ca fundat tragic: gulagul siberian al cărui victimă a fost tatăl eroinei şi a cărui revenire după 15 ani de lagăr sovietic a marcat definitiv destinul acesteia. Roman de dragoste în principal – deoarece tratează o sensibilă poveste de iubire, posibilă şi imposibilă totodată, proiectată pe cenuşiul ultimilor ani ai fostului regim din România, -, el este în acelaşi timp un roman psihologic, dramatismul celor două timpuri istorice nefaste puse faţă în faţă nepermiţând în fond împlinirea iubirii, nu în totaliatate, în orice caz, de unde şi frământările sufleteşti ale „actorilor" cărţii. Căci galeria de personaje care gravitează în jurul eroilor principali, fiecare în parte, ca şi aceştia, poartă ascuns o dramă, o greutate care împiedică împlinirea visului. Societatea, percepută ca principal obstacol în calea acestei împliniri a fiinţei prin iubire, este foarte viu creionată. Tocmai pentru că ea exclude aceasta, personajele cărţii, fiinţe vii ce par că ies din paginile tomului, îşi caută un loc al lor, secret, o *insulă* unde să se poată retrage şi regenera, ca biete animale bolnave ce se simt, unde pot gusta sentimentul libertăţii -chiar dacă iluzoriu -, unde să se poată sustrage încorsetării ce le barează drumul. De aici şi denumirea lor metaforică de *insulari*, adică cei puţini care şi-au contruit un microunivers al lor ca soluţie de salvare. De aici şi titlul incitant al romanului: *Insularii*. Frumos titlu. Locul principal în care se petrece naraţiunea în sine nu este mai puţin incitant – Băile Tuşnad cu împrejurimile sale, între care Lacul Sf. Ana, un spaţiu aproape ireal în care personajele se regăsesc ieşind din lumea reală şi intrând în poveste. Dar personajele migrează aici, ca la întâlnirea cu destinul, din diferite alte locuri, între ele, Poiana. Întâlnirea lor e ca un ritual de ieşire şi intrare din real în ireal şi invers, de la care nu se pot sustrage, fiecare aducând aici povestea lui bine asunsă sub masca pe care o poartă în lumea concretă. E un adevărat carnaval al măştilor ce se întâlnesc ca într-o saună metaforică din care ies mai purificate, mai eliberate de greul poveştii lor. Şi totuşi înfrânte, de un sistem care le-a retezat aripile, zborul. Undeva, între aceste personaje secundare se deluşeşte chipul unui filosof, foarte bine conturat, Mentorul eroinei principale. Personajele înseşi par proiectate ca figuri aparent stranii, greu de prins în imagine, cumva hieratice ca cele din picturile bizantine, căci Tuşnadul e pentru toate acestea un sanctuar, desprins de realitatea dură, planând undeva între cer şi pământ, Lacul Sf. Ana fiind locul de început şi sfârşit al naraţiunii - căci romanul se încheie rebrenian, în acelaşi punct de unde începe - , loc plin de mister şi taină, în care realul se topeşte în ireal.

În plan retrospectiv, se desprind ecouri ale unui alt model de viaţă, cel interbelic, din care figura familiei boiereşti Ghica-Polizu Micşuneşti de care se leagă destinul celor doi îndrăgostiţi de atunci, părinţii eroinei principale. Sunt surprinse, în planuri paralele sau concentrice ale epicului, o serie de aspecte trăite de eroină, stări de spirit ale realităţii acelor ani, între care imaginea Canalului, nu cea coşmarescă din peroada imediat postbelică, ca loc al detenţiilor, ci aceea concretizată în magistrala albastră, nu mai puţin relizată cu sacrificii însă, spectrul sumbru al interminabilelor cozi de după 1980, teama ce domnea în subsidiarul societăţii, sub greutatea irespirabilei atmosfere din ultimii ani ai fostului regim, lipsa de orizont şi speranţă. Finalul romanului nu putea, în această viziune, să fie unul clar, ci lasă lectorul să şi-l imagineze, să se descurce singur în amestecul de fantastic şi real şi să reflecteze, multă vreme după ce el s-a încheiat, asupra a ceea ce a dorit a transmite autoarea. Da, *Insularii* sunt o familie, un grup de prieteni, fiecare cu dramele, cu iluziile lui, ce şi-au croit o lume a lor, un imaginar, pentru a suprvaieţui într-o societate devenită ostilă împlinirii fiinţei umane. Ceea ce sugerează autoarea e că ţara întreaga era o mare de asemenea *insule* de rezistenţă, diferit conturate însă. Ideea care se insinuează subtil din story-ul cărţii este că într-o societate ostilă afirmării libere a fiinţei umane, iubirea, dragostea, ca împlinire dintre un

bărbat şi o femeie, rămâne o utopie, un vis, imposibil de realizat. Se remarcă grija autoarei de a nu cădea în subiectivism şi de a reda totul la modul cel mai natural posibil, pana sa, încărcată de sensibilitate, fiind foarte fermă.

Teribil de impresionant spectrul gulagului, al revenirii prizonierului Renea acasă. Filmat panoramatic prin ochii măriţi de spaima de necunoscut ai unui copil, eroina cărţii. Cutremurător. Drama părinţilor eroinei, determinată de război, de brutalitatea piciorului sovietic. Remarcabile notaţiile despre Basarabia într-o vreme când existau vagi ecouri despre viaţa ei secretă de dincolo de Prut. Autoarea reuşeşte astfel, prin acest debut în proză, să adauge încă o pagină la ceea ce s-a numit literatura gulagului. Felicitări ei şi editurii care s-a învrednicit să o publice, iar celor pe care am reuşit să-i conving prin cele câteva rânduri scrise de mine, lectură plăcută ! Numai să se găsească cartea!

Novi Sad

Alexandru CETĂȚEANU

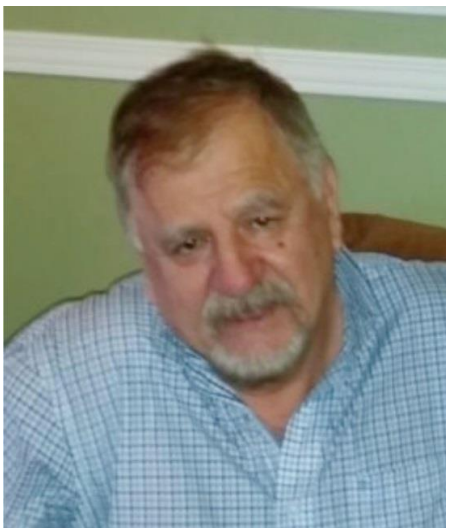

Ziua îngerilor

Literatura română s-a îmbogățit de curând cu un roman de excepție, eseu inițiatic, aventură și narațiune lirică de profundă asociere între genurile literare[18]. Tematica aleasă de autor nu umbrește talentul de condeier, dar nu suprimă emblema esoteică a poetului rosicrucian. Eseist cu peste zece volume editate la case editoriale de prestigiu, recunoscut la nivel mondial pentru minunata lirică prin care este prezent pe întreg mapamondul, Liviu Pendefunda propune o călătorie de investigație sufletească și spirituală a unui personaj care se identifică adeseori cu naratorul, însoțit asemenea lui Dante de un ghid, un înger al cărui merit primordial a fost să participe la fondarea umanității pe arealul cosmic generat de Creator.

Cuvintele simple, clare, întărite de prezența Duhului Sfânt, aveau o forță căreia puțini se încumetau a crede că i-ar fi putut rezista. Adulație, umilință, pocăință. Acestea deveniseră cuvinte de ordine pentru cei aflați în temple. Barierile mândriei și ale îndoielii erau îndepărtate. Rugăciuni începuseră a se ridica din sufletele adormite. Pretutindeni se crea îndurare. Bogați și săraci, elită și plebe, toți erau copleșiți de prezența simțită dar nevăzută a îngerilor. Mulțimi immense de monade ascultau cântecul intonat solemn printre cerurile care nu mai aveau limite înte ele. Nimic nu mai era la fel cum fusese la începutul Zidirii. Haosul, în furtuni și tornade, răsturnase ordinea care acum își mărturisea Cuvântul. Animalele și plantele reveniseră la matrice, pământul și apele despărțite erau din nou un întreg. și peste toate, peste toți, stăteam eu, ochi de lumină cercetând sufletele, neștiind nici ziua, nici ceasul. Dar eu eram semnul proorocit să deschidă porțile, fiu al luminii, purtător al ei.

Alert, cu un dialog susținut de înțelepciunea luminii, cea care caracterizează Himera, zeița zilei, romanul atrage indicând necesitatea lecturării lui și, în niciun caz, doar pomenit. Secvențele aproape obositoare în care este implicat personajul avid de cunoaștere și poveștele ce cuprind întregi pagini de înțelepciune pe care i le adresează însoțitorul sau însoțitorii, pentru că eternul feminin al umanității spirituale se alătură celui masculin, descoperă adevăratul mit al lui Lucifer- Prometeu. *Construește și tu un Sanctuar sus în poiana bătrânului stejar. Acolo pietrele prețioase aduse din Brazilia sau Indochina vor putea fi așezate în monturi de aur, argint și suprafețele de ruteniu le vor evidenția culorile asemănătoare legământului dintre Ceruri și voi.* Acesta este doar începutul și pornind de la etalarea cărților de Tarot, personajul se pierde între lumea viselor și cea reală, *Cărțile de Tarot se amestecă nebunește, fără a fi manevrate de cineva sau ceva vizibil. De fapt sunt și eu într'o altă lume, posibil ocultată de spirit, în care intru, participând în metamorfoze succesive la descifrarea codurilor destinice.*

O lume realizată din zeci de mii de volume ale unei biblioteci ancestrale pe care autorul o amintește și în volumele sale de proză scurtă[19], se desfșoară în fața cititorului sau adeseori este împins

[18] ***Binecuvântarea Himerei***, Liviu Pendefunda, Editura Contact international, 2021

[19] ***Farmacii astrale, Căruța cu nebuni, Syrinx, Le Vagabond du Vide, Molima*** și romanul ***Robia Timpului.***

a reciti, dacă nu întregul acestui roman minunat, nu doar prin cunoașterea esoterică în acest secol aparent exoteric, măcar paginile care îi înfrumusețează latura sufletească. *În mijlocul haosului din care vreau să cred că am scăpat e o incredibilă ordine. Toate dezechilibrele sunt doar aparente. Mă sperie tot ce obțin fugind din mrejele magiei negre și mă liniștește că încă nu am liniște. Singura emoție care persistă deasupra oceanului e o presimțire încordată. Și în suflet totul e verde. Plutesc, alunecând, mișcându-mă lent printre toate. Fără țintă. Și mă întreb de ce încă dorm deși mă trezesc. Și tac deși mă aud că vorbesc. Acum scriu și din păcate uit tot ce mi s'a întâmplat. Și totul îmi pare vetust și prostesc. Ce-aș putea să fac să repar ce am greșit și totul îmi pare livresc. Mă așez în genunchi și mă rog: Vino, Duhule Sfânt și dezleagă vraja aceasta trimisă de sub pământ. Am căzut și mă ridic. De ce nu pot să mă explic, vina rămânându'mi pentru tot restul vieții ca un tatuaj.*

Este povestea diferențierii între bine și rău, Din clipa înțelegerii acestui extraordinar fapt determinant al vieții. Lupta unui suflet frământat este pe deplin încetinită și chiar anihilată de înțelepciune. *Oricât m'am străduit să mă apăr de vrăjile unor entități ale întunericului tot m'am trezit târât într'o oază de noroi clocotitor în sabatul ielelor sub poalele munților, sub un semn fals al crucii. Nebunul reușea în ceața dimineții să mă trezească sub influența existenței mele de dincolo de limita atmosferei terrestre.*

Dintr'un zbor penibil pelerinajul personajului se transformă într'o conversație sufletească despre viață, argumentând gândurile, împărtășind cea mai adâncă temere; cum inimile pun o întrebare simplă: ce a înseamnat rătăcirea și cât rău a putut să facă echilibrului lumesc? Dar ființele pădurii nu au rostit niciodată cu voce tare, fiind convinse de această incertitudine și iubirea ne incită să ne urmăm visele. Prea mult durase călătoria și în tot acest timp să înțelegem modul nostru de viață, noi, cititorii, unde căile noastre nu s'au străbătut niciodată în eternitatea durerii până când nu s'a întâmplat o asemenea remarcabilă coincidență de transfer energetic în sâmbăta diavolului. *Ar trebui să încep prin a povesti cum m'am trezit. Gândeam altfel și nu mi-aduceam aminte mai nimic din ultimile săptămâni. Când era vis și când realitate? Nu'mi mai aparținusem, se pare, viața derulându-se în jur altfel, anormal de cum fusesem obișnuit, complet ilogic în comportament și dedublându'mi existența... Cel puțin așa mi se povestește.* Păcatul originar repetat în infinitul unui basm contemporan (atât de vechi și atât de futurist!) străbate critica literară actuală incapabilă să deceleze valorile precum un fulger invizibil nedetectat și greu de digerat ca sunetul tunetului care îi urmează.

Sunt convins că cel de-al doilea roman din serie, intitulat *Daled (*ce va apărea în curând) va fi și mai aproape de sufletul cititorilor.

Theodor CODREANU

„Polen eretic”, poezia

Hazardul face să mă-ntâlnesc târziu cu literatura Aurei Christi şi nu e de mirare în labirintul brownian al culturii literare de azi. Trebuie să-mi mărturisesc şi neîncrederea în puterea spirituală a ultimelor generații de a ieşi la liman din labirint, fiindcă ideologia „corectitudinii politice”, care cancerizează azi inteligențele, e la fel de contaminantă ca vechea mreajă a utopiei kominterniste de la mijlocul secolului al XX-lea, făcătoare de victime şi-n rândurile inteligheniei occidentale. Prima grijă a „haşişinismului” ideologic este să abată arta de la rostul ei fundamental: *adevărul ființei*. Asta a făcut proletcultismul, iar când s-a văzut cât de grosieră i-a fost mistificarea, ideologii s-au grăbit să-i ademenească pe scriitori cu „beția de cuvinte” (Titu Maiorescu) a *estetismului*, creând iluzia că estetismul este antiteza proletcultismului, pe când, în realitate, este opusul *esteticului*. Când generațiile ’60-’70 au încercat să iasă şi din această nouă seducție, s-a venit cu altă ispită, de astă dată de sorginte occidentală, „corectă politic”, în fond, care s-a dovedit a fi la fel de nefastă, aşa-numita tehnică a *textualismului* postmodernist, care nu-i altceva decât forma pretins „ludic-parodică” a „beției de cuvinte”. Aşa se explică faptul că s-a indus rivalitatea, cultivată de vreo trei decenii, între generația ’80 şi anterioarele: a lui Marin Preda, a lui Nicolae Breban şi a lui Cezar Ivănescu. Tot ce s-a abătut de la „canonul” textualist a fost decretat anacronic. Mistificarea a prins foarte bine şi-n rândurile noilor generații din Basarabia, somate a se „sincroniza” neapărat cu postmoderniştii din Țară, care, tot „inovând”, au ajuns la „concretul” unui neozolism pornografic şi scatofil, preamărit, la un moment dat, prin premii şi elogii critice, chiar la nivelul conducerii USR, iar, mai nou, prin ICR.

Într-un asemenea context, aproape singular mi se pare a fi traseul străbătut de Aura Christi, tânără venită din Basarabia, „optzecistă”, prin vârstă (născută în acelaşi an cu Emilian Galaicu-Păun), şi „nouăzecistă”, prin debut editorial. Pentru comparație, voi lua cazul lui Alexandru Vakulovski, prozator înzestrat, din tipologia „tinerilor furioşi”, care, descins în România, s-a trezit că „tzara mea” (vezi Tamara Caraus, autoarea unui eseu cu acest titlu) este otova cu Republica Moldova, ambele caricaturi postmoderniste, coborâte din Imperiul Sovietic. (Berea URSUS din Cluj-Napoca i se pare a evoca URSS, prin simpla cădere a lui U!). Dacă Tamara Caraus a venit în România îndoctrinată „corect politic”, scriind eseul împotriva *identității* naționale, Alexandru Vakulovski nu-şi mai face nici o iluzie şi romanul său de

răsunet, *Pizdeț* (Editura Aula, Braşov, 2004), devine oglinda fidelă a unei lumi centrate pe *divertisment* şi *pornografie*, „idealurile" ultime ale ethosului postmodernist. Din Moldova lui Vasile Stati şi a comuniştilor voronieni, scriitorul a nimerit într-o România postmodernizată dezastruos. Postmodernismul din anii '80, mimetic, fără suportul postmodernității occidentale (Adrian Dinu Rachieru), n-a putut produce decât *textualism* parodic, numit de Paul Goma, printr-un joc de cuvinte, şi *textilism*. Postmodernismul caricatural, de după 1989, n-a făcut decât să ducă la extrem obsesia pseudo-„concretului", textualizarea, cum spuneam, fiind împinsă către pornografie şi scatofilie. Diferența dintre Alexandru Vakulovski şi colegii de generație este disperarea (kynică?) ce-i străbate scriitura şi care ar putea să-i fie de folos autorului când se va vindeca de teroarea modei. Tinerele generații, abandonate *divertismentului* (droguri, filme pornografice, sex, discoteci etc.), îşi consumă „libertatea" în lipsa totală a lui Dumnezeu („Pentru mine el este absența sa", mărturiseşte protagonistul narator Yo, din romanul lui Vakulovski), încât, după norma lui Ivan Karamazov, *dacă Dumnezeu nu există, totul este permis*, inclusiv „demitizarea", izvorâtă chiar din nevoia de batjocură, în plină veselie haşişinică: „Au fost faine, foarte vesele (vizionările de filme, experiențele cu droguri, n.n.), eu eram în rolul unui cioban pe care doi pidari au vrut să-l fută, să-i ia oile, da' ciobănaşu' chema pe băieții săi şi le lua iarba pidarilor, plus o pizdeală bună, ca să ştie." Iată la ce-ar fi bună *Miorița*. În fața unor astfel de texte, nu putem decât să convenim câtă dreptate avea Cezar Ivănescu să numească postmodernismul – *prostmodernism*.

Într-o asemenea înfundătură grotescă nu a căzut basarabeanca, descinsă la Bucureşti, Aura Christi. Bănuiesc că a avut norocul întâlnirii cu un maestru autentic: Nicolae Breban. Judec lucrurile nu numai după ce a făcut şi face la revista *Contemporanul. Ideea europeană*, ci şi după seriozitatea cu care s-a manifestat în poezie, proză şi eseu. Am în față cartea de poeme *Sfera frigului* (Editura Contemporanul, Bucureşti, 2011), în care descopăr o scriitură impecabilă, o limbă română fără cusur, la antipodul colegilor de generație căzuți în transa *Politicelor* altui postmodernist, care ne îndemna, urgent, să ne părăsim limba, utilizabilă doar pentru înjurături şi pentru opere scatofile. Chiar dacă el însuşi a dovedit, în cele mai bune pagini, că se poate exprima elegant şi profitabil în această limbă.

Falşii nonconformişti, obsedați de mistica modernistă şi avangardistă a *progresului* în artă, îşi interzic să afle că marea poezie nu s-a schimbat şi nu se schimbă de la începuturile ei până azi. Ei confundă poezia cu mijloacele tehnice de a o aduce la lumină şi se concentrează exclusiv asupra acestora, ratând esențialul: *poezia* însăşi. Asta le reproşa, în definitiv, Platon pictorilor şi poeților mimetici. Aura Christi ştie să fie modernă, păstrând, totodată, intacte legăturile cu spiritualitatea unei Mari Tradiții, devenită „invizibilă". *Răceala* hyperionică, ipostaziată în *sfera frigului*, metamorfozată în *intelectul select*, la Ion Barbu, păstrează la Aura Christi ceva din ceea ce Nichita Stănescu a numit „măreția frigului", prezentă nu numai în volumul omonim din 1972, ci şi în Hiperboreea din *Elegia a opta, hiperboreeana*: „Hiperboreea, zonă mortală/ a mai marilor minții,/ loc al naşterilor de copii de piatră,/ din care sculptați sînt doar sfinții." Aici, „Putem vedea/ vulturi imenşi, cu capul îngropat în pietre,/ bătând asurzitor din aripi, şi putem vedea/ o pasăre mai mare decât toate,/ cu ciocul ca o osie albastră,/ în jurul căreia se-nvârte,/ cu patru

anotimpuri, sfera." Sfera hiperboreică, axă a lumii, constituie şi figura centrală a poeziei Aurei Christi.

Frigul nu este o stare favorabilă omului biologic. Se poate „alchimiza", în plan sufletesc, cu plumbul bacovian din cavoul frigului şi cu strigătul existențial din viziunile nordicului Edvard Munch. Un gânditor venit din gerurile siberiene, Vasili Rozanov, notează în *Apocalipsa timpului nostru*: „Există ceva ostil în stihia «frigului» pentru organismul uman, organism «cu sânge cald». Acesta *se teme de frig*, parcă *se teme sufleteşte*, nu epidermic, nu muscular. Sufletul devine grosolan, aspru, ca «pielea de gâscă la frig». Asta-i «libertatea personalității umane». Nu, «sufletul este liber» doar atunci când «carnea e bine încălzită». Altfel sufletul nu e liber, se teme şi e grosolan." (*Apocalipsa timpului nostru*, trad. din limba rusă, de Radu Părpăuță, studiu introductiv, de Ilie Gyurcsik, Editura Institutul European, Iaşi, 1994, p. 143). Nordicul visează la Soarele sudic, căutând libertatea sufletească, precum lapona Enigel, dar sudicul este hiperboreean, pentru el axa lumii fiind Nordul, cum resimte nu numai Eminescu, ci şi un poet contemporan ca George Vulturescu, creator al *poeticii pietrelor Nordului*. (Vezi *Nord, şi dincolo de Nord*, 2001, *Aur şi iederă*, 2011). Grecii aşteptau *înțelepciunea* dinspre Hiperboreea. Solstițiul de iarnă marchează întâlnirea răsturnată a contrariilor din Cancer (solstițiul de vară), când soarele ajuns la apogeu este „muşcat" şi-şi începe retragerea de Rac până la *frigul* solstițiului de iarnă, biruință a Nordului, când Soarele îşi reîncepe, totodată, ascensiunea. Chinezii vedeau aici punctul renaşterii şi al creşterii principiului *yang*, iar creştinii naşterea Mântuitorului. (Cf. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, 3, P-Z, Editura Artemis, Bucureşti, 1995, p. 244). Paradoxal, *frigul* Săgetătorului este un semn al Focului, după *focul originar* al Berbecului şi cel „stăpânit" al Leului (Jean Pierre Nicola): „În măsura în care atinge solstițiul de iarnă, soarele din Săgetător se găseşte în situația de iradiere fizică cea mai slabă şi exprimă abdicarea de la focul individual, de la focul leonin consacrat magnificienței eului. Dar iradierea vitală nu se stinge, aşa cum nici Soarele nu se stinge când apune; dispărut dintr-o emisferă, marele astru permanent o luminează pe alta, iar declinul material este compensat de o ascensiune a spiritului." (În André Barbault, *Zodiacul*, trad. din franceză, de Micaela Ghițescu, Editura Humanitas, Bucureşti, 1995, p. 387). De aceea, solstițiul frigului mai este văzut ca Poarta reînceperii ascensiunii către zei.

Mi se pare necesară o asemenea clarificare hermeneutică pentru a accede spre simbolismul *sferei frigului* Aurei Christi, despre care s-a spus că ne propune o poezie „intelectualistă", sugerându-se, astfel, o anume primejdie a „sterilității" imaginarului poetic, din cauza predominanței principiului *yang*. O surpriză, desigur, pentru o lirică „feminină". Probabil însă că de aici vine şi originalitatea autoarei, căreia nu-i lipseşte „căldura sufletească", deşi apare ca fundal, ca *radiație remanentă*, precum aceea de 3 grade kelvin din universul nostru aflat în expansiune. Ceea ce o deosebeşte de „frigul palustru" bacovian este tocmai acest efort intelectiv de absorbire a „plumbului" în sfera *foamei de ființă*. Frigul solstițial e numit în numeroase poeme, poeta vorbind de „zodia de fier a frigului", din care se naşte categoria existențială a *târziului* bacovian (*Marea amiază*). E şi aici *gol* existențial, dar „târziul" Aurei Christi este o ipostază temporală a accederii către ființă: „Destul de târziu/ am început să înțeleg/ cum se ajunge la ființă./…/ Târziu am priceput/

cum poți să exişti pe limită/ şi să stai ochi în ochi cu zeii" (*Târziu*). Retractilitatea Soarelui şi a luminii, declanşată sub Zodia Racului, înseamnă *închidere în trupesc*: „Miez de decembrie. Frig. Soarele-i ca o bezmetică aşchie." (*Miez de decembrie*). Timpul va încremeni. Un *Pastel de iarnă* devine o apocalipsă a frigului: „Zăpada muşcă din ferestre, garduri, brazi/ şi-anunță apocalipsa cea mai cruntă/ în ochiul nimănui, deschis pururi spre azi./ O iarnă, Doamne, ca promisa nuntă!// Un frig de tremură îngeri în vetre,/ silaba smulge lutul din cuvinte,/ vina îşi arde otrava ca să ierte/ văzduhul, greu ca cerul, pe morminte// de nevăzut de-atâta viscolire,/ mâncând inimi de sfinți, ca o tornadă./ Potop e pretutindeni. Dinspre fire/ un ochi străin învață iar să vadă// oameni striviți de albul duşmănos,/ căzând din ceruri aprig, în grămezi;/ frigul atroce ce scurmă vidul pân' la os,/ copaci visând că s-au născut aezi." Toată această apocalipsă a frigului se scurge în trupul de carne şi sânge, ca în infern: „Stau închis aici: în trup,/ E frig. Nu e nimeni să mă încălzească./ E-ntuneric. N-a aprins, de secoli, nimeni, lumina./ Frigul dă buzna de pretutindeni./ Frigul rotind undeva planete./ Frigul perfid, ca un zid lângă zid./ Un frig ca la carte." Paradoxul *frigurilor* este „soarele" lăuntric „roşu şi negru": „Tremur. Mi-e frig. Câteodată, strig:/ dar nu mai am voce nici/ pentru spovedanii abia şoptite./ Din strigătul acela, diminețile, țâşneşte/ un soare roşu şi negru. Da./ Soarele încins, nepăsător, rostogolit/ târziu înapoi, la matcă: în creierul/ de nerecunoscut – un crater al unui vulcan./ Soarele dinlăuntru, pârjolindu-mi inima, ochii./ Soarele azvârlindu-mi clopote stranii în sânge./ Basta. Totul se încheie aici: în trup./ Infernul e trupul. Da. Trupul şi soarele./ În rest nu-i de văzut nimic." (*Trupul şi soarele*).

Un crâncen război se declanşează în acest trup condamnat frigului: „Sunt eu aici: ferecat în trup./ Bat cu pumnii în zidurile-i de carne./ *Bate şi ți se va deschide.*/ Bat cu pumnii în zidurile trupului./ Nu deschide nimeni.// Stau față către față cu zidul/ de carne şi sânge;/ pe vremuri, carnea şi sângele meu./ Nu se vede nimic. Nu se mişcă nimic./ Pretutindeni: sânge./ Şi de la capăt: sânge./ Stau în fața aceluiaşi zid,/ nemişcat de milenii./ Singur, față către față cu el:/ nemernicul, trupul./ Îl pândesc. Mă pândeşte./ Nimic nu ne frânge./…/ Ce război, Domine, e acolo: înlăuntru!/ Ce arenă, *hélas*, este trupul./ Cine luptă cu cine?/ Nu e nimeni aici, în iadul-trup./ Gol. Deşert. Nu e nimeni." (*Ce război, Domine…*). Şi atunci lupta cu trupul devine efort uriaş de cunoaştere: „Citesc în cartea/ trupului semnele unui mister neostenit.// Dar el nu aude, nu vede. Nu spune nimic./ El tace tot timpul./ Tace şi creşte dintr-o putere necunoscută./ O putere străină de tot. O forță/ care mă sperie; din străfundurile/ ei secrete cresc, uneori-adeseori, şi eu." (*Se luminează*). În tăcerea şi în bezna trupului, stă ascuns focul asaltat de frig: „Trupul? – *Fie-ți frică să nu te arzi, că foc este.*// Şi, totuşi, smulg din trupul care foc este./ Poate pe şantierele trupului, cândva,/ voi da de viața mea de altădată,/ de naiva lumină adânc îngropată-n antichitatea/ mea." (*Să dau glas trupului*).

Într-adevăr, suntem „gheme de lumină", cum spune Eminescu în una din enigmaticele lui însemnări. Trupul de carne şi sânge este, atunci, *liturgic*, înfruntând moartea: „Prea muritorule trup – litanie peste culmi,/ templu al lumii de abur şi cântec." (*Elegia trupului*). Frigul trupului intră în *sferă*, ca în stropii de rouă sau de ploaie. Viața aruncată pe geam, făcută „praf şi pulbere", redevine sens/ființă,

libertate augustiniană: „Abia atunci am înțeles/ că, iubind, poți face ceea ce vrei." (*De când plouă…*). Am citat chiar din poema finală a volumului. Căderea poate deveni înălțare. Cartea Aurei Christi începe sub semnul *căderii*, al prăbuşirilor bacoviene în plin *nigredo*. Căci nemărginirea spațio-timpului, numită aici Nesfârşitul, produce spaimă, acel *Misterium tremendum* pe care rațiunea nu-l poate dezlega, de îndată ce ne iese brusc în cale. Aurei Christi îi apare ca prelung *uruit* al lucrurilor: „Uruie, uruie, uruie ceva indistinct/ lucrurile dimprejur, într-o limbă de care îți aduci vag aminte./ Poate de aceea apariția lui/ naşte spaimă; şi încă ceva/ nedefinit. Altfel nu l-ai aştepta,/ absențele lui azvârlindu-te/ în gura spaimelor mai mari./ Şi dacă timpul este masca lui?" (*Nesfârşitule…*). În suflete, Nesfârşitul se manifestă ca o imensă *putere neagră*, frig primordial şi „torță atroce" sau „aspră lumină": „Mi-e frig. Din ce în ce mai frig./ Mi-e-ntuneric; sau poate la mijloc nu e/ decât un soi de aspră lumină fără de nume…/ Frigul creşte, se învolbură, se adună/ aşa cum – toamna târziu –/ din sângele țăranilor/ se adună – ca dintr-un surâs –/ Dumnezeu." (*Puterea neagră*). Ceva de soiul obscurei voințe schopenhaueriene. Captată în sferă: „O, negru anotimp al meu –/ sferă nemaigândită/ decât de îngeri şi de păsări,/ aproape este Dumnezeu,/ în vreme ce natura lucrurilor/ învață iar a spune «eu»,/ şi nu avem decât un pas/ până când seara se prelinge/ din coasta unui zeu." (*Definiție*). Din *Pătratul negru* al lui Kazimir Malevici, răsare *sfera nemaigândită* a Aurei Christi, reîntâlnire a trupescului cu divinul. Sau, cum spune, G. de Champeaux: „Întregul ceresc-pământesc se exprimă de minune în *cuplul cub-sferă*. În arhitectură, le vom întâlni sub forma patrulaterului deasupra căruia se află o sferă." (*Apud* Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, p. 222).

Cei vechi au conceput perfecțiunea ca o sferă. Aura Christi include în „sfera nemaigândită" deopotrivă infernul şi paradisul, fără a fi nici unul, nici altul. Iată de ce un cuvânt-cheie al universului său poetic este prepoziția *între*. Care ne întâmpină chiar din debutul „artei poetice", axa imaginarului ivindu-se: „Între cenuşă şi cântec te aduni/ la capătul labirinturilor savant eliberate/ dintr-o pâlnie nevăzută/ – zi de zi – de acelaşi Străin,/ căruia nu-i cunoşti numele" (*Nesfârşitule…*) şi căruia doar îi presimți *puterea neagră*, nefiind nici înger, nici arhanghel, nici om, putere izvorând „din vechea muzică/ sălbatică, auzită în somn". Şi: „El e ceva înşurubat/ cu precizie nelumească/ între lumi, între planete, între regnuri, între ere", pentru ca în alte poeme să se insinueze între „nu" şi „da" (*Martorul şi scribul*), să fie „Clipă – popas/ al îngerilor între lumi,/ ezitare în aer a frunzei" (*Stanță*). În spațiul acelui misterios *între*, pare a fi sălaşul zeilor, pentru ca „în ultimul cuvânt/ rostit", ființa poetei să se adune iisusiac. Acum e de întrevăzut de ce volumul Aurei Christi se deschide cu două motouri, din Goethe şi din Hölderlin, ambele vizând întâlnirea cu Zeul/zeii, ca lângă un nou cuptor al lui Heraclit, acel vechi înțelept care nu s-a ascuns din calea *frigului* într-un palat. Dar pentru a vedea ce este *între* lumi, poetul are nevoie de un *ochi* nelumesc, al începuturilor, căci ochiul este sferă primordială („la început au fost Ochii"): „Şi totul îşi trăgea rădăcina,/ se inventa, se năştea,/ din Ochi –/ osia, matca divină,/ temelia a toate…" (*Elegia ochiului*). A reinventa acest Ochi înseamnă luptă atroce cu tine însuți, cu „cea mai cumplită lumină/ neagră şi neîncepută!". Căci numai acest Ochi al nimănui *cântă*, „slăvind frigul, apa, singurătatea,/ nemişcarea şi uriaşa noapte!": „Moartea – spunea – nu e decât o punte/ spre un ochi mai mare,/ unde va începe un alt cântec/ şi unde va fi – oho – va fi/ la fel de frig." (*Moartea, o*

punte…). Astfel, moartea devine eminesciana „rună" *între* lumi, o *punte*, cum o numeşte Aura Christi, Ochiul însuşi, „osia lumii".

Nu mai poate fi o surpriză că drumul urmat de Aura Christi stă sub semnul lui *trans*, ceea ce o desparte esențial de gândirea postmodernă a colegilor de generație. În enigmaticul *între*, se insinuează *terțul ascuns*, ceea ce trece dincolo de *nivelurile de Realitate* (vezi Ştefan Lupaşcu şi Basarab Nicolescu), în *nigredo* sălăşluind *lumina*, zona de maximă transparență a ființei. Textualismul postmodernist s-a închis în prizonieratul *concretului*, de unde şi impresia, la extremă, de neozolism, din care doar efortul spre parodic îl mai salvează. Aura Christi n-a avut nevoie de asemenea subterfugii verbioase. Şi nici să oculteze imaginea *centrului* de care gândirea postmodernă se fereşte în virtutea *secularizării* Europei moderne. De aceea, simbolismul sferei stă în inima imaginarului său poetic. Originalitatea poetei vine de acolo că nu-şi recuză trupul, ca în asceza de tip cataric, ci, prin lupta cu el, încât şi prin el atinge *sfericul* ființei: „Prin trupul meu am văzut, am auzit,/ am simțit iadul – şi cerul înalt şi subțire –/ şi frigul de neatins ce şi-a găsit/ un liman în uimire. Ah, da, şi cântecul acesta/ şi delfini şi copii vin să ia lumină/ şi suferința să şi-o adape…" (*Fratele geamăn*). În schimb, trupul, în imaginarul postmoderniştilor, radiografiat naturalist, în detalii slinos fiziologice, este condamnat la *opacitate* maximă, fără acces la *transparență*. Un asemenea trup a rupt orice legătură cu sfera ființei. Or, Aura Christi a mers în contra curentului generaționist. Partea mediană a volumului său cuprinde ciclul pentagramic *Omphalos*, care „conceptualizează" poetic ideea de sferă, ca stare de *veghe*, cum, de altfel, şi anticipează un poem cu acest titlu: „Stau în peştera ființei mele/ şi mă închin în fața domnului arbore/ şi-i cuprind dintr-o repede ochire/ coroana, trunchiul, strămoşii,/ frunzele, aerul, păsările –/ mândre comete pentru care zborul/ e un fel de somn sau un cântec/ cu gura închisă, moştenit/ de la marii zei teribili,/ cu rădăcina înfiptă în mit." (*Veghe*).

Omphalos este simbolul străvechi al *centrului lumii*. Este ceea ce Părintele Stăniloae a numit *lumea-ca-lumen*, îndumnezeită, opusă celei *opace*. În limbaj popular, *buricul pământului*, întâlnit şi-n *Rig-Veda*, iar cu numele *omphalos* la Delfi, centrul cultului lui Apollo, devenit *beithel*, piatra-coloană sfântă a lui Iacov, dar şi piatra pe care se sprijină Chivotul Legământului în Templul din Ierusalim, piatra de pe mormântul Mântuitorului, identificată cu *mijlocul lumii* etc. (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, 2, E-O, Editura Artemis, Bucureşti, 1995, pp. 377-378). Nu poți ajunge în centrul lumii decât *tremurând* în frigul sferei, acel *Misterium tremendum* care te aduce *față către față* cu Zeul: „Şi tremur. Tremur. Tremur./ În gând încep să număr./ Şi nu-ntind mâna/ spre înfrigurata sferă,/ pe jumătate scursă-n lut/ sau într-o altfel de lumină –/ istm pierdut şi ferm,/ stând față către față/ cu ceva de nevăzut./ Cu respirația tăiată stau şi nu mişc./ În mine dorm un somn ciudat –/ ce mesager stângaci,/ trimis din secolul cellalt!" (*Omphalos, I*). Osia lumii transparente este „osia de aer a nimănui/ ca şerpii care desenează cercuri/ pe o stâncă mirosind a sfârşit" (*Omphalos, II*): „El stă acolo, în sine însuşi înşurubat./ Şi imită cumpătarea, aşa cum soarele/ îşi imită traseul perceput,/ secundă de secundă, ca un dar./ Tăcerile ce-şi fac un culcuş în marmură/ sau în ziduri l-au învățat nemişcarea,/ iar statul pe loc l-a făcut să deprindă contemplarea./ O, sfânta contemplare, dând/ amărăciune şi har!"

Filosofii postmoderni ai *diferenței* au schimbat referențialul metafizicii tradiționale dinspre *identitate* spre *diferență*, spre universul exclusiv al *simulacrelor*. De aceea, Dumnezeu este „pierdut", ascuns pentru vecie, în sensul că nu mai avem trebuință de El. Aura Christi merge intuitiv pe dimensiunile modelului ontologic eminescian al *arheului*. *Identitate* şi *diferență* sunt de nedespărțit: „Iar el e acelaşi şi altul,/ clipă de clipă – şi asta tot timpul – aşteptând cuvintele/ unei limbi nevorbite/ decât prin gura aceluia care…/ Prin gura aceluia care…" (*Idem*). Cei supuşi diferenței îşi pierd *trezia*, Omphalos niciodată: „El n-a dormit niciodată, dar absolut niciodată,/ pentru că îi este străină frica de a se trezi în altcineva." Semnul treziei lui este *cântecul* etern al vieții, darul pe care-l oferă neistovit „diferiților": „El rămâne treaz pentru noi toți laolaltă,/ fiindcă ştie că, în cazul în care ar adormi,/ n-ar auzi verbul acela care,/ oho, ne-ar salva pe noi,/ nu pe el, căci el nu are nevoie/ de salvare şi probabil nici de noi!! Cine ştie motivul adevărat/ al treziei lui fără sfârşit? Cine-i aude cântecele/ de uriaş singuratic de piatră?/ Nu se poate ca el să nu cânte;/ şi asta tot timpul aproape!// Dacă el, Omphalos, şi-ar înceta cântecul,/ noi am muri, pur şi simplu,/ cu toții, dintr-o dată./ Absența cântecului, moarte înseamnă./ Tăcerile lui ne dezvăluie pe noi nouă înşine,/ împingându-ne în ființă, între iad şi eden." (*Omphalos, III*). Ni se confirmă din nou că misterul ființei nu mai sălăşluieşte, ca în maniheismul tradițional, în iad sau în paradis, ci *între*. Ne aflăm într-o altă paradigmă spirituală, cea *transmodernă*. Omphalos este deopotrivă material şi imaterial, piatră şi cântec, opacitate şi transparență: „Da. Nu-i decât o piatră, un fel de sferă,/ din care se vede doar jumătate!!/ Adică mai puțin decât ne-am fi dorit./ Nici nu e de mâncare. În plus,/ prin piatra asta cenuşie/ nu se vede nimic, absolut nimic!/ Să lăsăm, aşadar, piatra în legea ei./ Să mergem la Apollo cât de repede se poate./ Să mergem la patronul luminii şi artelor." (*Omphalos, IV*). Acesta este adevăratul *joc* între *piatră* şi *lumina* lui Apollo, ascuns într-o „carte uitată", „din care nimeni nu mai pricepe nimic/ şi nici nu vede felul în care Omphalos/ ne-arată câtă eternitate în noi se ascunde." Omphalos trebuie să fie, desigur, „piatră filosofală", „piatră sublimă, pierdută printre temple", „nod de mistere,/ polen eretic, fragment din magma egolatră!!" (*Omphalos, V*).

Sintagma *polen eretic* este una dintre cele mai frumoase definiții care se pot da poeziei, fiindcă include, prin cuvântul *eretic*, şi sugestia prezenței *gnozei*. În definitiv, în orice poet adevărat se ascunde un „eretic" dublu: față de tradiția spirituală şi față de moda poetică dominantă. Le-am subliniat, cred, pe ambele, în cazul Aurei Christi. Dacă în *canonul biblic* erezia este păguboasă, în cel *poetic* ea este benefică şi necesară. Ca şi în cazul unor înaintaşi precum Eminescu şi Blaga, din care descinde nu atât prin structură şi aderență programatică, dar prin reflexivitate/gnoză, *intelectualismul* textelor poetei nu sufocă, în cele mai multe cazuri, autentica trăire lirică. Experiența autoarei trimite, poate, la cazul altui poet basarabean, Victor Teleucă, reprezentant al generației lui Nichita Stănescu. Şi relativ la poezia Aurei Christi, s-ar putea vorbi despre *lirosofie*, termen consacrat de Mihai Cimpoi în exegeza asupra operei lui Victor Teleucă.

Liviu PENDEFUNDA

Metafora drept pildă

Supraviețuirea pe o tablă de joc relevă o adevărată paradigmă, o lume a ideilor după Platon. Noul volum al maestrului **Gheorghe Andrei Neagu** este o parabolă scrisă în stilu'i caracteristic, un prototip al lumii sensibile în care trăim și sensibilizate cu precădere de legăturile și opozițiile fundamentale ale unei societăți dominate de comandă și control al gândirii. Aparent, mai ales datorită numelor și locurilor bine conturate ale unei falii de timp și spațiu, suntem introduși în primele decenii ale erei comuniste din România. Structurăm întrebări, dăm răspunsuri, fără să realizăm că, în timpul lecturii, elaborăm, aproape interactiv, relația cu firul roșu al romanului, chiar dacă secvențele faliilor spațiale ori temporale se succed de-a lungul paginilor. Caracterul istoric implică cunoaștere; e pe undeva "pour les connaisseurs", amintind de experiențele trăite de autor.

Chiar dacă cele două planuri, tată și fiu, se desfășoară secvențial între un început și un sfârșit, la distanță de circa două decenii și care tind apoi să se întrepătrundă, între zona Romanului din Moldova și București, ele împlinesc între ele aria milcoviană dragă autorului. *Dăscălescu Dinu* – tatăl este un personaj puternic, capabil să înțeleagă și să reziste, capabil să se adapteze. În opoziție, *Paul* – fiul, rebel, nesigur și copleșit de visuri, înaintează în viață parcă adoptând prin experiențe metafora măgarului din fântână. Personaje bine conturate împletesc destinul tânărului avântat și dornic de a fi un strălucit scriitor printre neaveniți. Sărăcia și lupta de supraviețuire în toate mediile societății (industrie, agricultură, învățământ), printre oameni ai străzii sau în lumea literară a vremii cuprind personaje conturate magistral indiferent de vârstă ori dezvoltare intelectuală.

Sunt din nou impresionat de felul în care este prezentat rolul femeii în societate (*Magda, Steluța, Maia, Ildiko, Rozalia etc*), de sensul în care viciile și tabieturile caracteristice tuturor epocilor omenirii sunt descrise și încondeiate cu măiestrie de prozator - e o virtute scriitoricească, aceea de a putea înfățișa antiteza dintre frumos și urât, dintre obiectivitatea gândurilor și subiecti-vitatea transpunerii acestora în viață. Spun că din nou, nu doar pentru că superrealismul abordat îl întâlnesc în proza lui Neagu cu tendințe nostalgice și pe alocuri revoluționare ci pentru că discursul epic curge natural. Nimic nu pare artificial în comportamentul și dialogul personajelor. E un previzibil tacit care răscolește imprevizibilul și îl relatează la valoarea normalului. E paradigma vieții. Alte trăsături vădesc caracterul unic și capătă valorile unei monade întotdeauna invizibilă, virtuală, existând doar prin manifestările sale. Atât descrierile, povestirile întâlnirilor din redacțiile și cenaclurile vremii relatate prin ochii personajului Paul Dăscălescu în jurnalul său, interferențele cu oamenii partidului, securității sau turnătorii (Gogu Martac, Grămescu, Tovarășa Caracuda, Stan Pisică, Lampagiu

și mult prea mulți alții), sunt generatoare ale sentimentului de realitate într'o imensitate de informații, intraductibilă și incomunicabilă pentru alte paradigme, dar care întregește tabloul cultural al epocii, generând o viziune asupra acelei lumi. Iar schimbarea timpurilor de tranziție prin care au fost românii nevoiți să treacă mereu, antrenează o perturbare de univers, trecerea într'o lume improprie, obligatorie în a deveni proprie.

Atmosfera timpurilor este redată cu talentul autorului de povestitor recunoscut, atât în descrierea locurilor, a naturii cât și a spațiilor în care se desfășoară acțiunea, frecvent în mod alert parcă dorind să cuprindă cât mai mult în cât mai puține cuvinte. *Zăpada a venit ca o mângâiere peste oraşul năclăit de mâzga îngheţată pe alocuri. Trebuia să mergi cu multă precauţie prin preajma ochiurilor de apă îngheţată, pentru că, dacă aveai neşansa să treacă roata unui vehicul peste pojghiţa de gheaţă, apa mocirloasă din dedesubt ar fi ţâşnit cu putere. Acum, dacă zăpada avea să se aşeze temeinic, totul ar deveni alb, atât de alb încât ţi-ar fi milă s-o calci. Dacă vreo pisică s-ar încumeta să treacă strada, ar ridica uşor lăbuţele, le-ar scutura, cuprinsă de mirare şi ar trece pe nesimţite spre destinaţie.* Personaje reale din lumea teatrului, muzicii, mass-mediei și literaturii sunt prezente în paginile romanului, autentificând perioada istorică în care trăiesc personajele. Crâmpeie de război, istorii legionare ori din vremile dacice se intrică armonios cu ultimile clipe ale vieții de zi cu zi: *O trăsură hârbuită era în aşteptarea unor clienţi. Balega de cal se uscase şi ea de aşteptare. De jur împrejur, paiele tresăreau la câte-o adiere de vânt, lăsând colbul să umple trotuarul ce străjuia bulevardul...*

De ce insist în dorința de a recomanda lectura acestui minunat roman, o baladă, o poveste care, chiar dacă are un sfârșit, continuă? Insist asupra paradigmei unei parabole, a unui tâlc subtil strecurat de autor în sufletul cititorului precum în toate romanele sale. De fapt ce sunt paradigmele dacă nu formule teoretice cu caracter general care propun postulate-supoziţii pe care le putem considera descrieri ale realităţii în scopul obţinerii unor ipoteze derivate? Simplitatea metaforei este la Gheorghe Andrei Neagu cuprinzătoare, furnizând cadre de referinţă, în care pentru o perioadă, conferă probleme şi oferă soluţii unei comunităţi. De ce oare nu cred că între personaje suntem și noi, cititorii, implicați, cunoscând și recunoscând întâmplări, evenimente și tragedii din viața care a fost și încă mai este?

Cu siguranță pentru că moartea, prezentă și ea ca o realitate nedorită, învăluie acțiunea punctând drama și frustrările relative create de cele mai inumane vicii ale oamenilor, cuprinse de erupțiișe tectonice năpraznice generate de destabilizarea poate divină a crustei pământului. Punerea față în față a sorții omului și animalului declină esopica reacție a metaforei drept pildă.

Visele Danei Opriță

Uneori visele ne par reale, alteori realitatea ar dori să fie de fapt un vis. Ceea ce ne joacă feste în aceste timpuri este faptul că zborul între lumi diferite, ireal și uneori dorit, nu este ceea ce pare a fi. Dana Opriță publică o nouă carte E-book la *Editura Saga* sub patronajul minunatului scriitor și publicist Adrian Grauenfels. Este proză și nu versuri precum ne-a obișnuit autoarea. Este literatură de cea mai înaltă factură. Lizibilă și inteligibilă, așa cum își dorește orice cititor, ***9 Povestiri Fantastic de Reale și Altele*** surprinde prin vivacitate, exprimare alertă și descrieri, în mare parte din sufletul și spiritul intelectual demonstrat.

Se bate miezul nopții! Cu zgomot de farfurii sparte și de pahare golite pe îndelete. Am nevoie de dragostea ta. Ești jocul meu favorit, printre lanțurile înfășurate în jurul bărcilor părăsite și al farurilor ce se zăresc, dincolo de colină, ca un apus de soare. Undeva, departe de neliniștea de aici, cineva își înecă sufletul în valurile călduțe încă, la ora asta tîrzie din noapte, își zdrelește genunchii, cerînd o amînare, un regret, o uitare... Farurile se apropie. Cine crede în uitare? Cine nu are amintiri pe care le disprețuiește și le închide – atunci cînd se poate – la cîteva mii de leghe sub mări (poate chiar douăzeci), punîndu-le la colț, pe coji de nucă – nicidecum verzi, ci tocmai bine uscate -, cine crede că destinul e lipsit de memorie, cine mai speră că trenul va sosi la timp și va opri în gara în care ne așteaptă reușitele vieții, banii, fericirea, etc., cine mai încearcă să construiască vise cu floricele și avioane care ne duc la Paris, doar închizînd puțin ochii, fără să te doară nimic, fără să obosești alergînd după bilet, fără să te enervezi că îți lipsesc cîțiva lei ca să-ți achiți drumul, dar tu ești demult în Saint- Cloud, cu focul aprins (ba nu, aia e în Bois de Boulogne și, oricum, nu este cazul).

Poeta nu se dezice, deși expozeul amintirilor, poate închipuite, definește o prozatoare ce îmbină propoziția de mică întindere, punctuală, definitorie pentru o străfulgerare de gândire și leagănul proustian al unei fraze pline de idei și sentimente care îmbrățișează cititorul. Fragmentul ales e chiar ceea ce se regăsește în întregul volum al frământărilor autoarei. Iar visele apar ca întâmplări de o claritate debusolantă, relevând lucrurile simple și explicite, doar aparent complicate, pe care paginile le îmbârligă și deznoadă ascunzând totodată ceea ce ar putea lămuri despre realitate mintea și așa destul de încercată.

Remarc cu încântare prozele *„În aşteptarea lui Godot, fiul", „Absintos",„Lacrima di Cristi"*, dar nu numai.

Trecerea între somn și veghe ar putea fi percepută ca o realitate voluntară în contextul închipuit sau ocult: C*ine păcălea, pe cine?! Cine avea nevoie de real, mai mult decît cine?! Cine invocase materia, trupul, cine propovăduise atingerea și nașterea?! Nu interesa pe nimeni, de vreme ce era un pariu cu o ecuație destul de simplă și cu o adresă foarte directă.* Figurile de stil, dialogul interior cu personaje reale sau întruchipate din lumea reală crează un ritm benefic literaturii promovate de Dana Opriță. Discursul unor proze ce redau amintiri, unele dorite, altele întruchipând viața contemporaneității amestecată cu o călătorie *departe de întrebări inutile, departe de orice întrebări, vis sau realitatea lui prelungită într-o existență derizorie,* apare pregnant în direcția unei confesiuni nu numaidecât în fața celor care lecturează cât pentru sine. De fapt eu cred că fiecare pagină reprezintă o repetare la infinit a razelor emanate de sinele autoarei către propria persoană. Ea mărturisește că *în fața ferestrei, întoarsă spre mine și spre ceea ce începeam să redevin,* recunoaște faptul că nimic nu e întâmplător, că timpul curge fără a-l putea îndridui și că, în ciuda limpezilor momente de nelinişte provocate de desele treceri între lumi paralele, *ochii sufletului păstrau, încă, mari cearcăne de nesomn*. Și cum nimeni nu poate fi pe deplin trist sau fericit, în lumea în care *și copacii plâng,* scriitoarea schimbă registrul în ultimile proze din volum revenind în fumul de pipă la plaje și ape care o copleșesc într-o stare de bine, întinsă *pe spate, la soare, cu mîinile pe lîngă corp şi palmele ridicate spre cer* și lăsându-și gândurile să năvălească în spatele ochilor închiși de complace în mijlocul lecturilor care i-au marcat existența.

Închei convins că am lecturat o carte care merită citită pe îndelete și chiar, în lumea nebună limitată de factorul timp, recitită pentru a pătrunde tainele sufletului și spiritului oferite cu generozitate de Dana Opriță.

Pădure, verde pădure

Fantasticul izvorăşte din iluzie, câteodată din delir, î nsă întotdeauna din speranţa şi mai ales din speranţa salvării[20]

Din poezia lui Grigore Vieru naşte o lume, o întreagă lume în care dragostea pentru mamă, pentru iubită, pentru cea care te-a născut, pentru femeia care te adoptă e ca o luptă fără de sfârşit; plângându-şi fraţii, el încearcă să uite, el tinde să fugă în munţi, pe mare, în codru, în spicele câmpiei, în aripile păsărilor printre care regăseşte de fiecare dată ceea ce de fapt părăsise – zbuciumul natural al omului care speră, care doreşte, conştient de imposibilitatea devenirii din vis.

Iluziile pe care autorul şi le face totuşi ca un adevărat creator urmăresc de aici un drum fantastic (ne aminteşte de *Mihai Ursache* şi chiar, retrospectiv şi în alt spaţiu de *Dante,* de *Orfeu,* de *Ghilgameş).* Vieru e un spirit disarmonic faţă de timpul trăirii sale, este un îndrăgostit de plai, cosmicul fiind evocat numai pentru a susţine apartenenţa sa „exagerat" patriotică la acest plai. Sunt convins că în interiorul sufletului său există însă şi o armonie – un delir de circumstanţă.

Poemul la care mă opresc din volumul „Un verde ne vede" (să dea Domnu'!) apărut în 1976, la editura Lumina din Chişinău, începe printr'o propoziţie de simplitate totală, aş zice mai puţin poetică, cu un lirism izvorât doar din tragismul afirmaţiei uşor retorice, accentuat şi prin ecou. „I'a fugit iubita. Cu-altul/ S'a ascuns în codru. Uuuu !/ El a smuls pădurea toată/ Însă n'a găsit-o, nu".

E oare o hiperbolă a frământărilor în care se cufundă autorul ? (căci nu e oricine acel căruia iubita i'a fugit, cu altul, ci chiar poetul este cel ce trăieşte prin discursul dramatic al cuvintelor).

De aici versurile curg, povestea devine basm, mit, urcând în fantastic. Autorul devine un semizeu din mitologie în lupta cu… cu cine de fapt ne luptăm noi ? Uneori o luptă cu un principiu, cu o idee, cu un ceva intangibil, de neatins de mintea noastră oricât de scrutătoare şi totul pare o luptă inutilă, (chiar şi în poveşti) niciodată nu învinge acel „rău" care devine în timp necesitate vitală pentru societăţile utopice. „El a smuls pădurea toată/ Şi s'o are începu./ Şi-a arat pădurea toată/ Însă n'a găsit-o, nu.// Şi-a cosit pădurea toată/ Din grâu azime-a gătit/ Şi-o corabie'şi cioplise/ Din stejarul prăvălit".

La prima lectură am fost tentat să cred în laşitate, în părăsirea ideii de încercare a obţinerii dreptului de trăire în paradis, în Olimpul dominat de iubită. Nu. Fuga e continuarea mitului, e diversiunea înaintea luptei care nu mai poate fi dusă frontal, ci doar prin intermediul irealului. Nebunia e de fapt inteligenţă. De o sclipitoare rezonanţă cu… pădurea, dacă vreţi.

Stejarul, simbol al măreţiei Moldovei[21] , al codrului secular, constituie aici baza materială a unei nave cosmice de suferinţă. Să nu uităm că Heidegger în *Experienţa gândirii* scria : „Venim prea târziu pentru zei şi prea curând pentru fiinţă./ Poemul abia început de ea este omul".

Deci şi la Vieru – omul e cel care, patologic prin situaţie, cvasinormal tot prin situaţie încearcă să'şi caute cuplul de entitate psihică hărăzit de Fiinţă pentru călătoria, scurtă de

[20] Marcel Schneider

[21] „Când sunt trist, sau când nu sunt trist, când inspirat sau când sunt bleg, sau numai obosit – când sunt vizionar, sau când mi-e somn de mine însumi – toate acestea le gândesc şi le formulez în minunata limbă română"(Nichita Stănescu)

altfel, în interiorul vieţii, ca două monade ale lui Leibniz, atomi spirituali, inaccesibili influenţelor externe, momente ireductibile şi de o absolută discontinuitate. Iar după cum aminteşte Blaga în *Năzuinţa formativă*, cuvintele lui Goethe: „Cea mai mare fericire a muritorilor e personalitatea", eroul nostru încearcă să se constituie în acel argonaut unic în căutarea unei idei, a rezultantei din suma dragostei şi suferinţei. Deci ne naştem pentru o luptă continuă, o căutare diabolică, dar normală pentru omenire. Faptul că pe pământ cuantele spirituale trec dintr'o întrupare într'alta pentru a desăvârşi menirea, destinul peste generaţii, materialiceşte necunoscută încă, genetic transcrisă în gene şi invizibile pagini siderale ale cine ştie cărui spaţiu multidimensional, e singurul ce poate explica clipa de împlinire atât de străină şi greu de atins.

Aceasta pare o *stare de trecere* pe care aş opune-o la prima vedere afirmaţiei heideggeriene:„Nu noi ajungem la gânduri; ele vin la noi". Ca un blestem de dragoste etern, nimeni nu e fericit pe de-a'ntregul. „Şi-o corabie'şi cioplise,/ Şi'n amurgul greu, de stânci/ A plecat pe mări s'o uite/ Clătinat de ape-adânci".

Însuşi actul cioplirii unei corăbii, sisific, robinsonian, mi se pare o ispăşire, o binecuvântată mântuire prin care el, unicul, poate exponentul unui întreg popor, încearcă mila cerească, cer adânc de ape, peste care se lasă amurgul atât de greu ca stâncile pământului; o superbă inversare de valori!

Totul poate fi invers, nereal de inexact sau tocmai de exact la polul opus. Prin forţa noastră mergem să obţinem ideea. Prin forţa noastră am construit arca pe care am urcat tot ce aveam, bagajul de gânduri al lumii. Într-o lume fantastică, voit fantastică, blândul, prea blândul în aparenţă navigator, ce distrusese toată lumea, tăiase până şi pădurea şi unicul simbol, el însuşi ! (oare el însuşi ?) se clatină, se clatină şi eu îl simt răsturnându-se.

Valorile devin reale, adevăr sub lună, sub stea (o anumită stea – ca şi cum zodia destinică veghează şi aici, şi acolo, până şi acolo… unde ajunsese în uitare ?).„A plecat pe mări s'o uite/ Dar sub lună, dar sub stea…"

Şi de fapt iată ce înseamnă să nu mai ştii care'i fantasticul, dacă nu cumva prin răsturnare pătrunzi într'alt fantastic, mai dens, mai ceţos, sau mai luminos, dar ascuns ca o minciună în spatele pâclei. „A plecat pe mări s'o uite/ Dar sub lună, dar sub stea…/ Răsărea la loc pădurea,/ Iar corabia'nfrunzea".

Arta egipteană, greacă, babiloniană este arta bazată pe serii de personaje, repetate la infinit, aceleaşi, altele, multiplicate. În tendinţa spre necreat, se întreabă Blaga în *Trilogia Culturii*, când au început să apară unicităţile ? Ce anume le-a determinat apariţia ?

„Rembrandt, în goana după detaliul viu, după o trăsătură, după un gest (…) aspiră la o realitate metafizică; … Modelul viu trebuie să i se fi părut de multe ori o simplă copie anemică, diluată şi inexpresivă a portretului (…). De aici poate nevoia de a îmbrăca făpturile în acea lumină nefirească, venită de nicăieri şi căzută pe lucruri, ca nimb şi pecete a unei supraexistenţe".

Numai acest pasaj ar merita multă aplecare, dar nici acesta, nici stilul *stihial* ca năzuinţă formativă formulat de Blaga, nu constituie obiectul prezentării noastre. Credeam că studiind psihanaliza freudiană voi întâlni elemente care să'mi declanşeze acea stare necesară concepţiei spirituale[22]. Interpretarea sa asupra statuii lui Moise de Michelangelo, personaj căruia'i împrumută ceva divin, deosebit, necanonic chiar, m'a atras. „Liniştea aparentă" şi „clocotul interior", extraordinar receptate de autor la privirea sculpturii mi'au creat o stare de

[22] „Trebuie să existe o ştiinţă a contrarietăţii. Oamenii au nevoie de încercări dificile şi opresiuni pentru a'şi dezvolta muşchii lor psihici" (Franck Herbert)

euforie. Dar nu era visul, cel interpretat ca o entitate gnoseologică. Şi ne'ntrebăm: de ce-a fost necesar să visăm altfel, cine ne-a adus la nivelul unicităţii dumnezeieşti ?

Rabindranath Tagore îmbina adevărul găsit în armonia raţională cu realitatea subiectivă şi obiectivă. Mergând la sursele gândirii indice găsim în *Sri Isopanisad* următoarele versuri : „…infinit de departe, El e de-asemenea atât de aproape. Fiinţând în fiecare suflet sau lucru, El e de asemenea în afara a tot ce există"(*Mantra V*)[23] .

Şi iar mă întreb când au apărut în operele artelor personajele ca tipologie umană ? Dostoevski scrie în *Idiotul* : „Există oameni despre care e greu să spui ceva ce i-ar putea prezenta sub înfăţişarea lor cea mai tipică, cea mai caracteristică; aceştia sunt aşa numiţii oameni obişnuiţi, banali, care într'adevăr formează marea majoritate a oricărei societăţi. În romanele şi povestirile lor scriitorii preferă de cele mai multe ori să ia tipuri din societate şi să le reprezinte într'o zugrăvire figurativă artistică, tipuri care în realitate se întâlnesc excepţional de rar în ansamblul trăsăturilor lor şi care totuşi sunt mai reali decât realitatea însăşi".

Destinul e oare acela care îşi pune amprenta asupra oamenilor ?, asupra celor ce creează şi a personajelor lor ? Natan înţeleptul din *Lessing* se adresează lui Dumnezeu: „Eu vreau !/ Doar tu să vrei să vreau !"

Şi mă întreb din nou: de ce ? Frică ? De ce ne închinăm irealului, misticului, senzaţionalului, necunoscutului ? De ce obişnuitul asimilat mai uşor pierde în timp respectul, dorinţa ?

Heidegger susţinuse mereu în prelegerile sale (comentându'i pe Hölderlin, Rilke şi Trackl) că poezia constituie suflet pentru oricine ştie să şi-o apropie, devenindu'i astfel obiect de cult, rugăciune. „O poezie dedicată anume celui separat se încheie prin cuvintele: *căile lunare ale celor separaţi*. Pentru noi, cei separaţi mai poartă şi numele de *morţi*… Trackl spune: *Nebunul a murit*… Cel care a murit este nebunul. Este vorba aici despre un bolnav mintal ? Nu. Nebunia nu înseamnă o minte care gândeşte ceva lipsit de sens. *Wahn* face parte din *wana,* care în vechea germană de sus înseamnă *fără.* Nebunul gândeşte şi gândeşte chiar ca nimeni altul. *Sinnan*, la origine înseamnă *a călători, a tinde spre, a porni într-o direcţie*; rădăcina indo-europeană *send* şi *set* înseamnă *drum.* Cel care-este-separat este nebunul (*der Wahnsinnige*) deoarece se află pe drum spre alt loc".

Astfel, îl văd eu pe cel-care-pleacă într-o corabie cioplită dintr'un stejar prăvălit de însuşi călătorul care-a cosit pădurea, un nebun care moare[24] , un străin în lumi străine, obligat la a trece în renunţare pentru a obţine veşnicia, un peregrin etern.

Precum Elis a lui Trackl, Zarathustra a lui Nietzche, Vieru călătoreşte veşnic, în moartea care naşte prin sacrificiul lui un alt codru, o lume paralelă în care pierdut, trăieşte reînfrunzirea sufletului într'un alt trup. Eminescian, dar departe de acesta, îndrăgostitul îndeplineşte o întoarcere mesianică, aproape biblică în câteva versuri, într'un gând atât de frumos, atât de uşor de receptat, nenormalul personaj devenind obişnuitul erou de mit, trecut printr'o moarte simbolică.

[23] „Pacea cere soluţii, dar noi nu ajungem întotdeauna la soluţii vii, mergem doar în direcţia lor. O soluţie definitivă este prin definiţie o soluţie moartă. Deficitul major al păcii este că ea tinde să pedepsească greşelile în loc să recompenseze valorile"(Franck Herbert)

[24] „Nu realizezi nimic bun dacă nu se produce ruptura echilibrului dintre lumea reală şi creaţia creierului"(André Gide)

Cleopatra LORINȚIU

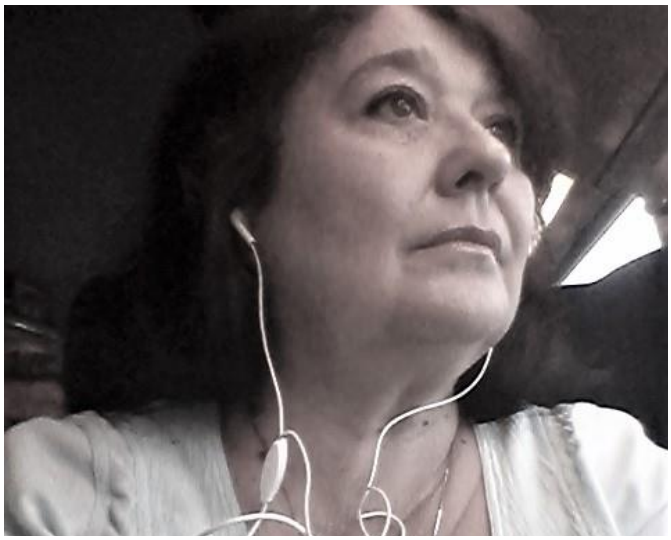

Vocația grandorii: Ierusalimi

Se spune că ajungând la Ierusalim, oamenii veniți din toate colțurile lumii, fie că sunt credincioși, practicanți sau pur și simplu turiști, poate agnostici sau chiar atei, au o uimitoare diversitate de reacții: de la extaz mistic la dezamăgire, de la înălțare spirituală ori revelație culturală la uimire sau tristețe, în sfârșit, felurite reacții, reacții personale, însă oricum, Locul nu poate lăsa pe nimeni indiferent, în primul rând pentru simplul fapt că nu e un Loc, ci, înainte de toate, un simbol.

Intelectual de amplitudine, umanist de convingere, autor prolific, poezia fiind doar una din fațetele profilului său complex, Liviu Pendefunda a plonjat încă de la începuturile sale literare într-o zonă a nevăzutului, a nespusului și ezotericului, care intriga de-a dreptul în perioada anilor cenzurați: Sideralia (1979), Farmacii astrale (1981), Astrul cojilor de ou (1982), Falii 1 (1983), Tihna scoicilor (1984), Falii 2 (1985), Cabinetul doctorului Apollon (1986) erau adevărate capcane ideatice pentru ”unii” unor ani în care cifrarea și descifrarea, găsirea cheilor și identificarea ușilor reprezenta un antrenament cotidian în cultură și presă.

Amploarea căutărilor sale poetice avea să impună prin numeroasele volume ulterioare, nu puține cărți de eseuri, de exercițiu a gândirii, unele de poezie. În aceste vorbe adunate aici în vremuri de pandemie, când închisă în casă citesc puținele cărți care mă acompaniază în ”exil”, așadar nu pot ajunge la vreo bibliotecă, notez timid câteva gânduri numai despre Ierusalimi* o carte-obiect pe care o am în fața mea, dăruită de autor acum un an când împreună cu familia dumisale și câțiva prieteni israelieni se afla la Tel Aviv și ne-am petrecut o frumoasă după amiză privind ochiul de apă transucid și melancolic lucitor de la Habima Square. O carte de altfel remarcată de mulți, comentată din plin, o carte cu ilustrații excepționale, de mare finețe imagistică semnate de talentata fiică a poetului, pictorița Elleny Pendefunda, copilul-minune al artelor plastice devenită o tânără plasticiană în ascendență, cu carieră europeană.

Vocația grandiosului din cariera extrem de bogată și de diversă a celui ce este profesor universitar doctor și medic neurolog de vocație, estetician și editor de revistă, traducător și exeget, face ca subiectul, grandios în definitiv, Ierusalimul să fie cât se poate de firesc...

Căci intelectualul de amplitudine, umanist din convingere, autor prolific și dăruit Liviu Pendefunda avea să exprime firește în poezie, întâlnirea (în literă și în fapt) cu Locul pomenit mai sus, centrul spiritual al umanității. Contemplarea, departe de-a instala microbul melancoliei ori al neputinței tragice,ceea ce la poeții romantici venea de la sine, limpezește premisele reverberației: este vocația asumării responsabilității, a asumării măreției, a vieții, a naturii umane, a spiritului superior.Dacă forma acestei poezii este whitmaniană, îndrăznesc să spun, așijderea, suflul ideilor care o animă...

Atmosfera este voit doldora de simboluri (cum altfel?)și cam fiecare face apel la un segment din cunoaștere ori din spiritualitate. Cel care este al creștinătății este mai transparent și duce mai ușor către mentalul colectiv. Poetul revizitează mental momente majore, istorii mărețe, prin imagini evocatoare, adeseori de mare acuitate și frumusețe: ”Și atunci deschide-se-va de pe Eufrat/vadul miilor de oști;/praf vor fi și ziduri de cetate,/sânge și cenușă un înreg regat.//Sfărâmatu-se-vor idoli de

aur, argint/aramă,de piatră și de lemn/în furtunile farmecelor lor/ ce'n curbuberu picioarele aprind.// Ci doar în nemurire semn/aduce-vor/un tom ce' i miere pentru duh,/pelin pentru al trupului blestem" ceea ce , să recunoaștem, este nespus de emoționant.

"Emoție artistică", cam asta ar fi treapta pe care se încearcă descifrătorul de povești și simboluri vechi printr-o nouă încifrare : aceea a poeziei. De aici paradoxul creației sale: plecând de la sensuri încifrate, poetul ne trimite prin descifrare, la noua încifrare a poeziei.

Ca și cum ne-ar zice : eu m-am chinuit și am înțeles, vă dăruiesc vouă sensul descifrării pe care îl potrivesc în altceva, în vers, în noua încifrare ca o altă miraculoasă găoace.

Îmi amintesc ceea ce spuneau sau chiar exprimau alți poeți printre care israelianul cu rădăcini românești Menahem Falek :"Oraș greu este Ierusalimul", vorbe care se potrivesc și deschiderii descrise de Liviu Pendefunda:"Fi-voi,parcă eu, cheia adâncului ducând,/poarta să deschide/la 'ntâia înviere, când cerul și pământul/dispar în focul de nceput și blând // din lacrimi tânguire,vaier și durere,/șarpele flămând/ intra-voi în cetatea,care vântul/construi-o-va peste aceea care piere."

Totul este elaborat,deliberat, construcțiile verbale cu bună știință îngreuiate ca cititorul să simtă și să resimtă "greutatea" istoriilor care au însemnat lumea: "Cu douăsprezece chei voi fi chelar/spre roza crucii câte trei/și la pătratul lor toiagul meu de aur/la temelie așeza-va câte un ashar",iată ce va fi așezat la temelie, un ashar ,piatra cuboidă dreptunghiulară, accea denumită de Vitruvius drept "opus isodomum" unitatea de bază a construcției (chiar și la greci, chiar și la fenicieni).

Cum ziceam, densitatea simbolurilor și referințelor este foarte mare, poate descurajantă pe alocuri, multe din ele vin desigur din antichitate, multe din ele sunt de sorginte culturală, unele din ele ajung la evul mediu luminos/umbros / iluminat, după cum devine cazul... "Lapis philosophorum - fiecare poartă /va fi cum este,cum a fost/ căci timpul unui Mare Înțelept și Faur s'a prăpădit în infinitul soartă, scrie poetul adept al ambiguității (ah, cartea lui William Empson , Seven Types of Ambiguity care ne-a luminat tinerețile literare ... un clin d'oeil e atât de binevenit.)

Așadar în mijlocul acestei poezii odată ajuns, poți alege: mult sau puțin, simbol sau metaforă, "îndepărtează de templul din oglindă/ căci El lumină e;/ iar eu mă'nchin și sorb elixirele astrale,/Ființa Pururea Fiindă."

Hotărât lucru, poezia asta nu e pentru materialiști teleghidați, accesul e pentru încrezători /căutători și crezători, aflați poate... «Nel mezzo del cammin di nostra vita/mi ritrovai per una selva oscura,ché la diritta via era smarrita.»

Așa cum scrie Emanuela Ilie într-un luxuriant studiu dedicat poetului, citez :"O arhitectură textuală lucrată foarte atent, așadar, un templu care adăpostește cele mai reprezentative obiecte de cult închinate Spiritului Universal, al cărui intermediar ori mesager înțelegem că ar fi Liviu Pendefunda. "

Cum îi dau dreptate rafinatei exegete, mă rezum la a nota doar deliciile,înțelepțirile, însingurările sau meditațiile pe care poezia le poate provoca citiorului obișnuit, poate nepătrunzător de texte vechi și nici de aluzii masonice surprinzătoare, care intrigă și inevitabil, fascinează.

Cel mai frumos poem al cărții este chiar Ierusalimi, căci în el poetul dă și proba stăpânirii eposului liric.Foarte convingător de parcă s-ar deschide de fapt un roman (de preferință , pentru mine, sadovenian) "Soarele nu mai răsare în dimineața aceasta când dincolo de orizonturi cerurile pierd al clopotelor clinchet de lumină și surle de argint în norii romboizi adună trecute hore de naiade." (Mi-am luat libertatea cam obraznică de a eluda despărțirea pe versuri, de dragul acestei excepționale descrieri și deschideri...)

La câte poeme s-au alăctuit prin vremi, dedicate acestui loc sfânt, curaj îți trebuie să te încumeți de subiect și tocmai de aceea mă simt datoare să punctez câteva spuneri absolut remarcabile: " Vai, câtă lume prăbușită în ăst grăunte de Infern în care, crezând într'unul singur Dumnezeu, atâtea suflete se împletesc în ură și în vânt hain!"Poemul ar trebui citat integral, și ar trebui citit ca atare căci are propria curgere și structură, e o construcție elaborată cu spuneri de poezie pură.

Poate că nu trăim acum "vremuri mari", dar măcar avem dreptul să aspirăm la inspirația pe care vremea vocației grandorii o putea cuprinde. Așadar aceste cuvinte nu fac decât să semnaleze o lume poetică în care merită să intri și să te lași vrăjit, desvrăjit, încifrat și descifrat, căci vei avea delicii, întrebări și dureri nemăsurate.

Vocația grandorii: Ierusalimi de Liviu Pendefunda.
Confluențe, Sidney, 29 aprilie 2020

Le désenchantement, une joie apparente et trompeuse*

On arrive avec la poésie de Muriel Augry dans un monde des nuances, surtout les nuances de l'âme, une poésie dont l'élaboration semble minutieuse, exercées dans des poèmes sur la limite fragile entre imagination, rêve et réalité.

Entre la vision onirique et le désir d'y rester, prisonnière du rêve, l'auteure partage avec nous des petits éclairs, des visions fulgurantes et aussi un certain "déjà vu : car son poème devient "le nôtre" : l'atmosphère méditerranéenne, lumineuse et complice, parfois d'un calme tendre, parfois éblouissante *: "Nappe mouvante où s'emmêlent barques et pêcheurs /Insolents passent les voiliers. /La musique nasillarde de la plage célèbre les retrouvailles/ Le soleil décline avec nonchalance, /Une brise se lève /Une journée d'été comme les autres /Une journée sans nom pour tant d'autre*".

Quelle beauté ! Parsemée de petites mélancolies et douleurs, les douleurs de la présence et de l'absence. *("Les espaces tournoient /Et mêlent fragments de rencontres, de désirs/ Les absences s'étirent/ Les contours s'estompent"*) C'est la description qui nous annonce aussi le charme de la prose écrite par la poète -scènes de vie d'une grande délicatesse et très nuancée qui me font souvent penser à la prose de Marguerite Duras, notamment dans "Moderato Cantabile"

Le paradoxe de l'atmosphère de la poésie qui surgit de cette anthologie remarquable (Muriel AUGRY –"Ne me dérêve pas") est surtout la luminosité de la tristesse, une tristesse bien cachée.

Le désenchantement qui alterne une joie apparente et trompeuse.

Est-ce que je devrais commencer avec ce que je préfère de la poésie de Muriel Augry ? En tout cas je ressens cette impulsion.

Quand j'apprécie quelque chose, un poème, une idée qui me fait penser, qui revient obsessionnellement, répétitivement, alors je me laisse à ce sentiment. Ce n'est ne pas trop "professionnel", peut-être mais je suis les lois de l'âme.

Maître des peintures des états d'âme, des aquarelles métaphoriques, la poétesse arrive capter le souffle du moment vécu. Ainsi ce poème d'une délicatesse exquise *" Aux quatre coins de la table /Nous/ ce vendredi argenté /à l'écart du tumulte/ Gourmands d'instants gaufrés /A nos bras une signature/ éphémère/ complice /de nos corps hier meurtris"*

On trouve des images syncopées, raccordées à un code très personnel, dans une brume d'intimité ou de complicité subtile : *" Frissons de soi égarés suspendus une trace nous enlace Au cœur du boulevard à la riche mémoire".*

Nostalgie, émotion et évanescence, tout réuni dans des vers clairs d'une modernité bien tempérée et un rythme intérieur qui plait, une célébration de la vie, peut être au bord de la mer, sous la bénédiction du soleil, de l'amour et de la poésie.

Dans EXILS (Poèmes ***extraits du recueil Les lendemains turquoise, Rabat, Éd. Marsam, 2010***) il y a souvent du chagrin, un chagrin qui surgit avec une certaine complicité. (*"Un cri jeté sur le sol Roulé sur la vague/ Un cri lancé dans les anfractuosités du sommeil /En proie aux atermoiements /Un cri de plume /Qui devient sanglot et crache son chagrin"*) Nous faisons partie de ce pacte de tristesse. Sommes-nous témoins ? Sommes-nous participants ? difficile à dire, l'état poétique devient épidermique, devient consubstantiel, nous englobe. Mais sûrement la vision la plus captivante se trouve dans cette fusion tragique avec la nature. *"L'œil de la mer/ L'œil de la mer a vu /Les ombres attachées aux vagues /Poisseuses /Cousues de vomissures/ L'œil de la mer a arpenté /La grève fétide/ Qui s'étale sans élan/ Sous les pas des passants La bouche de la mer a bu le sel des larmes /Crié à poumons ouverts /Pour colorer l'espoir/ Et maquiller les courants /La bouche de la mer a souri À l'annonce d'une aube clairon Et d'un baiser de nacre".*

Ici la vision n'est plus l'éclat béni de la Méditerranée. C'est un monde assez cruel, confronté à la réalité d'une vie dont la seule échappatoire semble être la poésie.

----

* Muriel AUGRY ,Ne me dérêve pas/ Necăderea din vis, anthologie,Editura Junimea, Iasi, 2020, trad. de Raluca Varlan Bondor.Antologie, (EXILS Poèmes extraits du recueil *Les lendemains turquoises*, Rabat, Éd. Marsam, 2010 ; COULISSES Poèmes extraits du recueil *Les lignes de l'attente* Montélimar, Éd. Voix d'encre, 2020)

Muriel AUGRY est une poétesse, essayiste, et nouvelliste française.

Née à Paris, elle a poursuivi des études littéraires en classes préparatoires de lettres supérieures, puis à l'Université de Paris-Sorbonne, où elle a obtenu son Doctorat en littérature et civilisations françaises des 19 et 20 ème siècles. Elle a enseigné une dizaine d'années à l'Université de Turin en Italie, puis entrepris une carrière culturelle à l'international, en Italie, au Maroc et en Roumanie. Elle est officier dans l'Ordre des Palmes académiques.

Elle a publié un essai *Le cosmopolitisme dans les textes courts de Stendhal et Mérimée* aux Editions Slatkine, (Paris-Genève, 1990) qui a reçu le « Prix Roland de Jouvenel de l'Académie française » ; elle a rédigé une cinquantaine essais critiques sur la littérature romantique européenne. Spécialiste de littérature de voyage, elle s'est intéressée plus spécifiquement aux écrits féminins en Méditerranée et au Proche Orient, en rédigeant le catalogue d'une exposition littéraire et photographique sur « Le voyage des femmes de lettres en Egypte au XIX ème siècle » et publiant une édition critique du livre de Louise Colet *Les Pays lumineux*, aux Editions Cosmopole (Paris, 2010).

Elle a donné des conférences et lectures en Europe, Afrique, au Proche Orient et participé à divers salons du livre à Paris, Beyrouth, Casablanca, Marrakech, Pise, Iasi, Bucarest.Elle a collaboré à de nombreux ouvrages collectifs : recueils de nouvelles, anthologies poétiques.

Elle est l'auteure d'un recueil de nouvelles *Rien ne va plus* aux éditions l'Harmattan (Paris) traduit en roumain *Acest freamat al absurdului* aux éditions Stiinta (Chisinau, 2021) et de huit recueils de poésie : *Les lendemains turquoises* aux éditions Marsam (Rabat, 2010), *Les Ecailles du Soir* aux éditions L'Harmattan (Paris, 2012), *Eclats de murmures* avec le peintre Youssef Elkahfay, à Virgule Editions (Tanger, 2016), *Instantanés d'une rive à l'autre*, avec le peintre calligraphe Abdallah Akar, qui a remporté le « Prix Vénus Khoury Ghata de la Poésie illustrée », *Les lignes de l'attente* aux éditions Voix d'Encre (Montélimar, 2020) *Encres lacérées* avec Philippe Bouret aux éditons CronEdit (Iasi, 2020) *Ne me dérêve* pas avec des dessins de Dragos Patrascu aux éditions Junimea (Iasi, 2020) et *A l'heure blanche* aux Editions Cartascea Romanesca educational (Iasi 2022).

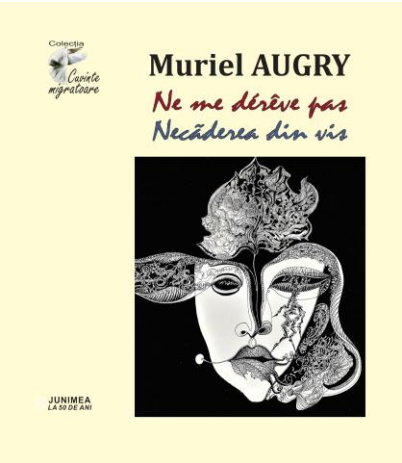

Ses poèmes sont traduits en cinq langues : roumain, italien, espagnol, anglais et arabe. Elle collabore régulièrement avec des artistes peintres et musiciens pour des expositions, des performances.

Elle est membre du Pen Club français, de la Maison de la Poésie, de la Société des Gens de Lettres et Présidente de l'Association du Parlement des Ecrivaines francophones.

Utopie și deznădejde

Vocea poetică distinctă, clar articulată din poezia lui Olimpiu Nușfelean a început în sfârșit să fie recunoscută la un nivel hai să zicem național, în republica poeziei. Sau o fi monarhia poeziei și regele Nichita încă e jelit ? Sau o fi numai un principat poezia noastră încă, ori o confederație super ordonată, un fel de elveție ?

Această joacă eu cred că i-ar place poetului, joaca *din* și *cu* vorbele căci el are un simț al umorului foarte rafinat , vizibil deopotrivă în poezie și proză. Are însă și un simț al gravității care este cumva atotputernic.

Poetul e grav și profund iar ”bucuria gravității”, poate să pară ceva imposibil, contradictoriu și totuși,este.De altminteri și seva poeziei sale e de natură să ne comunice, ori că poezia e ceva esențial fără de care viața nu are sens, ori că poezia e pe ducă într-o lume pe ducă deci nimic nu mai contează.

Pe această scală aș zice de-a dreptul deconcertantă mișcă Olimpiu Nușfelean poemele sale din această carte cu un titlu atât de frumos ***”Unde așezăm plînsul copilului ?”***

Analizată și disecată cu bucurie critică de mulți confrați, cartea te poate însoți pe tine, cititor de poezie, pasăre cam rară în zilele noastre , deschizându-ți ferestruice zidite în zid.

O poezie de-a dreptul programatică, o poezie despre poezie, ne trimite spre fiorul fascinației contopirii cu absolutul. Sau mai bine zis al diluării în absolut. Ea trebuie citată în întregime (ca de altfel mai toate poemele lui, pentru că are un parcurs epic așezat într-o lirică desăvârșită)

Opresc barca şi cobor/ în apa adîncă pînă la piept /să ajung lîngă pelicani şi să-i privesc de aproape/ la vărsarea fluviului în mare.// Concretul superb – /nu poveştile pentru copii, /nici zborul, pe care nu-l poţi /atinge cu mîna...// Singur în leagănul apelor/ – amînare sau odihnă? –/ înving spaima de a fi tot mai aproape/ de splendoarea lor filmată cu teleobiectivul, /în cîrd plutitor, cu guşile pline de peşte...// Mă ignoră o vreme... /Dar, cu cît mai aproape, cu atît /curentul mă îndepărtează de barcă, /furat deodată de forţa apei, nu de imagine. //Admiraţia sublimează în teamă.// Fluviul, crescînd,/ ca într-un film inocent, văzut în copilărie,/ îmbracă metafore înfricoşate, /se face deodată fluviul vieţii /şi încearcă să mă fure de pe picioare. //Înot! //Cine-mi mai vindecă, în zbatere,/ frica de a privi /devenită deodată frică de moarte?” (VEDERE CU PELICANI)

Fiind poate cea mai diversificată abordare poetică din ansamblul operei sale poetice, cartea de față este împărțită cumva programatic și conține în ea marile capitole ale vieții și artei poetice.

Vizualizezi tot.

”Duminică dimineaţa. Bat/ clopotele bisericii din cartier. //Prin fereastra deschisă /oraşul îmi intră în casă înfrînt. //Farurile maşinilor sînt stinse de mult, /vitrinele sparte ignore/ ţipătul cioburilor adunate-n făraş. //Cerşetorul, stăpîn al tomberoanelor,/ numără mucuri de ţigară //în loc de monede mărunte”(Duminică dimineaţa)

Între îndoială, resemnare și speranța ce pâlpâie își scrie el destăinuirea foarte,foarte intimă*.” Şi eu ies, ies, /ies dintre cărţi, /din încăpere,/ ies din mine /şi mă las înălţat/ pe balonul de păpădie al credinţei”*

Al patrulea capitol este cumva dialogul improvizat al poetului cu lumea, cu cei între care trăiește.Sunt temele solilocviului său pe care-l împinge încetișor, la marginea cu dialogul. Aici se adună laolaltă tandrețe și ironie, este locul în care prin pâlnia lirică trece și licoarea bună și particolele depuse în timp , mai brutale, e și capitolul cel mai scurt de parcă și-ar asuma vina ascunsă a acestui *diary book.” Vai, dragii poeţi,/ cum trec ei cu paşi mari/ prin*

literatura română!... /Inventează metafore /neintrate-n manuale şcolare, /ca şi cum chiar atunci /cuvintele ar încolţi neştiute /în pagina abia ieşită din moara de hîrtie.// Se risipesc prin cărţi /precum băutorii smeriţi prin cîrciumi, /ghicind în rubinul licorii /clipa optima/ a plecării spre stele.// Nu-i certaţi cînd adorm la umbra unui vers izbutit – /precum petale de cais sînt cuvintele cu care respiră, /precum dalele de piatră şlefuită/ pe un mormînt abia închis/

(Poezie dedicat misteriosului I.M. Sigur , nu mă pot împiedica să mă gândesc cine e I.M. probabil Ion Mureșan care și-a dobândit o adevărată aura printer actualii autori transilvăneni, dar cine știe poate o fi chiar Ion Mircea cel care emana această aură în vremea generației mele…Nu vom ști, aceasta ține de anecdotica poeziei. De altfel cum eu îl cunosc pe poetul Nușfelean de cam 50 de ani, de mi-e și frică să spun cu voce tare cifra aceasta, am posibil tentația de a interpreta, decoda diverse teme, metafore, sugestii din poezia lui asociindu-le cu episoadele vieții, ceea ce firește este total greșit.

Dar cum textele mele despre cărți și scriitori sunt SIMPLE COMPUNERI LIBERE, nu au nimic de a face cu recenzia, critica literară, comentariu professional, pot să îmi permit, nu ?)

Modul de construcție al cărții este savant, cu adevărat meșteșug liric și ne dezvăluie cititorul rafinat care este Nușfelean.

Și totuși de *ce* ***"Unde așezăm plînsul copilului ?"*** Știm întrebările dar și declarațiile formulate deja programatic de scriitor pe manșeta cărții *:"Mi-am dat seama că sînt scriitor în momentul când conștientizarea scrisului meu s-a întâlnit cu conștientizarea morții.Mi-am zis atunci că aș putea găsi un mijloc prin care să învingmoartea,sau măcar să o înșel.E o temă la care încă meditez."* Declarația este în sine un poem de o frumusețe simplă și tragică evident căci suportul major al cărții este tragismul, condiția noastră ontologică iremediabil tragică și aspirația noastră spirituală și artistică , de utopie dezdădăjduitoare.

Florian ROATIȘ

De la Radu Stanca la Constantin Noica

Intrată relativ târziu în stirpea aleasă a condeierilor noștri, Anca Sîrghie nu a apărut, totuși, precum zeița Venus din apa mării... O atestă, cu asupra de măsură, dialogul său epistolar cu acel *Papini* român din nordul țării, cum s-a autointitulat ironic Nae Antonescu[25]. Dialogul a debutat sub semnul lui Radu Stanca, s-a extins apoi în varii direcții – culturale, în primul rând, dar și familiale și profesionale, ambii slujind cu pasiune la catedră – și s-a sfârșit în tristețea lăsată de plecarea spre o altă lume a lui Constantin Noica, filosoful „devenirii întru ființă".

Început în iunie 1976, dialogul de la distanță s-a derulat până în decembrie 1989[26], cu o vizibilă promptitudine din partea lui Nae Antonescu și cu o anumită lentoare, una obiectivă și recunoscută, de altfel, din partea corespondentei din Sibiu. Circulația prin timp a celor două calupuri epistolare, fiecare cu aventura lui, se termină fericit cu decizia universitarei sibience de a le publica la Editura TechnoMedia din Sibiu, orașul unde au apărut cele vreo 30 de volume, fie cursuri pentru studenți, fie monografii. Titlul ales pentru noua apariție, *Dialog epistolar cu Nae Antonescu*, este pe cât de clar pe atât de edificator.

O firească, deci explicabilă „neglijență" a sibiencei în a păstra ciorne de la scrisorile trimise spre mica localitate Terebești din Sătmar ne-a privat de șansa de a avea sub ochi corespondența integrală – ideal de regulă greu de realizat în istoria literară, și nu numai. Printr-o adevărată minune – s-o numim oare, păstrând, evident, proporțiile, a „noua minune a lumii"? – cele 104 scrisori ale lui Nae Antonescu au scăpat dintr-un incendiu, dându-ne imaginea, chiar dacă limitată, prin lipsa răspunsurilor Ancăi Sîrghie, de la care avem doar 42 de scrisori, plus cele nedatate, a dialogului purtat în timp și spațiu între două spirite afine. O discontinuitate între câteva scrisori ne îndreptățește să credem că soarta epistolelor profesoarei sibience a fost dramatică în Sătmar, din moment ce mai multe dintre ele s-au pierdut, mai ales cele din debutul corespondenței, pe tronsonul primelor 8 luni. Nu ne rămâne decât să ne bucurăm de cele ajunse până la noi și să sperăm într-un noroc viitor, când verigile lipsă ale acestui dialog să se completeze.

Absolventă a Filologiei clujene în anul 1967, Anca Sîrghie s-a întors la Alma Mater nouă ani mai târziu ca doctorandă a profesorului Gavril Scridon, cu intenția abordării exegetice a operei lui Radu Stanca, personalitate proeminentă a vieții culturale, teatrale în primul rând, a Sibiului, timp de două decenii (1941-1961). Cercetând bibliografia celui dispărut la 42 de ani,

[25] Cu o surprinzătoare sinceritate, Nae Antonescu se compară numai fizic cu scriitorul italian, considerat „cel mai urât dintre scriitorii epocii sale", fără a-și aroga și geniul acestuia! Vezi *Infra*, p. 178.

[26] Dacă facem abstracție de cele patru rânduri din 9 februarie 1990, prin care Nae Antonescu o informează că îi trimite cinci numere din revista sătmăreană „Solstițiu", nou apărută, cu banii editorilor.

risipită prin zecile de publicații ardelene („Afirmarea”, „Claviaturi”, „Gând românesc”, „Lanuri”, „Pagini literare”, „Symposion”, „Tribuna” etc.) sau din capitală („Meșterul Manole”, „Teatrul”, „Universul literar”, „Vremea” etc.), tânăra profesoară s-a confruntat cu dificultățile documentării, publicațiile fiind greu accesibile. În acest context, s-a adresat lui Nae Antonescu, cunoscut de pe atunci, deși nu publicase nicio carte, ca un specialist în revuistica interbelică, dar și pentru generozitatea cu care își ajuta confrații care îl solicitau în legătură cu presa literară. Cel care răspundea la fiecare scrisoare care îi era adresată[27] nu pregetă să-i confirme nu numai disponibilitatea de a o sprijini în demersul său doctoral, ci și bucuria, datorită pasiunii ei, mărturisite, pentru subiectul ales. În următoarea scrisoare îi va trimite, deja, o condensată bibliografie Radu Stanca pe două pagini, continuată și în cele cinci scrisori expediate până la sfârșitul anului 1976. Erau, în bună parte, informații pe care le oferă cu spor Monicăi Lazăr pentru ediția Radu Stanca, *Versuri*, care va apărea în 1980 la Editura Dacia din Cluj-Napoca.

Din nefericire, lipsește scrisoarea de debut a acestei corespondențe care a dat naștere unei frumoase prietenii spirituale[28]. Prima scrisoare a Ancăi Sîrghie din acest epistolar surprinde prin aerul ei de familiaritate, imprimată de formula adresării: ”Dragă prietene”, dovada certă a altor misive anterioare. Epistola poartă data de 5 martie 1977, urmând, deci, fatidicului cutremur din seara precedentă, pe care îl amintește, cu durere pentru țara greu încercată, când îl informează că are și un frate în capitală. În rest, scrisoarea abundă în date despre revistele consultate, dar și despre problemele cu care se confruntă la liceu (olimpiade, montaje literare și alte activități culturale), într-o perioadă când o așteaptă un examen la Cluj-Napoca, în cadrul doctoratului. Acestea se constituie și în scuza pentru a nu-i fi răspuns la scrisori, absență care i-a provocat „nedumerire” corespondentului din Terebești.

Dialogul lor epistolar a continuat fără ca în primii trei ani să se întâlnească, cu un profit științific și afectiv recunoscut de Anca Sîrghie, care, copleșită de un program zilnic cvasiinfernal (cu catedra în două licee, nu întotdeauna aceleași, cu schimbări în fiecare toamnă, acasă cu „trei bărbați”, cu activități culturale și obligatoriile ședințe), găsea în Nae Antonescu nu numai specialistul, omul de mare cultură umanistă, cu o bogată experiență de viață, ci și un prieten care se bucura de succesele ei, îndemnând-o mereu să se autodepășească, mulțumit că nu se limitează, precum marea majoritate a profesorilor, „să prolifereze note de 7 în catalog”. La aflarea evenimentelor grave cu care se confrunta familia ei (moartea tatălui, accidentul cu mașina al soțului etc.), dascălul sătmărean găsea și îi adresa cuvinte potrivite pentru suflet și pentru minte!

S-au întâlnit efectiv de 5 ori în cei aproximativ 14 ani cât a durat, cu întreruperi – și atunci, fără reproșuri sau explicații – corespondența lor[29]. Înainte de prima întâlnire față către față, Nae Antonescu își făcuse deja o imagine admirativă despre corespondenta sa de la Sibiu, din discuțiile purtate la Cluj-Napoca și Satu Mare cu Gavril Scridon și Monica Lazăr – prieteni comuni –, dar și din ceea ce îi dezvăluiau scrisorile ei ca impresii ale altora. Astfel, într-o scrisoare trimisă din Terebești cu doar o lună înainte de întâlnirea din iulie 1979, când Nae Antonescu i-a fost oaspete la Sibiu, între referințe bibliografice privitoare la Pimen Constantinescu și Radu Stanca, acesta strecura și o „metaforă gratuită și fără nicio obligație”, numind-o drept „a opta minune a lumii”[30].

---

[27] Vezi *Infra*, p. 178.

[28] Aflăm, însă, din jurnalul lui Nae Antonescu, în notația din 21 iunie 1976, că Anca Sîrghie i-a devoalat proiectul în legătură cu Radu Stanca și i-a „cerut unele lămuriri bibliografice”. Vezi Nae Antonescu, *Jurnal literar (1974-1989*), Ediție și studiu introductiv de Florina Ilis, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2015, p. 52.

[29] Cea mai lungă perioadă de „tăcere” a fost cea dintre 5 iunie 1986 și 15 aprilie 1987. O posibilă oboseală este detectabilă în corespondența lor din ultimii doi ani: patru scrisori trimise în 1988, două de către fiecare, iar în anul 1989 cinci, trei ale lui Nae Antonescu.

[30] Vezi *Infra*, p. 120.

La revenirea acasă, după vizita lui la Sibiu, fascinat încă de personalitatea ei, îi scrie, totuși reținut, ceea ce nu îndrăznise să recunoască la întâlnirea lor: „Dar dacă îți mărturisesc că ești femeia care m-a impresionat cel mai mult intelectual, încă nu am spus totul”[31]. În jurnalul său din acea perioadă, recunoscuse nerestrictiv uimirea și admirația trăite în ziua petrecută „în tovărășia profesoarei Anca Sîrghie, o femeie nespus de inteligentă, cu o aleasă sensibilitate artistică...”. Iar în continuare notase: „Este cea dintâi femeie care m-a uimit cu pregătirea ei artistică și intelectuală... Femeie fermecătoare, ospitalieră, plină de energie și avânt creator, disponibilă pentru îndelungate sforțări intelectuale, Anca Sîrghie, după o corespondență de trei ani, mi-a produs o impresie excelentă”[32].

În toamna aceluiași an, un interviu proiectat de Anca Sîrghie pentru revista „Transilvania”, cu Marin Preda, i-a reunit pe toți trei în biroul directorului de la Cartea Românească, cu care Nae Antonescu fusese coleg de școală la București, în timpul refugiului. Întâlnirea a fost una ratată, ca și interviul, din cauza stării bahice a îndrăgitului romancier, prilejuindu-i lui Nae Antonescu amare reflecții despre „lipsa de responsabilitate etică” a scriitorului român, cum va nota ulterior în jurnal[33].

S-au revăzut apoi la Terebești, Anca Sîrghie și soțul ei deplasându-se cu mașina, pentru a-l întâlni pe mai vârstnicul prieten în „cuibul său de lucru”, printre valoroasele lui cărți și reviste, plăcut impresionați de soția acestuia și de atmosfera tihnită din acel sat nordic[34].

Și tot în ținutul Sătmarului a avut loc penultima lor întâlnire[35], prilejuită de Sesiunea de comunicări științifice organizată la Ardud, în 27 martie 1981, consacrată Centenarului lui Octavian Goga. Invitată, grație lui Nae Antonescu, profesoara sibiană, aflată în prag de susținere a lucrării de doctorat, a făcut o impresie excelentă cu expunerea sa elevată, spre bucuria și mândria colegului său de profesie, căruia i s-au alăturat și alți participanți la eveniment.

A urmat, în luna mai 1981, finalizarea doctoratului, prin susținerea studiului monografic consacrat lui Radu Stanca, încununând o muncă trudnică, cu multe obstacole, unele inconturnabile, altele ridicate de invidia și răutatea unor colegi, adevărată cabală a mediocrității. A existat în o contraofensivă, constând în aprecieri venite din partea lui Andrei Pleșu și, mai ales, Constantin Noica. În 18 aprilie 1981, fără vreo solicitare din partea cuiva, așadar din proprie inițiativă, Noica a onorat-o, conform procedurilor în asemenea cazuri, cu un scurt referat asupra lucrării de doctorat, *Radu Stanca- studiu monografic*. Ideea -axă este aceea că autoarea “face dreptate nu numai unui mare destin românesc, ci și ființei umane, prea des primejduită de propriii ei cronicari, literatorii”. Merită stăruit asupra ideii că o asemenea inițiativă a filosofului de la Păltiniș, care nu făcea parte din comisia de doctorat, deriva și din prețuirea operei lui Radu Stanca. În mare secret, Noica îi procură formularele pentru a se înscrie la o bursă DAAD în Germania, dar dosarul trimis prin poștă este posibil să fi fost sechestrat de securitatea din România socialistă.

Această încredere a unor spirite înalte a ambiționat-o, stimulând-o să-și depășească condiția umilitoare de a nu-și avea, ani la rând, o catedră sigură, profesoara ridicându-se deasupra banalului cotidian. Era prima profesoară de liceu din orașul de pe malurile Cibinului doctor în filologie și tot prima dintre colegii ei care a fost invitată, începând cu noiembrie 1977, la „Colocviile criticii” organizate de revista „Transilvania”. Nu-i era iertată nici prietenia cu filosoful Constantin Noica, locatar al unei mici cabane la Păltiniș, care o onora cu vizite acasă ori la școală, multe devenind adevărate regaluri spirituale. Nici micile

[31] Vezi *Infra*, p. 126.
[32] Vezi Nae Antonescu, *op. cit.*, p. 209.
[33] Vezi Nae Antonescu, *op. cit.*, p. 216.
[34] Vezi *Infra*, p. 147.
[35] Anca Sîrghie mai amintește de o întâlnire la o ședință a Societății Române de Filologie la București, probabil în februarie 1983. Vezi *Infra*, p. 181.

realizări, obținute, însă, cu sacrificii, compensând prin pasiune, de la liceele în care a fost nevoită să funcționeze, ani la rând, deși era titulară, în speță publicarea revistelor „Lyceum" a Liceului „Gheorghe Lazăr" și „Hermes" a Liceului Economic, concepute și scoase împreună cu elevii, nu i-au fost recunoscute, alții arogându-și meritele, consolarea ei fiind satisfacția trăită de elevi.

Încurajată statornic, din depărtare, de partenerul de dialog, Anca Sîrghie este tot mai activă în plan publicistic, cu începere din 1975, când semnează în revista de specialitate "Limbă și literatură". Doar că, spre dezamăgirea lui Nae Antonescu, ea îl abandonează pe moment pe Radu Stanca, în favoarea memorandistului Nicolae Cristea, personalitate emblematică pentru Sibiu și pentru Transilvania, interesul său fiind augmentat de faptul că era strănepoata acestuia pe linie maternă. Va publica în volume și reviste de prestigiu articole despre *Jurnalul*, *Scrisorile* și *Memorialistica* lui Nicolae Cristea[36], apreciate de Nae Antonescu. Dar acesta concepea „părăsirea" lui Radu Stanca drept o pierdere, cu atât mai mult, cu cât lipsea o monografie serioasă despre poetul-dramaturg[37]. Un eveniment literar a fost apariția „romanului epistolar" al acestuia cu Ion Negoițescu, publicat în 1978. El a nemulțumit familia Stanca și l-a dezamăgit pe Nae Antonescu, care iute a trimis o recenzie critică la „Steaua", fără șanse de a fi publicată[38]. Acesta din urmă a mai avut o tentativă de a o convinge pe Anca Sîrghie să-și îndrepte atenția asupra lui Radu Stanca, târziu, prin iulie 1987, cerându-i să nu-l uite, întrucât cu el ar putea „intra în raiul «literaturii»"[39].

O va face în anul 1996, când, după o ediție inițială mai restrânsă, își va converti cea mai mare parte a capitolelor din teza de doctorat în cartea cu titlul *Radu Stanca şi obsesia Thaliei. Ipostazele omului de teatru.* Va mai reveni la acest autor în 2012 cu volumul Radu Stanca *Dăltuiri*, și Radu Stanca *Profil spiritua*l din 2015, ambele realizate în colaborare cu universitarul bucureștean Marin Diaconu și publicate la prestigioasa Fundație Națională pentru Știință și Artă din capitală. În anul 2016, semnează volumul *Radu Stanca. Evocări și interpretări în evantai*, Editura TechnoMedia. Făcând abstracție de lucrările cu caracter didactic (11 cursuri, dintre care la 5 va scoate și ediția a 2-a), publicate în mediul universitar, preocuparea sa de suflet a fost, pe parcursul a trei decenii de cercetări în biblioteci, dar mai ales în arhive din țară și din străinătate (Sibiu, Cluj, București, Viena și Budapesta), scoaterea din uitare și restituirea memorandistului Nicolae Cristea prin cele cinci cărți de studii, memorialistică și documente, dintre care, două împreună cu bine cunoscutul istoric al filosofiei și editor Marin Diaconu[40].Printr-o simetrie necăutată, tot cinci sunt în prezent lucrările dedicate lui Radu Stanca, dacă avem în vedere și recenta apariție *Radu Stanca și Sibiul*, publicată la Editura TechnoMedia din Sibiu cu a doua ediție în 2022.

Odată doctoratul finalizat și scopul cu care debutase dialogul atins, corespondența lor nu numai că nu-și reduce ritmul, ci devine mai alertă afectiv și intelectual, adevărată „supapă pentru eliberarea energiilor negative" prin confesiune, dar și mijloc de îmbogățire sufletească și spirituală pentru amândoi. Dialogul epistolar Sibiu-Terebești este însoțit de un permanent schimb de cărți, unele dificil de procurat, fie din cauza tirajului, insuficient atunci (deși cărțile se tipăreau în mii și zeci de mii de exemplare!) pentru a satisface foamea culturală (precum

---

[36] Completate cu alte texte, în special cu corespondență, ele au fost publicate în volumul *Memorandistul Nicolae Cristea și epoca sa. Culegere de studii*, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române, Sibiu, în 1996, cu o a doua ediție revăzută și adăugită în 2011 la Editura TechnoMedia, Sibiu, având Cuvânt înainte semnat de prof. Univ. dr. Mircea Păcurariu și postfață de Ana Grama. .

[37] Cartea lui Ion Vartic, *Radu Stanca. Poezie și teatru*, prin chiar colecția în care a apărut la Editura Albatros în 1978, constituia doar o introducere în opera autorului *Horei domnițelor.* Anca Sîrghie a lansat-o cu mare entuziasm la Sibiu, în prezența autorului, care îi fusese coleg de an la Facultatea clujeană.

[38] Vezi *Infra*, p. 96.

[39] Vezi *Infra*, p. 232.

[40] A se vedea titlurile *Supra*, p. 36-37, notele 1-3.

trilogia lui Mircea Eliade despre *Istoria credințelor și ideilor religioase*), fie pentru destinația lor locală (cum a fost cazul celor trei volume de *Repere sibiene*, publicate în 1977, 1980 și 1982).

Alături de grijile permanente generate de profesie și de orizontul domestic (copleșitoare, uneori, pentru Anca Sîrghie), au apărut, la un moment dat, altele mai mari, ale lui Nae Antonescu (legate de studiile fiicei sale, care urmase liceul și facultatea, ambele în limba italiană la București, pentru a fi, apoi, repartizată în județul Vaslui ca profesoară de limba franceză).

Cei doi epistolieri nu se gândesc la posteritate atunci când își expun preocupările și opiniile, dialogul decurgând firesc, fără încercări de epatare prin apelul la o falsă erudiție, cum se întâmplă de cele mai multe ori. Și, totuși, dimensiunea culturală a epistolarului este indubitabilă, vizibilă și celui mai cârcotaș cititor. Ea transpare, atât din proiectele lor, dintre care unele se vor realiza abia după 1989[41], cât și din lecturile lor, din titlurile cărților pe care și le-au dăruit și, desigur, din cărțile și studiile publicate etc. Cum era și firesc, preocupările culturale ale cărturarului din Terebești predomină, oferindu-i, implicit, mai tinerei colege un îndreptar de lectură, el dovedindu-se, astfel, un adevărat antrenor cultural! Ea se bucură când acestuia îi apare, după o îndelungă așteptare în editură, prima sa carte, *Scriitori uitați*, în decembrie 1980, când el împlinise 59 de ani! Este cartea care l-a făcut cunoscut, din moment ce într-o discuție purtată de profesoară cu Noica, filosoful, care, întrebat dacă a auzit de Nae Antonescu, afirmă că n-ar putea să nu-l cunoască pe autorul volumului *Scriitori uitați*. Întrucât Nae Antonescu nu era o fire expansivă, tot ea este printre puținii, care află și se entuziasmează că el a început să scrie un roman intitulat *Cartea cu semne*, „un fel de jurnal, așa cum pe vremuri făcea André Gide”[42]. Proiectul a fost repede abandonat, probabil din lipsa de apetență pentru ficțiune, Antonescu fiind omul stăpânit de demonul preciziei. Datorită acestuia, este revoltat de erorile de informație și de interpretare perpetuate „tiranic” de către istoricii literari, prea grăbiți pentru a se informa de „la izvoare”. În contrapondere, își propune, cu naivitate, să atragă atenția asupra erorilor în revista „Steaua”, într-o rubrică „de punere la punct”, „Addenda et corrigenda”, proiect nerealizabil, însă, nici atunci și nici azi[43]! Din pasiunea de bibliofil a lui Nae Antonescu, care-și cheltuia cu obstinație banii pe achiziția de cărți, procurate de prin anticariatele bucureștene[44], se împărtășește și Anca Sîrghie, amândoi supunându-se fericiți celei de-a unsprezecea porunci adăugate de către Radu Stanca celorlalte porunci biblice[45], anume „să-ți iubești cărțile!”.

Sunt multe pagini remarcabile în cartea de față, dar probabil că în mintea cititorului vor rămâne și reverbera, cu deosebire, cele care îl au în centru pe Constantin Noica, magul de la Păltiniș, prieten aici al profesoarei Anca Sîrghie[46] și veche cunoștință, din anii ’40, a lui Nae Antonescu, dar, spre regretul acestuia, doar livrescă, el hrănindu-se, în ultimii ani ai

---

[41] Le-am amintit, deja, pe cele ale profesoarei Anca Sîrghie. Nae Antonescu și-a văzut finalizate prin publicare câteva cărți la care lucrase cu devoțiune atunci când vârsta și bolile i-au permis: *Revista Jurnalul literar* (1999), *Reviste din Transilvania* (2001), *Scriitori și reviste din perioada interbelică* (2001), *Revista Fundațiilor Regale* (2006) etc.

[42] Vezi *Infra*, p. 178. Ambiția de a merge pe urmele lui Gide, autor al romanului *Falsificatorii de bani* (1926), o mărturisește doar aici, ea lipsind până și din *Jurnal literar*, care prezintă mai pe larg laboratorul său de creație.

[43] Vezi *Infra,* p. 208.

[44] Cine se putea „lăuda” în epocă a fi posesorul colecției revistei „Les Nouvelles litteraires” pe cinci ani, al *Léviathanului* lui Julien Green (autorul preferat al lui Nae Antonescu, alături de Georges Bernanos) sau al lui *Dante Vivo* de Giovani Papini? Vezi *Infra,* p. 234.

[45] Vezi Radu Stanca, „În loc de «o carte pe zi», despre cărțile de totdeauna”, în Idem, *Dăltuiri*. Ediție alcătuită de Anca Sîrghie și Marin Diaconu, Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă, București, 2012, p. 75.

[46] În primăvara anului 1981, Noica a onorat-o, cu un scurt referat asupra lucrării de doctorat, *Radu Stanca-studiu monografic*. Referatul este redat în anexă la volumul publicat de Anca Sîrghie în 1996, *Radu Stanca și obsesia Thaliei. Ipostazele omului de teatru,* Casa de presă Tribuna, Sibiu, p.186.

corespondenței, cu opera nicasiană. Anca Sîrghie îl informează despre prezența lui Noica în casa lor, dar și despre urcările ei la Păltiniș. Autorul „scriitorilor uitați" și pasionat de revuistica interbelică, în care Noica se implicase cu fervoare, îl recomandă spre lectură pe cel care „e singurul filosof român de azi care gândește"[47]. Incitat de apariția, în 1987 a *Epistolarului* și de reacțiile pe care acesta le-a declanșat în presă, dar având parcă și o premoniție, din luna septembrie a aceluiași an, Nae Antonescu își propune studierea filosofiei lui Noica, reprezentantul „de frunte al culturii românești", începând cu preistoria acesteia, adică de la primele articole din „Vlăstarul", revista Liceului „Spiru Haret", și până în anul 1944. În 3 decembrie, el notează în jurnal că citește *Pagini despre sufletul românesc,* cartea lui Noica din 1944. În seara zilei următoare, a căzut ca un trăsnet vestea morții, la spital în Sibiu, a celui care se despărțise, într-un mod cam teatral, de Goethe, iar acum se despărțea definitiv și de filosofie, considerată de el „suverana culturii", el învețnicindu-se la Schitul de la Păltiniș.

Consternată și ea de dispariția marelui filosof și prieten, Anca Sîrghie revine, după aproape o lună, cu o memorabilă scrisoare, care va rămâne cu siguranță în istoria literară. Și aceasta nu numai pentru că relatează ultimele zile ale lui Noica, cu emoțiile și speranțele celor care i-au fost alături în spital, ci și pentru că aduce mărturia unor întâlniri irepetabile.

Este vorba, mai întâi, de disputa lui Noica, de 4-5 ore, cu Andrei Marga, tânărul filosof clujean, care, format în climatul cultural german, îi reproșa caracterul prea literar în care aborda problemele filosofice. Andrei Marga, afirmă Anca Sîrghie, a ieșit din dispută copleșit de informația culturală și științifică existentă „în fiece propoziție rostită de Noica"[48].

În schimb, duelul cu Eugen Simion, provocat de Noica, întrucât criticul ridicase obiecții la *Jurnalul de la Păltiniș*, într-un articol din toamna anului 1983[49], a fost mult mai complicat, pregătit din timp, cu cerințe formulate și acceptate anterior și, fapt relevant, cu un public admis în ultimul moment, constituit din Mircea Ivănescu, soții Vasile și Felicia Avram și, desigur, gazda confruntării.

Două lucruri, reieșite din jurnalul considerat de Eugen Simion „neobișnuit" și „extraordinar", îi reproșează criticul filosofului care invita tinerii înzestrați pentru studiu la Păltiniș spre a deprinde meșteșugul gândirii: „inapetența lui Noica pentru suferință" și refuzul criticii literare, considerată de el inferioară filosofiei, întrucât rămâne în orizontul judecății, or, în cultură, important este să ajungi la silogism, la concept, ceea ce este privilegiul filosofiei. Disputa a durat trei ore, cu argumente de o parte și de alta, cei patru filologi susținându-l pe Eugen Simion, dar runda a fost câștigată de către Constantin Noica.

Duelul cu filosoful „devenirii întru ființă" era *ab initio* sortit înfrângerii : nici Andrei Marga și nici Eugen Simion nu puteau câștiga, deși aveau dreptatea lor, căci proveneau dintr-o altă paradigmă ideatică. Mult mai echilibrate ar fi fost disputele cu prietenii săi de generație, N. Steinhardt, Mariana Șora și Alexandru Paleologu, ale căror obiecții au fost expuse publicistic, fără a primi riposta lui Noica.

Nu numai această scrisoare-eseu va face deliciul cititorilor epistolarului conceput de Anca Sîrghie, ci și sinceritatea și autenticitatea care se degajă din toate scrisorile, viața și cultura care palpită, reconstituind un crâmpei din biografia celor doi intelectuali, parteneri de dialog. O biografie reală, fără nimic trucat, întrucât o știm de la acel insomniac și disperat provenit din Rășinarii Sibiului, Emil Cioran, că „Adevărul despre un autor e de căutat mai degrabă în corespondența decât în opera sa"[50].

---

[47] Vezi *Infra,* p. 208.
[48] Vezi *Infra,* p. 242.
[49] Publicat cu titlul *Îndârjirile filosofului* în „România literară" din 10 octombrie 1983 și reluat apoi în *Epistolar*, Editura Cartea Românească, București, 1987, pp. 318-323.
[50] Vezi Emil Cioran, *Scrisori către cei de-acasă*. Ediție, note și indici de Dan C. Mihăilescu, Editura Humanitas, București, 1995, p.9.

Anca SÎRGHIE

Prietenia creatoare dintre Radu Stanca și Ștefan Aug. Doinaș

Prieteniile între scriitori sunt rare. Și mai puține sunt cele ce stau sub semnul creației. Celebră între toate la români este apropierea poetului Mihai Eminescu de humulețeanul Ion Creangă, pe care l-a conștientizat de talentul său narativ și amândoi sunt considerați astăzi clasici ai literaturii române. Nesemnalată încă, prietenia dintre Radu Stanca și Șt. Aug. Doinaș a avut o factură aparte, pentru că epoca apropierii lor era dramatică politic și liniile destinului le-au fost cu totul diferite. Ei aparțin generației literare formate solid sub raport intelectual și cu deschideri enciclopedice în perioada interbelică. Radu Stanca își dobândise renumele de „Veniamin" al poeților de la revista „Gând Românesc" din Cluj, unde absolvise Liceul „Gh. Șincai", clasat pe locul al doilea la absolvire, remarcat de Ion Chinezu. Debutând la 15 ani, el a împânzit presa transilvană atât ca poet cât și ca recenzent al unor cărți recent publicate. Cu doi ani mai tânăr, Ștefan Popa, (viitorul poet Șt. Aug. Doinaș) ca elev, urmase Liceul „Moise Nicoară" la Arad, unde profesor de română i-a fost Alecu Constantinescu, tatăl lui Paul Everac. Acesta i-a deschis calea nu doar spre poeții români clasici ci și spre Mallarmé sau Paul Valéry. Dintre criticii literari, liceanul arădean a fost călăuzit de Vladimir Streinu, socotit un adevărat dascăl în teoria poeziei. El a debutat în 1939 în revista condusă de George Călinescu „Jurnalul literar" de la lași, publicând în „Viața literară", „Kalende", „Viața Românească", „Claviaturi", „Universul literar", „Țara", „Curentul literar

Taifunul care a tulburat viața Transilvaniei odată cu Diktatul de la Viena din 30 august 1940 a produs mutații decisive și în activitatea Universității „Regele Ferdinand I" de la Cluj, care s-a văzut nevoită să-și adăpostească facultățile, în cea mai mare parte, la Sibiu. Starea de spirit tensionată din care se alimentează convingerile profesorilor și studenților clujeni aflați în refugiu la Sibiu o fixează Lucian Blaga cu un sincer patetism: „Până ieri am fost o țară mare, din punct de vedere etnic și geografic, astăzi suntem o țară mult mai mică. Totuși, ni s-a dat să trăim 20 de ani în orizontul unei țări largi, aproape împărătești... Cu acest orizont în inimă o putem lua spre viitor." [51] Cuvântul profesorului dobândește valoarea unui program al generațiilor de studenți pe care îi modela nu doar spiritual, ci și moral. Zestrea intelectuală cu care ei soseau la Sibiu i-a situat într-un empireu la care nu vor ajunge următoarele câteva generații ce se vor forma în anii postbelici ai proletcultismului, ele fiind supuse unor repetate reașezări axiologice.

".

[51] L.. Blaga, *Rânduri de început*, în „Curțile dorului", an I, nr. l, ianuarie 1941, p. 2.

Studenții clujeni soseau la Sibiu cu un potențial de entuziasm, ce va primeni atmosfera orașului-cetate. Inițiativele în plan artistic și cultural sunt reluate în ritm alert, pentru că noi apariții publicistice universitare se intersectează cu spectacole de teatru ale studenților. La Facultatea de Filozofie și Litere din Cluj, Stanca urmase primii doi ani. În schimb, Doinaș sosește direct la Sibiu în 1941. Se înscrie la Medicină, urmând în paralel și cursurile de la Filozofie și Litere. Este facultatea la care trece în 1944, fascinat de universitari străluciți precum Lucian Blaga, Liviu Rusu, Nicolae Mărgineanu și D.D. Roșca. Interesul literar provocat de apariția în ianuarie 1941 a publicației „Curțile dorului”[52], o „revistă de literatură a studenților în litere și filosofie”, îngrijită de redactorul responsabil Radu Stanca, crește și datorită publicării capitolului *Experiență și superstiție* din volumul blagian *Despre gândirea magică,* aflat atunci sub tipar. De altfel, profesorul Blaga însuși deschide nr.1 al revistei cu poezia intitulată semnificativ *La curțile dorului*. Colaboratori dintre studenți sunt Ovidiu Drimba, Cornel Regman, Ion Oană, Romeo Dăscălescu, Ionel Neamtzu, Eugen Todoran și Radu Stoichiță.

Lui Doinaș îi aparține cea mai edificatoare mărturie despre momentul apropierii lui de Radu Stanca, despre care avea o părere excepțională: „Când, începându-mi studenția, l-am cunoscut în toamna anului 1941 la Sibiu, Radu Stanca era un poet pe deplin afirmat în peisajul cultural al Transilvaniei. Dar nu acest prestigiu l-a impus, curând, ca «șef de generație» în treptat mai restrânsul nostru grup de ucenici într-ale scrisului. Nu: Radu Stanca era fascinant, în acei ani, prin vasta sa cultură filosofică, literară și muzicală, prin profunzimea și finețea disocierilor sale estetice, prin vivacitatea spiritului său elevat, prin verva sa incomparabilă și printr-o vitalitate exuberantă...”[53]. Portretizarea continuă în aceiași termeni superlativi, încheindu-se cu o considerație asupra dublării amiciției omenești cu una creatoare: „Mai mult decât orice, însă, m-a impresionat nevoia lui omenească de a căuta și

[52] Revista „Curțile dorului” va apărea două numere, respectiv nr.1 în ianuarie și nr. 2-4 în lunile februarie-aprilie 1941.

[53] Șt. Aug. Doinaș, *Radu Stanca*, în vol. *Măștile adevărului poetic*, Editura Cartea Românească, București, 1992, p. 136-137.

provoca, dincolo de camaraderia literară, relația adâncă a prieteniei durabile, formative."[54] Înainte de a se cunoaște ca studenți, ei se vor fi întâlnit ca tineri poeți în pagini de reviste, mai presus de toate. La Sibiu, însă, cei doi studenți au comunicat direct, cu scop creator. Doinaș și-l amintește pe Radu în plimbările lor stradale, recitând în gura mare versuri în limba germană din lirica lui Hermann Conradi, poetul care murise la numai 38 de ani. Iată un nebănuit prolog la destinul ce-i va fi hărăzit și lui Stanca, creator de geniu stins la 42 de ani, adică mult prea repede ca talentul său să-și fi dat întreaga măsură. Tot Doinaș evocă exercițiul lor de amiciție creatoare, când pornind de la un același vers ori de la un enunț celebru, ei se întreceau scriind fiecare în stilul său câte o poezie. Doinaș nu ezită să recunoască superioritate prietenului său, remarcând în termeni superlativi la Radu „rolul unui ferment prețios", modelator pentru întregul grup cerchist prin „...cultivarea unei poezii înțeleasă ca artă a compoziției, nu ca simplă expresie confesivă, respingând deopotrivă purismul estetic și impuritatea umorală brută".[55] Ei se întâlnesc în cenaclurile urbei, așa cum a fost festivalul literar organizat de Cenaclul ziarului „Curierul" în cadrul manifestărilor româno-americane de la Sibiu și Mediaș din 15-16 decembrie 1945. Invitați împreună cu alți cerchiști, ca Ion Negoițescu și Cornel Regman, cei doi baladiști citesc din poeziile lor alături de scriitorul consacrat Paul Constantinescu și strălucita profesoară Ecaterina Săndulescu, dovedind astfel prestigiul dobândit de ei în societatea culturală sibiană.

Tinerii poeți ilustrează un gen literar pe care atmosfera orașului medieval, socotit de ei la modul romantic un nou Heidelberg le-o inspiră, versurile structurându-se acum și aici tot mai ferm. Stilul lui Stanca devine mai expresiv în trasarea misterului ce învăluie siluete aparținând unui trecut tulbure. În *Nocturnă (Intru-n Sibiu….)* sau în versurile intitulate *Un cneaz valah la porțile Sibiului*, poetul nu ezită să introducă în text chiar și numele orașului de refugiu. Astfel, în poezia intitulată *Poem* (*Prietenul meu Ioan Negoițescu*) apar versurile: „Cu ochelari de soare minte veacul-/De el și-ascunde ochiul, tristul, viul/ Îi place-n primul rând nimicul, fleacul/ Zambila-n piept, tristețea și Sibiul!". Sunt doar câteva repere ale burgului medieval de pe malurile Cibinului intrate durabil în geografie liricii lui Radu Stanca. Această realitate se va extinde și asupra teatrului cu care își va împlini Stanca tot aici destinul său creator.

Întorcându-ne la un moment important pentru manifestarea sibiană a universitarilor clujeni, în plan cultural, inițiativele lor sunt foarte interesante. Tânărul profesor de estetică Liviu Rusu avea asupra „ucenicilor" lui o influență benefică, inoculându-le din entuziasmul și înflăcărarea sa. Cursurile lui Liviu Rusu erau frecventate cu mult interes. Se constituie în curând gruparea „Prietenii Seminarului de estetică", ce se va metamorfoza în Cercul Literar de la Sibiu. Universitarul Blaga are un rol major în formarea studenților săi în general, dar îndeosebi asupra celor care fac parte din ***Cercul Literar de la Sibiu***, printre care se numără tinerii străluciți ca Radu Stanca, Ion D. Sîrbu, Șt. Aug. Doinaș etc. La Sibiu Blaga redactează, începând cu 1943, revista *Saeculum,* care va apărea timp de un an. Tinerii colaboratori atacă în mod convingător „pășunismul", (termen inventat de Stanca) ce periclita în artă, prin impostură, autentica valoare estetică. Radu Stanca, asistent la catedra de Filosofia culturii și doctorand, publică articole ce tratau teme filozofice ale stilului.[56] Dexteritatea cu care studenții se mișcau în universul ideilor generale atrăgea atenția apreciativă a reputaților profesori ce îi inițiaseră în domeniul filosofiei. Într-un articol publicat în „Țara", D.D. Roșca „vede semn bun în creșterea interesului pentru filozofie la tineretul românesc de azi. E bine că și-n Ardeal se înmulțește numărul tinerilor serioși care pipăie cu degete sensibile pulsul

[54] Ibid., p. 137.
[55] Ibid., p. 138.
[56] Vezi Radu Stanca, *De la stilul istoric la stilul filosofic*, în „Saeculum", 1943, an I, nr.6, noiembrie-decembrie, p.96-99 și *Stilistica-o nouă disciplină a filosofiei?*, în „Saeculum", an II, ianuarie-februarie 1944, p. 72-75.

precipitant al vremii."[57] Se dădea astfel o replică lui Ion Vlasiu care, în aceeași publicație sibiană, atacase pe studenții semnatari ai *Manifestului* adresat lui Eugen Lovinescu[58]. Acest document ce atestă nașterea cerchismului, va fi dezvoltat de Ion Negoițescu, care considera într-o pagină memorialistică de mai târziu că numai bazat pe tradiția transilvană „se poate crea o substanță românească majoră"[59].

Cerchiștii semnau texte în revistele epocii spre a-și etala public ideile, iar în 1945 scot propria lor publicație „Revista Cercului Literar" care apare din ianuarie până în august. Cu exigența ce-l caracteriza, Șt. Aug Doinaș nu ezită să sancționeze lipsa de valoare a materialelor apărute în „Luceafărul" din ultima perioadă, revistă despre ale cărei pagini va afirma că „rămân niște moaște".[60] Radu Stanca semnează în „Revista Cercului Literar", nr. l, ianuarie, 1945, trei balade de excepțională frumusețe: *Tristețe înainte de luptă*, *Lamentația poetului pentru iubita sa* și *Lamentația Ioanei d'Arc pe rug*. În nr. 3, martie 1945, apar: *Balada celor șapte focuri*, *Spada regelui*, *Domnița blestemată*, *Infidelul*, *Cea mai frumoasă floare*, *Capul de fată*, *Turn înecat*. În nr. 4, aprilie 1945, e publicată poezia *Pisica*. În nr. triplu, iunie-august 1945 e publicată balada lui Doinaș *Mistrețul cu colți de argint*. Era vremea capodoperelor la cei doi baladiști. Baladele lui Radu Stanca, apărute chiar de la primul număr al „Revistei Cercului Literar", ni se relevă ca supuse unor rigori artistice superioare, întrunind virtuțile exemplarității atât prin echilibrul imagistic, prin cantabilitatea versurilor, cât mai ales prin grefarea dramaticului pe esența astfel potențată a meditației lirice. În afară de *Mistrețul cu colți de argint*, capodopera incontestabilă a lui Doinaș, nici *Balada celor trei puncte de vedere*, nici *Sf. Gheorghe cel Fals*, nici *Alexandru refuzând apa*, nici *Trandafirul negru*, *Balada schimbului în natură*, *Crai de ghindă*, *Balada întrebării lui Parsifal*, *Acela-care-nu-se -teme- de- nimic* nu pot egala fantezia debordantă cu care Stanca a ilustrat specia aceasta revitalizată sub condeiul său de poet neoromantic.

Amândoi cerchiștii teoretizează balada ca gen literar modern. La Sibiu, Radu Stanca intră astfel în perioada de apogeu a creației lui lirice. Fără ezitare, el formulează în nr. 5 al „Revistei Cercului Literar" o teorie a genului în *Resurecția baladei*, sugerând căile de modernizare prin altoirea lirică și dramatică a esenței epice tradiționale a speciei. Febrila căutare din *Tristețe înainte de luptă* etalează în evantai făgașele tipic stanciene ale unei fantezii baroc-plasticizante. Densitatea elementului livresc la Doinaș era teoretizată de autor în eseurile sale, unde lirismul se cerea controlat de rațiune: „Adeziunea la atare reguli implică refuzul de plano al unei secreții lirice fortuite și necontrolate, a acelei transpirații afective care ar vrea să ia locul unei arte elaborate și hrănite cu merinde spirituală."[61] Această discrepanță se menține, chiar dacă Doinaș recurge la aceeași recuzită medievală, mitologică și cosmică din care se nutrește specia și chiar dacă în niciuna dintre etapele viitoare ale scrisului său limba folosită nu va mai avea o aceeași armonie ca în baladele începutului său sibian. Această factură livrescă a baladelor lui Doinaș face înțeleasă afirmația lui N. Manolescu concluzionând cu referire la întreaga lui creației că: „Natura poeziei lui Doinaș constă în cultura ei. Dacă există o evoluție, ea seamănă mai degrabă cu o acumulare lentă și misterioasă decât cu o schimbare bruscă la față. Poetul nu învață, ci se învață. Tânărul Doinaș se hrănește din presentimentul maturului Doinaș."[62] Dimpotrivă, la prietenul său, ca infuzie a lirismului în magma epică a baladei, poezii precum *Pisica* sau *Tristețea înainte de luptă*,

[57] D.D. Roșca, *Interesant tineret ardelean*, în „Țara", Sibiu, an III, nr. 626, din 20 iunie 1943, p. 2-3.
[58] I. Vlasiu, *Slăbiciuni*, în „Țara", Sibiu, an III. nr. 608, 28 mai 1943, p .3-4.
[59] I. Negoițescu, *Scrisoare către Radu Stanca*, 8 septembrie 1946, în *Un roman epistolar*, Editura Albatros, 1978, p. 48-49.
[60] Șt. Aug. Doinaș, *Revista revistelor*, în „Revista Cercului Literar", an I, 1945, nr.3, p. 80.
[61]:Șt. Aug. Doinaș, *Poezie și modă poetică*, Editura Eminescu, 1972, p. 110.
[62] N. Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008, p. 921.

Lamentația poetului pentru iubita sa și *Lamentația Ioanei d'Arc pe rug*, ca să ne oprim doar la aceste exemple dintr-un șir mult mai larg, vădesc profilul original al viziunii lui Radu Stanca, nu numai raportat la creatorii cenaclului sibian, ci, după opinia noastră, chiar și pe planul poeziei românești contemporane.

Cu mult mai bogată este creația baladistului Stanca inspirată de noul reper geografic, care i-a fecundat talentul. Realitatea este că nimic din ce descoperea Radu acum în „orașul surpriză" nu găsise în Clujul adolescenței sale. „Intru-n Sibiu domol ca-ntr-o poveste/În care port viziera peste față". Închipuirea lucrează harnic, când cneazul valah devine castelan în Spania și măștile lirice se schimbă neîncetat. În noua „cetate a umbrelor", studentul Radu Stanca se simte ca peștele-n apă. Atmosfera cetății lui Hermann îl inspiră pentru baladele sale. Întovărășit de colegii săi apropiați, poetul-actor visa, ca un personaj matein, căci „adesea oprit lângă un stâlp al bisericii luterane, asculta sunetele de orgă pe muzica lui Dietrich Buxtehude și Johann Sebastian Bach. Așa și-l amintește Nicolae Balotă pe poetul alături de care s-a cufundat în arpegiile încântătoare ale *Oratoriului de Crăciun* sau ale *Pasiunii după Matei* din muzica lui Bach, când Dressler, organistul revărsa torente de sonuri terestre peste capetele noastre plecate. Ne îmbătam cu acordurile pure, iscate de piciorul pe pedală și degetele pe claviaturi ale cantorului". După ceasuri de intens studiu, în „amurguri mai frivole", numărați printre aleșii invitați, ei ascultau un rondo de Haydn la clavecinul „cu picturi galant-mitologice pe tăblii, și cu sfeșnice de argint de o parte și de alta a portativului în vreuna dintre sălile palatului Brukenthal."[63]

Din fecunda floră memorialistică a cerchiștilor face parte și mărturisirea cu funcție identitară a lui Șt. Aug. Doinaș: „Eu m-am născut a doua oară, spiritual, în cadrul acestui Cerc Literar datorită acestui mediu, datorită vecinătății lor, datorită laboratorului pur filosofic și literar în care mă aflam împreună cu prietenii mei, am putut să devin ceea ce am devenit. Spun în mod absolut categoric că fără ei nu aș fi devenit ceea ce sunt." Nu ne va mira defel faptul că Ion Negoițescu avea să-i scrie din Cluj în 24 iulie 1946 lui Radu, care nu întâmplător i-a fost cel mai bun prieten între studenți, cu nostalgia evocării Cercului Literar de la Sibiu: „A fost permanent acea adevărată viață „cerchistă" a mea, printre fantomele trecutului, de la Schiller la Goethe și de la Goethe la Schiller, între care sta fantoma cea mai apropiată și mai vie pentru mine: Radu Stanca. Crede-mă că sunt cuprins de o puternică și răscolitoare emoție, când scriu aceste rânduri."[64] Ca o replică, Radu va estima amiciția pentru Nego drept o „uriașă capodoperă a vieții mele". În mod cert, el nu va izbuti să mai ridice pe altcineva la aceeași înălțime prietenească la care îl situa pe Negoițescu. Doinaș acoperea cu totul alte valențe, ca ferment creator pentru poetul rămas la Sibiu. Dar, după risipirea prietenilor lui în 1945, ideea cerchistă dăinuie. Stanca organizează la Sibiu niște reuniuni ad-hoc cu câțiva apropiați (Ioana Postelnicu, Regman și fratele lui, Aichelburg), bucuros să le citească din piesa lui în manuscris *Critis*. La modul halucinant, Radu îi mărturisește lui Nego că trăiește senzația prezenței cerchiștilor în preajma sa, într-o proiecție ireală: „Ca un abur ușor, te strecori și tu, ca și ceilalți, Doinaș, Petroniu, Jaquier, printre zidurile interioare ale ticălosului meu burg. Ați dobândit, în depărtarea în care vă văd, ceva fantastic și nălucitor."[65] Interesant este că enumerarea începe cu numele lui Doinaș, cu care păstra pe mai departe o amiciție temeinică, bazată pe apreciere în plan creator, mai ales.

Atunci când la finele anului 1945 ia inițiativa de a participa la o șezătoare literară a ziarului local „Curierul", el are proiectul să pună în dialog Cenaclul bucureștean Sburătorul, din care ar fi urmat să sosească patru membri importanți, cu Cercul Literar de la Sibiu, din care este preocupat să aducă în urbe patru prieteni, printre care se afla, desigur, și Doinaș.

---

[63] N. Balotă, R., *Sibiul baladesc*, în „Tribuna", seria nouă, an XIV, nr. 6 (680), din 5 februarie, 1970, p.5.

[64] Ion Negoițescu, *Scrisoare către Radu Stanca*, 24 iulie 1946, în *Un roman epistolar*, ed. cit., p. 39.

[65] Radu Stanca, *Scrisoare către Ion Negoițescu*, Sibiu, probabil 11-12 noiembrie 1945, în *Op. cit.*, p. 11.

Rațiunea unei asemenea inițiative este declarată explicit: „În fine, nu atât șezătoarea contează, cât faptul de a ne strânge cu toții.” [66]

Vestea deteriorării pe care sănătatea lui Stanca o înregistra după plecarea prietenilor lui cerchiști din Sibiu, îi provoacă lui Doinaș o panoramare a poziției fiecăruia dintre ei față de Radu, considerat a fi mai mult decât un element coagulant al structurii lor, pe care ei o resimt ca permanentizată: „Nu mi te pot închipui tânjind, în pat, nemişcat; tu erai – contrar spuselor lui Regman – nu o prezenţă coagulantă în „Cerc“ (coagularea presupune fixarea într-un punct şi materializarea lui până ce, greutatea depăşind suprafaţa, căderea la fund devine inevitabilă), ci una animată de o mişcare extraordinară, aspiratoare-respingătoare; un fel de sunet care evoluează continuu, făcând, rând pe rând, să se sesizeze rezonatorii diferiţi ai „Cercului“ de o prezenţă continuă, variată, care le dădea, tuturora şi fiecăruia, momentul just şi numărul armonic, pitagorician, în care se găseau pe ei înşişi. Şi acum, iată-te, neverosimil, ca o poezie de Ilie Balea, zăcând între febre fizice şi metafizice. Te rog să mă crezi că-ţi lipseşte atât atmosfera, cât şi ritmul interior, al creierului, ca să-ţi faci o demnă figură de bolnav. Te rog să te convingi că nu te prinde, şi… să nu mai faci. Ţi-o doresc, pentru cât mai curând, şi din toată inima. Lipsa ta începe să ne irite, îndeosebi că elementele reacţionare, învechite şi necreatoare, ale „Cercului“, la adăpost de săgeţile tale, au cam început a-şi lua nasul la purtare. Cred că Nego ţi-a relatat.”[67] Declarat în mod expres sau numai dedus din context este rolul de mentor al grupului, pe care îl jucase Radu în perioada sibiană a Cercului. Părând a-i accepta pe mai departe această responsabilitate, Doinaș îi face un raport complet al comportării fiecărui cerchist în lipsa lui Stanca. Amestecul de elemente mondene și portretizări psihologice fără perdea dă nota caustic-veristă a relatării epistolare. Impresia de autenticitate se dobândește abia când în epistola din 18 februarie 1946 Doinaș își face un autoportret cvasi caricatural: „Dragul meu, te rog să mă ierţi că ţi-am scris numai, şi atât de mult, despre mine, dar aşa sunt în ultimul timp: susceptibil, invidios, invidiat, scârbit, scârbos şi anost. Ca să le dau prilej, acestor „cerchişti“ să bârfească în voie, voi pleca peste câteva zile acasă, la reşedinţa mea de la ţară. Îţi poţi închipui deci, că, în curând, în Cluj nu va mai fi „Cercul literar“, ci numai câţiva „cerchişti“.[68] Citind asemenea mărturisiri, ce lasă impresia unor oglinzi pe alocuri deformante, orientate pluridirecționare, realizezi că prin ele se completează imaginea Clujului în perioada postbelică, cu seismica cerchismului în derivă, așa cum Radu merita să ia cunoștință. Sinceritatea liminară este de necontestat, iar prismele din care privește Doinaș confreria cerchistă depășește, ca deschidere, corespondența lui Stanca cu Nego, dialog care ne-a fost din 1978 până acum singura imagine pe care o crezuserăm posibilă. Deși bănuiam de ani mulți că o corespondență trebuia să fi existat între Radu Stanca și Doinaș, abia acum Marta Petreu și Ion Vartic, spre cinstea lor, scot la lumină câteva epistole descoperite în arhiva familiei Stanca, purtând semnătura lui Șt. Aug. Doinaș. Aflăm unde se întâlneau cerchiștii clujeni și care era atmosfera reuniunilor, descrisă pe un ton plin de umor: „Întâlnirile noastre pot fi văzute la o cârciumă tipic naţ/ional/ ţărănistă, pe Corso, căreia-i spuneam, anapoda şi aiuristic „Ţibrea“, unde se bea bere şi se consumă „langoşuri“ calde cu sare. Singurul care priveşte sceptic susnumitul aluat e Enescu, cuprins de o morgă artistocrată; în schimb Cotruş „umflă“ câte cinci, răsfoind pe Kierkegaard**.** S-a produs o lovitură de stat în „Cerc“: republica a fost uşor răsturnată; anume: eu, Nego şi Regman, în şedinţă secretă, ne-am constituit, înglobându-te şi pe tine, în „For Suprem“, am dat trei legi, fixând atribuţiile noastre dictatoriale, sărbătoarea „Cercului“, şi învestirea membrilor, pe baza titlurilor din cărţile de poker. Tu deţii funcţia de As de Treflă. Îţi vom trimite tabelul complet,

[66] Ibid., p. 13.

[67] Șt. Aug. Doinaș , *Scrisoare către Radu Stanca*, în *Nimeni n-a cruțat pe nimeni*, în „Apostrof”, Cluj-Napoca, an XXXIII, nr. 10 (389), 2022, p.3.

[68] Șt. Aug. Doinaș, *Scrisoare către Radu Stanca*, în *Nimeni n-a cruțat pe nimeni*, în „Apostrof”, Cluj-Napoca,. an XXXIII, nr. 10 (389), 2022, p.4.

care cuprinde şi cerchiştii centrifugi, în curând, odată cu expunerea de motive a lui Regman (care se anunţă f. suculentă) şi odată cu regulamentul respectiv. (Îţi mai divulg doar două poziţii: Fana e „damă“ în „cupa“ lui Nego, iar Victor Iancu şeptar în „pica“ mea.) În plus, am înfiinţat decoraţii, ordine, menţiuni, pentru a fi acordate de acum înainte membrilor care se vor remarca. (Iată două, dintre menţiunile secrete: „cu sex disponibil“ şi „cu cearcăne de Corydon“.) Ţi le vom trimite, în curând, în tablou complet. Ce să-ţi spun despre aceste evenimente interne? Todoran este cam acru, Petroiu puţin mucezit, Cotruş n-are stare şi-alinare. Chestia a devenit însă tragică, situaţia cam albastră, în momentul când Regman le-a spus tuturora, uşor răguşit: „Să fim bine înţeleşi! Noi nu v-am dat unele poziţii, grade etc. Ci aceste poziţii în care vă vedeţi, reprezintă, de fapt, situaţia voastră în „Cerc“. Încolo să nu vă necăjiţi, pentru că, incontestabil, tu, Cotruş, eşti cel mai inteligent, iar tu, Todoran, cel mai frumos!“. A fost un moment de panică între langoşuri.” Epistolele lui Doinaș sunt generoase ca dimensiuni și conținut, iar tonul este plin de umor. El familiarizează pe prietenul său sibian cu variatele forme de activitate cerchistă, unele prelungind cenaclurile sibiene:”A fost un cenaclu seral, exclusiv viril, la Nego. Radu Enescu și-a citit, cu voce tare, nişte marginalii la problema valorilor, primite excelent (Cotruş era livid! Nimeni nu ştia însă de ce. În sfârşit Petroiu divulgă misterul: Otokar Sabin Březina, Curgegaard, cum i se mai zice, căzuse într-o băltoacă, adică intrase la apă. Regman remarcă fin că nu era pentru prima dată când luase apă la pantofi!). Ioanichie Olteanu, pocăit, o bucolică f. bine primită de Regman; eu, traduceri din Walt Whitman. Apoi eu am plecat la gară să-l aştept pe frate-meu. Mi s-a spus că, urmând citirea piesei lui Pârvu, toţi au adormit în afară de Todoran, care, cu nasul în manuscris, îi spunea din când în când: – „Treci, peste scena asta!“. Critica ar fi fost aspră, zice-se. Astăzi s-au dus discuţii foarte aprinse asupra regiunii geografice muntoase în care urmează a se înmagazina alimente pentru refugiul bahic al „Cercului“. S-a căzut de acord ca această regiune să fie una din regiunile pitoreşti ale României. Singur Cotruş a refuzat să accepte a contribui cu o cotă de slănină fiartă, pe motivul că el rămâne să lupte, el nu se refugiază.” [69] Ca un pictor în cuvinte, Doinaș conturează chipuri și evocă situații dintr-o trăsătură de condei, definind la un moment dat raportul dintre Regman și Petroiu:” În urma discuţiilor amicale avute cu el, am impresia că Regman e totuşi un bun băiat. În privinţa nasului însă, opinia mea este irevocabilă; i se lungeşte pe zi ce trece! Recent are o predilecţie sadică de a-l persecuta pe Petroiu.” Exista o *mondo cane* a cerchiștilor, în care unii se năpustesc asupra altora, ca apoi să găsească resurse sufletești spre a reveni la prietenia generală. Chiar venirea primăverii este anunțată cu trimiteri la colegii cerchiști, dintre care cel mai dorit era Radu, aflat la Sibiu:”În Cluj a sosit primăvara: Cotruş e stropit de sus până jos cu mocirlă, iar Todoran „vânează“ pe Corso. Eu însumi… aştept… limpezirea apelor. Şi, cu toţii, sosirea ta.

Ce s-ar întâmpla dacă ai încerca să ne scrii?

Cu drag

23 Aug. Doinaş” Poanta semnăturii lui, cu trimitere la evenimentul politic de la 23 August, dovedea că umorul era la el acasă în orice împrejurare.

Chiar și în plan omenesc, la departajarea făcută atunci când iese dintr-o criză a bolii, Radu recunoaște în corespondența cu Nego că Doinaș i-a dovedit cea mai certă afecțiune. De aceea, înaintea celorlalți, lui îi va scrie cu ocazia Paștilor: „Lui Doinaș în mod special pentru *marea prietenie* de care a dat dovadă scriindu-mi foarte des, o îmbrățișare pe amândoi obrajii. Celorlalți numai pe unul...”[70] (s.n.) Din 1944 în „Națiunea Română” Doinaș anunțase volumul de debut *Manual de dragoste*, ce nu va apărea, exact așa cum se întâmplase și cu câteva titluri promise de Radu Stanca în presă. Avea girul marelui E. Lovinescu, în cenaclul căruia citise, alături de Radu Stanca, în iunie 1943. În numărul din 1 ianuarie 1945 al

[69] Ibid., *Epistola din 3 martie 1946*, în *Nimeni n-a cruțat pe nimeni*, în „Apostrof”, Cluj-Napoca,. an XXXIII, nr. 10 (389), 2022, p.4.

[70] Radu Stanca, *Scrisoare către Ion Negoițescu*, Sibiu, 5 aprilie 1946, în *Un roman epistolar*, ed. cit., p. 26.

publicației „Națiunea Română”, Șt. Aug. Doinaș publică poezia *Crai de ghindă*, dedicată lui Radu Stanca, o dovadă a admirației pe care i-o purta celui mai strălucit creator de versuri din Cercul Literar sibian.

După revenirea Universității „Regele Ferdinand” la Cluj, legătura cerchiștilor se păstrează prin corespondență, indiferent unde i-a plasat destinul pe fiecare dintre ei. Radu Stanca are sentimentul unității lor spirituale atunci când îi mărturisește lui Ion Negoițescu: „Tot azi am primit câteva scrisori de la băieții din Arad. Petroiu, în noul său mod stilistic, îmi confirmă impresii mai vechi despre latențe bogate, dar nefructificate. *Doinaș, scurt și expeditiv, mă îmbrățișează cu putere*. Puiu Cotruș, răsfirat și prolix, într-o singură frază îngrămădește întreaga scrisoare. Toți propun o întâlnire la Cluj în săptămâna ce vine. De îndată ce v-ați adunat, așadar, telegrafiați-mi sau telefonați-mi ca să sosim cu Regman și noi.” (s.n.) Nici că se putea face o panoramare mai autentică a cerchismului postsibian ca aceasta! Tinerii aceștia abia scăpați de studenție aveau conștiința unității grupului lor. Modul cum caracterizează Stanca psihologic pe fiecare dintre cei trei cerchiști dovedea buna lor cunoaștere. Chiar și ideea unei revederi clujene li se pare un eveniment ușor realizabil. Interesant este și modul cum cei doi cerchiști rămași la Sibiu se distrează creator: „În lipsă de altceva, ne distrăm cu Wolf Aichelburg scriind reciproc poezii. El românește, eu nemțește. Raletului una chiar i-o putem publica, de bună ce e. Pe cea care ți-o trimit eu să n-o blasfemiezi pentru că Ralet spune că e „f. bună”.[71] Îi ține alături și speranța că vor obține finanțare ca să mai scoată în toamna anului 1945 un nou număr din „Revista Cercului Literar”. Chiar fără să poarte un dialog epistolar total, cum este cel cu Nego de la Cluj, Stanca simte o prietenie profundă pentru Doinaș.

O anumită solidarizare cerchistă se perpetuează atunci când Negoițescu îi comentează prietenului sibian modul cum trei dintre ei erau apreciați în „Calendarul Universul”, unde la rubrica „Anul literar” se scria despre ei: „Despre tine cel mai mult și cel mai favorabil, apoi puțin despre Doinaș și, în fine, nu tocmai respingător, despre mine. Vezi că nu suntem chiar uitați...”[72] În așteptarea unui teatru euphorionist, cerchiștii își comentează cu maximă exigență lecturile axate pe domenii esențiale, desigur fără vreo tangență cu imperativele oficiale.

În 1947, lui Doinaș i se acordă Premiul „Sburătorul” pentru volumul în manuscris *Alfabet poetic*, dar acest titlu va fi tipărit pe o carte abia în 1978, cu prilejul unei antologii. *Cartea mareelor*, volumul din 1964, în mod necesar conține și câteva texte pe linie a ideologiei oficiale, menită să-i permită reintrarea în literatură. Lui Radu Stanca i se dă același semn de apreciere care este Premiul „Sburătorul pentru piesa *Dona Juana* în manuscris. Este o dovadă că Stanca și Doinaș urmau un traiect comun, așa cum evoluau într-un peisaj cultural plin de obstacole. Legăturile cerchiștilor se răcesc din cauza tensiunii politice la care erau supuși. Negoițescu încearcă să explice epistolar cu evidentă amărăciune tăcerea prietenilor între care vechea legătură se rupsese:” Doinaș nu dă niciun semn de viață. Teama, probabil, de a nu prilejui vizita noastră! Nici Deliu nu comunică.”[73]

În 1948 Ministerul Educației Naționale devine Ministerul Învățământului Public, condus de un comunist. În școli și universități, în întreprinderi și instituții de stat se organizează cursuri de reeducare a cadrelor didactice la toate nivelurile și a oamenilor muncii cu responsabilități sociale. Șt. Aug Doinaș a fost marginalizat din 1948 până în 1955, când era profesor în niște sate din zona Arad și avea interdicția semnăturii. Prietenii nu pot decât să-l compătimească. „Mai rău îmi pare de talentul lui Doinaș, îngropat ca talantul parabolic.”[74] O

[71] Radu Stanca, *Scrisoare către Ion Negoițescu*, Sibiu, 3 noiembrie 1945, în *Un roman epistolar*, ed. cit., p. 8.
[72] Ion Negoițescu, *Scrisoare către Radu Stanca*, Cluj, 29 decembrie 1947, în *Op. cit.*, ed. cit., p. 124.
[73] Ion Negoițescu, *Scrisoare către Radu Stanca*, Cluj, 3 septembrie 1947, în *Op. cit.*, ed. cit., p. 107. Vezi și Scrisoarea din 21 oct. 1947, în *Op. cit.*, p. 114.
[74] Ion Negoițescu, *Scrisoare către Radu Stanca*, Cluj, 7 martie 1948, în *Op. cit.*, ed. cit., p.130.

caracteristică a corespondenței lui Stanca cu Nego este permanenta panoramare a cerchiștilor, care la nevoie recurg chiar și la traducerea în limba română a unor studii filosofice, trimise celorlalți, astfel ca la o discuția programată să poată participa cât mai mulți dintre ei. Soarta fiecăruia este problema tuturor. În 1950 se pune la îndoială însăși dăinuirea cerchismului. Nego semnalează în „Almanahul literar" de la Cluj „articolul în care se vorbește despre Cerc, despre tine și Doinaș. Am auzit că la anticari se cere mult „Revista Cercului…" Chinezu și Vianu se interesează, prin mesageri, dacă existăm."[75] În cultura românească Stanca și Doinaș sunt cei mai valoroși dintre cerchiști. Atunci când regizorul sibian anunță o nouă premieră, cum se întâmpla în vara anului 1950, cerchiștii găsesc cel mai bun prilej de reîntâlnire. În fapt, oriunde, dar îndeosebi la Cluj, regruparea cerchistă este binevenită: „Doinaș a făcut cerere ca să fie numit sufleur la teatrul de aici-anunță Nego- și se pare că are șanse, încât ne vom mai aduna membrele noastre cerchiste, laolaltă, după atâta risipire, în cazul că vei reuși să vii și tu în ianuarie. La Sibiu el aduce și noile poezii, așa că poți organiza un mic cenaclu, unde sper să auzim ceva și din piesa de care mi-ai vorbit." [76] Cei doi corespondenți pun la cale scoaterea noii reviste „Euphorion", trasând șantierul elaborării ei:" Dacă am reuși să-l mobilizăm pe Doinaș! Fiindcă ar trebui ca din primăvară să pornim, chiar și numai cu perspectiva interioară, la alcătuirea de sertar a unor adevărate numere „Euphorion". Cu Doinaș nu se poate însă lucra decât avându-l la îndemână, în imediata apropiere."[77] Perspectiva reîntâlnirii cerchiste la fine de an provoacă explozia emoțională a lui Radu: „Mă bucur mai ales de revederea cu Doinaș pe care nu l-am mai văzut de atâta amar de timp și de care mi-e nespus de dor."[78] Pentru Negoițescu, poezia lui Doinaș este de tip euphorionist, tot astfel cum spectacolul *Hangița* e „o ciornă a viitorului teatru euphorionist".[79] Consecvent ideii, Negoițescu realizează o antologie *Poezia Română* având ca repere pe Dosoftei și pe Doinaș, cea mai importantă realizare în cariera sa critică. La rându-i, Doinaș realiza un poem dedicat Cercului literar de la Sibiu, așa cum fusese la început, cu cerchiștii având figuri mitologice, de valoare istorică în poezia română. Când primește noi versuri de la Doinaș, stabilit în Gurahonț, le apreciază la superlativ. În primăvara lui 1958 se anunță căsătoria lui Doinaș cu Irinel Liciu, celebra balerină, eveniment ce avea să-l echilibreze sufletește, după loviturile grele primite. El nu va mai înceta să scrie până la sfârșitul vieții sale.

Șt. Aug. Doinaș, Anca Sîrghie și Gheorghe Telea la Sibiu

[75] I. Negoițescu, *Scrisoare către R. Stanca*, Cluj, 3 mai 1950, în *Op. cit.*, ed. cit., p. 203.
[76] I. Negoițescu, *Scrisoare către R. Stanca*, Cluj, 30 august 1950, în *Op. cit.*, ed. cit., p. 218.
[77] I. Negoițescu, *Scrisoare către R. Stanca*, Cluj, 24 octombrie 1950, în *Op. cit.*, ed. cit., p. 224.
[78] R. Stanca, *Scrisoare către I. Negoițescu*, Sibiu, 15 dec. 1950, în *Op. cit.*, ed. cit., p. 231.
[79] [79] R. Stanca, *Scrisoare către I. Negoițescu*, Sibiu, 6 iulie. 1952, în *Op. cit.*, ed. cit., p. 269.

Aprecierea de care se bucura Doinaș din partea prietenului său se va concretiza și prin recomandarea pe care Radu Stanca i-o face, astfel Doinaș fiind primit în 1956 ca redactor al revistei „Teatru”. Dar după un an, respectiv la 3 februarie 1957 va fi arestat și condamnat „pentru omisiune de denunț”, stând în temniță până în 5 februarie 1958. Este exclus din viața literară până în 1963, astfel că Radu Stanca așa îl va cunoaște până a închis ochii. La fel erau și alți cerchiști. Esențialmente, Doinaș este un poet livresc, ale cărui versuri se nutresc din diferite domenii ale cunoașterii, în sensul goethean al cuvântului.

În pragul ceremoniei de înmânare a titlului de Doctor Honoris Causa la Universitatea “Lucian Blaga” din Sibiu, 1995. Din stânga: jos - Gheorghe Telea, Irinel Liciu, Șt.Aug. Doinaș, Anca Sîrghie sus - Dumitru Chioaru, Ioan Radu Văcărescu, Iustin Panța.

Revenirile pe care autorul *Mistrețului cu colți de argint* le făcea la Sibiu, așa cum a fost și cea prilejuită de conferirea titlului de Doctor Honoris Causa la Universitatea „Lucian Blaga”, eveniment la care am participat cu multă emoție și noi, erau agrementate totdeauna cu plimbări prin locurile aducerii aminte a studenției: „Am venit de multe ori la Sibiu, în acel Heidelberg al formării mele intelectuale, după dispariția lui Radu Stanca. Am străbătut aceleași străzi și piețe, ca pe vremea studenției noastre, am făcut din nou aceleași popasuri, mi-am rememorat evenimente pline de bucurie, de haz, de tristețe de elan și de resemnare... Dar niciodată, nici o clipă, nu l-am reîntâlnit pe neuitatul Radu Stanca, așa cum era atunci, ca pe o umbră vană, ca pe „mortul care umblă prin cetate”, ci întotdeauna ca pe o ființă aievea, ca pe un *alter ego* al meu, ca pe propria-mi tinerețe, mai prețioasă-pentru mine, unul, da!-chiar decât copilăria mea. Mi-am reîntâlnit mereu colegul iubit ca frate întru ideal, ca partener la un Destin pe care mi-l visez sudat, topit, făcând una cu cultura poporului meu, ca pe un dascăl întru prietenie. Și de fiecare dată m-am simțit copleșit, alături de cascada lacrimilor sufletului, de povara datoriei spirituale pe care, surâzând, fără să-mi dau seama atunci, am contracta-o zi de zi, față de cea mai frumoasă figură din grupul nostru de tineri entuziești.”[80]

[80] Șt. Aug. Doinaș, *Radu Stanca*, Vol. cit., ed. cit., p. 144-145.

Șt. Aug Doinaș, primul din stânga, primind de la rectorul Ciocoi Pop
diploma de Doctor Honoris Causa a Universității „Lucian Blaga" din Sibiu.(stânga)
Cuvântul premiatului, rostit sub pavăza maestrului său, Lucian Blaga (dreapta)

.

Bogdan Crețu publică în „Observatorul cultural" articolul *Șt. Aug. Doinaș, cel mai goethean poet al literaturii române*, unde se panoramează atât dimensiunea antumă, cât și cea postumă a destinului său. Tocmai de aceea o vom cita cu larghețe, păstrând chiar și ortografia semnatarului: „Autorul a debutat cu un an mai înainte de Congresul al IX-lea al PCR, care a asumat oficial dezghețul ideologic. Apărut în același an, volumul lui Nichita Stănescu, **O viziune a sentimentelor**, încă mai conținea poeme strategice, obediente. Cel din 1965, **Dreptul la timp** – nici unul. Sunt încă anii dificili de tranziție, când scriitorii erau nevoiți, pentru a intra în sistem, să publice cărți sub nivelul lor, mai puțin talentate decât autorii lor (vorba aceluiași Nichita). Ceea ce azi poate părea compromis, pe atunci era o mare victorie. Când un poet **bolnav politic** reintra în circuit, era un semn că regimul se deschidea. Abia următoarele două volume, **Omul cu compasul** (1966) și **Seminția lui Laokoon** (1967), vor fi un fel de bilanț, vor recupera atât baladele din perioada cerchistă (hiturile absolute ale poeziei sale), cât și alte texte care-l impun clar printre cei mai importanți poeți ai epocii. Numai că, asemenea altora din „generația pierdută", asemenea lui Ion Caraion sau Leonid Dimov, care fuseseră reduși la tăcere vreme de două decenii, **Doinaș scrie câțiva ani nu din prezent, ci din trecut**. În loc să debuteze propriu-zis, el își antologhează scrisul. E o situație de neimaginat pentru noi, azi. Culegerea din 1968, **Ipostaze**, e o selecție de texte unul și unul, dintre care multe provin din prima perioadă a creației, cea baladescă." Scandalul provocat de dosarul său de la securitate a fost declanșat în 2003 de cuvântul lui Adrian Păunescu în Parlamentul României, argumentele fiind comentate de George Neagoe în cartea *Asul de pică: Șt. Aug. Doinaș*. Îl va apăra Gelu Ionescu, într-un articol din revista „**Apostrof"**, din 2014, *Cazul Doinaș* și mai consistent de Gabriel Andreescu, în cartea din 2016, **Existența prin cultură. Represiune, colaboraționism și rezistență sub regimul comunist**, care conchide, analizând profesionist documentele de la CNSAS, că poetul a fost o „sursă benignă" și că dosarul său „nu are conținut de poliție politică". Argumentând că Doinaș este un goethean în sensul creator al cuvântului, ca om cu o cultură enciclopedică, Bogdan Crețu conchide că poezia sa „nu este elitistă, pentru că nu obligă la o receptare inițiată, ci digeră

cultura și o transformă într-un limbaj natural. Printre livreștii noștri, Doinaș e între cei dintâi."[81]

Vizită la Librăria Humanitas din Sibiu
Din stânga: Iustin Panța, Dumitru Chioaru, Anca Sîrghie, Gh. Telea, și Șt. Aug . Doinaș.

În an centenar, remarcăm faptul că Șt.Aug. Doinaș s-a instalat antum în rândul scriitorilor notorii, dobândind Premiul pentru Poezie al Academiei și premii ale Uniunii Scriitorilor. Este membru al Academiei Române. Încă antum el s-a integrat în peisajul liric european și universal. Cu totul onorant, în 1990 i se acorda Premiul European pentru Literatură K.O.V. (Iugoslavia), iar în 1995 Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu i-a acordat titlul de Doctor Honoris Causa. Iată o atestare de care nu s-a bucurat și Radu Stanca, strălucitul baladist, ea, atestarea, rămânând cu prisosință în sarcina posterității.

[81] Bogdan Crețu, *Ștefan Aug. Doinaș, cel mai goethean poet al literaturii române*, în „Observatorul cultural", an 23, nr. 1106, 20 aprilie – 3 mai 2022, p. III (suplimentul „Centenar Doinaș").

Petru SOLONARU

Semn şi sens

Asemeni alchimiei poesia este chemată să facă aurul sensului din plumbul semnelor. Primită ca un gest meta-fizic al unui suflet viu damnat cu intuiţie, ea creează o enciclopedie a altei lumi într-un ceremonial al athanatosului.

Vocalică şi feminină, ca receptacul al gestaţiei şi catarsisului, este ea a Lunii, dar nu în secţiunea ,,vizibilă'',prozaică, ci în cealaltă, a tăcerii şi lucorilor veritabile. Căci aversul pe care îl priveşte (fără să-l ,,vadă''!) ochiul tern este al părelnicului, fiind splendoare de împrumut. Pentru versuitorul gramatopat (,,al poeziei leneşe'') această perspectivă a astrului trece mulţumitoare. Aici e omul fizic, Narcis, cel ce adoră numai reflectarea eului său în fuiorul de oglindă al fântânii. Dar pentru cel ce se dispensează de considerentele exterioare, poetul, Luna i se epifanizează în reversu-i hieratic, mut, cel al noimei. Aici e omul meta-fizic. Căci, la fel, este ştiut că în palimpsestul poemei autentice din capul locului doar firava legare a glosemelor cu tuşa denotaţiilor putem desigila şi cuprinde. Însă, la o tatonare inspirată, vom întrezări că în dedesubtu-i, nedesluşit,Unultace.Darul pur-gratuit al acestei linişti absolute odată cuceritva prefira cititorilor avizaţi Inefabilul.

Poetul, nou Adam pus să dea nume fiinţelor, surprinzând că este primit de frumos, începe a însenina o călăuzire în misterul Cuvântului. Pleacă aşadar a semăna chemarea-i în ţarina celor ce au deja scânteia re-edenizării, dumirind din spuze, esotericilor, lumina. Prin ardoarea descoperirii sale el clarifică frontierele dintre ,,ceea ce se vede'' şi ,,ceea ce nu se vede'', înstrunând bine pe un mal al gândului: instinctul semnelor, inteligenţa semnificaţiilor şi revelarea simbolică şi presimţind spre Decinde menirea formei eterne. Fiind împovărat de simboluri, în imaginar oficiază cu acribie o imitare a Facerii sub un protocol de cunoaştere ocultă. Desigur nu este poet cel de nu are învăţarea isihastă. Având cheia acesteia, revărsările luminii se deschid în **patru** direcţii, două ale substantivului: ,,urzeala'' şi ,,sacralitatea'' şi două ale verbului: ,,a numi'' şi ,,a tăcea''. A numi urzeala ţine de cetatea pământească, de tocmirea desfăşurată a spaţiului, iar a tăcea întru sacralitate stă sub acolada cetăţii celeste, ca organizare înfăşurată a timpului.

Deci: semn, semnificaţie, epifanie şi sens!

În primul rând **semnulnumeşte:**fracţiunea, ,,ceva''-ul, figura, trupul, lumea fizică, femininul, înserarea, sensibilul, Torcătoarea- Clotho (căci moirele vin să croiască destinul poemului, dând ,,parte''poetului), beţia iluziei vieţii, firul bătăturii din canonul ţesăturii, magma himerică, proteicul, floarea meliferă.El, signum, e incizia scrisă cu mâna (,,instrumentul instrumentelor'', conform stagiritului)în coperta unui copac, pomul vieţii din rai bunăoară, aici ca pat al ţeserii poesiei. Atenţie! mâna îl exprimă pe omul care gândeşte, face. ,,A face'' find o trecere a lui ,,a spune'': a arăta cu degetul, a numi fiinţele adamic…Indicativul acţiunii.

Apoi **semnificaţia** ocupând: sublinierea obârşiei, introducerea asemănării în neasemănare, masculinul, devierea, sufletul, metamorfoza, cornul plin cu flori al Întâmplării– Tyche, zeitatea hazardului ce cârmuieşte axele facerii, coregrafia albinei, ,,vorbirea care vede'', natra urzitoare, intrarea în meleagul inteligibilului, al focarului, când simţibilele sunt tot mai departe irizând circumferinţa. Semnul ca minciună a vieţii îngăduie semnificaţiei fortuna de a accede în adevărul acesteia.

A treia dimensiune, **epifania simbolică,** drept distilare a nectarului de accepţii ale graiului, se succede când repetata lucrare arheionică ,,vede'' spre ,,ieri''aflând despre ,,mâine'' într-un de-apururea ,,azi''.Acum hăruitul cearcă sinea creaţiei cu lăuntricul ochi, descoperind prin contemplare frumosul.În prim plan e Depănătoarea-Lachesis, cea a aletheiei, a măsurii profetice, a înfăşurării firului timpului în eternitate. …Metaforă în pârg exprimând că mărimea terană se contopeşte în cea universală, când lumea de jos se conjugă cu ceeade sus într-o nuntire abisală. Aici **simbolul,** ca mediu încărcat de meditaţie şi analogie, făcând apel la echivalenţa semnificaţiei şi veşnicind memoria, uneşte contrariile şi le simplifică polarizarea, iar prin dezvăluire omul intuieşte locul său în lume, învăţând să trăiască în consens cu sine şi cu divinitatea, în transcendenţă. Este haina în care eonul devine **arătat,** prin urma-i transmiţându-ni-se adevăruri pure. În acest stadiu el adaugă o valoare nouă faptei literare, o deschidere, realizând corespondenţa între tărâmuri, întărit, ca ,,alt-ceva'', sub epifania unui mister.

Şi, în sfârşit, **sensul,** cel dobândit când tăcerea şi cuvântul sunt unime. Aici tutelară este Curmătoarea-Atropos ce taie canavaua poesiei**înnodându-o ,** însemnând aceasta făurirea legăturii în Unul, pentru ca Marele timp să comunice cu cel comun, ca sacrul să intervină în mijlocul profanului să-l revigoreze. A înnoda trimite la o punte spre nemurire, zidită şi orchestrată pe piatra muţiei semice numitoare de absolut, dăruind mierea înţelepciunii vegheată de Logosul-albină într-o reiterare de rânduială arhetipală de la Conţinător la conţinut. Tăcerea sensului în substanţa sa profileazăfiguri ale rostului ca: stupoare, deschidere, zăbovire, fiind oglindită prin: **ritm,** ca organizare armonioasă a întregului, **mlădiere,** ca modulare, intonare, fascinaţie, **timbru** distinct, **repaos, spaţiere, postură,**măsură şi calm desăvârşit. Să nu uităm: cuvântul, revelaţie divină, începea cu ritmul, ca răsfrângere identică a monadei în nemărginire. Pe de altăparte să resubliniem că Adam vorbea în ritmate versuri cu Dumnezeu. Tempourile, cadenţe ale naturii, au energia de a reaşeza omul în echilibrul vastităţilor, în Marea Tăcere.Poetul răzbind la sens depăşeşte tragedia singurătăţii umane şi recuperează existenţa contemplativă diriguită de sacre legi. La nivelul sensului se discern pretutindene proporţiile şi paralelismele deplinătăţii, dovadă că în acel loc Apollo e acasă.

Ca o artă a magiei, întreagă, poesia se impune să fie : numitoare de spirit, să vină în concordanţă cu eufonia lucorilor, să vibreze în polarizare, să intuiască ritmul uniform dintre lăuntru şi afară sub adânc astâmpăr şi rigoare geometrică, fiinţând verigă a ordinii infinite;feminină, să genereze măreţie.

Adevărat-frumoasă este numai aceea, aşadar, în care cuvintele nu-s mai mult şi nici mai puţin decât semnificaţiile lor, iar acestea din urmă dezvăluie (epifanizează) legământul omului cu cerul **exact** cât învăluie (sacralizează) tăcerea timpul (sensul)…

Întrucât ea, deopotrivă cu ţesătoria străveche sunt ritualuri iniţiatice pe o axă verticală(de la închis la deschis!), primite, ambele, prin tradiţie, de la zei, voi insista pe elementele – **patru!** – ce le articulează.

Dar să justific: -,,De ce ţesătoria?...'' Motivul e că în tehnica imemorială artizanală s-au păstrat încă **fundamentalele cuvinte,** iar metaforele primitive ale acestei vrednicii au rămas ca atare daruri gândirii creative.Şi la ţesătoria poetică întâlnim o ascensiune şi o descensiune. O toarcere şi o în-toarcere la ,,urmă'' prin urmire la un timp mitic sub moartea semnului şi

învierea sensului. Harul divin (urzeala germinală) reia o atemporitate, o plenitudine a Clipei, când cronia încetează ca devenire abandonându-se eternităţii.

Tetrada, aşadar a acţiunii, ca: semn, semnificaţie, epifanie simbolică, sens, o regăsim în **pătrimitatea** patului (războiului) de ţesut: bătătura, urzeala (semnificaţie, mesaj despre transcendenţa fiinţei), axul de dezvăluit (din spate) şi sulul de înfăşurare (din faţă) şi, la urmă, **tetrorul** poeticei: „ a numi'', urzirea, sacralitatea, „a tăcea'', ce, toate, reeditează liturgic o poveste generală a căutării identităţii noastre cu dumnezeirea.

Afirmând că poetul aşează punctual cuvintele în secţiunea de aur a sacrului şi adăugând că muza-i constituie în fond Muza Tăcerii, închipuită de Pythagora ca o fecioară tăinuită de un lung văl, cu un deget pus peste buze indicând: „- Taci!...'', alteori cu fizionomia fără gură, să urmărim ce pregăteşte Ţesătoarea poesiei în faţa patului de rostuit cuvinte, când, inspirată ca o Pithie, absoarbe armonia imensităţilor.

Ca în vechile ceremonii de iniţiere din templele egipţiene, unde se folosea un sălaş pentru hipnoza neofitului, şi încântata stihuire se instituie tot pe un pat, ca vehicul ce poartă la principiu (sens) într-o legănare de flux (desfăşurarea urzelii) şi reflux(înfăşurarea chilimului poemului). Patul de ţesut este Arborele sacrificial (centru al lumii) în care ascensiunea se face prin dezvăluire pe o scară împresurătoare ce duce în final la cer (Tăcere!). Căci a muri (prin semn, cum am mai spus) pilduieşte a te agăţa de munte, de axa, de scara sa, spre a vedea zeii (a ne-muri în sens!).

Stăruie aici cvartetul ideii: morţii (semn), dragostei (semnificaţia), eliberării (epifania simbolică) şi sanctificării (tăcerea!) prin cunoaştere meta-fizică de la ireal (părelnic) la adevărata realitate. Însă centrul lumii trebuie construit (făcut!), fiind necesară o reîntemeiere a universului, o reiterare pe alt plan a cosmogoniei. Creaţia porneşte de la această inimă de manifestare a sacralităţii, **urzeala,** descoperirea eşafodajului semnificaţiilor (căutarea în găsirea-deja!).

Ţeserea, ca urmare, ar fi aşa zicând: De pe axul (sulul) de jos, cel din spate, al ascunsului, cel hermesian, derulator (atenţie! **totul începe de jos în sus,** de la om la zeu, de la spiritul mic la Acela mare), aşadar de la acest sâmbure e trimisă (vestită!) urzeala, intriga (fulguraţia spiritului) sub fascicole ordonate prin datină, creîndu-se un spaţiu gol de sorocire între fuioarele înţelesului.În acest spaţiu al Lipsei, Natra, urzeala mănâncă firul bătăturii. Prin devorare ea restituie cosmicităţii fracţiunea de ne-umblat (teritoriul cavernal, prisoselnic de la începătura urzirii) ce fusese temporar încriptată, tot aşa cum Timpul, mistuindu-ne pe noi oamenii, înapoiază Lumii esenţa noastră vidă.

Remarcăm din debut că cel ce primeşte urzeala nu poate fi decât un **ales.** Al zeului.Căci numai Acela are trăinicie de a da soartă şi calea de a o urma. Această ursireva fi suportul unui ritual spiritual, mistic, într-un cortegiu ordonat de cuvinte puse în acţiune de poetul – ţesător cu scop simbolic în dreaptă suire, cum am mai spus. În pelerinajul de care vorbim bântuie vie nostalgia paradisului sub dorinţa omului de reprimire a condiţiei dumnezeieşti, a stării celei dinainte de păcat. Salvarea e posibilă **prin punerea întrebării poesiei: „- Unde este sacralitatea?''…** Astfel,prin interogaţie poetul trece de nepăsarea colbuielnică a semnelor, dobândind nemurire.

Aşadar urzeala, precedând formele, sprijină şi însufleţeşte opera, ea fiind o preînnoială, deoarece imersiunea semnelor în semnificaţii rodeşte şi potenţează viaţa, duce la o „apariţie'' (velniţa poemului). Ea spală astfel „păcatele''bătăturii(cuvintele comune), este epuratoare, iar prin înfăşurarea simbolică a noii naşteri primeşte darul de a fi sacralizată în mister.

Continuăm. Prin această fantă nudă, natra, a structurii zămislitoare ca ochi a toate-văzător, loc de epifanie deci, cu ajutorul **mâinii** (căci „a zice'' e „a arăta cu degetul'',a plăsmui metafora) se încorporează pe îndelete bateala (semnul amorf).

De fiecare data când fibra bătăturii intră prin iţele încordate, cele ale transfigurării, căci sunt ale lui Opt, intervine vatala, ca un hierofant, care o accentuează ritmic în cilindrul din

faţă, înfăşurător, realizând simetria unduitoare, **când sus, când jos,** după iscusitele alcătuiri îndestinate.

Prin alternanţă, între urzeli şi băteala numitoare a vatalei, acolo unde era **„este''**urmează **„nu este-le''** şi invers, în propagare ondulatorie pe două axe,ascendent. Din îmbinarea calculată a acestora sub învergarea axului dinainte (illo tempore!) prinde vivacitate gura năframei artistice (e vremea epifaniei simbolice) care se înfăşoară pe sulul din faţă al Logosului, drept cruce învârtită în cerc, ţinut sfânt în fond, al tăcerii pure. Ca atare timpul se învăluie în Lume, pe fundal având loc o restabilire a ordinii universale şi o cufundare în Dumnezeu. Încoronarea operei se înfăptuieşte printr-o tăiere de către Neînduplecata-Atropos ce, în esenţă, este o „pornire'' (trepein), o înnodare. Acest hieratic fast poetic se întâmplă, după cum am amintit, revelator, sub o hermetică vocaţie. În „centru'', ne-rostul primeşte rostul, fiinţarea capătă Fiinţă. Aşa, firul vieţii (de aici se porneşte) se grupează în emblema mitului. Iniţiatul îşi asumă o nouă demiurgie, fiind sub obligarea tăcerii şi ascultării de a nu-şi trăda sortirea.

Crucificarea (întretăierea liniei semnului cu cea a denotaţiei) prin poesie se statorniceşte cu scopul mântuirii întru înviere. Căci nu-i exitus, ci intrare doar într-o altă dimensiune, a sensului, a tăcerii. În conţinut, recuperarea condiţiei paradisiace. Poetul înţelege că rostul fiinţării este zidit pe secretul morţii ce renaşte continuu. Războiul de ţesut esteastfel un firmament amintind Arborele Sacru ce ne conştientizează că avem a ne re-adamiza, neuitând de fiinţa noastră eternă. Opera ermetizată fiind în cazul acesta un cerc-mesaj (al lui Hermes, zeul poesiei) reluat în spirală sub experienţa Misterului, care ne imploră să unim sufletul cu tăria divină prin cunoaştere **soteric – esoterică.**

„Fiinţei îi place să se ascundă'', ar fi spus Heraclit… Admitem că de aceea ea ne-a trimis pe de o parte patul de ţesut „veşminte'' ca acestea să pecetluiască hotărnicie între golul vieţii umane şi de-Plinul divin, iar, pe de altă parte, „vălul poesiei'' ce să lege pe „a fi'' din cuvintele omului cu „a tăcea'' din **Cuvânt,** consacrând minunea-i fiinţială.

Katya KELARO

Pilda Talanților

Între gravura „Mâinilor rugătoare” de Albrecht Dűrer
și mâna nenăscutului prunc ce-a mulțumit
doctorului Joseph Bruner pentru naștere-Pilda talanților

Când Cristos stând în mijlocul mulțimilor, cu ucenicii Săi luând notițe și pregătind pergamentului memoriei literele din ceară și iubire ale Evangheliei Vieții, a spus că „un om oarecare, plecând departe, și-a chemat slugile și le-a dat pe mână avuția sa” m-am întrebat: ce stăpân lumesc și-ar împărți averea slugilor sale? Ce stăpân ar face parte din bucuria sa, din comoara sa, celor pe care-i plătește și răsplătește pentru munca lor? Hristos n-a spus că le-a plătit și nici n-a folosit verbul a răsplăti, ci a folosit construcția „le-a dat pe mână avuția sa”, adică moștenirea sa, i-a urcat la rangul de stăpâni, dincolo de plata pentru slujire, le-a lăsat în grijă și chivernisire cămara sa, vistieria sa lumească. Stăpânul din pildă dă dovadă de curaj, căci generos fusese prin iertarea datoriilor. Ce stăpân dă datornicilor săi cămara cu hrană, pământul cu roadă, cetatea, le încredințează spre înflorire și bunăstare casa, cu toate ale sale. Când samariteanul ceresc a plecat departe, a lăsat grădina raiului părintesc robilor săi, drept mângâiere pentru plecarea sa, în alinarea dorului de a fi departe lăsându-le amintire și talisman, giuvaier, le-a plătit în avans, știind în adânc că darul va înmuguri în mâinile pricepute și sub oblăduirea minților pricepute. Evanghelia împărțirii darurilor premerge și pune început bun împărțirii darurilor în ajun de Sfânt Nicolae, precum și darurilor primite la Nașterea Domnului, când toți am primit talantul Vieții în Sine. Chemarea slugilor de către stăpân arată că înainte de despărțire e ospățul împărțirii razelor moștenirii celui viu plecat între vii și lăsând via spre bunălucrare slugilor sale, lăsându-le casa și paharul vieții, fereastra speranței, covorul nuntirii, ajungând la talanții pe care îi lasă nu după cerință, ci după putere, nu după nevoință, ci după nevoire. Niciodată Dumnezeu nu dă fără a cunoaște putința omului de a înmulți talantul spre sporirea cămării cerești și a adevăratei moșteniri veșnice. Împărțind avuția sa îi face moștenitori, adică îi înfiază. Avuția sa cuprinde și învățătura adunată, bunurile spirituale, el nu îngroapă averea în cufere, nici n-o ia cu sine, nu o împarte străinilor, nu o risipește, nu o leagă de fundul mării, nici de rădăcinile putreziciunii, o dăruiește cu rațiune și iubire celor care l-au slujit. Plecând departe, stăpânul a dat darul ca o nuntire a trupului cu firea, cele cinci simțuri, cele cinci virtuți alese, și n-a lăsat poruncă, nici sfat, nici îndemn, nici sugestie, nu i-a îngreunat cu cuvânt, lăsând fiecăruia libertatea alegerii în folosirea talanților.

Cel ce a primit cinci talanți primit-a degetele mâinii duhovnicești, lucrătoare în sporirea harului care a dat stăpânului la întoarcere alte cinci suflete, aduse la credință și lucrând via dumnezeiască. Iisus spune că după plecarea stăpânului, cel ce luase cinci talanți „a lucrat cu ei" și „a câștigat alți cinci". Mergând pe firul apei evanghelice, ajungem în pridvorul duminicii, la epistola a doua către Corinteni a sfântului Ap. Pavel 6, 1-10 care vestește „fiind împreună lucrători cu Hristos , vă îndemn să nu primiți în zadar harul lui Dumnezeu". Iată cel ce a luat cinci talanți, în numele stăpânului, cu puterea lui înmulțește, sporește, lucrând haric. Cum? „Îndată". El nu așteaptă apropierea revenirii stăpânului, ci găsește bucurie în a sluji înmulțind talantul, cu credință fără a aștepta răsplata, fără teamă, fără zăbavă, el știe că timpul se toarce din caierul vieții, el continuă să slujească de parcă stăpânul ar fi acasă, îl simte în chip nevăzut.

Nikos Kazantzakis spunea că există trei feluri de suflete, trei rugi: „1.Doamne, sunt un arc în mâinile Tale, întinde-mă, căci altfel voi putrezi!2.Nu mă întinde prea tare, că mă voi rupe! 3. Întinde-mă cât poți de tare, și dacă mă voi rupe, cu atât mai rău!" dar tot el evocă un haiku „I-am zis migdalului:

Frate, vorbește-mi despre Dumnezeu,

și migdalul a înflorit."

Octavian Paler mărturisea „o singură viață am avut, am distrus-o dar nu am risipit-o". Stăpânul din pilda lui Iisus nu pune în brațele celui slab povara de a înmulți peste puterile lui cei cinci talanți, nici nu-l absolvă de crucea celui mai mare talant pe care-l primește prin nasterea sa orice om: Viața. Celui ce i se pare puțin un talant, vom afla că în vechime un talant care în latină e talentu, iar în greacă înseamnă scară, balanță, echivala cu o amforă plină de apă, având 26kg, intrând în el 6000 de drahme, talantul roman avea 34 kg, cel egiptean 27, iar talantul Noului Testament avea...58,9 kg, iar într-un talant intrau 60 de mine, fiecare mina având 60 șekeli.

Iisus nu spune să fi lăsat stăpânul pe cineva dintre slugi fără talant, chiar și celui neputincios și pruncului ce a trecut sub soare doar un ceas, în drumul dinspre rai spre rai, dar cât a trăit pruncul a luptat pentru fiecare respirație a vieții sale și va fi răsplătit pentru râvna cu care a purtat povara tainică a destinului său, din brațele Creatorului spre brațele milostive ale Fiului și a luptat cu puterea sfântului Duh. De aceea, eutanasia e masca unei lupte împotriva talantului primordial, fundamental, al vieții. A ajuta pe cineva să moară înseamnă a împinge în hăul suferințelor eterne un suflet care ar fi putut purta cununa de mucenic. A eutanasia înseamnă a îngropa talantul vieții, putrezind de vii de o parte și de alta a morții. Spitalul e altar dacă slujește viața, acolo unde moartea zâmbește cu ochi vicleni. De asta, avortul înseamnă a îngropa talantul sinelui și al celui ce ar fi putut să se nască, moștenind zece talanți și nu doar unul. Nu doar pruncul nu e lăsat să devină mugure, floare și rod, ci ucigând, ne îngropăm de vii pe noi înșine.

Pilda talanților ne apropie de facerea lumii: cât a gătit Dumnezeu pământul până a suflat viață peste omul care n-a stat păpușă imobilă într-un univers neterminat, ci la nașterea lui toate ce trebuiau să-i slujească i-au gătit calea. Când a împărțit avuția, stăpânul a dat din belșug unora ca din a lor bogăție să umple, să întregească neputința altora. Talentul e ca și materia, zestrea și moștenirea, dar e și educația, talentul, vocația, harul. Unii au vocație de profesor, alții deprind meseria de zugrav, alții au vocația slujirii celor suferinzi, schiugiuiți de himere și duhuri flămânzi de iubire și sens și rațiune, însetați de lumină, vocația altora e de a coase mahrame pe care Hristos Își odihnește chipul însângerat spre Golgota, alții ne hrănesc cu miezul cald al liniștii din pâinea sufletului lor, ne cumințesc, ne întorc la credință, ne spală

ochii de tină, alții au vocația sacrificiului și trăiesc în jurul cuvântului patrie, altele au vocația maternității, într-o lume care disprețuiește familia, unde căminul e talantul pe care îl vor îngropat încât la întoarcere stăpânul să găsească pustiu și întuneric, într-o lume în care maternita-tea e abordată ca o pedeapsă dar e de fapt o șansă, când suntem educați că ea e o întâmplare, nu o chemare dumnezeiască, ci un chin, fiind de fapt o vocație, o binecuvântare. În lumea în care stăpânul a lăsat avuția înfiaților ce vor a deveni călăi, talantul maternității adevărate e unul îngeresc, marianic, talantul ce șade la rădăcina arborelui genealogic al unei cetăți, împărăției, e colona infinibilă a neamului omenesc, mama cu ale sale două brațe legănând în fiecare din noi un cer de speranțe, și a cărei mână ne-a corectat literele din caietul de teme, în timp ce fierbea mâncarea pe aragaz, pusese rufele la spălat și le-a întins la soare, făcuse curat în casă, citise o filă de acatist și împletea cu ochiuri largi un fular pentru o soră mai mare. Cea mai neînsemnată mamă e un giuvaier, iar Sfântul Ioan Gură de Aur spunea „dați-mi o mână de mame bune, adevărate creștine și vom schimba soarta neamului omenesc", „nu este bun mai mare decât a fi prietenul lui Dumnezeu" căci „Lui nu-i trebuie potire de aur, ci suflete de aur". Puțini știu povestea gravurii numite de glasul omenirii „Mâini în rugăciune" a lui Albrecht Dűrer 1471-1528, cel ce avea să devină un mare pictor, se născuse într-o familie cu 18 copii, iar el și fratele lui Albert, aveau darul picturii. Săraci, au hotărât să tragă la sorți cine va pleca să studieze pictura la academie și cine va merge patru ani la mină, să întrețină familia. Deși Albert era mai talentat, Albrecht a fost ales de sorți să plece la studii și în scurt timp a devenit un gravor renumit, la finele celor patru ani s-a întors după cum a promis, cu bani și onoare, în familie și și-a chemat fratele spre a-l trimite la studii, luându-i locul la mină. Dar Albert îi arată mâinile zdrobite de târnăcop și de pietrele care-i căzuseră peste mâini, dar și de artrita care îi atacase mâinile din cauza umezelii, nemaireușind să țină pensonul în mână. Și-a ridicat mâinile ca niște porumbei răniți, prinși de lava unui îngheț prematur, și care nu puteau să mai zboare decât în rugăciune, iar Albrecht a zugrăvit pentru eternitate talantul care i-a salvat talentul. În lumina ochilor noștri cele două mâini se înalță, asemeni unui cor de guri sărmane, cu grație și inocență, cu desenul silfid și marmorat al degetelor încă de copil. Imaginea nu surprinde tremurul, dar ne arată suferința și relieful îngroșat al venelor peste trestioara falangelor tinere, încât cele zece degete sunt lumânări care au ars pentru ca talentul să nu fie îngropat de sărăcie. Iată talantul generozității, al sacrificiului, iubirii, cât de atenți trebuie să fim cu cei care se jertfesc pentru ca noi să scoatem capul la lumină.

O altă icoană a mâinii a fost surprinsă într-o sală de nașteri când, la o cezariană medicul a scos uterul cu tot cu copilul nenăscut, de 21 de săptămâni și, făcând o incizie pentru a-l scoate, fotograful a surprins momentul în care mâna pruncului nenăscut a ieșit din uter prinzând de deget cu putere mâna chirurgului care, pentru o clipă, a înghețat de emoție. Întâmplare? Hazard? Miracol! Fotografia mâinii care strange degetul doctorului Joseph Bruner a fost numită „Mâna speranței".

Iată, ne spune evanghelia, cum cel ce a primit un talant, adică un mal, un talaz de înfruntat valurile vieții a săpat o groapă și a ascuns argintul stăpânului său. Din talant a rămas talaș, irosind lemnul anilor spre rumegușul irosirii, devenind tarat, însemnându-se cu semnul neputinței dobândite.

Dialogul dintre cel nerecunoscător și stăpân e cutremurător. Cu îndrăzneală adamică, încearcă a da vina pe stăpân precum odinioară pe șarpe, neasumându-și, nerecunoscându-și vina: „Doamne, te-am știut că ești om aspru, care seceri de unde n-ai semănat și aduni de unde n-ai împrăștiat." Pentru prima dată, ca și în cazul demonizatului din Ghenizaret,

demonul din om recunoaște pe Dumnezeu spunând Doamne, iar apoi deși nu a făcut ascultare, recunoaște frumusețea gândirii dumnezeiești. El spune că aduni de unde nu ai împrăștiat, și nu de unde ai împărțit, recunoscând implicit o irosire a harului în cazul său, o împrăștiere, nu o împărțire. Iată că și cel ce nu ascultă și nu face voia Domnului e silit a recunoaște întru adevăr puterea Lui; e Cel ce împarte, dar nu Cel ce risipește, Cel ce nu împrăștie. În finalul evangheliei lui Matei 25, 35-36 Iisus își desface brațele „Veniți, binecuvântații Tatălui Meu", iar evanghelia e relatată și de Luca 19, 1-11 aflând că Hristos a spus această pildă în casa vameșului Zaheu, în Ierihon, iar talantul e înlocuit de mina, altă unitate de măsură.„Un om de neam mare s-a dus într-o țară depărtată ca să-și ia domnie și să se întoarcă. Iar stăpânul a chemat zece slugi și le-a dat câte o mină" iar unul a înzecit mina, altul a sporit de cinci ori mina, altul a învelit-o în ștergar, adică în giulgiu, pregătind-o de îngropare, apostolii au răspândit cuvântul viu lumii, iar poporul evreu i-a gătit giulgiul de îngropare. Dar, dacă omul plin de talent care își omoară menirea aduce cu moartea fără înviere, cel ce a lucrat haric vestind evanghelia va împărăți în veci. Cât despre cel ce primise doi talanți, primise talanții vederii cărora le-a mai adăugat un ochi, al conștiinței, ochiul duhovnicesc al păzirii lucrurilor sfinte acum și în veacul veacului.

George PETROVAI

Nonconformistul Charles Baudelaire, „punct de plecare pentru poezia modernă”

Născut pe 9 aprilie la Paris (tatăl lui, Joseph-François Baudelaire se născuse în 1759, iar mama sa, Caroline Archenbaut-Dafayis sau Dafays, se născuse în 1793, ne spune Mircea Braga în *Tabel cronologic* la cartea *Florile răului*, ediție alcătuită de Geo Dumitrescu, cu o *Introducere* semnată de Vladimir Streinu, Editura Minerva, BPT, București, 1978), Charles Baudelaire, viitorul mare rebel, estetician, critic, traducător, publicist și poet (autorul unei drame lirice „nemaiîncercată de nici un poet anterior” – V. Streinu), măcar prin data nașterii face parte din romantism, curentul complex și generos, care – spre deosebire de clasicismul eminamente francez din secolul al XVII-lea („în celelalte țări conturându-se doar unel manifestări izolate” – Ovidiu Drîmba) - și care, ne încredințează același O. Drîmba în *Literatura universală pentru anii III-IV uman* (Editura Didactică și Pedagogică, București, 1976), nu numai că „apare ca un curent general de artă” (literatură, arte plastice, muzică), ce – în unele țări – se extinde „în domeniul filosofiei, al esteticii și al istorie”, dar cunoaște o multitudine de forme/romantisme – „câte țări în care a apărut sau câți scriitori care l-au cultivat”.

Ceea ce, desigur, nu exclude posibilitatea stabilirii unor trăsături generale ale acestui mare curent: respingerea regulilor clasice (în teatru, de pildă, regula celor trei unități – de timp, de loc și de acțiune), exaltarea sensibilității, visul și visarea, melancolia și însingurarea, principalele surse de inspirație sunt istoria și Evul mediu, respectiv țările sudice sau orientale (de unde romanticii vor reține componenta exotică), importanța acordată frumuseților naturii și culorii locale, atenția de care se bucură infinitul temporal și spațial, interesul tuturor romanticilor pentru poezia populară și tradițiile naționale, impresionanta lărgire a vocabularului poetic „prin acordarea unor valori stilistice cuvintelor arhaice, regionale și populare” (O. Drîmba), creionarea și impunerea unor tipuri umane colosale (geniul, titanul, demonul, profetul), necontenita aspirație spre opere grandioase și – în opoziție – spre cultul fragmentariului...

După cum spuneam mai sus, legăturile lui Baudelaire s-ar părea că se reduc doar la nașterea sa în perioada de vârf a curentului apusean (german, englez, francez, american, austriac, italia, chiar polonez) și al celui rusesc (la noi a dobândit maxima sa strălucire prin creația lui M. Eminescu din a doua jumătatea a secolului 19), asta dacă se dau uitării studiile închinate de el unor pictori (Delacroix, Guys), muzicieni (Wagner) și scriitori (V. Hugo, Gauthier, G. Flaubert), unii dintre aceștia (Eugène Delacroix, Richard Wagner, Victor Hugo) fiind corifeii romantismului în artele practicate, studii prin care „depășise estetica

romantismului, ca și aplicațiile lui eseistice" (V. Streinu), întrucât conțin „o adevărată doctrină estetică, filosofică și mistică", prin punerea în circulație de „noi concepte ale gândirii estetice", cum nimeni nu mai încercase până la el.

Aceste studii „spontane sau ocazionale, ale lui Baudelaire despre frumoasele arte, despre literatură și muzică" sunt considerate de Y.-G. Le Dantec, editorul din 1954, „creații tot atât de geniale ca *Les Fleures du mal* și *Le Spleen de Paris*"!

De altminteri, ne face cunoscut Vladimir Streinu în a doua parte a *Introducerii* (*Baudelaire în literatura română*), „literatura noastră cunoaște mai întâi, spre deosebire de alte literaturi, pe criticul de poezie, pe traducător și apoi pe poet", fapt pentru care se poate spune că marele poet francez pătrunde în literatura noastră „destul de timpuriu și deopotrivă destul de întârziat".

Având la el în țară doar faima de „personaj malefic și aventuros" (rămâne orfan de tată la șase ani, în 1828 mama lui se căsătorește cu locotenent-colonelul Jacques Aupick, lucru pe care i l-a reproșat mai târziu în orgolioasa frază „Când ai un fiu ca mine, nu te recăsătorești", în aprilie 1839 este eliminat de la Colegiul *Louis-le-Grand* „pentru insubordonare", după eliminare trăiește izolat de părinți, apoi se hotărăște pentru cariera literară și stabilește legături cu nume sonore ale literaturii franceze, precum Gérard de Nerval și Balzac, dar și cu prostituata Sarah la Louchette, de la care va contracta boala ce-i va provoca paralizia unei jumătăți de trup în ultimul an de viață, afazia și – pe 31 august 1867 – moartea; părinții urmăresc să-l îndepărteze de mediul primejdios în care viitorul poet se complăcea, așa că-n iunie 1841 îl îmbarcă pe un pachebot cu destinația Calcuta, dar – spre indignarea generalului Aupick – el revine la Paris, unde, fiind deja major, își revendică moștenirea lăsată de tatăl său, apoi se stabilește pe insula Saint-Louis, îi cunoaște pe Théophile Gautier, Saint-Beuve, Victor Hugo și pe mulatra Jeanne Duval, figurantă la teatrul Porte-Saint-Antoine, de care se va atașa până la sfârșitul vieții; face cheltuieli atât de nebunești, încât în anul 1844 „mama poetului deschide acțiune în justiție pentru constituirea tutelei, ba chiar – după desemnarea Jeannei Duval ca moștenitoare – are pe 30 iulie 1845 o tentativă de sinucidere, fiind îngrijit de mama sa la reședința generalului Aupick, însă, îndată după însănătoșire, noi neînțelegeri cu părinții îl determină să se stabilească la hotelul Dunkerque; participă la revoluția din 1848 și traduce în limba franceză întreaga operă a lui Edgar Allan Poe; în anul 1857 se tipăresc 1300 de exemplare din *Les Fleurs du mal*, pentru ca două luni mai târziu, „substitutul procurorului imperial, Ernest Pinard, să obțină condamnarea lui Baudelaire la 300 franci amendă pentru atentat la morala publică și la bunele moravuri", hotărâre anulată de-abia în anul 1949), cu o asemenea faimă, deci, nu-i de mirare că doar oamenii de litere din generația sa (Hugo, Flaubert, Gauthier, Leconte de Lisle, extrem de prudentul Sainte-Beuve), precum și cei din generația mai tânără (Stéphane Mallarmé, Paul Verlaine, englezul Algernon Charles Swinburne) erau conștienți de noutatea poeziei și a ideilor baudelairiene (Swinburne, de exemplu, încă din 1862 s-a declarat discipolul marelui bard francez, astfel – ne înștiințează V. Streinu – el reprezentând „prima radiație extrafranceză a geniului baudelairian"), iluștrii săi contemporani chiar căutând să-l sprijine în tragica-i aventură de neînfricat luptător cu lumea superficială, egoistă, prefăcută și vulgară în care trebuia să trăiască.

În atari condiții, este în firea lucrurilor că Titu Maiorescu l-a cunost numai pe Baudelaire-traducătorul lui E.A. Poe, eseistul Jean Prevost făcând delicioasa afirmație că americanul „l-a plagiat...cu anticipație" pe francez...

Dar T. Maiorescu, primul român care în 1867 „consemnează public" una dintre lucrările lui Baudelaire, este atât de fermecat de *Histoires extraordinaires*, numele sub care, printr-o trudă de peste 15 ani, francezul adunase toată opera tradusă a americanului, încât în caietul de *Însemnări zilnice* va nota că Poe și Schopenhauer sunt preferații lui. Citind totodată prefața cărții, unde traducătorul susținea că marele poet american „formulase cu 20 ani mai

devreme propriile-i gânduri" (V. Streinu) și „preluând el însuși din Baudelaire câteva idei estetice ale lui Poe, ca să-și susțină afirmarea lor în *O cercetare critică asupra poeziei române în 1867* (partea a doua, *Condiția ideală a poeziei*)", admirația lui față de cei doi supraînzestrați merge până la a-i îndemna pe Eminescu și Caragiale să traducă din E.A. Poe câte o povestire sau două, „dar după textul francez"! Astfel traduce Eminescu povestirea *Morella,* iar Caragiale traduce *Masca morții roșii* și *Butelia de Amontillado*...

Seria traducerilor din poezia baudelairiană, ne informează în continuare V. Streinu, va fi deschisă tot de un junimist: Vasile Pogor publică în *Convorbiri literare* (nr. 3 din 1870) poeziile *Țiganii călători* și *Don Juan din infern*. Apoi traducerile se opresc și de-abia după cinci ani „un neidentificat P.E. semnează timid *Tristețea lunii* în efemera *Revista Junimii* (nr. 1 din 1875)", chit că doi mari poeți români, Tudor Arghezi și George Bacovia, „au preluat în tinerețe unele motive lirice caracteristic baudelairiene, pentru ca la maturitate să se declare personalități originale" (V. Streinu).

Traducerile din prezentul volum (de altminteri, singura carte de poezii scrisă de Baudelaire) aparțin lui Alexandru Philippide (cele mai multe și, în autorizata opinie a lui Streinu, cele mai izbutite, căci „eminentul traducător" a surprins și reținut „specificitatea lirică a originalului"), lui Tudor Arghezi (a tradus un număr restrâns de poezii, unde nu ezitase „să înlocuiască metafora originalului cu metafore personale, admirabile bineînțeles, dar alternante față de textul francez, cum e cazul cu *Albatrosul* prizonier, ale cărui aripi târâșe ca *vâslele* pe laturile corăbiei erau preschimbate în *mâini ciunge*), lui Ion Pillat (el „reflectase la antinomia structurală a marelui poet" și „stăruise asupra dublei înfățișări a lirismului din *Les Fleures du mal*, asupra oscilărilor între Lucifer și Dumnezeu – în ordine teologală, între mulatresa Jeanne Duval și Doamna Sabatier – în ordine erotică"), apoi lui Lazăr Iliescu, Șerban Bascovici, Ion Barbu, Alexandru Hodoș, Ion Caraion, Virgil Teodorescu, Lucian Rădan, Vladimir Colin, Perpessicius, Mihai Beniuc, Nina Cassian, Veronica Porumbacu și mulți alții.

Volumul cuprinde 156 de poezii, adică fondul operei baudelairiene de care amintește Geo Dumitrescu („cifrat în jurul a 150-160 de piese"), grupate în următoarele capitole sau, mai degrabă, cicluri: *Spleen și ideal* (cuprinde 89 de piese), *Imagini pariziene* (18), *Vinul* (5), *Florile răului* (9), *Răzvrătire* (3), *Moartea* (6), *Piese osândite* (6) și *Poeme adăugate* (20).

Cartea are o dublă dedicație: a lui Théophile Gautier („Poetului desăvârșit, neîntrecutului magician al literelor franceze, scumpului și veneratului maestru și prieten") și a autorului, care semnează doar cu inițialele C.B. („cu sentimentul celei mai profunde smerenii îi dedic aceste flori bolnave"), se deschide cu poemul *Prefață* („Greșelile, păcatul, zgârcenia, prostia/ Ne-aruncă-n suflet zbucium și-n trupuri frământări/ Și noi nutrim cu grijă blajine remușcări/ Așa cum cerșetorii își cresc păducheria") și se încheie cu remarcabilul *Epigraf pentru o carte osândită* („Tu, cititor, tăcut, bucolic,/Naiv și sobru om de munci,/ Această carte s-o arunci,/ Cu tot desfrâu-i melancolic", respectiv: „Dar dacă vrednic scormonești/ Cu ochiu-n râpi adânci, de freamăt,/ Citește, și-ai să mă iubești;").

Vladimir Streinu ne face cunoscut că autorul acestei tulburătoare cărți „se visa emul al lui Byron și Hugo, fără să știe, deși conștient de geniul propriu și de ratificarea viitorului, că urmările operei sale vor depăși în timp, dacă nu și în spațiu, influența atât unui a cât și a celuilalt", iar Ovidiu Drîmba ne înștiințează că, deși „nu poate fi încadrat într-un curent anumit", Baudelaire trebuie să fie considerat „un principal punct de plecare al poeziei moderne" (sonetul *Corespunderi*, de pildă, anunță principiile simbolismului, curent literar apărut în Franța în jurul anului 1880, „ca o reacțiune împotriva poeziei prea retorice a romanticilor, precum și împotriva impersonalității reci a poeților parnasieni: „Natura e un templu ai cărui stâlpi trăiesc/ Și scot adesea tulburi cuvinte ca-ntr-o ceață;/ Prin codri de simboluri petrece omu-n viață/ Și toate-l cercetează c-un ochi prietenesc") și că „rareori s-a întâmplat în toată literatura universală ca un volum de poezii (singurul pe care l-a scris

Baudelaire) să aducă o sinceritate atât de totală a unui poet". Da, o carte cu adevărat unică, pe care autorul o numește „sălbatică" și o definește în caracteristica-i manieră a cuvintelor tari și aparent contradictorii (mă rog, cam așa cum va spune, câteva decenii mai târziu, Emil Cioran în *Schimbarea la față a României*: „Iubesc istoria României cu o ură grea"!): „În această carte sălbatică mi-am pus toată inima, toată duioșia iubirii, toată religia mea și toată ura".

Prin excelență poet al mizeriei morale (extraordinarul simbol al poetului, neînțeles de vulg, din celebrul sonet *Albatrosul*: „Poetul e asemeni cu prințul vastei zări/ Ce-și râde de săgeată și prin furtuni aleargă;/ Jos pe pământ și printre batjocuri și ocări/ Aripile-i imense nu-i lasă loc să meargă") și al mizeriei materiale („Prin vechi foburguri unde, pitit după obloane,/ Desfrâul se desfată în tainice cotloane" – poemul *Soarele* din *Imagini pariziene*, apoi cutremurătoarele imagini ale neputinței din *Cei șapte bătrâni*, respectiv al bătrânei ce caută „resturi de mâncare/ La orice cafenea/ De mahala" din poemul *Unei cerșetoare cu păr roș*), Baudelaire este totodată poetul *spleen*-ului (termen englezesc pentru indecelabilul amestec dintre scepticism, plictiseală și dezgust), „sentimentul" trântorilor și îmbuibaților, pe care-l desfide în toate cele patru *Spleen*-uri din ciclul *Spleen și ideal*: „Februarie, de-a pururi ciudos pe-ntreaga fire,/ Din urna-i plină toarnă un frig întunecos/ Localnicilor firavi din negre cimitire/ Și moartea rece peste foburgul neguros" (primul *Spleen*); „Nimic nu-ntrece-amarul acelor zile șchioape/ Când, sub ninsoarea vremii ce stă să ne îngroape,/ Urâtul, rod al tristei, nepăsătoarei firi,/ Ia-nfățișarea unei cumplite nemuriri" (al doilea, cu prelungiri în lirica bacoviană); „Sunt ca un prinț pe-o țară de negură stăpân,/ Bogat dar trândav, tânăr și totuși prea bătrân" (al treilea); „-Și lungi și nesfârșite convoaie mortuare/ Încet și fără muzici prin suflet trec mereu;/ Speranța-nvinsă plânge; și, rea, dominatoare,/ Înfige Spaima negrul ei steag în craniul meu" (al patrulea *Spleen*).

Dar Baudelaire a cântat, de asemenea, pictura universală (șapte din cele 11 strofe ale poemului *Farurile*, încep cu numele unora dintre cei cei mai mari pictori ai tuturor timpurilor: Rubens, da Vinci, Rembrandt, Michel-Angel,Watteau, Goya, Delacroix), a ilustrat în *Nenorocul* șansa înveșnicirii omului de cultură prin necruțătorul raport/conflict dintre „Timpul scurt" și „Arta lungă", a descifrat „taina eternă" ce se ascunde în „omul liber" și „vasta mare", „Vrăjmași cumpliți în luptă, o, frați neîmpăcați" (*Om și mare*), a elogiat necuprinsa și generoasa Frumusețe naturală în poemul *Frumusețe* („Frumoasă sunt cum este un vis cioplit în stâncă/ Și sânii de care atâția se striviră/ Poeților o mută iubire le inspiră,/ Materiei asemeni, eternă și adâncă"), a văzut Femeia ca „o statuie cu har miraculos" (*Masca*), căreia dorește să-i sugă „otrava binecuvântată,/ Adormitoare-a vechilor torturi,/ Din vârfu-acestor sâni rotunzi și duri/ În care n-a fost suflet niciodată" (*Uitarea*), ba chiar s-o supună la veritabile torturi fizice din categoria celor masochiste: „Să-ți pedepsesc frumosul trup,/ Să-ți sânger carnea-nspăimântată,/ Nevinovatul sân de fată,/ Și-o rană-n coapsa ta să rup" (*Celei prea-vesele*). În felul acesta, pe urmele marilor creatori din literatura universală (Dante, Shakespeare, Villon, Hugo etc.), Baudelaire a dat un viguros impuls poetic întru lărgirea sferei esteticului, prin ridicarea răului și urâtului la rang de mare artă. Adică ceea ce și-n pictură avusese deja loc prin Hieronymus Bosch, iar Tudor Arghezi va transforma această aspirație a maestrului în manifest literar-artistic: „Din bube, mucegaiuri și noroi,/ Iscat-am frumuseți și prețuri noi"...

Nu doar atâta, căci în poemul *Imn frumuseții*, Baudelaire descoperă noi potențe ale Frumuseții, prin asocierea acesteia cu Groaza (ce nu-i cel mai slut „juvaier" al ei) și cu Omorul („breloc de preț", ce saltă cu-ncântare pe mândrul pântec al acesteia).

Sighetu Marmației
22-23 nov. 2022

Boris MARIAN

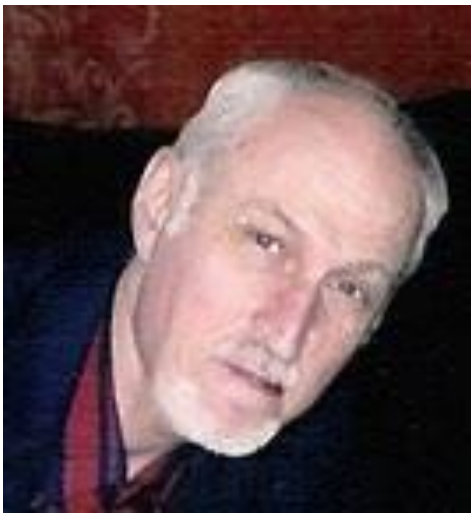

Henri Wald, homo loquens

În pleiada filosofilor români, care s-au impus în secolele XIX-XX se înscrie şi numele lui Henri Wald. Născut la 31 octombrie 1920, la Bucureşti, pe strada Olteni, în apropiere de Teatrul Baraşeum, el s-a stins din viaţă la 14 iulie 2002, după o viaţă de trudă, succese şi blamări peceriste de tot felul. „Un ireductibil", spunea Mihai Şora despre prietenul său, iar Liiceanu, Nicolae Manolescu îl considerau un model şi un maestru, chiar dacă Wald nu s-a dezis niciodată de marxism. În tinereţe l-a avut dascăl pe fiul lui Bogdan Duică, a studiat cu pasiune scrierile lui Bergson, dar şi Marx, Karl Kautsky, Franz Mehring. A fost un dialectician, un marxist ne-leninist (nu este o contradicţie), puţin agreat de regimul comunist, dar iubitor al limbii române, căreia, spunea, îi datora formarea sa, al ţării de origine pe care nu s-a gândit niciodată să o părăsească. Să ne amintim că Fundoianu, Lucien Goldman, Roudinesco, Cioran, Radu Enescu, alţi gânditori au ales Occidentul. Alţii au ajuns în închisori după 1944. Wald şi-a scris opera.- „Rolul gândirii în formarea ideilor"-Ed. Academiei 1957, „Introducere în logica dialectică" – Ed. Academiei 1959 , „Structura logică a gândirii"-Ed. Ştiinţifică 1962, „Realitate şi limbaj"- Ed. Ed.Academiei 1968, „Homo significans" – Ed. Enciclopedică 1970, „Tensiunea gândirii" – Ed. Cartea Românească 1991, „Înţelesuri iudaice" –Ed. Hasefer 1995, „Homo loquens" Ed. Hasefer 2001, multe altele, circa 20 de volume, sute de articole de nivel academic. Nu a fost membru al Academiei, ca şi criticul literar Zigu Ornea , dar a lăsat o moştenire. La aserţiunea lui Blaga- „ În domeniul menifestărilor creatoare nu există vid stilistic", Wald a răspuns cu „ Energia creatoare a stilului", un studiu original şi argumentat, fiind totodată o continuare a ziceri lui Buffon, „stilul este omul însuşi". La împlinirea vârstei de 80 de ani a apărut un volum omagial, în care şi-ai pus semnăturile Alexandru Surdu, Sorin Vieru, Mihail Şora, Valentin Potopopescu, Marin Diaconu, Lucia Wald (nu era rudă cu filosoful), ş.a.Nu se ştie exact cine a introdus, printr-un joc ingenios de cuvinte, termenul de „Waldanschuung", de la Weltanschauung, adică viziune asupre lumii. Definiţiiile lui Wald merită atenţie – „ Definitive sunt numai adevărurile relative"..."Absolutul e asimptotic şi nu are plural",.." Abstracţia este cea mai mare victorie a omului împotriva vremelniciei" ... „ După milenii în care şi-au lienat munca, oamenii sunt siliţi astăzi să-şi alieneze şi răgazul" ... Antidogmatismul poate ajunge dogmatism antiideologic, antiumanist" ... „Omul este singura fiinţă care a reuşit să folosească audibilul şi vizibilul pentru a comunica semenilor săi idei"..."Mitul androginului exprimă nostalgia după vremea indistincţiei dintre bine şi rău... Între bine şi rău există o unitate contradictorie care nu trebuie evitată, ci asumată"... „Creaţia este un act de răvrătire. Omul, nemulţumit de natură, îi adaugă cultura" ... „Fără a fi liniştită,

natura e tăcută. Grăitoare nu este decât cultura. Istoria culturii este creşterea distanţei dintre sensibilitate şi raţiune”...”Omul sporeşte diferenţierile, se opune uniformizării”... „Fantezia presupune spirit critic, originalitate, îndrăzneală”.” Filosofia luptă mereu pentru reîntregirea omului”... „Oboseala de a gândi devine tot mai alarmantă”...” Zeii devin vedete, viitorul se reduce la week-end, esenţa este înlocuită cu structura, explicaţia cu descripţia” ....” A gândi înseamnă a găsi adevăruri noi, a trece de la general la mai puţin general” ... „Fără idoli pot trăi doar înţelepţii. Omenirea devine periodic iconoclastă” ... „ Nu mărul care cade într-un cap, ci capul în care cade mărul duce la descoperirea legii gravitaţiei” ...”Viitorul este cea mai umană dimensiune a timpului” ... „ Omul trăieşte tot mai mult în afara lui” ... „ Libertatea este puterea spirituală care creşte între real şi proiectarea idealului” ... „ Lumea începe să semene tot mai mult cu un film şi tot mai puţin cu o carte” ... „ Râsul este o reacţie la tot ceea ce frânează mersul înainte... El nu se opune seriozităţii, sobrietăţii, nici chiar tristeţii. Râsul se opune plânsului ... Ce este remediabil nu provoacă nici râs, nici plâns”.

Am putea da pagini şi pagini cu citate, din „Confesiuni” (1998)., din multe volume ale lui Henri Wald, el este şi va fi mult timp inepuizabil, iar această afirmaţie se bazează pe o simplă observaţie a oricărui cititor- filosoful ştia să privească în viitor. Un dar, un har.

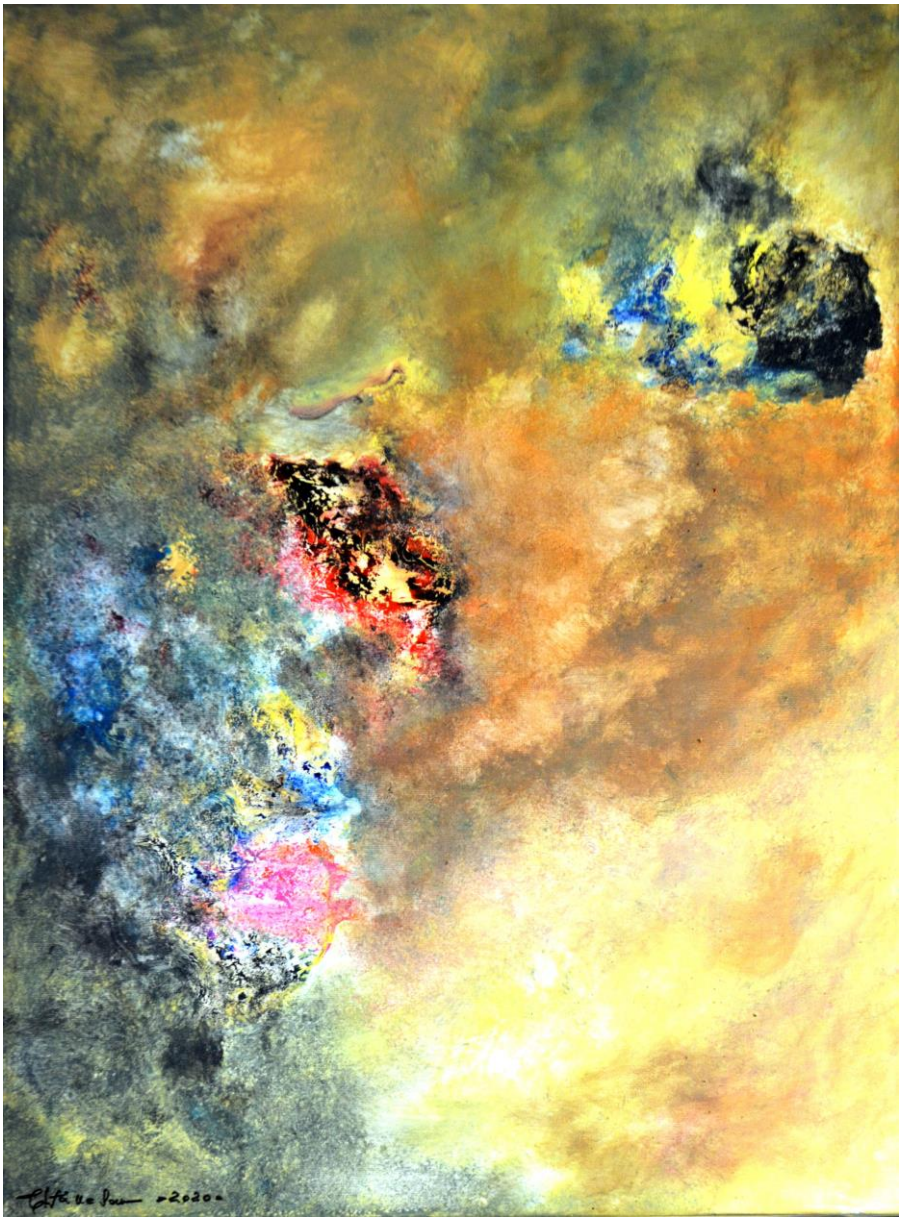

Gheorghe VLĂDUȚESCU

Când existențialismul se îngemănează cu fenomenologia, raționalismul și transcendentalismul pe tărâmul idealismului

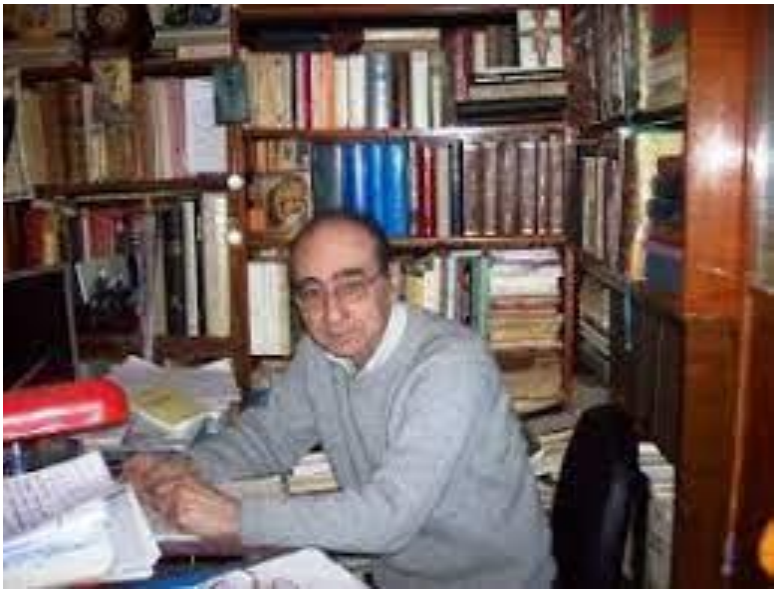

Acum câțiva ani, referitor la prima ediție a cărții intitulată Culegere de înțelepciune, publicată în anul 2009 la editura Eminescu, am dedus că:

"Literatura sapienţială are o istorie, poate, veche cât scriitura însuşi. Nu numai în Orientul Antic, dar şi în vechea grecie „ înţelepţii" au ales forma apoftegmatică (sentenţiară), uşor memorabilă, pentru a face, ceea ce se numea în tradiţie elină, paideia, o educaţie a sufletului pentru o formare a lui. Şi în cultura românească tradiţia este bogată. Dl. Sorin Cerin se înscrie în ea făcând o operă de tot remarcabilă. Maximele – reflecţiile sale concentrează o experienţă de viaţă şi culturală şi din prea plinul ei se împărtăşeşte altora. Tuturor acelora care vor deschide paginile acestei cărţi de învăţătură, ca orice carte bună, ea le va răsplăti prin participare la înţelepciune, gândul bun al lecturii ei."

Pe urmă am observat că odată cu trecerea timpului apar noi ediții ale Culegerii de înțelepciune, care cuprind noi volume de aforisme publicate la diverse edituri (prima ediție a Culegerii de înțelepciune a apărut publicată până și în serial de către revista Destine literare ce apare la Montreal în Canada, începând cu numărul 8 din decembrie 2009 și terminând cu numărul 36 din decembrie 2015) ajungând în prezent, la un număr de 22 de volume de aforisme, ce încropesc ultima ediție a Culegerii de înțelepciune apărută în luna mai a anului 2020 și care conține un număr de 16.777 de aforisme. Operă de excepție, memorabilă, monumentală, din care s-au extras fragmente, traduse în bulgară, pentru a i se dedica chiar și o antologie, publicată în Bulgaria cu titlul de: "Antologie de înțelepciune: Aforisme (Fragmente)", carte apărută în toamna anului 2020. Noile volume de aforisme ce alcătuiesc ultima ediție din Culegerea de înțelepciune, sunt structurate pe diverse tematici, precum,

inteligența artificială, justiția, viitorul omenirii, absurdul, credința și sfințenia la om și la mașină, etc.

Față de toate acestea mai merită subliniat și că în ideile regăsite în aforismele d-lui Sorin Cerin, răzbate în primă fază, un existențialism îngemănat cu fenomenologia și raționalismul, întrucât disperarea, angoasa sau suferința, se cântăresc în balanță cu fericirea, care se raportează la rândul lor existenței, într-un tot unitar, îngemănat în ceea ce d-l Cerin numește a fi Iluziile Vieții atât de des remarcate în opera sa. Pe de altă parte, indubitabil, într-un mod cu totul original, toate acestea, mă refer la existențialism, fenomenologie și raționalism, se îngemănează la rândul lor cu transcendentalismul, iar toate la un loc devin supuse unui idealism adaptabil unei doctrine a libertății de sine, ce transcede până dincolo de liberul arbitru, atât în sensul restricțiilor cât și în cel al indeterminismului, până peste ceea ce numim a fi ontologie sau gnoseologie, în sensul că ambele sunt aferente actualelor canoane ale filozofiei. Toate acestea definesc doar o anumită parte din ceea ce Sorin Cerin numește a fi Coaxialism. Spun doar o anumită parte, fiindcă Coaxialismul, merită o discuție mult mai amplă, deoarece în ansamblul lui include multe alte teme cu tonalități și influențe aferente anumitor curente sau precepte filozofice pe care nu le-am dezvoltat acum, dar reunite, definesc și ele la rândul lor, o originalitate aparte.

Exemple în acest sens de aforisme scrise de d-l Sorin Cerin, unde existențialismul se îngemănează cu fenomenologia, raționalismul și transcendentalismul, ar fi nenumărate, dar voi alege doar câteva dintre ele:

“Un om fără Dumnezeu este ca o literă fără cuvânt.”

“Fericirea isi are originea in suferință și oricât de mult am dori sa trăim numai in fericire este absolut imposibil, întrucât fără suferință, aceasta niciodata nu îsi va arăta miraculosul său spectru.”

“Nimeni nu poate fi nimeni cât există Dumnezeu.”

“Zâmbetul este floarea sufletului.”

"Fericirea acestei lumi este esența absurdului."

“Ce suntem noi in afară de un vis nebun al unui înger complexat de sine, pierdut undeva in ierarhia numerologiei?”

“În momentul când un Univers devine cunoscut el devine creat!”

“Când iubeşti dai sens acestei lumi.”

“Ura este cămaşa de forță a iubirii.”

“Istoria este biblia păcatelor omenirii.”

“Morala este arta de a administra păcatele.”

Aceste aforisme, dar și multe altele, înscriu la rândul lor, opera sapențială a d-lui Sorin Cerin, în istoria culturii universale, încadrând-o alături de nume precum Socrate, Schopenhauer, Nietzsche, François de La Rochefoucauld, și mulți alții.

Melania RUSU CARAGIOIU

Prea puțin despre cartea românească veche de începuturi

Din serialul ,,Limba noastră cea română”

Motto: „ Carte frumoasă cinste cui te-a scris”.

Nu putem rămâne indiferenți la ideea dispariției cărții și nu suntem în largul nostru nici dacă ea va putea exista doar în imagini pe internet sau pe alte mijloace de reproducere vizuală. Pe lângă acest omagiu adus în general autorului și cărții sale, am putea adăuga și: ,, Carte utilă plecăciune cui te-a alcătuit”. MRC

Catalogarea cărților, mă feresc de a spune clasificare, ceea ce se referă la cu totul alt aspect, catalogarea are un punct de pornire foarte diferit științific sau profan, care depinde fie de legile biblioteconomiei, fie de percepția și interesul fiecărui individ sau comunități. Mă voi opri doar la capitolul lingvistic- literatură.

Privită din acest punct de vedere lumea universală a cărților cuprinde toate domeniile de activitate, beletristica și cartea pentru copii, având fiecare din aceste mari grupuri, propria sa istorie.

Dacă lumea manuscriselor pare enigmatică și mai greu accesibilă, cea a cărților tipărite incumbă luxul unei tehnici greu de atins în plin ev mediu sau renaștere

În fața tuturor realizărilor care au văzut lumina tiparului stă acea singulară carte, cartea veche, dorită , visată, legănată, purtată uneori și pe perne, incunabulul până la 1500 și cartea veche, 1500-1780(un fel de dată limită marcată de apariția Școlii ardelene).

Facem deci distincție între manuscris, chiar dacă el este legat ca o carte și cartea propriu zisă tipărită.

Atunci cartea tipărită era considerată și divinizată ca un act suprem de artă, de cultură, mult mai greu și mai costisitor de obținut decât un manuscris. Era considerată ca o comoară mai vivace de idei și simțăminte, ca un apanaj domnesc valoros, care oferea prestanță și garanție de intrucțiune posesorului său.

Inventatorul tiparului, germanul Johannes Gutemberg deschide epoca înfloritoare a tipăriturilor la Veneția. El tipărește în anul 1455 Biblia cu 42 de rânduri, apoi o Biblie cu 36 de rânduri, permițându-și câte două exemplare din fiecare.

Se descopăr mereu informații. Astfel se spune ca Gutenberg a tipărit, chiar înainte, fără a folosi litere mobile, primul său text la Strasburg, un fragment din Cartea Sibilelor. Acel tipar nu era un tipar propriu zis și nu semăna cu acela inspirat după o tehnologie engleză.

Vestea acestui succes străbate foarte repede lumea europeană și meșteri iscusiți din Olanda, Franța, Germania, din alte părți ale Italiei, din teritoriile românești și din nenumărate centre bogate culturale europene se arată interesați de a prinde acel meșteșug.

În acel timp îl găsim pe diaconul sârb Macarie, din Cetenjie- Muntenegru, tipograf la Veneția. Acolo el învață arta tiparului și tipărește în limba slavonă incunabulele : Ochtoih,1493-1494; Molitvelnic 1493-1495 și Psaltirea, 1495.

Pe cât posibil am să urmăresc firul tipăriturilor apărute în cadrul provinciilor românești, chiar dacă unele date se interferează în funcìe de așa zisa recopiere a cărților sau migrarea meșterilor tipografi.

Întrucât întregul catalog de carte veche românească este bogat, voi expune în acest referat doar date despre întâiele tipărituri și date succinte despre contextul social în care ele au apărut.

În Țările Române

Tipograful Macarie despre care am amintit, acesta aflat într-un anumit context social, cultural, conflictual pentru el, după niște neînțelegeri, în 1507 fuge la Mănăstirea Dealul , de lângă Câmpu-Lung,Târgoviște.

Aci sub Domnia lui Radu cel Mare și Mihnea Voevod care s-a intitulat- Domn al Țării Ungrovlahiei și a Părților de la Dunăre, și continuând sub Vlăduț Voievod și Neagoe Basarab, până în anul 1520 văd lumina tiparului la noi Liturghierul- Târgoviște, numit al lui Radu cel Mare în 1508, Ochtoicul, Târgoviște, 1510 și Tetraevanghelierul, Târgoviște, 1512, toate tipărite în limba slavonă.

În anul de la Facerea lumii 7016 minus 5508, deci în anul după Hristos 1508 se înființează prima tipografie românească, primul teasc. Se tipărește acum în 1508, la noi, întâia carte un Liturghier la Târgoviște numit slavonesc, după limba slavonă în care a fost tipărit.

De reținut deci : Macarie tipărește prima carte in 1508, La Mănăstirea Dealul, Târgoviște, Liturghierul numit al lui Radu cel Mare, în limba slavonă.

Acum îl găsim pe Macarie intr-un statut superior, devenit monah și preot.

Este cazul să spunem că deși limita de apariție a celor mai valoroase cărți – incunabulele - se limitează la anul de apariție 1500 în spațiul european, la noi, datorită valorii, muncii migăloase și trenante și dificultății obtinerii acestor cărți, timpul de realizare al lor fixează, ulterior, ca limită a incunabulelor o dată, mai extinsă, până spre 1508-1510. Deci Liturghierul slavonesc apărut la noi la Mănăstirea Dealul, Târgoviște, în 1508 este apreciat ca valoare de incunabul, deși este carte românească veche..

După Liturghierul slavonesc, Târgoviște, 1508, s-a început în anii de domnie a lui Mihnea Voievod tipărirea Ochtoicului, Târgoviște,, între 1508-1510, săvârșit abia sub Vlăduț Voievod, în 1510-1512.

Râvna pentru tipărire a continuat, astfel că sub Neagoe Basarab, în 1512- apare Tetraevanghelierul, slavonesc la Târgoviște, într-o ediție de lux, pe pergament. Dar și acestă carte precum și Liturghierul slavonesc, Târgoviște 1508, și Ochtoicul slavonesc- Târgoviște,1510, toate erau tipărite exclusiv în limba slavonă, după cum le arată și titlul..

După 1512 Macarie devine Mitropolit al Ungrovlahiei cu sediul la Târgoviște, incetând de a se mai ocupa de tipărituri.

Sub Matei Basarab, Macarie revine la Mănăstirea Dealul.

Inaintându-se în timp, pe la începutul secolului al XVII-lea, paleta de tipărire se diversifică, nemaifiind limitată doar la scrierile religioase. Un ajutor la această diversificare este acordat de Petru Movilă devenit Mitropolit al Kievului și de mare influiență asupra tiparului religios al vremii. El se stinge după 1640.

Dintre sacrierile laice apărute ,între 1580-1620 amintim legendele apocrife, din Codicele Sturza copiat in Ardeal în satul Mahaci. Aceste scrieri apocrife cuprind scrieri hagiografice referitoare la viețile sfinților și scrieri apocaliptice despre rai și iad..

Altă carte mult căutată era Alexandria, viața lui Alexandru Machedon, tradusă în secolul al XVI-lea din limba greacă în limba română.

Amintesc și Floarea darurilor sau Albinuța, apărută în secolul al XVII-lea, precum si Zodiac, Trepednic, Gromovnic, lucrări de prevestiri sau astrologie,

Mulți români au fost cei care au lucrat la tipărirea incunabulelor în străinătate, unii dintre ei întorcându-se în țara de origine.

Îl amintim aci pe Toma Transilvăneanul, printre tipografii care au învățat tehnica tiparului tot în străinătate, la Mantua și la Modena, lucrând acolo la incunabule și apoi îl găsim tipărind la Sibiu.

Bernard din Dacia a lucrat la Neapoli. Andrei Corbul din Brașov și Martin Bârsăneanul din Codlea au lucrat un incunabul din Briunn tipărit la Veneția în 1484

Ulterior și pe teritoriul românesc tiparul s-a înmulțit, dar originalul rămâne tot la Mănăstirea Dealul.

Unul dintre cei mai prolifici tipografi este Diaconul Coresi, diacon ortodox, traducător și meșter tipograf la Târgoviște. El a învățat meșteșugul de la Dimitrie Liubavici.

Dimitrie Liubavici a lucrat în Țările Române și în 1545 tipărește Molitvenic la Târgovițte.

Coresi a lucrat și în Țara Românească și în Transilvania

Cartea rămânească veche în Transilvania

Mitropolia Ungrovlahiei, puternică în Țările Române, nu permitea apariția cărților în limba română, fapt care l-a determinat pe Coresi să aleagă, să meargă spre a lucra la Brașov. Acolo el tipărește mult, cu ajutorul primarului- judelui Brașovului, Hans Benkner, care deschisese și o fabrică de hârtie.

De data aceasta se tipărete și în slavonă și în română. Cărțile lui Coresi, în total 35 de titluri, au circulat foarte mult, ele fiind considerate ca punând bazele limbii române.

Prima carte tipărită de Coresi în slavonă este Ochtoicul mic, la Brașov, în 1557, iar prima în limba română este „Întrebare creștinească" sau Catechismul , la Brașov în 1560, sau 1559.

În Transilvania sunt multe nucleie tipografice. Ele luând exemplul lui Coresi (fugit la Brașov) încep să tiărească în limba română. Dar chiar înainte de această dată, în 1544 Filip Moldoveanul tipărește la Sibiu Catehismul lutheran.

În 1582, Șerban, fiul lui Coresi tipărește la Orăștie, Palia de la Orăștie, o carte compusă din două părți, capitole extrase din Biblie : Prima pate numită Creațiunea-Biblia, a doua parte numită Ishodul-Ieșirea.

În 1646 apare la Bălgrad, Alba-Iulia, Noul Testament.

Dimitrie Liubavici este și el un tipograf care servște cultura românească, lucrând și în Țările Românești și în Transilvania, dar și pentru Moldova. Astfel, începând cu anul 1545 Dimitrie Liubavici tipărește un Molitfelnic slavonesc la Târgoviște, un Evangheliar, un Apostol slavonesc tipărit pentru Moldova la Târgoviște în 1547, un Triod-Penticostar slavonesc, la Târgoviște în 1550.

Vâd apoi lumina tiparului, din râvna multor lucrători sub supravegherea maeștrilor tipografi :

În 1559 se tipărește în limba română Catechismul sau „Întrebare creștinească” la Brașov.

În 1561, Evangheliar românesc, Brașov .

În 1563, Lucrul apostolic, sau Apostol românesc, Brașov.

În 1564, Cazania sau Tâlcul evangheliilor, la Brașov.

Molitfelnic românesc, 1564, B**rașov.**

. În 1570, Liturghier românesc, Brașov.

În 1576, Psaltire slavonească, Brașov.

În 1577, Psaltirea româno-slavonă, Brașov. Intre 1570-1580, Pravila, Brașov, 1570.

În 1581 Evanghelia cu tâlc, sau Evanghelia cu învățătură, apărută la Brașov.

Reținem deci că prima carte tipărită în limba română a fost realizată de Coresi la Brașov. „Întrebare creștineasc sau Catechismul” în anul 1559.

În 1582 Șerban, fiul lui Coresi tipărește Palia de la Orăștie, o carte compusă din două capitole din Biblie : Creațiunea- Biblia și Ishodul-Ieșirea trduse după textul latin.

Cronologic, revenind la Țările Românești,

Intre 1596 -1657 Udrește Năsturel, cumnatul Domnitorului Matei Basarab are meritul de a fi îndrumat traducerea din limba rusă în limba română a Cazaniei tipărită la Govora în 1642 de către Ieromonahul Silvestru, carte retipărită la Mănăstirea Dealul în 1644.

Tot Udrește Năsturel a tradus din latină în slavonă rusă opera „De Imitatione Christi”, în traducere- Despre urmarea lui Hristos, opera lui Thomas de Kempis

În 1644 îl găsim egumen la Mănăstirea Dealul pe Varlaam Arapul. Atunci în 1644 s-a tipărit Evanghelia învățătoare sau Cazania, carte în limba română, dar cu litere slavonești și nu latine.

Urmează în 1646 Liturghier. Iar în 1647 Urmarea lui Hristos, ambele în slavonește.

In 1652 se tipărește la Târgoviște Îndreptarea legii.

În 1688 Biblia de la București a lui Șerban Cantacuzino, tradusă de frații Radu și Șerban Greceanu, ajutați fiind de stolnicul Cantacuzino.

Cartea românească veche în Moldova

Nici în Moldova nu a fost neglijată tipărirea cărților, in vremea aceea foarte rare, foarte costisitoare.

În secolul al XVI-lea în Moldova sunt semnalate ulterior doar manuscrisele : Codicele voronețean, descoperit doar în 1871 în podul Mănăstirii Voroneț, Psaltirea voronețeană, găsită în aceleași condiții și cumpărată de Dimitrie Sturza și predată Academiei Române, și Psaltirea Hurmuzachi.

Incepând cu secolul al XVII-lea apar tipărituri românești în epoca lui Vasile Lupu.

În 1643 se tipărește la Iași Cazania(lui Varlaam) sau Carte românească de învățătură la Dumenecele de preste an și la praznicele împărătești, folosindu-se izvoarele din Cazania lui Coresi,1581.

În 1646 la Iași este tipărită Pravila lui Vasile Lupu cu titlul : „Carte românească de învățătură de la pravilele împărătești”.

Tot în 1646 Mitropolitul Varlaam, pe numele laic-Vasile Motoc, fost egumen la Mănăstirea Secul tipărește la Tipografia de la Trei Ierarhi, Cazania, Cele șapte taine ale

bisericii, Paraclisul-Iași,1646. Născătoarei de Dumnezeu, Iași, 1646 și,,Carte românească de învățătură la pravilele împărătești și la alte giudețe", Iași, 1646

Mitropolitul Dosoftei în Moldova scoate de sub tipar prima sa carte, Psaltirea în versuri și apoi Acatistul Născătoarei de Dumnezeu, tipărită la Uniev în 1673. Apoi văd lumina tiparului în 1681 Molitvelnicul de-nțeles, în limba română; Cartea de învățătură, apoi Dumnezeiasca Liturghie în 1679 și o alta în 1683

În 1683 Dosoftei tipărește Ochtoicul în limba română.

Am încercat să redau cât mai cronologic șirul apariției cărților, dar aceste date fiind legate și de locul de apariție și de numele tipografului, pare puțin mai sinuos.

Întâi de toate a avea o carte, în acele vremuri presupunea un act de cultură. Acea carte atât de rară, atât de greu obținută nu putea fi lăsată fără o frumusețe aparte. De aceea cartea era înzestrată cu o prețioasă legătură din piele prelucrată scump și fixată pe scoarțe-table de lemn. Scoarțele, copertele erau ornate și închise cu caboșoane uneori de argint.

Pe cărți se găseau inscripții, ornamente obținute prin presare la cald, uneori incrustații și pietre prețioase și semiprețioase, efigii. Unele cărți erau legate chiar cu un lanț de siguranță, sau erau ținute în locuri de mare securitate.

.

Paginile erau încadrate în chenare frumos ornate. Majusculele erau scoase în evidență prin înflorituri sau elemente zoomorfe, Deobicei ornamentația era color.

Odată cu înmulțirea cărților ele deveneau mai accesibile, prezentarea lor fiind din ce în ce mai modestă.

Este o listă foarte lungă, a cărții românești vechi, care merită a fi continuată, o listă a strădaniei tipăririi cărților vechi românești și totodată a neasemuitelor comori adunate de înaintașii noștri, voievozi, oameni de cultură și maeștri tpografi cu toții contribuind și din sudoarea poporului, la acest tezaur de cultură românească, universal recunoscută, născută în ciuda tuturor restriștilor îndurate de neamul nostru prin secole.

Acel mare catalog, acea mare listă despre care am amintit a făcut obiectul cercetărilor pe teritoriul României, dintotdeauna, reușindu-se deabia cu puțini ani în urmă de a se închega aproape în intregime, însumând colecțiile de stat și particulare. Biblioteca Centrală de stat, Biblioteca universitară B**ucureşti și Biblioteca Academiei Române, au meritul centralizării datelor culese din teritoriu, lucrare la care au contribuit cei mărunți din teritoriu între care mă numesc și eu un umil contribuabil.**

Bibliografie,

Materiale de bibliotecă de la Academia Română- București.
Materiale de bibliotecă de la Biblioteca Centrală de Stat- București,
Materiale de bibliotecă de la Filiala Academiei Române- Timișoara
Informații de pe internet
Informatii din Fondul de carte al Bibliotecii Județene Timiș-Timișoara, 1974- 1988

Nistrul la Cetatea Soroca

Dariusz PACAK

In decorations of profane

Planet Earth, are you

a vision of the Immeasurable Spaces
Sculptor's,
or result of the Unmoved Mover's crazy
power?

maybe you are a spark of the Primeval Spirit
in the vortex between the Light and darkness?

Earth, invented rapidly from the untouched matter
of time as a free electron in outer space,

from the outside of the available imagination circle.
oh you, Planet! the malediction of lost paradises,

staying enslaved by the human ego into the shape
of a bleary deeds, you, fallen worlds' vengeance,

are you a blue shadow only of that what possible,
unattainable, what was here & we have despised it

choosing the abyss of the Night, hiding ourselves
behind the scenes of glitz, for the fear

of Everyday Sacrum!

You, the theater of unbridled will on the wasteland
of hedonism… in the name of magnanimous God,

You, The Earth of Mankind, redeem human being!

Vienna, 5Feb.-5March 2018.

The curse

and if silence
is to narrate about
the whole world

what is the tongue
if not a lava reducing
Reality to the ashes

27 October 2018, Vienna

Phenomenal poem

Ultimate truth is wordless.
The silence within the silence*.

25 Feb. 2020, Vienna

*Pirke Avot

Generally NOTHING is understandable to man being at the present level of his understanding. In fact, so small insignificant structure like a human self is not capable to understand [know] even itself.

26 Nov. 2021, Vienna

Nic nie jest zrozumiałym dla człowieka pozostającego na obecnym poziomie jego rozumienia. W rzeczywistości, tak mała, nieważna struktura, jak pojedyncze ludzkie ja, nie jest w stanie zrozumieć [poznać] nawet siebie samej.

26 listopada 2021, Wiedeń

Between

T	I	T	G	S	B	W	R
H	N	O	R	A	E	I	O
I			A	N	A	N	O
S	F	S	S	D	C	G	F
	A	E	P		H	S	S
	C	E		I	E		
	T		T	S	S	B	O
			O			R	F
	I			S	H	U	
	S		R	L	A	S	S
			E	I	N	H	K
	A		P	P	D	I	Y
			Y	P	S	N	
	F			I		G	B
	A		I	N	B		E
	C		S	G	E	A	F
	T				T	S	O
					W	I	R
			O		E	D	E
			U		E	E	
			T		N		S
							L
							E
							E
							P

Marina di Alberese (Toscana) –Italy, 9 May 2002 / Vienna, 27 December 2005
Translated from Polish by Ryszard J. Reisner

Authenticity

Write in such a way, as to be beyond words.
In Silence you will find the Ultimate Truth. There only you can feed your hunger.
For the leftover money buy an armful of hyacinths or roses. Entertain your heart.
Therefore, at first write without a pen. The silence within The Silence!

Sound of sounds! Listen ... Only there you will find the Pulse of Being.
Your eyes will become bloodshot... Then you'll feel pain ... hot sweat will overwhelm you...You'll be touched with a tumult in your breast. Streams of tears will plough your face. Fall down… Get up, and move forwards… Keep going!
Forget yourself: your body & mind!

- Come back! Buy flowers again, an armful of temple flowers. Give up your fear.
Close all decorations that surround you. Wait! Put out all the lights.
Let your hearing lead you… Find the center anywhere and nowhere ... immerse yourself ...
At the time, write…

It won't be just a string of letters ... but a call from there, from behind the Gateless Gate leading to the Great Reality, you've discovered! already beyond the words!
And the Truth will shine in front of you above the horizon! Darkness within the Black Void of Space!
Axis mundi!

Time & timelessness. Form & emptiness… the intense vacuum of space!
Then, move… Don't let fear turn your step to a stone, and thou shalt tread firmly in no man's land, thy land. And you won't feel hungry anymore… you'll begin to bear fruit…
Write that way!

15 March – 23 November 2021, Vienna

Carmen STĂNESCU

Din luminile ce curg

Într-un val de vreme rece
fulg de nea făcut inele,
peste buze parcă-mi trece
mângâierea unei stele.

Dau să fug și să ajung
ceilalți fulgi care se-adapă
din luminile ce curg…
însă, se transformă-n apă.

prind apoi un fulg în palmă
ca să-i fac o haină nouă
dar sărutul meu de mamă
îl transormă-n bob de rouă…

Rouă, rouă-n plină iarnă?
cum așa, Doamne, îmi dai
primăvara ca să cearnă,
florile din luna Mai?

Gerul mi-l așezi cuminte
pe poteca dinspre casă,
eu să țin mai bine minte
pârtia cea mai frumoasă?

Faci din iarbă fir de gheață
și din soare ochi de înger,
fulgi de nea înșiri pe ață
garda ochiului de fulger?

Peste tot nămeți în valuri
străjuiesc poteci uitate,
doar colindele la maluri
mai trezesc ape-nghețate.

Mirosind a sărbătoare
recunosc gutuia coaptă
după lampa cea mai mare
lăsată de mama-n poartă

Ne spunea mereu la masă:
voi, copiii mei cuminți,
nu uitați iarna de-acasă
și iubirea de părinți…

N-am uitat-o niciodată
și nicicând nu voi uita
nici lumina dinspre poartă
nici copilăria mea…

Din stânca tăcerilor mele

Întindeam palmele ude
spre tine
să te cuprind cu visele dintâi,
să te ating cu tăcerea
dimineților
fugite din noapte,
care tresar
în departele firului de iarbă ademenit
de rouă…
Întindeam palmele ude spre tine
și deveneam
ramură de măslin,
creșteam din piept de stâncă și mă
dăruiam ție
cu palmele ude întinse a rugă
de floare,
cu tot ce se-arată
divin
și încă mai simte chemare…
Cu pletele ude
creșteam din stânca tăcerilor
care,
vibrau în stânga tăcerilor tale..
Ai trimis
să îmi spui când eşti gata

Într-un ochi de ziuă

M-am rătăcit într-un ochi de ziuă
și am curs
dimineață
peste visele izvoarelor în care țipătul
nopții
se amestecase
cu ecoul…
Ape cu tâmple lovite de stânci și
încremenite de timp,
mi-au rămas fidele,
la fel ca umbra mamei care se ține
strâns
de pasul meu,
să nu-mi uite suflarea…
dincolo de rouă,
o lacrimă plânge singurătatea străzii
locuită de-atâta gloată
lipsită de suflet, de sânge, de apă…

doi îngeri se roagă la stele
colindele curg dinspre ele
lumini se aprind peste noapte,
departe…

Dintr-o pată de gheață

Și a nins dincolo de vis,
dincolo de Cer
cum nicăieri nu a nins vreodată,
cu soare
și mărgăritare înflorite dintr-o pată
de gheață
rămasă fără pereche,

rămasă
la capăt de viață
ca lumina lipită de cearcănul
stelelor…

Toate cuprinse…

Iubesc lumina din care mă desprind
să strălucesc
Viață,
să adun în palmă dimineți pline de
soare,
Speranță,
iubesc taina care mă ține pe umeri
Suflare
și tot ce vine din stele,
Iubire, Chemare…

Iubesc, de la prima și până la ultima
floare înflorită,
Culoarea,
Puterea, Splendoarea și Timpul
care aduce
anotimpurile
pe margini de vise, toate cuprinse,
toate promise,
toate atinse de aripa cerului meu
la greu…

La orizont

Ating cu palmele
cerul
și culeg pentru fiecare noapte
care mă încearcănă,
câte o stea
pe care o despletesc
să semene
cu dimineața din care voi sorbi
roua
să fac soarele să strălucească…
La orizont
renasc dintr-o adiere și încă
și mă desprind
de frunza care semănă cu flacăra
de la începutul
lumii
înainte de întuneric și mult îndepărtată
de tăcere…

Ninsoarea de la trei

Apusul se revarsă mângâiere
pe fruntea cerului pornit să plângă
când iarna se așează în tăcere
peste albastrul hotărât să curgă…

Lumina se abate-n roș' aprins
pălește rătăcită apoi spre munți
când gerul o aleargă peste nins
și negura o-nghesuie pe punţi…

Doi ochi ca de măslină 'ncondeiată
sunt gata să adoarmă lângă ger
cu genele 'mbrăcate-n promoroacă
privind spre depărtările ce pier…

Tresare o nălucă-n umbra nopții
și-și scutură povara de scântei
când pe cărări ascunse doar nămeții,
mai strălucesc sub stele pe la trei.

Se întețesc tăcerile-n abis
și iarna se întoarce tot mai rea,
apasă viscolit prin ascunziș,
pe unde numai noaptea robotea…

In sobă vâlvătaia se înalţă
și când puterea-i este pe sfârșit
se-adună iar, se-ncruntă, se răsfață
cum se răsfață iarna-n viscolit.

După atâta virtute

Sufletul meu, salon de dans
pentru viscole,
pentru ciudățeniile fulgilor de nea
din noaptea
Crăciunului grăbit,
pentru bocancii rozé ai dimineților
de mâine
fugite din răsărituri…

sufletul meu
trofeu câștigat de ploile albastre,
trăiește în templul
dintre piatră și rubiniu
și încă mai aprinde cu noaptea
stelele
să îl recunoască după atâta virtute…

sufletul meu,
o lumină aprinsă din zbuciumul
viscolit
al unei veri fierbinți
care necontenit luptă să se întoarcă

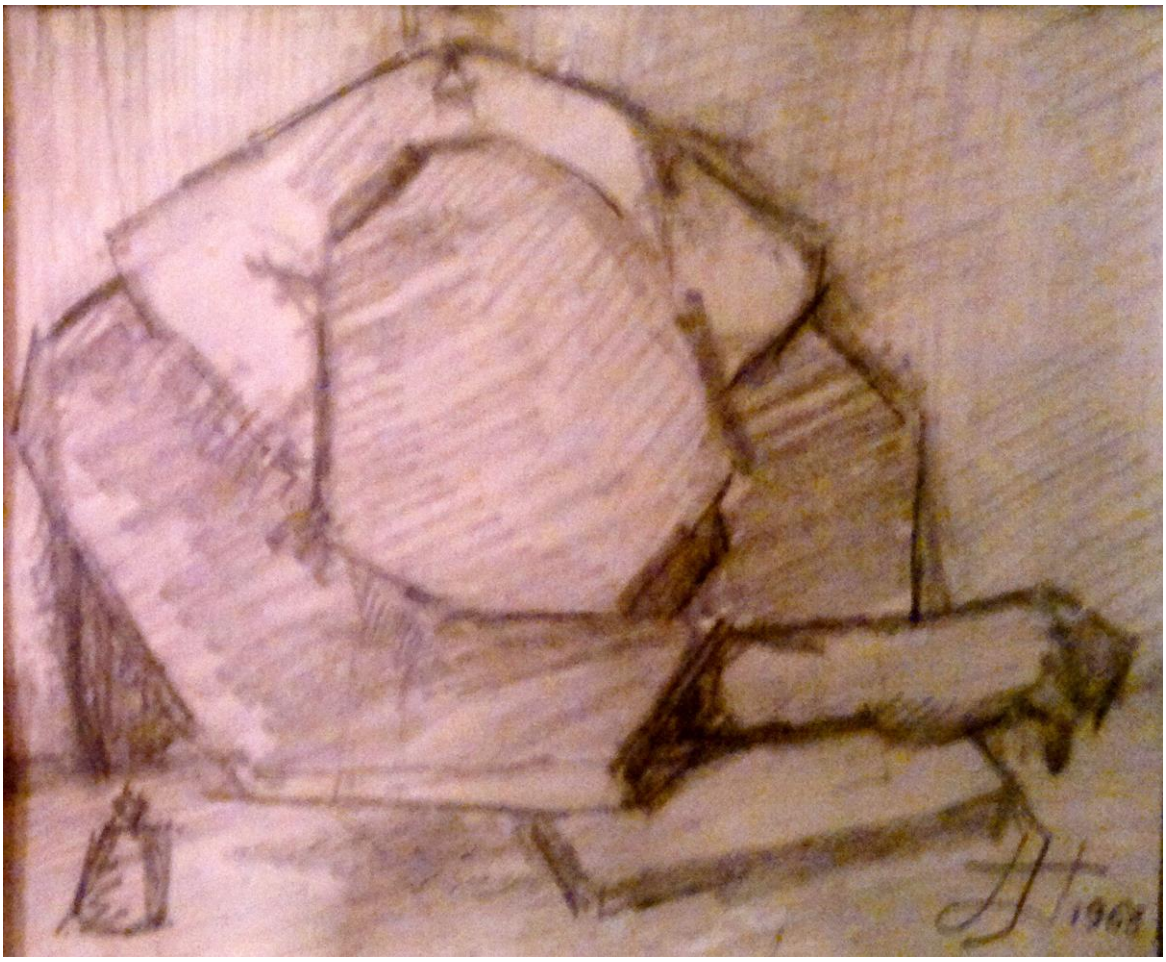

Emilian MARCU

Topi-se-vor amurguri...

Topi-se-vor amurguri în tainice chenare
În creuzete ambra un foc va fi ușor
Tăceri demult pierdute vom inventa-n uimire
Aripa nunții iarna va lumina-ntr-un nor.

Aurării și vraje, mistere câte-s oare
Din pânze de păianjen căzute rând pe rând
Cum umbra ne-mplinită se surpă din odoare
Când clipa nefirească se-ncheagă într-un gând.

Bizare sonuri, iată, în peșteri se întrupă,
Amurgurile toate se văd abia, abia.
Nici nu presimți cum gândul de tine- o să se rupă
Cum în pustiu se rupe o rază dintr-o stea.

Topi-se-vor amurguri, mirări în decantare
O vreme ne vor prinde vechi poze în chenare.

Mariana ZAVATI GARDNER

the hunt for the pandemic

sharp dreams about hunting the bear
the bear hiding in the tall bushes
a dream to dream about the bear
about the bear of the night
about a harlequin bear
Maman couldn't see
in the thick bushes of that night
a dream about hunting the bear
a dream about dreaming of the fox
bearer of bad omen
a dream about the woodpecker
a woodpecker pounding the home
a warning dream of death!

her garden in darkness

at night the old chatelaine spreads her wings
she streams atoms and haunts erupting seeds -
web of confessions silenced by shifting leaves

in the geometry of the garden designed by her father
milled shadows cast ashes against a repetition of equal
bricks, on the wall bleached in waves by the Moon

the old chatelaine whose skin flakes amongst the roses
floats a swirling mass of memories sucked by the Moon -
decorations, weeping illusions, dead branches…

remember the chanticleer

it stiches leaves
silk bark with tattoos
frescoes in the fields
faint hologram
on a talking installation
the world according to…

the chanticleer's call
encases this darkness
see the hologram of a tree
it haunts the world
it breaks its body
it glides away -

all quiet

our life melted in cubes
like ice
ravens danced their dance
above
our love filled the air
when
the sky was hoarse
then
the blossom silenced all
honey
disturbed by the storm
alone
by reels of rain
I remember
it crushed the young leaves
the moon
a glut of dreams
far away
over the peninsula

before

before they met,
they'd been the three of them
the man from her dance class
and the ghost man from her dream

birds of prey hovered
over her indecision –
it filled the air
the ghost man from her dream

there was dry honey
on the rosewood table
and bare feet on the floor -
her blossom blocked the light

when their fingers whispered –

the rook

it filled the air
it was back
the rook
the tango dancer
a spectre of the night
blossom blacked all
the sky was lead
disturbed by the wind
by reels of rain
it crushed the air
it hovered over the hill
sliding down, down…
its feathers whispered
brushed away -
then nothing at all -

the colour of wasps

another walk amongst
blue rigid lumps
of woven wood -
little drifters

another night as
your abstract magic
drifts away -
another day

blur in our dreams
as our castle crumbled
masses of bees flew away -
over the Watch Tower

a memory

a flock of dreams flies over her castle
her now home has no windows
her now home has closed doors
her life is at the crossroads
between these brackets of time

a flock of silence flies over her castle
leeches of darkness
storm the polished floors
made from the oak of her gardens
and rotting eggshells

his footsteps stitched the boards
once in her music chamber
bells pealed and keys locked
she clutches at emptiness -
a painting in oil in the hall

transience

oars rising, oars dipping
The Queen of the marshes
cannot sleep
The Queen of the lagoon
floats awake
across the maze of canals

oars dipping, oars rising
The Queen of the slate waters
digs deep into the bricks
The Queen of ancient beasts
slithers, prowls, and flies
across piazzas, palazzos and tides

rise of tides, fall of tides
The Queen of the silver sea
guilds arches and columns
The Queen of darkness
vaults over bridges
across dreams pulled taut by the
wind

vanity

future into the present,
present into the past,
horses standing still
in the fields of equestrian art.
traces of tired pages,
new catalogues and brands,
free addresses of magic spin.
merchants of dreams
moving words and fancy dress.
gondolas on infested canals,

petrified cries and gestures
from moving carriages,
from rolling coaches.
last summer's racing horses,
jumping from the pages
of brand-new catalogues
during burlesque carnival days.
shining bells with surprises
in the fields of equestrian art,
horses standing still,
present into the past,
future into the present.

manipulation

they know where we are.
chip implants on pets,
chip implants on people
they measure our time.
chip implants on pets,
chip implants on people
they know where we live.
chip implants on pets,
chip implants on people
they increase our productivity.
chip implants on pets,
chip implants on people
they insert devices into our
bodies.
chip implants on pets,
chip implants on people
they believe potential is obvious.
chip implants on pets,
chip implants on people
they believe in cheap labour.
chip implants on pets,
chip implants on people
they believe in big profits.
chip implants on pets,
chip implants on people

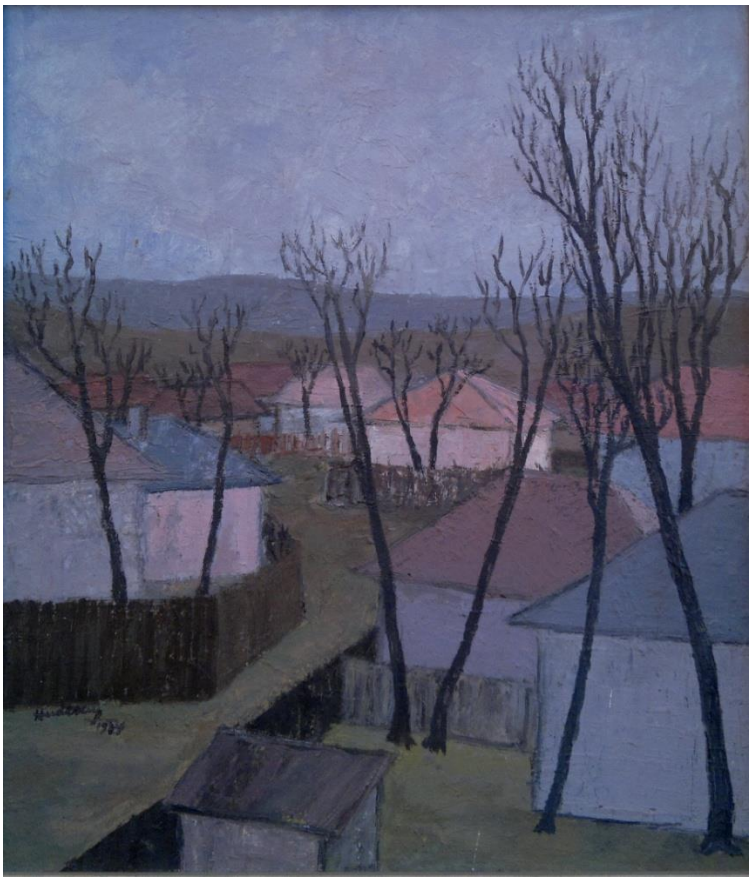

Coca POPESCU

Rătăcită în umbră

Fructe de umbră
sunt peste tot în jurul meu.
Paşii se încurcă în trecut.
Vreau să mă scald în lumină,
vreau să iubesc şi să uit.
Luceafărul străluceşte în noapte,
eşti la fel ca el, uneori,
îmi dai speranţe prin cuvinte şi şoapte,
eşti mai aproape de mine decât de nori.
M-ai găsit rătăcită în umbră
zâmbetul tău m-a luminat până în zori,
eşti darnic,
dragostea ta mă îmbracă în sunete,
pentru mine, eşti începutul unei noi primăveri

La braţul tău mă simt o stea

Poveşti de viaţă s-au scris mereu
şi noi, suntem parte dintr-o poveste,
la braţul tău mă simt o stea
în seara asta ploaia ne uneşte.
Pierduţi în timp şi rătăcind prin amintiri,
secundele trec fără să ne întrebe.
Privindu-mi ochii îmi simţi bucuria.
Îţi sunt alături şi zâmbesc.
Găseşte tinereţea cuibărită în suflet
şi strânge-mi mâna în palma ta.
Deschide uşa fericirii fără teamă,
sunt steaua rătăcită,
prin stropii reci de ploaie te voi urma.

Oraşul de vis

Un candelabru cu cinci lumânări.
O inimă risipită în culori
ascultând cântecul unei viori.
Pe masă, un ceas obosit,
o pană de scris şi multe secrete.
Încerc amintiri să aştern pe o coală
dar zgârii, nu scriu, imaginea se
destramă.
Un foşnet ca un scâncet de copil
mă trezeşte din visul meu străin.
Mă revăd pe podul lui Karol,
în oraşul de vis
unde dragostea dansează
valsul iubirii fără sfârşit.
Scriu şi mă pierd în visare
pe masă încet, încet se stinge pe rând,
din sfeşnic, cate o lumânare.
Cerneala se usucă pe pană.
Pe coala albă sunt doar umbre.
Las visul să plutească ân noapte fără
să-i dau un nume.
Mă ridic de la masa rotundă,
cea care îmi ştie secretul, dar uită.
Cine sunt, de ce plâng ?
Seară de seară, când scriu
şi repet aceeaşi melodie de dragoste
în gând...

În lipsa ta

Dacă nu te-aş iubi,
viaţa mea ar fi un blestem.
Cu tine vorbesc visând zi de zi,
te cert, te alung şi te chem.
Soarele nu ar dogorî,
razele lui ar îngheţa în univers,
luna s-ar rătăci printre stele,
lumina ei blândă nu mi-ar mai
mângaia
chipul chinuit intre perne.
Ce-ar însemna viaţa mea fără tine ?
O pedeapsă, ştii bine,
în care tu îmi lipseşti de ani, luni şi
zile...
Nici cerul nu mai are culoarea
albastră,
florile bucuriei s-au ofilit la
fereastră,
te caut cu gândul, întorc lumea pe
dos.
Te iubesc, sufăr, mă bucur şi plâng.
O stare pe care nu mi-o pot explica
Lumea e goală în lipsa ta.

Destinul hotărăşte

Sunt zile când viaţa pulsează mai lent
şi nopţi în care, printre vise, te pierd.
Nu vreau să grăbesc niciun pas
din tot ce avem, sau, din ce ne-a rămas.
Destinul hotărăşte
cate zile însorite sau încărcate cu ploi
vom purta în bagajul vieţii în doi.
Câte nopţi fermecate, câte secunde, câte păcate,
vom desprinde de lume ca fiind ale noastre.
Cuvintele se răsucesc în candela iubirii
când inimile noastre bat la fel,
iar cu privirea de luceafăr
te voi ascunde în suflet,
de teamă să nu te pierd.

Maturitate

Am şters cu buretele şoaptele
Ţi-am şters şi chipul din amintiri,
Pe perete în camera de zi a rămas
Doar un tabloul cenuşiu.
Acum este gol, la fel ca şi sufletul meu,
Sentimentele m-au depăşit în timp
Sunt pregătită să uit.
Departe la polul nord, acolo mă aşteaptă
Uitarea înghețată ca marea.
Cu brațe de foc mă cuprindeai.
Ne-am grăbit, dorința a fost vinovată
Ne-am jurat credință și dragoste adevărată
Vulcan de neoprit era doar inima
Când în ochi ne-am privit.
A fost o seară, două însemnau veşnicie,
Ai vrut să guşti nectarul clipei
Din cupa bucuriei.
Am şters cu buretele tot.
Am să pictez floare de colț și inimă de jad
În locul vechiului tablou cenuşiu.

Aura CHRISTI

Închide ochii şi pleacă

Închide ochii şi pleacă
în luminişurile interioare,
supravegheate în absenţa ta
de o zeitate devoratoare.
Retrage-te, a venit ceasul
să iei cu tine lumea
şi neliniştile ei de a fi
care în antichitatea ta
se vor trezi,
dăruindu-ţi puterea şi farmecul
celor fideli lor înşişi
până la degradare,
până la înţelepciunea oarbă
de a înainta tot mai mult înăuntru,
tot mai puţin în afară.

Cierra los ojos y vete

Cierra los ojos y vete
Hacia las luces escondidas,
Vigiladas en tu ausencia
Por una diosa devoradora.
Retírate, llegó la hora
Para que tomes contigo el mundo
Y la intranquilidad de ser
Que en tu pasado
Se alzarán,
Dándote poder y elegancia
De los propios leales
Hasta la degradación,
Hasta la sabiduría ciega
De avanzar y avanzar hacia adentro
Y mucho menos hacia afuera.

Traducere în spaniolă :
Mario Castro NAVARRETE

Aurel RĂU

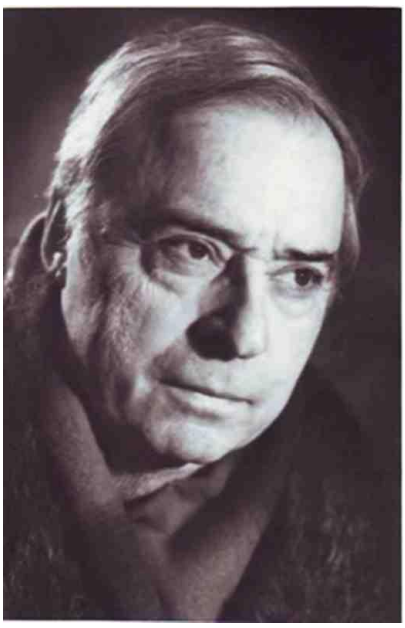

Leagănul

Există un leagăn, s-a păstrat
într-un pod de casă, departe.
Dacă ar fi al lui Hanibal, al lui Tutmes
III,
al lui Vasile-cel-Mare, s-ar putea
vinde
la orice licitaţie, bine.

Are tălpile arcuite ca nişte lacrimi,
ca nişte inimi de turtă dulce.

Dar el n-a fost decât al unui pumn de
cuvinte
în stare, totuşi, să meargă
pe o bilă de foc printre focuri, şi să nu
cadă,
agitând două steaguri albe.

Are tălpile arcuite ca două sferturi
de lună pe-un ţărm de mare.

Există un leagăn, îl văd prin ani
cu ochi de hărţi etnografice.
Dacă ar fi al lui Hasdrubal, al lui
Mehmet II,
şi al lui Ioan-Fără-Ţară, s-ar putea
vinde
la orice licitaţie, bine.

Dar din lemnu-i şi-au luat zborul atât:
etnii
de etnii, pe apele minţii.
De te-ai putea culca iar,
şi să dormi în el,
pentru un alt, de crug, avatar,
l-ai fura de acolo, în zori, într-o noapte.
Ai zbura cu el, printre nori,
ca Arjuna în carul său pe Câmpia Legii.

Nu-i de dat, acel leagăn.
Şi nimic mai de preţ nu-l întrece când se
clatină,
pe tălpi,
din zare în zare.
Îi trimit pânze de paianjen,
priviri
înstelate, din stropi de rouă –
şi da: parcă şi-aminteşte...
Are tălpile, pentru pus pe ele pământul
când abia se mai ţine de somn.

La cuna

Hay una cuna, se ha conservado
En el entretecho de la casa, lejos.
Si hubiese sido de Anibal, de Tutmes
III,
De Basilio El grande, se habria podido
vender
Muy bien, en cualquier subasta.

Tiene los pies arqueados como unas
lágrimas
Como los corazones de las galletas.

Pero ella no fue sino que de un puñado
de palabras
Con la capacidad, sin embargo, de
caminar
Sobre una bola de fuego, y no caer,
Agitando dos banderines blancos.

Hay una cuna, la veo en sus años
Con mirada de lector de mapas
etnográficos.
Si hubiese sido de Hasdrubal, de
Mehmet II,
O de Juan sin tierra, se habría podido
vender
Muy bien, en cualquier subasta.

Pero de su madera, han salido tantas
etnias
Tras etnias, en las aguas de la mente.
Que podrías otra vez acostarte,
Y dormir en ella,

Por un otro crudo, avatar,
La robarías de allí, en la noche que se va.
Volarías con ella, entre las nubes,
Como Harjuno en su carro o en el Valle
de la ley.

Esa cuna no hay que regalarla.
Ni nada en el mundo vale cuando se
mece,
Sobre los pies,
De tarde en tarde.
Te envío las telarañas,
Miradas
Relucientes, con gotas de rocío -
Seguro: al parecer se acuerda ...

Tiene los pies, enterrados en la arena
Y apenas soporta el sueño.

Traducere în spaniolă :
Mario Castro NAVARRETE

Florentin SMARANDACHE

Noi creștem păsări pentru înalt

Noi creștem Păsări
pentru Înalt
să-nvingem depărtarea:
șoimi
întru a sorbi
tăria -
prunci roșii în obraz
ca bucuria.

Am venit...

Am venit să pun altoi rugilor
o albă floare.
şi să spăl bolnavii
de boală.

Am venit să dezbrac copacii
de scoarţa putredă
a unui nume
şi lumină să scot
din ochii tineri.
aprinzând trecutul
-călăuza viitorului -.

Am venit cu plină călimara
de litere.
fiindcă locuiesc în
poemul acesta
de pe vremea lui Ovidiu.
iar poezia îmi traduce
sufletul.

Datorită

Șerpii se târăsc în locul păsărilor
care nu pot să zboare,
in fiecare scară luna
se logodește
cu umbra care-o luminează.
Munte există datorită prăpăstiilor
care-l ridică,
suferință există datorită pietrelor
cu care arunci în liniște.

Dar poeții nu există datorită poeziei, nu.
Ei ascultă glasul brazilor
transmis de bătrâni
prin ciocârlii,
de pe buzele lor îngerii vestesc
- cu strigăte de pescăruși
deasupra versurilor –
primăvara istoriei.

Dimitrie GRAMA

Fără sfârşitul tău

Sunt ochii tăi
albaştri
fără sfârşit,
e marea pierdută
în cerul Sudului
sau poate sunt doar eu
pierdut
în fără sfârşitul tău?

Şi când nu va mai fi
misterul definitiv
va pluti ca o boare
peste poiana memoriei.

Poiana memoriei

Amurgul se stinge într-o poiană
pustie
din centrul lumii.
Se aud clopote;
Sub pământ, bat cadenţe străine.
Acolo, de câtva timp, zace un
om, ultimul om.

E seară şi vântul îi spulberă
gândul.
E singur, vrea să spună ceva.
Aşteaptă, aşteaptă nemişcat
la marginea pădurii.
Aşteaptă să moară...

Euridice

Vântul îmi perindă
pe dinaintea ochilor
iubite de demult.
Le recunosc
din călătorii anterioare
prin alte evuri.
Ne vedem şi acum
la margini de drumuri
în grădini fermecate –
acolo unde
ne mişcă valul, timpul.

Doar vântul
îmi limpezeşte ochii
cu praful uitării.

Ei au avut curaj

Regina furtunilor doarme
sau poate se preface doar
privindu-ne printre pleoape etern
întredeschise.

Şi cu toate că de mult nu a mai
fulgerat
frunze grele plutesc pe oglinzi de ape;
Ea ne urmăreşte, ca o şopârlă
transparentă,
ca un gând greu, de piatră.
Bătrânii noştri însă au avut curaj,
ei demult au riscat
înfruntând-o.
Şi-acum
îi aşteptăm doar pe ei
să revină!

Ai îmbătrânit

Ai îmbătrânit, ți se spune,
trebuie să alegi –
ori icoană
și atunci lupţi mai departe,
ori cuget și atunci te-ndoieşti.
Muritor, nemuritor?
Aştepţi răspuns.
Ce-nseamnă nesfârşit atunci când
nu mai eşti?
Ai îmbătrânit.
În noaptea mistuită de-un răsărit
de soare
stai mut şi priveşti umbrele
alunecând în pereţi
şi nu mai vrei nimic.

Și dragoste și singurătate

Mâna - izvor pornit
din locul unde
eu sunt eu
tu eşti tu.

Mâna -
boltă de curcubeu
unghi de soare
umbră de lumină.

Mâna -
netezind lumea,
poartă cu ea
şi dragoste,
şi singurătate.

Ochi deschis

Fiecare ochi deschis
Mişcă un întreg univers...
În interior
se luptă
păsări de mătase
cu păsări de oţel...

Şi dacă nu strigi
nu exişti.
Infinitul doarme rezemat
de tobe mute.
Şi
plouă,
plouă continuu
cu clipe.

Umbra gândului

De mult te uiţi
spre mine
nu mă recunoşti.
Fireşte,
ne despart orizonturi
pe care trupul
nu le poate atinge
ne desparte râsul
ne desparte plânsul.
Şi nu mă recunoşti
pentru că eu sunt
doar umbra gândului
care aşteaptă
să fie rostit.

Reîntoarcere în sărut

Zbucium, linişte,
sărut prelungit
pierdut în orizonturi.
Pasaj inutil
de cuvinte,
rătăciri
în detalii.
Târzie,
reîntoarcere
în sărut,
respiraţie a destinului
în aerul care ne visează
împreună.

Clipe de viață

Pe cine aştepţi
şi ce vrei tu
acolo unde eşti? –
m-a întrebat
bătrânul măsurător
al timpului.
Nu ştiu sigur –
i-am răspuns
cocoţându-mă lângă el,
pe diagonala zilei
care trecea.

Lumină rugăciune

Îngenunchiată,
lumina picură
întuneric
în umbre sidefii.
Lumină rugăciune...

Iar întunericul
picură lumină
sau poate
sunt doar păsări
de argint
la margine de lume?

Ciprian VESTEMEN

Rătăcit pe sub ceață

Citesc în praful de pe inima mea
că de mult nu a mai fost iubită!
De aceea, aproape noapte de noapte
adorm ca un mort uitat
pe o pernă de nisip.
Mă simt ca și cum aș fi băut
pe nerăsuflate
un întreg pahar cu venin stors din papagal!
Da… acel papagal ce vorbea
numai despre iubire…
iubirea… acel venin dulce-amar!
Cel puțin, știu că voi orbi curând
și ochii mei vor vedea
numai o lumină moartă
și mă voi simți ca atunci când
curcubeul a avut un coșmar
fiindcă s-a visat în alb și negru!
Dar, până atunci…
să continuăm ce facem
și să ne afundăm în tăcerea caldă
afumându-ne cu șoapte dulci
așteptând timid ca
o melancolie să ne muște de picior!
Ceața se întețește…
iar mă voi rătăci o vreme…

De tine mi-e foame!

Când acum trei luni
copacii au început
să îmbrace haina Toamnei
nu m-am gândit
că voi ajunge să văd cum
încolțește Iarna
în colțul geamului meu afumat!
De foame sunt sătul
și-atunci și acum
aș vrea să-ți simt
umbra ta caldă
căci îmi este atât de poftă
de o porție de odihnă
la pieptul tău
ascultând tic-tac-ul
din inima ta!
Am în minte
stoluri de gânduri
și-mi trebuie, din partea ta
niște fulgi de speranță
că vei rămâne mereu
în viața mea
altfel, ea,
viața mea
va fi ca un
Crăciun în cimitir!

Decret

Într-o zi frumoasă de nea
ai decretat iubita mea
că ar trebui să avem
o zi a noastră de auzit vocile!
Ce m-am bucurat
să știu că va fi mereu
o astfel de zi
de sărbătoare!
Ai ales Vinerea
simbolic
pentru inima ta
și-am acceptat!
Dar acum aș vrea
dobândind atât de multă autoritate
să decretezi și alte zile
în acest calendar
al iubirii!
Aș vrea o zi a
săruturilor,
întâlnirilor,
îmbrățișărilor și
o zi, în care
să nu facem
nimic
ci doar să ne iubim…
în șoaptă!
Le aprobi?

Plecăm?

Aș vrea să te duc la Paris
pe Sena
pe sub turnul Eiffel
și prin Luvru
să te urc la Machu Pichu
apoi să ne pierdem
pe străzile din Roma
sau Oradea
de piramide să ne bucurăm
și pe Sinai să urcăm
în domul din Milano
să ne plimbăm
sau în Sagrada Familia
să ne înclinăm
în turnul din Pisa
sau să ne iubim
prin Veneția
la Budapesta

în Linz
sau chiar mai departe
în Londra
și la New York.
Fugim în lume…
iubita mea?
Ori în Mica Romă?

Ah, tu!

Mi-ai făcut cratere
pe inimă
cu ploaia ta de meteoriți
cu refuzuri
și doare!
Lasă totul și hai
la gura cerului
să sorbim o lungă
sărutare!
Noaptea cade cu tot cu stele
peste orașul muribund
chiar în rana mea ruginită
ce n-are vindecare
fiind trăitoare
pe o inimă rănită!
Îmi vine să-ți spun:
„Oare îți place de mine? Mă iubești?
Ori doar la vorbă te tocmești?”

Ale tale… lacrimi…

Privesc în ochii tăi
plini de lacrimi
cum picură cu frunze sărate
din cerul chipului tău
de aceea acum
Soarele se-neacă
se stinge puterea lui
și moare…

Îți spun șoptit:
„Ai mai ucis un astru!”
„Nu”, îmi răspunzi:
„Întunericul este
numai somnul luminii”.
Iau pulsul unui fulg de nea
și te rog:
„Rămâi iubire cu mine
la cină…
până dimineață…
Poate…
va mai răsări o stea!”

Ale mele… lacrimi…

Lacrimile
mi s-au aruncat în gol
fără parașute
ca într-un tablou
privirea unor
critici ce caută
să critice!
Te-aș chema
să-mi ștergi
de pe pleoape
durerea
acum când
sentimentele-mi
încărunțesc
cu tristețe!
Sincer să-ți spun:
nu știu ce să-ți spun!
Poate doar ca la plecare
să-mi dăruiești,
lăsându-mi, te rog
un pachețel cu zâmbete
coapte
și numai bune
de sărutat!

Alexandru CAZACU

Flori pentru această duminică

Flori pentru această duminică
pe strada ce se termină într-un alt
anotimp
sub liniștea urcată
pe crucea zilei de mâine
când s-a înnorat peste ochii statuilor
din cartierul adolescenței
iar o lumină de mătase învăluie
acel surâs de la sfârșitul vacanțelor
când singurătatea
te prinde în cercurile ei albastre

Flori pentru această duminică
foarte aproape
de iluziile și luciditatea
pierdute pentru todeauna
când sosesc peste pomeți
lacrimile ploii ca după o rugă sau
confesiune
și oțetarii își împrăștie frunzele
peste ţiglele caselor vechi
iar pescărușii cu picioare galbene
se adăpostesc la fereastra mansardei
unde iertările se legitimează
precum sângele-rece și precizia
anarhiștilor

O jumătate a iernii

O jumătate a iernii cotropită de
cealaltă
unde copacii au înfrunzit
și la mesele rotunde
amiaza adună morarhi
cu mai multe petice peste hlamidă
decât cicatricile pe trupul
unui profet ce rupe lanțurile
cu un gest de iertare

Din inima păsărilor de zăpadă sosește
lumina
odată cu revolta sâmburilor în
ținuturile
dincolo și dincoace de care
tăcerea se întoarce lângă noi
precum caii călăreților
dispăruți în bătălii medievale
și visul aniilor trecuți apasă blând
linia orizontului

Presentiment

Va trebui să ducem pe umeri
tot ce a rămas din Iulie trecut
precum anonimii
sfârșitul lipsit de glorie al unui imperiu
atunci când aritmia șoaptelor se stinge
iar răcoarea iernii se aciuiește
pe la colțurile fiecărei joi
în inima societății carismatice
gata să umple ecranele
cu povestea zilelor ce se duc
și se regretă una pe cealaltă
ca într-un roman contrafactual
unde „a fost cândva"
este foarte curând sau niciodată

Faustiană și stângace încercare

Amintirea zâmbetului tău
o faustiană și stângace încercare
de a întârzia risipirea trandafirilor
la început de Octombrie
când fiecare sunet
pare cântecul îndepărtat al unor
mateloți
ce nu mai vor să aducă la țărm
corăbiile pline cu arginți
lăsându-le ofrandă mării
negăsită pe hărți niciodată
când totul este atât de aici
în orbitele ferestrelor singure
sub aromele vegetale
și rana sângerie a unui mamifer
invizibil
rămas cu sufletul strâns
în orele încercuite de ruină

Transformarea imperatorului

A răspunde răului cu tot binele
o călcare cu inima pre inima ta
când mâinile devin un fel de păsări albe
ce iau ostatecă urbea
odată cu modelul poliedric al lacrimilor
ce-n ochiul zenitului prinde rădăcini

Un sit arheologic
va deveni și această duminică
o nouă formă
de încoronare a lucrurilor
când limpezimea amiezii
aduce prin piețe, scuaruri și alei
ecoul unui cuvânt
din ruga șoptită
demult prin catacombe
întru transformarea imperatorului
din persecutor în apostol

Prin grădina de iarnă

Între două respirații
printre oameni și locuri
dragostea
mereu necunoscută mereu răvășitoare

asemeni unei convalescențe lungi
prin gradina de iarnă
a unui rezidențe bizantine
cand se onorează toate prezicerile
mai devreme cu un secol
și Noiembrie stă răstignit pe lemnăria ferestrelor
ce ne luminează rănile
precum un tămăduitor
partea corpului în vindecare
Umbrele galbele ale soarelui se risipesc
și se adună-n calota străzilor în pantă
iar cu ochiul împrumutat zării
poți vedea ninsoarea sosind de departe
și stelele dimineții ce joacă
în paharele sindrofiilor
ca niște zaruri
la care se poate câștiga
cămașă de păsări sau giulgiu

Bun rămas și bună vestire

Orele unde trupurile
îti par niste păsări
care au preferat fericirea
în locul zborului
când rabzi tăcerea și mai crezi
că lumina aceasta e o privire de fiară
ce simte-n oase frigul nopții de poimâine
pe toate drumurile plecate
împreună și întoarse singure

Precum pistruii peste coaja unui fruct
se adună în frază cuvintele
de bun rămas și bună vestire
pe care toamna le scrie în noi
și-n arborii înclinați spre duminica
unde iconarul serii adună
prapădul acestui devreme
sub coroana arborelui
doldora de frunze galbene

Dimineață

Dimineața caldă și liniștită
când stelele se măresc și devin planete luminoase
şi suntem uitaţi pe un câmp alb
precum miezul unei felii de pâine
dată celui flămând
Clopotele de argint
au inceput sa bată singure
și ne căznim să facem din umbrele lor
șinele pe care va sosi cândva
un tren de zâmbete
Soare din soare dă iarăși să iasă
și să înțeleagă
neorânduiala în care înfloresc trandafirii
Linia zborului se strânge în vrăbiile mici
și-n copacii înșirați de-a lungul drumului
tresar bârnele casei-muzeu
unde se vor iubii îndrăgostiții
anilor ce or să vină

Marian VIȘESCU

Plouă…

Oamenii sunt uzi,
niciodata nu au știut
cum le plouă peste tinerețe.

Un ocean deschis
în bolta cerului cu vreme,
de unde aceasta se trece
print-o ploaie surdă
ținându-i un timp,
o clipă...
Mereu!

Înger și demoni...

Pe bucata mea de pământ
ai înălțat un munte de întrebări
și m-ai pus la păstrare
printre cuvintele-ți pașnice
lăsându-mă cuprins
într-o poveste de liliac.

O fantezie vorbită într-o limbă
de iubire... Ciuntită
de invidia ochilor din jur!

Roma...

O pasăre își înecă zborul
în apele cerului Roman
lăsându-și umbra aripilor
garant unui palmier uscat.

Dincolo de pod, o curvă beată
își paște iarba-ntre gunoaie
încercând să imite dansul
ultimului gladiator violat...
Sub adopție de patrician!

Iubiri și miri...

Pe sânul tău cu sorii verzi,
îți cade părul flori, livezi,
iar nurii tăi lumini viclene,
mi-alergă sângele prin vene.
Tu-mi vii cu trupul plin de ploi
picate-n vremi trecute și-mpreună
ne ștergem tâmpla ce suspină
sub un ram plin de lumină.
Auzi... Cum se-ntorc cernutele iubiri
și-n dansul lor de noapte,
se-așează peste miri?

Mi-e somnul dus, adânc, grăbit, în vrej
de vis sunt risipit...
Te strâng în brațe de monadă, ca pe-o
muză prinsă prin livadă!

Bacoviană...

Iar plouă ca muta ce joacă frenetic
împingând pe străzi mocirla șuvoi,
căci fiul ploii se joacă bezmetic...
Prin mahala aleargă pișindu-se pe noi!

Azi plouă de-a-mpulea, aici și departe,
și urlă olanele în ropot ecou
că plouă pe lume cu unghii de
moarte...
Iar morții de ciudă se fut în cavou!

Zâna ploii...

Azi... ploaia se lipește de mine ca un
copil de sânul mamei,
îmi simt picioarele ude afundându-se
în inima pământului,
iar trăznetele își fac cruce pe umerii
mei
ascunzându-mi în buzunare fulgere
albastre!
Este zâna ploii, spun unii!
ce-și lasă agale vălul peste lume,
şi bărbații se îndrăgostesc de
coapsele ei.

Ploaia mușcă din mine și-mi intră-n
șoșoni,
copacii pe glezne-mi suspină
ca omizile spre toamnă ce se-ascund în
coconi.

Este zâna ploii, sub tălpile căreia
dansează nebunii,
când sub nurii ei se-trepătrund apusuri
de soare
împletindu-și amurgul în zenitul
pasiunii!

***

Într-un vis răspândești ceața dintre noi,
întâmpinându-mă aievea și mă chemi.
Din brațul lui Orfeu alerg spre tine,
prin nopțile adânci scăldate cu ploi!

Îmi dau seama târziu că noaptea nu
mai ține
și treci ca o himeră pe lângă mine,
ca un tren alb al zăpezii
printr-o gară rece fără călători!

***

Când se lasă gerul,
durerea stă dreaptă și prin venele ei
sângele vine să ne caute inima
cu un cuțit amar forjat în funii de păr!

Oamenii își pun vocea în gips
adunând smoală pentru focul de iarnă.

În adâncul umed al unui ochi
Își face cuib o rândunică!

Suferință și vicii...

În noaptea spartă de ochiu bufniței,
pe marginea cimitirului, dansa câinele
cioclului ce ținea în ochi oamenii
străzii,
împletindu-le viețile într-o lapoviță
prin care trece un bătrân cu groapa
dezvelită
cerându-mi o țigară!

Mestecându-și țigara în colțul gurii
descărnate,
își cânta iertarea și frica ce l-au învățat
somnul
cerului de pe piept și liniștea din oase.

Îi fugise îngerul de pe cruce
și-l păzea câinele cioclului orb!

Fluturi fantezie...

Îți amintești cum ne iubeam năuci
sub talpa serilor de tuci?
Vânam cu gura-n agonie
Pe coapsa-ți... Fluturi fantezie!

Îți amintești cum te-alintai prin maci
și-ți șopteam din ochi... Cum taci?
Ardeai pe trupu-mi gol și dezvelit,
prin coaja unui vis topit!

Deasupra... Cerul plânge-n poartă,
că te aveam pe tine toată!

***

Și cerul m-ar mânca, tocat mărunt
în bucățele,
până când și nunta nopții cu ziua
s-ar înstrăina-ntre ele.

Aș fi aruncat într-un nesfârșit...
măsurând distanța din care am venit,
fiind odata doar durere, altădată...
doar puțină miere.

Astăzi cerul l-aș ruga...
să mă-nfieze înger,
cu-apucături de fulger,
pus pe-alergătură,
cu ploaia la gură,
la tine să ajung
repede...
Acasă!

***

Gândurile mele goale...
telepatice urme pe cărarea
lungă către casă
unde tâmpla-mi albită
prin desișul timpului
și-a făcut culcuș.

Fiecare gând
mă înalță în întregul
pe care mă mulez
ca o pasăre în zbor.

Iar când ajung...
mă simt... nemuritor!

***

Iarna...
Fără gene de soare,
copacii tac în rădăcinile
unde și-au ascuns umbrele,
iar râurile își plâng curgerile
sub ghețuri.

O mănușă cerne cenușa
din brâul unui fular
care se înfășoară pierdut
în gerul de mâine!

În îndrea...
norii plâng cu zăpadă
un ciuline fără puls!

**Dedicație la-173 de ani de la nașterea sa – 15 Ianuarie, 1850 -
și la 134 de ani de la moartea și învierea sa (1889 - 2023), in veșnicia culturii neamului său românesc.**

Duhul lui Mihai Eminescu

de Ioan MICLAU-GEPIANU
Australia

"Dintre neguri argintoase o făptură se desprinde,[1]
Ca fantoma peste codrii și ca aburul se-ntinde,
De se plec codrii Moldovei este umbra lui Ștefan,
Dar de luna si izvorul îngân șoapte de alean,
Atunci veșnicia-aduce din basmul lui Ispirescu,
Peste codrii de aramă geniul Mihai Eminescu!"
Căci din dorul multor vise ce-au trecut înspre morminte,
Reînvie Duhul geniu cu chip candid și cuminte!
"Auziți foșnete-n codru, genii melodii eterne?
Este Codrul ce în taină un altar duios așterne!"
"Auziți clipotul dulce al izvoarelor ce murmur
Pe când raza lunei blonde vălurelele le tulbur?"
"Oh, acum ascultați șoapta cea de noapte ca un șuier,
Pare-a fi cornul lui Tepeș sau a Iancului viu fluier!
Fâlfâit de aripi multe bat in aier născând duh;
Da! priviți cum pe o rază se coboară din văzduh,
Blândul si etern Luceafăr în izvor să se privească!
Pare trist cuprins în neguri, însă ochii-i sunt de foc,
Iar pe buze ca marmora versul își săpase loc!
Codrul cetina și-o pleacă cu frunza pân-la pământ,
Doar știa bătrânul Codru a lui Eminescu , Cânt".

Duhul luând chipul lui Eminescu, zise:

"…Ce te legeni, codrule,
Fără ploaie, fără vânt,
Cu crengile la pământ?"

[1] **Pentru cititor: t**oate versurile cu care "Duhul lui Mihai Eminescu raspunde, sunt versuri reale ale Poetului

Codrul răspunde:

"De ce nu m-aș legăna,
Daca trece vremea mea!
Ziua scade, noaptea crește,
Si frunzișul mi-l rărește!
Bate vântul frunza-n dungă,
Cântăreții mi-i alungă;
Bate vântul dintr-o parte,
Iarna-i ici, vara-i departe!"

"Vuiet lung purtat pe măguri duc ecourilor vești,
Trezind codrii ce-mpresoară un sătuc, la Ipotești!
Apoi spre Ardeal dau semne să-l anunțe pe Vulcan,
Ce domnește peste Crișuri și în sângele-ardelean!
Marea valurile-si umflă, iar oglinda lor albastră,
Zugrăvea blândul Luceafăr, sfânt în poezia noastră!
Pe al Crișului mal verde răsări un monument!
Putna-n clopotul de-aramă îl vesti într-un moment!
Iar Suceava se trezește la a Codrului chemare,
Presimțind mărimea clipei ce străfulgera prin zare!"

Cerul stelele-și aprinde ca-n vremi de odinioară,
Luna după brazi si-arată chipu-i alb ca de fecioară,
Văile-și revarsă ceața și-o întind peste câmpie,
Pregătind-o pentru Soare, s-o prefacă-argintărie!
În sfârșit, Codrul întreabă cu-a lui veșnică mărire:
"…Spune Duh frumos, în versuri, cea mai dulce amintire!"

Duhul lui Mihai Eminescu șoptește:

"Fiind băiet păduri cutreeram,
Și mă culcam ades lângă izvor,
S-aud cum apa sună-ncetișor;
Un freamăt lin trecea din ram in ram,
Și un miros venea adormitor.
Astfel adesea eu nopți întregi am mas'
Blând îngânat de-al valurilor glas".

*

În poieni izvoare susur cu-al lor glas chemând simbolic,
Pe când cântul unei mierle suna grav si melancolic!
O priveliște de noapte când doar îngerii și duhuri,
Se desfat l-al lunei raze prin înaltele văzduhuri,
Căci Poetul nostru geniu un Luceafăr va rămâne;
Iată! Duhul se îndreaptă spre știutul izvor tainic!

Ajuns lângă izvor, Duhul întreabă:

"Ce șoptești atât de tainic,
Tu izvor de cânturi dulci,
Repezind bălaia undă,
Floarea țărmului o smulgi;
Și o duci, o duci cu tine,
Vâjâind încet pe prund;
Ale tale unde floarea,
Cine știe unde-o ascund?"

Tacere. Duhul lui Eminescu zice iar:

"Se bate miezul nopții în clopot de aramă,
Și somnul vameș vieții nu vrea să-mi ieie vamă,
Pe căi bătute-adesea vrea mintea să mă poarte,
S-asamăn într-olaltă viață și cu moarte,
Și cumpăna gândirii și azi nu se mai schimbă,
Căci între amândouă stă neclintita limbă".

Izvorul raspunde:

"Tu niciodată n-ai lipsit, ca luna ce lucește,
Lumini in noapte aducând prin albele ferestre,
De vrei aminte să-ți aduci, -ci știu că n-ai uitat-,
Mai spune-mi versul tău frumos ce eu l-am ascultat".

Duhul lui Mihai Eminescu, cutremurandu-se:

"Când amintirile-n trecut,
Încearcă să mă cheme,
Pe drumul lung și cunoscut,
Mai trec din vreme-n vreme.

Deasupra casei tale ies
Și azi aceleași stele,
Ce-au luminat atât de des,
Înduioșării mele.

Și peste arbori răsfirați,
Răsare blânda lună,
Ce ne găsea îmbrțțișați,
Șoptindu-ne-mpreună.

A noastre inimi își jurau,
Credință pe toți vecii,
Când pe cărări se scuturau
De floare liliecii.

Putut-au, oare, atâta dor,
În noapte să se stingă,
Când valurile din izvor
N-au încetat să plângă?

Când luna trece prin stejari,
Urmând mereu în cale-și,
Când ochii tăi, tot încă mari,
Se uită dulci și galeși?

Poezia, în chip de Porumbiță:

“Oh, simt codru cum învie, văile-s de farmec pline,
Zarea-i înmuiată-n farmec și-n parfumuri de sulfine,
Râuri și izvoare picur cercând marea simfonie,
Pregătind divina orgă a maestrului ce-nvie,
Căci asemenea luminii stelei cea de mult apusă,
Azi ajunge, se răsfrânge trezind romaneasca muză!
Tu, Luceafăr, ce lăsat-ai viața l-al meu sân să steie,
Veșnic peste Țara-ți dragă ca lumina să scânteie,
Hai, arată-te-n mărire, să-ți privesc ochii tăi mari,
Spune-ne povești cu zâne, cu păr blond și buze tari;
Cu averi ce măcinară multe suflete hoinare,
Când nebuna și trudita viața omului dispare!
Apoi, de la Nistru mare pân-la Tisa cea română,
Neamul nostru să se țină strășnicește mână-n mână!
Iar ceasornicul urmându-și lung a timpului cărare,

Tu, cu gene ostenite sufla-i seara-n lumânare,
Și dormeai la sânu-mi dulce ca-n câmpii la Ipotești,
Visând versul, ochi albaștrii ca și stelele cerești.
In poem dăltuiai boiul cel mlădiu ca de fecioară,
De-am rămas și azi întocmai cum eram odinioară!
”Hai, șoptește-mi, că mi-e sete și de dorul tău mă pierd,
Tu să-mi spui povești cu zâne și eu fruntea să-ți dezmierd!”

Duhul lui Mihai Eminescu răspunde:

“O, dulce înger blând,
Cu ochi uimiți de mari,
La ce mai reapari,
Să-ngreui al meu gând?
Că no-i mai auzi,
Că-mi amintești v’o zi,
Din viața mea de sat!

Mai poți să-ți amintești,
Cum noi îmblam desculți
Și tu stăteai s-asculți,
Duioasele povești?
Spuneam cum au umblat,
Frumos fecior de crai,
În lume noua ai,
Iubita de-au aflat.

Dar azi, când se părea,
Că-n veci eu te-am uitat,
Tu iar te-ai arătat,
Ca-n tinerețea mea,
Suflarea ta ușor,
Zburat-au răcorind,
Si reântinerind,
Întaiul meu amor”.

*

In argintul dimineții auroase raze scapăr,
Tremurând de dor se urcă înspre cer blândul Luceafăr,
El privind cu nostalgie cum străluce valul Mării,
Reâncepe melancolic, genial versul Cântării:

“A fost odată ca-n povești,
A fost ca niciodată,
Din rude mari împărătești,
O prea frumoasă fată;

Și era una la părinți,
Și mândră-n toate cele,
Cum e Fecioara între sfinți,
Și luna între stele.

Din umbra falnicelor bolți,
Ea pasul și-l îndreaptă,
Lângă fereasta, unde-n colț,
Luceafărul așteaptă.

Privea in zare cum pe mări,
Răsare si străluce,
Pe mișcătoarele cărări,
Corăbii negre duce.

Îl vede azi, îl vede mâni,
Astfel dorința-i gata,
El iar, privind de săptămâni,
Ii cade dragă fata.

Cum ea pe coate-și răzima,
Visând ale ei tâmple,
De dorul lui și inima,
Și sufletu-i se umple!”

Liliana POPA

File de istorie

Expoziția "File de istorie " deschisă aseară la Muzeul Naţional Cotroceni reunește lucrările avînd ca tematică principalele momente ale istoriei naționale, personalități care au contribuit la libertatea acestui neam dar și cei care au ajutat în timpul războiului de independență precum și al celor două războaie mondiale medical pe cei aflați în linia întîi, în tranșee, în luptă. În salonul ce găzduiește expoziția, atunci marea sufragerie de gală (din 1925 – Salonul Cerchez) la 14 august 1916 s-a desfăşurat Consiliul de Coroană, în cadrul căruia s-a luat decizia ieşirii din starea de neutralitate şi intrarea României în război alături de Puterile Aliate – Franţa, Anglia şi Rusia.

Parcurgînd picturile, sculpturile din salonul Cerchez al palatului povești încep să se deruleze în fața ochilor privitorilor spectatori... Expoziția "File de istorie" îl face pe privitor să vadă dincolo de lucrări și să intre în atmosfera acelor timpuri. Și asta nu doar pentru că portretele sînt expresive, ci pentru că sînt surprinse în ipostaze caracteristice, de exemplu bucuria dar și tristețea din ochii reginei Maria, fermitatea lui Ionel Brătianu, chipul hotărît al lui C.A.Rosetti, meditația din privirea dr.Caol Davila, noblețea chipului Irinei Cîmpineanu, cea care a înființat Crucea Roșie a Femeilor Române și care a mers pe front să îngrijească răniții, alături de Eliza Cantacuzino, de Maria Rosetii și chiar de regina Maria.

Regina Maria reprezentată aici de pictorii **Paula Craioveanu** - după celebrul portret de la Peleș realizat de pictorul de curte Philip de Laszlo (1869-1937) **Tănase George**, **Martina Grigorita**, **Stamate Vasilica**, **Elena Venera**, **Mioara Durbaca.**

Și totuși portretul care domină întreaga expoziție este cel al regelui Ferdinand în prima uniformă de mareșal al armatei române, cu însemnele desenate de c[tre Costin Petrescu, epoleții reprezentînd două bastoane de mareșal așezate precum un X. Regele Ferdinand a primit bastonul de mareșal și carta în dealul Mitropoliei la 1 decembrie 1918 cu prilejul intrării trupelor române și aliate în București. Celui care i-a înmînat carta de mareșal, generalul Eremia Grigorescu, regele Ferdinand i-a replicat - și dumneavoastră trebuia să primiți titlul de mareșal.

Expoziția propune perspective multiple de reprezentare și interpretare ale războiului de reîntregire a neamului, Marea Unire, sînt lucrări ce pot fi urmărite atât din punctul de vedere al artistului, dar și a tehnicilor folosite. Expoziția etalează interpretări după lucrări cunoscute sau

mai puțin cunoscute din colecția Muzeului Național Cotroceni, a Muzeului Peleș și alte muzee din țară dar și din colecții private.

Tehnici folosite ulei sau tempera pe pînză sau pe panou de lemn, sculptură mică.

"Portretul regelui Ferdinand I", prezentat în mare ținută de mareșal, pictat sub o atentă analiză, cu eleganță, de către **Victor Sorin Ploscaru**. O compoziție vie, în mișcare, tot a lui Victor Sorin Ploscaru est cea intitulată "Roșiori în uniforme".

Adonis Ghitulescu are un tablou ce aduce o linște meditativă și chiar așa se intitulează lucrarea "Liniște în gară". O gară pustie, fără trenuri, fără oameni, peroane din care au mai rămas ziduri ce par niște cruci pe morminte. O gară fără bănci, pe singurul scaun stă un bărbat tînăr, în uniformă de militar, cu capul prins în propriile-i palme care privește în gol. Așa presupun pentru că portretul întreg este realizat din profil. Șinele duc spre "punctul de fugă" și perspectiva este cea a unei tristeți sfîșietoare, ca după orice război...

Gheorghe Zaharia cu lucrarea "Omagiu adus bunicului ". Pare o temă neotestamentară căreia îi conferă o imagine plastică prin alegerea materialelor pe care le adaptează temei - o caschetă pe care sînt lipite medalii și brevet din primul război mondial Gheorghe Zaharia trece ușor de la figurativ la nonfigurativ, depășind granița ca un artist introspectiv.

"Curcubeu" de **Dan Bancila** - sticlă naturală cu metal, pietre prețioaseși marmurăîntr-o prețiozitate de diamant, într-o cromatică de mare finețe, ce te învăluie de la prima privire și tot sculptură mică, "Doamna C" sculptură în bronz a lui **Virgil Suciu**, lucrare privită de mine din perspectivă brâncușiană.

O lucrare aparte, "Ascuțit", fără legătură cu tematica propusă, este cea a lui **Elian Bacila.** Elian Băcilă are o structură și o vibrație a negrului care primește lumină și o oferă înapoi, depășind...NEGRUL !

Ana Croitoru - "Vas în furtună", o pictură ce fascinează prin dramatismul coloritului în culori vii, fove, o lucrare frumos compusă prin tensiunea dată de liniile curb. Ana Croitoru are ceva oniric, de vis în lucrări, chiar modelaj de la închis la deschis...

"Crucea roșie" apare pe uniformele femeilor și ale măicuțelor ce îngrijeau bolnavii, răniții, precum un laitmotiv...

Dar crucea apare și în lucrarea lui **Vasile Pop-Negresteanu** "Crucea, secretul inimii" (vă amintiți autoporetretul lui Durer ?).

O altă cruce într-o viziune proprie propune **Iulia Cîndea** "Crucea reginei din Balcic" crucea rămasă pe mal de mare, împrejmuită de florile preferate ale reginei Maria.

Bogdana Maria Daradici este prezentă în expoziție cu "portretul lui C.A.Rosetti", un portret de o mare acurațete, executat într-o grafică ușor picturală, expresivă, ce te face să te oprești și să îți amintești....C.A.Rosetti, cel de la a cărui naștere pe 2 iunie s-au împlinit 205, a omului politic liberal, scriitorului şi jurnalistului Constantin Alexandru Rosetti, militantal luptei pentru Unirea Principatelor Române şi unul din conducătorii Revoluţiei de la 1848 din Ţara Românească. A fostmarcat de un patriotism neobosit, un iubitor de libertate, una dintre cele mai mari personalități din istoria României, cu o contribuție culturală, politică și socială inegalabilă.

O grafică de mare anvergură, dinamică, spontană și expresivă prezintă **Mihai Catruna,** în clar obscur, lumina înnobilînd fruntea sau o petală, sau mascheronul unei clădiri. Umbrele fiind sugestia volumului pe care le impune privitorului avizat, înlătură comentarii de tip expresionist...

Titu Proca pictural puternic implicat în tema aleasă, un velier transfigurat, ce trece de linia orizontului, trec]nd]ntr-o spiral[a timpului, rămînînd mereu actual. **Titu Proca** reușește să transforme realul, imaginile sugerate de lumea din jur într-o sugestivă expresie dată de un riguros talent...poetic.

Liliana Tocutiu are două lucrări expuse la Muzeul Cotroceni - "Tunarii" și "Doi soldați". Cei patru tunari, pregătiți ca pentru un atac, fixează unghiul de foc dar fiecare dintre ei privește în altă direcție (ipostază rembrandtiană). Mesajul se desprinde clar, nu vor să tragă, dar la război - ca la război.

În lucrarea "Doi soldați" demersul plastic este completat de cel spiritual. Unul dintre soldați este rănit, pare aproape mort, are fruntea lipită de o stîncă, ochii închiși, o tristețe sfîșietoare pe chip, arma abandonată. Celălalt soldat, cu privirea întoarsî spre cer încearcă să îl ajute. Din spate, din capătul unei cărărui, vin alți doi soldați ce poartă o targă. Acolo este și puctul de fugă. Compoziția este bună, are profunzime, perspectivă, iar cei doi atrag privirea chiar dacă nu sînt plasați în mijlocul lucrării.

Sanda-Gabriela Talaba stăpînește desenul, proporțiile și tot artista regizeză notele de echilibru în lucrarea sa "Spitalul Colțea".

Alexandru Ghinea, nu se hazardează dar dovedește o bună cunoaștere în planul expresiei artistice a velierului dar și a mării în lucrarea sa "Bricul Mircea". Alternanțe de tonuri, planuri, practici coloristice, cu note de luminozitate apar într-un concept bine definit componisti și cromaric.

O lucrare aproape actuală, "Ziua Victoriei ?", de o mare acurațete este cea a lui **Agnes Andrei**. Cerul incandescent, flamboaiant dar nu datoriă vreunui răsărit sau apus ci din cauza exploziilor, a bombelor, pămîntul ars, cenușiu, pe care se mai văd decît bombe, dărîmături, sîrmă ghimpată și un steag, doar un steag, rămas drept și el înnegrit, ca un simbol al sfîrșitului... În centrul tabloului se află un tînăr cu cască militară ce privește spre cerul sfîșiat de luminile războiului...

Lucrarea Agnesei Andrei pare o filă din istoria de azi, dintr-un război pe care cu toții îl dorim încheiat, dornici de pace și normalitate, de frumusețile de pînă mai de ieri....

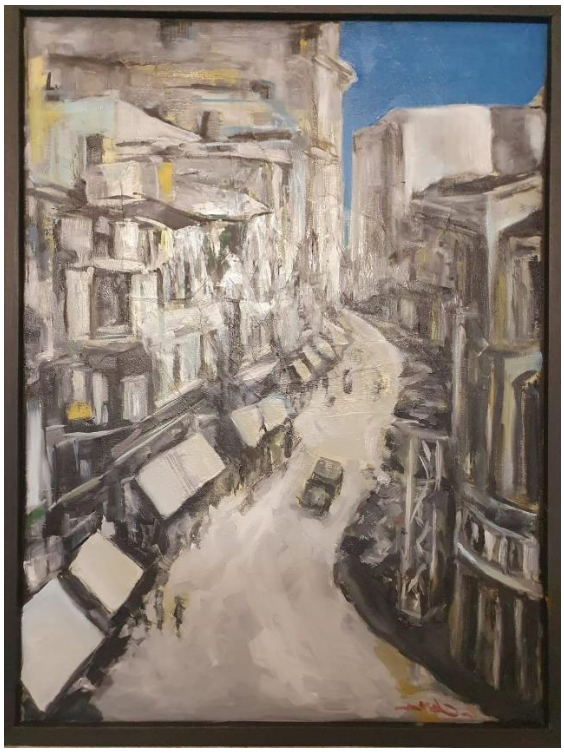

N. GRIGORIE LĂCRIȚA

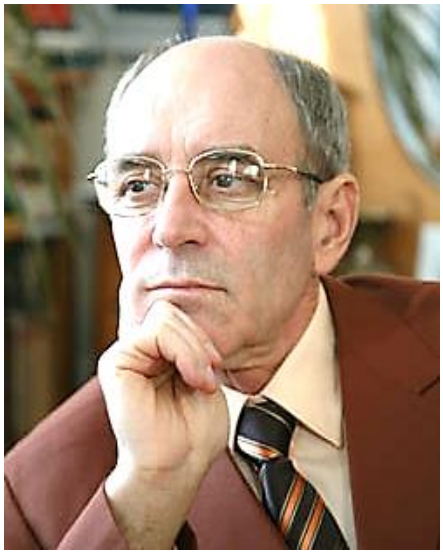

Despre protecția socială a sărăciei din lenevie

„***Decât să muncesc la soare și să trăiesc din ce lucrez, mai bine trândăvesc la umbră și trăiesc din ajutoare sociale***”.
(Deviza leneșului întreținut social)
„***Oamenii trebuie să învețe din nou să muncească în loc să trăiască pe spinarea statului***”.
(Cicero, anul 55 înainte de Hristos)

Rezumat. În acest articol se prezintă faptul că în România s-a ajuns în situația de a se stabili impozite din ce în ce mai mari asupra celor care muncesc mult și din greu, pentru a-i ajuta (și) pe cei săraci, *inclusiv pe cei săraci din lenevie*, adică pe cei care, cu bună știință, duc o viață în trândăvie, cu toate că sunt apți de muncă.

De când a apărut statul, au apărut și impozitele: o parte din veniturile oamenilor au început să fie luate la stat:
1) cu titlu obligatoriu,
2) definitiv,
3) fără nici o contraprestație, adică fără ca plătitorilor să li se ofere ceva în loc și
4) cu scopul de a constitui resursele bugetare din care să fie suportate cheltuielile statului.
La început aceste „*venituri bugetare*” erau constituite cu ***scopul*** de a fi folosite (numai) pentru apărarea colectivității, după care *scopurile* s-au diversificat tot mai mult, precum pentru a asigura: ordinea publică; administrația locală; învățământul, educația; sănătatea etc.
Cu timpul s-a pus tot mai mult și problema ca, din fondurile constituite pe calea impozitelor, să fi ajutate și persoanele aflate la limita supraviețuirii, *și nu din vina lor* (nu din lenevie, nu din cauză că, cu toate că erau apte de muncă, refuzau să lucreze), *ci din cauză că asupra lor s-au abătut anumite nenorociri*.
Pe parcurs a început să se vorbească tot mai mult și de „*statul bunăstării sociale*”, un stat în care să fi ajutate *toate* persoanele aflate la limita supraviețuirii, deci și cele *sărace din vina lor, din lenevie*.
Așa s-a ajuns în situația de a se stabili impozite din ce în ce mai mari asupra celor bogați pentru a-i ajuta și pe cei săraci, *inclusiv pe cei săraci din lenevie*, adică pe cei care, cu bună știință, duc o viață în trândăvie, cu toate că sunt apți de muncă.
La politica de a-i ajuta și pe cei săraci din lenevie s-a ajuns (tot mai mult) și din cauza următoarei complicități politice *satanice*: corupţi, impostori, hoţi şi trădători de neam și de țară,

în dorința lor malefică de a accede la cele mai înalte funcții politice prin „*vot democratic*”, au făcut tot posibilul, inclusiv prin acordarea unor recompense în bunuri şi/sau în servicii, să fie votați de cei ce se complac în lenevie, de cei mai incapabili de a produce și de cei mai puţin în stare să se întreţină singuri.
Astfel s-a ajuns și la un sistem de guvernământ în care cei mai incapabili de a guverna să fie aleşi de către cei mai incapabili de a produce şi de cei mai puţin în stare să se întreţină singuri, recompensaţi pentru votul lor cu bunuri şi cu servicii plătite prin confiscarea avuţiei şi a muncii unui număr de producători aflați în scădere continuă.
Cu cât vei reuși să aduni mai mulți proştii, leneșii, hoții și corupți de partea ta, cu atât mai mari sunt șansele de a fi ales în politică, „pe cale democratică” și, după aceea, de a accede în orice funcție de conducere și aceasta din cauză că, pe zi ce trece, numărul acestora este tot mai mare decât al oamenilor dedicați muncii cinstite.
Leneși-leneși, dar mulți, ale căror voturi contează, care pot fi decisive în alegerea unuia sau a altuia, fapt pentru care acești *alegători* au și pretenții multe și mari pentru un trai cât mai bun și fără muncă.
În condițiile unor asemenea *aleși*, mare parte din taxele plătite cu sudoarea fiecărui om care munceşte au ajuns să fie folosite pentru întreținerea celor săraci din trândăvie.
Toți politicienii, parlamentarii, guvernanții și președinții țării, de după anul 1989, sunt responsabili de prosperitatea prostiei, a hoției, a corupției și de protecția socială a leneviei.
În România s-a ajuns deja la situația în care (și) pentru a fi întreținuți cei săraci din lenevie, oamenii care muncesc corect, mult și din greu sunt impozitați (1) până la a le frâna munca, (2) până la a le reduce bogăția și (3) până a-i face să părăsească țara.
„Problema este că trăim tot mai mult într-o lume în care inteligența este ignorată, educația demodată, ***prostia*** promovată, ***lenea*** protejată, ***hoția*** tolerată iar ***corupția*** este calea spre succes în viață și în profesie.” (N. Grigorie Lăcrița)
Unii încearcă să ne consoleze cu ideea (satanică) că nu am avut conducători atât de răi, care să fi făcut atât de mult rău țării, încât *toți* oamenii dedicați muncii cinstite să părăsească România, dar fără să spună că pentru cei tot mai puțini care rămân, va fi din ce în ce mai *vai și amar* de ei.
Cu cât în România rămânem mai puțini oamenii dedicați muncii cinstite, cu atât mai mult rămâne deschisă calea colonizării noastre.
Cu cât numărul persoanelor ***NE*productive** este mai mare și mai bine plătite, cu atât mai mult se reduce și bogăția socială și bogăția pe cap de locuitor.
De unde vine dezastrul ?
Din faptul că „**Faceți din *proști* conducători și apoi vă întrebați de unde vine dezastrul!**” (Winston Churchill), că „**Se rotesc la guvernare hoții sătui cu hoții flămânzi**”. (Maria Diana Popescu) și că „***Schimbare politică. Alţi ciobani, alţi câini, aceleaşi oi***”. (Valeriu Butulescu, Frunze fără ram.)
În timp ce, față de numărul total al salariaților, numărul lucrătorilor direct productivi (creatori de valoare, de bunuri materiale și imateriale) se reduce mereu și le scade și nivelul de trai, atât numărul NEproductivilor, cât și veniturile acestora, au crescut exorbitant.
În plus, din cauza politizării instituțiilor statului, s-a ajuns în situația ca în acestea să fie mai mulţi *proştii, leneșii, hoții și corupți* decât oamenii dedicați muncii cinstite.
O țară în care tot mai multe din veniturile sale sunt consumate (1) pe „*protecția socială a leneviei din sărăcie*” și (2) pentru plata unui număr mare de *NE*productivi, dintre care numeroși sunt cu venituri exorbitante (inclusiv pe baza unor legi speciale făcute de suprastatali pentru propriul interes), o asemenea țară nu va rezista în competiția viitorului, atât de dură, de nemiloasă.
În ceea ce privește „**BOGĂȚIA**”, se impun următoarele precizări: *Bogăția*, cu sensul de cantitate mare de bunuri materiale și imateriale, este rezultatul muncii asidui depuse în scopul

obținerii acesteia, de o generație și/sau de mai multe. *Bogăția* este generată numai și numai de *munca productivă*, singura care este creatoare de valoare. În orice societate a ordinii de drept, *oamenii bogați* provin din *oamenii dedicați muncii asidui*, iar țara prosperă numai și numai prin aceștia. *Bogăția oricărei societăți* este cu atât mai mare cu cât în aceasta este mai mare numărul oamenilor bogați și bogăția fiecăruia este din ce în ce mai mare. *Bogăția* ajunge să fie tot mai mică atunci când autorităţile mănâncă prea mult prin impozite și când tolerează traiul fără muncă.
Cum **CITATELE** oamenilor celebri sunt mereu o sursă de învățăminte pentru oamenii inteligenți și dedicați muncii cinstite, prezint și câteva dintre acestea, care parcă sunt făcute să exprime și crudele adevăruri din țara noastră:

Pentru cei care trăiesc din „*protecția socială a leneviei*" a ajuns folclor zicala „***Decât să muncesc la soare și să trăiesc din ce lucrez, mai bine trândăvesc la umbră și trăiesc din ajutoare sociale***".

„***Vremurile noastre sunt vremurile mediocrităţii, a lipsei de sentimente, a pasiunii pentru incultură, a lenei, a incapacităţii de a te apuca de treabă şi a dorinţei de a avea totul de-a gata***". (Feodor Mihilovici Dostievski).

„***Singurul lucru de care răul are nevoie să triumfe este ca oamenii buni de muncă să nu facă nimic***" (E. Burke, filosof). Și acest *rău, provenit din nemuncă*, triumfă tot mai mult în condițiile în care tot mai mulți *oameni s-au învățat să trăiască pe spinarea statului, în loc să muncească*.

Cu cât numărul persoanelor care beneficiază de „*protecția socială a leneviei*" este mai mare și cu cât acestea sunt „*mai bine întreținute*" (până la a le asigura traiul fără să lucreze, cu toate că sunt apte de muncă), cu atât mai mult se reduce (1) și bogăția socială, (2) și bogăția fiecărui om dedicat muncii.

Dacă mai avem în vedere și faptul că bogățiile țării au fost acaparate de străini, că nu prea mai avem nimic al nostru în această ţară, care pe alocuri nici nu prea mai pare românească, care își duce existența, în mare măsură, (1) din ce mai avem de vândut și (2) din împrumuturi externe, înțelegem situația cu adevărat gravă în care a ajuns deja România.

„***Când vinzi bogăţiile, ştergi o ţară de pe harta lumii***". (Academician Dinu C Giurescu).

„***Nici o ţară nu poate fi cucerită fără o complicitate din interior***". (Sun Tzu, înţelept chinez, care a trăit între 771-477 î.H.).

„***Opera e vrednică de foc; autorul, de spânzurătoare***". (Gheorghe Şincai).

Politicienii și guvernanții trebuie să promoveze o politică socială prin care „***Oamenii trebuie să înveţe din nou să muncească în loc să trăiască pe spinarea statului***", adevăr pe care l-a spus Cicera cu circa 55 de ani înainte de Hristos.

De ce politicienii și guvernanții se complac în promovarea protecției sociale a sărăciei din lenevie, cu toate că ei cunosc aceste adevăruri ?

Din cauza „***Cleptocraţiei***" și „***Inaptocraţiei***".

„***Cleptocraţia este un Guvern ai cărui membri caută, în primul rând, să obţină avantaje personale (materiale, sociale, politice etc.), pe seama celor în numele cărora guvernează***". (Conform DEX).

„***Inaptocraţia este un sistem de guvernământ în care cei mai incapabili de a guverna sunt aleşi de către cei mai incapabili de a produce, şi care împreună cu ceilalţi membrii ai societăţii cei mai puţin în stare să se întreţină singuri, sunt recompensaţi cu bunuri şi servicii care au fost plătite prin confiscarea avuţiei şi muncii unui număr de producători aflat în***

scădere continuă”. (după Jean d'Ormesson: Un nou cuvânt în dicţionarul Larousse al limbii franceze).

Prin „***cleptocraţie***” şi „***inaptocraţie***” se ajunge ca „***Ticăloşia câtorva este o nenorocire pentru toţi***”. (Syrus, 663)

Celor mai incapabili de a guverna le este valabilă Legea lui Arhimede, cu aplicare în politică: „**Orice prost scufundat în politică este împins de jos în sus cu o forță egală cu prostia dislocuită**”.

Deocamdată „***Muncim puţin, dar încă mai trăim bine prin sporirea datoriei şi vânzarea bogăţiilor. România postdecembristă este într-o continuă petrecere, lăsând calculul notei de plată pentru generaţiile viitoare. Datoriile şi cheltuielile vor reduce nivelul de trai al urmaşilor noştri şi vor face ca firmele româneşti să aibă o influenţă şi o importanţă tot mai mică în afacerile mondiale***”. (Prelucrare N. Grigorie.Lăcrița după Benjamin M. Friedman – *Day of Reckoning*).

Politicienii și guvernanții noștri ar trebui să înțeleagă și faptul că „***Noi n-avem nici avere şi nici rude şi/sau prieteni care să ne ajute. N-avem decât o singură şansă: să fim cinstiţi, să ne (auto)educăm, să muncim, să ne sporim capacitatea de invenţie a creierilor noştri, care este nelimitată şi care, pe zi ce trece, va deveni bunul cel mai preţios, cel mai creator al fiecărui om, singura în stare să-ţi asigure prosperitate şi siguranţă oriunde în lume***”. (N. Grigorie Lăcrița).

„***Politica nu se face cu sfinţii, dar dacă oamenii politici îl iau ca model pe Iuda, vai de ţara în care se face politica acestuia!***”. (Victor Duţă).

„***Politicienii vând zilnic iluzii… Este pâinea pe care ne-o oferă pentru a ne împiedica să vedem cât de amărâtă este viaţa noastră***”. (Victor Duţă).

„***Greşelile politicianului sunt crime, căci în urma lor suferă milioane de oameni nevinovaţi, se împiedică dezvoltarea unei ţări întregi şi se împiedică, pentru zeci de ani înainte, viitorul ei***.” (Mihai Eminescu despre politică).

„***Ce sunt domniile fără corectitudine decât nişte tâlhării*?**” (Augustinus).

„[…]**Vai, nenorocită ţară, rele zile-ai mai ajuns!**
A lor gheare-nfipte-n pieptu-ţi, fără milă l-au străpuns
Şi-n bucăţi împart, infamii, carnea ta, avutul tău!
Tot ce s-a găsit pe lume mai stricat, mai crud, mai rău,
Ăşti nemernici fără suflet, fără nici un căpătâi,
Ţin a tale zile-n mână, ş-a ta cinste sub călcâi.
Şi călări pe tine, ţară, se cred zei aceste bestii,[…]”

(Din poezia „Cârmacii”, de Alexandru Vlahuţă).

Maria NICULESCU

...

Iubirea inspiră geniile

Dumnezeu, după ce a făcut o grădină în Eden, plină de flori și pomi, în care trăiau multe animale, l-a creat pe primul om, pe Adam; din țărâna pământului și i-a suflat în nări forță de viață. Apoi a zis*: „Nu este bine ca omul să fie singur; am să-i fac un ajutor potrivit pentru el.”* ”Atunci, Domnul Dumnezeu a trimis un somn adânc peste om, şi omul a adormit; Domnul Dumnezeu a luat una din coastele lui şi a închis carnea la locul ei. Din coasta pe care o luase din om, Domnul Dumnezeu a făcut-o pe Eva şi a adus-o la om. Şi omul a zis: *„Iată în sfârşit aceea care este os din oasele mele şi carne din carnea mea! Ea se va numi ‘femeie’[a], pentru că a fost luată din om.”* De aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de nevasta sa, şi se vor face un singur trup. (Geneza 2:18-24).

Desigur, numai El, Forța Creatoare Supremă – Principiul Masculin Primordial, „*Tatăl*” a fost capabil de asemenea Lucrare; inițiații spiritualității autentice spun că Dumnezeu s-a polarizat în cele două principii: masculin si feminin, principiul masculin reprezentându-L Pe Dumnezeu – Tatăl (Absolutul – conștiința nemanifestată – Lumina fără de sfârșit, iar principiul feminin fiind Mama Natură (Creația/Universul – conștiința manifestată).

Dumnezeu a creat, iar Lucrarea pe care a făcut-O El o numim creație. Cea mai valoroasă, cea mai importantă a Sa creație, omul, această ființă superioară, *„Un mister, iar la temelia umanității stă mereu admirarea acestui mister”,* cum frumos spune Thomas Mann, a fost înzestrată de El cu alese calități, meniri, daruri, printre care putem aminti ca fiind foarte importantă, creativitatea. Sunt destul de multe exemple, demne de menționat, întru frumoase și de neuitat aduceri aminte, de cupluri celebre unde, femeia, ființa delicată, desăvârșită, creată anume de Dumnezeu spre a fi alături de bărbatul său, de a-i fi de ajutor acestuia, îi va stimula, în același timp, creativitatea.

Îmi face o deosebită plăcere să amintesc de un celebru cuplu ai cărui protagoniști au fost marele compozitor George Enescu și Maria Cantacuzino – cea mai frumoasă prințesă aristocrată a timpului respectiv, una dintre cele mai excentrice prezenţe din viaţa mondenă a începutului de veac XX, prietenă apropiată a reginei Maria.

Gândurile mele mă poartă, deseori, pe aripile lor, în acele vremuri. Legat de aceste aduceri aminte, doresc să vă împărtășesc secretul sufletului meu, acela de a-l fi încercat un sentiment frumos, ales, pentru cel ce a fost, este și va rămâne peste vremi, neasemuitul, marele compozitor român. Nu de puține ori am avut ocazia să merg la evenimente culturale ce se desfășurau la Muzeul Național "GEORGE ENESCU", muzeu ce se află în incinta Palatului Cantacuzino, una dintre cele mai frumoase clădiri din Bucureşti. Cu toate acestea, întotdeauna, urcam cu sfială treptele somptuoasei intrări, pășeam cu un sentiment de bucurie, de pioșenie, de admirație și aleasă prețuire pe urmele Omului George Enescu. Apoi, era

suficient să țin ochii întredeschiși, așa, ca și cum aș fi fost invitată la un vernisaj și, fără nicio piedică, transcendentam la început de veac XX.

Cunoscându-i viața, opera, chiar și numai printr-o descriere scrisă sau verbală, distanța, timpul, nu mai aveau valoare, nu mai existau bariere între real și virtual. Astfel, aveam senzația că este prezent. Cel puțin așa simțeam eu. Părea că îmi stă alături, mă însoțește, mă îndrumă întru îmbucurarea privirii și împlinirea sufletului, printre picturi murale, sculpturi și ornamentații sculpturale, tapiserii, candelabre, vitralii, diplome și premii etalate în Sala Expoziției și chiar întru încântarea auzului, când îmi îndreptam privirile spre vioara sau pianul Steinway… Închideam ochii și auzeam, parcă venind din departe, armonioase acorduri ale Rapsodiei Române.

Despre magnificul, deosebit de talentatul compozitor au scris numeroși oameni de cultură, atribuindu-i deosebite și binemeritate calități. Iată câteva citate nemuritoare, cum nemuritor este cel căruia îi sunt adresate: *„Ca să vorbești de Enescu, ar trebui să moi penița în fulger, eclipsă și rouă”*; (Contele de Saint-Aulaire); *„Pentru violonistul Enescu, care este genial, admirația mea nu cunoaște margini*.” (Pablo Casals); *„Enescu e pentru țara noastră cea mai legitimă mandrie, cea mai superbă întrupare a geniului românesc*.” (Ionel Perlea*); „…un nou soi de frumusețe, care ne face să fim mândri că e român.”* (Camil Petrescu); *”Enescu – entuziasma, ca o coloană greaca”.* (George Calinescu) ; *„George Enescu a fost un mândru exemplar de statornicie morală, a fost mesagerul unui cod moral*.” (Garabet Ibraileanu*); Pentru mine, Enescu va ramane una din veritabilele minuni ale lumii…* ” (Yehudi Menuhin); *„Enescu? Nu talent, ci geniu!”* (Alfred Cortot)…

Marele George Enescu, născut la 19 august 1881 în Liveni, Manoleasa, Botoșani, singurul copil rămas în viață dintre cei opt frați, a fost un compozitor, violonist, pedagog, pianist și dirijor , fiind considerat cel mai important muzician român. Era un bărbat frumos, impozant, avea ochii strălucitori, verzi ca smaraldul mării, fruntea largă, un păr bogat şi lăsat în voie, cu glasul vibrant, plin de entuziasm şi gesturi dulci care aminteau de un vals de Straus în desfășurare. Făcea furori printre tinerele din suita reginei. Regina Maria îl considera *„Copilul sufletului său*”. Nespus de talentat, îi uimea pe cei din jur, putea fi văzut când la vioară, când la pian, când la orgă. Cele mai cunoscute compoziţii ale lui George Enescu datează din primii ani ai începutului de secol XX. Printre acestea se numără cele două Rapsodii Române (1901-1902), Suita nr. 1 pentru orchestră în Do major, op. 9 (1903 şi interpretată în 1911 de Orchestra Filarmonicii din New York, sub bagheta renumitului compozitor şi dirijor Gustav Mahler) sau Simfonia nr. 1 în Mi bemol major, op. 13 (1905).

Se spune că mama marelui Enescu a visat, pe când era însărcinată, că fiul său va fi celebru. Și așa a fost. Încă de mic, îndrăgostit de sunetele dulci, fine ale muzicii, visând să ajungă compozitor, a fost remarcat – la numai 6 ani – pentru talentul său deosebit în compoziție, de profesorul și compozitorul Eduard Caudella, sfătuindu-i pe părinți să-și îndrepte copilul către studii muzicale. Compozițiile sale (sonate, simfonii, muzică de cameră), vor lua amploare atunci când va avea și un pian. Primul concert de vioară îl dă la vârsta de 17 ani, la Ateneul Român și, tot acolo, a avut loc prima audiție a „Poemei Române”. Această zi a fost de o deosebită importanță pentru el, pentru că avea să fie ovaționat de oameni importanți la acea vreme – regina Elisabeta, regele Carol I, dar, mai ales pentru că avea să o cunoască pe doamna vieții lui. Timidul adolescent, educat după normele tradiționale, fermecat de frumusețea Mariei Cantacuzino, care îl trata ca pe un copil, desi fără vreo speranță. se îndrăgostește iremediabil de aceasta.

Deseori, George Enescu era invitat la Castelul Peleş din Sinaia de către regina Elisabeta a României (al cărei pseudonim literar era Carmen Sylva), după ale cărei poeme Enescu, punându-le pe muzică, a dat naștere mai multor lieduri în limba germană. Regina i-a dat marelui muzician porecla de Pynx (după Sfinx). Era un invitat permanent la palatul regal, unde lua parte la seratele muzicale organizate de regină,.pentru a susţine concerte şi recitaluri

de vioară Aici, abia după opt ani, Enescu se reîntâlnește cu ea, frumoasa Maria Rosetti-Cantacuzino (Măruca), născută în anul 1878 în familia de boieri Rosetti din Tescani, tânăra cu părul negru-arămiu, înaltă şi cu râs cristalin, distinsă, elegantă, *"a cărei apariţie era un adevărat spectacol de feminitate"*, după cum spunea istoricul Dan Falcan. Era de o uimitoare frumusețe, cultă, inteligentă. Se pare că atunci a început marea lor dragoste, care avea să reziste o jumătate de secol. Dintru început au priceput amândoi că soarta îi va ține legați până la moarte. Măruca avea gustul de a sta aproape în întuneric. Avea și darul scrisului, Iată cum îl prezintă în memoriile sale pe George Enescu: *,,Bărbat, zeu sau demon este această siluetă de titan ieşită din trăsnet, zveltă, dar compactă ca de jasp negru? Destinul în persoană. Înaintează spre mine fatal, irezistibil, pe când eu merg, ca o somnambulă, în întâmpinarea lui. Cu o strânsoare fierbinte, mi-a luat mâinile pe care i le-am întins cvasi inconştient... Ce s-a petrecut mai apoi? Ştiu doar că salonul s-a golit aproape imediat şi că am rămas singură cu el până dimineaţa".* Sau: *"Un singur om umplea şi-mi schimba universul la unison, cu care eu mă simţeam ca într-o veritabilă stare de transă, în vreme ce iubirea lui devenea fanatică cu fiecare oră care trecea, cu fiecare privire, cu fiecare strângere de mână"* (memorii "*Umbre şi lumini"*). George Enescu uimea asistenţa, într-atât încât, chiar regina rămânea pierdută în reverie când îl asculta. Era un fenomen; pe cât de talentat, mânuind vioara dumnezeiește, tot pe atât de frumos, pe cât de blând, înțelegător, tot pe atât de simțitor, de răbdător. Făcea furori printre tinerele fete.

Deşi se îndrăgosteşte nebuneşte de Maria Cantacuzino, iubind-o chiar cu disperare, George Enescu este nevoit să plece în Franţa după terminarea războiului, de unde îi trimite Mărucăi scrisori pline de dor. Aceasta, însă, suferea enorm când Enescu pleca la concerte în străinătate, se simțea străină, abandonată, întrebându-se adeseori: *,,Asta este fericirea? Nu, nu-i fericirea? Nu, este răul sacru care se numeşte dragoste!"Este pasiunea oarbă şi surdă la tot ce nu are legătură cu ea".* Nu se împăca deloc cu ideea despărțirii de iubitul său soț.

Enescu, reîntors la Bucureşti, în casa de pe Calea Victoriei, rămâne alături de Măruca pentru tot restul vieții. O iubea sincer și curat, purtându-i Mariei Cntacuzino o deosebită adorație. Au trăit o minunată și de neuitat poveste de dragoste.Timp de treizeci de ani au avut doar o legătură sentimentală, abia în 1937 s-au căsătorit religios, într-un mic salon din casa Mărucăi din București, la care nu au asistat decât doica și Cella Delavrancea, o desăvârșită pianistă, în calitate de nașă – care va povesti mai târziu în memoriile sale *cât de extaziat era Enescu, ce figură luminoasă avea, părea că plutește, părea că sufletul său a atins Raiul.* Tot ea va povesti de vila "*Luminiş*" și minunatele serate muzicale de la Sinaia, multe dintre ele oferite sotiei sale adorate, căreia îi murmura*: ,,La princesse aimée, veut-elle des sonates de Beethoven ce soir?",* iar Măruca îi răspundea învăluindu-l cu o privire blândă, dulce, drăgăstoasă*. ,,Pentru mine, a iubi este grav şi, mai ales, este definitiv" ,* spunea Enescu în timp ce dădea concerte. *,,Eu, când iubesc ceva, se gravează aici… Vreau să spun pentru toată viaţa, aici… În inimă",* mai spunea el.

Acea energie pură, acel sentiment sublim îl copleșea; dulce, blândă greutate îi umplea lăuntrul, era precum un vulcan, gata să erupă. Așa s-a și întâmplat! Din primul moment în care a întâlnit-o pe Maria Cantacuzino, acea iubire înflăcărată și-a revărsat-o, cu generozitate, asupra ființei pe care Dumnezeu i-a trimis-o în cale. Un dar oferit din inimă, necondiționat, un dar ce se numește *iubire* și se manifestă în forma cea mai înălțătoare. Acel lăuntru, acea energie pozitivă se manifesta așa fel, încât era copleșit de sentimentul înălțător, iar atunci nu-și mai dorea altceva, se simțea împlinit și niciun gând nu-l putea îndepărta de această stare de euforie, părea că visează și, totuși, era treaz. Se simțea înconjurat de iubire și simțea o dorință arzătoare de a împărtăși celei dragi acea iubire adevărată, necondiționată.

Pe una din fotografiile lui Enescu era scrisă, în limba franceză, o dedicație pentru Maria Cantacuzino*: „Á la princesse aimée, de Pinx – Juillet 1943"*. Pentru Enescu, *„La princesse aimée"*, cum o alinta acesta, a fost dragostea unică. O diviniza! Era muza lui, ea îl inspira. În dragostea-i imensă, după o neînțelegere, din preaiubire, talentatul soţ strânge bani şi construieşte Vila Luminiş din Sinaia pe care i-o dăruieşte Mărucăi. Nu este mai puțin adevărat că și Măruca îl iubea nespus, se îndrăgostise nebunește de el, poate *datorită „chipului său misterios, enigmatic, asemeni unui sfînx, o asemănare vădită cu enigmatica statuie cioplită în stânca deșertului din Sahara.*

O legendă spune că, la început, Dumnezeu a trimis pe pământ jumătăți de sfere, fiecare urmând să-și găsească perechea. Se pare că Măruca găseşte în Enescu jumătatea care o completează, trăind o pasională poveste amoroasă, o poveste plină de ”*febră şi pasiune”* Da, o dragoste de legendă, o iubire care a înfruntat timpurile şi concepţiile celor contemporani cu ei. Frumoasa poveste de dragoste dintre cei doi a rămas în istorie, intarsiată pe filele timpului.

Din iubirea-i înflăcărată, îngemănată cu fericirea pe care i-o producea muzica izvorâtă din acordurile divine ale viorii sau pianului, după 16 ani, mânat de instinct, geniul Enescu zămislește “Oedip, op. 23”, opera ce îi îmbogățește creația, marea operă a vieții sale, dedicată scumpei, adoratei sale soții, Măruca. Este cea mai îndrăgită lucrare a compozitorului, la care a lucrat mai bine de zece ani. Oare afinitatea cu personajul mitologic l-a împins pe genialul compozitor George Enescu, să compună opera măreață, "Oedipe", socotită azi cea mai originală dintre tragediile moderne? Se pare că da, fiindcă, în această lucrare zămislită *„după luni de muncă și ani de neliniște”*, se regăsesc simțămintele, gândurile compozitorului, uneori, acesta, identificându-se cu eroul său.

Într-una din cele 1400 de scrisori donate în anii 1980 de Lieserl, fiica lui Einstein, Universității Ebraice din Ierusalim, acesta îi vorbește despre legea supremă a universului, cea mai puternică forţă ce poate exista: *„Există o forţă extrem de puternică, pentru care, cel puţin până în prezent, ştiinţa nu a găsit o explicaţie formală. Este forţa care include şi guvernează totul, este chiar în spatele oricărui fenomen care are loc în univers şi încă nu a fost identificată de noi.*

Această forţă universală este ***IUBIREA****. Iubirea este Lumina, care îi luminează pe cei ce o oferă şi o primesc. Iubirea este gravitaţie, deoarece îi face pe unii oameni să se simtă atraşi de alţii. Iubirea e putere, deoarece multiplică tot ce avem mai bun şi oferă umanităţii şansa de a nu pieri în propriul egoism orb. Iubirea expune şi revelează. Pentru iubire noi trăim şi murim. Iubirea e Dumnezeu şi Dumnezeu este Iubire.”*

Așadar, iubind curat, dăruindu-ne și dăruind iubire necondiționat, vom fi purificați, vom simți că ne înălțăm deasupra micimii, deasupra minciunii, a întunericului, a urii, Lumina și pacea vor adasta în sufletul însetat de frumos. Inima noastră este plină de iubire, nu trebuie să ne temem că o vom pierde oferind-o celor ce ne sunt aproape, deoarece vom primi însutit, înmiit iubire de la Dumnezeu. Iubirea face minuni, Iubind, devenim mai buni, mai frumoși, mai puternici. Iubirea înseamnă viață. Fără iubire nu am fi existat, Dumnezeu ne-a creat din marea-I iubire.

Iubirea adevărată, acest sentiment pur, sublim, înălțător, inspiră geniile.

...

Nicholas DIMA

Securitatea si exilul romanesc din America

(Varianta editata a lucrarii prezentate la Cenaclul *Mircea Eliade* din Denver, Colorado din data de 20 August 2022)

In Romania contemporana se poate vorbi de trei perioade de instrainare a populatiei care pot fi impartite oarecum arbitrar in: Exilul politic propriu-zis (cc.1941-1949); Refugiul (1949-1989); si Emigrarea (1990-prezent). Primele doua perioade au fost cauzate de motive politice, iar ultima e cauzata primordial de motive economice, dar si politice. In ultima vreme pentru a ascunde adevarata cauza a plecarilor din tara, noua clasa politica formata din cei care au uzurpat conducerea tarii dupa 1989, ii plaseaza pe toti cei plecati sub umbrela deghizata de 'diaspora'.

Fenomenul plecarilor masive din ultimii 80 de ani este unic in istoria neamului romanesc. In consecinta, analizarea lui e dificila si trebue facuta de specialisti cu acces la documente. Practic, singurul lucru pe care il pot face refugiatii de ieri si emigrantii de azi este sa-si descrie propria experienta si sa imbogateasca cazuistica necesara unor asemenea studii.

***

Expunerea de fata reprezinta experienta personala a autorului din perioada anilor 70 si 80 ai secolului 20 si in mod special din Statele Unite. Subliniez ca am fost activ in exil si ca din1975 pana in 2001 am fost angajat al guvernului federal din Washington ca redactor la Vocea Americii si ca profesor la mai multe scoli militare din Statele Unite. In acele calitati, am beneficiat de o anumita protectie oficiala, dar a trebuit sa respect si unele limite de activitate; limite pe care le-am cam incalcat.

***

Prima observatie pe care o pot face este ca in perioada pe care o cunosc securitatea romana a lucrat asupra exilului in mod subtil si indirect. Singurele exceptii sunt cazurile: *Episcopul Valerian Trifa*, care e bine cunoscut, si *Petre Culian*, ne-elucidat pana azi, dar nu ma voi referi la aceste cazuri.

Pe tot parcursul anilor 70 si 80 ai secolului trecut securitatea a urmarit continuu activitatea exilului si in special a liderilor politici, dar reiterez ca nu cunosc nici un act de agresiune fizica impotriva noastra. In acei ani am participat personal la numeroase activitati ale exilului si in mare masura le-am initiat si organizat. E vorba de demonstratii de strada, intalniri confidentiale in mici grupuri, mari intruniri publice, conferinte, declaratii, articole de presa si interventii politice la Washington. La multe din aceste activitati eram urmariti indeaproape si uneori veneau la noi chiar diplomati romani sa ne convinga chipurile ca regimul din tara se schimbase si ca noi cei plecati ar trebui sa fim de partea tarii!?

In acei ani, de exemplu, tata a fost chemat la sediul securitatii din Bucuresti unde un colonel i-a aratat un dosar voluminos cu activitatea mea. Acesta i-a cerut cumva politicos sa-mi transmita sa-mi incetez activitatea pentru ca noul regim urmarea binele tarii. In aceiasi perioada unul din membrii grupului nostru, si-a vizitat parintii in varsta din Bacau unde a fost cautat de doi ofiteri de securitate veniti special de la Bucuresti sa stea de vorba cu el. Discutiile au durat cateva ore si s-au concentrat pe activitatea grupului nostru din New York si in mod special pe atitudinea mea. Ofiterii i-au cerut sa-mi transmita personal acelasi mesaj pe care mi l-a transmis si tata. Atitudinea mea a ramas insa dura si intransingenta. Privind in urma imi dau seama ca eroii si martirii trebue sa fie intransigenti; oamenii politici, asa cum doream sa devin eu, trebue sa fie flexibili. Eu nu am fost.

Pe de alta parte, am fost urmariti insa si de FBI si de alte servicii secrete. In cateva randuri am fost acostat personal in acest sens. Odata, cred ca prin 1973 cand imi faceam doctoratul la universitatea Columbia din New York, au venit la facultate doi agenti FBI si i-au cerut decanului sa le permita sa vorbeasca separat cu mine. Ni s-a oferit o camera si am stat impreuna vreo trei ore. FBI-ul incerca sa depisteze agenti ai securitatii romane ininfiltrati in exil. Mi s-au aratat fotografii. Am recunoscut un individ care terminase aceiasi facultatea cu mine si care acum era ziarist la ONU. Mi-au spus ca era ofiter de securitate sub acoperire de reporter. Mi s-a mai spus ca personal eram in vizorul securitatii deoarece ca 'nationalist' securitatea credea ca ma poate atrage de partea ei.

Intr-o alta situatie am fost acostat la una din manifestatiile noastre din New York si mi s-a cerut in mod politicos sa stau de vorba cu un diplomat roman, care in opinia FBI era probabil tentat sa ceara azil politic in Statele Unite. Diplomatul urma sa se intoarca curand in tara. Am facut acest servici si i-am transmis subtil persoanei in cauza ca il astepta conditii excelente daca ramanea in America. Dupa vreo doua intalniri mi-am dat seama ca persoana in cauza nu stralucea de inteligenta si ca se va intoarce in tara. Intr-adevar s-a intors pentru a se lovi imediat de invidia colegilor si de neincrederea autoritatilor. In mod norocos, cativa ani mai tarziu a reusit sa revina in America, dar singur, umilit si dezamagit.

In acea perioada, grupul cu care activam eram membri ai consiliului parohial al bisericii Sfantul Dumitru din New York si al Societatii Avram Iancu, afiliata la Uniunea si Liga societatilor Romanesti din America. Intre noi se infiltrase un individ pe nume Constantin Milovan, care ne facea tot felul de greutati si se opunea tuturor actiunilor noastre contra regimului din tara. Treptat ne-am dat seama ca trebue sa fie agent al scuritatii si l-am exclus din societate. Ulterior, generalul Mihai Pacepa a confirmat ca era agentul lor. Am schimbat cateva mesaje electronice si telefonice cu Pacepa. Odata l-am intrebat: *Cum se face ca securitatea nu a recrutat oameni de valoare?* Mi-a raspuns ca oamenii de valoare nu au vrut sa colaboreze cu ei.

Realitatea este ca securitatea a avut multi informatori intre noi carora le facea diferite favoruri. In perioada la care ma refer securitatea nu mai lucra prin constrangere, ci prin ademenire. Multi colaboratori ai regimului erau oameni simpli, dar intre ei au existat fara indoiala si agenti de mare importanta. Unii activau pe plan politic facand jocul regimului. Altii faceau spionaj economic. Multi altii denigrau emigratia si incercau sa compromita liderii anti-comunisti.

Impotriva mea, de exemplu, au fost trimise scrisori de denunt la Vocea Americii si la Anti-Defamation League. Vocea Americii m-a informat, dar nu s-a lasat infuentata de asemenea denunturi. In schimb, Evreii m-au luat personal in evidenta ca anti-semit si mi-au blocat orice ascensiune in America. Evreii au putere imensa in Statele Unite, dar se pare ca in ultima vreme aceasta putere a cam inceput sa se clatine.

Altfel, am observat ca securitatea incerca sa neutralizize liderii din exil creindu-le anumite favoruri si oferindu-le avantaje. De exemplu, fiii preotului bisericii romane din New York studiau nestingheriti la Politehnica din Bucuresti. Fratele unui lider din exil, care dupa 1989 s-a intors in tara, fusese trimis in delegatie oficiala in URSS pe timpul lui Ceausescu. Si fiul unui coleg de servici la VOA a fost acceptat sa studieze Medicina la Bucuresti. Cand i-am amintit colgului in mod delicat acest lucru mi-a raspuns intepat:

Un alt caz semnificativ merita relatat separat. Intr-o zi a fost adus la VOA direct de la Bucuresti un nou redactor-sef al serviciului. De regula, angajerile pentru o asemenea functie se faceau dupa multe si ample verificari. Individul provenea dintr-o familie burgheza si initial fusese exmatriculat din facultate. Ulterior, a absolvit totusi Facultatea de limba Engleza si tot sub Ceausescu a fost trimis sa-si faca doctoratul in Anglia. Multi ani mai tarziu un fost coleg a gasit in dasarul sau personal de securitate un vechi denunt impotriva lui scris de mana si semnat de acest individ. Intre timp, omul adus de la Bucuresti a ajuns seful serviciului romanesc al VOA. Cand a fost confruntat de ziaristii din tara despre denunturile pe care le facuse a spus ca el raspunde numai in fata lui Dumnezeu. Ce concluzii se pot trage din aceste exemple..? La inchisoarea din Pitesti securitatea a lucrat prin schingiuiri satanice. La inchisoarea din Aiud a lucrat prin constrangeri psihologice. In exil a lucrat prin cumparari si ademeniri.

***

Lumea spionajului si a contra-spionajului este cu totul alta decat cea in care traiesc cei mai multi dintre noi… Am avut si eu cateva relatii cu aceasta lume ascunsa, dar nu mi-am creiat nici odata obligatii si nici nu am acceptat nici o favoare...Si propuneri si ademeniri au fost mai multe. Am respins totul; si la New York si la Washington. Nu am pe constiinta nici un banut murdar!

Un caz merita totusi mentionat. Pe timpul lui Ceausescu mi s-a propus sa incep sa vizitez ambasada Romaniei din Washington. Am respins categoric ideia. Interesant a fost insa argumentul care mi s-a adus: '*Ii cunoastem pe majoritatea celor care frecventeaza receptiile ambasadei. Cu cat le trimitem mai multi oameni verificati de noi, cu atat va fi mai usor sa depistam agentii…*'

Sunt multe de spus. Si azi situatia e cam aceiasi! Popun, de exemplu, studierea cazurilor *Uniunea si Liga* Societatilor *romanesti din America* si *Episcopia Ortodoxa Romana de la Vatra Romaneasca*.

Gânduri dureroase din exil

Unde eşti tu Ţepeş Doamne!

Zilele acestea am fost trist; foarte trist. Am citit pe internet că un polonez care a trăit mai mulţi ani în ţara noastră a făcut următoarea declaraţie: *Ca să-i îndrepţi pe Romanii de azi ar trebui împuşcaţi toţi cei în vârstă de peste şapte ani şi după 20 de ani ar trebui repetată operaţia...*

Sunt plecat din ţară de peste 50 de ani şi la întoarcere, prima oară în 1990 după 22 de ani de înstrăinare, nu mi-am mai găsit nici familia, nici prietenii, nici locul, şi nici neamul. Oamenii cu frică de Dumnezeu şi cu sufletul curat au fost nimiciţi ori marginalizaţi şi dacă mai trăiesc ei se zbat între viaţă şi moarte. Şi dacă mor nu mor de bătrâneţe. Sunt omorâţi sufleteşte. Târâturile au ajuns în frunte şi netrebnicii s-au văzut împăraţi. Şi împreună ei se grăbesc şi jefuiesc ţară pentru că simt că nu mai au mult timp şi li se apropie sorocul. În orice moment poate să revină stăpânul casei; *Marele stăpân*. Acum însă parveniţii se întrec în a-şi etala spoiala în timp ce fac sluj în faţă noilor stăpâni, nişte *ciocoi pribegi aduşi de vânt.* Şi cu cât se umflă mai mult în pene şi se etalează pe dinafară, cu atât mai goi sunt noii epigoni pe dinăuntru. S-au gândit ei vreo clipă că nu vor viermui la nesfârşit pe acest pământ? Cu ce vor se vor prezenta aceste târâturi în fata *marei judecaţi*?

Supravieţuire

Strămoşii noştri au fugit din calea barbarilor şi au supravieţuit, dar au rămas să trăiască *pe fugă*. Mulţi dintre ei şi-au aplecat capul şi multă vreme au rămas cu capul aplecat în pământ.

Au venit slavii şi s-au pretins prieteni cu noi. Cu timpul au devenit ortodocşi ca şi noi şi am învăţat de la ei să spunem *bogdaproste*. O spuneam pentru că ne dădeau de pomană din ceace furase tot de la noi.

Au venit turcii şi ne-au cerut bir, şi un timp am rămas *biruiţi*. De la ei am învăţat să dăm şi să pretindem bacşiş.

Au urmat grecii fanarioţii care ne salutau cu *ticălos*, adică *ce faci* pre limba lor. Şi ca să supravieţuiască, unii dintre noi s-au ticăloşit.

S-au ridicat eroi că Horia, Mihai şi Tudor, dar nu le-a plăcut lichelelor de sus. I-au tras mişeleşte pe roata, i-au înjunghiat laşi pe la spate, i-au ucis. Au supravieţuit în fruntea ţării tâlharii şi fățarnicii.

Strămoşii noştri au fugit din calea barbarilor şi au supravieţuit, dar au rămas să trăiască *pe fugă*. Mulţi dintre ei şi-au aplecat capul şi multă vreme au rămas cu capul aplecat în pământ.

Au venit slavii şi s-au pretins prieteni cu noi. Cu timpul au devenit ortodocşi ca şi noi şi am învăţat de la ei să spunem *bogdaproste*. O spuneam pentru că ne dădeau de pomană din ceace furase tot de la noi.

Au venit turcii şi ne-au cerut bir, şi un timp am rămas *biruiţi*. De la ei am învăţat să dăm şi să pretindem bacşiş.

Au urmat grecii fanarioţii care ne salutau cu *ticălos*, adică *ce faci* pre limba lor. Şi ca să supravieţuiască, unii dintre noi s-au ticăloşit.

S-au ridicat eroi că Horia, Mihai şi Tudor, dar nu le-a plăcut lichelelor de sus. I-au tras mişeleşte pe roata, i-au înjunghiat laşi pe la spate, i-au ucis. Au supravieţuit în fruntea ţării tâlharii şi fățarnicii.

Au venit comuniştii şi le-au luat pământul ţăranilor. Ca să supravieţuiască, ţăranii şi-au trimis copiii să fure de pe propriile lor ogoare. Şi unii din copii, s-au deprins cu furtul.

Cei colectivizaţi s-au prefăcut că muncesc şi mulţi au rămas prefăcuţi.

Intelectualii mai *deştepţi* s-au *orientat* şi au intrat în partid ca să-l schimbe pe dinăuntru, şi au rămas ei preschimbați pe dinafară. Dar, Doamne fereşte, ei nu erau comuniști!

După 89 foştii comuniști s-au declarat revoluţionari cu dreptul legitim de a jefui ţara. Şi am rămas jefuiţi. Şi tot ei ne conduc şi ne jefuiesc şi azi.

Poporul a supravieţuit, dar supravieţuirea e doar un somn veşnic ! Treziţi-vă frați români!

Confesiune

În cursul multor ani de cercetare şi autoanaliza am căutat răspunsuri la multe frământări, dar mult timp fără nici un rezultat. Am suferit sub comuniști în România, dar nu mi-am găsit liniştea sufletească nici în America. M-am ales cu alte vise răvăşite, cu incertitudini şi cu noi înfrângeri.

Un timp, nu am vrut să-mi accept destinul, să mă împac cu soarta şi să accept voinţa marei forţe divine care ne guvernează. Cum te poţi împăca însă cu o forţă pe care nu o înţelegi? Putem cunoaşte oare această forţă prin căutări raţionale or o descoperim prin revelaţii? Am vrut să-l găsesc pe Dumnezeu prin acumulare de cunoştinţe şi am ajuns chiar la concluzia că a acumula cunoştinţe nu e doar un drept, ci o datorie.

Cunoştinţele sunt fără limite şi stau la dispoziţia tuturor celor care le caută. Acumularea lor nu îţi aduce însă liniştea dorită, ba chiar îţi adâncește frământările. De fapt, noi nu înţelegem nici măcar realitatea fizică pe care o percepem prin simţurile noastre: *Urechea te minte şi ochiul te-nşeală.* Cunoştinţele trebuie filtrate prin credinţă pentru a ajunge la înţelegere, la înţelepciune, la pace sufletească. Şi în căutările mele m-am oprit în faţa unei mari dileme: Care e sensul vieţii?

Desigur, la început, în prima tinereţe şi în perioada de formare, căutările sunt lumeşti şi sensul vieţii îl găseşti în bunuri materiale, în familie, în prietenii, şi în natură din jurul nostru. Pe la mijlocul vieţii, în perioada de afirmare, sensul vieţii îl găseşti în glia strămoşească, în ţara în care te-ai născut şi în care te-ai format, în cultura naţională care te-a definit. Spre apusul vieţii, sensul devine spiritual. Te cheamă divinitatea care te-a zămislit şi care ţi-a hărăzit un destin. Te atrage ca un magnet nemurirea care te primeşte în infinitatea ei. Acolo te poţi pierde în neantul spiritual al tuturor celor care au ajuns în sferele cerești. Acolo devii tu însuţi, cel adevărat şi etern…

Se spune că viaţa de dincolo de materie, existenţa în spirit, energie şi conştiinţă, seamănă în esenţa ei cu cea de aici. Şi totuşi, trăirea spirituală este infinit mai intensă şi mai profundă decât cea de pe terra. Acolo, fiecare familie de spirite egal evoluate îşi are aşezământul ei paradiziac. Înainte de a ajunge acolo, trebuie să rătăcim însă prin aceasta jungle terestră, să depăşim numeroase obstacole, să ne lepădăm de cele lumeşti, să lăsăm zgura pe pământ, să ne dobândim dreptul la înălțare…Și încă îmi amintesc fragmente din poeziile marelui poet și martir al închisorilor Radu Gyr:

Eşti Doamne bun, eu pământean şi rău/
În dragoste nu-ţi seamăn, nici în mila/
Dar după răni, sunt chip din chipul Tău/
De păr dospit din cer, nu din argila…
Atât de dulce ştiu să cad/
Şi-atât de greu mă-înalț în sfere/
Că rădăcina mea în cer e/
Iar fructul ei se coace-n iad...

Poem de Radu Gyr în amintirile lui Nicolae Dima, US, Sept. 2022

Tudor NEDELCEA

Cu *Măciuca* printre neștiutori

Am fost sufocați cu știri despre „*nunta anului*” (deși până la sfârșitul lui 2022 pot apărea alte nunți faimoase) desfășurată, cu respectarea, în general a tradițiilor românești (costumarea în iie, sărutatul mânii părinților etc.), în comuna vâlceană Măciuca. De ce s-a ales această locație și nu cea din satul ginerului este problema organizatorilor; ceea ce (m)-a deranjat au fost unele cuvinte jignitoare privind numele comunei și, mai ales, ignoranța sau reaua credință a unor ziariști cu prestanță prezenți la fericitul eveniment.

Toponimicul „*măciuca*” n-are nicio conotație sexuală, termenul trimite la acea armă albă folosită de localnici în apărarea comunității, asemănarea altui cuvânt din aceeași sferă: sulița. Să interzicem utilizarea lor cotidiană spre a nu trezi suspiciuni într-o perioadă în care, cotidian, dar și presa scrisă sau audiovizuală este plină de elemente de sexualitate sau chiar pornografie?! În Croația este o localitate datând de pe timpul Imperiului roman cu numele organului genital bărbătesc, localitate în jurul căreia s-au grupat istroromânii (ramura vestică a românilor) și care au dat o personalitate științifică mondială: Nicola (H. Coandă îi zice „Nicu”) Tesla. Trebuia / trebuie schimbat acest toponimic?

Toponimicul „Măciuca” a intrat și în folclorul autentic cules de Maria Tănase: *Urcai dealul la Măciuca, Șapte văi și-o vale-adâncă, Foaie verde ca lipanu*, melodii care au intrat în fondul de aur al tezaurului folcloric românesc.

Au dreptate ziariștii de la „Indiscret în Oltenia” (numărul din 28.08. 2022) să se revolte de „*bășcălia*” față de unele toponime, dar mai ales de „*de reporterii veniți la nuntă* [care] *au mișunat pe ulițele satelor, încercând să intervieveze oameni vulnerabili care să spună prostioare*”. Și unii intelectuali cu sorginte în vestita localitate s-au simțit jigniți, mai ales de ignoranța și reaua credință a ziariștilor, cum sunt universitarii craioveni, Ioana și Ion Godeanu.

Dacă „reporterii” au mișunat pe ulițele comunei cum se explică că ei n-au dat anumite elemente de cultură de rezonanță europeană.

De pildă, Măciuca este o localitate rurală în care se organizează o Tabără Internațională de Sculptură în piatră, cu participarea unor sculptori străini, începând cu 2014. Inițiatorul și finanțatorul taberei este omul de afaceri Dan Nițu (mai avem astfel de oameni modești care sprijină cultura; sperăm să nu intre în vizorul DNA) și sculptorul Viorel Enache, originar din Măciuca, restaurator la celebrul Muzeu Louvru din Paris. Meritau acești doi oameni de bine să fie cunoscuți de semenii lor?

Printre sculpturile lucrate în marmură de Carrara și Ruşchița este una care tronează spațiul: statuia ecvestră a Reginei Maria, monument unicat în Europa până în prezent. Am scris, nu o dată, că Regina Maria merită să aibă statui (singură sau alături de regele Ferdinand), pe care am numit-o „*regina naționalistă*", pentru că România a devenit „*țara mea*", iar românii „*poporul meu*". Reginei Maria i se datorează în proporție covârșitoare intrarea României în Primul Război Mondial de partea cui trebuia și, mai ales, recunoașterea internațională a Unirii de la 1 Decembrie 1918. Când regele Carol I s-a opus intrării României de partea Antantei și, implicit, împotriva țării sale de origine, amenințând că se retrage de pe tronul României, Maria, pe atunci doar principesă, s-a pronunțat cu fermitate: „*Să fiu nevoită să părăsesc această țară, care, în sfârșit ajunsese a mea și în inima căreia mă furișasem atât de încet, însă atât de temeinic? Ce fel? Să părăsesc acest popor care începea să aibă încredere în mine și să mă primească drept zorii nădejdurilor lui? Să-mi părăsesc menirea, viitorul și sfântul drept de a fi înmormântată în pământ românesc? Oh, niciodată! Așa ceva nu trebuie să se întâmple [...] Știam cu o siguranță tare ca piatra că, chiar dacă s-ar hotărî alții să plece, eu cu copiii mei aș rămâne lipită de acest pământ, căci a ne smulge de lângă el înseamnă să ne smulgă inima din trup*". (vol. *Țara mea*, 1921). Cuvinte meșteșugite, dar sincere și profunde spuse cu mândria de „*româncă*". Maria Regina l-a convins pe șovailnicul rege Nando (Ferdinand) să intre în război de partea Antantei (gest pentru care dinastia Hohenzoller a interzis familiei regale române purtarea numelui lor nobil), pe spicipiul „*suntem una cu poporul nostru și, cu toată dezbinarea trecătoare, poporul nostru e una cu noi*".

Se cunoaște prea bine împlicarea Reginei în război, impresionând prin devotament și energie, sfidând moartea („*Eu nu am timp să fiu bolnavă și atâta timp cât România are nevoie de mine*"), bucurându-se că „*Basarabia s-a declarat alipită de România; aceasta ne pricenuiește o mare bucurie*".

Sfârșitul Primului Război Mondial n-a însemnat și consfințirea Actului de la 1 Decembrie 1918, dar intră în rol Regina Maria: „*Am fost trimisă în afara granițelor ca să vorbesc pentru țara mea, de a pune problemele sale în fața acelora care astăzi remodelau harta Europei și erau bine avertizați că România se află într-o situație delicată*". Se întâlnește cu decidenții politici mondial (președintele SUA, Wilson, George al V-lea, regele Marii Britanii, Poincaré și Clemenceau, președintele, respectiv primul ministru al Franței etc.) și astfel Regina Maria a reușit, grație tactului său diplomatic, patosului și implicării sale directe, dar și frumuseții sale, greu asemuită, să așeze pe harta lumii o nouă țară, adică „*Țara mea*", România.

La 15 octombrie 1922, Ferdinand este încoronat la Alba Iulia ca rege al tuturor românilor. Dar o problemă spinoasă, de protocol s-a ivit. Regele, fiind catolic, nu i se permite de Vatican să fie încoronat într-o biserică ortodoxă. Tot Regina Maria rezolvă și acest incovenient: încoronarea sa se va face în fața Bisericii Ortodoxe. „*Specificul*" românesc a ieșit însă în evidență: cele două partide „*naționale*", Țărănesc și Liberal, nu participă la încoronare, fiind în opoziție, iar proverbul românesc „*nicio faptă bună nu rămâne nepedepsită*" s-a adeverit și de această dată: Regina Maria a fost umilită de propriul său fiu, regele Carol al II-lea, uzurpatorul tronului fiului său, Mihai. („*Toate drepturile de mamă mi-au fost refuzate, chiar și dreptul de a fi iubită [...] Am fost totdeauna un bun luptător. Dar să lupți împotriva propriului tău copil*?", scria ea rudei sale, regele britanic George). Regina Maria își dă obștescul sfârșit la 18 iulie 1938, orele 17.30 la Pelișor. Ultimele ei cuvinte testamentare au fost adresate „*Țării mele și Poporului meu*".

Ne apropiem de centenarul încoronării de la Alba Iulia (15 octombrie 1922). Nicio mișcare preliminară, deși avem, plătită, o casă regală. Extrem de frumos și edificator ar fi fost ca alaiul de nuntă al soților Ilinca și George Simion să depună o coroană de flori la acest unicat

monument ecvestru dedicat Reginei Marii Uniri: Regina Maria. Ar fi fost un autentic act patriotic.

Dacă reporterii de teren care mișunau pe ulițele comunei sau chiar și cei din studiou ar fi dovedit profesionalism ar fi descoperit că în localitate s-a născut o mare personalitate europeană, Dumitru (Dimitrie) Drăghicescu, autorul unei cărți valoroase: Din psihologia poporului român (București, Librăria Leon Alcaloy, 1907), interzisă în perioada comunistă, reeditată și utilizată după 1990. Cartea, cu un succes scontat între specialiști, fiind printre primele de acesr gen din țară, e pusă sub un motto semnificativ: „*Trebuie să fi avut Dumnezeu vreun plan ascuns asupra acestui popor, pe care puterile occidentale l-au regăsit la marginea Dunării și pe care l-au adoptat ca pe Moise fiica lui Faraon*”.

Dumitru Drăghicescu s-a născut la 4 mai 1875 în satul Zăvoieni, aparținător comunei Măciuca, într-o familie de boiernași de țară, cu vederi iluministe, buni gospodari și sprijinitori ai țăranilor. Studiile elementare le face în satul natal, se înscrie la renumitul Colegiu „Carol I” din Craiova, audiază cursurile Facultății de Drept și ale Facultății de Filosofie din București, impresionându-l prelegerile lui Titu Maiorescu și ale lui C. Dumitrescu-Iași. În 1901 își susține licența cu *Influența lui Kant asupra lui A. Comte*, după care pleacă la Sorbona parisiană, unde audiază cursurile celebrilor: E. Durkheim, G. de Tarde, H. Bergson, Th. A. Ribat și-și susține teza de doctorat sub conducerea lui Durkheim (17 mai 1904), cu titlul *Rolul individului în determinismul social* (cu un imens ecou în Franța, Italia, SUA, Belgia, nu și în România, tradusă abia în 1986), fiind primul român cu doctorat în sociologie. Întors în țară, a funcționat, sporadic și suplinitor, în învățământul secundar. În învățământul universitar – unde-i era locul – a pătruns mai greu, din rațiuni subiective și politice, abia în 1905, conferențiar la catedra de sociologie a Universității din București, funcționând doar până în 1910. Dezamăgit, intră în politică, ca deputat și senator ai partidului Liberal, manifestând și cu simpatii socialiste. Între 1916-1918 se stabilește la Paris, unde militează pentru drepturile României la unitatea națională și recunoașterea internațională a Unirii din 1918. La Paris, împreună cu Elena Văcărescu și Traian Vuia, a organizat „Comitetul transilvănean”, care a editat revista „La Transilvanie” pentru cunoașterea și recunoașterea drepturilor românilor la unitate și libertate. La „Congresul naționalităților” de la Roma (9-12 aprilie 1918), D. Drăghicescu a obținut acordul națiunilor participante de a le recunoaște drepturile legitime ale românilor; aceleași doleanțe le-a exprimat și la „Comitetul Național de Studii” (iunie 1918). A inițiat, împreună cu El. Văcărescu, Traian Vuia și geograful francez Emanuelle de Martonne, publicarea de lucrări istorice și etnografice în limba franceză spre a contracara șovinismul maghiar și deznaționalizarea dusă de imperiul țarist și austro-ungar. El însuși a scris în acest sens, trei broșuri despre Transilvania și Basarabia. Prieten cu N. Titulescu, a colaborat la Liga Națiunilor, iar între 1934-1936 a fost ministrul României în Mexic. A trecut la cele veșnice, prin sinucidere, la 14 septembrie 1945.

Acestui savant și mare patriot nu merită să i se amintească măcar numele?!

Dar, Măciuca se mai remarcă, în zilele noastre, și cu alte realizări prin: echipa de călușari, Fundația „D. Drăghicescu” care organizează activități culturale și științifice, liceul teoretic de performanță, existența (încă) a unor cule din sec. XIX, prima școală apărută în tinda bisericii, în 1818, o bibliotecă înființată la sfârșitul secolului al XIX-lea de Spiru Haret și sprijinită de N. Iorga (care a donat cărți), cămin cultural din 1928, centrală telefonică din 1896, dispensar din 1935, bancă populară, judecătorie rurală și post de jandarmi încă de la începutul sec. XX, un concurs de ciclism, un complex turistic cu o faimoasă Spa, mereu ocupată de turiști etc.

Sunt doar câteva temeiuri pentru ca prilejul acestei nunți să fi oferit participanților, auditorilor sau telespectatorilor și alte informații utile, de rezonanță culturală. Să ni-l reamintim pe Cristian Țopescu, care, atunci când transmitea un meci, apela la informații inedite despre

locul desfășurării, oameni și monumente, astfel încât și alți comentatori sportivi din alte țări îi solicitau astfel de date.

În zilele noastre, prințul Charles a venit în Transilvania, mergând pe ulițele satului, pe jos sau în căruță, fără gardă de corp, vorbind despre România ca una din cele mai frumoase țări de pe Mapamond. Și, ca să dovedească acestă afirmație, l-a adus în România pe poetul Charlie Ottley de la BBC, care, de câțiva ani stă în România (de care s-a îndrăgostit, la propriu și de o româncă) și a realizat emisiuni, precum *Chipurile României*, difuzate în toată lumea. Cred că de la Kurt Heilscher (renumit fotodocumentarist din perioada interbelică, care a editat albumul *România*, în 1934, cu o prefață de Octavian Goga), nimeni nu a prezentat lumii, documentat și cu patos, o țară profundă, văzută din exterior, cum o face acest excelent ziarist Charlie Otteley, care ar putea fi un exemplu demn de urmat și pentru unii din reporterii români. Acest Charlie Otteley merită să fie numit cetățean de onoare al României (precum Luis Barthou) sau al câtorva orașe.

„*Sub negura vremurilor, românismul s-a pitit în scorburile din munți*", scria Octavian Goga (azi nestudiat în școli sau facultăți), în prefața albumului citat.

Astăzi, nu mai suntem „*sub negura vremurilor*", nu trebuie să ne mai pitim, ci doar să ne arătăm adevăratele chipuri, ale noastre și ale României reale. Să fim naționaliști și patrioți în sensul real al cuvântului, în cel teoretizat de Eminescu: „*Cu cât ne iubim mai mult patria și poporul nostru, cu atât vom trebui să ne înarmăm mintea cu o rece nepărtinire și să nu surescităm cugetarea, căci ușor s-ar putea ca să falsificăm vederea acestei călăuze destul de credincioase și să ne agităm cu vehemență prin întuneric, în luptă cu fantasme. Inimă foarte caldă și minte foarte rece se cer de la un patriot chemat să îndrepteze poporul său, și fanatismul iubirei patriei, cel mai aprig fanatism, nu oprește defel ca creierul să rămâie rece și să-și îndrepteze activitatea cu siguranță, să nimicească adevărata cauză a răului și să o stăpânească cu statornicie de fier*".

O pledoarie actuală, la care să aderăm cu toții.

•••

Doamne, am ajuns și în acest an, an nou pentru lumea toată. Acesta va fi un an r evoluționar pentru societatea României, mai cu seamă pentru regiunea Moldovei de răsărit. N-am crezut niciodată, că visul din noaptea de Anul Nou poate deveni realitate. Cum să nu devină realitate, dacă dorința e mare și visul se trage din adâncurile veșniciei?

Mă trezesc odată cu zorile, la răsăritul soarelui. De când mă țin minte pe mine mă trezea soarele în fiecare dimineață. Nu știu cum proiectase bunicul casa noastră, adică a lui, că gura la cuptor se afla cu fața spre fereastră, unica fereastră din dormitor, dar care era mare nu ca prin anii ”55-”60... Părea, că e ruptă și adusă din biserică, așa era de mare și frumoasă. Eu, cel care iubeam să dorm la margine , la gura cuptorului totdeauna mă trezeam primul și nu că așa doream, dar, că atunci răsărea soarele și mângâierea razelor lui nu-mi da pace să dorm, se jucau cu ochii mei parcă de-a ascunselea și mă trezeau... Poate, că nu le dădeam atenție lor, razelor, dacă bunica și mama nu-mi insuflase de mic copil, că în timpul când răsare soarele și încep a te mângâia razele lui, Dumnezeu te salută, zicându-ți: - Bună dimineața, fiul meu!...

De atunci au trecut mulți ani, dar eu am rămas fidel razelor de soare și mă trezesc odată cu răsăritul lor, iar copiilor și nepoțeilor mei le-am transmis acest obicei lăsat de bunei, care a devenit pentru urmași o tradiție: să ne scăldăm în razele soarelui și în roua dimineții.

Iată, că se făcuse dimineață, zi de toamnă. Nu știu de ce, dar tot timpul mă visez toamna. Poate de aceea, că toamna am apărut pe lume? În orice caz, în față totdeauna îmi apar livezile din dealul Ponoarei, pădurea Rădiului și viile din Hârtop, sădite în stil de terasă, de ți se pare, că sunt livezile și viile Semiramidei din antichitate.

- Bună dimineața, Doamne! Mulțumesc, că mi-ai dat lumina și binecuvântarea ta prin sărutul dulce al razelor de soare. Iată așa începe fiecare zi a mea de vreo câțiva ani, cam de pe la șaizeci. Dar, hai să vă povestesc cum am petrecut azi noaptea într-un frumos vis...

Trezindu-mă ca de obicei, n-am dovedit să ajung până la râul din fața casei, Răutul meu, fratele meu, că am auzit un țipăt strident de locomotivă, venind din partea cealaltă a râului, de peste Căzănești. Zic:- Gata s-a înfăptuit!

În fugă, ca la armată am tras pe mine ceea ce am găsit mai pe sub mână și... tuleo, spre gară. De ce? Fiindcă mă săturasem de autocarul meu, care trebuia încontinuu alimentat cu benzină ceea, ce în ultima vreme mă cam supăra, era prea costisitor. Cu trenul era altă vorbă. Dacă cu automobilul ajungeam la Chișinău timp de o oră cu 5 litri de benzină, apoi cu trenul ajungeam tot în acelaşi timp și cu acelaşi preț, dar... eram pasager, nu mă stresa conducerea autocarului, puteam să meditez, să pălăvrăgesc cu vreun condrumeț... Zău, că mă cuprinse o mare bucurie, că în sfârșit voi merge și eu spre Chișinău sau la Iași ca un om, să nu mă strivească pasagerii stând unul lângă altul ca-ntr-o cutie cu chibrituri, dar mă voi deplasa într-un vagon de tren accelerat în care să mă odihnesc până la destinație și să nu retrăiesc de nimic...

Ce frumusețe e pe malul Răutului! Pe malul din partea Vadul-Lecii se înșiră un rând de sălcii plângătoare de la Centrala Hidroelectrică până la scurgerea Iligacilor în Răut. În drept cu Gimnaziul din Vadul-Leca, pe malul râului se află un debarcader frumos la care sunt ancorate vreo 10 bărci pentru excursii, iar în partea de la vale de Centrală e o plajă de vară atât pentru adulți cât și pentru copii. Pe ambele maluri sunt gherete, buticuri în care se vând tot ce-ți dorește inima... Stadionul vechi de lângă barul lui Oleg așa și a rămas doar, că paralel cu drumul central e ridicat un gard din plasă metalică, înaltă de 5 metri ca să nu poată trece mingea spre râu. Mă uit în zare spre pădurea de la Bucile Chirăului, spre Valea Odăii mai la deal de Chițcanii Vechi și nu-mi vine să cred: peste drum dintre Podul lui Boris Burcă și casa Galinei Bombonica se întinde o Fabrică de Prelucrare a Fructelor și Legumelor (FPFL) mare, amplasată drept în mijlocul unei livezi frumoase de mere, prune, cireșe și vișine pe locul numit de înaintașii satului ”în Gârlă”, adică pe gârla Răutului.

Ei, dar eu pornii spre oprirea trenului, la gara ”Voinicel”, la margine de Căzănești, unde cu vreo 50 de ani în urmă a luat naștere un restaurant ”Voinicel”, destinat pentru călătorii auto al traseului Otaci-Soroca-Orhei-Chișinău, care a lucrat doar vreo 10 ani pe timpul sovietelor. Mai târziu a fost luată clădirea în arendă și transformată în magazin de construcții de către Iurie Darabană din Telenești, care-și trage rădăcinile din Sărătenii Vechi, apoi a fost transformată clădirea în gară, iar magazinul de construcții la amplasat alături, spre Târșiței.

Bine, mă pornii, dar ca întotdeauna îmi era greu să iau decizia pe unde să trec Răutul: pe la podul lui Burcă din Gârlă ori pe podul cel mare de lângă Foișor, că trecerea de la Hidrocentrală era închisă, fiindcă de vreo câțiva ani era pusă în funcțiune și aproviziona cu energie electrică atât satele Vadul-Leca și Căzănești cât și Fabrica de alături (FPFL). Decizia pe care pod era să trec depindea mai mult de dispoziție. Dacă era bună mă deplasam pe la podul din vale, dacă nu, apoi pe la podul din dealul lui Alea, adică de lângă Foișor. Acest pod era un pod mai puternic, cu destinație militară, ce unea orașul Rezina de pe Nistru cu orașul Bălți și Botoșani. Da, dealul lui Alea a rămas în memoria fiului boierului Ovaliu (Uvaliev) de pe timpul când acel delușor servea loc de joacă pentru copiii din ambele localități în perioada interbelică. Acest deal, de fapt este malul abrupt al Răutului dinspre Căzănești, unde era situat palatul boieresc în față cu un foișor (turn) înalt pentru odihnă, băi de apă și soare. Acolo era locul de săniuș al tuturor copiilor satelor Vadul-Leca și Căzănești, pe dealul lui Alea.

Vorbeam de dispoziție. Necătând cum era dispoziția, drumurile se intersectau vrând - nevrând la ieșirea din Căzănești, la porțile fostei Școli-internat, mai târziu Liceul ”Adrian Păunescu”, azi Școală de Aviație și Pilotaj.

Ei, am hotărât să nu mă pornesc din autogara lui Nicu Costandoi cu autocarul de rută spre Chișinău la ora șase dimineața, nici cu acel de la ora șapte, care pleca la Telenești și nici la șapte și jumate cu ruta de Orhei, dar...m-am pornit pe jos spre podul din deal, zicându-mi a câta oară, că alte locuri mai frumoase ca în satele mele din lunca Răutului nu mai sunt pe lume. O frumusețe de nedescris mai cu seamă dimineața, când Răutul e-n ceață, iar lebedele albe, care se întorc aici în fiecare an plutesc pe apă ca niște zâne ale naturii, ca niște fecioare tinere și frumoase. Am ajuns la pod și urcându-mă pe el am cuprins cu ochii împrejurimile, satul meu Vadul-Leca, iar în dreapta de Piscul lui Isus Hristos, în zare se vede Fântâna Rece, care e de pe timpurile migrației tătarilor la fel ca și urmele Fântânilor tătărești de pe malul Răutului dintre Vadul-Leca și Pârâul Iligacilor, înspre Brânzenii Vechi. Și primind o cupă mare de satisfacție îmi îndreptai pașii și privirea la drumul spre stația feroviară Voinicel-Căzănești, care se află la un kilometru de marginea satului spre vechiul traseu Soroca - Chișinău. Acest traseu auto e unul dintre cele mai vechi din spațiul Carpato-danubiano-pontic, adică munții Carpați, Dunăre și Marea Neagră și e de pe timpurile când Sărătenii Vechi erau cu mult mai mare ca localitate decât Chișinăul. Acest traseu sau drum se intersecta anume la Sărătenii Vechi cu Șleahul mare, care venea de la Cernăuți-Bălți-Sângerei-Sărăteni... și formau o răscruce de unde mai departe se deplasa la Orhei, apoi spre Chișinău și. Calea ferată este amplasată paralel cu autostrada, de aceea și spuneam, că Stația feroviară de pasageri de la Căzănești se află ca și cea auto lângă Voinicel, vechea clădire a restaurantului din timpurile sovietice...

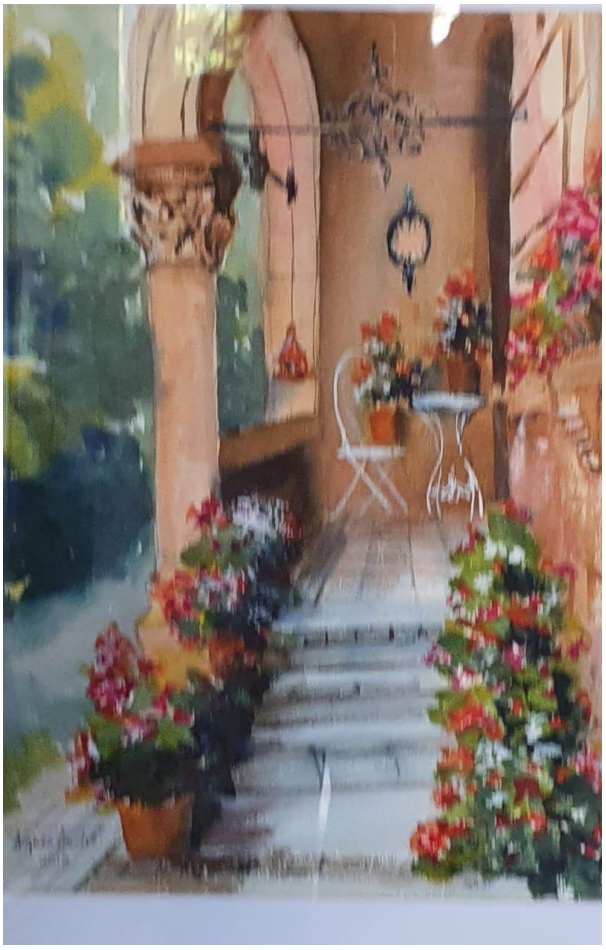

Mă pornesc de la poarta Școlii de Aviație și Pilotaj spre ”Voinicel”. Pe de o parte și alta a drumului asfaltat se află aerodromul: cel din stânga pentru Școala de Aviație, iar cel din dreapta, dinspre Negureni e de pasageri, care are rutele interne spre București, Constanța, Suceava, Arad și două rute externe spre Frankfurt (Germania) și Roma (Italia).

Terminalul gării feroviare se află pe locul fostei clădiri a restaurantului de cândva ”Voinicel”. Am intrat pe ușa centrală și chiar alături se află un aparat ce eliberează tichete la expresul de Chișinău. Toată operația procurării tichetului durează nu mai mult de o minută, doar introduci cardul bancar, alegi codul personal și de câte tichete ai nevoie... Atât. Trenul circulă peste fiecare oră.

Chiar de întârzie... eu îl voi aștepta până va sosi, fie și un secol, fiindcă știu, că va fi acel tren și, că va sosi odată în gara noastră... Totul depinde de noi și de copiii noștri.

Constantin LUPEANU

Un roman uluitor

În literatura chineză, de o vechime și complexitate greu de pătruns pentru noi, europenii, patru romane clasice sunt socotite a fi romane uluitoare, fără rival, fiecare îmbrățișând altă arie a vieții: 水浒传 *Osândiții Mlaștinilor,* secolul 14, 西游记 *Însemnarea Călătoriei spre Vest,* secolul 16, 三国演义*Regatele în Luptă,* secolul 14, 红楼梦 *Vis în Pavilioanele Roșii,* secolul 18. Pe primele două le-am tradus eu în limba română. Cel de al treilea este o istorie cavalerească, politică și de război. Ultimul a fost tradus parțial, vreo 40 dintre cele 120 de capitole, fără relevanță, încât cititorul român nu înțelege nimic și, mai rău, sub un titlu fals: *Visul din pavilionul roșu*. Greșit: n-a avut nimeni nici un vis într-un pavilion, roșu sau de altă culoare! Nu este vorba de un vis, ci mai degrabă sunt visuri, fiind vorba de viața unor familii aristocrate, de iubiri imposibile. Acestea patru sunt romane de mare întindere, cu peste o sută de capitole, fresce ale societății chineze pe sectoarele cercetate și din epocile respective.

O asemenea abordare complexă, ispititoare am întâlnit citind romanul lui Ștefan Dumitrescu, *Uriașii de demult*, eLiteratura, 2020, trei volume cu mai bine de o mie de pagini, mai exact 482, 504, 416 pagini. Este un roman monumental. Pe nesimțite cititorul intră într-o lume fastuoasă și fascinantă. O lume mitică, bogăție de sensuri și simboluri, reîncarnări, trăiri ezoterice, plimbări ale personajelor în timpi diferiți. Un final neașteptat, tulburător, semnificativ pentru istoria omenirii și pentru fragmentele din învățăturile culturii Daciei, care ar veni de la Zamolxe:

„Ia seama la gândul cel rău
Ferește-te de el ca de fulger
Lasă-l să se ducă precum a venit
Căci te-ndeamnă la lucruri nefirești.
Ferește-te de vorbele deșarte și de neadevăr
Sunt ca pulberea câmpului ce-ți acoperă ochii
Ca plasa păianjenului pentru mintea și sufletul tău.
Ele te îndeamnă la trufie, înșelăciune
Hoție și vărsare de sânge
Iar roadele lor sunt rușinea, neputința
Sărăcia, boala, amărăciunea și moartea.”

Un roman absolut uluitor. Iată, Ștefan Dumitrescu a îmbogățit și literatura română cu o astfel de capodoperă, roman bine scris și bine orchestrat, cu acțiune plină de sens și personaje credibile, desprinse parcă din vatra românească tradițională a Vâlcei. Autorul îl numește „roman de dragoste, filozofic, psihologic și mitologic, un roman antropologic și cosmogonic."

Într-adevăr, în roman se găsesc toate aceste coordonate și dimensiuni. De reținut invenția epică inepuizabilă, stilul elegant, plin de farmec și pe alocuri, mai al reconstituirea cu minuție și competență a unei vieți dispărute, din secolele trecute, și din mai multe epoci, mai apropiate sau mai îndepărtate de lumea noastră.

Lumea satului de dinainte de cel de-al doilea război mondial reînvie prin redarea vieții lui Mărin al lui Trașcă, un tânăr reprezentativ, el și familia sa, pentru satul românesc din acea vreme, care va cunoaște o metamorfoză rară. El este nepotul unui bărbat cu același nume, un solomonar înțelept, transmițător al învățămintelor dacice străvechi și dotat energetic, deoarece simțea în palme energiile subpământene, izvoare, minerale, comori îngropate. Foarte credibil. Au existat și mai există asemenea oameni.

Ștefan Dumitrescu descrie realitatea satului românesc interbelic și, pornind de aici, dintro multitudine de timpuri, folosind când tușa apăsată, când culorile tandre ale acuarelei, toate imaginile integrându-se armonios într-o panoramă largă, deopotrivă socială, istorică și mitică, impresionantă. es în primele două volume, Ochiul său se apropie emoționat de firul de iarbă sau de chipul personajului, de peisaje ușor de reținut, ca apoi să se depărteze și să privească lumea întro viziune melancolică sau filozofică.

În sat, se spunea că bunicul lui Mărin ar fi fost ortoman, unul dintre drepții și preoții lui Zamolxe, o confrerie secretă și sacră care își avea originile în Ordinul cavalerilor traci sau danubieni și care a traversat toată istoria noastră. Bunicul a transmis din învățătura sa fiului său, dar cel care îi va urma și-l va întrece va fi personajul principal al romanului „Uriașii de demult", Mărin al lui Trașcă, dotat din naștere, avid de cunoaștere, a cărui minte se luminează și își extinde treptat aria înțelegerii umanului și sacrului. Fără studii, fără să citească manuale sau cărți vechi, el se dezvoltă și se transformă ca individ prin învățătura orală, cum se presupune că s-a transmis și s-a menținut civilizația traco-dacilor. Și încă ceva. Lui Mărin al lui Trașcă încrederea, credința și staționarea în bine, în aria purității umane supreme, în care nu există pizma, ranchiuna, răutatea sau răzbunarea, nu numai că îi schimbă comportamentul, dar îl și înnobilează.

În același timp, aceste date sunt potențate de omenie, purtare bună și ajutorarea celor nevoiași. Mintea sa se extinde de la sine pe o arie nelimitată, care cuprinde știința acumulată de strămoși, învățăturile lui Zamolxe și slava Cerului. Mărin este un patriot deplin. El se raportează adesea la Dumnezeul din înalt, la Iisus Hristos, la Fecioara Sfântă Maria, cea care le apare adesea în închipuire, lui și familiei sale, ba chiar îl îndrumă ce este bine să facă, ce opțiune să îmbrățișeze. Acest lucru se vede în comportamentul diurn, în relațiile cu cei din jur, în felul de a se exprima, iar spre final vorbește ca un atoatecunoscător.

În timp, Mărin al lui Trașcă depășește sfera de cuprindere a unui țăran și, pe măsură ce trece timpul, prin contactul cu bătrânii înțelepți numiți ortomani, adică oameni drepți, explică autorul, se transformă intelectual și ajunge de nerecunoscut, devine o forță vitală a locurilor, a românilor. Iar în sfera socială, a politicului, se pronunță ca un expert, ajunge curând bărbatul căruia i se cere sfatul, este ascultat și urmat. Mărin al lui Trașcă este alesul, metamorfoza sa este credibilă, pentru că el ajunge să aibă acces la înțelepciunea ancestală.

În plan sentimental, de copil, Mărin se înțelege bine cu Linuța. Numai că, după ce face armata, părinții îl căsătoresc cu Ștefana lui Ion al Firii. De ciudă, Linuța se mărită în satul vecin, dar nu nimerește bine. Ei toți se cunosc și au unul pentru altul gânduri prietenoase, de apropiere.

Mărin era un băiat dotat nu numai fizic, fiind plăcut, arătos, el învăța bine la școală, dar părinții nu l-au lăsat să meargă mai departe la studii, fiind singurul lor copil. Cine ar fi preluat pământul lor din moși strămoși? De copil și mai târziu fiind flăcău, pe Mărin îl plăceau mai multe fete, de-o seamă cu el, mai mari și mai mici. El însuși le socotea pe toate frumoase și inteligente, bune să-i devină soții. Pentru că aceasta este relația prezentată între el și alte fete și femei din sat, o înfățișare probabil realistă, bine documentată, a mentalităților și obiceiurilor străbunilor noștri.

În preluarea treptată a învățăturii lui Zamolxe, Mărin al lui Trașcă se trezește că înaintează pe Calea Nouă, aceea de a deveni un înțelept ortoman, un arheu sau forță vitală, un avatar, deoarece în altă viață el fusese unul dintre preoții lui Zamolxe. Într-una dintre reîncarnările sale, absolvise înalte școli din străinătate. Astfel, asistăm la transformarea sa într-un înțelept și ortoman mai presus decât bunicul său. Și în această calitate este îndrumat să cunoască starea exactă a poporului român. El înțelege că, la români, trădarea este Legea Supremă, iar oamenii au decăzut, boli fără de leac i-au invadat, precum individualita, egoplasmul, axiofagia, stări de care ne izbim și noi astăzi, la tot pasul. Mărin înțelege curând că românii nu mai sunt o societate unită, monolitică, ci una dezbinată, și nu de azi, de ieri, ci de mii de ani. Dezbinarea și trădarea, instalate, după ce au fost trădați Burebista sau Decebal, au fost repetate pe toate treptele istoriei, numind patologia aceasta atomită.

În acele momente ale vieții sale, după ce soția sa Ștefana rămâne însărcinată și după obiceiul satului nu mai face dragoste cu el, atentă la copilul care se forma în pântecul ei, Mărin al lui Trașcă este ajutat să își ia mai multe neveste, într-o uniune religioasă - este vorba de religia străveche a dacilor propovăduită de Zamolxe. Află că, în acele vremuri de demult, el fusese preot, iar Ștefana, Linuța și un șir întreg de tinere femei, îl slujiseră ca preotese.

Lanțul acesta al formării lungului șir de preotese și soții este descris cu lux de amănunte și întregește pagini inedite, scrise atrăgător și diferențiat. Lecturăm unele dintre cele mai frumoase pagini de dragoste din literatura noastră. Sunt descrise idile stârnite în scurt timp, deși ele sunt reeditarea unor situații din vremuri străvechi. Aceste uniuni fac ca femeile acelea să îi devină soții, în ceremonii scurte, fiind suficient ca el și mireasa să rostească un jurământ sacru, pentru a fi legați pentru totdeauna. Din istorie sau de neunde apar mai mulți preoți daci care citesc din cărți secrete și îi unesc spiritual. Ele, femeile, sunt absolut toate fecioare, păstrate din diferite motive pentru el. Scopul este unic – să nască viitorii români curați la trup și suflet, urmași ai hiperboreenilor, cu care ortomanii ca Mărin aveau să dureze un popor nou.

Cum de se păstrează fecioare atâtea zeci de femei pentru eroul principal al cărții? Motivele nu sunt multe. Linuța de exemplu se măritase cu un bărbat care nu o iubea și avea o amantă. Unele femei au soți bețivi, altele au bărbați robuști, numai că, deși tineri țărani, ei sunt lipsiți de putere de procreație, multe sunt căsătorite împotriva voinței lor cu boieri în vârstă, ajunși la vârsta neputinței etc. Acestea sunt și ele alese, înțeleg chemarea strămășească întru împlinirea Căii Noi, toate fac o pasiune fulgerătoare pentru tânărul Mărin al lui Trașcă, elegant, manierat, înțelept. Acesta ajunge, tot ca un dat divin, să descifreze tăblițe rămase de la geto-daci pe care le transcrie într-o limbă română curată. Și așa aveau să se transmită până la noi Legile belagine, Legile frumoase, Legile Zamolxiene.

În final, i se prezice că el și alți ortomani vor schimba în bine soarta poporului român. Ni se sugerează astfel explicit motivul renașterii din nou a poporului daco-român. El va avea „un fiu, pe care îl va chema Gheorghe, care va fi un mare povestitor. Gheorghe va avea un fiu pe care îl va chema Nicolae, care va fi bun la suflet și va face mult bine oamenilor, asemenea Sfântului Nicolae. Iar Nicolae va avea un fiu pe care îl va chema Ștefan, care va fi învățat și va fi sacrificat de neamul lui asemenea Sfântului Ștefan. Ei bine, acest Ștefan va fi cel mai bun doctor al

neamului acesta, care îl va cerceta și îi va spune poporului român cele mai ascunse boli pe care le are și îl va învăța cum să și le vindece.”

Sunt multe înțelesuri în acest roman fără pereche, care apar firesc, în desfășurarea acțiunii, stârnind totodată interesul și bucuria cititorului. Sunt nenumărate scene simbolice, metafore, parabole, asupra cărora cititorii vor reflecta în voie, pentru că, deși este un roman cu acțiune de interes, cu un ritm trepidant al întâmplărilor, cititorul simte de multe ori nevoia întreruperii lecturii, pentru a reflecta pe marginea ei.

Ștefan Dumitrescu prevestește printro carte de literatură nu numai reformarea românilor, dar și o lume nouă, lumea binelui, a iubirii și a iertării, cerută de Iisus, și întărită prin predarea lui Lucifer, care se sacrifică, se întoarce în rai și este primit de bunul Dumnezeu. Răul este stârpit definitiv dintre oameni, iar pământul va deveni un rai perpetuu.

Elocventă este această prezentare sintetică, cu un nou citat:

„Nu judeca oamenii după greutatea lor
După puterea lor, după averea lor
După frumusețea lor sau chiar după râvna lor
Căci și unul și altul a lăsat din ceva
Pentru a crește în altceva.
Cel bogat este sărac în liniște
Cel tare este slab pentru altul
Și cel slab are tăria lui ascunsă.
Cum firea lucrurilor este dosnică, asemenea este și omul.
Ce dă valoare unei unelte, trebuința sau frumusețea?
Duce un om mai mult decât boul?
Este mai bogat vreunul ca pământul?
Doar cunoașterea și înțelepciunea
Îl ridică pe om peste dobitoace.
Și degeaba ai cunoaștere
Dacă ea nu este lămurită de vreme.”

2.

Abia după terminarea lecturii romanului, care îți rămâne viu în memorie cu toate personajele sale, cu peisajele de vis, cu poveștile sale medievale, ai asupra cărții o viziune de ansamblu, de „deasupra și de departe”, cum se exprimă autorul, iar cititorul începe „să se lumineze”, să înțeleagă lumea, universul subteran, adânc, mesajul revelat de acest roman. Până acum ne-am referit doar la primul strat semantic al romanului, în care este prezentată lumea satului românesc cu frumusețea, cu legendele, miturile și rostul ei, de o frumusețe morală și ideatică uimitoare, păstrată de sute și de mii de ani.

Romanul îi obligă cel puțin pe unii dintre cititori să mediteze îndelung. Aceștia sunt prinși în mrejele lui, sunt aproape obsedați. Pe nesimțite, ajung la sensurile ascunse, la adevărurile profunde ale lumii și istoriei noastre străvechi. Din acest moment se naște în mintea lor o altă interpretare, o altă lume, și li se revelează un univers de o bogăție spirituală extraordinară.

Uriașii de demult este un roman de dragoste și totodată un roman psihologic. Ca și Dostoievski, Ștefan Dumitrescu este preocupat, obsedat să pătrundă cât mai adânc în cunoașterea psihologiei personajului, în universul interior al Ființei umane, în speranța revelării esenței și misterului Omului. Dacă Dostoievski intră în psihologia profundă a personajului prin

„ușa crimei”, de care trecând începe să descrie senti personajului, Ștefan Dumitrescu încearcă să pătrundă în adâncimile abisale ale Omului prin „ușa dragostei”, ca să spunem așa. Toate iubirile pe care le trăiește Mărin cu femeile sunt descrieri din „interiorul iubirii”. După care autorul începe „să coboare” în adâncul sufletului omenesc descriind trăirile pe care personajul principal și femeile iubite ni le revelează.

Din acest punct de vedere, romanul *Uriașii de demult* este unul inițiatic, este povestea frumoasă și sacră a unei „călătorii inițiatice”. Plecat de pe solul satului românesc din perioada interbelică și trăind aceste iubiri, personajul principal călătorește prin acest „labirint al iubirilor”. Iubirile sale sunt retrăiri ale iubirilor pure, neîmplinite carnal din vremea când era preot al lui Zamolxe.

Cititorul înțelege că această călătorie inițiatică este una dinspre prezent către începutul lumii. În această călătorie, „brodând” iubiri, întâmplări de o frumusețe nepământeană, metafore și parabole, personajul principal, în călătoria lui către mentele, trăirile adâncul universului interior al Omului, pătrunde din nivelul conștient (unde avem cei trei timpi, prezent, trecut și viitor) în nivelul subconștientului. Cu o știință care ține mai degrabă de magie, autorul reușește să construiască un „univers romanesc imens” care cuprinde în el istoria poporului daco-român, și chiar istoria lumii. Acest univers romanesc imens este chiar subconștientul milenar al poporului daco-român, memoria colectivă a unui neam care vine din adâncul istoriei.

Cum în roman trecutul și viitorul se topesc într-un timp etern, mirific, ne dăm seama că universul istoric și mitic construit de autor recreează istoria poporului daco-roman într-o viziune epico-filozofică fascinantă.

Una dintre cele mai importante teme asupra căreia se aplecă autorul este motivul epic și filozofic al raportului Creator – Mefistofel, care este tema principală a romanului „Doctor Faust” de Thomas Mann. O temă grea, mitul lui Mefistofel este unul care aparține culturii umanității. Povestea relației personajului principal cu Mefistofel străbate tot romanul ca o coloană vertebrală. În finalul romanului, Ștefan Dumitrescu găsește o altă rezolvare decât Thomas Mann sau Bulgakov, una care este expresie a gândirii traco-dacilor, ca o proiecție a spiritualității românești.

Dacă Marin al lui Trașcă, în călătoria sa inițiatică prin labirintul iubirilor, îl semnifică pe Dumnezeu (Dumnezeu este Iubire) în finalul romanului îl vedem ajuns la Începutul lumii, al istoriei umanității, când descoperă marele Adevăr. Dar cine este Adevărul ? Acela care a spus „Eu sunt calea, adevărul și viața”, astfel că romanul este povestea drumului pe care îl parcurge Omul de la Dumnezeu la Iisus Christos. Când personajul principal se răstignește împreună cu Mefistofel pe cruce, sub privirile preoților daci, el devine chiar Iisus Christos. Este parabola Îndumnezeirii Omului! Este rezolvarea Marii Probleme a Omului și a Umanității. De aici încolo începe o nouă viziune asupra viitorului lumii. Finalul romanului este pe cât de cutremurător pe atât de măreț și de înălțător.

La câteva zile după lectura romanului, cititorul fascinat și uluit înțelege că se află în fața unei opere cum nu a mai existat în literatura română, care reinventează romanul ca gen literar și care cuprinde în corpusul său istoria întregii umanități. „*Uriașii de demult*” este un roman singular în istoria literaturii române, având o putere de seducție și de fascinație uluitoare, și care deschide o nouă viziune despre viitorul Omului și al actualei Civilizații.

Din Valea Brazilor, Argeș, August 2022

Coca POPESCU

La adăpostul serii

Vrem o ţară ca afară, dar suntem bolnavi de trufie, hoţie şi la tot pasul găseşti un individ care vrea să facă un ban fără să muncească. Educaţia e la pământ, nu pentru că nu am avea cadre didactice dedicate meseriei, alta e buba.

Desigur, în cele mai multe cazuri, dăm vina pe sistem, dar vina ne aparţine tuturora, am învăţat din mers sloganul „Lasă că merge şi aşa”. Într-un târziu, ne dăm seama că suntem din ce în ce mai neputincioşi, meritându-ne soarta de „oropsiţi ai vieţii”.

Mă doare sufletul când văd bunici trecuţi bine de 75 de ani, aşezaţi pe caldarâm cu o sacoşă din care se zăresc câteva legături de pătrunjel, câteva ouă şi o sticlă cu borş. Aceştia nu cerşesc, nu păcălesc şi nu sunt profitori, vor doar să-şi rotunjească bruma de pensie cu un bănuţ, pentru că altfel nu se pot descurca cu traiul zilnic, alimentele sunt într-o creştere galopantă, la fel şi facturile la utilităţi, dau fiori reci chiar şi celor mai înstăriţi material. Dar mai sunt şi persoane certate cu bunul simţ, lipsiţi de frica lui Dumnezeu încercând să profite de orice situaţie pentru a câştiga un ban fără sudoarea palmelor sau a frunţii, că aşa-i la noi în România, totul este posibil, să ne fie bine chiar şi peste necazul altora.

Era în jurul orei 18.00, ziua se îngâna cu noaptea, undeva pe cer se mai zărea culoarea roşiatică de la orizont, timpul frumos m-a făcut să ies la cumpărături, am mers la un centru comercial de la periferia Bucureştiului, la un magazin de bricolaj, cu intenţia să-mi cumpăr câteva becuri led, parchez maşina, iar în secunda doi, când mă pregăteam să cobor, zăresc cu coada ochiului, lângă portieră, o doamnă cu poşeta lipită de geam, nu înţelegeam ce se întâmplă, încă nu apucasem să pun şi al doilea picior pe asfalt, aflându-mă într-o stare nedefinită, nici în şezut, dar nici în picioare, deschid uşa maşinii şi cobor cu grijă să nu lovesc persoana, mă şi gândeam.

Oare am fost atât de neatentă încât am parcat mult prea aproape de altă maşină, imposibil, sau poate că doamna a parcat neatent, mai târziu mi-am dat seama că nici una dintre teorii nu se potrivea, eram o pradă gata de înhăţat. Am coborât, am acţionat comanda de închidere centralizată, am verificat portiera şi surpriză.

Imediat doamna a venit glonţ la mine, fluturând două paşapoarte ucrainene, dintre care unul era deschis la pagina cu fotografia unde se zărea o poză de copil, încerca haotic să mă zăpăcească într-o limbă stâlcită despre situaţia în care se afla.

- Doamna, please io ucrain, no food, mâncare copil, vreau dai tu bani, euro, la mine. Eu refugiat Ucraina, şi încă câteva cuvinte bolborosite pe care nu le-am înţeles.

Am privit-o foarte atentă, ceva nu se potrivea în accentul folosit, în agresivitatea din gesturi, am fost tentată să cred că femeia era disperată, era îmbrăcată destul de elegant, purtând o geantă de firmă, dar era exact genul de persoană pe care am mai întâlnit-o în diverse ocazii, ba să-mi

vândă ceva, ba să-mi ghicească şi tot în parcările unor lanţuri de magazine. I-am răspuns privindu-i atent reacţiile.

- Îmi pare rău, am card, nu am bani cash.

Nu mă aşteptam la un răspuns care a venit la secundă.

- Doamnă, merg cu tine la bancomat.

Măi să fie, ce repede a înţeles şi mai ales ce corect a răspuns, am mărit pasul, lăsând-o să gesticuleze, aproape că nu mă mai interesa ce comentează, repeta aceleaşi fraze, dar la intrarea în magazin parcă m-a cuprins o remuşcare, înăuntrul meu se declanşase un regret, şi dacă mă înşel, poate că este într-adevăr din Ucraina, aproape de graniţa cu România, şi cunoaşte, dar nu foarte bine, limba română, scot din portofel 30 de lei, mă răsucesc pe călcâie ieşind din magazin şi măresc pasul către „doamna refugiat", dar nu mică mi-a fost mirarea când am văzut-o urcând grăbită într-o maşină cu numere de Ilfov şi blestemând neaoş în toate culorile curcubeului.

Atunci mi-am dat seama că, la adăpostul serii, când nu mai avem controlul vizual foarte bun, putem fi păcăliţi cu uşurinţă, îşi juca rolul atât de bine încât am fost tentată să o cred. Aproape toată seara m-am întrebat „în ce ţară trăim", m-am gândit la cele două persoane refugiate, mamă şi fiu sau fiică, rămase fără documente, într-o ţară care i-a primit cu atâta compasiune, oferindu-le siguranţă şi o masă caldă, dar unii din compatrioţii noştri sunt lipsiţi total de omenie încercând cu orice preţ să profite de necazul altora.

Boris MARIAN

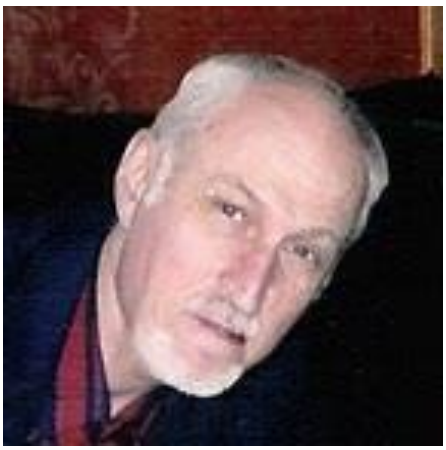

Cred şi nu cred în anticomunism

Un site pe care nu-l stimez, dar care mai are și condeie bune, unde am încercat să mă exprim, fără succes, mi-a inspirat acest articol - mărturie . Ca orice site fanatic anticomunist, șefii lui nu accept opinii decât pe măsura slabei lor înțelegeri. Nu-i numesc, pentru că nu sunt singurii. Nu sunt nici un avocat al comunismului prăbușit în 1989.

Să fac puțină istorie personală. Am încetat să cred în comunism în jurul anilor 80. Sunt născut în 1941, în Caucaz, acolo s-au refugiat și s-au ascuns părinții mei, fără aprobarea Cominternului, de ocupanții germani năvăliți în 22 iunie 1941 în URSS. Bunicii mei din partea mamei, cernăuțeni, au fost împușcați pe malul Bugului, în 1942. Eu nu sunt holocaustolog. Nu particip la dispute legate de aritmetica Holocaustului. Voi spune doar, că indiferent cine a fost Stalin, ce a fost URSS, salvarea a șase milioane din cele 12 milioane de evrei europeni, a venit în principal de la victoria URSS, aliată cu SUA și Anglia împotriva lui Hitler.

În anii 1936-1939, tatăl meu a fost , alături de 800 de voluntari din România, participant la războiul din Spania, împotriva lui Franco. Acest război a fost pierdut din vina Franței și a URSS (în speță, Stalin) . Dar aceasta este o altă temă. În 1945, tatălui meu i s-a refuzat reprimirea în Partid, din motive absolut absurde , deși cunoștea mulți dintre noii lideri ai PCR. A suferit enorm, era un naiv, s-a rugat în mii de scrisori, până în 1954, să fie reprimit. A fost, dar sănătatea i-a fost zdruncinată (și de cele două războaie), a murit în 1960, fără a dori să ocupe un post important, fără a fi nomenclaturist. Tovarășii m-au convins să accept incinerarea, că așa e la comuniști, ceea ce era o minciună. I-am scos , în 1990 urna de la „colțul roșu” al Crematoriului Cenușa. Îmi era urât acel loc. Dar tatăl meu, care cunoștea câte ceva din luptele interne din mișcarea comunistă, mi-a spus – comunismul e bun, evreii ar trebui să-l susțină. A greșit . Iartă-mă , tată, nu am crezut niciodată că evreii trebuie să susțină un regim care se baza pe ura permanentă față de dușmanii de toate etniile. Procesul halatelor albe, al medicilor de la Kremlin, din care 90% erau evrei, aiureala cu Birobidjanul, pogromismul din vremea țarilor, antisemitismul „popular” nu promiteau nimic bun. În 1956, Hrușciov a dat, în sfânta lui ipocrizie, o lovitură fatală stalinismului ca teorie și practică, dar nu s-a dezis de sistem. În 1964 și-a început cariera marele demascator al Gulagului, Alexandr Soljenițân. În 1980, am citit romanul lui Marin Preda „ Cel mai iubit dintre pământeni”. M-am întrebat adesea, ce ar fi spus tatăl meu? Mulți evrei, comuniști dezamăgiți sincer, nu din interese materiale, au părăsit țările socialiste, inclusiv din România. Ceea ce mă miră peste poate este anticomunismul înverșunat al fiilor , fiicelor celor care erau în familii de nomenclaturiști, unii mai nemulțumiți, alții , buni profitori. Nu mă refer la evrei în mod special, ipocriți au fost de toate etniile, așa cum au fost și comuniști foști legionari, așa cum în partidul nazist au intrat foști comuniști, în 1933-1934. În ce mă privește, am studiat chimia la Moscova, în anii 1961-1965, mi-a plăcut traiul de student cu 70 ruble lunar, mergeam la filme, teatre. Intrarea în producție, la București, în 1965,

m-a readus cu picioarele pe pământ. Ședințe, urlete, frica de secretarul de partid, de președintele de sindicat, de secretarul de UTC, mitingurile tâmpești pentru NC, pentru pace, pentru oaspeții de peste hotare…. În 1983 eram propus să fiu dat afară din PCR, am scăpat cu un avertisment sever, pt. că am citit o carte în timpul unui miting pentru pace, nu am strigat că NU VREM BOMBE NUCLEARE. Unii credeau, probabil, că eu le vreau. În anii 1978-1983 am condus ca director tehnic o uzină, în provincie. Directorul fusese secretar de partid la alt combinat, era un analfabet sub aspect tehnic, deși avea diplomă, lingău și intrigant de prima mână, secretarul cu probleme economice era un pitic (123 de cm. cred că avea), venea de la județeană să ne sperie și să ne dea îndrumări, ofițerul Secu, aluneca zilnic, din birou în birou și se interesa de sănătatea mea, a altora. Munca, totuși, mi-a plăcut, simțeam că fac ceva, nu pentru socialism, pentru o uzină care putea hrăni un număr de oameni amărâți. Începuseră lipsurile, ouă, lapte, carne, pâine, iarna frig. Revenirea la București, în 1983 mi-a adus aceleași „bucurii". Visatul rai se prăbușea. Ce ar fi spus tatăl meu? I-am văzut de aproape, i-am auzit pe N. Ceaușescu, Dincă, Bobu, Winter ș.a. Nu erau oameni ce inspirau încredere. Vorbeau ca niște stăpâni. Nici prea inteligenți. "Inteligență nativă"? Povești. În 25 decembrie 1989 NC a fost împușcat ca un infractor. Nu am regretat, m-a mirat calmul sau „tăria " sa. Nu cred că Elena ar fi fost de vină pentru dezastrul în care ne aflam. Dar … Din peste trei milioane de membri PCR nu mai găsești un fost comunist. A apărut o clasă de 10.000 (aprox.) de capitaliști născuți peste noapte. Industria românească, fără a avea performanțe la nivel occidental, , funcționa. Agricultura stătea prost, acum nu mai este decât un ciot de agricultură. OLTCHIMUL, una din puținele supraviețuitoare ale jafului național este disputat de un pișpirică precum DD. În timp ce semidoctul NC era plimbat cu careta de regina Angliei, acum liderii europeni râd de liderii de la București. Rusia, care a fost mereu o mare putere, care a adus mari necazuri României este desconsiderată, deși are mari resurse. Nu s-a luat exemplul Chinei, care a păstrat parțial avuția națională, a practicat politica pașilor mărunți și a ajuns o mare putere. Tinerii de azi nu au perspective, locuri de muncă, educație, posibilități de a-și face un cămin. România, încotro? Iar spre dictatură, de dreapta, de stânga? Doamne ferește. Viitorul este dependent de factorul demografic. Treptat se va ajunge la concluzia necesității unei coordonări a dezvoltării economice și sociale pe plan global. Nu asta dorea și Marx?

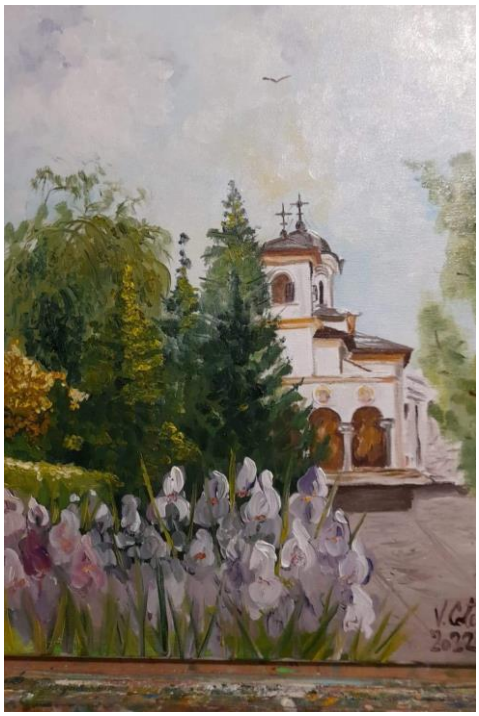

Cât timp vom da vina pe comuniști, pe evreii care au adus comunismul (ei, dar creștinismul nu l-au adus evreii?) ? Stalin a fost un fascist-comunist, dacă se poate spune așa, la fel și clonele sale din țările socialiste. Ne trebuie un fascism, un stalinism? Nu, nu pot fi un nostalgic. Nu sunt nici viitorolog. Dar m-am cam săturat de veșnicele demascări, de anticomunismul de operetă. Știu, au fost oameni care au murit în închisori, la Canal, mulți. Generația mea a fost o generație mințită. Dar generația de azi nu este mințită de politicieni? Se vorbește de corupție ca de un fenomen natural. În Cișmigiu vin ciori în fiecare seară și mânjesc parcul, nimeni nu a găsit o soluție să scape de urâtele zburătoare. Așa este și cu corupția. Ce să-i faci, și în capitalism este corupție. De ce? Că doar capitalismul este bun, stimulează valorile. Poate, așa o fi, Occidentul este mult înaintea restului lumii, mai sunt Japonia, China, Coreea de Sud. Este frumos să-ți iubești patria, dar ce faci pentru ea? Așa au întrebat Kennedy și Ben Gurion. Nu erau comuniști. Ce facem, fraților?

Catinca AGACHE

Luiza, casa românească din Assos şi Lilian

Luiza e o ateniană care infirmă ceea ce se mai aude prin plaiurile noastre mioritice despre greci: „sunt leneşi, stau cu burta la soare şi aşteaptă turiştii”. Luiza e taman invers. Toată viaţa a trudit pentru ceea ce are acum: un apartament în Atena şi două case de vacanţă. Pentru că Luiza, în cei mai grei ani ai istoriei postbelice a Greciei, cei din timpul revoluţiei şi de după aceasta, de până la intrarea în UE, rămasă fără serviciu ca mii de greci, a bătut nenumărate drumuri, mai întâi înspre Londra, apoi înspre România. Da, România, de care a rămas legată sufleteşte definitiv. Iar destinul, ah destinul!, a făcut ca ea să aibă, peste timp, noră româncă - Catrinel. Spiros şi Catrinel, el, un grec mândru ca un zeu, ea, fiică de artişti ieşeni, artistă la rându-i, frumoasă, cum sunt româncele în general. An de an, a parcurs Luiza traseul Atena-Bucureşti, în autocar, „aventurile” trăite fiind demne poate de o Odisee modernă. Vorba cântecului lui Hruşcă, dintr-o *Vară promisă* de Păunescu:„*Tu Iliadă, Eu Odisee*”. Din Grecia aducea în România mirodenii, perdele şi alte obiecte din plastic, nimicuri ce luau ochii, din România, broderii şi borangicuri, ceramică, obiecte artizanale unice, căci Luiza, cu un gust estetic rafinat, a simţit dintru început valoarea acestora. Ne înţelegem cu greu într-o rom-engleză-greacă, în care-şi povesteşte păţaniile pline de umor dar şi dramatice evident.

Vila ei din Assos-Lecheo (localitate pitorescă ce ţine de prefectura Corint, din nordul peninsulei Peloponez), construită de primul său soţ, tatăl lui Spiros, te surprine, de cum îi păşeşti pragul, prin atmosfera pur românească pe care o degajă: interiorul cu tavan cu lambriuri din lemn maron închis, lăcuit, mobilier din lemn sculptat, perdele din in ţesute în casă, feţe de masă brodate, croşetate, cuverturi grele ţesute tot din in, icoanele pe sticlă ardeleneşti, ceramică de Corund, Horezu, Marginea, Săcel, ouă încondeiate, ştergare, marame de borangic, carpete ţesute, covoare din lână, sau, pur şi simplu, ţoale din cârpă, obiecte vechi de metal, lampadare, fotografii în rame de lemn sculptate..., iar la intrare, felinare, decorative evident. La etaj, dormitoarele, cu paturi din lemn închis la culoare, lăcuit, la fel cu tavanele, podeaua şi tocurile geamurilor cu obloane, cuveruri, feţe de pernă, toate în stil românesc pur. Impresionant. Ai senzaţia că intri într-un muzeu etnografic românesc, însufleţit, însă, de căldura Luizei. Da, e un interior românesc autentic, cum greu se mai găsesc astăzi în România, invadată de arhitectură străină - la fel de uniformizată ca blocurile din perioada comunistă, departe de spiritul artistic

popular românesc atât de diversificat încât nicio casă din Bucovina, spre exemplu, nu seamănă cu una din Maramureş, sau Neamţ, Argeş. (Ei, dacă s-ar fi împrumutat din aceste minunate stiluri arhitecturale în noile construcţii postdecembriste din România..., s-ar fi evitat atât de mult prostul gust şi s-ar fi menţinut frumuseţea specifică a zonelor etnografice, dar, de, unde-s bani mulţi şi snobismul e mare!!) Curtea, însă, e specifică întregii zone a Corintului: vase greceşti aşezate ornamental, oleandri, ghivece cu flori, plante agăţătoare ce îmbracă balcoanele. De pe terasa vilei sale se văd, jur împrejur, munţii de piatră albă, livezile de măslini, portocali, smochini, curmali, podgoriile grele de rod - renumita viţă-de-vie Robola, cu struguri aurii fără seminţe, stafida – de la poalele acestora, zona portului din Kato Assos. Din loc în loc, palmieri, o specie rară de pini, iar peste toată întinderea, veghind semeţ, mândrul chiparos, ,,cu vârful până-n miezul norilor"(vezi: *Biblia*). În zare, Acrocorintul - Acropolea vechiului Corint (distrus de cutremur în 1858), cu Templul Afroditei, situl Nemea, Templul lui Apollo, cum am aflat de la gazde.

Luiza povesteşte despre Corintul vechi - oraşul în care Apostolul Pavel, aflat în vizită la guvernatorul Gallio, fiul lui Seneca, a lansat vestitele *Epistole* -, despre Canalul (construit de doi ingineri unguri) ce face legătura între cele două mări, Marea Ionică şi Golful Corint din stânga istmului Corint, Marea Egee şi Golful Saronic, din dreapta acestuia, dar şi despre criza care ucide Grecia, despre insulele concesionate… Poate şi de aceea înţelege mai bine migraţia românilor spre Grecia, căci zilnic şase autocare Lilian, pline-ochi, cară muncitori, unii aflaţi aici de 12, 6 ani, alţii stabiliţi definitiv, mulţumiţi chiar şi cu salarii de criză. E la fel de activă ca altădată, deşi nu mai face de mult drumurile spre România, decât însoţindu-şi copiii, pe Spiros şi Catrinel. Parc-ar fi o bucovineancă de-a noastră, destoinică. E septembrie şi Luiza face dulceţuri din stafida (un mod aparte de preparare cu un efect uimitor; ni-l însuşim, evident, deşi materia primă nu există la noi), nelipsite de la micul dejun, spre deliciul nostru. Ne dăruieşte şi nouă cu generozitate pentru acasă. Pregăteşte apoi ziua lui Stavros, cel de-al doilea soţ al ei, un grec tipic, impozant, bonom, dansând, şi când dormitează, zorba. Mirosul bogatelor feluri de mâncare greceşti devine îmbietor, inundând casa, curtea. Din mustul din stafidă ne-a pregătit un desert delicios. Plouă, lucru rar în Grecia, şi toţi ai casei, cu invitaţi cu tot, ies în ploaie şi dansează zorba. Petrecerea se întinde până târziu, în noapte. Fotografii, vin de Cotnari, şampanie de Cricova, tort cu fructe exotice din curte. Luiza, îmbrăcată în negru - culoarea tradiţională -, cu un pandatif de argint la gât, pare altă femeie; e din nou doamna de la capitală, elegantă, şic. Cu ochii ei cafenii şi părul castaniu, e încă o femeie frumoasă care-şi arată rădăcinile nemţeşti, rădăcinile, căci Luiza e o grecoaică tipică, nu prea înaltă dar iute-foc. Din şezlong, Stavros o soarbe încă din priviri. A doua zi, după-amiază, ne însoţeşte la plajă, unde tace şi inoată ca un peşte. Vin şi Stavros, Spiros, Catrinel - care vorbeşte perfect în greacă şi e translatorul nostru de urgenţă. Pare mai mult un ritual pe care-l fac zilnic, cu toţii, spre orele serii. Iar românca noastră, Catrinel, care tocmai şi-a terminat masteratul în arte la Atena, pare adaptată perfect la acest ritual, deşi tânjeşte încă după Bucureşti. E septembrie şi nicio pasăre-n zbor; seara şi dimineaţa devreme, însă, se aud salturile în aer ale peştilor în apele saronice liniştite în care se oglindesc munţii de jur împrejur. Din nou apele-şi schimbă culoarea: e un albastru transparent, greu de descris. Gândesc că le-a prins bine Dan Hatmanu în ciclul său despre Grecia, deşi acest albastru marin are zeci de faţete. Spre asfinţit, ne plimbăm prin centrul Assos-ului, plin de palmieri, vile, restaurante ce altădată gemeau de lume, acum, mai mult greci decât turişti. ,,Criza, explică Luiza, criza ne-a micşorat salariile, pensile, greu…, foarte greu…pare că unii au ceva cu noi, ortodocşii…Uite, vecinii mei vând, tot acel lanţ de vile e scos la vânzare, aproape pe nimic, niciun cumpărător însă. Noroc că am reuşit să facem autostrăzi, tunele, şosele cu bani europeni, că acum, gata! …Necazul e că s-au înmulţit hoţii, nu numai dintre imigranţi ci şi dintre greci. Niciodată până în anul acesta nu s-a furat din curţile noastre (şi arată spre fântână cu hidroforul dispărut). E, neîndoielnic, o criză etic-spirituală

generală, în primul rând.” Intrăm în bisericuţele ce ne ies în cale, foarte curate, vopsite în alb şi cu turlele acoperite cu olane roşii, conform specificului locului, uimitoare prin arhitectura joasă dar amplă. Luiza îşi pune eşarfa pe cap şi se roagă; e îngrijorată pentru viitor dar zâmbeşte. Ni se oferă crenguţe de busuioc- o specie aparte de busuioc. Se bucură: ,,localitatea lor e înfrăţită, încă din 2004, cu un orăşel românesc, Lugoj”. În una din ele, o nuntă. Un membru al micului nostru grup se accidentează grav. Luiza cu Stavros, Spiros, Catrinel pun în mişcare ad-hoc o tehnică de transportare la Corint, căci UPU aici nu există, iar spitalul din Assos tocmai a fost desfiinţat (parcă sună a scenariu cunoscut, nu?!). Revin târziu cu accidentata acasă, care are mâna în ghips, îngrijoraţi de întoarcerea noastră în România, în atari condiţii, cu autocarul.

A doua zi, părăsim Assos-ul cu regret, trecem peste Canalul Corint. Ne luăm rămas bun de la Luiza şi tot grupul. Autocarul Lilian se umple de lume la Atena, lume pestriţă, colorată, unii întorcându-se de la muncă, alţii de la ,,ciordit”. Peronul, plin de romi, agresivi. Ceva mai departe, drogaţi, tineri geci debusolaţi sau imigranţi. Ce rezervări?! Aici nimic nu se respectă şi lumea dă năvală. Şoferului urlă la călători, părând a-i lipsi doar biciul spre a lovi. O femeie-zdrahon din sediul Lilian de la Atena zbiară şi ea: Numărătoarea! Devine isterică când îi arătăm rănita noastră. Par a se crede, şi unul şi celălalt, stăpâni de sclavi. Toţi tac, mai puţin ceata de romi ce-au umplut jumătatea din spate a autocarului. Se laudă cu banii câştigaţi din ştiu ei ce. Îi fac semn complice femeii-jandarm. În rest, manele, manele, manele…20 de ore. Recităm în gând din Vretacos: *,,Fără tine n-ar fi aprins/Dumnezeu, la izvoare, lumina*”. Spre a lua cu noi numai imaginea Acropolei Atenei şi toată frumuseţea magnifică a Greciei, a minunatului Assos… Şi chipul Luizei ce ţine să ne lumineze şi îmblânzească drumul spre casă. Şi ce drum! Bucureşti. Jumătatea din spate a autocarului coboară gălăgios, cu miasme cu tot. Şoferul îşi schimbă brusc atitudinea, devine amabil, volubil. Gata, muzică fină, ,,curat-murdar, coane Fănică!” În drumul spre Iaşi, plopul, ,,chiparosul” românesc, ne dă bineţe. Mii de păsări zburând dintr-o parte într-alta, ne întâmpină cu neastâmpărul cântecului lor. Acasă. După un asemenea drum cu Lilian, ne vine să strigăm şi noi, caragealian (că doar e Anul Caragiale şi e plină lumea de personajele lui) dar uşuraţi: ,,ţărişoara mea, ţărişoara mea”! Adio, Lilian! Şi, sincer: Mulţumim, Luiza!

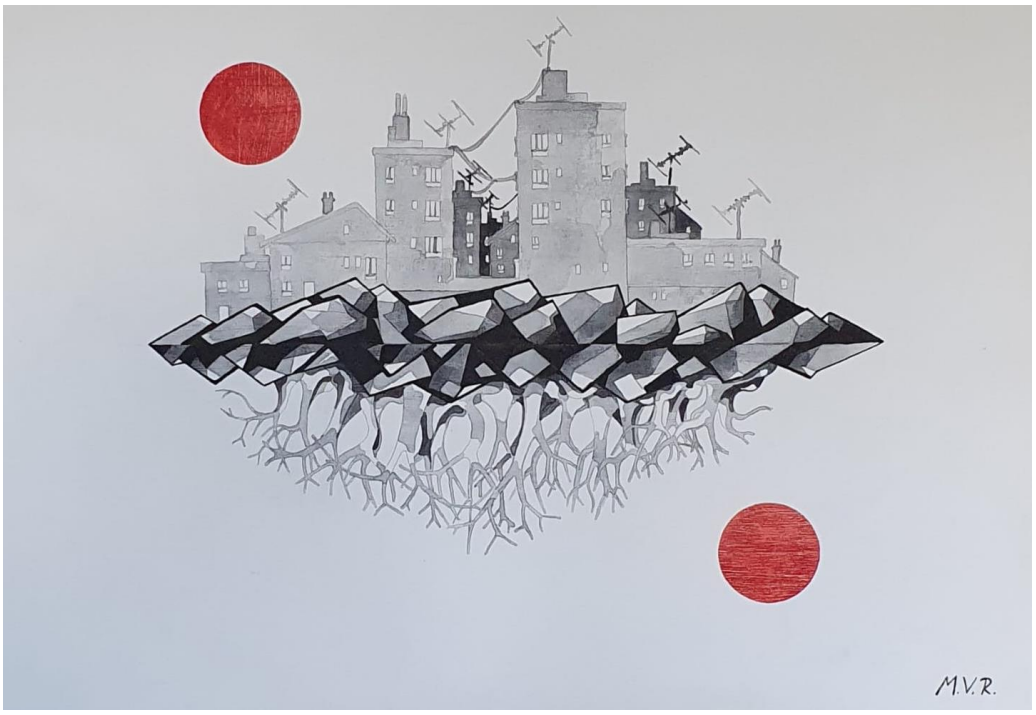

Contemplând „Lira bobocilor”...

O moștenire inedită, care îmbogățește patrimoniul cultural al românilor din Serbia, a văzut de curând lumina zilei. Ne referim la volumul *Lira bobocilor*, o culegere de cântece populare românești din Satu Nou, realizată de Radu Flora încă la mijlocul secolului trecut.

Lira bobocilor a apărut sub egida Editurii Societății de Limba Română din Voivodina – Republica Serbia și aparține bunurilor culturale care prind viață în anul când marcăm câteva evenimente deosebit de importante pentru istoria noastră culturală, și anume: un secol de la nașterea lui Radu Flora și Vasko Popa, șapte decenii și jumătate de la fondarea Revistei *Lumina* și șase decenii de activitate rodnică și continuă a Societății de Limba Română. Beneficiem de această avuție grație moștenitorilor omului de știință Radu Flora, domniilor lor Steluța Mulić și Viorel Flora, precum și a actualei conduceri a Societății de Limba Română.

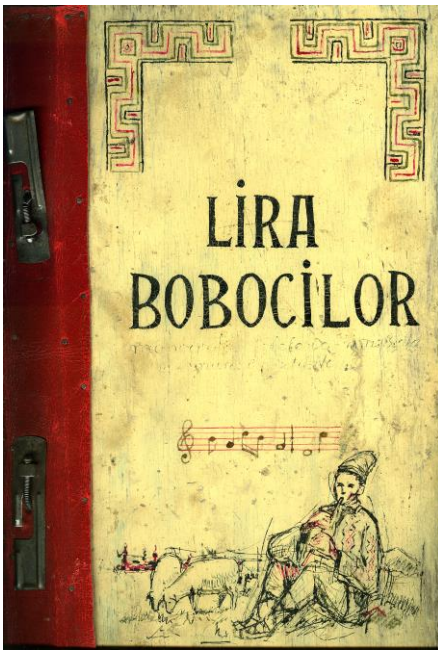

În dicționarul limbii române cuvântul lira/ liră este însoțit de mai multe sensuri. În cazul nostru, adică atunci când vrem să ne apropiem de *Lira bobocilor*, găsim un înțeles unic, acesta fiind cântecul bobocilor, adică al locuitorilor din Satu Nou. E un cântec străvechi, încărcat de miresmele timpului și, totuși, atât de nou pentru noi și vremurile noastre. Este împletit din doruri stinse și nestinse, din rugăciuni și blesteme, din trăiri și tresăriri, toate adunate în sufletul omului din popor, care s-au revărsat în văzul lumii atunci când și-au găsit făgașul prielnic. Cântăreții populari și-au purtat cântecele cu ei și le-au spus lumii în diferite situații și moduri. Unele dintre ele s-au transformat în cuvinte scrise și apoi în moșteniri, dar, desigur, cele mai multe au pierit odată cu cei plecați în lumea fără dor.

Creațiile populare de acest gen au ocupat de-a lungul timpului locuri binemeritate în cercetările și studiile multor oameni de știință din lumea întreagă. Aceștia au relevat și argumentat multipla lor importanță și valoare. În acest context ne aducem aminte de filosoful și poetul german Herder, care a consemnat într-unul din studiile sale următoarele: *cântecele sunt arhiva poporului* și prin ele *popoarele se descriu singure*.

Ne cufundăm în lumea cântecului bobocilor cu smerenia cuvenită, pentru a nu tulbura liniștea ciobănașului care stă de veghe, alături de veșnicul său fluier, în ilustrația de pe copertă.

Răsfoind, apoi, cele 291 de pagini ne lăsăm ademeniți de mirajul unei lumi bântuite de vitregia uitării. Însă, cîntecele (de dor, de drag, de jale, de bucurie, de despărțire ...) și descântecele (de bubă, de cuie, de giuochi, de izdat) ne amintesc încă o dată de nemurirea neamului românesc.

Cântecele cuprinse în culegerea *Lira bobocilor* reflectă „sub orice formă, gustul sentimentul sau inteligența omului nostru și nevoia lui de modelare artistică a vieții și a mediului său.” Acest adevăr, pe lângă alte informații, îl desprindem din *Prefața* volumului, care poartă semnătura dr. Radu Flora. În același loc găsim date despre identitatea și evantaiul tematic al celor 372 de specimene folclorice cuprinse în această culegere. Sunt creații originale cu iz bănățean, neatinse de poluare, care, conform afirmațiilor prefațatorului și culegătorului, au fost preluate de la generațiile anterioare, de către cântăreți excelenți. Ei și le-au însușit ca fiind *ale lor* fiindcă le interpretau, dar au contribuit în același timp la rafinarea versurilor.

Fie că sunt balade, cântece satirice, strigături ori doine, cele mai autentice creații au luat naștere în anturajul unor personaje, întâmplări fericite și tragice din locul de viețuire al bobocilor. În același context se așază obiceiurile și tradițiile de sărbători, de nuntă, cătănie, înmormântare.

Adâncindu-ne în lectura cântecelor, ne alegem și cu farmecul graiului bănățean, o altă componentă a patrimoniului cultural imaterial, care a ținut laolaltă românii de pe aceste meleaguri. Vom reproduce doar câteva versuri argumentative, preluate din *Numărătoaria marie*: *Maica Priacista/ S-o luat pîn fuoc arzînd, / Pîn spini înspinînd,/ Pîn acie – mpungătoarie, / Pîn topuoare tăietoarie, /Ungie lacrămi pica/ Bun grîu se făcia*.//

În același timp, din versurile cântecelor observăm că lumea străbunilor a fost altfel decât lumea noastră. Timpul curgea într-un ritm anume, dictat de legi nescrise, care stabileau rânduiala zilelor de muncă și a sărbătorilor, a credințelor, a diferențelor sociale și multe altele.

Rândurile de mai sus, care se referă la întâlnirea cu *Lira bobocilor*, reprezintă o exprimare neconvențională, departe de analiza sau prezentarea culegerii, însă înzestrată cu înțelegerea, aprecierea și duioșia omului care se bucură de promovarea și afirmarea valorilor și bunurilor culturale și spirituale românești în spațiul multietnic și multicultural din Serbia.

Dr. Brândușa JUICĂ
Vârșeț, 4 septembrie 2022

„Omagiu lui Radu Flora”

Îmi revine onoarea de a prezenta un amplu volum omagial consacrat împlinirii a 100 de ani de la nașterea lui Radu Flora, personalitate multilaterală și cercetător profund dedicat studierii limbii române.

Apariția și prezentarea acestui volum ne oferă prilejul de a ne exprima respectul, consideraţia şi recunoştinţa faţă de regretatul profesor, care mie personal mi-a fost profesor

și mentor la studiile academice și cele de magisteriu, la care m-am format profesional, dar și spiritual. Am învăţat ca studentă şi tânăr cadru didactic sub îndrumarea acestui mare lingvist român de pe meleagurile Banatului sârbesc și am înțeles importanța majoră a cercetării limbii noastre materne pentru păstrarea identității noastre naționale.

Volumul pe care îl avem în față este dedicat vieții și operei lui Radu Flora, care figurează printre cele mai ilustre nume ale lingvisticii românești - dialectolog, folclorist, autor de manuale, lexicograf, scriitor, filolog, autor al multor lucrări ştiinţifice prin care și-a dovedit erudiţia şi seriozitatea cu care s-a angajat la cercetarea graiurilor româneşti din această zonă lingvistică, dar și a graiurilor istroromâne pe care le-a consemnat și analizat cu multă erudiție.

Despre importanța activității și realizările acestui erudit bănățean s-a vorbit în repetate rânduri la diferite simpozioane și reuniuni științifice, s-ar mai fi putut vorbi foarte mult și alcătui numeroase volume, astfe că autorilor acestui volum omagial, domnul Lucian Marina președintele S.L.R. și subsemnatei i-a revenit sarcina foarte grea, ca din multitudinea de lucrări dedicate vieții și activității lui Radu Flora, semnate de numeroși cercetători, să selecteze pe cele mai adecvate pentru elaborarea acestui volum pe care din lipsa de mijloace financiare trebuia să-l reducem la 250 de pagini.

Selectarea lucrărilor semnate de 20 de cercetători și coordonată de domnul Lucian Marina și subsemnata, a fost ghidată de subiectele abordate. Am dorit ca în volum să fie cuprinse toate domeniile de cercetare în care s-a realizat regretatul profesor Radu Flora.Din cauza aceasta contribuțiile cuprinse în volum sunt repartizate pe 6 capitole: Limbă, dialectologie, 2. Istorie cultură, 3. Literatura,., 4. Personalități, 5. Patrimoniu, 6. Tradiții. În introducerea la acest volum este prezentată viața ilustrului profesor, semnată de d-l Lucian Marina, care este un adevărat spiritus movens al acestui proiect și nu numai, dânsul fiind și totodată și luptător neobosit pentru continuarea activității cu succes a Societății de Limba Română, care aniversează anul acesta 60 de ani de existență neîntreruptă. Despre bogata activitate a acestei „microacademii de știință a românilor din Banatul sârbesc vom afla din paginile acestui volum. Urmează lucrările în care este prezentată pesonalitatea lui Radu Flora, semnată de Gligor Popi, dezbateri pe marginea multiculturalismului bănățean al cercetătorilor Tanasie Iovanov, Cristina Iovanovici și Virginia Popovici, precum și un amplu studiu al subsemnatei cu privire la unele aspecte din bogata activitate de cercetare a dialectologului Radu Flora. În acest studiu am dorit să documentez că Radu Flora este un mare lingvist român care a cercetat în mod sistematic graiurile românești bănățene din această zonă a Banatului, din aspectul geografiei lingvistice. Astfel, a întreprins și a condus cercetări ample și deosebit de valoroase, care i-au deschis calea spre Centrul de Dialectologie Internațională de la Louvain, al cărui colaborator a devenit în anul 1953.

În esență, contribuția substanțială și originală a activității sale științifice este legată de dialectologie și raporturile lingvistice sârbo-române: etimologii, evoluții lingvistice, interferențe culturale și lingvistice reciproce dintre cele două popoare, opera sa lingvistică fiind apreciată pe plan european. În ea autorul a făcut analize detaliate, a dezvăluit etimologii inedite, a ajuns la concluzii originale. În urma prezentării succinte a activității dialectologice ale savantului pe care îl omagiem astăzi, avem convingerea că a fost în primul rând

dialectolog și că cele mai mari realizări științifice ale domniei sale au fost chiar din acest domeniu.

Urmează contribuțiile cercetătorilor Lucian Pavel, Dorin Lozovan, Anne Marie Sorescu, Virgil Ciucă, Aurora Pețan, Florin Copcea, Virgil Vintilescu și Catinca Agache cu diverse subiecte din domeniul culturii și istorie în care autorii încearcă să arunce mai multă lumină asupra unor momente din istoria culturii și lingvisticii românești de pe teritoriul balcanic.

Capitolul al treilea este dedicat cercetărilor din domeniu literaturii. Veronica Blaj, Brândușa Juică, Ileana Magda, Steluța Marina pun în dezbatere opera literară a lui Radu Flora care și-a început activitatea ca scriitor prin anii 50 ai secolului trecut, publicând pe paginile revistei Lumina primele sale creații în versuri. În capitolele sub genericul Personalități, Patrimoniu și tradiții cercetătorii Mircea Măran, Ion Onuc Nemeș, Ion Lelea și Rodica Todoran își prezintă rezultatele cercetărilor din domeniile aminite.

Acest volum reprezintă o responsabilitate imensă ca și în anii următori să punem în agenda activității noastre o serie de obligații și provocări, având drept model studiile ilustrului savant care vor rămâne în istoria românilor din Banatul sârbesc o veșnică mărturie a unei activități și a unui curs al vieții dedicat limbii materne și vor fi un ghid inegalabil în activitatea de viitor al lingviștilor care vor continua pe drumul trasat de Radu Flora cu atâta dăruire de sine. Odată cu plecarea lui în veșnicie, multe cuvinte rostite de el și multe studii începute în cercetarea graiurilor românești vorbite în această zonă lingvistică au rămas nefinalizate.

În final, avem convigerea că, valorificând realizările marelui savant pe care îl onorăm astăzi, vom asigura un traseu bine edificat și conceput pentru generațiile viitoare care vor prelua și continua proiecte importante pentru minoritatea noastră și că într-un viitor apropiat vom putea să ne bucurăm de prezența unui savant care va reuși măcar să egaleze realizările acestui titan al lingvisticii românești pe numele Radu Flora, care prin activitatea sa bogată și mutilaterală a lăsat o amprentă de neșters în lingvistica romanică, iar opera și numele domniei sale vor fi și pe mai departe în mod inevitabil referințe în lucrările lingviștilor europeni.

Dr. Romanța IOVANOVICI

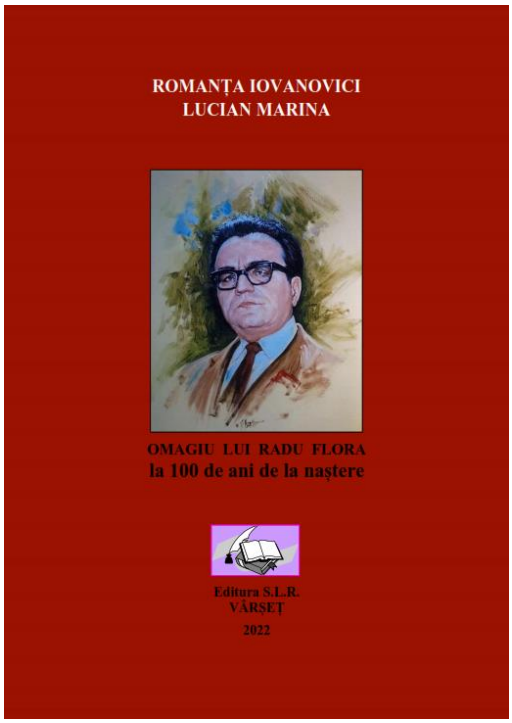

Teme și motive în romanele lui Radu Flora

Pe 11 august la Coştei, la iniţiativa lui Radu Flora şi Vasile (Vasko) Popa se înfiinţează Cercul literar „Lumina” ceea ce constituie pasul hotărâtor al formării mişcării literare a românilor din Voivodina. Acest cerc literar a concentrat în jurul său tineri care mâine vor deveni intelectuali şi personalităţi importante pentru cultura românilor de pe aceste meleaguri. Din Cercul literar

„Lumina”, la 12 ianuarie 1947 la Vârşeţ a luat fiinţă revista „Lumina” primul redactor şef fiind Vasile (Vasko) Popa iar Radu Flora, Aurel Gavrilov, Ion Marcoviceanu, Simion Drăguţa îndeplinind funcţia de redactori. Deci putem spune că revista „Lumina” a pus bazele mişcării literare a românilor din Banatul iugoslav. Iniţial, revista a apărut la Belgrad având în vedere că cei doi iniţiatori ai ei, Vasile (Vasko) Popa şi Radu Flora erau studenţi la Universitatea din Belgrad ca mai apoi, până în 1963 să apară la Vârşeţ iar după această dată, la Panciova. În jurul revistei

„Lumina” s-a adunat prima generaţie de scriitori români din spaţiul iugoslav: Radu Flora, Ion Bălan, Mihai Avramescu.

Radu Flora, renumit lingvist, folclorist, poet, traducător, romancier din fosta Iugoslavie, o personalitate pregnantă care a radiat prin forţa sa creatoare inepuizabilă, ceea ce ~~denotă şi~~ bogata lui operă şi angajarea sa multilaterală în interesul etniei sale, pentru dezvoltarea vieţii ştiinţifice şi culturale a românilor din Serbia. A rămas memorabilă şi activitatea acestui renumit om de ştiinţă şi în calitate de fundator şi preşedinte al Societăţii de Limba Română din Voivodina. Dialectologia a fost disciplina ştiinţifică de bază căreia Radu Flora i-a acordat cea mai mare atenţie, cercetări în urma cărora a rezultat volumul dedicat limbii vorbite în jurul dealului oraşului Vârşeţ, Dijalektološki profil rumunskih banatskih govora sa vršačkog područja (cu 34 de hărţi lingvistice şi 32 texte dialectologice), Novi Sad, Matica srpska, 1962, cât şi teza sa de doctorat publicată sub titlul Graiurile româneşti din punctul de vedere al geografiei lingvistice, 1969 (44 hărţi).

Tot din acest domeniu face parte şi ,,Atlasul Lingvistic al graiurilor româneşti din Banatul Iugoslav” (ALBI) şi ,,Micul Atlas Lingvistic al Graiurilor Istroromâne” (MALGI), două lucrări capitale care, din păcate, încă nu au văzut lumina tiparului în Serbia. În anul 2003, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Al. Rosseti” al Academiei Române a publicat cartea despre cercetările lui Flora despre istro-români în Micul atlas lingvistic al graiurilor istro-române. A participat la mai mult de douăzeci de congrese internaţionale din domeniul lingvisticii, dialectologiei şi folclorului, respectiv la reuniuni consacrate lingvisticii romanice, filologiei, etnologiei şi istoriei. A alcătuit două dicţionare şi anume: Dicţionarul sârb-român (1952) şi Dicţionarul român-sârb” (1969). În domeniul istoriei literaturii, amintim două cărţi importante: Istoria literaturii române. De la origini până la Unirea Principatelor, vol. I, Vârşeţ, Editura Libertatea (1962) şi Istoria literaturii române, vol. II, Vârşeţ, Editura Libertatea (1963). Pentru necesităţile învăţământului în limba română în Serbia, a alcătuit două antologii: Din proza clasicilor români. Nuvela (1952) şi Din lirica clasicilor români. De la Văcăreşti şi până la poezia burgheză dintre cele două războaie, Editura Frăţie şi unitate”

(1953). Un loc deosebit în literatura din Voivodina îl ocupă cartea Literatura română din Voivodina. Panorama unui sfert de veac 1946-1970, (1971). În calitate de fondator al Societăţii de Limba Română din Voivodina (la 4 martie 1962) şi de iniţiator al formării Cercului pentru folclor al S.L.R., Flora a scris şi lucrarea de referinţă Folclor literar bănăţean. Premise şi sinteze, Editura (1975). Totodată, în calitate de redactor principal a scris şi prefaţa la cele două volume masive de folclor literar cules de membrii Comisiei de folclor a S.L.R. Foaie verde, spic de grâu, Zrenianin (1979) şi Foaie verde, lămâiţă, Zrenianin (1982). Ca bun cunoscător al relaţiilor care au influenţat la convieţuirea celor două popoare român şi sârb, a scris două cărţi de referinţă Din relaţiile sârboromâne. Privire de ansamblu (1964) şi Relaţiile sârbo-române, Noi contribuţii (1968). Aproape toţi istoricii şi criticii literari din Voivodina şi nu numai afirmă în articole şi istorii literare că literatura de expresie românească din spaţiul multicultural al Banatului sârbesc (iugoslav) s-a născut după 1945 (odată cu apariţia ziarului „Libertatea" şi a revistei „Lumina") , ceea ce s-ar putea, pe de o parte, lua cu rezervă, deoarece scrierile românilor din Banatul sârbesc dinainte de

1945 erau împrăştiate prin reviste româneşti care circulau pe întreg teritoriul Banatului istoric şi abia în ultima vreme prin pana unor cercetători au început să fie scoase la iveală şi publicate în volume aparte. În general se ştie, conform bibliografiei existente, că „încercările" scrise ale precursorilor scriitorilor cincizecişti sunt înserate în paginile unor reviste şi ziare ale vremii, constituind în partea mare ticluiri sub influenţa folclorului în grai bănăţean sau în limba literară (nu ştiu dacă despre proza scurtă sau operele dramatice prezentate pe scenele din Banatul sârbesc la începutul secolului XX sau cărţile de versuri populare sunt doar încercări de a scrie, precum spun o mare parte de istorici literari sau adevărate documente autentice, martorii limbii române vorbite şi scrise în satele bănăţene din Voivodina). Înscrisă pe linia tradiţionalismului târziu şi a autohtonismului, poezia şi proza anilor '50 a încercat să acopere golul literar interbelic şi să deschidă din nou uşa cuvântului literar românesc, pierdut atunci. În contextul dur al proletcultismului, literatura pe linie tradiţionalistă a anilor '50 a reprezentat aşa cum spun unii exegeţi ai literaturii din Voivodina, o formă agresivă de cultură în limba română (Catinca Agache). Pe această linie se înscrie Radu Flora cu volumele de versuri şi de proză. În versuri sunt prezente motive, teme şi idei specifice liricii postbelice şi universului rustic, poetul încearcă să poetizeze ideologia comunistă, să creeze mituri noi şi aceasta se realizează printro folclorizare forţată a versului, apelând la cuvinte tradiţionale din creaţia populară: sat, glie, busuioc în floare cu miros de sânziană, şi albastru de cicoare, răsărit de soare cald, etc. Mai târziu, Flora se apropie prin teme şi motive poeziei moderne. Scriitorul, deja intrând în perioada a doua de creaţie, orientată spre modernism, descoperă îndeletniciri şi o gastronomie impusă de civilizaţia apuseană unui popor până acum orientat spre tradiţiile autohtone. Trilogia compusă din romanele *Capcana* (1978), *Vârtejul* (1989) şi *Zidul* (1983) reconstituie mediul multicultural al Voivodinei din prima parte a secolului XX, mai ales în Banatului sârbesc. Lumea copilăriei şi a tinereţii este cu succes prezentată în romanul *Când vine primăvara* (1970) şi în proza scurtă *Copilăria din amintiri* (1985). Românii din Banatul sârbesc, populaţie cu o arie geografică şi spirituală specifică, aflată la confluenţa unor determinări culturale şi interetnice foarte variate, cunosc o apariţie destul de târzie a unei antologii de lirică populară românească. Apariţia antologiilor de poezie populară reprezintă unul dintre semnele majore că un popor şi-a pus în mod conştient problema identităţii sale. Radu Flora, prin romanele sale, în special romanul *Când vine primăvara* (1970) şi prin trilogia compusă din romanele *Capcana* (1978), *Vârtejul* (1980) şi *Zidul* (1983) „reconstituie, din fragmente, mediul multicultural al Voivodinei din prima parte a secolului XX, în special al Banatului sârbesc, prin ţesătura de constructe sociale, [prin care] personajele apar cu antroponomastică simbolică, ce face legătura cu antroponimia spaţiului evocat, partea voivodineană a Câmpiei Panonice" (Dărăbuş, Popovici 2012: 13). Prin aceste romane, Radu Flora realizează „o frescă socială a panoramei bănăţene interbelice şi postbelice, în care se

poate vedea atmosfera politică, educaţia şcolară, problema naţională în Regat, patriarhalismul şi frământările satelor bănăţene din Iugoslavia" (Juică 2012: 102). Scriitorul foloseşte fraze scurte, fiecare cuvânt fiind plin de greutate, propoziţiile lui sunt eliptice care obosesc cititorul, „naraţiunea curge sacadat, în salturi scurte, repetate şi se bazează mai mult pe sugestie decât pe epică" (Popa 1997: 84). Unii cercetători ai romanului lui Radu Flora vorbesc despre tehnica narativă a autorului care „se bazează pe alternanţa temporală: dacă în Vârtejul alternează experienţa de soldat cu cea profesională şi sentimentală, în Capcana rupturile temporale pun în aceeaşi oglindă cu feţe diferite viaţa de elev şi cea a primilor ani de muncă, iar în Zidul sunt generate de flash-back-urile din primele experienţe profesionale în raport cu cea prezentă. Trilogia se transformă într-un bildungsroman al devenirii" (Dărăbuş, Popovici
2012: 13). Fiind după profesie lingvist, cunoştinţele sale de limbă le aplică în scrierea romanelor, folosind deseori diferite dialecte, regionalisme, jargoane, limbaje criptic sau argouri iar lexical bănăţean şi calcurile lingvistice îi ajută la prezentarea culorii locale. Lingvista Lia Magdu vorbeşte despre unele particularități individuale prin care Radu Flora se distinge în literatura română din Voivodina: claritate, oralitate, juxtapunere şi prezenţa construcţiilor elipice. Radu Flora, asemeni celorlalţi scriitori din aceeaşi generaţie de scriitori din Voivodina, abordează în proza sa viaţa satului bănăţean. Romanele *Când vine primăvara* (1970) şi *Capcana* (1978) se constituie într-o frescă socială, dar nu în intenţia de a impune cititorului socialul, ci de a zugrăvi o realitate posibilă sau care a fost posibilă în perioada interbelică. Această frescă socială conţine atât factografie, alimentată de presa vremii, cât şi plăsmuiri, sublimare a unor realităţi trăite de autor. Personajele, chiar dacă nu se sprijină pe prototipuri formează o tipologie specifică a Banatului iugoslav: învăţătorii Bujor Bogdan în romanul *Când vine primăvara*, Mihai Câmpeanu din Capacana, preoţii, ţăranii români, maghiari, şvabi. Pornind, deci, de la experienţa subiectivă sunt redate experienţe posibile, întâmplări verosimile, întreaga proză e un amestec de autobiografie, fantezie şi o cronică a evenimentelor petrecute. Cadrul geografico-social îl formează mai multe sate bănăţene, precum satul Plopu din romanul Capcana. Cadrul istoric este fixat de autor printr-o documentare de izvoare precis indicate: războiul civil spaniol, campania abisiniană italiană, ocuparea Cehoslovaciei, a Albaniei, începutul războiului mondial, cu campania poloneză, la 1 septembrie 1939, evenimentele din 1940, cu ocuparea Franţei, şi până la războiul din aprilie în Iugoslavia. În relaţia dintre estetic şi existenţial, Radu Flora scoate la iveală în romanele sale un ecosistem sui generis: autorul nu aprobă şi nu respinge nimic, el încearcă să-şi convingă cititorul că ceea ce oferă e realitatea nudă, transmite sincer, asemeni reporterului sportiv aflat la faţa locului. Radu Flora nu judecă şi nu condamnă. Unele scene relatate, cum ar fi evoluţia mişcării şvabilor din Glogovăţ, denotă imaginaţia creatoare a romancierului. Învăţătorul Mihai Câmpeanu, personajul romanului Capcana (în fond este un roman din trilogie, deşi autorul n-a fost de acord cu această apreciere), evoluează în mai multe planuri: activitatea lui la Plopu, un sat mic românesc, retras, apoi într-unul româno-german, sârbesc, şi în satul său natal Satu Nou. Faptul că eroul principal se află prezent în toate cele trei romane nu susţine trilogia. Nu apar şi celelalte personaje, chiar dacă evenimentele sunt prezentate cronologic. Mihai Câmpeanu este un personaj central, dar fiecare roman poate fi citit aparte ne îndeamnă să le numim trilogie liberă. Capcana în prima variantă se numea Vizuina diavolului, publicat fragmentar în revista „Lumina" (1978) în urma căruia apare romanului *Când vine primăvara*. În locul elevului Bujor Bogdan apare Paul Biharea ajuns profesor de liceu într-un târg bănăţean unde predă la secţia română a şcolii. Peripeţiile acestui profesor – o legătură cu o elevă din clasa a VIII-a – formează ţesătura vieţii târgului bănăţean, binecunoscut lui Radu Flora care se dorea un romancier realist care respectă, în paginile ce descriu realitatea, legitatea, calendarul şi toate amănuntele unei societăţi postbelice. Planul narativ în acest ciclu de romane cu Mihai Câmpeanu refac starea

politică din Iugoslavia deceniului din preajma celui de-Al Doilea Război Mondial, urzesc atmosfera patriarhală şi frământările satelor bănăţene, recreează situaţii elocvente ce ilustrează instrucţia şi politica şcolară. Deşi crâmpeiele autobiografice punctează frecvent firul naraţiunii, multe scene din copilăria învăţătorului Mihai Câmpeanu sunt nişte adevărate episoade din copilăria romancierului Radu Flora. Multă autobiografie este şi în personajul Bujor Bogdan din Când vine primăvara: viaţa la internatul român de la Vârşeţ şi în căminele studenţeşti. Romancierul reconstruieşte cu multă fineţe atmosfera din internat, starea psihică a elevilor receptive la evenimentele deosebite din colectivitate şcolară. Lexicul bănăţean bogat din care nu lipsesc maghiarismele, germanismele dar mai ales sârbismele reflectă realitatea autentică a satului şi oraşului din perioada postbelică. Paginile acestor două romane reunesc clipe trăite, experienţa de viaţă redate cu multă sensibilitate. Romanele lui Radu Flora se caracterizează mai mult printr-o unitate tematică astfel că unii exegeţi afirmă că ele s-ar putea organiza într-un roman ciclic. Proiectate pe un fundal multietnic, multiconfesional şi istoric al satelor bănăţene, romanele reflectă situaţia tensionată de dinaintea războiului mondial prin prezentarea directă a faptelor sociale şi politice din satele cu populaţie mixtă: „Un grup mai mare de votanţi şi simpatizanţi ai lui Dungerski şi ai P.D.U.-ului au pornit din partea preponderant ţărănească a oraşului. Din Mală. Acestora li s-au mai alăturat, pe drum, spre centru, mulţi alţii. Mai ales mici meseriaşi. Apăsaţi de impozite. Grele. Dar şi mulţi cetăţeni maghiari. Şi unii români. Chiar şi nemţi. Strigau numele lui Dungerski.” (*Capcana*) Personajele romanelor provin din satele bănăţene „unde convieţuiesc diferite etnii” (Agache 2010: 96), sunt angajate fie ca învăţători care se confruntă cu realitatea dură şi cu deziluzii la venirea lor în Banatul sârbesc, altele fiind înrolate în armata organizată conform regulamentelor austriece, însă cele mai multe personaje reprezintă elevii proveniţi din sânul multicultural bănăţean, descrişi prin folosirea „procedeului artistic al introspecţiei vieţii prin prisma unui copil” (Popa 1997: 78). Meditaţia şi contemplarea speculativă asupra vieţii psihice ale autorului însuşi precum şi cunoaşterea lumii externe prin intermediul contemplării interne poate fi punctul de plecare al tuturor romanelor lui Radu Flora. Locuind şi profesând într-o zonă plină de istorie şi interculturalitate, romancierul prin scrierile sale a atins unele momente importante pentru identitatea românească din Voivodina. Interculturalitatea considerată o relaţie de interacţiune şi cooperare continuă a diverselor grupuri culturale, etnice, religioase, etc. este redată de locuitorii zonei din romanele lui Radu Flora considerate adevărate exemple de convieţuire paşnică, de toleranţă şi dialog, de comunicare şi cooperare, în care vorbitorii de diferite limbi minoritare se influenţează reciproc. Concret, interculturalitatea se manifestă în primul rând în limbaj: „se naşte aici un limbaj special. Pe care îl cunosc doar cei iniţiaţi. Este o criptofonie aparte. Aproape un limbaj secret. Cunoscut doar de cei care ştiu cifrul. Să nu mai vorbim că unele limbaje mai puţin cunoscute, se folosesc drept limbaj secret. Cu simboluri aparte. Pentru cei ce le ştiu. Şi pe care mulţi nu le cunosc. De exemplu, limba ţigănească” (Flora 1978: 24). Argoul soldaţilor, lexical bănăţean în care predomină maghiarismele, germanismele şi sârbismele, calcul lingvistic sunt elementele de construcţie ale romanelor lui Flora. Din dorinţa de a păstra cultura şi tradiţiile specifice, de aprofundare a studiul limbii materne şi al religiei, precum şi de promovare a valorile culturale proprii în comunitate, elevii merg la şcoală, sunt cazaţi la internat, sunt supuşi unor legi patriarhale, toate aceste lucruri fiind redate plastic printr-un ochi artistic al lui Radu Flora. Romanele lui refac starea politică „din preajma ultimului război, urzesc atmosfera patriarhală şi frământările satelor bănăţene, recreează situaţii elocvente ce ilustrează instrucţia şi politica şcolară, răbufneşte subsidar cu elemente ce ţin de problema naţională” (Popa 1997: 81). Romanele lui Radu Flora, înscrise pe linie realistă a epocii, cu accente din realismul sârbesc şi românesc, deplin conştient de „orizontul ideologic al cultivării diversităţii care vine să promoveze pluralitatea ca schimbare de paradigmă a raportului

„minoritate/majoritate” (Ibidem) în zona Voivodinei. Zonele de contact etnic precum şi multiculturalismul sunt concepţiile de la care trebuie să pornim dacă încercăm să analizăm romanele lui Flora. Reconstrucţia spaţiului cultural comun în care identităţile minoritare sunt privite ca parteneri egali în procesul de afirmare a importanţei convieţuirii în moment grele de schimbări în societate, acest spaţiu comun (Voivodina), este redescoperit prin pana romancierului Radu Flora,care s-a înscris în istoria literaturii române de pe aceste meleaguri. Romanele lui, adevărate monografii ale satelor bănăţene văzute prin prisma vieţii şcolare, pot ajuta la înţelegerea deplină a istoriei românilor bănăţeni, când, în ciuda lipsurilor materiale şi a educaţiei patriarhale, un număr însemnat de elevi s-au putut şcoli în oraşele din apropiere. Destinele acestor elevi, primele iubiri, primele necazuri şi viaţa departe de familie, sunt redate de romancier, pe de o parte prin experienţa subiectivă şi a realităţilor trăite chiar de autor iar pe de cealaltă parte, prin zugrăvirea perioadei interbelice cu ajutorul presei vremii. Prin romanele sale facem cunoştinţă cu societatea vremii în perioada interbelică, redată cu o anumită doză de fantezie, nostalgie şi regret.

Prof. univ. dr. Virginia POPOVIĆ

Referinţe bibliografice:

1. Popa Vasile (Vasko), Drumul devenirii noastre în Lumina, nr.1 ianuarie 1947, p. 1-3
2. Lăzăreanu Simeon, Lumina la 45 de ani, în Lumina, nr. 1-3, 1991
3. Bălan, Ion, Însemnări de la aniversarea a cinci ani a revistei de literatură şi cultură “Lumina”, în Libertatea, 20 martie 1952, p. 3.
4. Ştefan, Florica, “Critică sau subestimare?” în Lumina nr. 3, 1953.
5. Miloş, Ion, Ce-i de făcut? În Lumina nr. 6, 1957, nr. 1, 1958.
6. Agache, Catinca (2010) Literatura română din Voivodina. Panciova: Editura Libertatea.
7. Dărăbuş, Carmen & Popovici, Virginia (2012). Literatura de limba română din Serbia şi antropologia culturală. Cluj-Napoca, Editura Risoprint şi Novi Sad, Editura Fondul Europa.

Societății de limba română din Voivodina i-a fost decernat ordinul ,,Meritul Cultural”

Marți, 6 septembrie 2022, la Facultatea de Filozofie a Universității din Novi Sad a avut loc o reuniune festivă prilejuită de înmânarea Ordinului ,,MERITUL CULTURAL” în grad de ,,Ofițer”, Categoria A LITERATURA, pe care Președintele României domnul Klaus-Werner Iohannis a decorat Societatea de Limba Română din Voivodina - Republica Serbia, prestigioasa noastră asociație pe care o considerăm o adevărată Academie de Științe și Arte a Românilor din Serbia, odată ce activează de 60 de ani în slujba comunității românești de pe aceste meleaguri.

Președintele României a conferit Ordinul ,,MERITUL CULTURAL” dorind a răplăti meritele Societății de Limba Română din Voivodina *,,în semn de apreciere pentru contribuția importantă avută la păstrarea și promovarea limbii, spiritualității, culturii românești și identității naționale a Românilor din Republica Serbia*”.

La festivitatea organizată de Societatea de Limba Română și Departamentul de limba și literatura română a Facultății de FIlozofie, mai întâi domnul consul **Daniel Bala**, ministru-consilier la Consulatul General al României la Vârșeț a dat citire Decretului Prezidențial. Apoi, Ordinul ,,MERITUL CULTURAL" a fost înmânat președintelui S.L.R., **Lucian MARINA** de consulul general domnul **Dinu GHEORGHE** de la Consulatul General al României la Vârșeț care, de altfel, a fost oficialitatea română care a propus ca Societății de Limba Română să fie decernat această deosebit de însemnată recunoștiință a Țării-Mame.

Demn de menționat că la festivitate au participat și doamna profesor **Steluța Mulić**, născută Flora, precum și pictorul academic domnul maestru **Viorel Flora**, fiica și fiul regretatului profesor universitar dr. Radu Flora, fondatorul Societății de Limba Română.

La reuniunea festivă au participat și domnul **Daniel Magdu**, președintele și domnul **Stevan Mihailov**, vicepreședintele Consiliului Național al Minorității Naționale a Românilor din Voivodina, care a sprijinit financiar proiectul S.L.R. privind dezvelirea, la Facultatea de Filozofie, a bustului prof. univ. dr. Radu Flora pe care S.L.R. l-a făcut cadou Departamentului de limba și literatura română în semn de amintire că regretatul profesor a fost cel care, împreună cu decanul de pe vremuri, domnul **Mihailo Palov**, a pus temeliile mai întâi a unui Lectorat pentru limba română iar, apoi, și a Catedrei de limba și literatura română, care au precedat activității actualului Departament. Bustul este amplasat în fața Seminarului - a Bibliotecii cu fond de carte românească a Departamentului pentru limba și literatura română a Facultății de Filozofie din Novi Sad.

La prestigioasa festivitate, au participat și delegațiile partenerilor culturali ai S.L.R. din România. Astfel, reuniunea a fost onorată de participarea unei delegații a Societății Culturale

,,Constantin Brâncuși" în frunte cu domnul **Aurel Bancu**, secretarul Asociației care, și de data aceasta, a venit cu cadouri, inclusiv o stație de amplificare, care va fi de real folos pentru activitatea de viitor a S.L.R. Din delegație a făcut parte și renumitul istoric domnul **Constantin C. Gomboș** care, în numele Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și Retragere, Filiala Județeană Timiș ,,Colonel Ion Enescu", a acordat președintelui S.L.R: o DIplomă de Merit *,,în semn de gratitudine, apreciere și prețuire pentru promovarea limbii române, a culturii, spiritualității și tradițiilor românești*". De asemenea, de la Timișoara a sosit și o delegație a Asociației Non-Profit ,,PREZENT" în frunte cu doamna **Steluța Guțiu** care, de asemenea s-a prezentat cu cadouri frumoase pentru S.L.R.

De altfel, la măreața festivitate de la Novi Sad, după un cuvânt de salut rostit de doamna prof. univ. dr. Virginia Popovici în numele Departamentului pentru limba și literatura română, amfitrionul reuniunii Lucian Marina, a subliniat că această întâlnire de suflet este încă o reuniune prin care se aduce omagiu celui care a fost prof. univ dr. Radu Flora și anume cu prilejul serbătoririi a 60 de ani de activitate fructuoasă a Societății de Limba Română și a marcării a 100 de ani de la nașterea regretatului profesor. O notă festivă reuniunii au adus și **Maria Simić**, elevă în clasa întâi a Școlii de Muzică ,,Iosip Slavenski" din Novi Sad care a intepretat compoziția ,,Măgărușul de E. Boswell, precum și **Lena Planjanin**, elevă în clasa a doua, care ainterpretat melodia populară cehă ,,Anușca".

De altfel, în ,,partea teoretică" au participat și **dr. Romanța Iovanovici**, fosta studentă a profesorului Flora la Catedra de limba și literatura română a Facultății de Filologie a Universității din Belgrad care, împreună cu **Lucian Marina**, ,,*spiritus rector*" și ,,spiritus movens" al S.L.R. care, timp de trei decenii și mai bine cât se găsește în fruntea a inițiat și coordonat numeroase proiecte inlucisv acesta desfășurat sub genericul ,,**OMAGIU LUI RADU FLORA",** la 100 de ani de la naștere. Pentru volumul de referință alcătuit cu acest prilej, dr. Romanța Iovanovici a scris un studiu de caz substanțial privind activitatea prof. dr. Radu Flora în special în domeniul lingvisticii și al dialectologiei.

Iar, Lucian Marina care timp de trei decenii este președintele Comitetului de organizare a ,,Memorialului Radu Flora”, de la numeroasele reuniuni științifice, colocvii și simpozioane internaționale a selectat circa 200 de pagini dintre cele mai reprezentative comunicări ale oamenilor de știință și cultură aleasă care, pentru ,,Memorial...”, au pregătit lucrări științifice de referință în care au fost elucidate diferite aspecte ale vieții și activității prof. Radu Flora.

La Colocviul Internațional de la Novi Sad, **prof. univ. dr. Virginia Popovici** a vorbit la subiect despre contribuția prof. dr. Radu Flora la stimularea creației literare în limba română în Voivodina și, în special, despre romanele lui care sunt o adevărată frescă a vieții interbelice a comunității românești din Banatul Iugoslav.

Prof. univ. dr. Brândușa Juică a contemplat cu cuvinte alese cea mai nouă apariție editorială a S.L.R., Colecția de cântece populare românești din Satu Nou ,,LIRA BOBOCILOR” pe care prof. dr. Radu Flora a alcătuit-o în baza culegerilor făcute în satul natal în perioda anilor 1952-1954 dar, care, abia acum a văzut lumina tiparului la Editura S.L.R. grație angajamentului major al președintelui S.L.R. și a bunăvoinței moștenitorilor să pună la dispoziție manuscrisul acestei culegeri veritabile căci între copertele acestui volum se găsește o adevărată comoară, patrimoniul spiritual al românilor din Satu Nou.

Adresându-se participanților la festivitate, domnul **Daniel Magdu**, președintele C.N.M.N.R.S. a reliefat în mod special entuziasmul și elanul depus de președintele S.L.R:. pentru a se ține mereu aprinsă făcllia românității și a mulțumit tuturor membrilor S.L.R. pentru bogata activitate desfășurată în slujba comunității românești din Serbia.

Lucian MARINA

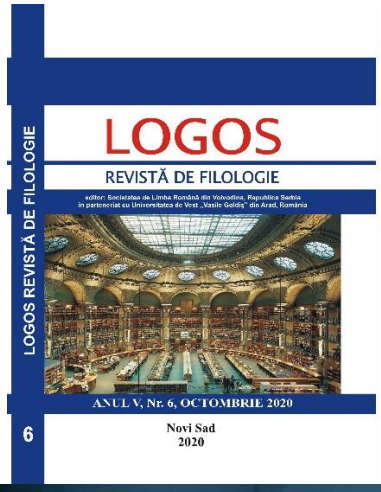

Președintele României
Dorind a răsplăti meritele
Societății de Limba Română
din Voivodina
Conferă
Ordinul „Meritul Cultural”

Un Cenaclu dedicat lui

Dimitrie Anghel

1872-2022

Dimitrie Anghel s-a născut la Cornești, comuna Miroslava-Iași, unde se afla moșia și conacul familiei. A călătorit în Italia, Franța, unde a studiat literatura la Sorbona,]n Elveția și Spania, revenind în țară în 1902. A fost funcționar în Dobrogea (1906–1907), referent la Casa Școalelor și inspector al Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice (din 1911). Dimitrie Anghel a debutat cu poezii în revista *Contemporanul* (1890), colaborând apoi, cu poezie și publicistică, la „Adevărul", „Adevărul literar și artistic", „Lumea nouă", „Literatură și artă română", „Pagini literare", „Viața românească" etc. A făcut parte din redacția și din comitetul de direcție al revistei „Sămănătorul" (1906 - 1908). A editat revista „Cumpăna", împreună cu Mihail Sadoveanu, Ștefan Octavian Iosif și Ilarie Chendi (1909 - 1910). A debutat editorial cu *Traduceri din Paul Verlaine* în 1903. În 1905 a publicat volumul de versuri *În grădină*, urmat, în 1909, de *Fantazii*. Între timp au apărut operele scrise de D. Anghel în colaborare cu Ștefan O. Iosif: *Legenda funigeilor* (poem dramatic, 1907), *Cometa* (comedie, 1908, 1912), *Caleidoscopul lui A. Mirea* (1908), *Carmen saeculare* (poem istoric, 1909), iar în 1910, *Cireșul lui Lucullus* (proză). A mai scris și alte volume de proză, între care amintim doar câteva: *Povestea celor necăjiți* (1911), *Fantome* (1911), *Oglinda fermecată* (1912), *Triumful vieții*(1912), *Steluța*. Traduce din francezpă, italiană, germană.

Dimitrie Anghel este unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai simbolismului în literatura română. El cultivă mediul naturii artificiale, umanizate, al grădinilor și procedeul sinesteziilor. Este un contemplativ, un visător, care aduce în poezie tema călătoriilor, a evaziunii, motivul boemei și imagini ale peisajului marin. Simbolismul se îmbină în poezia lui cu notele romantice. Fidel plaiurilor natale el se întoarce mereu la origini, în poeziile sale simțindu-se legătura sufletească cu frumusețile naturii din Corneștii copilăriei.

Fantezismul poetului este în bună parte o închinare către feerie, moștenită de la Eminescu, comună timpurilor în care a trăit și întărită prin anume urmări ale romantismului și parnasianismului la modă în epocă. Proza sa vădește înzestrare picturală, eleganță a stilului și vervă polemică. excepțională și revoluționară. Fără ea nu s-ar înțelege proza de mai târziu a lui T. Arghezi care perfecționează și sistematizează maniera angheliană. De aceea el este considerat ca un promotor al unui nou stil în lirica românească, iar proza sa este singulară în literatura romînească prin viziunea feerică și valoarea ei muzicală.

În publicistică se remarcă drept un luptător pentru emanciparea limbii literare române și a sistemului educațional din școli cât a funcționat ca inspector al Ministerului Cultelor și Instrucțiunii publice. Satul și florile din grădina casei sale revin obsesiv în versuri.

Autor de extracţie parnasiană şi simbolistă, poet şi prozator înzestrat, cu o voce artistică unică în epocă şi în ansamblul literaturii române, Dimitrie Anghel rămâne în memoria poporului și mai ales a celor din Corneștii unde s-a născut, încât mândria contemporanilor nu numai că nu este exagerată ci se amplifică prin prezența ființei sale ca un simbol al miroslăvenilor de azi. Descriind lumea florilor el însuși a fost numit *Poetul florilor*.

Eu mi-alesesem lumea florilor, căci în lumea lor mi-am petrecut copilăria. Mi-aduceam aminte de grădina minunată unde am trăit, de susurul sonor al șipotului, de freamătul arborilor, de toată risipa de petale ce o împrăștie vântul... este mărturisirea care l-a determinat pe Nicolae Iorga să-l numească poet al florilor, dar și ca unul dintre marii virtuoși ai prozei românești.

Realizând necesitatea reamintirii pentru generația tânără a valorilor culturii românești, în arealul care a împodobit cu liniștea grădinilor pe cel care urma să devină Dimitrie Anghel s-a inițiat un cenaclu și un simpozion care să-l omagieze. La 150 de ani de la nașterea sa i s-a conferit titlul de Cetățean de Onoare post-mortem al comunei Miroslava în spiritul creației sale și activității literare atât ca poet, prozator, dramaturg, publicist, cât și traducător. Profesori, elevi, scriitori au evocat personalitatea lui Dimitrie Anghel, împreună cu invitații, poetul Emilian Marcu și prof. Dr. Doru Scărlătescu de la Univ. Alexandru Ioan Cuza Iași, iar membrii Cenaclului care îi poartă numele au recitat din versurile lui dar și din creațiile proprii inspirate de el la inițiativa și sub îndrumarea Acad.Liviu Pendefunda.

Balul pomilor

Cu legănări abia simţite şi ritmice, încet-încet,
Pe pajiştea din faţa casei, caişii, zarzării şi prunii,
Înveşmântaţi în haine albe se clatină în faţa lunii,
Stând gata parcă să înceapă un pas uşor de menuet.

Se cată ram cu ram, se-nchină, şi-n urmă iarăşi vin la loc,
Cochetării şi graţii albe, şi roze gesturi, dulci arome,
Împrăştie în aer, danţul acesta ritmic de **fantome**,
Ce-aşteaptă de un an de zile minuta asta **de noroc.**

Ce e de spumă, sus pe ramuri, se face jos **de catifea**,
Şi astfel umbrele căzute pe pajişte par mantii grele
Zvârlite de dănţuitorii ce au rămas numa-n dantele,
În parcul legendar în care s-a prefăcut grădina mea.

Pe gura scorburilor vântul plecat a deşteptat un cânt,
Şi-nvoalte mâneci horbotate se-ntind uşoare să salute
Preludiul acestei stinse şi dulci orchestre nevăzute,
Şi-apoi cu reverenţe pomii s-au înclinat pîn' la pămînt.

Ghirlănzi de flori îi leagă-n treacăt şi-un arc sub fiecare ram
Bolteşte-albastre perspective, sub care alte cete ninse
Coboară pe pământ din ceruri, venind cu candele aprinse
Să facă şi mai albă noaptea acestui alb epitalam.

Aşa-s în clipa asta toate, dar mâine albii cavaleri,
Despodobiţi de-atâtea graţii, ce le-mprumută luciul lunii,
Vor deveni ce-au fost de-a pururi: **caişii**, **zarzării** şi **prunii**,
Banalii pomi din faţa casei, ce-i ştiu de-atâtea **primăveri**.

Dimitrie ANGHEL

Au recitat Elena Pop, Alessandra Viorică, Alexandru Cărăușu (cls. A VII-a) și Ecaterina Pop (cls.a VI-a):

Ecaterina POP

În grădină

Toți copacii au frunzele pe jos căzute
iar ultimele de pe crengi par rebele
în dansul lor – un cântec maiestuos
izvorând din colorate covoare.

Stând sub cerul înnorat
vis plutesc în melodie.
Ci în toamnă minunate-s florile
vânt și dans în armonie.

Stropi de ploaie câteodată cad;
minele de aur printre nori străbat.
Un desen pe-o simplă foaie
este toamna care sufletu-mi înmoaie.

Alessandra VIORICĂ

Un vis neașteptat

La fereastra camerei mele
Văd zeci de păsărele
Ce se joacă printre nori
Ascunzîndu-mi în ochi zori,

Zorii unei zile minunate
Cum zăream doar într-o carte
Care-n suflet m-au uimit
Zbor în sine regăsit.

Aseară, înainte de apus
Întrezărisem chipul lui Isus.
Oare fost-a doar un vis
Sau un sfânt miraj nescris?

Elena POP

Toamnă târzie

Val de brumă argintie
împodobeşte ţara.
Toamnă.
Florile le vestejește,
Crizantemele mai sunt
frunzele lor cărând
lacrimile copacilor ce plâng.
Pomii dezgoliţi rămân
fantome reci prin ceață
ca un vis de jale.
A rămas doar unul verde
și acela-ngreunat
de povara albă
a sfântului decembre.

1 Decembrie - Ziua Națională A României!

Recepția oferită de **Consulatul General al României la Montreal**

Când am plecat din România, noi am luat țara cu noi în suflet, am îngrijit-o și am crescut-o în inimile și în comunitățile noastre și astfel în fiecare oraș unde trăiesc români este o mică Românie!

Comunitatea românilor din Montreal și împrejurimi este una dintre cele mai active și perene comunități asemeni unui arbore având rădăcini puternice dar și vlăstari plini de vigoare și speranță. Românii de aici nu și-au uitat graiul, datinile și portul.

Cu ocazia Zilei Naționale a României am răspuns cu bucurie invitației Excelentei sale, doamna consul Cristina Marinescu, Gerant interimar la Consulatul General al României la Montreal împreună cu Reprezentantul României în Consiliul Organizației Internationale a Aviației Civile, domnul Aleodor Frâncu de a participa la recepția organizată de Consulatul General al României la Montreal, în salonul Delegațiilor din sediul ICAO la Montreal. La eveniment au participat numeroase personalități ale comunității noastre precum și înalți demnitari, reprezentanți ai guvernului provincial, ai municipalității și diplomați străini. Am trăit momente emoționante ascultând imnul național al Canadei și imnul național al României după care au urmat câteva luări de cuvânt ce au brodat elegant solemnitatea evenimentului.

Primul care a luat cuvântul a fost Reprezentantul României în Consiliul Organizației Internationale a Aviației Civile, domnul Aleodor Frâncu. In cuvântul său domnul Aleodor Frâncu a subliniat importanta actului Unirii din 1918 punând un accent deosebit asupra memorabilului zbor de la Iași la Blaj, care transporta actul de acceptare și confirmare al Unirii, un zbor de mare importantă istorică care dacă nu ar fi existat probabil că istoria ar fi urmat alt curs, fiind un ger năprasnic, o iarnă foarte grea, stratul de zăpada fiind foarte mare iar transportul în alt mod nu ar fi fost posibil.

Excelenta sa, doamna consul Cristina Marinescu a amintit celor prezenți despre lupta străbunilor și jertfa înaintașilor pentru unire și pentru apărarea tării,subliniind faptul că avem o datorie morală de a ne apăra țara și neamul, de a duce mai departe ceea ce au înfăptuit bunicii și străbunicii noștri.

Printre alte luări de cuvânt la fel de emoționante și de solemne, s-a aflat și cuvântul doamnei Magda Popeanu, Consilier municipal în districtul Cote-des-Neiges, membră a Comitetului Executiv, care a vorbit despre integrarea românilor în spațiul canadian și despre aportul românilor, fiind parte din mozaicul cultural ce a ajutat la dezvoltarea metropolei Montreal.

Un frumos moment artistic precum Balada lui Ciprian Porumbescu ne-a făcut să vibrăm împreună cu strunele viorii și ne-a oferit un motiv în plus să fim mândri că suntem români.Un bufet cu nenumărate preparate culinare din care nu au lipsit nici tradiționalele sărmăluțe,cârnăciori sau zacusca românească a fost oferit spre deliciul invitaților alături de un pahar de vin aromat.

La această superbă recepție am avut bucuria de a reîntâlni numeroase personalități ale comunității nostre, artiști, cercetători, scriitori, profesori, oameni de cultură, jurnaliști,reprezentanți ai clerului, oameni de știință și în aceeași măsură am avut bucuria de a face noi cunoștințe și a întâlni oameni deosebiți. Printre personalitățile prezente la

eveniment s-au numărat și campionii mondiali la box: Lucian Bute, Leonard Doroftei și Adrian Diaconu,care au adus onoare României de-a lungul anilor și care ne-au făcut să fim mândri că suntem români.

Mulțumim Consulatului General al României la Montreal pentru seara minunată oferită și transmitem pe această cale felicitări tuturor celor implicați în organizarea de excepție a evenimentului.

Primind în dar atâtea momente frumoase petrecute împreună cu românii de aici doresc să transmit la rându-mi, tuturor românilor oriunde s-ar afla, multă sănătate, bucurie, spor, înțelepciune și speranță. Să fim mai buni , să fim mai uniți, primind și dăruind iubire celor din jur!

La Multi Ani România!La Mulți Ani Români!

Mihaela CD

Elena ARMENESCU

Eminescu - românul absolut

Când mi s-a propus să vorbesc despre Eminescu, în cadrul seratelor lunare ” Eminescu jurnalistul” instituite de Uniunea Ziariștilor din România, mi-au venit în minte spusele filozofului Petre Țuțea despre Eminescu, care l-a definit pe ilustrul nostru poet în termenii cei mai concişi cu putință: ”românul absolut” și o altă caracterizare salutar-surprinzătoare tot a aceluiași filozof : ”sumă lirică de Voievozi”. La rândul său, Mircea Eliade spunea că, recitindu-l pe Eminescu, „ne reîntoarcem la noi acasă”, fiindcă el este „întruparea însăşi a acestui cer şi a acestui pământ [românesc], cu toate frumuseţile, durerile şi nădejdile crescute din ele”.

De ce oare acești doi gânditori l-au numit astfel? Pentru că la Eminescu, dragostea de țară era ceva fundamental, ca o condiție a vieții. El a știut ca nimeni altul *să exprime sufletul cu trăirile specifice locuitorilor ţării lui şi să traducă, să tălmăcească în chip de mare fidelitate: simţirea, aspiraţiile sau visurile compatrioţilor săi, pentru că ele se bazau pe cunoașterea profundă a realității.* Ne amintim de anii când Eminescu a străbătut țara, găsindu-l hamal în port, apoi ca sufleur în trupa de teatru a lui Pascaly unde a avut multe de învățat privind rostirea, cântatul și arta teatrală.

„Avea un glas profund, muzical, umbrit într-o surdină dulce, misterioasă, care dădea cuvintelor lui o vibraţie particulară, ca şi cum veneau de departe, dintr-o lume necunoscută nouă”, scria Alexandru Vlahuţă în amintirile sale, arătându-se impresionat de glasul poetului.

În anul 1866, la 17 ani, a ajuns pe jos la Blaj, pe care l-a privit de pe o colină exclamând: "Te salut din inima, Romă mică! Iti multumesc, Dumnezeule, ca m-ai ajutat s-o pot vedea".

L-a salutat astfel, pentru că știa multe despre acest oraș , despre Scoala ardeleană de la profesorul său Petru Aron.

*Pe istoricul și folcloristul Nicolae Densuşianu (*1846–1911) l-a cunoscut în 1867, la Sibiu, atunci când poetul, la vârsta de 17 ani, era năpădit de greutăţi dar desigur și ulterior, avea sa-l mai întâlnească. *Acesta avea să-l facă să înțeleagă și mai mult istoria îndepărtată și ethosul acestui popor în care se recunoștea, în aceeași măsură în care ne recunoaştem noi ca cititori în opera sa.* Iată un fragment citat chiar de Densușianu, - autorul monumentalului volum *Dacia preistorică - o* opinie a lui Eminescu, pe marginea unor documente publicate de istoric, în revista lui Haşdeu, ”*Columna lui Traian*”:

“Mai mult decât interesant- scria Eminescu - este studiul d-lui N. Densuşianu. Zicem mai mult decât interesant, pentru că documentele publicate rezolvă în mare parte chestiunea dreptului public al românilor de sub coroana habsburgilor. Pe când opinia maghiarilor era că

poporul românesc n-ar fiavut în trecut nici libertate, nici nobilitate, nici drept propriu, Nicolae Densuşianu citează un vraf de izvoare, dovedind că deja secolul al XIV-lea al lui Mircea cel Mare e plin dincolo de munţi de KNEZII ET SENIORES OLACHALES, de districte române, de verii nobiles, adevărații nobili, între care întâlnim chiar Basarabi, de possesiones valachales având veche şi aprobată lege proprie...și autorităţi elective, din oameni oneşti şi nobili...Ba chiar a înnobila se chema boeronisare, a boieri. Din acest studiu se vede mai mult: identitatea instituţiilor române de pretutindeni, o unitate a poporului românesc, preexistentă formaţiunii statelor dunărene, unitate ce cuprinde în unele priviri şi pe românii de peste Dunăre".

Conștient de misiunea sa pe pământ pentru că simțea că fusese înzestrat de Dumnezeu cu genialitate ! *dumnezeul geniului m-a sorbit din popor cum soarbe soarele un nor de aur din marea de amar!*

În anul 1870, Eminescu împreună cu Ion Slavici erau studenți la Viena. și au hotărât alegerea unui comitet pentru organizarea unui eveniment și transformarea lui într-o mare Serbare națională la Putna. cu prilejul împlininirii a 400 de ani de la sfințirea mănăstirii ctitorită de Stefan Cel Mare. Vestea aceasta a provocat un mare entuziasm în toate provinciile românești. Activitatea Comitetului ales de societățile studențești din Viena pentru organizarea Serbării și numeroasele dezbateri din presa vremii au provocat suspiciuni din partea autorităților austro-ungare, care au încercat interzicerea acestei serbări.

La această serbare„de suflet românesc, importantă prin idei, prin parada costumului național", prin depunerea pe mormântul lui Ștefan cel Mare a unei urne de argint cu pământ din toate teritoriile române; prin gestul colonelului Boteanu, care și-a depus centironul de aur pe mormânt, prin muzica celor 30 de lăutari conduși de vestitul Grigore Vindireu și prin entuziasmul elevului Ciprian Porumbescu care, după ce a cântat, adresându-se tatălui său, a spus cuvintele devenite celebre „Tată, am cântat Daciei întregi". În ziua de 14/26 august seara, în atmosfera creată de dangătul clopotelor mănăstirii, a avut loc „privegherea religioasă" la mormântul lui Ștefan cel Mare, printre cei prezenți aflându-se: Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Gr. Tocilescu, Constantin Istrati, G. Dem. Teodorescu și o delegație din partea Mitropoliei Moldovei.

Demnă de amintit este și Societatea „Arboroasa", o puternică asociație a studenților români din Cernăuți, capitala pe atunci a ducatului Bucovinei din Austro-Ungaria, în care au activat toți cei amintiți alături de Eminescu și Slavici

„Arboroasa" funcționase doar doi ani, din 1875 până în 1877. Interesant este motivul pentru care a fost desființată. Două telegrame, una de condoleanțe, alta de felicitare, au iritat nespus autoritățile .Prima, trimisă Primăriei din Iași, cu scopul de a marca cei 100 de ani scurși de la decapitarea domnului Grigorie al III-lea Ghica, care refuzase să cedeze teritoriul Bucovinei către statul austriac. O a doua telegramă, de data aceasta de felicitare, fusese trimisă tot de studenții „Arboroasei" la București pentru a manifesta bucuria pentru căderea Plevnei în timpul Războiului pentru Independență. Aceste două misive au fost considerate un act de trădare față de Austro-Ungaria și au dus, cum era de așteptat, la lichidarea acestei societăți.

Așadar, caracterizarea - „românul absolut" - făcută de Petre Ţuţea nu se aplică doar poetului de geniu Eminescu, cum poate ar fi unii tentați să creadă, ci şi marelui jurnalist, gânditor, analist şi sociolog Mihai Eminescu - primul mare jurnalist din istoria României.

Acum vreau să mă opresc pe scurt asupra unor teme rămase extrem de actuale: despre înstrăinarea în propria țară, emigrația, problema țărănească și menținerea tradițiilor, educația, degradarea culturii, unirea și construirea catedralei.

n publicistica sa, revolta lui Eminescu se îndreaptă împotriva oamenilor politici aserviţi

intereselor străinilor („pătura suprapusă”), a politicienilor şi legiuitorilor care introduc forme şi legi străine nepotrivite cu trebuinţele şi realităţile româneşti şi ale speculatorilor care jecmănesc ţara şi îi sărăcesc, exploatează şi asupresc pe ţărani. Sufleteşte, Eminescu se simte legat profund de această clasă dispreţuită, empatizează în cel mai înalt grad cu aceasta, întrucât „clasa ţărănească este naţiunea însăşi”, fiind „cea mai conservatoare în limbă, port, obiceiuri, purtătoarea istoriei unui popor, naţia în înţelesul cel mai adevărat al cuvântului”. Într-o societate invadată de „forme cosmopolite”, ţăranul este „singurul ce şi-a păstrat frumoasa limbă veche, frumoasele datini, cari şi ele pier din zi în zi sub suflarea îngheţată a unui veac străin de toată fiinţa noastră” [Timpul, 8 octombrie 1878, Opere X]. El este cel care menţine, prin limbă, credinţă şi datini, „unitatea noastră naţională”, este „păstrătorul caracterului nostru în lumea aceasta franţuzită și nemţită, el e singurul care de zeci de veacuri n-a desperat de soarta noastră în Orient” [„«Timpul» şi problema ţărănească”, 18 februarie 1882]. Mai mult, subliniază Eminescu, ţăranul este şi „singurul producător real în această ţară” [Timpul, 12 octombrie 1878, Opere X], astfel că dispariţia ţăranului sau menţinerea lui într-o stare de sărăcie şi înrobire constituie un mare pericol, care trebuie conştientizat, întrucât ţăranii „sunt o condiţiune pentru puterea şi pentru existenţa statului” [Timpul, iunie 1879, Opere X].

1. „Sărmanul ţăran român!”

Eminescu scrie că în urma legilor adoptate în 1848 şi 1855 cu privire la chestiunea agrară, „ţăranii dobândiră dreptul de proprietate şi libertatea, fără însă ca legiuitorul să se fi gândit la măsurile tutelare în vederea stării lor” [Timpul, iunie 1879, Opere X] şi fără să se fi luat în considerare necesitatea instruirii ţăranilor.

În numeroase articole, Eminescu atrage atenţia cu privire la degradarea culturii, a educaţiei, a moravurilor şi **combate atacurile din partea unora la adresa Bisericii naţionale,** al cărei apărător se dovedeşte a fi. Într-un articol critică influenţa nocivă a unei culturi decadente şi anticreştine, denunţând şi vulgarizarea culturii: „Peste tot credinţele vechi mor, un materialism brutal le ia locul, cultura secolului, mână-n mână cu sărăcia claselor lucrătoare, ameninţă toată clădirea măreaţă a civilizaţiei creştine. Shakespeare cedează bufoneriilor şi dramelor de incest şi adulteriu, cancanul alungă pe Beethoven, ideile mari asfinţesc” [Timpul, 5 aprilie 1879, în Opere, vol. X].

„Acea stâncă sublimă ce stă cu capu’n cer/ E-unirea Românimei… E visul meu de fier/ Ce l-am visat o viaţă făr’ să-l pot ridica./ Azi sufletu-mi înceată, se stinge viaţa mea,/ Dar las o moştenire ce-am scris-o cu-al meu sânge,/ Las Românimii toate grozavul frumos vis/ Ca’n fruntea ei senină etern să stee scris!”, nota Eminescu în seria de fragmente dramatice redactate în 1867 şi publicate postum sub titlul „Mira”. „Românul absolut”, cum l-a numit Petre Ţuţea, spunea că istoria poporului nostru este „un şir neîntrerupt de martiri”. La condiţia aceasta de jertfă a fost părtaş şi Eminescu prin modul cum s-a dăruit pe sine pentru a da glas, în chip inegalabil, ¬ethosului şi geniului acestui popor din care Dumnezeu l-a „sorbit” (“Dumnezeul geniului m-a sorbit din popor cum soarbe soarele un nour de aur din marea de amar”, mărturisea el), dar şi durerilor, năzuinţelor, zbuciumului şi dramei neamului românesc, cu a cărui soartă s-a identificat.”

În urmă cu câțiva ani am scris un articol intitulat: **DE CE NU ESTE IUBIT EMINESCU DE POLITICIENII CONTEMPORANI?**

Un eventual răspuns ar fi următorul : nu ne-am născut fiecare în mod întamplător într-un anumit neam, ci cu un rost: unii (mulți) de a-i spori doar numarul, alții (puțini) de a-i spori și îmbogați lumina

Dar exista și forte contrarii, si Forta răului, cea aducatoare a intunericului, în umbra căreia se desfașoară toate viciile, inclusiv minciuna, hoția «vânarea banului», a câstigului fără muncaă dublată de discursuri și fraze «lustruite» forța cea neobosită a viermelui care nu doarme! Ea este mereu impotriva luminii, adică a celei dinlăuntru precum și a celei dinafară noastră!

Să ne reamintim de pildă ce înfiera Eminescu înainte de a deveni o persoană indezirabilă pentru reprezentanții partidelor politice, contemporanii săi, cei care aveau în mâna lor puterea discretionară asupra destinelor omenești așa cum (oare își dau seama) o au și cei de azi:

‘’Și acum priviți cu spaima față noastră sceptic-rece,
Va mirați cum de minciună astăzi nu vi se mai trece?
Când vedem că toți aceia care vorbe mari aruncă
Numai banul îl vânează și câștigul fără muncă,
Azi, când frază lustruită nu ne poate înșela,
Astăzi alții sunt de vină, domnii mei, nu este'așa?
Prea v'ați arătat aramă, sfâșiind această țară,
Prea facurati neamul nostru de rușine și ocară,
Prea v'ați bătut joc de limba, de străbuni și obicei,
Că să nu s'arate'odată ce sunteți -- niște mișei!”

Aşadar, înzestrat cu o înaltă conştiinţă de român, Eminescu s-a pus deplin în slujba acestei ţări, a adevărului, a intereselor românilor oprimaţi sau privaţi de drepturi atât în țară dar mai cu seamă în teritoriile ocupate, ale ţăranilor exploataţi şi înrobiţi, fiind un neclintit apărător al drepturilor naţionale, un luptător dârz, incoruptibil, intransigent în faţa nedreptăților şi, tocmai de aceea, mai mult decât incomod:„Mai potoliţi-l pe Eminescu!” transmitea de la Viena francmasonul şi junimistul P. P. Carp mentorului Junimii, francmasonul şi parlamentarul Titu Maiorescu. Comanda a fost executată întocmai cum doreau străinii, de cei din ţară, pe 23 iunie 1883 când Eminescu a fost arestat prima oară. Avea 33 de ani. Au urmat cinci ani grei de boală provocată, poetul stingându-se înainte de vreme, la 15 iunie 1889.

“Dacă prin opera sa poetică – acest geniu și izvor nesecat al culturii române, definitoriu al ființei noastre – Eminescu este „sumă lirică de voievozi” (Petre Ţuţea), fiind făuritor de limbă şi de cultură română, prin scrierile sale jurnalistice s-a impus ca analist social, economic şi politic riguros, lucid, curajos şi foarte bine informat (poate cel mai informat din timpul său).

El nu a fost doar un luptător în planul limbii şi al culturii, împotriva „stricătorilor de limbă”, ci şi un luptător în plan politic şi social, punându-se pe deplin în slujba neamului său şi a adevărului. Unitatea lingvistică a românilor, pe care a constatat-o în timpul călătoriilor sale în mai toate provinciile româneşti (când a cules folclor, acordând un interes deosebit cuvintelor şi expresiilor din bătrâni), constituia pentru el un aspect esenţial al solidarităţii naţionale, menit să cultive conştiinţa de neam, fiindcă, notează Eminescu, românii vor „să aibă libertatea spiritului şi conştiinţei lor în deplinul înţeles al cuvântului” şi „spirit şi limbă sunt aproape identice, iar limbă şi naţionalitate, asemenea” avea să scrie el în „Curierul de Iaşi”, noiembrie 1876. Ioan Slavici mărturiseşte în memoriile sale: „N-am cunoscut om stăpânit deopotrivă cu dânsul de gândul unităţii naţionale şi de pornirea de a se da întreg pentru ridicarea neamului românesc”.

Luând parte „la tragedia neamului românesc”, cum spunea Mircea Eliade, Eminescu s-a consacrat, cu întreaga sa fiinţă, până la jertfă de sine, idealului unității naționale, dar din nefericire nu a mai trăit sa-l poată vedea împlinit, de aceea, ori de câte ori vorbim despre țară și UNIRE, se cuvine să vorbim și despre EMINESCU.

Adaug celor spuse de cei doi mari gânditori Petre Țuțea și M Eliade, alte câteva personalități care au scris despre Eminescu, din care am reținut:

Constantin Noica: „În clipă de faţă, Eminescu nu e decît cel mai mare poet al României.Române, ci a fost conştiinţa profundă şi disciplinată a acestui neam, „adevărata Universitate a tuturor culturilor lumii”.

Maria Teresa Leon şi Rafael Alberti, scriitori spanioli, din prefaţa traducerii în spaniolă a Poeziilor lui Eminescu,(Buenos Aires, 1958): "Vedem cât este de mare acest român,

înzestrat cu o profundă solidaritate umană, unindu-se cu poporul său. vers cu vers, durere cu durere; inima lui a urmat drumul care le-a fost hărăzit lui Victor Hugo în Franţa şi lui Mickiewicz în Polonia şi lui Petiofi în Ungaria". "Primăvara omenirii" cântă în versurile lui aşa cum a cântat şi în cele ale lui Jose de Espronceda şi ale lui Shilley.

Rosa Del Conte: „Eminescu nu e o floare rară, desfacută aproape prin miracol dintr-o sămânță adusă din întâmplare pe solul Daciei de suflarea vânturilor apusene: *este un astru țâsnit din adâncurile cerurilor din Răsărit, căamărturie despre o civilizație tânără și nouă, dar înradacinată într-un trecut de veche cultură și de severă tradiție. Ca și a Luceafărului său, și lumina lui a străbătut, înainte să ajungă până la noi, o cale lungă"*

În Anglia, au fost traduse câteva poeme de Emily Pankhurst, care i-au trezit admiraţia lui *B.Shaw,* și le-a prefaţat în 1930: "Dac-aş fi unul din acei editori tineri - scria el - care au o tipografie proprie, care scormonesc imposibile cărţi vechi şi scot din ele cărţi noi, m-aş năpusti asupra acestei uluitoare cărţi..." Și după ce-l compară pe Eminescu - pictural cu Delacroix - şi muzical cu Berlioz, - el încheia scrisoarea către traducătoare: "*Înştiinţează-mă ce şanse ai avut cu acest moldovean care a scos sfîrşitul secolului XIX-XX din mormînt".*

Închei cu poemul inspirat în clipe de grație:

Gândind la Eminescu

Ascultat-a Eminescu Simfonia Îngerilor
Pe-ale Luceafărului căi, la ora atingerilor
Aprins de dorință, de neobosită căutare
A minunii răspândită pe tărâmurile astrale.

Alerga. copil - minune cu visările-i eterne
Sub leagănul codrului, pe poteca ce se așterne
Spre acel ”ochi” - *lacul* cu nuferi galben-aurii
Meditativ, neînțeles, depărtat de alți copii.

Cu gândul la piramide, între *florile albastre*
În a *teiului mireasmă,* sub vibrație de *astre*
Cu iubita, pe-nserat ori sub razele de *lună*
Împletesc șirag de stele și amorului cununa.

Anii studenției cu trăiri himerice-au trecut
Vijelios, cum tinereții să petreacă i-a plăcut
Iubirea, învăluitor veșmânt, oaspete drag
Zadarnic o invoci târziu și o aștepți în prag!

Atât de tânăr, dar cu puterea unui trimis înțelept
Pătrundea secolii, inima i se zbătea în piept
Glorifica vitejia, depăna istorii, finaluri fatale
Stătea de vorbă cu *Zeii Daciei* Primordiale!

Singur, cufundat în gânduri, în camera-nghețată
Ca *bătrânul dascăl,* neavând un foc în vatră
Doar un șoricel tovarăș, carii în mobile vechi
Primea la el Îngerul, Vocea - adevăr străvechi:

Cum dintr-un singur punct s-a început mișcarea
Scăpărând, Universul a născut pământul, marea
Lumina s-a aprins lucind feeric, instantaneu
Creată prin Cuvânt, de însuși Tatăl Dumnezeu!

Prin aste daruri sfinte, el cu *Hyperion* călătorea
Cu uimirea *Magului* cerceta stelele, descoperea
Cu încântare nemărginirea căilor, iar în adâncuri
Întunecimi scânteietoare, valuri *rânduri, rânduri.*

Știa că chipul frumuseții are multiple forme
Splendori fără de număr ne înconjor sub norme
Înscrise-n file nevăzute, primite la născare
Cum le primiră *parinții din părinți,* la fiecare.

Zadarnic, el cunoaște că-n zgomote deșarte
Cu agerimea minții, nu te desparți de moarte
Norocul mântuirii nu-l găsești în *mreaja lumii*
Ce se lăfăie sătulă în hamacurile minciunii.

Soarta deșartă, roata vieții ca luna amăgitoare
Crește, descrește cu sărmane viețile trecătoare
Virtutea-n cămașă de forță, ticăloșia cu neîndurare
Pe căi oculte, săvîrșește crima fără asemănare.

Mărturia cutremurătoare - ca o sentință amânată
Din scrieri :*”Nu credeam să-nvăț a muri vreodată”*
E din dureri adânci ivită, în zbuciumata-i existență
*Geniu pusti*u, nu mai gusta nectar și nici esență.

Ascultat-a Eminescu ades, Simfonia Îngerilor
Binecuvântată evadare din valea Plângerilor
Unde el a avut parte de suspine și chiar moarte
Înainte de-a se stinge a buzelor sale șoapte.

2015 (din vol. Constelația inimii)

Artistul Sergiu Cioiu revine la Sibiu

O personalitate artistică puternică și complexă cum este cea a maestrului Sergiu Cioiu, remarcabil recitator, poet, actor al scenei, cântăreț și compozitor român, stabilit de o jumătate de veac în Canada, a dăruit culturii noastre în ultimii ani câteva proiecte cu totul inedite întru evocarea lui Constantin Brâncoveanu, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Constantin Brâncuși. Îl vom invita pe el însuși să ne mărturisească ce gândește, acum când în prag de Sfinte Sărbători de Iarnă revine la Sibiu unde în 25 noiembrie va susține la Cenaclul „Radu Theodoru" un recital dedicat lui Radu Stanca, la împlinirea a 60 de ani de la moartea bardului neîntrecut al burgului transilvan de pe malurile Cibinului.

Nu voi cita decât pe Florian Lungu Moșu de la Radio România, care, după un eveniment al ultimilor ani la București, nota: „CONCERTUL-ÎNCÂNTARE pe care, cu o generozitate şi o veritabilă vocaţie de demiurg, Sergiu Cioiu ni l-a oferit în dar în inubliabila seară de sâmbătă de la Green Hours..., unde actorul muzician a desprăfuit aurifere zăcăminte de cuvânt şi sunet! De la şoaptele subtile la tonurile pline de pregnanţă, mereu tânărul artist (căci putem vorbi de o a doua tinereţe!) a vădit o surprinzătoare capacitate de a doza şi exhiba o întreagă pluralitate de sentimente! Nu mai puţin frapantă s-a dovedit a fi debordanta energie cu care a susţinut intens tonusul exteriorizării timp de două ore încheiate!! Realmente, o energie a dăruirii de sine şi a creativităţii, demnă de invidiat!!!" Știm că Sergiu Cioiu a interpretat cântece, aparținând unor

stiluri muzicale diverse, așa cum sunt jazz, swing, folk și chanson, pe care le-a îmbinat într-un mod cu totul personal și unic, amintind de șansonetiștii francezi Edith Piaf și Yves Montand, care au fost mult mai mediatizați decât el în vremea lor de glorie.

-**Anca Sîrghie:** A trecut mult timp de când ne-am întâlnit la Câmpul Românesc din Hamilton Canada în vara anului 2014 la Săptămâna Internațională a Culturii Române, o manifestare de excepțională valoare a diasporei noastre americane. Recitalul de atunci a cuprins o selecție din spectacolul *Pe cine numim ...eu,* după Marin Sorescu, care încerca să afle cine se ascunde sub noi, ceea ce nici azi nu știm cu adevărat. Spectacolul acela l-ați jucat la Teatrul Foarte Mic din București înainte de a pleca din țară. *Ce vă amintiți de acel moment?*

-**Sergiu Cioiu/:** În acei ani socialiști, Teatrul Foarte Mic din București era condus de scriitorul Dinu Săraru, care a avut capacitatea de a lăsa spectacolul întreg, neatacat, deși erau multe șopârle în el. Om inteligent și binevoitor, directorul Dinu Săraru știa să aprecieze factura textului. Am un mare respect pentru el, pentru că se numără printre puținii directori care iubeau actorii. Lui i-a plăcut cum era văzut Marin Sorescu de un actor. L-am jucat atunci cu mare bucurie. Spectacolul a fost înregistrat pentru Electrecord, care a realizat două discuri. Pe unul sunt cântecele pe versuri de Sorescu *Pe cine numim...eu*, după volumul *O aripă și un picior*. Eu l-am cunoscut pe Sorescu, căruia i-a plăcut spectacolul meu, realizat pe muzica compozitorului Dan Stoian. Al doilea disc cuprinde 60 de poeme scurte, el fiind intitulat *Soresciana*, ce poate fi găsit pe Youtube. Așadar, sunt un cititor de poezie și eu înregistrez și acum pe mai departe recitaluri de versuri. Am înregistrat, spre exemplu, și cele 11 elegii ale lui Nichita Stănescu, cel mai mare poet român al ultimei sute de ani. Îmi amintesc spectacolul pe care l-am susținut cu aceste poezii, ca inconturnabil. Publicul m-a ascultat într-o liniște desăvârșită. Aplauzele de la final eu le-m socotit că sunt primite de însuși Nichita, omul excepțional care avea poezia cu el oriunde ar fi fost și indiferent cu cine era. *A 11-a elegie*, de pildă, nu este un text patriotic, cum l-au interpretat unii, ci el ne convinge că noi ne naștem ca să murim frumos, conștienți de faptul că există renaștere și primăvara este simbolul acestei renașteri. Noi suntem semințe și ne pregătim să ne azvârlim în altceva cu mult mai înalt, în altceva care poartă numele primăverii. Esența este să fii înăuntrul fenomenelor, să fii sămânță și să te sprijini pe propriul pământ.

-**A.S**.: Îmi amintesc ce-ați mărturisit atunci, respectiv acum 8 ani, la Câmpul Românesc de lângă Hamilton, în Canada, țara unde v-ați stabilit, anume că în răstimpuri doriți să reveniți în România, simțind că aveți ce dărui publicului din țară care nu v-a uitat. Îndemnul concret venea de la prima dumneavoastră soție, balerina Maria Mitrache Bokor, care vă invita la București. De atunci proiectul acesta curajos s-a conturat cu un succes frumos, chiar surprinzător. Deși sunteți absolvent al IATC-ului bucureștean, ați cunoscut gloria interpretând prin anii 1960-1966 *Cântecul vântului, Îți mulțumesc, Venise vremea* și alte melodii ale lui Alexandru Mandy, care au devenit șlagăre.

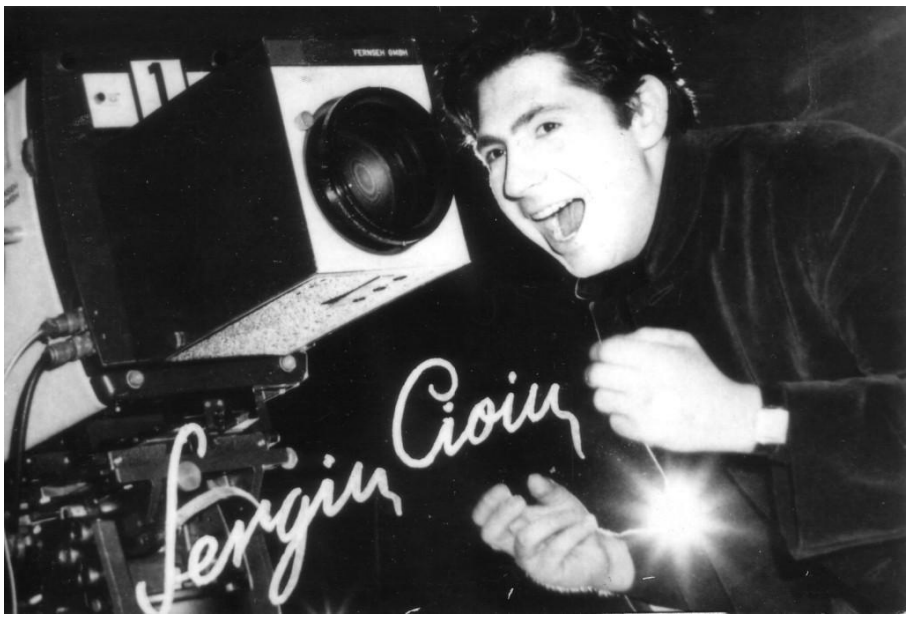

Sunt cântece cu care ați luat premii la mai multe ediții ale Festivalului de Creație și Interpretare de la Mamaia. Vă întreb: *De la înălțimea vârstei de octogenar, cum priviți succesul de tinerețe care v-a lansat ca vedetă a interpretării muzicale?*

-**S.C.:** Celebritatea din tinerețe e o gloriolă, una minunată dacă țin cont de mesajele admirative ce-mi sosesc și acum pe Facebook, dovedind că publicul din România mă iubește pe mai departe. Sigur că nu pot uita anumite succese din vremea aceea. Oamenii își amintesc de mine chiar și acum, la 82 de ani. Ceva a rămas din acel succes de tinerețe, din moment ce oamenii mă recunosc: ”A, Vântule!”, cum îmi spun unii. Cântecul acesta se ține scai de mine. Eu l-am cântat, ca și alte melodii minunate dăruite mie de Alexandru Mandy și în Canada, la Montreal, la Ottawa și Toronto. Ceea ce regret este că nu este reținut la fel și cântecul *Glasul tău*, conceput ca omagiu adus Mariei Tănase cu vocea ei incomparabilă, nemuritoare. După ce *Cântecul vântului* și *Glasul tău* au fost selectate și premiate la Mamaia, a urmat un moment pe care n-am să-l uit niciodată. Mandy m-a invitat să-l cunosc pe domnul Sachelarie, companionul Mariei Tănase. Pregăteau parastasul Mariei și s-a vorbit mult despre Marea Doamnă a Cântecului. Anecdote, ziceri, amintiri șugubețe, beția unor momente în care doi oameni care o cunoscuseră mai îndeaproape încercau să țină aprinsă lumina glasului și farmecului acestei mari artiste pe care o văzusem și o ascultasem, dar cu care nu avusesem șansa să vorbesc vreodată. A doua zi, la parastas, am cântat în fața mormântului Mariei, cu lacrimă în glas, melodia *Glasul tău*. Mandy făurise un cântec adevărat, un cântec mare. Îl cânt cu aceeași dăruire și cu o mare încărcătură de emoție și astăzi, când în România se cântă din ce în ce mai rar cântece cu acest miez, cu această poezie, cu acest lirism... aș spune: cântece esențiale. *Poarta sărutului*, o capodoperă a lui Brâncuși, l-a inspirat pe Mandy, care nu era doar un textier, ci era poet care își crea singur versurile, ca apoi să compună muzică pe ele. Mai rar un asemenea poet-textier, cu care eu am fost prieten bun. Eu i-am interpretat câteva zeci de cântece.

A.S.: *Dacă v-ați face un autoportret, cum este omul Sergiu și care mari artiști au influențat pe cântărețul Cioiu, artistul cu ieșire spre lumea largă?*

-**S.C**.: Eu sunt un om emotiv, un sentimental și în momentul în care mă simt iubit, iubind la rândul meu, mi se pune un nod în gât, mi se adună lacrimi în ochi.

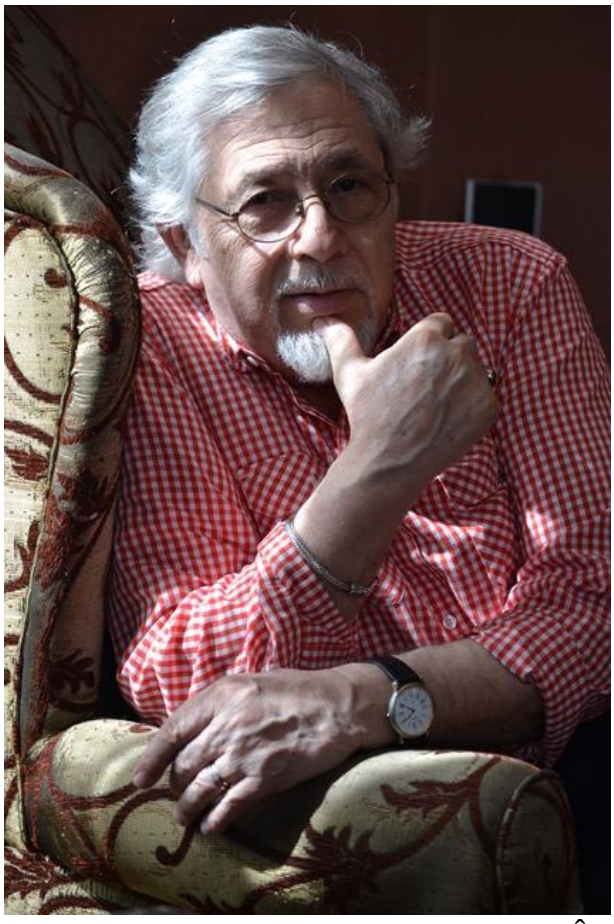

Zâmbesc, dar în același timp mă gândesc la trecerea noastră prin timp. Noi trecem prin timp, însă timpul stă pe loc, n-are nici început, nici sfârșit. Eu cred în reciprocitatea sentimentelor frumoase și în emoția estetică a actului artistic. Eu personal, în mintea mea, în forul meu interior, consider că cel mai mare dintre profesorii mei, pe care n-am putut să-l ajung, a fost Jacques Brel, ca interpret, ca personalitate de scenă, ca vibrație, ca forță. Sigur că am fost influențat și de Aznavour, cu calitatea lui de sobrietate și în același timp de joc, de poezie, de alunecare într-o zonă foarte muzicală. M-au influențat Gilbert Bécaud, supranumit „Domnul 100.000 de volți" al cântecului francez, compozitor a 400 de melodii, Yves Montand. Tânăr, la Paris, am cântat pe o scenă mitică, scena Olimpia. Iată de ce am dorit să devin un om de show, să dau spectacole în România mea în care m-am născut. Este un sentiment ce nu te părăsește, ci îți dă o anumită forță, o vigoare de a reveni. Acum citesc în presă că se socotește că există un fenomen Sergiu Cioiu prin fervoarea de a recupera timpul . Atunci când am plecat a fost un moment când România nu era cea de azi. În momentul acesta m-aș simți mai bine în România. De ce? Pentru că socotesc că România este o țară țintă, este atât de bogată și de frumoasă, încât toți ar vrea să ia ceva de aici, să jecmănească. Are un Ardeal fenomenal, în care sunt totdeauna fericit să revin.

-**A.S**.: V-am urmărit evoluția din ultimii ani, când ați realizat turnee cu spectacole nonstop, în care toate textele poeziilor erau memorate, publicul reacționând cu aplauze în picioare. Astfel a ajuns să se vorbește de o nouă tinerețe a lui Sergiu Cioiu. *Ce rol joacă astăzi amintirea succeselor de tinerețe?*

-S.C.: Eu simt gloriola trecutului ca o deschidere pentru universul pe care îl creez în prezent. Încerc patosul bucuriei de a oferi ce pot. Vocea este un miracol. Mă bucur că o am și că ea este un instrument de care mă folosesc cât timp este așa. Cânt în concertele mele de acum și vechile șlagăre, iar unii participanți îmi spun că acum le cânt mai bine ca în tinerețe. Charles Aznavour a cântat până la 94 de ani. Eu nu cred că am 80 de ani, ci de 4 ori câte 20. Sunt încântat să arăt publicului ceva din universul meu și să invit oamenii să intre în acest univers, unde au de descoperit uneori cântece aduse prima dată în fața lor. Am toată admirația pentru poeții cărora le recit versurile și pentru instrumentiștii care mă acompaniază. O frază dragă din cântecul *Cred* de Mandy poate exprima starea mea prezentă: "Cred în omul ce știe./ Cred în omul ce scrie./ Cred în omul ce-nvață./Cred în viață." Ca să cunoști, trebuie să fii informat de profesori, așa ca dumneata, dragă prietenă de condei Anca Sîrghie. Tot ce este glorios e minunat pentru actori, dar este greu să pui preț pe ce s-a întâmplat într-un moment artistic pe scenă. Ce s-a păstrat din prestația marilor actori ai scenei românești? Din păcate nu mai știm multe din interpretarea scenică a vechilor actori ca Vraca, Manolescu, Romald Bulfinschi, actorul de comedie, sau Lucia Sturza Bulandra și alții. Ei persistă- este adevărat- în memoria colectivă. Dar nu este destul. Mai important este ce rămâne din spectacolele și din concertele înregistrate sau în cărți. Este important să lași ceva în urma ta. Glorioși cu adevărat sunt doar eroii, care-și sacrifică viața unei cauze, își dăruiesc viața unui ideal. Restul sunt gloriole. Chiar când scrii un bestseller, care desigur că îți aduce mulți bani din vânzarea

exemplarelor de carte, nu ești erou, iar gloria artistică este efemeră. Sigur că astăzi tehnica a avansat vertiginos și înregistrarea unor concerte sau spectacole scenice nu mai este o problemă.

-**A.S**.: În ultimii 20 de ani am avut prilejul să țin conferințe literare și să lansez cărți ale mele în câteva orașe canadiene, precum Toronto, Montreal, Ottawa și Windsor. Din punct de vedere cultural, Canada românilor m-a impresionat mai mult decât S.U.A, spre exemplu. Am dezvoltat această afirmație în mai multe interviuri și reportaje publicate. Deci, nu revin aici asupra ei. Vă întreb: *Ce a însemnat pentru artistul Sergiu Cioiu mutarea în Canada ?*

-**S.C**.: Sunt mândru de o țară frumoasă și primitoare ca aceasta. Așa cum am povestit în cartea realizată cu Pușa Roth *Nu știu aproape nimic*, din 2016, prin toate căutările mele canadiene, eu am ajuns la mine însumi.

Când nu imiți pe Frank Sinatra, chiar dacă tu cânți în spaniolă, în Canada nu ai succes. Iar eu mă simt bine să cânt în limba română. Desigur că atunci când lipsești 35 de ani din țară, este greu să convingi pe tineri. Sergiu Cioiu este încă vital și mulțumesc lui Dumnezeu că este așa. Canada mi-a oferit, ca artist, posibilitatea de a mă afirma ca profesor de teatru. Am ținut 20 și chiar 60 de ore de ateliere la Ottawa University, dar nu am fost angajat. Ca să pot trăi, am fost obligat să fac și alte munci. Sunt om al proiectelor. Am propus un teatru caleidoscop cu actori de diferite etnii, cu texte în engleză, franceză și în limba actorului străin respectiv. Ideea a fost socotită fantastică, așa cum era pusă pe hârtie. Dar nu s-a găsit o finanțare, deși am ajuns până la primul ministru cu proiectul acesta. În toate țările lumii, occidentale și neoccidentale, guvernele nu se înghesuie să stimuleze cultura. În Canada, oamenii de cultură sunt susținuți de instituții particulare, de companii, de trusturi. În Canada sunt teatre particulare, finanțate de proprietari bogați, ca și universitățile, de altfel. Ajungând la 42 de ani în Canada, nu poți fi luat în considerare, când tinerii au energia de a începe și de a se impune. Chiar și fiul meu, care este un poliglot, are greutăți provocate de concurență din partea localnicilor canadieni, care au altă istorie, altă cultură decât noi.

-**A.S.:** *Cu ce sosiți din Canada, țara unde proiectele dumneavoastră artistice nu au găsit terenul fertil al împlinirii? Cum se explică faptul că abordați de preferință recitalurile poetice, cu care realmente ne încântați în turneele realizate prin România ?*

-**S.C**.: Tânăr actor, am realizat la teatru radiofonic două-trei personaje. La Teatru Bulandra, regizorul Liviu Ciulei m-a distribuit într-un rol, care m-ar fi putut arunca în scenă. Dar nu a fost așa. Plecând din România, am pierdut șansa de a juca teatru. Marii actori nu au rafinamentul de a pătrunde până în măduva poetului, intuind ce stare a produs versul său. Eu fac aceasta. Succesul ca artizan al cântecului m-a determinat să iau un drum paralel cu arta scenică, o artă colectivă. Ca actor, intri în pielea personajului, pe când ca individ, recitând, te deneutralizezi. Eu nu m-am angajat într-un teatru, exact cum s-a întâmplat cu Corina Chiriac, actriță, dar o mare vedetă prin glasul ei. Sau Margareta Pâslaru, care în rolul din *Opera de trei parale*, în regia lui Liviu Ciulei, a dovedit talent actoricesc. Dar succes a avut cu glasul ei. Colegul meu Cristian Popescu, actor, a fost angajat la Teatrul de Operetă pentru că avea voce. S-a remarcat interpretând melodii ca *Liliana* și *Gabriela*, cred că vi le mai amintiți, iar apoi a jucat și în filme. Un exemplu este și Yves Montand, bun actor în Franța, dar și cântăreț. În țara noastră au excelat în recitare câțiva mari actori, ca Moțu Pitiș, Gheorghe Cozorici, Ion Caramitru și cam atât. Aici mă afirm eu, înțelegând că limba română este țara mea. Mă simt bine cântând și recitând în limba română.

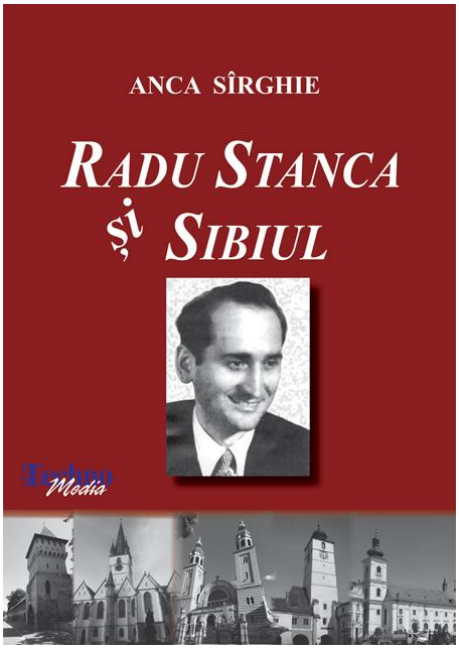

-**A.S**. : Din anii tinereții mele vine și glasul superb radiofonic al actorului George Oancea, care a jucat în multe filme și el, dar ceea ce mi-a rămas îndeosebi este recitarea sa atât de caldă și de nuanțată. Îl admiram ca recitator, așa cum în ultimii ani, iată, mă încântă Sergiu Cioiu. Invitația mea, în calitate de președintă a Ligii Culturale, să veniți la Sibiu s-a izbit în ultimii vreo șase ani de impedimente diferite. Important este că acum vom realiza dialogul emoțional al artistului complex, care este Sergiu Cioiu, cu iubitorii de poezie din orașul nostru transilvan. *Când ați fost ultima dată la Sibiu și ce părere aveți despre orașul nostru?*

-**S.C**.: Îmi place acest oraș care clocotește de cultură. Un prieten al meu din Canada, Guy Pariseault, care a înființat și a condus Radioul din orașul Edmonton, a venit la București, apoi la Cluj-Napoca, dar el dorea să activeze la Sibiu, pentru că i-a plăcut modul cum a relaționat cu publicul sibian. Ultima dată am vizitat Sibiul în 2018, în timpul Festivalului Internațional de Teatru. Sunt prieten cu regizorul Silviu Purcărete, care m-a încurajat să vin ca simplu spectator la un asemenea eveniment. Merita, nu-i așa? Era prezent și compozitorul Vasile Șirli, care a creat muzica spectacolelor lui Purcărete și cu care sunt bun prieten. Am cunoscut acolo pe Florin Traian Țicu, un director tehnic al Teatrului Național „Radu Stanca”, om de o dulceață excepțională, și mai mulți regizori. Mi s-a oferit chiar și un ecuson, cu care să vizionez ce spectacole doream. Am umblat cu încântare prin frumosul oraș medieval. Dar nu am găsit nici loc de cazare, cum aș fi dorit, așa că am acceptat o cameră foarte scumpă la Hotelul Ramada. Cu directorul general al Festivalului nu a fost chip să vorbesc, deși mi s-a spus că este un mare relaționist. Înțeleg că era foarte ocupatEu sunt actor și am fost frustrat să nu mi se dea nicio importanță, mai ales că aveam pregătit un spectacol muzical foarte interesant. Poate cândva voi reveni din Canada la Sibiu cu un show întreg, așa cum chiar mâine voi avea la Teatrul Național „Marin Sorescu” din Craiova.

-**A.S.:** Ceea ce regizorul Silviu Purcărete putea să vă spună, stimate prieten Sergiu Cioiu, este faptul că pentru Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu, selecția spectacolelor și recitalurilor se face cu mult, foarte mult timp înainte. Revenind la momentul prezent, în ultimele luni, am vizionat la Centenarul Brâncuși *Tripticul Brâncuși*, compus din cântece având nume omonime sculpturilor monumentale ale sale din Târgu Jiu, *Coloana Infinitului, Masa tăcerii, Poarta sărutului*, respectiv ulterior *Măiastra*. Ce minunat spectacol! Știm că ați realizat recent o evocare a domnitorului-martir Constantin Brâncoveanu. Vă ascultăm recitând admirabil prin Zoom la fiecare reuniune a Cenaclului românesc „Mircea Eliade” de la Denver Colorado, SUA și la Cenaclul „Destine literare” de la Montreal, Canada, la care participă scriitori români de pe diferite continente. Sunt tot mai convinsă că dumneavoastră, maestre Sergiu Cioiu și bunule

prieten de condei, ați găsit elixirul tinereții fără bătrânețe din basmul românesc. El vă întoarce mereu spre țară, mereu mai entuziast, mai ales că s-a întâmplat să vă susțină doamna Maria Bokor, care vă și însoțește în turneul la Sibiu.

Vom fi cu atât mai încântați ca vineri, 25 noiembrie 2022, cu începere de la ora 17.00, să ne delectați cu lectura inconfundabilă de poezie, recitalul dumneavoastră cuprinzând atât versuri de Radu Stanca cât și poezii ale altor sibieni. Vă așteptăm cu bucurie.

Interviu realizat prin telefon, azi, 18 noiembrie 2022
de **Anca SIRGHIE**

Sergiu Cioiu interpretând cântecul „Noapte sau zi” de Al. Mandi.
Puteți să-l ascultați pe Internet sau pe Youtube.

1. 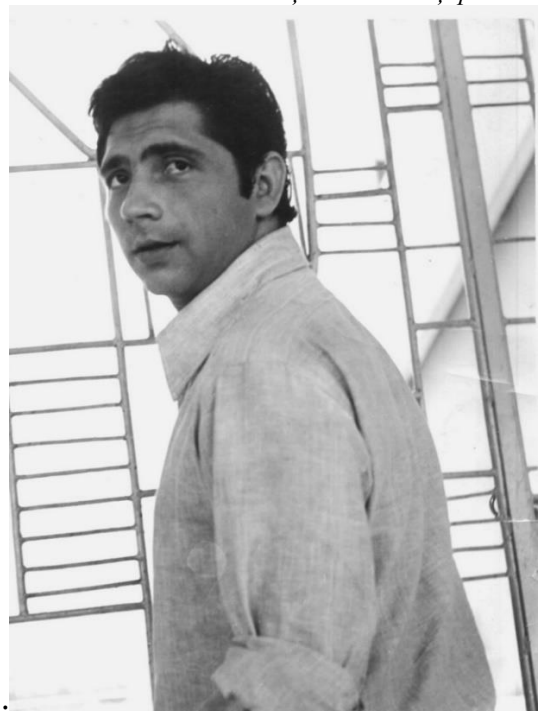

2.

1.Sergiu Cioiu, tânăr actor. Portretul apare pe discul „Vântule și alte cântece”.
2.La abolvirea IATC-ului., Sergiu Cioiu în rolul Trepler din „Pescărușul” lui Cehov.

Anca Sîrghie, Sergiu Cioiu și Maria Târșia intrând la concertul simfonic de la Sala Thalia, Sibiu.

Sergiu Cioiu în pauza concertului simfonic.

Artistul Sergiu Cioiu, oaspetele de onoare al reuniunii

Anca Sîrghie, Ioan Gligor Stopița, Sergiu Cioiu și Vasile Cucu (la cuvânt).

Instantaneu din sala Cenaclului, cu publicul ei numeros.

.

Anca Sîrghie rostind conferința „Radu Stanca – neîntrecutul baladist al Sibiului”.

1. 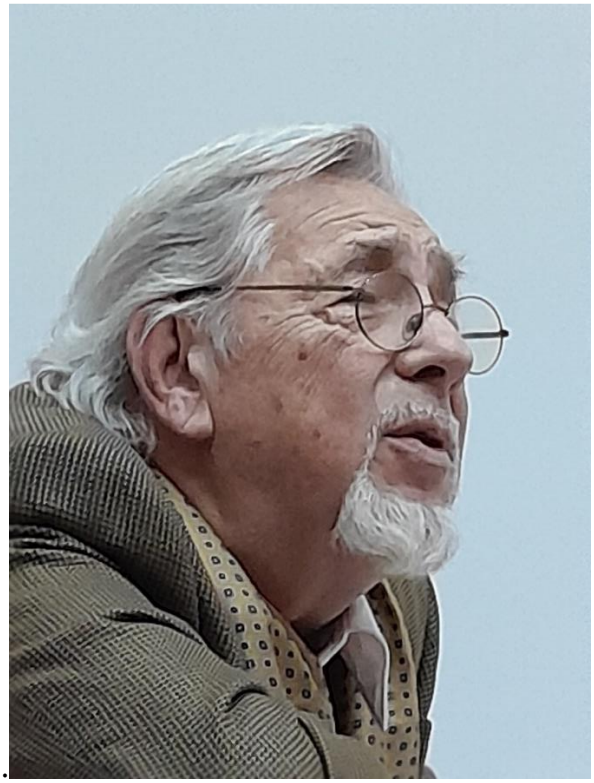

Instantaneu din recitalul poetic al artistului Sergiu Cioiu.

2.

O sală plină de sibieni entuziaști, încântați să-l revadă pe artistul Sergiu Cioiu

Violonistul Christian Enea Trailoviç în recital, acompaniat de pianista Andreea Bratu, evoluând la Cenaclul „Radu Theodoru” din Sibiu.

MEMBRII ȘI MEMBRII FONDATORI

ASRAN

(în ordine alfabetică)

Veronica Balaj Ioan Barbu
Marian Barbu
Mircea Ștefan Bartan
Eugen Enea Caraghiaur
Melania Caragioiu
(Vicepreședintă)
Alexandrina Caragioiu
Iacob Cazacu
Alexandru Cetățeanu
(Președinte)
Sergiu Cioiu
Monica Ligia
Corleanca Ion Cosmuță
Nicholas Dima
Carmen Doreal
Dumitru Ichim
Constantin Ionițescu
Smaranda Livescu (Mada)
Constantin Lupeanu
Dumitru V. Marin
Cristina Mihai
(Vicepreședintă)
Marin Mihalache
Elena Mitru
Dorin Nădrău
Dana Opriță
Gheorghe Palcu
Liviu Pendefunda
(Președinte România)
Anca Sîrghie Florentin
Smarandache
(Președinte SUA)
Lavinia Stan
Camelia-Carmen Stănescu
Sanda Tulics
Corneliu Tocan
Cerasela Tofan
(Secretară)
Lucian Turcescu

ASRAN

IN MEMORIAM MEMBRII DE ONOARE POST-MORTEM

Acad. Victor Craciun
Monica Ligia Corleanca
Gheorghe Culicovschi
Francisc Ion Dworschak
Eugen Evu
Al Francisc
Dan Fruntelată
Traian Găduș
Dan Ghițescu
Eugene Giurgiu
Doru Dinu Glăvan
Vasile Gorduz
Dumitru M. Ion
Cezar Ivănescu
Corneliu Leu
Pompiliu Manea
Claudiu Mătasă
Netuța Mătasă
Ion Murgeanu
Livia Nemțeanu
Gen. Ion Mihai Pacepa
Gheorghe Palcu
Vavila Popovici
Constantin Răuță
Arthur Silvestri
Antoine Soare
Sorin Sonea
Ortansa Tudor
Ion Țăranu
Cezar Vasiliu
Zoe Torneanu Vasiliu
Grigore Vieru

MEMBRI DE ONOARE

ASRAN

(în ordine alfabetică)

Martin Alexander · Hong Kong
Celia Altschuler · Porto Rico
Ion Andreiță · România
Ioan Barbu · România
Marian Barbu · România
Jacques Bouchard · Canada
Dan Brudaşcu · România
Sorin Cerin · România
Jean-Yves Conrad · Franţa
Monica Ligia Corleanca · USA
Nicholas Dima · USA
R.K. Das · India
Bidhan Datta · India
Sebastian Doreanu · USA
Gilles Duguay · Canada
Marius Fincă · Canada
Mihai Ganea · România
Daniela Gîfu · România
Lidia Grosu · Rep. Moldova
Jacob Isaac · India
Carolina Ilica · România
Shirley Lee · South Coreea
Miron Manega • România
Dr. Lucian Marina · Serbia
Marc Marinescu Constantin · Canada
Kae Morii · Japonia
Doru Moţoc · România D
ariusz Pacak · Polonia
Virginia Paraschiv · România
Acad. Ioan-Aurel Pop · România
Florentin Popescu · România
Theodor Răpan · România
Dorel Schor · Israel
Simona Sîrghie · USA
Emil Străinu · România
Otilia Tunaru · Canada
Doina Uricariu · SUA
Traian Vasilcău · Rep. Moldova
Virginia Zeani · USA
Aurelia Zmeu · România Ceng Zhuo · China

COLABORATORI Destine Literare

Cezarina Adamescu
Catinca Agache
Alina Agafiței
Mihaela Aionesei
Petruș Andrei
Dimitrie Anghel
Lia-Maria Andreiță
Adrian Anghelescu
Ovidiu D. Argeșeanu
Elena Armenescu
Ion Baba
George Bacovia
Veronica Balaj
Marian Barbu
W.B. Bayril
Nicolae Bălașa
Adrian Bede
Claudine Bertrand
Lucreția Berzintu
Michaela Bocu
Ioan-Aurel Bolba
Teresia Bolchiș Tătaru
Mircea Botiș
Radu Botiș
Magda Botez
Ovidiu Bufniță
Mihai Batog Bujenița
Eugenia Bulat
Sabin Buraga
Erwin Lucian Bueriu
Rareș Burlacu
Constantin Butunoi
Mihaela C.D.
Rodica Calotă
Melania Rusu Caragioiu
Mario Castro Navarrete
Roni Căciularu
George Călin
Zenovie Cârlugea
Sorin Cerin
Nicholas Cetățeanu
Ana R. Chelaru
Luca Cipola
Sergiu Cioiu
Livia Ciupercă
Theodor Codreanu
Monica Ligia Corleanca
Daniel Corbu
Traian T. Coșovei
Dan Petru Cristea
Radu Mihai Crișan
Grigore M. Croitoru
Octavian Curpaș
Ion Cuzuioc
Rita Dahl
Theodor Damian
Nichita Danilov
R.K.Das
Ion Anton Datcu
Alensis de Nobilis
Corina Diaconescu
Vlad
Julia Deaconu
Virgil Diaconu
Dominic Diamant
Nicholas Dima
Viorel Dinescu
Mihaela Donciulescu
Isabela Elena Drăghici
Mihaela Dordea
Sebastian Doreanu
Corneliu Drăghici
Ion Draghici
Darie Ducan
Aurel Dumitrașcu
Ștefan Dumitrescu
Daniel Dumitru
Victorița Duțu
Mihai Eminescu
Gela Enea
Anatol Eremia
Hasan Erkek
Eduard Filip
Petre Fluierașu
Joseph Earl Franco
Nicolae Dan Fruntelată
Harrison Forbes
Karina Galvez
Keith Garebian
Sudhakar Gaidhani
Mariana Gheorghe
Ioana Gherman
Vasile Ghinea
Remus Giorgioni
Ana-Maria Gibu
Suparna Gosh
Nadejda Godoroja
George Goldhammer
Dimitrie Grama
Paul Grecu
Vasilica Grigoraș
Lidia Grosu
Iury Gugolev
Ion Haineș
Rosemarie Haineș
Muhammad Shamsul Huq
Valentin Iacob
Isabella-Elena Ioniță
Romanța Iovanovici
Bill Jonke
Laura T. Ilea
Jacob Isaac
Liviu Florian Jianu
Manuela-Cerasela Jerlăianu
Brândușa Juică
Magda Isanos
Dimana Ivanova
Cezar Ivănescu
Hilal Karahan
Katya Kelaro
Maurice Lebeuf
Krystyna Lenkowska
Paul Leu
Dan Lupescu
Guofu Li
Amalia Licheva
Mihaela Litvn
Florin Logreșeanu
Cleopatra Lorențiu
Octavian Lupu
Constantin Lupeanu
Dan Lupescu
Daniel Constantin Manolescu
Luisa Marc
Vasile Dan Marchiș
Boris Marian
Lucian Marina
Netuța Mătasa
Mihai Mălaimare
Nicolae Grigore Mărășanu
Mihai Merticaru
Irina Lucia Mihalca
Vasile Mic
Călin Mihăilescu
Silvia Miler
Elena Mitru
Milena Munteanu
Dorin Nadrau
Eugen Nasta
Gheorghe Neagu
Tudor Nedelcea
Mihai Miltiade Nenoiu
Grigore Nicolae Lăcrița
Dragoș Niculescu
George Condtantin Nistoroiu
Lucia Olaru Nenati
Svetlana Paleologu Matta
Emil Pădurețu
Marian Pătrașcu
Cornelia Păun Heinzel
Mariana Pândaru
Ionela Petercă
George Petrovai
Ion Enescu Pietrișița
Dan Plăiașu
Alexandru-Grigore Pisoski
Ecaterina Pop
Elena Pop
Cristinel C. Popa
Doina Popa
Liliana Popa
Coca Popescu
Corina Popescu
Petru Popescu
Virginia Popovic
Dan Predescu
Alfred-Rennert Poplingher
Adam Puslojic

Long Quan
Constantin Răuță
Florian Roatiș
George Roca
Cristina Sava
Virgil Sacerdoțeanu
Malak Sahioni
George Sarry
Irian Sautean
Adrian Săhlean
Cristian Săileanu
Octavian Sărbătoare
Vlad Scutelnicu
Heidi S. Simon
Anca Sîrghie
Valeriu Stancu
Carmen Stănescu
Nichita Stănescu
Emil Străinu

Petru Solonaru
Beatrice Silvia Sorescu
Passionaria Stoicescu
Victor Stroe
Tsvica Szternfeld
Mircea Ștefan
Ion Pachia Tatomirescu
Dumitru Tâlvescu
Mădălina Tănasă
Ion Floricel Teicani
Flavia Teoc
Clementina Timuș
Constantin Trandafir
Diana Trandafir
Mihai Tudor
Daniel Tudosiu
Mihaela Tudosiu
Al. Florin Țene
Titina Nica Țene

Bogdan Ulmu
Ion Iancu Vale
Traian Vasilc[u
Isabela Vasiliu-Scraba
Le Verne
Rafael Vilches Proenza
Alessandra Viorică
Ștefan Vișan
Matei Vișniec
George Vlăduțescu
Alina Voicu
Leonard Ionuț Voicu
Daniela Voiculescu
Niculae Vrăsmaș
Dan Vulpe
Adriana Weimar
Maria Zavati Gardner
William Zhou

I am happy the Anthology I announced below, "100 Anti-War Poems," is now out. It costs 9 £ (UK pounds) on Amazon and its online version is only £ 4.99. I'm so grateful to the authors, translators, publishers, and those who have written or are writing reviews. Please let me know if you are experiencing any difficulties purchasing the book.
Here's the preorder link: https://www.amazon. **com/Disbelief-100.../dp/B0BQKWBJJ4**

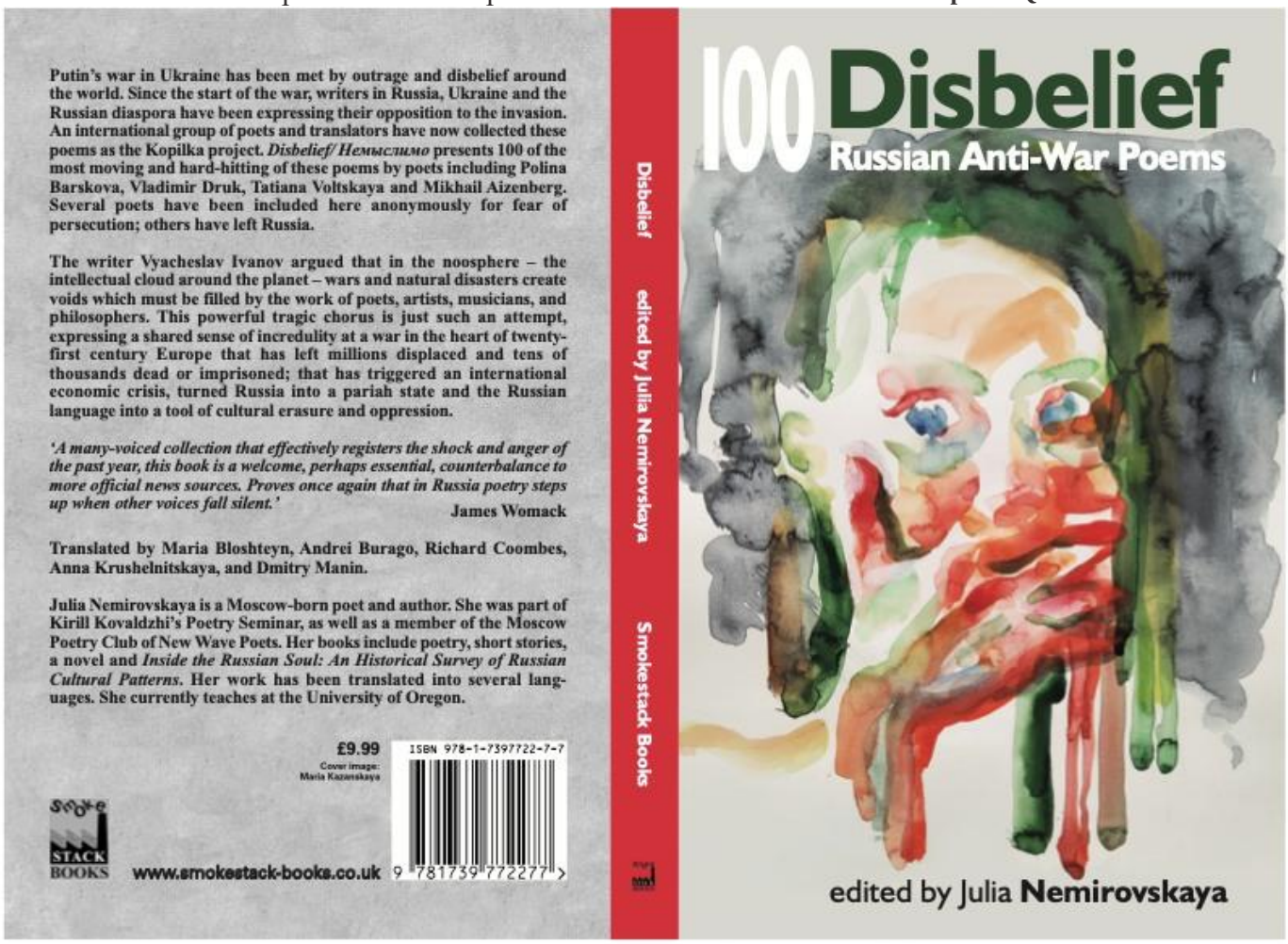

Unul dintre poeții prezenți în această ANTOLOGIE este Yuliu Gugolev, pe care l-am cunoscut la festivalul de poezie NISSAN din Maghar/Israel. Sunt onorat că ne-am împrietenit și nu m-a uitat. În numărul viitor al revistei, vom publica poezii din această antologie.

Alex CETĂȚEANU

Destine Literare

În această perioadă, cenaclul **„Destine Literare”**, se va ține **ONLINE**.
Dacă doriți să participați puteți trimite un email pe adresele **destineliterare2@gmail.com** sau **romwriters@gmail.com** sau **stanescucameliacarmen@gmail.com** pentru a vă putea trimite link-ul de conectare

CONTACT INTERNATIONAL - REVISTĂ ÎNFRĂȚITĂ

cu DESTINE LITERARE

www.contactinternational.ro

Fiecare autor care semnează în revista „Destine Literare” răspunde moral şi juridic de conţinutul articolului său. Redacţia respectă ortografia autorului. Materialele nepublicate nu se înapoiază autorilor.
Autorii textelor publicate nu se remunerează.

Destine Literare COLECTIVUL DE REDACȚIE THE EDITORIAL BOARD

· **Alexandru Cetățeanu** · *Director fondator, redactor-șef • Founding Manager, Editor in Chief* (destineliterare2@gmail.com)
· **Liviu Pendefunda** · *Redactor-șef • Editor in Chief* (pendefunda@gmail.com)
· **Florentin Smarandache** *Redactor-șef SUA • USA Editor in Chief*
· **Ion Andreiță** · *Consilier cultural • Cultural advisor*
· **Ioan Barbu** · *Consilier cultural • Cultural advisor*
·**Marian Barbu** · *Consilier cultural • Cultural advisor*
· **Rosemarie Haineș** · *Consilier social și politic • Social and Political advisor*
· **Ion Haineș** · *Consilier Literatură Română • Romanian Literature advisor*
· **Robert Nissen** · *Consilier cultură americană, traducător • American Culture advisor, translator*
· **Dana Opriță** · *Consilier cultural • Cultural advisor*
· **Virginia Paraschiv** – *Consilier cultural • Cultural advisor*
· **Florentin Popescu** · *Consilier cultural • Cultural advisor*
· **Radu Vida** · *Consilier cultural • Cultural advisor*
· **Valentin Florin Luca** · *Tehnoredactor și editor • Layout and Design Editor*
· **Andrei Scutelnicu** · *Webmaster*

Library and Archives Canada · Government of Canada

ISSN 1916-0623

Bibliothèque et Archives Canada · Gouvernement du Canada
www.bac-lac.gc.ca/eng/services/issn-canada

Sumar

Alexandru CETĂȚEANU - *ASRAN și DESTINE LITERARE*, 3
Liviu PENDEFUNDA - *Confesiune despre editorial*, 8

Comoara Mioritică (evocări, memorii, tradiții literare)

Dorin NĂDRĂU - *De ce îl iubesc pe Eminescu „necanonizat”*, 9
Mihai EMINESCU - *Melancolia*, 12
Tudor NEDELCEA - *„Influența austriacă asupra românilor din Principate”*14
Theodor CODREANU - *Nichita Stănescu și poetica rupturii*,19
Nichita STĂNESCU - *My Daemon unto Me*, 24
Adam PUSLOJIĆ - *Tristețea peste pod*, 28
Svetlana PALEOLOGU MATTA - *Animus occidental – anima moldovenească*, 31
George BACOVIA - *Sonet – Sonetto*, 33
Anca SÎRGHIE - *Aniversarea actriței Eugenia Barcan la 93 de ani*, 34
Magda ISANOS -*Murim ca mâine*, 44
Daniel CORBU - *Un univers insolit*, 45
Aurel DUMITRAȘCU - *Femeia venită din carte*, 47
Cezar IVĂNESCU – *Poeme*, 48
Beatrice Silvia SORESCU - *Marin Sorescu, un spirit al permanenței*, 51
Alfred-Rennert POPLINGHER - *Amintiri din copilărie*, 53
Nicolae DIMA - *Amintiri din Camera 354*, 56
Gheorghe Constantin NISTOROIU -„*Canalul Morții*”, 57
George GOLDHAMMER - *Binșu și binșenii mei*, 67
Sorin CERIN - *À propos de ma vie : Vivien Leigh (Vivien Mary Hartley)*, 71
Marian PĂTRAȘCU - *Doctorul Gőbbel*, 75
Traian T. COȘOVEI - *Stare de spirit*, 80

Doine și Balade (lirică contemporană)

Melania RUSU CARAGIOIU - *Grupaj de poezii și poeme închinate lui Mihai Eminescu*, 81
Sudhakar GAIDHANI - *O dezbatere între Dumnezeu și devotați*, 87
Daniel CORBU - *Evanghelia după Corbu*, 89
Nichita DANILOV - *Tristețe blândă*, 92
Mircea ȘTEFAN – *Poeme*, 93
Liliana POPA – *Poeme*, 94
Valeriu STANCU - de-ntomnare, 96
Matei VIȘNIEC - *Dacă toate au un început și alte poeme*, 97
Irina Lucia MIHALCA - *Ai nevoie de timp și de tine*, 100
Vasile Dan MARCHIȘ - *poeme*, 102
Redacția - *Românii nu se mulțumesc să cucerească doar Pământul*, 107

Moara Cuvintelor (proză scurtă, fragmente de roman)

Gheorghe Andrei NEAGU - *Lacrimi violate*, 109
Isabella Elena DRĂGHICI - *The Field Poppy*, 120
Petru POPESCU - *Fiica faraonului*, 123
Dan Petru CRISTEA - *Muzica e în instrument, așa cum furtuna a inventat-o*, 133
Lucian NICOLAE - *Profesorul*, 137
Mădălina TANASĂ - *Blestemul podului*, 143

Doine și Balade (lirică contemporană)

Liviu PENDEFUNDA - *Poems*, 147
Vlad SCUTELNICU - *filozofie cotidiaană*, 150
Diana TRANDAFIR – *Incognito*, 152
Paul GRECU - *Toamnă ruginie*, 153
Cristinel C. POPA - *Vânătoare de amintiri, Brâncuși n-a existat* și *Îmi mobilizez viața*, 154
Muhammad Shamsul HUQ - *Stop the War, Angel of Love and Autumn (Poems)*, 157
Adriana WEIMER - *Poeme*, 158
Traian VASILCĂU - *Inscripție pe catedrala de aur a limbii române*, 161
Mihaela CD - *Terra în flăcări, O pasăre rănită…și alte poeme*, 163
Rafael VILCHES PROENZA - *Testimonio – Mărturie*, 167
Mihai GANEA - *A doua poruncă și alte poeme*, 168

Furtunile Gândului (eseistică, critică literară)

Catinca AGACHE - *Cosmosul eminescian în lirica muzicală a lui Eugen Doga*, 173
Beatrice Silvia SORESCU - *Marian Barbu, scriitorul total*, 179
Vasilica GRIGORAȘ - *Ben Todică – alpinist al devenirii și desăvârșirii*, 181
Constantin TRANDAFIR - *Ion Creangă și „ființa erotică" a literaturii* -185
Ioan BABA *Un roman ce merită a fi citit: „Insularii" de Catinca Agache*, 189
Alexandru CETĂȚEANU - *Ziua îngerilor*, 192
Theodor CODREANU -*„Polen eretic", poezia*, 194
Liviu PENDEFUNDA - *Metafora drept pildă, Visele Danei Opriță și Pădure, verde pădure*., 201
Cleopatra LORINȚIU - *Vocația grandorii: Ierusalimi*, 207
Le désenchantement, une joie apparente et trompeuse,.209, *Utopie și deznădejde*, 211
Florian ROATIȘ - *De la Radu Stanca la Constantin Noica*, 213
Anca SÎRGHIE - *Prietenia creatoare dintre Radu Stanca și Ștefan Aug. Doinaș*, 219
Petru SOLONARU - *Semn și sens*, 231
Katya KELARO - *Pilda Talanților*, 235
George PETROVAI - *Nonconformistul Charles Baudelaire*, 239
Boris MARIAN - *Henri Wald, homo loquens*, 243
Gheorghe VLĂDUȚESCU - *Când existențialismul se îngemănează cu fenomenologia, raționalismul și transcendentalismul pe tărâmul idealismului*, 245
Melania RUSU CARAGIOIU - *Prea puțin despre cartea românească veche de începuturi*, 247

Doine și Balade (lirică contemporană)

Dariusz PACAK - *Poems*, 253
Carmen STĂNESCU - *Poeme*, 257
Emilian MARCU - *Topi-se-vor amurguri*, 261
Mariana ZAVATI GARDNER – *Poems*, 262
Coca POPESCU – *Poeme*, 266
Aura CHRISTI - *Închide ochii și pleacă – Cierra los ojos y vete*, 269
Aurel RĂU - *Poeme*, 270
Florentin SMARANDACHE – *Poeme*, 272
Dimitrie GRAMA - *Poeme*, 275
Ciprian VESTEMAN - *Poeme*, 278
Alexandru CAZACU – *Poeme*, 281
Marian VIȘESCU - *Poeme*, 284
Ioan MICLĂU-GEPIANU - *Duhul lui Eminescu*, 288

Răspântii și soartă ( )

Liliana POPA - *File de istorie*, 294
N. GRIGORIE LĂNCRIȚA - *Despre protecția socială a sărăciei din lenevie*, 298
Maria NICULESCU - *Iubirea inspiră geniile*, 302
Nicholas DIMA - *Securitatea și exilul romanesc din America*, 306
Gânduri dureroase din exil, 310
Tudor NEDELCEA - *Cu Măciuca printre neștiutori*, 313
Constantin LUPEANU - *Un roman uluitor (Uriașii de demult, de Ștefan Dumitrescu)*, 319
Coca POPESCU - *La adăpostul serii*, 324
Boris MARIAN - *Cred și nu cred în anticomunism*, 326
Catinca AGACHE - *Luiza, casa românească din Assos și Lilian*, 328

Hora la Români (evenimente în lume)

Brândușa JUICĂ - *Contemplând „Lira bobocilor!...*, 331
Romanța IOVANOVICI - *„Omagiu lui Radu Flora*", 332
Virginia POPOVIĆ - *Teme și motive în romanele lui Radu Flora*, 235
Lucian MARINA - *Societății de limba română din Voivodina i-a fost decernat ordinul „Meritul Cultural"*, 339
Redacția - *Un Cenaclu dedicat lui Dimitrie Anghel* (1872-2022), 342
Dimitrie ANGHEL - *Balul pomilor*, 343
Ecaterina POP – *În grădină*, 345
Elena POP – Toamnă târzie, 345
Alessandra VIORICĂ – Un vis neașteptat, 345
Mihaela CD - *1 Decembrie – Ziua Națională a României-Recepție oferită de Consulatul României*, 346
Elena ARMENESCU - *Eminescu- românul absolut*, 348
Anca SÎRGHIE - *Artistul Sergiu Cioiu revine la Sibiu*, 354

Membrii ASRAN, 369
Membrii colaboratori, 370
Alexandru CETĂȚEANU – *Disbelief – prezentare de carte*, 371
Colectivul de Redacție, 372

Coperta 1 - Lucrarea Mihai Eminescu realizată de sculptorul basarabean **Dumitru Gorșcovschi**.în centrul orașului Cernăuți (Foto: Liviu Pendefunda)
Ilustrații după tablourile lui **Romeo Ionescu** pp: 112, 119, 125, 130, 132, 134, 136, 146
Ilustrații după tablourile lui **Khaled Matar** pp: 86, 106, 107, 108, 156, 160, 166, 169, 172
Ilustrații după tablourile lui **Carmen Stănescu Luca** pp. 188, 191, 193, 212, 234, 238, 244, 376
Ilustrații după tablourile lui **Dan Hudescu** pp.260, 265, 267, 268, 271, 283, 287, 293,
Reproducerile de la pp. 296, 297, 301, 307, 309, 311, 318, 325, 327, 331 sunt o selcție din lucrările expuse la **Muzeul Național Cotroceni**
Coperta 2, 3 și 4 Cărți și reviste care au trecut oceanul

Cărți care au trecut Oceanul

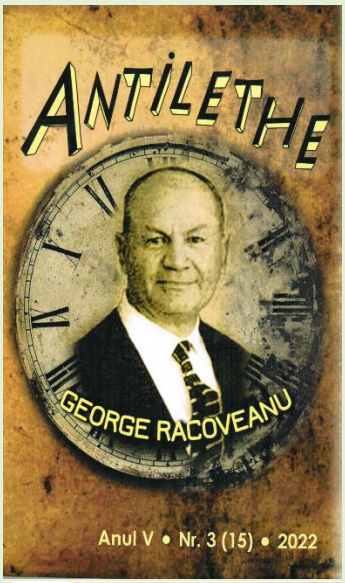

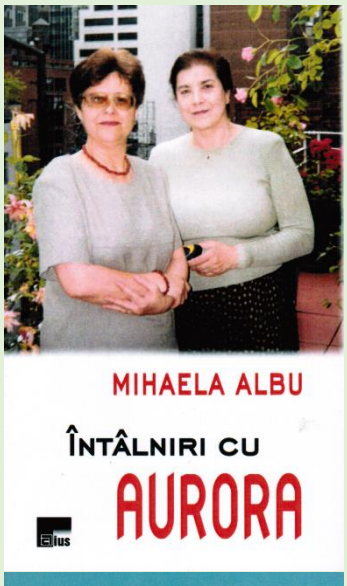

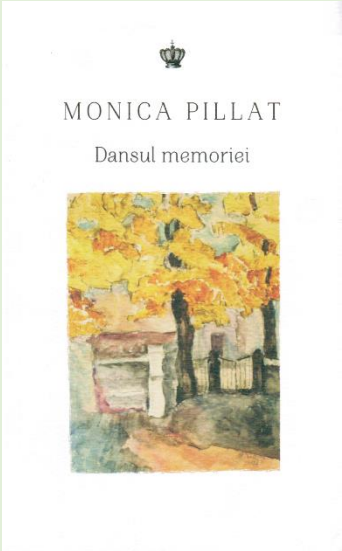

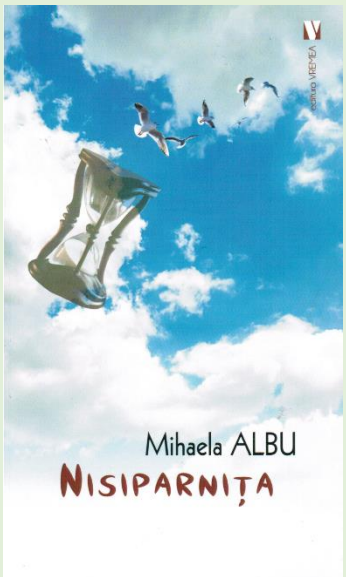

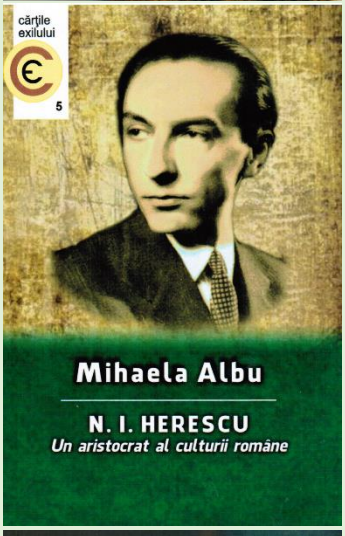

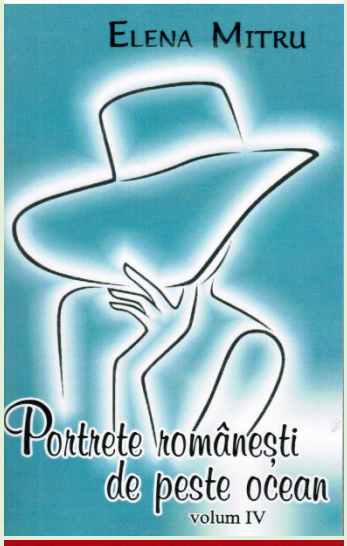

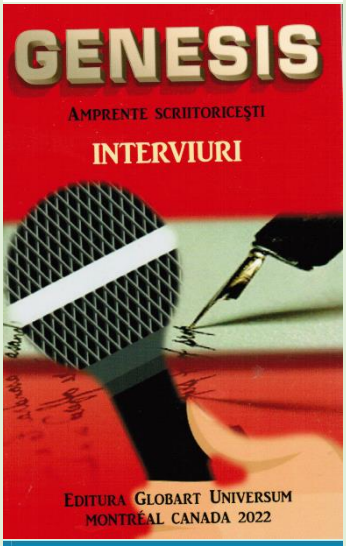

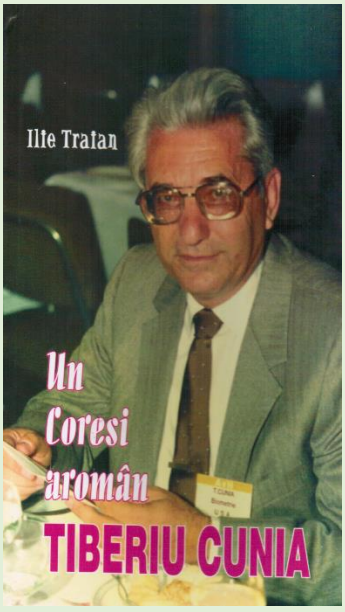

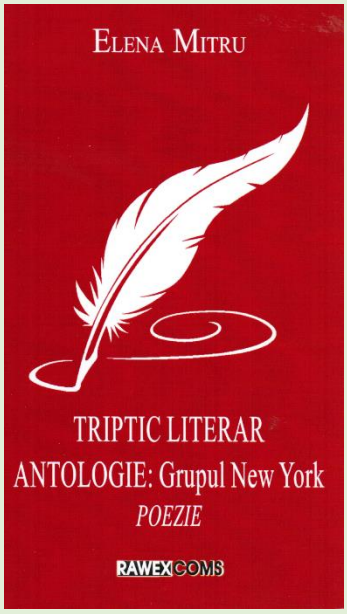

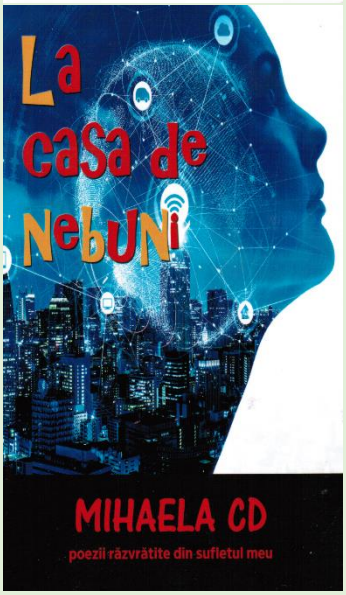

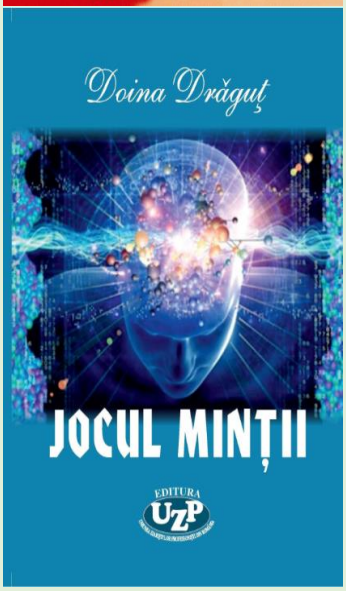

Reviste care au trecut Oceanul

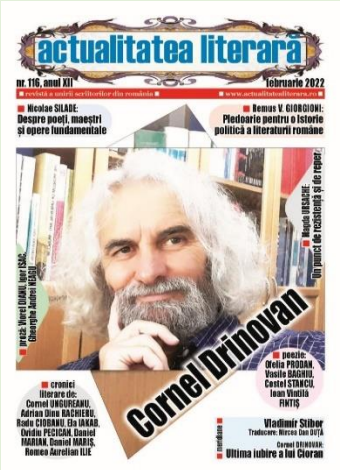

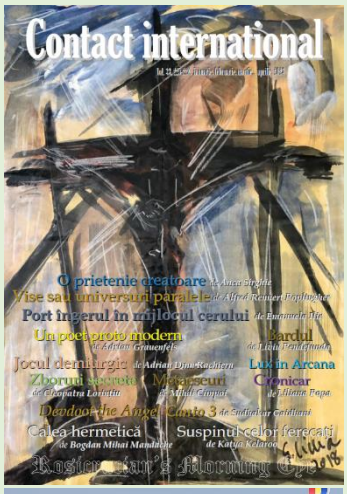

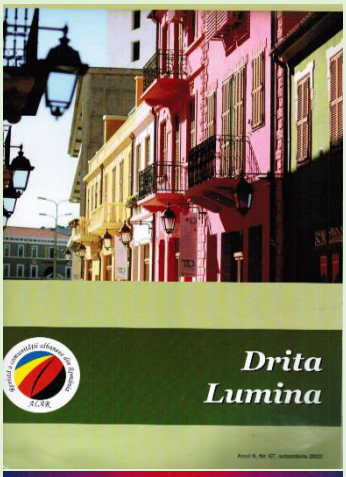

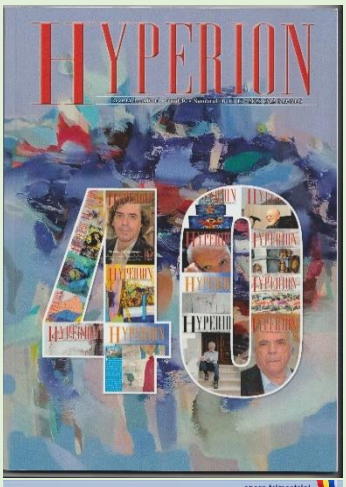

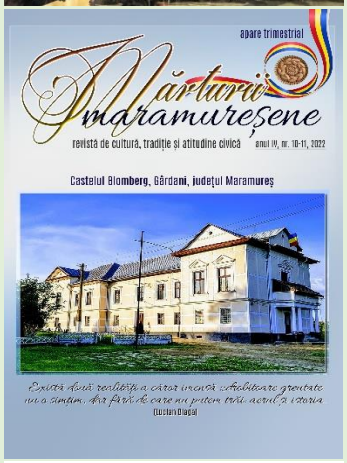

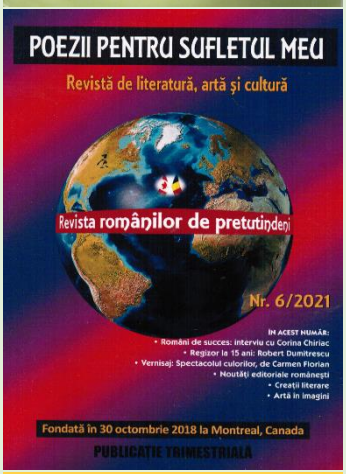

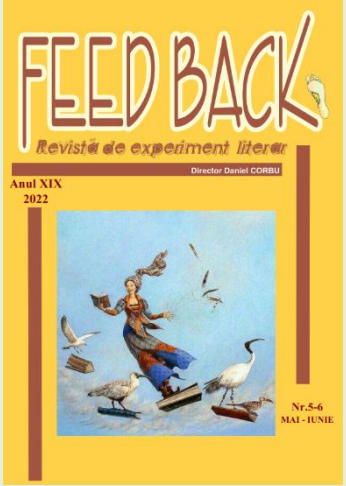

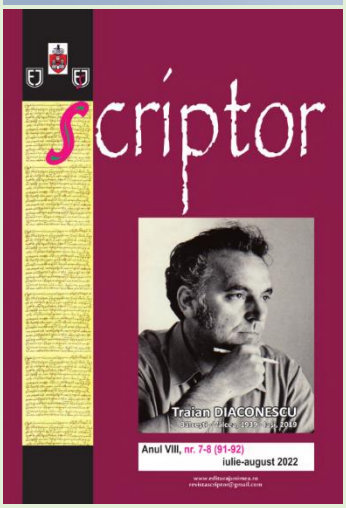

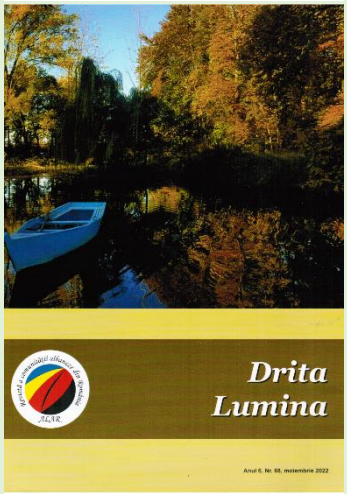

DESTINE LITERARE Anul 17, Nr. 62, ianuarie –martie 2023